

Tallinna Tondi Kooli õppekava alates 01.09.2024

Sisukord

Sisukord	1
Õppekava üldosa	13
Kooli väärtused ja eripära	13
Kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid	14
Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes	14
Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes	16
Põhikooli sihiseade hooldusõppes	18
Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	19
Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arenguperioodide kaupa	21
Lihtsustatud õpe	21
Toimetulekuõpe	26
Hooldusõpe	33
Õppekorraldus	36
Tunnijaotusplaan, läbivate teemade ja lõimingu rakendamine, valikainete ja võõrkeelte valik, riiklikus õppekavas sätestatud õppeainete nimetustes või õppemahtudes tehtud erisused	36
Lõiming ehk seoste loomine õppekavas	40
Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted	41
Õppe- ja kasvatustöö korraldus	42
Õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, sh õppekava rakendamist toetavad tegevused, õppekäigud jmt	45
Loovtöö temaatika valiku, juhendamise, töö koostamise ja hindamise kord	46
Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ja hindamise korraldus	46
Arenguveestluste korraldamine	46
Hindamise alused ja korraldus	48
Hindamise eesmärk	48

Hindamise põhimõtted ja korraldus.....	48
Tasemetöö hindamine.....	52
Koolieksamite hindamine ja põhikooli lõpetamine.....	53
Hindamine individuaalse õppekava alusel	54
Hoolsuse hindamine	55
Käitumise hindamine.....	55
Hindamisest teavitamine ja järelvastamiste kord	56
Hinnete ja hinnangute vaidlustamine ja vaidlusküsimuste lahendamine.....	56
HEV õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord	57
Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	57
Tugiteenuste süsteem	61
Individuaalne õppekava ja käitumise tugiplaan	63
Karjääriõppe, sh karjääriinfo ja nõustamise korraldamine	65
Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus.....	66
Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted.....	67
Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord	68
Lihtsustatud õppe ainekavad	69
Üldõpetus	69
Õppeaine kirjeldus.....	69
Õpetuse eesmärgid	69
Lõiming	69
Hindamine	69
Üldõpetuse ainekava 1. ja 2. klassile.....	69
Eesti keel	77
Õppeaine kirjeldus.....	77
Õpetuse eesmärgid	78
Eesti keele lõiming teiste ainetega.....	78

Üldpädevuste kujundamine eesti keele õppes	79
Hindamine	82
Eesti keele ainekava 3. klassile	82
Eesti keele ainekava 4. klassile	89
Eesti keele ainekava 5. klassile	99
Eesti keele ainekava 6. klassile	110
Eesti keele ainekava 7. klassile	120
Eesti keele ainekava 8. klassile	129
Eesti keele ainekava 9. klassile	140
Matemaatika	148
Õppeaine kirjeldus.....	148
Õpetuse eesmärgid	148
Matemaatika lõiming teiste õppeainetega	149
Üldpädevuste kujundamine matemaatika õppes	151
Hindamine	154
Matemaatika ainekava 3.-5. klassile	154
Matemaatika ainekava 6.-7. klassile	165
Matemaatika ainekava 8.-9. klassile	173
Inglise keel	179
Õppeaine kirjeldus.....	179
Õpetuse eesmärgid	180
Lõiming	180
Hindamine	183
Inglise keele ainekava 5. klassile	184
Inglise keele ainekava 6. klassile	187
Inglise keele ainekava 7. klassile	192
Inglise keele ainekava 8. klassile	196

Inglise keele ainekava 9. klassile	203
Loodusõpetus	209
Õppeaine kirjeldus.....	209
Õpetuse eesmärgid	209
Lõiming	210
Hindamine	214
Loodusõpetuse ainekava 1.–2. klassile	214
Loodusõpetuse ainekava 3. klassile	214
Loodusõpetuse ainekava 4. klassile	217
Loodusõpetuse ainekava 5. klassile	220
Loodusõpetuse ainekava 6. klassile	222
Loodusõpetuse ainekava 7. klassile	228
Loodusõpetuse ainekava 8. klassile	232
Loodusõpetuse ainekava 9. klassile	237
Ajalugu.....	243
Õppeaine kirjeldus.....	243
Õpetuse eesmärgid	243
Lõiming	244
Hindamine	246
Ajaloo ainekava 6. klassile	246
Ajaloo ainekava 7. klassile	249
Ajaloo ainekava 8. klassile	253
Ajaloo ainekava 9. klassile	257
Inimeseõpetus	260
Õppeaine kirjeldus.....	260
Õpetuse eesmärgid	261
Lõiming	261

Hindamine	264
Inimeseõpetuse ainekava 3. klassile	264
Inimeseõpetuse ainekava 4. klassile	268
Inimeseõpetuse ainekava 5. klassile	272
Inimeseõpetuse ainekava 6. klassile	277
Inimeseõpetuse ainekava 7. klassile	281
Inimeseõpetuse ainekava 8. klassile	286
Inimeseõpetuse ainekava 9. klassile	290
Muusikaõpetus.....	293
Õppeaine kirjeldus.....	293
Õpetuse eesmärgid	294
Lõiming	294
Hindamine	295
Muusika ainekava 1. klassile	295
Muusika ainekava 2. klassile	297
Muusika ainekava 3. klassile	298
Muusika ainekava 4. klassile	299
Muusika ainekava 5. klassile	301
Muusika ainekava 6. klassile	302
Muusika ainekava 7. klassile	303
Muusika ainekava 8. klassile	305
Muusika ainekava 9. klassile	306
Kunstiõpetus.....	308
Õppeaine kirjeldus.....	308
Õpetuse eesmärgid	308
Õpetamise põhimõtted	308
Kunstiõpetuse sisu teemade ja klasside jaotuses	309

Üldpädevuste kujundamine kunstiõpetuses	313
Lõiming	317
Hindamine	322
Kunst ja tehnoloogia 1.-2. klass	323
Kunst ja tehnoloogia 3.-4. klass	329
Kunst- ja tehnoloogia 4. Klass	335
Kunstiõpetus 5. klass	341
Kunstiõpetus 6. klass	347
Kunstiõpetus 7. klass	355
Kunstiõpetus 8. klass	363
Kunstiõpetus 9. klass	370
Soovituslik õppematerjal	377
Liikumisõpetus	379
Ainevaldkonna kirjeldus	379
Liikumisõpetuse eesmärgid	381
Lõiming	381
Hindamine	385
Õpitulemused I kooliaste	387
Liikumisõpetuse ainekava 1. klassile	389
Liikumisõpetuse ainekava 2. klassile	390
Liikumisõpetuse ainekava 3. klassile	392
Õpitulemused II kooliastmes	394
Liikumisõpetuse ainekava 4. klassile	395
Liikumisõpetuse ainekava 5. klassile	397
Liikumisõpetuse ainekava 6. klassile	398
Õpitulemused III kooliaste	400
Liikumisõpetuse ainekava 7. klassile	401

Liikumisõpetuse ainekava 8. klassile	402
Liikumisõpetuse ainekava 9. klassile	404
Käsitöö - tehnoloogia - kodundus	405
Õppeaine kirjeldus.....	405
Õpetuse eesmärgid	407
Lõiming	409
Käsitöö.....	411
ÕPPESISU II KOOLIASTE	411
Õpitulemused II kooliastmes.....	411
ÕPPESISU III KOOLIASTE	412
Õpitulemused III kooliastmes.....	413
Puu- ja metallitöö	413
Õppesisu II kooliaste	413
Õpitulemused II kooliastmes.....	414
ÕPPESISU III KOOLIASTE	414
Õpitulemused III kooliastmes.....	415
Kodundus.....	416
Õppesisu II kooliaste	416
Õpitulemused II kooliastmes.....	416
Õppesisu III kooliaste	417
Õpitulemused III kooliastmes.....	418
Tantsuõpetus.....	418
Õppeaine kirjeldus.....	418
Lõiming	419
Tantsuõpetuse ainekava 2. klassile	421
Tantsuõpetuse ainekava 3. klassile	423
Tantsuõpetuse ainekava 4. klassile	425

Keskkonnaõpetus	427
Õppeaine kirjeldus.....	427
Õpetuse eesmärgid	428
Lõiming	428
Hindamine	429
Keskkonnaõpetuse ainekava 6. klassile.....	429
Keskkonnaõpetuse ainekava 7. klassile.....	430
Keskkonnaõpetuse ainekava 8. klassile.....	432
Keskkonnaõpetuse ainekava 9. klassile.....	433
Ujumine	436
Õppeaine kirjeldus.....	437
Õpetuse eesmärgid	437
Lõiming	437
Hindamine	437
Ujumise ainekava 3. klassile	438
Ujumise ainekava 4. klassile	440
Ujumise ainekava 5. klassile	441
Digioskuste õpe	442
Õppeaine kirjeldus.....	443
Õpetuse eesmärgid	443
Lõiming	444
Hindamine	448
Digioskuste õppe ainekava 5. klassile	448
Digioskuste õppe ainekava 6. klassile	451
Digioskuste õppe ainekava 7. klassile	453
Digioskuste õppe ainekava 8. klassile	455
Digioskuste õppe ainekava 9. klassile	457

Toimetulekuõppe ainekavad	458
Elu- ja toimetulekuõpe	458
Õppetegevuse kirjeldus ja eesmärgid	458
Üldpädevuste kujundamine	459
Lõiming õppekava läbivate teemadega.....	462
Lõiming teiste õppeainetega	464
Rõhuasetused	466
Õpitulemused, soovituslik õppesisu ja soovitused õppetöö läbiviimiseks	468
Eesti keel	512
Õppeaine kirjeldus.....	512
Õpetuse eesmärgid	513
Üldpädevuste kujundamine eesti keele aines.....	513
Lõiming õppekava läbivate teemadega.....	515
Lõiming teiste õppeainetega	517
Hindamine	519
Eesti keele ainekava	520
Matemaatika	534
Õppeaine kirjeldus.....	534
Õpetuse eesmärgid	535
Rõhuasetused	536
Lõiming	537
Hindamine	541
Matemaatika ainekava I–III arengutasemele	541
Muusikaõpetus.....	564
Õppeaine kirjeldus.....	564
Õpetuse eesmärgid	564
Lõiming	565

Hindamine	566
Muusikaõpetuse ainekava.....	567
Kunst ja käeline tegevus.....	571
Õppeaine kirjeldus.....	571
Õpetuse eesmärgid	572
Üldpädevuste kujundamine kunsti ja käelise tegevuse aines	572
Lõiming	574
Hindamine	576
Kunsti ja käelise tegevuse ainekava	576
Liikumisõpetus.....	596
Õppeaine kirjeldus.....	596
Õpetuse eesmärgid	597
Rõhuasetused	598
Lõiming	598
Hindamine	600
Liikumisõpetuse ainekava	600
Rütmika	608
Õppetegevuse kirjeldus ja õpetuse eesmärgid	608
Üldpädevuste kujundamine rütmika aines	608
Rütmika aine lõiming õppekava läbivate teemadega	610
Rütmika aine lõiming teiste õppeainetega.....	612
Rütmika ainekava	613
Teema: Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused.....	618
Kodundus.....	625
Õppeaine kirjeldus.....	625
Õpetuse eesmärgid	625
Üldpädevused.....	626

Lõiming	628
Hindamine	630
Kodunduse ainekava	630
Puutöö	644
Õppeaine kirjeldus.....	644
Õpetuse eesmärgid	645
Üldpädevuste kujundamine	645
Puidutöö lõiming õppekava läbivate teemadega.....	647
Lõiming teiste õppeainetega	649
Soovituslik õppevara	654
Käsitöö.....	654
Õppeaine kirjeldus.....	654
Õpetuse eesmärgid	654
Lõiming õppekava läbivate teemadega.....	655
Lõiming teiste õppeainetega	657
Hindamine	657
Käsitöö ainekava.....	658
Aiandus	667
Õppeaine kirjeldus.....	667
Õpetuse eesmärgid	667
Lõiming	668
Hindamine	668
Aianduse ainekava III arengutasemele.....	669
Arvutiõpetus.....	671
Õppeaine kirjeldus.....	671
Õpetuse eesmärgid	672
Üldpädevuste kujundamine arvutiõpetuses	672

Lõiming	674
Hindamine	675
Arvutiõpetuse ainekava.....	675
Kangakudumine (lisa-aastad)	685
Õppeaine kirjeldus.....	685
Õpetuse eesmärgid	685
Lõiming	685
Hindamine	686
Kangakudumise ainekava	687
Keraamika (lisa-aastad)	688
Õppeaine kirjeldus.....	688
Õpetuse eesmärgid	689
Lõiming	689
Hindamine	690
Keraamika ainekava.....	691
Hooldusõppe tegevusvaldkonnad (ainekavad)	697
Sotsiaalsed oskused.....	697
Taotletavad õpitulemused	697
Igapäevaoskused	700
Taotletavad õpitulemused	701
Kommunikatsioon	703
Taotletavad õpitulemused	704
Kognitiivsed oskused	708
Taotletavad õpitulemused	708
Motoorika.....	714
Taotletavad õpitulemused	715
Lisa 1. Läbivate teemade kirjeldused	719

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	719
Läbiv teema „Keskond ja jätkusuutlik areng”	721
Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus”	722
Läbiv teema „Kultuuriline identiteet”	723
Läbiv teema „Teabekeskond”	725
Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon”	726
Läbiv teema „Tervis ja ohutus”	727
Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus”	729

Õppekava üldosa

Tallinna Tondi Kooli õppekava aluseks on järgmised dokumendid:

- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.05.2020);
- Põhikooli riiklik õppekava (Vabariigi Valitsuse määrus nr 1, 06.01.2011);
- Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava (Vabariigi Valitsuse määrus nr 182, 11.03.2023);
- Tallinna Tondi Kooli arengukava.

Kooli väärtused ja eripära

Tallinna Tondi Kool on pika ajalooga kool. Kooli asutamise ajaks loetakse 17.01.1923. a, kui Tallinnas avati üks klass vaimupuuetega õpilastele, millest kujunes järk-järgult iseseisev kool. Kooli asutamise mõttekandjaks oli dr Juhan Luiga. Kool hakkas kandma nime Tallinna Linna Abikool. Aastatega on kool muutnud küll asukohta ja nime, kuid jäänud kooliks, kus tänaseni õpetatakse ja kasvatatakse intellektipuudega õpilasi.

Praegune koolihoone valmis 2020. aastal ning alates 2020/2021 õppeaastast kannab kool nime Tallinna Tondi Kool. Koolis õpivad intellektipuudega õpilased põhikooli lihtsustatud õppekava alusel lihtsustatud õppe, toimetulekuõppe ja hooldusõppe tasemel. Õpilased, kellele rakendatakse lihtsustatud õppekava, on intellektipuudega õpilased, kes koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja vanema nõusolekul õpivad lihtsustatud, toimetuleku- või hooldusõppes. Koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel rakendatakse lihtsustatud õppekava alusel õppivatele õpilastele tõhustatud tuge või erituge.

Tallinna Tondi Koolis toimub õppe- ja kasvatustöö kogupäevakooli põhimõtete järgi, kus lõimitud on õppe- ja kasvatustöö, tugiteenused ja huvitegevus.

Tallinna Tondi Kooli põhiväärtused on esitatud ristsõnana.

Meie kool on ...

						K	A	A	S	A	E	G	N	E
		H	O			O	L	I	V					
			T			O	E	T	A	V				
	P	A	I	N	D	L	I	K						
K	O	O	S	T	Õ	I	N	E						
				T	U	R	V	A	L	I	N	E		
					S	Õ	B	R	A	L	I	K		
					L	Õ	I	M	U	V				
				I	N	I	M	L	I	K				

Kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes

Lihtsustatud õppe sihiseade lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatud, arvestades seejuures lihtsustatud õppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või eritugevajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid.

Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele.

2. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale lihtsustatud õppe õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.

4. Kooli õppe- ja kasvatustöös kujundatakse õpilastel suutlikkust ja oskusi, et pingutada jõukohasel viisil ning teha koostööd nii eakaaslaste kui ka erinevate täiskasvanutega.

Taotletakse, et õpilastel kujuneksid teadmised, oskused ja hoiakud, mis või maldavad neil (vajaduse korral suunamise või abiga) jälgida, hinnata ning kohandada oma käitumist ja õpitegevust.

5. Väärtushoiakute kujundamisel taotletakse, et õpilane tunneb vastutust oma tegude tagajärgede eest, järgib üldlevinud väärtusi, määratleb end riigi kodanikuna.

6. Lihtsustatud õppel põhikooli lõpetaja on praktilist tööd väärtustav ja täiendus - ning kutseõppeks valmis olev ühiskonnaliige. Kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele isiksusteks, kes on motiveeritud jätkama õpinguid ja tulevad võimalikult iseseisvalt toime erinevates rollides: perekonnas, võimetekohasel töö ja avalikus elus.

7. Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste kujunemist toetab järjepidev koostöö erinevate osaliste vahel. Tähtis on õpetajate, tugispetsialistide ja lastevanemate koostöö (ühised nõudmised, samalaadne abi jms). Vajaduse korral kaasatakse tugispetsialiste väljastpoolt kooli, kohaliku omavalitsuse esindajaid jt.

Õpilastel kujundatavad üldpädevused

1. Kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

2. Sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.

3. Enesemääratluspädevus – mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.

4. Õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

5. Suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid; mõistab ja kasutab võõrkeeles lihtsamaid igapäevaseid väljendeid ning fraase, tuginedes vajaduse korral abivahenditele.

6. Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

7. Ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.

8. Digipädevus – orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

1. Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3sätestatust, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.
2. Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.
3. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.
4. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisel printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.
5. Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas.
6. Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.
7. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest.

Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

8. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

Pädevused

1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

2. Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

4. Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4.

Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;

3) enesemääratluspädevus – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;

4) õpipädevus – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;

5) suhtluspädevus – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;

6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;

7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;

8) digipädevus – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

5. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel.

Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandamise kaudu.

6. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

Põhikooli sihiseade hooldusõppes

Õppe ja kasvatus üldeesmärk on intellektipuudega õpilase isiksuse terviklik areng ja kujunemine Eesti kodanikuks, kes vastavalt oma eale ja võimetele osaleb ühiskonnaelus, tuleb võimalikult iseseisvalt toime eakohases igapäevaelus ja osaleb jõukohases töötegevuses.

Hooldusõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut, kujundada oskusi, vilumusi ja ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisharjumusi, mis on vajalikud igapäevaseks toimetulekuks erinevates inimrühmades ja kogukondades ning tööelus. Koolis luuakse õpilase arengut toetav keskkond, et saavutada õpilase isiksuse arengus parim võimalik ja sotsiaalselt tunnustatav tulemus.

Hooldusõppes taotletavad pädevused

Hooldusõppes õpivad õpilased oma võimete ulatuses:

1) tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;

2) märku andma oma vajadustest ja väljendama jõukohasel viisil oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistades positiivseid emotsioone;

3) sooritama tuttavas situatsioonis ja keskkonnas lihtsaid igapäevategevusi, osategevuste ahelaid (tervikegevusi);

4) sooritama praktilisi tegevusi koostöös täiskasvanuga, suhtuma positiivselt juhendaja või abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);

- 5) igapäevaselt tajuma ja väärtustama oma seotust tuttava rühmaga ning tegema jõukohasel viisil koostööd eakaaslastega;
- 6) osalema hinnangute andmisel ja oma igapäevaelu puudutavate otsustuste tegemisel ning sooritama valikuid vähevarieeruvates olukordades.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- 1) Õppe ja kasvatuse ühtsuse printsiipi realiseeritakse õppekorralduses üldõpetusliku õppeviisi ehk tervikõppe rakendamise kaudu. Õpilastele eluliste kogemuste võimaldamiseks lõimitakse tegevusvaldkonnad õpitervikuteks, mille teljeks on sotsiaalsed ja eakohased praktilised oskused. Tervikõppes rakendatakse pedagoogiliste vahendite spetsiifilist süsteemi, arvestades õpilaste individuaalset eripära ja tugevaid külgi.
- 2) Humanistlikest väärtustest lähtuvalt on igal õpilasel õigus võrdväärsele kohtlemisele ühiskonnas, sealhulgas koolis. Õpilasi suunatakse kaaslas(t)e individuaalset eripära märkama ja arvestama, kujundatakse sallivust erinevuste suhtes, eripäraga kaaslaste mõistmist ja oskust neid vajaduse korral abistada, teistele ja endale ohtlikust käitumisest hoiduda.
- 3) Hooldusõppe korralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest ja potentsiaalsest võimekusest toimida järjest iseseisvamalt ja toime tulla järjest keerukamal tasemel. Võimetekohane õpe tähendab pingutamise vajadust ja toimetulekut suhteliselt vähese, kuid asjakohaselt osutatud abiga. Õigus õppida realiseeritakse igale õpilasele individuaalse õppekava (edaspidi IÕK) koostamise ja rakendamisega.
- 4) Õpilase individuaalses õppekavas on kokkulepitud ajaks püstitatud eesmärgid liigendatud tegevusvaldkondade järgi: kognitiivsed, kommunikatiivsed, motoorsed, sotsiaalsed ja igapäevaoskused. Õppesisu valitakse õpilase arengupotentsiaali arvestavalt, ülesanded nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased (lähim arenguvald).
- 5) IÕK koostamisel ja õppetöö planeerimisel tehakse võimaluse korral koostööd ka teiste õpilasega seotud institutsioonidega. Tähtis on koostöö tugi- ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega, õpetajatega, lapsevanemate või eestkostjaga, õpilaskoduga, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli. Võimaluse korral arvestatakse õpilaste isiklike rehabilitatsiooniplaane.
- 6) Toetava ja õpilase aktiivsust soodustava õpikeskkonna moodustavad õppesisu ja metoodika, kvalifitseeritud ning professionaalne õpetajaskond, õpiabiteenused, rehabilitatsioonivõimalused, tugivõrgustiku tegevused ja mitmekülgseid kogemusi võimaldav füüsiline keskkond. Erilist tähelepanu pööratakse õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisele. Õpilased omandavad praktilise tegevuse kogemusi, õppides erineva suuruse, eesmärkide ja iseloomuga rühmades. Korraldatakse ka ülekoolilisi ühiseid õppetunde, üritusi ning õppekäike. Eluliste kogemuste omandamise toel muutub õpilaste käitumine sarnastes olukordades asjakohasemaks ja paremini etteaimatavaks.
- 7) Kooli õppekava koostamisel ja rakendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja õpilaste eripära.

8) Õppe- ja kasvatustegevused viiakse läbi õpitervikute kaupa praktiliste, eakohaselt eluliste tegevustena. Nii kujunevad õpilastel eri tegevusvaldkondades taotletavad võimed ja oskused loomulikus omavahelises seoses. Oskuste omandamine toimub minimaalsete tegevussammude/osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana.

Tallinna Tondi Koolis on moodustatud klassid ja rühmad:

- **tõhustatud toe klass** lihtsustatud õppetasemel olevatele õpilastele (klassi täituvuse piirnorm 12 õpilast);
- **eritoeklass** lihtsustatud õppetasemel olevatele õpilastele (klassi täituvuse piirnorm 6 õpilast);
- **eritoeklass** toimetulekuõppetasemel olevatele õpilastele (klassi täituvuse piirnorm 6 õpilast);
- **eritoeklass** hooldusõppetasemel olevatele õpilastele (klassi täituvuse piirnorm 4 õpilast);

Lihtsustatud õppekavas puuduvad kooliastmed.

Lihtsustatud õppes on fikseeritud õppe ja kasvatuse rõhuasetused ja taotletavad pädevused 1.–2. klassis, 3.–5. klassis, 6.–7. klassis ja 8.–9. klassis.

Toimetulekuõppes on fikseeritud õppe ja kasvatuse rõhuasetused, taotletavad pädevused ja õppesisu kolmel arengutasemel (1.–2. klass, 3.–6. klass, 7.–9. klass). Määratlus „arengutase“ märgib toimetuleku õppekavas iga konkreetse õpilase hetke arengutaset ning lähima arengu valda, mitte läbitud kooliaastaid. Erinevates õppeainetes võib õpilase kogemuste, oskuste ja teadmiste tase olla erinev. IÕK koostamisel lähtutakse õpilase arengutasemest antud õppeaines. Juhul, kui õpilase teadmiste ja oskuste tase mingis valdkonnas ületab või ei ulatu toimetulekuõppe ainekavade õpitulemustes ja õppesisus esitatule, lähtutakse IÕK koostamisel vastava valdkonna lihtsustatud õppe või hooldusõppe ainekavadest.

Hooldusõppes eristatakse I, II ja III arengutaset, õppe ja arengutegevus planeeritakse tegevusvaldkonniti. Kogu õpe võib toimuda üleminekuga ühelt arengutasemelt teisele või ainult ühe arengutaseme piires.

Toimetuleku tasemel õppivatele õpilastele võib pikendada õppeaega veel kahe õppeaasta võrra 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal (lisa-aasta 1 ja lisa-aasta 2). Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse õpilasele individuaalne õppekava.

Hooldusõppe tasemel õppivatel õpilastele võib pikendada õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 20 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeainete kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse õpilasele individuaalne õppekava.

Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arenguperioodide kaupa

Lihtsustatud õpe

Taotletavad pädevused 1.-2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- 2) osaleb klassi ühistegevuses;
- 3) kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
- 4) kuulab ja vastab küsimustele; väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega;
- 5) eristab oma-võõrast-ühist;
- 6) hoiab korras oma välimuse; hoiab puhtust ja korda; hoiab korras oma koolitarbed;
- 7) leiab täiskasvanu suunamisel paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajalikku teavet;
- 8) täidab ülesanded koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piirides suulise korralduse kohaselt;
- 9) viib kokku eseme, selle kujutise ja keelelise väljendi; tunneb kirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi;
- 10) vaatab ning võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel;
- 11) loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 12) arvutab õpitud arvuvalla piires ning mõõdab täiskasvanu abiga;
- 13) tunneb rõõmu liikumisest, loovast ja käelisest tegevusest;
- 14) käitub õpitud oskuste piires viisakalt, ohutult ja ümbrust hoidvalt; hindab oma ja teiste käitumist õige/vale, meeldib / ei meeldi tasandil.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

Esimesel arenguperioodil on põhitähtsuseks õpilaste kohanemine koolieluga, õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine: kuulamine, adekvaatne reageerimine küsimustele ja korraldustele, vaatlemine, osalemine dialoogis, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine. Õppeeesmärgiks on elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse omandamine.

Õpetaja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Lisaks iseendaga seonduva teadvustamisele kujundatakse õpilastel ka arusaamist mina-meie-suhetest. See kujuneb kontaktis ning koostegEVuses täiskasvanu ja klassikaaslastega, osalemisel õppemängudes ja ühistegEVustes.

Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu diferentseeritakse ülesandeid, nende täitmiseks kuluvat aega ning õpetaja osaluse ja abi osakaalu. Õpetaja osaleb laste tegevustes suurel määral. Õpilased täidavad õpiülesandeid koostegEVuses, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt õpetaja.

Õpilased vajavad õppetegEVustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid. Õpilaste juhendamisel kasutatakse lühikesi suulisi korraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktilineharjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või didaktilise mängu kaudu.

Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant.

Taotletavad pädevused 3.–5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) osaleb jõukohaselt ühistegEVuses, abistab kaaslast; alustab ja jätkab dialoogi; väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil);
- 2) mõistab omandisuhteid oma-võõras-ühine ja käitub vastavalt;
- 3) hoolitseb oma välimuse ja tervise eest;
- 4) hoiab puhtust ja korda kodus ja koolis; käitub looduses hoolivalt;
- 5) oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt;
- 6) täidab ülesandeid eeskujul, näidise ja õpitud oskuste piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku juhendi) järgi; kasutab õpiülesannete täitmisel tuttavaid abivahendeid (sh lihtsaid skeeme ja

sümboleid);

7) kirjeldab oma õpitegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele; kasutab täiskasvanu suunamisel õpitud enesekontrollivõtteid;

8) vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab etteantud rühmitusaluse järgi esemeid ja nähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimuste ja tugisõnade abil;

9) loeb õpitud teksti ladusalt, leiab ja mõistab suunamisel tekstides sisalduvat teavet;

10) eristab tuttavates olukordades ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki; arvestab teadaolevaid motiive ja tingimusi käitumisaktide hindamisel, väljendab käitumisaktis ilmnunud iseloomuomadusi;

11) arvutab ja mõõdab õpitud oskuste piires;

12) oskab täiskasvanu juhendamisel kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid;

13) käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid; kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma käitumist konfliktsituatsioonis;

14) oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda; oskab ohutult liigelda;

15) austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seostuvaid käitumisreegleid.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–5. klassis

Teisel arenguperioodil jätkub positiivse suhtumise kujundamine õppimisse, keskendutakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse arendamisele. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja motivatsiooni.

Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sh üksteist toetavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt suunamist ja õpitegevuse reguleerimist, sh eeskuju ja näidiseid õpiülesannete sooritamisel. Sisekõne kujunemine võimaldab neil arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel: orienteerumist ülesandes, planeerimist, algoritmide ja tuttavate abivahendite valikut ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist. Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi.

Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme.

Taotletavad pädevused 6.–7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena ning käitub vastavalt rollile; peab kinni kokkulepetest;
- 2) oskab kaaslast kuulata ja teda tunnustada; oskab oma arvamust rahulikult väljendada ja selgitada; mõistab, et inimesed ja seisukohad võivad olla erinevad;
- 3) oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, kasutab omandatud õpivõtteid ja tuttavaid abivahendeid;
- 4) oskab koostada päevakava ja seda järgida; mõistab töö vajalikkust;
- 5) oskab märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsib vajaduse korral abi ja kasutab seda;
- 6) oskab oma tegevust õppesituatsioonis kavandada, vajalikke tegevusi valida ja rakendada, tulemust kontrollida ja hinnata;
- 7) vaatab sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab esemeid ja nähtusi; kirjeldab neid tugisõnade abil; teeb järeldusi; loeb lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 8) loeb õpitud teksti ladusalt, leiab teavet oma teadmistele vastavatest tekstidest ning esitab seda suuliselt ja kirjalikult vastavalt õpitud oskustele;
- 9) arvutab ja mõõdab õpitud oskuste piires;
- 10) oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlus- ja õppevahendina;
- 11) hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest; lahendab konflikte rahumeelselt;
- 12) oskab kirjeldada oma käitumist, mõista ja tunnistada oma eksimusi ning vajaduse korral korrigeerida oma käitumist/tegevust;
- 13) väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;
- 14) väärtustab säästvat eluviisi, huvitub loodusest ja oskab looduses käituda.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 6.–7. klassis

Kolmandal arenguperioodil keskendutakse jätkuvalt õpiharjumuste ja õpioskuste kujundamisele, samuti püsivuse, iseseisvuse ning eesmärgistatud töötamise ja valikute tegemise oskuste arendamisele.

Jätkuvalt pööratakse tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste arendamisele. Tähtsal kohal on oma arvamuse väljendamise ja selgitamise, kaaslaste arvamuste aktsepteerimise, suhtlusprobleemide lahendamise ning viisaka käitumise oskuste kujundamine.

Vajalik on toetada iga õpilase eneseusk ja õpimotivatsiooni. Oluline on kujundada oskust märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsida vajaduse korral abi ja seda kasutada.

Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel. Õpilaste juhendamisel lähtutakse algoritmidest, oluline on suunata õpilasi aktiivsemalt algoritme ka iseseisvalt kasutama, sh oma tegevust kontrollima.

Taotletavad pädevused 8.–9. klassis

9. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;
- 2) väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi;
- 3) suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab suhtluspartneriga;
- 4) arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ja tunneb vastutust oma tegude eest;
- 5) esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega; mõistab kompromisside vajalikkust; oskab seista oma õiguste eest ning lahendada konflikte rahumeelselt, arvestades ühiselunorme;
- 6) lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetiliselt või õiguslikult vääradele ettepanekutele;
- 7) täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas; mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud õpivõtteid;
- 8) loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel;
- 9) oskab kasutada jõukohaseid teabevahendeid, sh arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning infootsingul;
- 10) teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning huvisid; väärtustab praktilist tööd ja õppimist ning on valmis jätkama õpinguid täiendus- ja kutseõppes;
- 11) mõistab igapäevaelus ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;

12) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis

Neljandal arenguperioodil on põhitaotluseks vastutustundliku suhtumise ja võimalikult iseseisvate õpi- ja tööoskuste kujundamine. Eesmärgiks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele.

Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid.

Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid.

Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

Toimetulekuõpe

Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) tajub ennast ja kaasinimesi ümbritsevas keskkonnas; suhtub positiivselt iseendasse ja tuttava inimese poolt algatatud kontakti;
- 2) kasutab meeldetuletamisel tuttavates situatsioonides õpitud käitumisviise ja järgib võimetekohaselt ühiselu reegleid kodus ning koolis;
- 3) orienteerub abiga lähiümbruses, tuleb suunamisel toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) tegutseb ohuolukorras vastavalt täiskasvanu juhistele;
- 5) annab märku oma põhivajadustest ja tervisega seotud probleemidest;
- 6) osaleb tervislikke eluviise järgivates koostegevustes, on kehaliselt aktiivne;

- 7) viibib meelsasti looduskeskkonnas;
- 8) võtab vastu ja otsib kontakti tuttava täiskasvanu ja kaaslasega; reageerib igapäevastele lühikorraldustele sobivalt, väljendab suunamisel oma põhivajadusi ja soove õpitud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 9) suudab igapäevaelus toime tulla ja olukordi mõista, toetudes esemetele või piltidele;
- 10) sooritab koostegevuses praktilisi matemaatilisi tegevusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab abiga tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid mängulises tegevuses; vajaduse korral kasutab suunamisel arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 12) osaleb suunatud mängus ja mängulises õpitegevuses; säilitab mängulises tegevuses lühiajaliselt suunatud tähelepanu; tegutseb mänguasja või õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused I arengutasemel

Õpetuse põhitaotlus on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

- 1) erinevaid vahendeid kasutades kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
- 2) adekvaatne reageerimine situatsiooniga seotud lühikorraldustele;
- 3) lülitumine praktilisse tegevusse ja ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine;
- 4) suunamisel oma välimuse ja õppevahendite korrashoidmine;
- 5) baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel: mina kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus ning kontaktis ja koostegevuses täiskasvanuga.

Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on tajude, mille baasil areneb objektide ja tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.

Motoorika arendamine. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on mootorika areng. Arendatakse passiivsete liigutuste sooritamist, liigutuste sooritamist imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamist eneseteenindamisega seotud tegevustes. Kujundatakse oskusi koordineerida silma ja käe liigutusi, liigutuste rütmi ja tempo muutmist ning elementaarse vaimse tegevuse reguleerimist liigutuste abil.

Tajude arendamine. Tajude arendamisel õpetatakse suunatult märkama eri meeltega objekti tunnuseid; eristama esemeid taustast; laiendama tajuvälja; rühmitama objekti ja graafilisi kujutisi 1–2 tajutava tunnuse alusel; tajuma ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja ajasuhteid (samal ajal, enne, pärast).

Mälu arendamine. Arendatakse varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmist; toimingute sooritamist eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus-objekt-tunnus ja keeleüksus-alternatiivvahendid kujundamist; töömälu mahu suurendamist (kuni 4 üksust); mälu kujutluste aktiveerimist verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil; objektide paigutuse taastamist varem tajutu põhjal.

Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilise mõtlemise arendamisel kujundatakse oskused täita erinevaid ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitada tajutavate tunnuste alusel ja muuta rühmade koostist.

Kõne arendamine. Omandatavad oskused on kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine; lühikorralduste kuulamine ja neile reageerimine tajutava situatsiooni toel / situatsioonist lähtuvalt; kõne baasiks olevate häälikute ja häälikukomplekside (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele kordamine; situatsioonile vastavate sõnade ära tundmine ja kasutamine; alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine vajaduse korral.

Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Pedagoog verbaliseerib õpilaste tegevust.

Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuste eeluskuste kujundamine.

Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel õige-vale, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse tahan-motiivi.

Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel abita toime tulema.

Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, märkab inimestevahelisi erinevusi; suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse ja kaaslasesse;
- 2) teab tuttavas olukorras oma õigusi ning kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib oma võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- 3) orienteerub tuttavas ümbruses, tuleb toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) teadvustab enda abivajadust ja küsib suunamisel abi;

- 5) märkab suunamisel ohtlikku olukorda ja hoidub sellest õpitud viisil;
- 6) annab õpitud viisil märku tervisega seotud probleemidest;
- 7) mõistab suunamisel aktiivse liikumise ja tervisliku eluviisi vajalikkust;
- 8) käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) astub kontakti täiskasvanu ja kaaslasega; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud pildi- ja/või täissõnameetodil lugemise ja nende abil kirjutamise oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
- 11) kasutab suunamisel õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
- 12) kasutab suunamisel õppetegevusest tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid, kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 13) osaleb mängu- ja õpitegevuses, säilitab õpiülesannete täitmise ajal suunatud tähelepanu;
- 14) tegutseb õppevahendi või tuttava tööriistaga vastavalt selle funktsioonile.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

Õpetuse põhitaotlus on õpitud baasoskuste harjumuslik rakendamine. Arendamist vajab tegevusega kaasneva suhtlemise ja oma tegevuse elementaarse kommenteerimise oskus. Nende oskuste arendamiseks kasutatakse järgmisi võtteid: tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemise sõnastamine.

Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, suhtel mina-meie ja mina-õpilane.

Juhtivaks tunnetusprotsessiks on tajude, suureneb mälukujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Arendatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist lõimunud kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

Motoorika arendamine. Omandatakse oskused sooritada erisuunalisi liigutusi; sooritada instruksiooni järgi liigutuste ahelat toetudes mälukujutlusele (vajaduse korral imiteerides). Viiakse läbi eri kehaosade mootorikat koordineerivaid tegevusi ja peenmootorikat arendavaid tegevusi. Liigutuste sooritamist verbaliseeritakse (pedagoog – õpilane). Sobimatud liigutusstereotüübid asendatakse.

Tajude arendamine. Tajude arendamisel kujundatakse oskusi: tunnuste ja osade märkamine ja võrdlemine; sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega; oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine; terviku moodustamine osadest; osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis; erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine; ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskust ära tunda tuttavate objektide graafiliste kujutisi ja toiminguid varieeruvates tingimustes; õpetatakse sooritama stereotüüpseid toiminguid tuttavates situatsioonides; aktiveeritakse kujutlused verbaalse-alternatiivse teabe alusel; arendatakse töömälu mahtu (kuni 5 üksust); õpetatakse üksuste/sümbolite järjestust säilitama, kujutlused verbaliseeritakse suunatult.

Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilist mõtlemist arendatakse mõtlemisprotsessi kujundiliste elementide lõimimise teel. Arendatavad oskused on abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes; osadest terviku moodustamine; õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult; variatiivne rühmitamine suunatult (varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust).

Kõne arendamine. Kõne arendamiseks laiendatakse õpilaste baassõnavara, harjutatakse situatiivset dialoogi ja viisakusväljendite kasutamist, 2–3 lausungi tähenduse seostamist. Õpitakse kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmist (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus), mõnest lausungist koosneva teksti loomist (abiga).

Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult kas verbaalseid või alternatiivseid väljendusvahendeid. Õpitakse turvaliselt kasutama igapäevaseid digivahendeid.

Kujundatakse elementaarseid lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskusi.

Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hindab õpilane tegevusakte põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi. Õpitegevust ja käitumist motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse tahan-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil peab-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

Õpilane õpib tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema, õpitud oskusi suunamisel varieeruvates olukordades kasutama ja suunatult varieeruvates olukordades toime tulema. Toimub lihtsate tööskuste õpe ja harjutamine.

Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;
- 2) suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;
- 3) teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitud ühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
- 4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistab teisi;
- 5) hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
- 6) märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
- 7) mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
- 8) käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 12) suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;
- 13) kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 14) mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

Õpetuse põhitähtsus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.

Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukoha ja tegevustega.

Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigutusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende

varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatoimingute ahelale.

Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.

Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike ja stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.

Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjustagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikkusest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiade rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhetlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.

Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.

Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.

Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan/teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. Peab-motiivi kõrvale vajamotiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.

Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:

1) omandatud toimingute sooritamine osaliselt muutuvates tingimustes;

- 2) toimingute suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
- 3) töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
- 4) kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
- 5) suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingute tulemus ja selle hindamine.

Hooldusõpe

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused I arengutasemel

Elementaarse kehatunnetuse kujundamine baasstimulatsiooni, füüsilise kontakti, erinevate asendite, koostegEVuses jäsEmete liigutuste sooritamise ja rütmika kaudu. Õpilase liikumisele (roomamine, asendi muutmine) õhutamine.

Emotsionaalse kontakti loomine täiskasvanuga, positiivne reageerimine kontaktile, pilkkontakti lühiajaline hoidmine, reageerimine häälele, žestile, sõnale, puudutusele, tuttavale ühistegEVusele; positiivsete elamuste esilekutsumine minimaalsete edusammude eest. Täiskasvanu on vahendajaks õpilase suhtlemisel esemelise maailmaga.

Lähiümbruses orienteerumine aistingute tasandil, töö erinevate meeltega, nendevahelise seose loomine (loob eelduse terviktaju kujunemiseks). Üksikute tunnuste suunatud märkamine.

Eneseväljenduse ja kontaktipüüdluse märkamine ning julgustamine. Õpilase häälotsustele ja tegEVusele reageerimine ja vastamine.

Õpilase kaasamine eneseteenindusse. Õpilane aitab kaasa riietumisele ja hügieeniga seotud toimingutele. Söömise- ja toitmistoimingute (närimine, neelamine, õige asend) sooritamine (võimaluse korral logopeedi juhendite järgi).

Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) reageerib positiivselt füüsilisele kontaktile ja liikumisele;
- 2) reageerib positiivselt tuttava täiskasvanu kontaktipüüdlusele;

- 3) suhtleb esemelise maailmaga täiskasvanu vahendusel;
- 4) tunneb rõõmu tuttavatest tegevustest;
- 5) reageerib erinevatele aistingutele, on välja kujunenud eelistus/vastumeelsus mõne aistingu suhtes;
- 6) nõustub hügieeni-, riietumis- ja söömistoimingutega;
- 7) suudab osaleda kooli ühisüritustel (aktus, kontsert).

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

Enda keha ja liigutuste tunnetamine (kehaosadele osutamine, esmane matkimine), jõukohaste liikumisviiside harjutamine, abivahendi kasutamise õppimine (käimisraam, ratastool), esemeline tegevus (haaramine, võtmine, andmine, asetamine, kopsimine).

Positiivsete emotsioonide ja käitumisviiside toetamine ja negatiivsete pärssimine (soovide rahuldamise lühiajaline edasilükkamine); tähelepanu hoidmine ühisel tegevusel, tähelepanu jagamine suhtluspartneri ja objekti vahel. Eakaaslaste märkamine, aktsepteerimine ja ühises tegevuses osalemine.

Objekti tunnuste suunatud tajumine eri meeltega (inimesed, esemed, õppevahendid, ruumid). Tuttavate objektide äratundmine, kogemuspõhiste seoste tekkimine. Tegevuste osaoskuste harjutamine, tegevusvahendi (lusikas, käterätik) kasutama õppimine.

Aktiivsele suhtlemisele suunamine: kontaktisoovi väljendamine (puudutamine, häälitsus), oma vajadustest teatamine, juhendajale vastamine (osutamine). Adekvaatne reageerimine juhendaja intonatsioonile, signaalsõnale, žesti või alternatiivse suhtlusvahendiga toetatud lihtsale korraldusele tuttavas situatsioonis.

Riietumise, söömise ja hügieenitoimingute harjutamine osatoimingute kaupa.

Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) kasutab koostevõttes erinevaid tegevusvahendeid;
- 2) orienteerub ja liigub koolikeskkonnas suunamisel iseseisvalt või abivahendiga;
- 3) tunneb end hästi kooli päeva- ja nädalarütmis;
- 4) sooritab iseseisvalt mõnda igapäevaoskuste osatoimingut;

5) väljendab ennast füüsilise kontakti võtmisega, lalinsõnadega, esemetega.

Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

Liigutusmustrite mitmekesistamine, käelise tegevuse koordineerimise täpsustamine, liigutuste matkimise harjutamine.

Tähelepanu ja töövõime ajaline pikendamine, ohusituatsioonide märkamine ja tuttavas situatsioonis vältimine. Sotsiaalselt sobivate käitumisviiside valimine ühistegevuses, elementaarse mänguoskuse kujundamine.

Sihipärane esemeline tegevus (rühmitamine, sobitamine), harjumustele toetuvate tegevusahelate sooritamise koostegutses või iseseisvalt.

Elementaarse suhtlemisoskuse kujundamine (igapäevastele repliikidele vastamine, soovide väljendamine) verbaalselt või alternatiivseid vahendeid kasutades.

Oma võimetest lähtuvalt võimalikult iseseisev riietumine, söömine ja hügieenitoimingute sooritamise, osatoimingute ühendamine tegevusahelaks.

Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) oskab kasutada tuttavaid esemeid sihipäraseks tegevuseks;
- 2) oskab kasutada õpitud alternatiivseid suhtlemisvahendeid;
- 3) astub mõnel kooli ühisüritustel üles võimetekohase etteastega koos kaaslastega;
- 4) oskab vältida igapäevaseid ohtlikke olukordi;
- 5) sooritab igapäevategevuste etappe võimalikult iseseisvalt või vähese abiga.

Õppekorraldus

Tunnijaotusplaan, läbivate teemade ja lõimingu rakendamine, valikainete ja võõrkeelte valik, riiklikus õppekavas sätestatud õppeainete nimetustes või õppemahtudes tehtud erisused

Lihtsustatud õpe

Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks.

Kohustuslike nädalatundide arv kooli õppekavas on vastavuses põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas sätestatuga, v.a lihtsustatud õppe 2. klassi liikumisõpetuse üks tund on ümber kujundatud tantsutunniks.

Valikõppeained ja valiku põhimõtted:

- 3.–4. klassis on valikaineteks tants ja ujumine (eesmärgiga arendada õpilaste loovust, füüsilist võimekust ja vastupidavust);
- 5. klassis on valikaineks ujumine ja digioskuste õpe (eesmärgiga arendada õpilaste füüsilist võimekust ja teabeteadlikkust);
- 6.–9. klassis on valikaineteks digioskuste õpe ja keskkonnaõpetus (eesmärgiga arendada õpilastes teabeteadlikkust, sotsiaalset aktiivsust ja keskkonnateadlikkust).

Alates 4. klassist korraldatakse võimalusel ja vajadusel liikumisõpetuse tunnid poistele ja tüdrukutele eraldi.

Võõrkeele õpetus algab lihtsustatud õppes 5. klassist. Valitud võõrkeeleks on inglise keel.

Tööõpetuse õppesuunad on:

- puu- ja võimalusel metallitöö ja/või käsitöö (arvestatakse õpilaste soolist jaotuvust, soovi ja võimekust);
- kodundus.

Tööõpetuse tundide läbiviimiseks komplekteeritakse vajadusel rühmad.

Lihtsustatud õppe tõhustatud toe 8. poistel on nädalas 2 puutööd ja 1 käsitöö ning tüdrukutel 2 käsitööd ja 1 puutöö.

Lihtsustatud õppe tõhustatud toe 9. poistel on nädalas 3 puutööd ja 2 käsitööd ning tüdrukutel 3 käsitööd ja 2 puutööd.

Lihtsustatud õppe tunnijaotusplaan

Õppeaine/Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Eesti keel / keeleõpetus	3	4	4	4	3	3	3	3	3
Lugemine/kõnearendus	4	5	4	4	4	3	-	-	-
Kirjandus	-	-	-	-	-	-	3	3	3
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	4	5	5
Inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4
Ajalugu	-	-	-	-	-	1	2	2	1
Inglise keel	-	-	-	-	2	2	2	2	2
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunstiõpetus	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Kunst ja tehnoloogia	3	3	3	3	1	1	1	1	1
Liikumisõpetus	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Tehnoloogia	-	-	-	-	2	2	2	3	5
Kodundus	-	-	-	-	2	2	2	2	2
Keskkonnaõpetus	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Digioskuste õpe	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Tants	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ujumine	-	-	1	1	1	-	-	-	-
Tundide arv	20	23	25	25	28	30	30	32	32

Lihtsustatud õppe eritoeklassi tunnijaotusplaani tundide miinimumarv

Õppeaine/Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Eesti keel / keeleõpetus	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Lugemine/kõnearendus	4	4	3	3	3	2	-	-	-
Kirjandus	-	-	-	-	-	-	2	2	2
Matemaatika	5	5	5	5	4	5	5	5	5
Inimeseõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Loodusõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Ajalugu	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Inglise keel	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunstiõpetus	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Kunst ja tehnoloogia	3	3	3	3	-	-	-	-	-
Liikumisõpetus	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Tehnoloogia	-	-	-	-	1	1	1	1	2
Kodundus	-	-	-	-	1	2	2	2	2
Keskkonnaõpetus	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Digioskuste õpe	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Tants	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ujumine	-	-	1	1	1	-	-	-	-

Tundide arv	20	20	20	20	20	23	23	23	23

Toimetulekuõpe

Valikõppeained ja valiku põhimõtted :

8. klass – lisa-aastad aianduse tund (eesmärgiga suurendada õpilaste praktilisi tööoskusi kooli tarbeaias, kasvuhoones ja nutikasvuhoonega tegutsedes)

7.-9. klass on arvutiõpetus osa elu- ja toimetulekuõppe ja matemaatika ainekavast. Lisa-aastatel on arvutiõpetus iseseisva õppeainena (elementaarsete digivahendite käsitlemisoskuste õpetamine). Arvutiõpetusel lähtutakse eraldi aine jaoks loodud ainekava, mis on lõimitud elu- ja toimetulekuõppe ainekavade käsitletavate teemadega.

Alates 4. klassist korraldatakse võimalusel ja vajadusel liikumisõpetuse tunnid poistel ja tüdrukutel eraldi.

Tööõpetuse õppesuunad on:

- puutöö või käsitöö (arvestatakse õpilaste soolist jaotuvust, soovi ja võimekust);
- kodundus;

Toimetulekuõppe tunnijaotusplaan

Õppeaine/Klass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	LA 1	LA 2
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	6	6	5	5
Elu- ja toimetulekuõpe / arvutiõpetus							1	1	1	1	1
Eesti keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6	4	4
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	4	4	3	3
Matemaatika / arvutiõpetus							1	1	1	1	1
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2	2	2
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Kodundus						3	3	3	3	3	3
Käsitöö/puutöö						2	2	2	2	2	2
Aiandus								2	2	2	2
Liikumisõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Keraamika										2	2
Kangakudumine										2	2
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

Toimetulekuõppe vähendatud mahu tunnijaotusplaani tundide miinimumarv

Õppeaine/Klass	1.-5. klass	6.-7. klass	8.-LA2 klass
Elu- ja toimetulekuõpe	5	3	3
Eesti keel	5	5	5
Matemaatika	3	2	2
Kunst ja käeline tegevus	3	1	1
Muusikaõpetus	1	1	1
Liikumisõpetus	2	2	2
Rütmika	1	1	1
Tööõpetus *	-	5	5
Nädalakoormus	20	20	20

* - aiandus, kodundus, käsitöö

Hooldusõpe

Tööõpetuse õppesuunad on kodumajandus, sh toiduvalmistamine ja puhastusteenindus (tegevused planeeritakse õpilase individuaalses õppekavas, arvestades õpilase võimeid ja võimalusi).

Õpilaste arengu toetamiseks on õppetöösse lõimitud tugiteenuste individuaalsed ja rühmategevused.

Tundide arv valdkonniti jaguneb vastavalt õpilase arengu vajadustele. Tundide jaotus kajastub õpilase individuaalses õppekavas.

Hooldusõppe nädalakoormused

	Nädalakoormus		
Tegevusvaldkond	I tasand	II tasand	III tasand
Kommunikatsioon	20	20	20
Kognitiivsed oskused			
Sotsiaalsed oskused			
Igapäevaoskused			
Motoorika, sh peenmotoorika			

Lõiming ehk seoste loomine õppekavas

Lihtsustatud ja toimetulekuõppes kujundab ja korraldab kool õpikeskkonda ja õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab:

- üldõppe rakendamist lihtsustatud õppe 1. ja 2. klassis;
- üldõpetuse põhimõtete järgimine kõikides klassides;
- õppevaldkondade lõimumist;
- õpetuse praktilist ja elulist suunitlust;
- õpilaste võimalikult adekvaatset isikliku ja sotsiaalse identiteedi kujunemist;
- sotsiaalset õppimist ja integratsiooni ühiskonda.

Hooldusõppes jaguneb õpe tegevusvaldkondadeks, mis realiseeritakse praktilise tegevuse kaudu. Hooldusõppe õppekavas ei käsitleta lõimingu põhimõtteid.

Lõiming võib olla väline, sisemine, vertikaalne, horisontaalne ja teemakeskne:

- Väline lõiming on kooli õppekavas kujundatud lõiming õppeainete sees, õppeainete ja ainevaldkondade vahel, erinevate haridustasemetel vahel, kooli ja kogukonna vahel.
- Sisemine lõiming tekib õpilasel ainetunnis õpitu ja väljaspool kooli saadud teadmiste, kogemuste ja igapäevaelu nähtuste sidumisel (õppekäigud, ekskursioonid, õuesõpe, praktilised tööd, õpilase eelteadmiste kogum jne).

- Vertikaalse lõimingu eesmärgiks on terviku moodustamine õppeainesiseselt kogu õpiaja ulatuses. Seega tuleb õpetamisel aine piires teada selle sisu ka eelnevates ja järgnevates klassides.
- Horisontaalne lõiming toimub ainete vahel ja osutab sellele, et tervikuna on tähtsad kõik õppeained omavahelistes seostes.
- Teemakeskne lõiming (uurida teemat teisest vaatenurgast, võimalus õpetada teemasid, mis läbivad õppeaineid või on aineteüleised, näiteks läbivad teemad, ainenädalad ja ülekoolilised projektid jms).

Lõimingu planeerimine ja realiseerimine toimub kooli üldtööplaani ja õpetajate ja kasvatajate tööplaanide alusel, mille toimimise tingimuseks on õpikeskkonna korraldus, mis võimaldab aineülest käsitlust ja pedagoogide koostööd.

Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineüleised ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Läbivate teemade kirjeldused on esitatud kooli õppekava **Lisa 1**.

Läbivate teemade käsitlemine lihtsustatud õppes ja toimetulekuõppes:

- õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärke;
- aineõppes (valdkonnaõppes) – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;
- korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälist õppetegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Läbivad teemad on:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskkond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärgi ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas;

Tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õppe- ja kasvatustöö korraldus

Õppeaasta kestab 1. septembrist järgmise aasta 31. augustini.

- Õppeaasta koosneb õppeperioodidest ja koolivaheaegadest (õppeperioodid ja koolivaheajad on kooskõlastatud Tallinna Haridusameti ja kooli hoolekoguga ning on

kättesaadavad kooli kodulehel). Suvevaheajal võib vajadusel ja õppenõukogu otsuse alusel korraldada täiendavat õppetööd. Õpilasele peab olema tagatud vähemalt kümne järjestikuse nädala pikkune suvepuhkus.

- Õppeaastas on kokku vähemalt 175 õppepäeva. Lihtsustatud õppe lõpuklassi koolieksami toimumise päeval ja vähemalt kahel päeval enne seda õppetunde ei toimu. Koolieksami päev ja sellele eelnevad kaks päeva arvatakse õppepäevade hulka.
- Õppepäev on kalendripäev, mil õpilane on päevakava või individuaalse õppekava alusel kohustatud õppes osalema. Ühes nädalas on kuni viis õppepäeva.
- Õppetund on kooli päevakavas või õpilase individuaalses õppekavas juhendatud õppeks ettenähtud ajavahemik. Juhendatud õpe on kooli määratud viisil toimuv õpe (koolitund, loeng, õppekäik, muuseumiõpe, spordipäev, õuesõpe, distants- või põimõpe jm), mis on suunatud teadmiste ja oskuste omandamisele ning toimub õppekeskkonnas, milles osalevad nii õpilane kui ka õpetaja.
- Distsantsõpe on olukord, kui õpilased on suunatud õppetöö ajaks kodudesse, aga on tagatud õpilaste arenguks sobivad õppemeetodid ja vahendid. Distsantsõpe on juhendatud õpe, mida võib korraldada e-õppena.
- Põimõpe on olukord, kui tavapärase kontaktõppe perioodil on õpilane ja/või õpetaja sunnitud koolist kergemate haigussümptomite või karantiini tõttu puuduma. Põimõppe ajal on õpilasel võimalus osaleda klassi tundides e-õppes: õpetaja lülitab klassis tunni alguses tööle veebikaamera ning õpilane näeb ja kuuleb klassis toimuvat, võimalusel osaleb ise videopildiga.

Lihtsustatud ja toimetulekuõppes õppivatel õpilastel on õppetunni pikkus 40 minutit. Õppetund vaheldub vahetunniga. Õppetunni võib vajadusel jagada mitmeks osaks ja kuni kaks õppetundi võib toimuda järjest ilma vahetunnita. Sel juhul toimuvad vajalikud puhkepausid õpetaja äranägemisel. Paaristundide järgselt on vaheaja pikkus vähemalt 30 minutit. Söögivaheaja pikkus on vähemalt 20 minutit.

Hooldusõppel õppivatel õpilastel toimub õppetöö 9.00–13.00, puhkepausid õppetöös tehakse vastavalt õpilase vajadustele. Õhtupoolisel ajal on planeeritud tegevused lõpuklassi õpilastele, lisa-aasta õpilastele ja pikendatud õppeaasta õpilastele.

Kooli päevakava on kättesaadav kooli kodulehel ja selle on kinnitanud kooli direktor.

Lapsevanema ja kooli direktori kokkuleppel võib kool arvestada õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana, tingimusel, et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratud õpitulemusi.

Õpilasi hinnatakse kooli hindamisjuhendi alusel.

Õppetöös täiendavat abi vajavatele õpilastele rakendatakse logopeedilist, psühholoogilist abi ja rakendatakse tugiõpet (kognitiivsete, sotsiaalsete oskuste arendamiseks jm) vastavalt koolis kehtestatud tugiteenuste korrale.

Lihtsustatud õppes viivad põhiainete õpetust läbi klassiõpetajad, oskusaineid õpetavad aineõpetajad, vajadusel/võimalusel on klassis abiõpetaja või õpetaja abi. Toimetulekuõppes viivad põhiainete õpetust läbi klassiõpetajad, oskusaineid õpetavad aineõpetajad, üldjuhul on klassis abiõpetaja või õpetaja abi. Hooldusõppes korraldatakse õppetegevus üldjuhul õpperühmadena, kus arvestatakse õpilase arengutaset ning tagatakse individuaalne lähenemine. Õppetööd rühmas viivad läbi õpetaja ja abiõpetaja või õpetaja abi.

Klassijuhatajad koordineerivad oma klassi õppe- ja kasvatustööd.

Õpetajad planeerivad oma tööd koostöös teiste õpetajatega ja koostavad kooli õppekava alusel tööplaani. Õpetaja tööplaanis planeeritakse tundide ajakava, teemad ja alateemad, lõimingud, kasutatavad õppematerjalid, oodatavad õpitulemused, hindamise aeg ja moodused.

9. klassi lõpus toimuvad lihtsustatud õppes **koolieksamid**: eesti keeles, matemaatikas ja ühes kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaines. Vähemalt ühe eksami vormiks on praktiline töö, kus eksamikomisjon hindab õpilase poolt tehtud praktilist tööd, kirjalikult koostatud töö kirjeldust ja suulist esitlust.

Hiljemalt jooksva õppeaasta 1. veebruariks teatatakse põhikooliõpetajale ja tema seaduslikule esindajale eksami õppeaine ja õpilasele määratud eksamitöö juhendaja.

Põhikooli lõpetamine:

- Lihtsustatud õppes väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel põhikooli lõputunnistus õpilasele, kelle viimased aastahinded kõikides õppeainetes on vähemalt „rahuldavad“ ning kes on sooritanud eesti keele ja matemaatika koolieksami ning kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine koolieksami. Erandina võib anda lõputunnistuse lihtsustatud õppe tasemel õppiva õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega põhikooli lõputunnistuse õpilasele
 - kellel on üks „nõrk“ või „puudulik“ eksamihinne või aastahinne ühes õppeaines või
 - kellel on üks „nõrk“ või „puudulik“ eksamihinne või aastahinne kahes õppeaines.
- Toimetuleku- ja hooldusõppes väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel põhikooli lõputunnistus õpilasele, kes on läbinud temale koostatud individuaalse õppekava. Toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele võib kooli ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat.
- Põhikooli lõpetanud lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe õpilastele võib kool pakkuda kooli pidaja otsusel lisaõpet ühe õppeaasta võrra, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 50 sätestatud nõuetest.

Õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, sh õppekava rakendamist toetavad tegevused, õppekäigud jmt

Projekt-, õues- ja muuseumiõppeks, spordipäevadeks ning õppekäikudeks vajalik aeg kavandatakse alljärgnevalt:

- Ainetunde võib läbi viia ka väljaspool kooli ruume. Õue- ja muuseumiõpe toimub kooli õues, linnaruumis või mujal. Õuesõppe ja muuseumiõppe tunnid planeerib õpetaja teemapõhiselt oma tööplaanis.
- Õppeainete õpetamiseks läbi praktiliste tegevuste ja suurema kõlapinna, huvi tekitamiseks viiakse läbi ainenädalaid.
- Õppekäikude maht planeeritakse vastava õppeaine juures kooli õppekavas. Õppekäik on üldjuhul tervet õppepäeva hõlmav õppeprotsess, mis sisaldab ainetevahelist lõimumist, arendab üld- ja ainealaseid pädevusi ja läbivaid teemasid.
- Spordipäevade maht planeeritakse liikumisõpetuse ainekava juures kooli õppekavas. Spordipäev on üldjuhul tervet õppepäeva hõlmav õppeprotsess, mis sisaldab ainetevahelist lõimumist, arendab üld- ja ainealaseid pädevusi ja läbivaid teemasid.
- Projektipäevad planeeritakse kooli üldtööplaanis. Projekt on ühekordne, tähtajaline, piiratud ressursiga ja kindlaks määratud tulemuse saavutamiseks tehtav ühistöö. Projekte võib käivitada õppeaastaringelt.

Projektide kavandamise põhimõtted

Projektitöö on aineteülene õppe- ja kasvatustöö, mis eeldab:

- kooli õppekava ainetevahelise lõimumise ja läbivate teemade praktilist rakendamist ühistöös;
- koostööd: motiveerib ja kaasab õpilased, kogu kooli personali ja koostööpartnerid;
- initsiatiivi ning pakub ühisalgatuse võimalusi;
- vastutuse võtmise oskust;
- jõukohastele probleemidele lahenduste leidmist;
- väärtushinnangute kujunemist läbi praktiliste tegevuste;
- võimalust tegutseda oma kultuurikeskkonnas ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone;
- positiivsete hoiakute kujundamist erinevate kultuuride ja inimeste suhtes;
- tehnoloogia rakendamise võimaluste mitmekesistamist: fotod, videod, mudelid, maketid jne;
- õpilaste loovtööde eksponeerimise võimalust.

Ekskursioon on ühe- või mitmepäevane klassi ühisüritus, mis ei ole kooli õppekavas täpselt fikseeritud. Üldjuhul toimub õppeaastas üks ekskursioon.

Õppekäikude ja ekskursioonidega kaasnevad kulud ei kuulu rahastamisele kooli eelarvest.

Loovtöö temaatika valiku, juhendamise, töö koostamise ja hindamise kord

Lihtsustatud õppe või toimetulekuõppe õpilane teeb loovtöö juhul, kui kooli õppenõukogu on otsustanud, et loovtöö tegemine on võimalik. Hooldusõppe õpilased loovtööd ei tee.

Lihtsustatud õppe õpilased koostavad 7. klassis loovtöö (vt loovtöö juhend kooli kodulehel). Loovtöö on kas klassi rühmatöö või individuaalne töö. Loovtööd juhendab üldjuhul klassijuhataja, kes võib seda teha koostöös mõne aineõpetajaga. Loovtööd võib juhendada ka kooliväline juhendaja. Teemade valikul arvestatakse õpilaste ja lastevanemate soovide ja ettepanekutega (arenguvestlustel, klassijuhatajatunnis, lastevanemate koosolekul). Klassijuhataja tutvustab õpilastele loovtöö sooritamise protsessi ja teemasid 7. klassi esimesel õppeperioodil. Loovtöö peab olema sooritatud enne 7. klassi viimase õppeperioodi lõppu. Loovtöö hinne kantakse põhikooli lõputunnistusele. Loovtöö sooritamise juhend on kättesaadav kooli kodulehel.

Loovtööd hindab kooli direktori käskkirjaga moodustatud komisjon. Hindamine toimub vastavalt loovtöö hindamisjuhendile.

Loovtöö loetakse soorituks, kui õpilane

- on esitanud loovtöö päeviku (grupitöö puhul iga õpilane eraldi), mis sisaldab loovtöö kavandit, tegevusplaani, tööjaotust (grupitöö puhul), ajakava (elektrooniliselt või paberkandjal);
- on valmistanud/loonud loovtöö;
- on esitlenud oma loovtööd teistele.

Loovtöö hinne kantakse põhikooli lõputunnistusele.

Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ja hindamise korraldus

Arenguvestluste korraldamine

Arenguvestluse pidamise alused ja kord

Arenguvestlusi peetakse regulaarselt vähemalt üks kord õppeaastas.

- Isikuandmete töötlemisel arvestatakse andmekaitseaduses sätestatuga.
- Saavutatud kokkulepete alusel toimuvad vajadusel järeltegevused: täiendav vestlus või ümarlaud, nõustamine, kokkulepete korrigeerimine, saavutatu hindamine (IÕK-ga õpilased; õpilased, kellel on sotsiaalsed probleemid; õpilased, kellele on koostatud käitumise tugiplaan jm).
- Arenguestlust viib läbi klassijuhataja.
- Lapsevanemale saadetakse arenguestluseks eKooli teade.
- Klassijuhataja edastab aineõpetajatele hinnangulehed (vorm õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardis) ning aineõpetajad täidavad need kokkulepitud kuupäevaks.
- Arenguestlus dokumenteeritakse eKoolis ja õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardis.
- Arenguestlust peetakse privaatses ruumis, mis on mugav ja kus puuduvad võimalikud segajad.

Arenguestluse osapooled

- õpilane (lihtsustatud õppetasemel, toimetuleku – ja hooldusõppetaseme õpilasi ei kaasata)
- lapsevanemad,
- klassijuhataja.

Klassijuhataja loob hinnanguvaba suhtumise osapooltesse, positiivse õhkkonna ja selgitab osapooltele arenguestluse vajadust. Vajadusel kaasab klassijuhataja kooli direktori või õppealajuhataja, psühholoogi, logopeedi, terapeudid, aineõpetajad või kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja vm.

Arenguestluse eesmärgid

- lapsevanematega parema usaldussuhte saavutamine;
- õpilase arengupotentsiaali maksimaalne märkamine ja toetamine;
- arengutakistuste kindlakstegemine, võimalusel uute ennetamine;
- kodu kasvatuspõhimõtete ja väärtushinnangute teadasaamine;
- lisainfo saamine lapse kohta: väljaspool kooli teostatud ja planeeritavad teraapiad, kui palju aidatakse last kodus õppimisel, milliseid tegevusi tehakse kooliväliselt lapse arendamiseks, probleemid seoses kooliga jne;
- lapsevanemate poolt oma lapse arengule esitatavate ootuste ja hinnangu teadasaamine;
- lastevanemate ootused kooli, klassijuhataja, aineõpetajate suhtes;

- tagasiside õpetajale;
- koolipoolsete ootuste väljendamine lastevanematele, ühise tulevikuplaani koostamine;
- rahulolu-uuringute läbiviimine.

Hindamise alused ja korraldus

Hindamise eesmärk

Teadmiste ja oskuste hindamine:

- toetada õpilaste arengut;
- anda tagasisidet õpilase õppeedukuse ja arengu kohta;
- innustada ja suunata õpilasi sihikindlalt õppima;
- suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast;
- anda alus õpilase järgmisesse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Käitumise ja hoolsuse hindamine:

- lähtuda kooli õppekava kooliastmete üldpädevustest;
- suunata õpilast järgima üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme;
- suunata õpilast järgima kooli kodukorra nõudeid;
- motiveerida õpilast hoolikalt täitma õppeülesandeid.

Hindamise põhimõtted ja korraldus

Kujundav hindamine

Kujundavat hindamist kasutatakse õppimise käigus: õppijale antakse tagasisidet, kuidas tal läheb ja mida tuleks parandada enne kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise keskne funktsioon on õppimise toetamine, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist ning antakse tagasisidet õpilase seniste õpitulemuste

ning vajakajäämistele kohta. Selle kaudu innustatakse ja suunatakse õpilast õppima ning kavandatakse edasised õppimise eesmärgid ja tegevused.

Kujundav hindamine keskendub õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.

Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, et arendada oskust eesmärgi seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.

Kujundava hindamise vahenditeks on õpimapid, töövihikud, ainevihikud, kodu-kool vihikud jm, mis sisaldavad nii õppetöid kui ka nende analüüsi ja tagasisidet. Õpilane saab oma tööd tagasiside põhjal parandada ja täiendada ning õppimise käigus tehtud vead ei mõjuta kokkuvõtva hindamise tulemust.

Teadmiste ja oskuste hindamine, kokkuvõttev hindamine

Kokkuvõtvat hindamist kasutatakse pärast õppimist: õppijale antakse tagasisidet, kui hästi õpitu on omandatud. Kokkuvõtva hindamise puhul hinnatakse tagasisivaatavalt, kuidas õppeprotsess on õnnestunud, kui hästi on õpitulemused omandatud. Kokkuvõtva hindamise tulemusi väljendatakse sõnaliselt või numbrilisel kujul. Kokkuvõtva hindamise aluseks on õppekava ainekava õpitulemused ja hindajaks on õpetaja. Kokkuvõtva hindamisega kaasnevad üldjuhul sõnalised kommentaarid, näidates ära, mis on õnnestunud ja mida saab teha veelgi paremini. Kokkuvõttev hindamine võib toimuda erinevatel õpilastel erineval ajal ja selle sünonüümiks ei ole kontrolltöö.

Kokkuvõtvad hinded ja järgmise klassi üleviimine

Kokkuvõtva hindamisena arvestab kool ka õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana (RÕK §15 lõige 9).

Lihtsustatud õpe

Lihtsustatud õppe 1.–5. klassis kasutatakse kokkuvõtva hindamisena II ja V õppeperioodi lõpus toimuvat kirjeldavate sõnaliste kokkuvõtvate hinnangute andmist, millel ei ole numbrilist või sõnalist ekvivalenti. Poolaastas peab olema kolm jooksvat hinnangut, mille alusel pannakse poolaasta hinnang. Sõnalised hinnangud annavad teavet õpilase arengu, õppeprotsessis osalemise, õpi- ning käitumisoskuste kujunemise ja õpitulemuste kohta. Kokkuvõtvad sõnalised hinnangud kirjeldavad õpilase arengut, õppetöös osalemist, kooliastme pädevuste ja õpioskuste kujunemist ning teadmiste ja oskuste omandamist. Kokkuvõtvates hinnangutes toob õpetaja esile õpilase edusammud, juhib tähelepanu arendamist vajavatele oskustele ning annab juhiseid edasiseks tegutsemiseks. Sõnaline hinnang toetab lapse eneseuskust, väljendab lugupidamist lapse püüdluste vastu ja innustab teda.

6. klassist alates on numbriline hindamine. 6.–9. klassis kasutatakse kaks korda õppeaastas toimuvat kokkuvõtvat numbrilist hindamist. Õpilaste hindamisel rakendatakse viie palli süsteemi, õpetajal on õigus hindamisel arvestada õpilase hariduslike erivajadustega ja kasutada

diferentseeritud hindamist. Kokkuvõtva hinde aluseks on üks või mitu hinnet. Poolaastas peab olema minimaalselt kolm jooksvat hinnet, mille alusel pannakse poolaasta hinne. Kokkuvõtvast hindest kajastub, kuivõrd taotletud õpitulemused on saavutatud.

- Hindega „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid.
- Hindega „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele.
- Hindega „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasises õppimisel või edasises elus.
- Hindega „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises võimalikult iseseisvas elus. Õpilane suunatakse nõustamisele ja talle koostatakse individuaalne õppekava ning määratakse tugisüsteemid.
- Hindega „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises iseseisvas elus toimetulekus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub. Õpilane suunatakse nõustamiskomisjoni sobiva õppekava soovitamiseks.
- Märge X tähistab, kui hinne või kirjeldav sõnaline hinnang on välja panemata, kuna õpilane ei ole kasutanud võimalust järele vastata. Õppeaasta kokkuvõtvates aastahinnetes ei kasutata enam märget X, vaid pannakse aastahindeks „1” ehk „nõrk”.

Lihtsustatud õppe õpilasele, kelle poolaastahinne on „puudulik” või „nõrk” või on antud samaväärne kirjeldav sõnaline poolaastahinnang või on jäetud hinne või kirjeldav sõnaline hinnang välja panemata (märge X) ja ta ei ole kasutanud võimalust järele vastata, koostatakse selles õppeaines individuaalne õppekava või määratakse mõni muu tugisüsteem (nt logopeedi teenus, tugiõpe, vm), et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused, vajadusel suunatakse õpilane nõustamisele. Juhul, kui õpilasele on oskusaines koostatud IÕK ning tema oskusi ei ole võimalik hinnata ainekavast lähtuvalt (nt tervislikel põhjustel), kasutatakse mitteeristavat hindamist (arvestatud – A või mittearvestatud – MA).

Aastahinnete, kirjeldavate sõnaliste aastahinnangute ja sõnaliste aastahinnangute alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või koostada individuaalne õppekava ja/või planeerida klassikursuse läbimine kahele õppeaastale. Õpilaste järgmisse klassi üleviimise otsus tehakse enne õppeperioodi lõppu.

Lihtsustatud õppes jäetakse õpilane täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt aastahinnetes või kirjeldavatest sõnalistest hinnangutest tuleks välja panna aastahinne „puudulik” või „nõrk” või samaväärne kirjeldav sõnaline hinnang. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne õppeperioodi lõppu. Täiendava õppetöö raames täidab õpilane õpetaja vahetul juhendamisel kindlaid õppeülesandeid, et omandada õppekavaga nõutavad teadmised ja oskused. Täiendav õppetöö viiakse läbi pärast õppeperioodi lõppu. Aastahinne või kirjeldav sõnaline hinnang pannakse välja pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades täiendava õppetöö tulemusi.

Õppenõukogu otsusega ja lapsevanema põhjendatud kirjaliku taotluse alusel võib erandjuhul õpilane läbida klassikursust kahe õppeaastaga.

9. klassi lihtsustatud õppe õpilasele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

Lihtsustatud õppes õppival õpilasel, kellele on koostatud individuaalne õppekava, võivad olla erisused järgmisesse klassi üleviimise ajas.

Lisaõppel olevate õpilaste hindamisel kasutatakse hinnanguid arvestatud või mittearvestatud.

Toimetulekuõppe

Toimetulekuõppe 1.–5. klassis kasutatakse kokkuvõtva hindamisena kaks korda õppeaastas toimuvat kirjeldavate sõnaliste kokkuvõtivate hinnangute andmist, millel ei ole numbrilist või sõnalist ekvivalenti. Õpilase koolist lahkumisel tuleb jooksva õppeaasta kirjeldavad sõnalised hinnangud teisendada toimetulekuõppes väljatöötatud sõnalisteks hinnanguteks.

6.–9. klassis ja lisa-aasta klassides kasutatakse kokkuvõtva hindamisena kaks korda õppeaastas toimuvat väljatöötatud sõnaliste hinnangute andmist. Kokkuvõtvast hinnangust kajastub, kuivõrd taotletud õpitulemused on saavutatud.

Hinnang antakse iga õpilase tegevusele ja õpitulemustele lähtuvalt individuaalse õppekava nõuetest ning õpilase tööle, arvestades tema võimeid. Vajadusel rakendatakse toimetulekuõppe õpilaste õpetamisel valdkondadepõhist õpet ja hindamissüsteemi.

Toimetulekuõppes hinnatakse 6.–9. klassini ja lisa-aastatel õpilasi väljatöötatud sõnaliste hinnangutega: „tuleb toime”, „tuleb toime abiga” ja „ei tule toime”.

- Hinnangut „tuleb toime” võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime”, „tuleb rahuldavalt toime.
- Hinnangut „tuleb toime abiga” täpsustatakse hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga”, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi”, „tuleb toime koostegevuses”.
- Hinnang „ei tule toime” viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

Hindamine toimetulekuõppes toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel.

Vajaduse korral korrigeeritakse individuaalses õppekavas püstitatud ülesandeid õppeaasta jooksul.

Hooldusõpe

Hooldusõppes hinnatakse pädevuste saavutatud taset kahel viisil:

- toimingu sooritamise kaasnem või sellele vahetult järgnev emotsionaalne hinnang, mille põhieesmärk on motiveerida õpilast osalema tegevuses ja täitma jõukohaseid lihtsaid ülesandeid;
- suuline või kirjalik hinnang õpilasega tegutsevate täiskasvanute jaoks.

Hinnang antakse iga õpilase tegevusele ja õpitulemustele lähtuvalt individuaalse õppekava nõuetest ning õpilase tööle, arvestades tema võimeid.

Hooldusõppe 1.–5. klassis kasutatakse kokkuvõtva hindamisena kaks korda õppeaastas toimuvat kirjeldavate sõnaliste kokkuvõtvate hinnangute andmist, millel ei ole numbrilist või sõnalist ekvivalenti.

Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“, „tuleb toime abiga“ ja „ei tule toime“.

- Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime“, „tuleb rahuldavalt toime“ või muul viisil.
- Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil.
- Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

Vajaduse korral korrigeeritakse individuaalses õppekavas püstitatud ülesandeid õppeaasta jooksul.

Hooldusõppes koondatakse hinnangud aastahinnanguteks.

Tasemetöö hindamine

Lihtsustatud õppe 5. klassis on tasemetöoks funktsionaalse lugemisoskuse test. Tasemetöö koostamisel arvestatakse õppeaine eesmärgi, rõhuasetusi, õppesisu, õpitulemusi, üldpädevusi ja läbivate teemade taotletavaid pädevusi. Tasemetööga kontrollitakse põhiteadmiste ja -oskuste omandatust.

Tasemetöö koostab ja hindab kooli direktori käskkirjaga moodustatud komisjon. Hindamine toimub vastavalt tasemetöö hindamisjuhendile.

Tasemetöö toimumise aeg ja hindamise alused teatatakse õpilastele ja lastevanematele hiljemalt jooksva õppeaasta 1. veebruariks. Tasemetöö viiakse läbi IV või V õppeperioodil.

Individuaalse õppekava alusel õppiva õpilase tasemetöö hindamise aluseks on individuaalses õppekavas taotletavad pädevused.

Eritoe klassi õpilastele, logopeedilist abi saavatele õpilastele, koduõppel olevatele õpilastele ning õpilastele, kelle kodune keel ei ole eesti keel ja kes on Eestis alaliselt elanud alla kolme aasta, võib kool rakendada diferentseeritud hindamist (põhjendused tuuakse ära tasemetöö protokollis).

Koolieksamite hindamine ja põhikooli lõpetamine

Lihtsustatud õppes toimuvad 9. klassis koolieksamid eesti keeles, matemaatikas ja ühes kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaines. Koolieksamite sisu, vormi ja hindamise alused ja korra koostab kooli direktori käskkirjaga moodustatud eksamikomisjon.

Hiljemalt jooksva õppeaasta 1. veebruariks teatatakse põhikooli lõpetajale ja tema seaduslikule esindajale kohustuslike õppeainete hulgast valitud eksamiaine ja eksamite toimumise ajad.

Koolieksam kantakse klassipäevikusse vastava õppeaine kokkuvõtvale aastahindele järgnevasse lahtrisse.

Viie palli süsteemis hinnatavate koolieksamite koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja tasemetöö koostajad ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegas „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegas „4” 70–89%, hindegas „3” 45–69%, hindegas „2” 20–44% ning hindegas „1” 0–19%.

Hindamiskomisjonil on õigus 10% ulatuses hinnet tõsta või alandada lihthäälte enamusel põhjendatud vajadusel, selgitus kantakse koolieksami protokollis.

Põhikooli lihtsustatud õppe lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad”, kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele koolieksami, matemaatika koolieksami ning ühes kooli poolt kohustuslike õppeainete hulgast valitud õppeaine koolieksami.

Õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega võib põhikooli lõpetanuks pidada ja põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:

- kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
- kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.

Lihtsustatud õppel õppivale õpilasele, kellel on individuaalse õppekavaga vähendatud või asendatud taotletavaid õpitulemusi (sh eritoe klassi õpilased), on lõpetamise aluseks individuaalses õppekavas määratud õpitulemused.

Õpilasel on õigus põhjendatud vajadusel sooritada põhikooli koolieksamid eritingimustel:

- eksamitöö vormi muutmine;
- eksami sooritamine eraldi ruumis, sh eksami sooritamine kodus;
- tugiisiku juuresolek, tugiisikuks võib olla lapsevanem, hooldaja, sotsiaaltöötaja vms;
- abivahendite kasutamine;
- eksamitöö sooritamiseks lisaaeg;
- eritoe klassi õpilastele, logopeedilist abi saavatele õpilastele, koduõppel olevatele õpilastele, õpilastele, kelle kodune keel ei ole eesti keel ja kes on Eestis alaliselt elanud alla kolme aasta, võib kool rakendada diferentseeritud hindamist (põhjendused tuuakse ära kooli lõpueksami protokollis).

Hindamine individuaalse õppekava alusel

Lihtsustatud õppes individuaalse õppekava rakendamise otsuse kinnitab kooli direktor käskkirjaga. Hindamise aluseks on individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutus, arvestades õpilase võimekust ja õpimotivatsiooni.

Individuaalse õppekava hindamissüsteemis ei kasutata hindeid „nõrk” ja „puudulik”, vaid korrigeeritakse püstitatud ülesandeid.

Hindamine **toimetulekuõppes** ja **hooldusõppes** toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel, õpilasele koostatud õppekava kinnitab direktor. Õppimise edukus sõltub toimetulekuõppes õppiva õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.

- Õpilasel peab olema võimalus saada jõukohases töös võimetekohase osalemise ning töö tulemuse eest positiivne hinnang.
- Õpetaja teeb lapse arengu kohta iga päev märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

Hooldusõppel oleva õpilase õppimise potentsiaal sõltub intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus on seotud tema individuaalseid iseärasusi arvestava õpikeskkonnaga.

- Õpilasel peab olema võimalus saada kohe positiivne hinnang jõukohases tegevuses osalemise kohta.
- Hinnang antakse õpilase tegevusele ja õpitulemustele lähtuvalt individuaalse õppekava nõuetest ning õpilase tööle, arvestades tema võimeid.
- Õpetaja eesmärgistab iga õpilase potentsiaalsesse arenguvalda kuuluvad ülesanded individuaalses õppekavas ja teeb lapse arengu kohta märkmeid.
- Vajaduse korral korrigeeritakse individuaalses õppekavas püstitatud ülesandeid õppeaasta jooksul.

Hoolsuse hindamine

Hoolsuse hindamise aluseks on õpilase suhtumine õppeülesannetesse: kohusetundlikkus, töökus ja järjekindlus õppeülesannete täitmisel.

Hoolsushindega „eeskujulik” hinnatakse õpilast, kes suhtub õppeülesannetesse alati kohusetundlikult, õpib kõik õppeained võimetekohaselt, on õppeülesannete täitmisel töökas ja järjekindel, ilmutab omaalgatust ja viib alustatud töö lõpuni.

Hoolsushindega „hea” hinnatakse õpilast, kes suhtub õppeülesannetesse kohusetundlikult, on töökas ja järjekindel õppeülesannete täitmisel, hoolikas ning õpib võimetekohaselt.

Hoolsushindega „rahuldav” hinnatakse õpilast, kes üldiselt täidab oma õppeülesandeid, kuid ei ole piisavalt töökas ja järjekindel õppeülesannete täitmisel ega õpi oma tegelike võimete kohaselt.

Hoolsushindega „mitterahuldav” hinnatakse õpilast, kes ei õpi võimetekohaselt, suhtub õppeülesannetesse lohakalt ja vastutustundetult.

Hoolsust hindavad aineõpetajad poolaasta ja õppeaasta lõpus. Klassijuhataja paneb tunnistusele kokkuvõtva hoolsuse hinde.

Käitumise hindamine

Õpilase käitumise hindamise aluseks on kooli õppekava kooliastme üldpädevuste omandamine, kooli kodukorra täitmine, ning üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine koolis.

Käitumishindega „eeskujulik” hinnatakse õpilast, kellele üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine on harjumuspärane igas olukorras, kes täidab kooli kodukorra nõudeid eeskujulikult ja järjepidevalt.

Käitumishindega „hea” hinnatakse õpilast, kes järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab kooli kodukorra nõudeid.

Käitumishindega „rahuldav” hinnatakse õpilast, kes üldiselt järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab kooli kodukorra nõudeid, kuid kellel on esinenud eksimusi.

Käitumishindega „mitterahuldav” hinnatakse õpilast, kes ei täida kooli kodukorrareegleid, ei allu õpetajate nõudmistele ega järgi üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme.

Õpilase käitumise võib hinnata „mitterahuldavaks” ka üksiku õigusvastase teo või ebakõlbelise käitumise eest.

Käitumist hindavad aineõpetajad poolaasta ja õppeaasta lõpus. Klassijuhataja paneb tunnistusele kokkuvõtva käitumise hinde.

Hindamisest teavitamine ja järelevastamiste kord

Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust, praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindegaga „puudulik” või „nõrk” või on hinne jäänud panemata õpilase puudumise tõttu või mõnel muul põhjusel (päevikus sissekanne X), antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks.

Hindamine on oma olemuselt diferentseeritud, st arvestab õpilase erisusi ja võib ajaliselt erineda.

Järeleaitamistunnid ja tugiõppe tunnid on edastatud lastevanematele ning kantud õpilaspäevikutesse.

Õpilasel ja tema seaduslikul esindajal on õigus saada teavet hindamise korraldusest koolis ning õpilasele pandud hinnetest ja antud hinnangutest vastavalt õpetajalt ja klassijuhatajalt. Hinnetest teavitamine toimub eKooli, hinnetelege, õpilaspäeviku, kool-kodu vihiku (vajadusel e-kiri) kaudu.

Klassi- ja aineõpetaja tutvustab õpilastele teadmiste ja oskuste hindamise põhimõtteid ja korraldust õppeaasta või õppeperioodi algul.

Teadmiste ja oskuste ning käitumise hindamise põhimõtteid ja korda tutvustatakse õpilaste seaduslikele esindajatele klassi lastevanemate koosolekul, vajadusel ka individuaalselt. Käesolev hindamise kord on avalikustatud kooli kodulehel.

Hinnete ja hinnangute vaidlustamine ja vaidlusküsimuste lahendamine

Õpilasel/lapsevanemal on õigus hindeid vaidlustada kümne päeva jooksul pärast hinde teada saamist. Õpilase hindamisega seotud vaidlusküsimusi lahendab direktor õpilase/lapsevanema kirjaliku põhjendatud taotluse alusel. Otsusest teavitatakse õpilast/lapsevanemat kirjalikult viie tööpäeva jooksul pärast otsuse vastuvõtmist.

HEV õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Lihtsustatud õppes lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

1. Lihtsustatud õppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.
2. Lihtsustatud õppes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Tähelepanu pööratakse sallivusele erinevuste suhtes, kaaslaste erivajaduste mõistmisele; oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele.
3. Taotletakse iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Selle aluseks on iga lapse arengutaseme ja -võimaluste hindamine. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse eeldatavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi.
4. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Kooli õppekava koostatakse nii, et õpilased omandaksid igapäevases elus toimetulekuks vajalikud teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid. Lihtsustatud õppe väljundiks on praktilist tööd väärtustav ja kutseõppeks valmis olev ühiskonna liige. Taotletakse õpetamist, kasvatamist ja arengu toetamist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud. Praktilised oskused konkretiseeritakse õpitulemustes. Praktiliste oskuste omandamisel toetatakse emakeeles (suhtlemine, teabe hankimine), matemaatikas jt ainetes omandatud teadmiste ja oskuste. Seosed eri ainevaldkondade vahel kujunevad üldõppe või laiapõhjalise lõimingu rakendamise abil.
5. Lihtsustatud õppes suunatakse õpilast omandama sotsiaalseid kogemusi: täitma ülesandeid koostöös, eeskuju järgi, näidise põhjal ning sõnalise selgituse alusel. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline on õpetaja ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, õppe jõukohasus, heatahtlik ja toetav miljö. Õpioskuste kujunemist soodustavad õpetaja ja lastevanemate sagedased kontaktid (ühised nõudmised, samalaadne abi).
6. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe

korraldajatega, valla või linna esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli ja õpilastega.

Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõtetest:

1. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõtetest, mille kohaselt igal õpilasel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest valdkonniti, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

2. Toimetulekuõppes ja igapäevastes koolisuhetes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Enam pööratakse tähelepanu oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele, sallivusele erinevuste suhtes ning kaaslaste erivajaduse mõistmisele.

3. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Arendamine toimub iga lapse arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel.

Õppetöö kavandamisel arvestatakse nii klassi tervikuna, puude struktuurist tulenevaid õpilasarühmi klassis kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased. Arendamist vajavad toimetulekuõppel oleva õpilase psüühika, isiksuseomadused ning tegevusvaldkonnad: tunnetustegevus (tähelepanu, tajumine, mälu, mõtlemine); suhtlemisvahendid ja suhtlemine; tunde- ja tahtevald; psühhomotoorika; hinnangud ja hoiakud jne.

Õpetamise tulemusel kujunevad ajus kompensatsioonimehhanismid – muutub ja täiustub kahjustatud (alaarenenud) funktsionaalsüsteemide talitus, hakkavad arenema mõned puuduvad süsteemid.

Eesmärk on kujundada 2 organismi funktsioonid võimalikult iseseisvaks toimetulekuks sotsiaalses keskkonnas. Üldised arengueesmärgid konkretiseeritakse kooli õppekavas arengu- ja tegevusvaldkondade kaupa, individuaalseid kajastavad individuaalsed õppekavad, mille koostamisel arvestatakse ka isiklike rehabilitatsiooniplaane.

4. Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse protsessis, millega kaasneb õpilastele mõistetav verbaalne teave. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused ja selleks vajalikud minimaalsed teadmised igapäevastes korduvates olukordades toimetulekuks. Oskused konkretiseeritakse õpitulemustes, mis on kooli õppekavas ainekavade koostamise aluseks. Elus toimetuleku oskuste kujundamisel on olulisemad elu- ja toimetulekuõpe ning tööõpe (kunst ja käeline tegevus). Toimetuleku eelduseks oleva motoorika arendamine toimub peamiselt rütmika ja liikumisõpetuse tundides, pikapäevarühmas ning klassi- ja koolivälises tegevuses.

Oma ja teiste tegevust, sh käitumisele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist, kujundatakse pidevalt, rõhutatakse positiivset ja suunatakse otsima eksimuse parandamise võimalusi.

5. Õppimine toimub võimalikult reaalses keskkonnas. Toimetulekuõpe suunab õpilast täitma korduvates situatsioonides praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Õpilased võtavad võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest.

Õpilase tähelepanu tuleb lõpptulemuse saavutamiseks suunata iga osatoimingu tähtsusele.

Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Tähtsustatakse õpilase huvi kujundamist võimalikult iseseisvalt tegutsemiseks.

6. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus, õpilase tegevus potentsiaalses arenguvallas, abi täpne reguleerimine. Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised ja samalaadne abi. Toimingute struktuuri omandamine toimub minimaalsete tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse ahelaks.

7. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogide, õpetajate, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli.

8. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälu kujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

9. Õppe- ja kasvatusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimetele vastavalt:

- kasutama olemasolevaid teadmisi ja oskusi varieeruvates tingimustes;
- küsima ja uusi oskusi omandama;
- tegutsema;
- kasutama oma kaemuslik-kujundilist intellekti, reguleerima emotsioone lähtuvalt oma intellekti arengust;
- konstrueerima eeskuju ja näidise alusel;
- võrdlema oma tegevuse tulemust etaloniga;
- õppima koostegevuses või juhendatult koos teistega, õppima jälgima kaaslaste ja oma tegevust ning hindama resultaati;
- lahendama praktilisi probleeme ja tegema valikuid.

Hooldusõppes lähtutakse põhimõtetest

1. Õppe ja kasvatustegevuse planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse Kooli põhiväärtustest ja tegevuste eesmärkidest
2. Õppekava arendamisel ja rakendamisel arvestatakse meie kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, õpetajatega, lapsevanematega, kooli tugispetsialistidega, spetsialistidega väljaspool kooli ning vajadusel linna või valla esindajatega.
3. Kõige tähtsam on keskenduda eneseteenindamisele, mis võimaldaks võimalikult iseseisvalt toime tulla oma lähiümbruses olemasolevate võimete piires. Oluline on harjutamine tuttavas keskkonnas, pedagoogide ja lastevanemate kooskõlastatud tegevuses.
4. Õppeülesanded sooritatakse vajaliku abiga, valdavalt koostevõimuses. Praktilise tegevuse kaudu arendatakse lapse motoorikat, eneseteenindamise oskusi, elementaarset tunnetustegevust ja suhtlemist.
5. Õppetöö toimub kogupäevakooli põhimõttel - päev on üks tervik ja ajakava paindlik, tegevustesse on kaasatud erinevad spetsialistid ja arendustegevus toimub kogu lapse koolis viibitud aja vältel.
6. Oluline on pöörata tähelepanu õpilase oskusele oma käitumist reguleerida, seejuures arvestatakse lapse individuaalsete erisustega ning rakendatakse vajadusel erimetoodikaid (sh visuaalseid strateegiaid)
7. Valdavaks õppemeetodiks on tervikõppemeetod. Õppetööd planeerides arvestatakse kõikide tegevusvaldkondadega: motoorika, sotsiaalsed oskused, kommunikatsioon, kognitiivsed oskused. Harjutamine toimub osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana. Praktilise tegevuse käigus areneb suhtlemine ja kujunevad harjumused. Õppetöö planeeritakse individuaalse õppekava alusel. Individuaalsete õppekavade koostamisel arvestatakse rehabilitatsiooniplaani olemasolul rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistide ettepanekutega.
8. Õppe- ja arendusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimete ulatuses:
 - sooritama eneseteenindustegevusi;
 - tunnetama (ära tundma) ümbritsevat keskkonda ja tuttavas olukorras harjumuspäraselt käituma;
 - märku andma oma vajadustest ja väljendama vähesel määral oma tundeid ümbritseva suhtes, eelistama positiivseid emotsioone;
 - omandama lihtsaid oskusi või osaoskuste ahelaid tuttavas situatsioonis ja keskkonnas pideva korduva tegutsemise ja harjutamise tulemusel;
 - sooritama omandatud toiminguid koostevõimuses täiskasvanuga, positiivselt suhtuma abistaja tegevusse (suunamine, füüsiline abi);
 - tegutsema koos juhendajaga, osalema toimingute sooritamisel vastavalt oma sensomotoorsele arengule;

- sooritama praktilisi valikuid vähevarieeruvates olukordades.

Tugiteenuste süsteem

Põhimõtted

Tugiteenused on õpilase õppimist toetavad teenused: tugiõpe, õpiabi, psühholoogi nõustamine ja abi, kõneravi, pikapäevarühm, õpilaskodu, huvitegevus jms.

Tugisüsteem on tugiteenuste kogum, mis koosneb õpilasele õppeprotsessis rakendatavatest tugiteenustest. Tugisüsteem toetab iga õpilase individuaalset arengut, lähtudes järgmistest põhimõtetest:

- varajane märkamine ja kohene tugiteenuste rakendamine;
- soodsa arengukeskkonna loomine;
- õpilase ja perekonna kaasamine, sh nõustamine, juhendamine, arenguestlused jm;
- spetsialistide kaasamine, meeskonna ja võrgustikutöö korraldamine;
- koostöö kooli pidajaga, sh täiendav rahastamine, spetsialistide palkamine jne.

Töökorraldus

Õpetajad jälgivad ja toetavad iga õpilase individuaalset toimetulekut õppesituatsioonis. Klassijuhataja koostöös tugiteenuste spetsialistidega peab ja täidab õpilase individuaalsuse arengu jälgimise kaarti.

Õpilaste toetamise süsteem koolis on kolmeastmeline.

Koostegevus klassis: märkamine, toetamine ja esmane süsteemne õpiabi tugiõppe tundide kaudu:

- õpilase esmane toetamine ainetunnis (õpilaste erinevaid võimeid arvestav diferentseeritud õpetamine ja hindamine);
- konsultatsioonitunnid (aineõpetaja juhendatud konsultatsioon enamasti enne eksamit või enne suuremat kontrolltööd);
- järeleaitamistunnid (aineõpetajate tugi väljaspool tundi nõrgematele või mingil põhjusel lünklike teadmistega õpilastele);
- tugiõppetunnid (regulaarne tunniväline tegevus mingis konkreetse aines või valdkonnas).

Koolispetsialistide tegevus: tugispetsialistide uuringud ja süsteemsed tegelused, õpiabi (kõik erinevad võimalused, mida kool saab rakendada koostöös lastevanematega: õigusaktidest

tulenev töökorraldus, koostöö kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajatega, koostöö rehabilitatsiooniasutustega, õppenõukogu otsus, erinevad õppevormid, IÕK, IAK jms) rakendamine. Koolis pakutavad tugiteenused on sõltuvuses kooli rahalistest võimalustest ja on õppeaastati erinevad.

Tugiteenuste spetsialistid koostavad enne arenguestlust tugiteenuste kokkuvõtte õpilase individuaalsuse arengu jälgimise kaardis. Tugiteenuste kokkuvõttes analüüsitakse õpilase tugevaid ja arendamist vajavaid külgi, ja arengudünaamikat ning planeeritakse edasine tegevus. Lähtuvalt eelnevast kavandatakse: tugiteenuste lõpetamine, tugiteenuste jätkamine samal või tõhusamal viisil, täiendavate uuringute teostamine, tugiteenuste vahetamine või pöördumise soovitamise koolivälisesse nõustamismeeskonda.

Koolivälised uuringud

Kui koolis rakendatud tugiteenused ei osutunud tulemuslikuks, viiakse läbi täiendavad koolivälised uuringud ning nende alusel soovitab kooliväline nõustamismeeskond õpilasele sobiva õppekava ja vajaliku toe määra. Lapsevanema nõusolekul rakendab kool meetmed.

Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse nõustamiskomisjoni ja uuringus osalenud spetsialistide soovitusi. Koostöös koolipidajaga kohaldatakse ruume ja õppevahendeid, õpetegevuse sisu ja raskusastet.

Lisaõpe

Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ja kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse. Lisaõpe kestab ühe õppeaasta. Lisaõppes osalejale võimaldatakse juhendatud õpet 1050 õppetunni ulatuses. Juhendatud õpe koosneb üldhariduslikust õppest, kutsealasest ettevalmistusest ning sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamisest. Kutsealast ettevalmistust tehakse koostöös tööandja ja võimalusel kutseõppeasutusega.

Huvitegevus on koolis toimuv või kooli korraldatud kooli õppekava läbimist toetav või muu õppekavaväline tegevus. Huvitegevuses kasutatakse erinevaid õppevorme ja -meetodeid, sealhulgas ringid, stuudiod vm.

Õpilasel on õigus kasutada õppekavavälises tegevuses tasuta oma kooli rajatisi, ruume, raamatukogu, õppe-, spordi-, tehnilisi ja muid vahendeid kooli kodukorras sätestatud korras. Teave koolis tegutsevatest huviringidest on kättesaadav kooli kodulehel.

Raamatukogu põhiülesanne on toetada trükiste, audiovisuaalsete ja muude infokandjate säilitamise ja kättesaadavaks tegemise kaudu lihtsustatud õppekava järgset õpet, arendada õpilaste iseseisva õpitöö ja teabe hankimise oskust ning lugemishuvi.

Pikapäevarühmas korraldatava õppekavavälise tegevusena pakutakse õpilasele järelevalvet ning pedagoogilist juhendamist ja suunamist õppest vaba aja sisustamisel, koduste õpiülesannete täitmisel, huvitegevuses osalemisel ning huvide arendamisel.

Pikapäevarühma töökorralduse ja päevakava kehtestab kooli direktor (määrates seal aja koduste õpiülesannete täitmiseks, puhkuseks vabas õhus ja huvitegevuseks).

Pikapäevarühma töö planeerimisel ja korraldamisel lähtutakse hoolekogu ettepanekutest, kooli õppe- ja kasvatustegevuse üldistest eesmärkidest, pikapäevarühma õpilaste vanuselistest ja individuaalsetest iseärasustest, nende kodustest tingimustest ning vanemate ja õpilaste põhjendatud soovidest, samuti transpordivõimalustest.

Kooli pidaja kehtestab direktori ettepanekul ning hoolekogu nõusoleku pikapäevarühma täitumuse ülemise piirnormi.

Õpilane võetakse pikapäevarühma vastu ja arvatakse sealt välja direktori otsusega ja vanema taotluse alusel.

Vajalik teave on kooli kodulehel.

Õpilaskodus korraldatakse õppekavavälist tegevust, millega tagatakse õpilasele tema vajadustele ja huvidele vastavad õppimis-, elamis- ja kasvatustingimused. Õpilaskodu tegutsemise tingimused ja korra kehtestab haridus- ja teadusminister.

Õpilase elukorraldus õpilaskodus ning õpilaskodusse vastuvõtmise ja õpilaskodust väljaarvamise tingimused ja kord on kehtestatud õpilaskodu kodukorras. Õpilaskodu kodukorra kehtestab kooli direktor ning see esitatakse enne kehtestamist arvamuse andmiseks õppenõukogule ja hoolekogule. Kooli pidaja kehtestab direktori ettepanekul ning hoolekogu nõusolekul õpilaskodu rühma täituvuse ülemise piirnormi.

Riiklikult toetatavale õpilaskodu kohale õpilase vastuvõtmise aluseks on elukohajärgse valla- või linnavalitsuse põhjendatud taotlus, õpilase elukohajärgse ja õpilaskodu asukohajärgse omavalitsuse nõusolek ning õpilase või piiratud teovõimega õpilase vanema nõusolek.

Individuaalne õppekava ja käitumise tugiplaan

Individuaalne õppekava on õppekava, mis loob õpilasele tingimused võimetekohaseks õppimiseks ja arenemiseks.

IÕK koostatakse peale õpilase arenguvajaduste mitmekülgset hindamist. IÕK koostamise otsuse kinnitab kooli direktor käskkirjaga. Individuaalõppekava koostamises osalevad õpilasega tegelevad erialaspetsialistid, lapsevanem ja õpilane. Individuaalse õppekava koostamise eest vastutab klassijuhataja (eripedagoog).

Individuaalne õppekava lihtsustatud õppe tasemel

Kool võib teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine, tuleb õpilasele koostada individuaalne õppekava.

Kui õpilasele koostatud individuaalse õppekavaga nähakse ette kooli õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, võib individuaalset õppekava rakendada koolivälise nõustamiskomisjoni soovitusel.

Individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul vanem ning vajaduse kohaselt õpetajaid ja tugispetsialiste.

Individuaalne õppekava toimetuleku- ja hooldusõppe tasemel

Toimetuleku- või hooldusõppel olevale õpilasele koostatakse igaks õppeaastaks individuaalne õppekava, kus esitatakse:

- üldised andmed õpilase kohta;
- õpilase pedagoogilis-psühholoogiline kirjeldus ja õpilase tervisliku seisundi kirjeldus;
- erisused õppesisus ja õpitulemustes;
- õpilasele rakendatavad meetmed või õppe läbiviimise eritingimused, sh õppevara kohta;
- õpitulemuste ja arengu hindamise kord, sh hindamisviisid ja vahendid, õpilase arengule tagasiside andmise viisid ja vahendid;
- individuaalse õppekava rakendamise aeg;
- individuaalse õppekava koostamise ja täitmisega seotud isikud ja nende kohustused.

Õpilase IÕK on kooli õppekava alusel koostatud kirjalik dokument, mis määrab kindlaks iga õpilase arengu toetamiseks parima võimaliku õppe sisu, tööviisi ja meetodid, tugiteenused, õppija ja tugivõrgustiku liikmete kohustused. Samuti õppe individuaalsed eesmärgid, oodatud tulemused ja hindamise eripära.

IÕK koostatakse üldõpetuse kontekstist lähtuvalt arenguvaldkondade kaupa:

- kognitiivsed oskused;
- kommunikatiivsed oskused;
- sotsiaalsed oskused;
- motoorika;
- eneseteenindusoskused;
- tööoskused.

Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetsest õpilasest lähtuvate õppe-eesmärkidena toimetulekuõppes ainekavade kontekstist lähtuvalt, hooldusõppes arenguvaldkondade ja nende alavaldkondade kontekstis.

IÕK-st juhinduvad nii õpetajad, lapsevanemad kui ka tugivõrgustiku teised spetsialistid.

Individuaalse õppekava rakendamisel on neli etappi:

- õpilase arenguvajaduste ja võimaluste esialgne hindamine;
- lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine, vajalike abiteenuste või meetmete määratlemine, sisuliste tegevus-kokkulepete sõlmimine tugivõrgustiku raames;
- IÕK vormistamine, kinnitamine ja järgimine;
- hinnangu andmine lapse saavutustele ja (sellele vastavalt) IÕK korrigeerimine.

Täiendavate õppeaastate (LA1 ja LA2) kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse õpilasele jätkuvalt individuaalne õppekava.

Käitumise tugiplaan

Õpiraskustega kaasnevad sageli käitumisprobleemid, mis tähelepanuta jätmise korral hakkavad omakorda takistama teadmiste-oskuste jõukohast omandamist.

Karjääriõppe, sh karjääriinfo ja nõustamise korraldamine

Õppe- ja kasvatustegevuse käigus õpilased:

- teadvustavad oma huvid, võimed ja oskused;
- kujundavad adekvaatse enesehinnangu;
- arendavad oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi;
- suunatakse mõistlike ja isiksuse eripära arvestavate karjääriplaanide valikute suunas;
- teadvustavad elukestva õppe vajadust.

Karjääriteenuse korraldusega tegelevad koolis:

- klassijuhataja,
- aineõpetajad,
- psühholoog,
- sotsiaalpedagoog.

Karjääriteenuse läbiviimiseks rakendatakse:

- läbivat teemat „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“;
- ainetunde ja ainetevahelist lõimingut ainetundides;

- valdkonnaüleseid ülekoolilisi projekte ja ühisüritusi;
- õppekäike, ekskursioone, õuesõppetunde;
- õppemeetodeid: praktilised tegevused, grupitööd, loengud jm.

Alates 6. klassist toimub klassijuhataja ja sotsiaalpedagoogi koostöös õpilaste karjäärinõustamine:

- kutseõppeasutuste ühiskülastused,
- õpilaste individuaalsed kutsenõustamised ja vestlused psühholoogiga,
- lastevanemate nõustamised (arenguvestlus ja klassikoosolekud kutsenõustamise suunitlusega),
- koostöö Töötukassaga.

Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus

Kool teavitab õpilasi ja lapsevanemaid:

- koolikorralduse küsimustest;
- õppeveerandite või poolaasta jooksul läbitavatest peamistest teemadest;
- tasemetööde ja koolieksamite korraldamise alustest ja korraldusest edastatakse õpilasele ja tema seaduslikule esindajale jooksva kooliaasta 1. veebruariks;
- vajalikest õppevahenditest;
- hindamise korraldusest;
- planeeritavatest üritustest;
- õpilasele kohaldatavast päevakavast;
- õpilase õigustest ja kohustustest;
- õpilase õpitulemustest (hinnetest, sõnalistest hinnangutest);
- teabe juurdepääsu võimalustest (koduleht, meililistid jms).

Teabe edastamise viisid:

- kooli koduleht,
- eKool,
- kool-kodu vihikud, õpilaspäevikud,

- vajadusel väljavõte ÕN protokollidest,
- ümarlaua protokollid,
- hinnetelehed,
- klassitunnistused,
- e-post,
- telefon,
- vajadusel kirja teel.

Kool korraldab:

- kooli lastevanemate üldkoosolekuid, vähemalt üks korda õppeaastas;
- klassikoosolekud vähemalt kaks korda õppeaastas;
- õpilase arenguestlused vähemalt üks kord õppeaastas;
- teemapõhiseid ja juhtumipõhiseid ümarlaudu (vastavalt vajadusele);
- tugispetsialistide nõustamised (vastavalt vajadusele).

Kool avalikustab kooli kodulehel kooli vastuvõtu tingimused ja korra, kooli kodukorra, jm vajaliku teabe.

Kool nõustab lapsevanemaid ja õpilasi:

- õppe- ja kasvatusküsimustes;
- õpilase arengu toetamise küsimustes vastavalt koolis väljatöötatud tugiteenuste süsteemile;
- tugivõrgustiku loomises;
- edasiõppimisvõimalustest ning tagab õpilastele karjääriteenuste (karjääriõpe, -info või -nõustamine) kättesaadavuse.

Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

Koostöö

Õpetajad planeerivad ühiselt teemanädalaid, üritusi jt õppe- ja kasvatustööga seotud küsimusi koostöö tundide raames, mis toimuvad regulaarselt.

Õpetaja töökava koostamise põhimõtted

Õpetaja töökava on dokument, mille alusel toimub õppetöö klassis. Töökava koostamine ja arendamine kuulub aineõpetaja pädevusse. Töökava koostatakse lähtuvalt kooli õppekavast ja tunnijaotusplaanist kokkulepitud perioodiks kalenderplaanina: nii lihtsustatud õppes, toimetuleku- kui ka hooldusõppes õppeperioodide kaupa. Õpetaja töökava on koostatud tööks kindlas klassikollektiivis. Töökava on töö üldise planeerimise aluseks. Õpetajal on lubatud vajadusel kalduda töökavas planeeritust kõrvale, parandused fikseerida töökavas. Õpetaja vastutab töökavas ettenähtud terviku õpetamise eest. Töökava seab raamid, kuid ei tohi piirata õpetaja loovust.

Kohustuslikud andmed õpetaja töökavas on:

- õpetaja nimi,
- klass ja õppeaine,
- periood (õppeveerand, poolaasta, õppeaasta),
- õppemaht ja ajakava,
- oodatavad õpitulemused (õppesisu, meetodid, hindamise viisid jm teenivad eesmärkide/õpitulemuste saavutamist),
- õppesisu (põhi- ja alateemade esitamine),
- kasutatavad meetodid ja töövõtted,
- teadmiste ja oskuste hindamise viis,
- lõiming, sh läbivate teemade käsitlemine,
- õppekirjanduse ja õppevahendite loetelu,
- individuaalse(te) õppekavade rakendamise viisid.

Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Kooli õppekava on pidevas arengus. Koos ühiskonna arengu ja muutumisega muutub ja areneb ka kooli õppekava.

Õppekava koostamine ja arendamine eeldab õpilaste, õpetajate, juhtkonna, kooli hoolekogu, lastevanemate, kooli omaniku, teiste õppeasutuste ja organisatsioonide koostööd riikliku õppekava üldosa mõtestamisel ja ainekavade koostamisel.

Õppekava arendamisega tegelevad ainekomisjonid ja arendustööst võtavad osa kõik pedagoogid.

Õppeaasta alguses otsustab kooli hoolekogu ja õppenõukogu kooli õppekavas planeeritud muudatused.

Õppeaasta jooksul tehtud muudatused hakkavad kehtima uuel õppeaastal.

Õppekava koostamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest vastutab kooli direktor.

Lihtsustatud õppe ainekavad

Üldõpetus

Õppeaine kirjeldus

Üldõpetus on õppetöö korraldus, mille puhul keskendutakse mitut õppeainet hõlmavatele komplekssideemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde. Õppematerjal pole jaotatud üksikute õppeainete kaupa: üldõpetuse alla kuuluvad lõimitult eesti keel, matemaatika, inimeseõpetus, loodusõpetus, kunstiõpetus ja tööõpetus.

Õpetuse eesmärgid

Üldõpetusliku tööviisi eesmärgiks on õpetada õpilast seostama erinevaid teadmisi, oskusi ja väärtusi, et need üksteist vastastikku toetaksid, ning mõistma ja suhtestama juba õpitut või õpitavat nii, et erinevate õppeainete vahel tekiks seosed ja õpilane oskaks tundides saadud teadmisi ja oskusi teise õppeaine tundi üle kanda.

Lõiming

Üldõpetuse tundides keskendutakse teemadele, mida tavapäraselt õpetatakse erinevates õppeainetes. Õppeained ja nende tööviisid püsivad ka üldõpetuses, kuid need ei esine iseseisvatena, vaid on seotud ühise teemaga, mille ümber lõimitakse kogu õppetegevus.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Üldõpetuse ainekava 1. ja 2. klassile

Maht

1. klassis 630 tundi, 2. klassis 700 tundi

Üldõpetuses jaotuvad õppeained mõtteliselt lähtuvalt kooli tunnijaotusplaanis toodud õppeainete mahust.

Rõhuasetused 1.–2. klassis

Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskujuga järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlema ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis. Oskustest on peamised tuumlausete (baaslausete) ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.

Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid suulise arvutamise võtet kasutades. Õpitakse ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Esmasel tutvumisel tekstülesannetega õpitakse rakendama liitmise ja lahutamise elementaaroskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamiseks.

Õpitakse kuulama, jälgima, vaatlema ja kirjeldama loodusnähtusi ja -objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused ja õuesõpe. Tähelepanu pööratakse õpilaste väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise.

Õpitakse märkama ja teadvustama lähiümbrust (suhtes MINA ja MEIE) ning arendatakse sotsiaalseid oskusi. Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Võrdlevate situatsioonide ja illustratsioonide toel õpetatakse märkama ja eristama (puhas/must-, meeldib/ei meeldi- jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult suhtuma ning neid eesmärgipäraselt kasutama (sh kaaslastega jagama). Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õpitakse tundma töövahendeid, -materjale (sh jääkmaterjale) ning kasutama neid ohutult ja säästlikult; omandatakse esmased kunstialased oskused ning töö- ja korraharjumused.

Tajukujutluste kujundamise/laiendamise eesmärgil õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju ning oma töödes sobimatut (st reaalsusele mittevastavat) värvust ja kuju vältima. Kujundatakse õiget kehaasendit, pliiatsi jms hoidu ja käesurvet. Omandatakse värvimise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise oskused.

Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki.

Õpipädevused 1. klassis

Eesti keel

1. klassi lõpuks õpilane:

- **väljendab oma mõtet vähemalt baaslausega;**
- **alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;**
- **tunneb suuri ja väikseid trükitähti;**

- loeb veerides 1-3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
- saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
- eristab sõnu kuulnud lauses;
- mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3-4-sõnalisi lihtlauseid;
- häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
- määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1-2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (sh noope);
- laob analüüsitud sõnu sümboolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähtaaval;
- kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

Matemaatika

1. klassi lõpuks õpilane:

- oskab võrrelda ja rühmitada esemeid, kujutisi ja nähtusi suurustunnuste alusel;
- oskab järjestada ja rühmitada esemeid, kujutisi ja nähtusi ajatunnuste järgi;
- oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt ning tunneb märke $>$; $<$; $=$;
- oskab teha 10 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu. Määrab arvude 1–10 järjestuse ning tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada;
- oskab nimetada, kirjutada ja võrrelda arve 10 piires;
- oskab liita ja lahutada 10 piires abivahenditega ning tunneb märke $+$; $-$; $=$;
- oskab nimetada 5 ja 10 euroseid rahatähti, 1 ja 2 euroseid münte;
- oskab nimetada geomeetrilisi kujundeid - ring, ruut, ristkülik, kolmnurk. Oskab neid kujundeid näha ümbritsevatel esemetel;
- oskab nimetada nädalapäevi ja aastaaegu;
- oskab koostada ette antud esemete või piltide abil matemaatilisi jutukesi ja lahendab neid õpetaja abiga.

Loodusõpetus

1. klassi lõpuks õpilane:

- lahendab õpitud ülesandeid koostöös õpetajaga (värvimis-, sobitus-, valikülesandeid jt);

- keskendab õpetaja suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile;
- orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil);
- **eristab õpitud taimi, loomi, linde ja loodusnähtusi, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega;**
- nimetab õpitud kodu- ja metslinde, taimi, nende kuuluvusrühma (piltide rühmitamine);
- **nimetab aastaaegu ja neile iseloomulikke loodusnähtusi.**

Inimeseõpetus

1. klassi lõpuks õpilane:

- tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed;
- nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
- **osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;**
- vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- **järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);**
- märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu;
- **korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;**
- nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- teab, et elab Eestis;
- teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Kunst ja tehnoloogia

1. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;
- leiab pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- **kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;**

- on praktiseerinud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
- valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- **täidab tunnis ülesandeid koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piires suulise korralduse järgi.**

Õpipädevused 2. klassis

Eesti keel

2. klassi lõpuks õpilane:

- alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
- kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
- **loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;**
- vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahendite (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- **eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;**
- **muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;**
- **kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;**
- teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

Matemaatika

2. klassi lõpuks õpilane:

- oskab seostada hulgaelemente arvuga (20 piires);
- **oskab järjestada arve 1–20 (nimetab puuduva arvu, nimetab arvu naabrid, nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras);**
- oskab eristada kümnelisi ja ühelisi kahekohalises arvus (20 piires);
- **oskab liita ja lahutada arve 20 piires (järku ületamata);**

- **oskab seostada ajasuhteid eile, täna, homme nädalapäevadega;**
- oskab määrata kellaaega täistundides;
- oskab kasutada mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- oskab joonestada ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- oskab koostada ja lahendada ühetehtelisi tekstülesandeid õpetaja abiga;
- oskab nimetada õpitud rahatähti ja kasutab neid poemängus.

Loodusõpetus

2. klassi lõpuks õpilane:

- täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;
- nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel);
- võrdleb vaadeldavaid objekte 2–3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- keskendab õpetaja suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes);
- **loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud);**
- **tunneb õpitud loomade/lindude kuuluvusrühma ning nimetab mõningaid fakte nende elu kohta;**
- nimetab koduümbruse puid, taimi ja loomi õpitu ulatuses;
- **kirjeldab 3–4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes);**
- järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid.

Inimeseõpetus

2. klassi lõpuks õpilane:

- alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- **tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;**
- **käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);**
- teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha;
- kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;

- hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- **eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;**
- tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- nimetab oma lähisugulasi;
- teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- tunneb kella täistundides;
- **teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.**

Kunst ja tehnoloogia

2. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb (nimetab) ja kasutab oskuste piires töövahendeid (pliiatsid, vildikad, pintslid, käärid, joonlaud, liimipulk) ning -materjale (paber, kartong, värvid, savi, tekstiil, nöörid, lõng);
- **võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;**
- on praktiseerinud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
- valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- **täidab tunnis ülesandeid koostegEVuses, eeskujul, näidise ja omandatud oskuste piires suulise korralduse järgi.**

Kasutatavad õppematerjalid

Eesti keel:

- A. Kontor. Aabits. Kirjastus Tartu, Studium 2020
- A. Kontor. Eesti keele töövihik 1.-3. osa Tartu Studium 2019
- A. Kontor. Loeme koos. Mõtlen. Mõistan. 2023 Tartu Studium 2023
- A. Kontor, K. Karlep. Aabitsa ja töövihikute kasutamise üldised põhimõtted. Õpetajaraamat. Kirjastus Studium 2021

- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri. Tartu Studium, 2010
- K. Plado, K. Sunts. Mänge häälik- ja foneemanalüüsi kujundamiseks. Eripedagoogika nr 47, EEL, 2015
- A. Kontor. Eesti keele tööraamat 2. klassile 1.-4. osa. Tartu, Studium, 2022
- K. Pastarus. Eesti keele lugemik-tööraamat 2. klassile I-IV osa. Tallinn, Eksamikeskus 2010.
- A. Kontor, K. Karlep. Õpetamine Eesti keele tööraamatu järgi abiõppe 2. klassis. Õpetajaraamat. Tartu, Eesti Eripedagoogide Liit, 2006
- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan. Ärakiri. Tartu, Studium, 2010
- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium, 2007
- K. Plado, K. Sunts. Lugesdes lugema. Tartu, Studium, 2014

Matemaatika:

- Areng, A., Maila, M. (2020). *Matemaatika 2. klassile, I osa*. Opiq.
- Areng, A., Maila, M. (2020). *Matemaatika 2. klassile, II osa*. Opiq.
- Areng, A., Maila, M. (2020). *Matemaatika 2. klassile, III osa*. Opiq.
- Maila, M. (2018). Põhivara matemaatika õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele. Studium.
- Värv, E. (2016). *Matemaatika tööraamat 1. klassile. I osa*. Tartu: Studium.
- Värv, E. (2016). *Matemaatika tööraamat 1. klassile. II osa*. Tartu: Studium.
- Värv, E. (2016). *Matemaatika tööraamat 1. klassile. III osa*. Tartu: Studium.

Loodusõpetus:

- Pastarus, K., Öövel, H. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat 1. klassile. I osa*. Tartu: Studium.
- Pastarus, K., Öövel, H. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat 1. klassile. II osa*. Tartu: Studium.
- Pastarus, K., Öövel, H. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat 2. klassile. I osa*. Tartu: Studium.
- Pastarus, K., Öövel, H. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat 2. klassile. II osa*. Tartu: Studium.

Inimeseõpetus:

- Pastarus, K., Öövel, H. (2020). *Inimeseõpetus 1. klassile*. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.
- K. Pastarus, H. Höövel. Inimeseõpetus lihtsustatud õppes. Soovitused materjalide kasutamiseks 1. klassis. Atlex.
- Pastarus, K., Öövel, H. (2020). *Inimeseõpetus 2. klassile*. Opiq. SA Innove, Harno.
- T. Kivirähk, K. Pastarus, H. Öövel. Inimeseõpetus lihtsustatud õppes. Soovitused materjalide kasutamiseks 2. klassis. Atlex.

Kunst ja tehnoloogia:

- "Punkt otsib kunsti" E. Vahter digari arhiiviviide
- "Kunst. 1. klassi õpilase tööraamat", E. Vahter
- "Kunst 1. Õpetajaraamat" E. Vahter

- "Kunst 1.-3 klassile", H. Gabral, T. Põldemaa
- "235 days of drawing", Lorna Scobie, 2018 raamatu tutvustus
- "Õpime voolima loomi : + väike loomaleksikon" N. Pautner, Tõlkija: Märt Kullo digari viide
- Tallinna kunstihoone programm "Vaatamise kool" töövihikud, sobivuse korral ka programmis osalemine. programmi tutvustus
- Tegelase ja tüübid. Argiste materjalide seikluslik uus elu. Marilyn Piirsalu, Kadi Pajupuu
- Oma kätega, (2001) Nagel, G. Rihvik E.
- Voolimine mitmesugustest voolimismassidest. Anja Ritterhoff

Eesti keel

Õppeaine kirjeldus

Eesti keele õpetusel on lihtsustatud õppekava vajava lapse arengus keskne osa. Keel on suhtlemisvahend, tunnetustegevuse vahend, oma ning teiste tegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend, tal on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel.

Eesti keele õppimine on lihtsustatud õppekava vajava lapse eripärast lähtuvalt korrigeeriva suunitlusega. Eesmärk on arendada kõnefunktsioone ning vähendada kõnearengu mahajäämust eakaaslastest. Eesti keele õpetamisel korrigeeritakse õpilase üldist arengut: keele kaudu teadlikustab õpilane oma õpitoimingud; kõne osalusel arenevad psühhomotoorika, kognitiivsed protsessid, tunde- ja tahtevald ning teised isiksuse omadused. Samas tuleb arvestada, et laps suudab mõista ja sõnastada vaid seda, mis on tema jaoks oluline, mida ta on ise märganud, kogenud ja endale teadvustanud. Õppetöös tuleb lähtuda ümbritseva keskkonna tajumisest ja õppija tegevustest.

Kõnet kasutab õpilane oma igapäevaste tarvete rahuldamiseks, õpitegevuses, mängus. Kõnelema õppimine toimub õppediaaloo kaudu ja muid verbaalseid ülesandeid täites, samuti igapäevase suhtlemise käigus. Lapsi ergutatakse igati kõnelema.

Õppimise oluliseks eesmärgiks on keeleüksuste omandamine, kõne mõistmine ja kõnelemise arendamine, lugema ja kirjutama õppimine. Eesti keele õpetus on ka teadmiste hankimise, õpitegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend. Õpilane peab valdama kuulamist (keele valdamise alusoskus), kõne mõistmist, kõnelemist, lugemist ja loetust arusaamist, kirjutamist.

Lugemisel on oluline koht kõnearengu korrigeerimisel: õpilane omandab kirjaliku kõne lauseehituse ja paljud uued lausemallid, areneb verbaalne operatiivmälu, sõnavara ja sõnade seostamise oskus (sh sõnade kasutamine uutes ühendites ja ülekantud tähenduses). Kujuneb ühtlasi ettekujutus tekstide ehitusest ja liikidest.

Lugemistundides tegelevad õpilased mitmesuguste tekstidega, ka ilukirjandusega. Ilukirjandus aitab mõtestada inimkogemusi, mõista inimeste käitumist, õpetab analüüsima käitumisakte ja ette nägema nende tulemusi. kogemusi inimsuhetest. Loetakse piiratud mahuga ja lihtsustatud tekste. Tekstide sisu, mõtte ja keelendite analüüs vajab igakülgset juhendamist. Lugemise vastu huvi kujundamine on üks eesti keele õpetuse ülesannetest.

Keeleõpetus on praktilise suunitlusega, st et keeleteadmiste osakaal on väike ning piirdub lugemiseks, kirjutamiseks ja lauseõpetuseks vajalike kujutluste ja terminitega. Esikohal on praktiline harjutamine. Uus keeleühik omandatakse etapiti. Mõistmisele eelneb keeleühiku äratundmine, iseseisvale kasutamisele aga moodustamine või koostamine, seejärel rakendamine. Kõik järeldused tehakse praktilise vaatluse ja harjutamise tulemusel.

Õpetuse eesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

Eesti keele lõiming teiste ainetega

Eesti keele õpetamine teenib reaalselt õpilase kõne arendamise eesmärki ja on seetõttu tihedalt lõimitud kõikide teiste õppeainetega. Eesti keeles õpitav vajab arvestamist ja rakendamist kõikide õppeainete rakendamisel. Õpilase kõne arengu tase, esmajoones kõne mõistmine esitab väljakutse õpetaja kõnele. Õpetajal tuleb teada ja arvestada eesti keeles õpitud lausemalle nii õppematerjali selgitamisel kui ka töökorralduste esitamisel. Õpilase suulise kõne arendamise

eesmärgil vajab keeleõpetuses õpitu rakendamist kõikide ainete tundides ja ka klassivälistel üritustel.

Eesti keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid), millele toetudes korraldada õpetus teistes õppeainetes. Eesti keele oskuste kinnistamiseks on vajalik, et ka teiste ainete õpetajad nõuaksid vastavalt klassi õpitulemustele oma tööde vormistamist korrektses kirjas (arvestades eesti keeles õpitut). Tuleb arvestada, et ka **digioskuste õpe** baseerub eesti keele oskusel ja eeldab funktsionaalse lugemise ja õigekirja oskust.

Sõltuvalt lugemispalade sisust on eesti keel tihedamalt seotud **inimese- ja loodusõpetuse** ning **ajalooga**. Ühes aines õpitu kinnistub teises. Seejuures tuleks jälgida eelmise klassi õpitulemusi (nt 6. klassis on vaja õpetamisel arvestada 5. klassi lõpuks saavutatud õpitulemusi eesti keeles). Eesti keele lugemistekstide valikul tuleb lähtuda laste oskuse tasemest. Ainekavale mittevastavate õppematerjalide kasutamisel on õpetajatel vaja õppetekste kohandada.

Loodusainete õpe eeldab head lugemise ja tekstiga töötamise oskust. Loodusainete õpitulemuste saavutamiseks on oluline õpetajate omavaheline koostöö: ka lugemistunnis tuleks lugeda ja analüüsida vastava sisuga tekste, loodusõpetuse tekstide valikul aga arvestada emakeelealaseid oskusi ning vajadusel neid kohandada. Sama kehtib **ühiskonnaainete** õppe kohta. Tekste valides peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi.

Matemaatika õpitulemuste saavutamisele aitab kaasa, kui matemaatiliste probleemide selgitamisel ning tekstülesande sõnastamisel ja analüüsil toetutakse eesti keele tundides omandatud oskustele. Oluline on pöörata tähelepanu tekstülesannete struktuurile, sest selle lahendamise edukus on otseses seoses teksti mõistmisega.

Tööõpetuses on tööoskuste omandamise kõrval oluline roll suhtlemisel, oskusel korraldada ühistegevust, küsida abi, anda nõu. Vajalik on kujundada oskusi töötamiseks nii suuliste kui kirjalike juhiste alusel, kavandada ja sooritada oma tööd plaani järgi ning seda kontrollida. Kui tööoskuste kujundamise esimestel etappidel on verbaalselt aktiivne õpetaja, siis hiljem tõuseb aga õpilase kavandava-reguleeriva kõne osatähtsus.

Ka **kunstiõpetuses** on vaja arvestada laste kõnetaju ja –loome oskustega. Tekstide juurde kuuluvate illustratsioonide jõukohase analüüsi käigus kujuneb positiivne suhtumine kunstiteostesse. Samuti mõjub laste kõne arengule positiivselt muusikapalade kuulamine, laulutekstide ning luuletuste eelnev analüüs eesti keele tunnis.

Üldpädevuste kujundamine eesti keele õppes

1.-2. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huviseid.

- **Enesemääratluspädevus**

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

- **Õpipädevus**

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.

- **Suhtluspädevus**

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma vajadusi ja soove.

3.-5. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**

Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone.

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid; järgib kooli- ja klassireegleid.

- **Enesemääratluspädevus**

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

- **Õpipädevus**

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.

- **Suhtluspädevus**

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, suudab arusaadavalt ja viisakalt esitada oma vajadusi ja soove.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**

Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemseisundite; tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

- **Digipädevus**

Õpilane lülitab digiseadet sisse ja välja, küsib abi, kui digiseade ei tööta. Täidab õpetaja poolt esitatud samm-sammulist tegevusjuhust ärakirja sooritamisel.

6.-7. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**

Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone; tunneb ja austab oma emakeelt.

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning järgib kooli- ja klassireegleid.

- **Enesemääratluspädevus**

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

- **Õpipädevus**

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel. Planeerib suunamisel õppimist, sh enesekontrolli.

- **Suhtluspädevus**

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab arusaadavalt ja viisakalt oma vajadusi ja soove, kasutades selleks erinevaid teabevahendeid.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**

Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ja abivahendeid; tegutseb võimete piires loodust ja keskkonda säästvalt.

- **Digipädevus**

Õpilane leiab juhendamisel teavet veebist, tunneb levinumaid otsingumootoreid (nt Google) ja kasutab arvuti jm digivahendite abi õppetöös.

8.-9. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**

Õpilane tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**

- Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.

- **Enesemääratluspädevus**

Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.

- **Õpipädevus**

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

- **Suhtluspädevus**

Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**

Õpilane lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

- **Ettevõtlikkuspädevus**

Õpilane on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks

õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.

- **Digipädevus**

Õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Hindamine

- Hindamisel kasutatakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendit.

Eesti keele ainekava 3. klassile

Maht

280 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 140 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 140 ainetundi

Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

- **osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;**
- loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutab õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- koostab õpitud sõnavormidega sõnaühendeid erinevates funktsioonides;
- **muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades vaeohtlike häälikute pikkust;**
- kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;

- kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Rõhuasetused

Emakeeleõpetuse peamine eesmärk 3. klassis on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus-kõnelises tegevuses.

3. klassi eesti keele ainekava töömahukamad lõigud on lugemise, õigekirja ja praktilise grammatika (sõna muutevormid, sõnaühend, lause) omandamine.

Tõuseb praktilise grammatika osakaal, õigekirja omandamine on sellega võrreldes väiksema kaaluga.

Õppetöö on endiselt praktilist laadi. Kuna õpilaste juhtivaks psüühiliseks protsessiks on tajutuleb vaimsete ülesannete sooritamisel palju kasutada materialiseerimist ja näitlikke abivahendeid, tööd toetavad stereotüübid ja algoritmid. Õppetegevuses on oluline õpetaja suunamine ja õpilase-õpetaja koostöö.

Õppesisu ja –tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuulamine ja jälgimine

- Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele (õpilasele võimetekohaste korralduste täitmine valdavalt ilma täiendava selgituseta).
- Esemete, objektide ja nähtuste vaatlemine etteantud plaani järgi, terviku ja selle osade nimetamine, eristamine, võrdlemine, rühmitamine erinevaid rühmitamisaluseid kasutades.
- Lugemise jälgimine, kaasõpilaste vastuste jälgimine ja parandamine, vastustele hinnangu (õige-vale) andmine.
- Kaasõpilaste vastuste jälgimine (suunatult), nõustumine vastusega, teabe lisamine.

Suhtlemine

- Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes.
- Dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus) osalemine õpetaja suunamisel, dialoogi alustamine ja jätkamine vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga.
- Kutse koostevõrgusele, koostevõrguse vastastikune reguleerimine.
- Oma tegevusest ja muljetest kaaslastele kõnelemine (5-6 lausungit).
- Intonatsiooni põhimallide märkamine, seostamine vastavate näoilmetega ja kehakeelega.

Tunnetustegevuse arendamine. Tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine

Nägemis- ja ruumitaju

- Objektide ja esemete ning nende osade äratundmine, terviku osadeks jaotamine, osade tervikuks ühendamine.
- Üheaegne orienteerumine eseme horisontaal- ja vertikaalsuhetes (*all paremal, ülal keskel*).
- Eseme-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine omandatud oskuste piires.

Ajakujutlused

- Ajaühikute nimetused: aasta, aastaajad (*aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine*), kuud, nädalad, ööpäev, tund (õppetund) ja minut.
- Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviiimine.
- Kellaaeg: täis- ja pooltunni eristamine ning sõnastamine.
- Orienteerumine ajaühikute järjestuses (*enne-pärast*).
- Orienteerumine tegevussituatsioonis: *samal ajal, praegu, enne, pärast*.

Häälikanalüüs

- Häälendamise täpsustamine (vajadusel).
- Häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta, häälimistempo tahtlik muutmine.

Foneemanalüüs

- Häälikurühmade eristamine. Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/või kolme pikkuse kaupa: üksikhääliku pikkuse muutmine, üksikhääliku pikkuse määramine, tähevalik 1–3-silbilistes (ühe kõnetaktiga) sõnades; kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi analüüsimine ja tähtede valimine.
- Sõnas esinevate veaohlike häälikute nimetamine kirja pildi ja kuulmise järgi, veaohlike häälikute pikkuse muutmine ja määramine sõnas skemaatiliselt esitatud orientiiridele (skeemid, tiivik) toetudes.
- Tiiviku kasutamine: veaohlike häälikute pikkuse muutmine esitatud skeemide järgi, ühe- ja kahekordse tähe valimine vastavalt skeemile.
- Veaohlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veaohlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine.
- Sõnade rühmitamine veaohlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel).
- Töö raskusastet muudetakse vastavalt õpilaste oskustele: analüüs koostegevuses, materialiseeritult ja peast (lihtsamad variandid); lühemad ja pikemad (valdavalt 3-silbilised) sõnad, erineva struktuuriga silbid sõnades.

Kirjutamine

Ärakiri

- Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi).
- Kirjutamine sõnahaaval pärast lause lugema õppimist ja eelnevat analüüsi.
- Kirjutatu õigsuse kontrollimine.

Õigekiri

- 1–3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühisanalüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütled.
- Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine.
- Õpitud käände- ja pöördvormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud).
- k, p, t s-i kõrval. Kaashäälikuühendi leidmine kirjapildi ja kuulmise järgi. Ühendi õigekiri.
- Sõnade poolitamine.

Kirjatehnika

- Väike- ja suurtähtede harjutamine, tähtede õige seostamine sõnades, moonutuste leidmine oma ja teiste kirjas (tahvlilt, vihikust), harjutused kirjutamiskiiruse muutmiseks.
- Kirjaliku töö vormistamine.

Lause ja sõnavara

Lihtlause

- 5–6-sõnaliste lihtlausete (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine.
- Kuni 5-sõnaliste lihtlausete koostamine.

Nimisõna sõnavormid

- Käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: kohta, objekti, kuuluvust, osa ja tervikut, kaas-ja ilmaolu väljendavate lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga.
- Sõnavormide valimine sõnaühendisse ja lausesse.
- Kohasuhteid väljendavate tagasõnade *ees, taga, ääres, kohal, all, peal, juures, vahel, kõrval, keskel, sees, asemel, otsas, küljes, poole, järel, hulgas* mõistmine ja rakendamine.
- Küsimuste *kus, kuhu, kust, milleni?, kelleni?, kellega, millega, kellela?, millela?, kellele?* mõistmine ja neile vastamine sõnaühendi ja üksiksõnaga.
- Küsimuste *kelle oma?, mille oma?* mõistmine ja neile vastamine sõnaühendiga.

- Nimetava käände ainsuse ja mitmuse vormid, nende moodustamine analoogia alusel.
- Erineva üldistusastmega (3–4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (*Muki–koer–koduloom–loom*), inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt.

Omadust väljendav sõna

- Esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega. Värvust, suurust, kuju, maitset väljendavad omadussõnad.
- Kahe tuttava objekti tajutavate tunnuste alusel kirjeldamine ja võrdlemine (abistavale materjalile toetudes);
- Iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal.
- Omadussõna kasutamine öeldistäite ja täiendina.
- Omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes.

Tegevust ja seisundit väljendav sõna

- Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine.
- Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes.
- Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogiaalusel, vormide muutmine lauses.
- Tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde.

Arvsõnad

- Põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine.
- Küsisõnade mitu? ja mitmes? sisuline mõistmine, küsimustele vastamine.

Liitsõna

- Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine.
- Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.

Lugemine

Lugemistehnika

- Juhtiv lugemisviis on sõnahaaval lugemine, pikemaid ja tähenduselt võõraid sõnu loetakse veel veerides, lühikestest sõnadest võivad moodustuda süntagmad.
- Võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine (vältemärgid, liitsõna liigendamine komponentideks, pika sõna liigendamine kõnetaktideks jne).

- Õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt.
- Õpetaja või kaaslase lugemise kuulamine, raamatust jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.
- Korduv lugemine vahelduvalt kooris ja üksi. Ülesanded ladususe (kohatute pauside vältimine, lugemiskiiruse tõstmine) ja ilmekuse (lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk) arendamiseks.
- Õpitud teksti lugemine sõnade kaupa häälega ja/või endamisi sosinal.

Orienteerumine tekstis

- Sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast.
- Lõikude sobitamine illustratsioonidega.
- Teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga.
- Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine.
- Küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta,
- intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele.
- Juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga.

Tekstilähedane jutustamine

- Loetud pala tekstilähedane jutustamine.
- Osalemine eri vormi dialoogides: küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine.
- Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal piltide, lünklausete, sõnaühendite abil.
- Analoogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.

Teemad

8 tundi nädalas (4 keeleõpetust, 4 lugemist ja kõnearendust)

1. poolaasta (60 tundi)

- Kohta väljendavad (taga)sõnad.
- Sõnade ja lausete ära kiri
- Kohta väljendavad sõnavormid (Nimisõna ainsuse ja mitmuse seestütleva käände sõnavormid; Nimisõna ainsuse ja mitmuse alaltütleva käände sõnavormid)
- Häälik ja täht A (Hääliku ja tähe asukoht; Lühike ja ülipikk A; Pikk A; Lühike ja pikk A; Pikk ja ülipikk A; Lühike, pikk ja ülipikk A)
- Häälikud ja tähed.
- Häälikute grupid: “punased”, “sinised” ja “rohelised” häälikud ja vastavad tähed.
- Häälimine “klaveril”
- Lause ja sõna. Lause õige intoneerimine.

- Lausete eraldamine tekstis.
- Lihtlause laiendamine. Lausete ühendamine. Lausete koostamine skeemi järgi.
- Sõnade järjekord lauses.
- Jutustava, küsi- ja hüüdlause praktiline eristamine.
- Suur algustäht, lause lõpumärgid.
- Kohta väljendavad sõnavormid (Nimisõna ainsuse ja mitmuse seesütleva ja sisseütleva, alalütleva ja alaleütleva käände sõnavormid)
- Häälikud ja tähed O, U, (Hääliku ja tähe asukoht; Lühike, pikk ja ülipikk O)
- Kohta väljendavad sõnavormid
- Nimisõna rajava käände sõnavormid (*milleni?*)
- Liitsõna
- Kuuluvust väljendavad sõnavormid.
- Nimisõna ainsuse ja mitmuse omastava käände sõnavormid
- Arvsõna. Mitu? Mitmes?
- Abinõu, kaas- ja ilmaolemist väljendavad sõnavormid.
- Nimisõna ainsuse ja mitmuse kaasaütleva käände sõnavormid (*millega?, kellega?; kellela? millela?*)
- Häälikud ja tähed Õ, Ä, Ö, Ü
- Kaksiktäishäälik sõnas
- Sihitismäärusfunktsiooni väljendavad sõnavormid.
- Nimisõna ainsuse ja mitmuse alaleütleva käände sõnavormid (*kellele?*)

2. poolaasta (80 tundi)

Kõnearendus ja keeleõpetus

- Häälik ja täht L
- Veahtlikud häälikud sõnas
- Häälikud ja tähed M, N
- Häälikud ja tähed R, S
- Omadust väljendavad sõnad
- Häälikud ja tähed I, J, V
- Suluta kaashäälikute ühendid
- Sõnade poolitamine
- Häälik ja täht P
- Tegevust ja seisundit väljendavad sõnad.
- Liitlause. Tegusõna laiendamine sihitisosalausega.
- Häälikud ja tähed T, K
- Nõrk või tugev täht täishäälikuühendi järel (vaiba-vaipa; kleidi-kleiti, paiga-paika)
- K, P, T s-i kõrval

Kasutatavad õppematerjalid

- Karlep, K., Kontor, A. (2020). Eesti keele tööraamat 3. klassile 1.–4. osa. Tartu: Studium.
- Pastarus, K., Varik, M. (2016). Eesti keele lugemik-tööraamat 3. klassile, 1.–4. osa. Tartu: Studium.

Toetav õppematerjal õpetuse korraldamiseks 3. klassis

- Karlep, K. (2003). *Kõnearendus*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kontor, A. (2008). *Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2010). *Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri*. Tartu: Studium.
- Pastarus, K., Varik, M. (2014) *Õpetamine eesti keele lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 3. klassis*. SA Innove

Eesti keele ainekava 4. klassile

Maht

280 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 140 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 140 ainetundi

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane

- **osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;**
- **loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;**
- **leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);**

- **vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);**
- tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
- annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihtisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
- **kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu;** kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

Rõhuasetused

Lihtsustatud õppetasemel on õppetegevus kontsentiline, st varasemates klassides käsitletud teemad korduvad, nende käsitus on põhjalikum ja materjali poolest mahukam. Kuna õpilaste juhtiv psüühiline protsess on 4. klassis endiselt valdavalt taju, peab ka eesti keele lugemise ning keeleõpetuse tundides õppetöö toimuma toetudes kaemuslik-praktilisele mõtlemisele. Seega jääb 3. klassiga võrreldes samaks õpetamise praktiline suunitlus: kasutatakse materialiseerimisvahendeid, minimaalselt termineid. Õpilaste arengus hakkab aga üha enam rakenduma mälu ja see teeb võimalikuks kujundilise mõtlemise kasutamise.

4. klassis suureneb märgatavalt töövõtete abstraktsus: koostatakse lausete skeeme; tegeldakse sõnaosadega (tüvi, tunnus, lõpp, liide); eristatakse sõnavormide leksikaalset ja grammatilist tähendust (põhi- ja lisatähendust); lisaks süntaksiküsimustele (küsimused sõnavormi juurde sõnavormi täpsustamiseks) hakatakse kasutama morfoloogiaküsimusi (küsimused sõnavormi kohta).

Peamiseks tööviisiks jääb endiselt praktiline harjutamine. Õpetuse raskusastet mõjutavad nii materjali maht, õpilase iseseisvuse tase ja õpetaja vahetu osalemine lapse tegevuses kui ka abivahendite kasutamine.

Õppesisu ja -tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuulamine ja jälgimine

- Tähelepanu keskendamine selgituse andmise või töövõtte sooritamise ajaks.

- Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine.
- 2–3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse täitmine õpetaja suunamisel.

Suhtlemine

- Suhtlemine koostegevuses kaasõpilastega: koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade-teade dialoog), selle oskuse rakendamine õppesituatsioonides. Mina ja teised (oli enne järgnevaga koos)
- Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest (eesmärk, tingimused, tegevus ja tulemus; mõju teistele ja endale).
- Kollektiivse kogemuse põhjal ühise jutukese koostamine.
- Jutukese koostamine kogemuste, olu-ning tegevuspiltide, pildiseeria ja kava põhjal (6–7 lauset).
- Otsekõne väljendamine kaudselt sihtisosalause abil koos isikuliste asesõnade asendamisega.

Tunnetustegevuse arendamine

Nägemis- ja ruumitaju

- Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal. Esemerühma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine.
- Esemekujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel).
- Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine; aja-, põhjus-ning eesmärgisuhete praktiline eristamine.

Lõimumine teiste ainetega

- Matemaatikas, tööõpetuses ja kehalises kasvatuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja mõõtmistulemuste sõnastamine.

Kontroll, enesekontroll

- Kontrolli- ja enesekontrollivõtete kasutamine tuttavas tegevuses.

Häälik- ja foneemanalüüs

- Häälikurühmad. Kuni 4-silbiliste erineva struktuuriga sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos.
- Veaohtlikud häälikud sõnas. Veaohtlike häälikute võrdlev hääldamine häälikupikkuse määramiseks. "Tiivik". "Tiiviku" valimine (täishäälik + suluta kaashäälik, täishäälik + sulghäälik).
- Täishäälik ja suluta kaashäälik veaohtlike häälikutena. Häälikupikkuste muutmine ühiselt ja iseseisvalt, määramine, õigekiri 2-4silbilistes sõnades. Analüüsi kiiruse treenimine. Enesekontrolli kujundamine.
- Kaksiktäishäälik või suluta kaashäälikute ühend veaohtlike häälikutena. Ühendi praktiline äratundmine nii kuulmise kui kirja pildi järgi; täishäälikuühendi teise või suluta kaashäälikute ühendi esimese komponendi pikkuse muutmine, määramine, ühendi õigekiri. Sõnade rühmitamine antud ühendite järgi.
- Täishäälik ja sulghäälik veaohtlike häälikutena. Häälikupikkuse muutmine, määramine, õigekiri.

Kirjutamine

Ärakiri

- Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa. Kaasõpilaste tekstide lugemine.
- Järelkontroll.

Õigekiri

- Õpitud veaohtlike häälikute õigekiri sõnades.
- Ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri.
- Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütlused.
- Kirjutatu õigsuse kontrollimine: lugemine vastavalt kirja pildile, skeemide valimine, vigade parandamine.
- Poolitamine: harjutamine skeemide ja analoogia abil.
- Käändelõppude ja mitmuse tunnuste õigekiri (skeemide abil).
- K, p, t s-i ja h kõrval.

Kirjatehnika

- Tähe moonutuste äratundmine ja parandamine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine, tähe seoste harjutamine, kirjalike tööde vormistamine. Kirjakiiruse harjutamine.

Lause ja sõnavara

Lihtlause

- Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid).
- Lause laiendamine ja lühendamine. Kahe või enama lause moodustamine pikemast lausest. Alus ja öeldis lauses.
- Deformeeritud 4-6sõnalise lause taastamine.

Liitlause

- Liitlause. Lauseosad. Lauseosade ühendamine. Sidesõnad.
- Sihitisosalause.
- Otsekõne. Saatelause ja otsekõne leidmine tekstist.
- Otsekõne muutmine kaudseks.
- Teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõnelejale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine.

Sõnade tähendus sõnaühendis ja lauses

Nimisõna käändevormid

- Ese (olend) ja sõna, pilt ja sõna, esemete (olendite) ja nende osade nimetamine, nimetuste eristamine. Küsimused *kes?*, *mis?*.
- Üldnimetused. Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis.
- Nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht.
- Sõnaühendis ja lauses väljendatud suhted: atributiivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust); kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhet; ajasuhted; lõpetatud ja lõpetamata tegevus; hulk ja mõõt; (millegi) valdaja; seisund.
- Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ning abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine.

- Küsisõna ja küsimus. Süntaksiküsimus (*astus kuhu? – astus esikusse*). Morfoloogiaküsimus (*esikusse– millesse?*). Sõnade rühmitamine küsimuste abil.
- **Nimisõna algvorm ja tüvi:** algvormi mõiste; küsimused (*kes?, mis?*); algvormi moodustamine sõnaühendi *see on ...* abil. Enamlevinud vääramisi kasutatavate sõnade (*puder, taldrik, pliit* jne) algvorm.
- Sõna tüve mõiste. Sõnavormi põhi- ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad: sõnatüvi ja –lõpp.
- Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, moodustamine skeemi ja täiendi (*uue ...*) abil.
- Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri käändevormidest.
- **Nimisõna kasutamine** sõnaühendis ja lauses.
- **Ainsuse omastava käände vormide** mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: kuuluvus (*poisi müts*), lõpetatud või kindlasti lõpetatav tegevus (*ostis koti/ostab koti*), osa tervikust (*pruuni koti sang*), hulk või mõõt (*paki kommi*), koht (koos tagasõnaga: *metsa taga, poisi kõrval*).
- Sõnavormi leidmine sõnaühendis või lauses (funktsioonide kaupa), sõnavormi moodustamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses, küsimuste valik sõnavormile.
- **Mitmuse tüvi**, moodustamine skeemi abil. Mitmuse tunnused. Mitmuse vormide analüüs ja moodustamine.
- Mitmuse vormis oleva sõna põhi- ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, käändevormi grammatiline tähendus).
- **Ainsuse osastava** käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: lõpetamata tegevus (*peseb autot*), koht (*mööda teed*), aeg (*pärast lõunat*), eitus (*ei ole vihikut*).
- Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: nimetatud käänete vormides olevate sõnade tähendus ja kasutamine.

Omadussõna

- Esemete/olendite tunnused ja omadused ning neid väljendavad sõnad. / Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tunnuseid/omadusi ja neid väljendavaid sõnu.
- Omadussõna nimisõna laiendina: sõnaühendi moodustamine omadus-ja nimisõna sobitades, tekkinud sõnaühendi sobitamine tegusõnaga, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühendite abil.
- Küsimus *missugune?*. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuse alusel.

Tegevust ja seisundit väljendav sõna

- Esemete/olendite tegevused ja seisundid, nende väljendamine sõnadega. / Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tegevusi ja seisundeid ning neid väljendavaid sõnu.
- Tegusõna küsimus. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuste alusel.
- **Sõnade seos lauses.**
- Tegevust väljendav sõna (öeldis) lauses.
- Tegijat väljendav sõna (alus) lauses.
- Aluse ja öeldise leidmine, nende graafiline märkimine; küsimuste esitamine aluse ja öeldise kohta. Aluse ja öeldise laiendid (täpsustavad sõnad). Põhisõna ja laiendi graafiline märkimine.
- Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).
- **Tegevust väljendavad sõnad.** Tegusõna pöörded: tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördvormid, öeldise vormi sõltuvus lausest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest). Tegusõna jaatav ja eitav kõne. Eitava kõne vormide mõistmine ja kasutamine lauses, lausete transformeerimine ühest kõnest teise. *kse*-olevik: vormide vaatlemine, lause tähenduse mõistmine lähtudes sellest, et tegija pole teada.
- Enamlevinud abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses. Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega, sihitiskõrvallausega.

Arvsõnad

- Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Arvsõna küsimused: valik, sobitamine.

Keeleteadmised ja oskused

- Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest.
- Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (*kes?*, *mis?*, *missugune?*, *mida teeb?*) abil.
- Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine.
- Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).

- Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käändevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

Lugemine ja kirjutamine

Lugemistehnika

- Juhtiv lugemisviis on **sõnahaaval lugemine**. Endiselt kasutatakse graafilisi orientiire, mis hõlbustavad sõnade sünteesi ja rõhulis-rütmilise struktuuri taastamist.
- Uue teksti lugemisel õpetaja esmase lugemise jälgimine raamatust. Lausete lugemine häälega valdavalt sõnade kaupa, pikemad sõnad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa (vajadusel toetumine graafilistele orientiiridele).
- Õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke.
- Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine.

Orienteerumine tekstis

- Lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt.
- Teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel.
- Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses.
- Küsimuste esitamine teksti kohta (*kes?*, *mis?*, *millal?*).
- Konkreetse ülesande täitmine vaikselt lugemise teel.
- Käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega.
- Juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine.
- 3–4 sõna aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.

Tekstilähedane jutustamine

- Loetud pala tekstilähedane jutustamine.

- Osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides.
- Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünklaused, sõnaühendid, skeemkava.

Teemad

1. poolaasta (60 tundi)

- Häälikud ja tähed.
- Häälimine “klaveril”.
- Veaohtlikud häälikud ja tähed sõnas.
- Täishäälik ja suluta kaashäälik veaohtlike häälikutena.
- Täishäälikuühend veaohtlikus kohas.
- Suluta kaashäälikute ühend veaohtlikus kohas.
- Täishäälik ja sulghäälik veaohtlike häälikutena.
- Sulghäälik kaksiktäishääliku järel.
- Sõnade poolitamine
- Ese ja olend. Pilt ja sõna.
- Laused ja sõnad
- Sõnajärg lauses
- Pika lause lühendamine.
- Mitme lühikese lause ühendamine pikaks lauseks.
- Ajaline järgnevus lausetes.
- Nimi ja nimetus. Suur algustäht.
- Sõnade tähendus.
- Omadussõnad ehk omadust ja tunnust väljendavad sõnad.
- Kellegi või millegi võrdlemine.
- Sõna tüvi.
- Arvsõna

- Tegevust ja seisundit väljendavad sõnad
- Tegijat väljendav sõna lauses – alus.
- Tegevust ja seisundit väljendavad sõnad lauses – öeldis.
- Küsisõna ja küsimus
- Sõna algvorm

2. poolaasta (80 tundi)

- Ainsuse tüvevormis sõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Mitmuse tüvi.
- Küsimustele *keda?* ja *mida?* vastavate sõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Ainsus (*mida?*) ja mitmus (*mis?*)
- Mitmuse tunnus.
- Kohta väljendavad sõnavormid: On *kus?* Milles? On *kus?* Millel? Läheb (pane) *kuhu?* Millesse? Asetab (läheb) *kuhu?* Millele? Võtab (tuleb) *kust?* Millest? Võtab (tuleb) *kust?* Millelt? Jookseb (liigub) *kui kaugemale?* Milleni?
- Kohta väljendavad tagasõnad.
- Aega väljendavad sõnavormid.
- Kellele antakse? Kellel on? Kellelt saadakse?
- Kellega? Millega? Missugune?
- Kellea? Milleta?
- Kelleks? Kellena? Milleks? Millena?
- Liitlause.
- Otsene kõne.

Kasutatavad õppematerjalid

- Karlep, K., Kontor, A. (2017). *Eesti keele tööraamat 4. klassile, 1.–4. osa*. Tallinn: OÜ Puffet Invest.
- Sunts, K. (2014). *Eesti keele lugemik-tööraamat, 1.–4. osa*. Tartu: Studium.

Toetav õppematerjal 3.–5. klassis

- Karlep, K. (2003). *Kõnearendus*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kontor, A. (2008). *Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2010). *Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri*. Tartu: Studium.
- Plado, K., Sunts, K. (2014) Õpetajaraamat 4. klassi eesti keele lugemik-tööraamatu juurde. Tallinn: SA Innove
<https://hev.edu.ee/get/618/OpRaamat4klassi-eestik.pdf>

Eesti keele ainekava 5. klassile

Maht

245 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 140 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 105 ainetundi

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme
- kasutab koostegEVuses eri tüüpi dialoogireplike koostegEVuses; teeb kokkuvõtteid ühistegEVusest
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegEVuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;

- **loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid**
- **leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja löike, osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;**
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele ning põhjendab oma arvamust ;
- mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset, rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- **kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu;**
- **sooritab 4-5 sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust;**
- rakendab tähekasutusreegleid, kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
- analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel

Rõhuasetused

Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus-kõnelises tegevuses.

Eesti keele tundides pööratakse tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse õpetajapoolset reguleerimist. Jälgitakse suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmist. Sisekõne kujunemine võimaldab õpilastel arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel. Oluline on nii orienteerumine ülesandes, ülesande täitmine kui ka selle kontroll. Harjutada tuleb algoritmide ja tuttavate abivahendite leidmist ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist. Enesekontroll peab muutuma igasuguse ülesande täitmise viimaseks töösammuks.

Võrreldes 4.klassiga on töökorraldused tööraamatutes muutunud pikemaks. Lausest arusaamiseks peab see korraks täpselt meelde jääma, kuid pikk lause võib ületada mõne lapse töömälu mahu ja jääda seetõttu vaid osaliselt mõistetavaks. Samas ei ole alati kõik ülesande täitmise sammud töökorraldustes sõnastatud ja puudujäävad osad tuleb lapsel endal taastada. Seepärast peab õpetaja olema pidevalt valmis töökorraldusi täpsustama ja/või suuliselt ümber sõnastama.

Õppesisu ja -tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

- Esemerühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine.
- Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevustest. Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine abiga (plaan, õpetaja suunavad repliigid).
- Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade – küsimus – vastus – jne dialoog).
- Dialoog: mõistmine, analoogiline vestlus kahe partneri vahel või õpilasrühmas.
- Suhtlemiseesmärkide (soov, palve, teave, korraldus, käsk, nõustumine-keeldumine) mõistmine ja väljendamine kõnes.
- Kõneleja, kuulaja ja tegevuse sooritaja eristamine (*kes – kellele – kellest või millest rääkis*). Otsekõne kaudne väljendamine.

Tunnetustegevuse arendamine

Nägemis- ja ruumitaju

- Esemerühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised tunnused/omadused ning erinevused (analüüsimine plaani järgi), rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest.
- Esemerühmade, loodusnähtuste ning piltidel kujutatu kirjeldamine plaani järgi.

Ajakujutlused

- Ajakujutluste seostamine sündmuse põhjuse ja tagajärjega.
- Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses; oma tegude analüüs.

Kontroll, enesekontroll

- Tähelepanu keskendamine igale õpitoimingu etapile: orienteerumine/planeerimine (tööjuhise mõistmine ja osatoimingute järjestamine), täitmine (sooritamine algoritmide alusel, kaasneva kontrolli rakendamine), tulemuse kontrollimine.
- Enesekontrolli harjutamine (plaani või algoritmi abil).
- Tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses.

- Keeleüksuste võrdlemine ja rühmitamine õpitud oskuste ulatuses.

Lause ja sõnavara

Lihtlause

- Lause laiendamine õpitud käändevormidega, sõnadevahelised seosed.
- Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides (abiga).
- Lihtlause koostis. Alus ja öeldis.
- Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist ja laiendist.
- Lihtlause laiendamine (kuni 6-sõnaliseks). Lihtlause lühendamine (2–3-sõnaliseks).
- Sõnade järjekord lauses, deformeeritud lause taastamine.
- Samaviiteliste sõnade kasutamine sidusa teksti koostamisel.

Koondlause

- Koondlause äratundmine ja mõistmine. Koondlause koostamine: tuumlausete ühendamine küsimuste ja skeemide abil. Korduvad alused ja öeldised.
- Sidesõnade (ja, ning, või) grammatiline tähendus, sidesõnade valimine koondlausesse.
- Koondlause kasutamine.

Liitlause (rind- ja põimlause)

- Liitlause ja sama tähendust väljendavate lihtlausepaaride tähenduse ning struktuuri võrdlemine.
- Liitlause äratundmine, selle tähenduse mõistmine.
- Liitlause konstrueerimine lihtlausetest: osalausete sobitamine, lihtlausete ühendamine, liitlause koostamine skeemi ja sidesõnade järgi, lause lõpetamine.
- Sidesõnad rindlauses: ja, ning, aga, kuid, või.

Sõnaliigid

- Ülevaade sõnaliikidest: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna (üldistatud tähendus).

- Sõnade algvormid ja muutevormid. Sõnade rühmitamine.

Nimisõna

- Esemel/olendid ning nende erineva üldistusastmega (3–4) nimetused.
- Kellegi või millegi nimi ja nimetus (kohad, elusolendid).
- Liik ja alaliik, nende nimetused.
- Nimisõna muutevormid, ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstist.
- Algvormi moodustamine muutevormidest.

Omadussõna

- Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega (objektide erinevad ja sarnased tunnused ning omadused). Täheenduse sõltumine põhisõnast.
- Nimi-ja omadussõnade sobitamine (sõnaühendite koostamine).
- Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis (kirjelduses).
- Omadussõnade praktiline tuletamine (liited -lik, -line, -ne), omadussõna muutmine koos nimisõnaga.
- Omadussõnade võrdlusastmed (täheendus ja moodustamine analoogia alusel).
- Omadussõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses (Viis on suurem kui kaks. Viis on kahest suurem).

Tegusõna

- Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad.
- Tegusõna öeldisena, öeldise laiendid.
- Nimi-ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite moodustamine. Kindla kõneviisi oleviku ja lihtmineviku pöörded ning isikulised asesõnad.
- Pöördevormide küsimused, pöördelõpud.
- Ma- ja da- tegevusnimed, nende kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega.
- Jaatav ja eitav kõne. Täheenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine ja kasutamine lauses.
- Tingiv kõneviis. Tegevuseks vajalike tingimuste sõnastamine. Tingiva kõneviisi vormide täheenduse mõistmine kaastekstis.

- Käskiv kõneviis. Käskude-korralduste, keeldude, palvete jms mõistmine ja väljendamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre). Õpitud vormide kasutamine dialoogis.

Arvsõnad

- Põhi-ja järgarvsõnade tähenduserisuse mõistmine.
- Numbrite nimetamine, arvsõnade lugemine, arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. Arvsõnade ja nende muutevormide kasutamine suulises ja kirjalikus tekstis (lugemine, kirjutamine).
- Arvsõna käsitlemise seostamine matemaatika õppesisuga

Liitsõna

- Liitsõna ja sõnaühendi tähendus, liitsõna ja selle põhi-ning täiendosa tähendus. Liitsõna alaliigi nimetusena. Liitsõnade rühmitamine kohta, funktsiooni, materjali vm märkiva täiendsõna järgi. Liitsõnade praktiline moodustamine: omastavaline ja nimetavaline liitumine.
- Liitsõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Lugemine ja kirjutamine

Häälik- ja foneemanalüüs

- Veaohalikud häälikud liitsõnas ja liitsõnas: analüüsi iseseisvuse ja kiiruse harjutamine (tempo muutmine), enesekontroll.
- Kaashäälikuühend sõnas (käsitletakse rühmiti: suluta kaashäälikute ühend, sulghäälikute ühend, kombinatsioonid): äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, materialiseeritud analüüs.
- Sulghäälik kaashäälikuühendis: sõnade lugemine, sulghäälikuid sisaldava ühendi äratundmine, ühendi rühmitamine nii häälikurühma kui ka pikkuse alusel (skeemidele toetudes).

Lugemistehnika ja orienteerumine tekstis

- Juhtiv lugemisviis 5. klassis on sõnaosade ja/või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.

Uue teksti lugemine

- Õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust.

- Häälega lugemine sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa.

Lugemise harjutamine

- Ladususe ja ilmekuse harjutamine, sh individuaalsed ülesanded.
- Varem häälega loetud teksti vaikne ülesandega lugemine.
- Õpitud teksti lugemine (kõne tempos) kirjavahemärke arvestades, endamisi vaikne ülesandega lugemine.

Sõnavaratöö

- Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist.
- Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega.
- Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ning selgitamine ühiselt.
- 4–5 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.

Teksti korduv lugemine ja analüüs

- Lausetes ja lõikudes sisalduva teabe seostamine, keeleliste väljendusvahendite analüüsimine, objektide ja sündmuste oluliste ja/või iseloomulike tunnuste ning omaduste leidmine. Järelduste tegemine ja puuduva informatsiooni tuletamine ühisvestluses.

Dialoogi analüüs

- Dialoogi ütluse/repliigi eesmärkide ja strateegiate (õpetaja sõnastuses) sobitamine tekstis esineva otsekõnega.
- Puuduva teabe tuletamine nii kuulaja kui ka kõneleja seisukohast lähtuvalt.

Valiklugemine

- Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust.
- Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist.
- Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis sisalduvate lause(te)/osalause(te)/sõnaühendi(te)/sõna(de) abil.

- Ülesannete sõnastamisel lähtutakse kõikidest mõistmisstrateegiatest, rõhuasetus on põhjus-tagajärgseoste tuletamisel ning metakeeleliste ülesannete täitmisel.

Teksti jaotamine lõikudeks

- Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine kokkuvõtliku lausega (õpetaja suunamisel).
- Lõigu peamõtte väljendamine oma sõnadega, peamõtte ühine täpsustamine.

Küsimuste esitamine kaaslastele

- Küsimuste miks?, milleks? sobitamine lause või lõiguga.
- Küsimuste esitamine üksteisele.

Tegelaste käitumise analüüs

- Tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning hinnangu andmine tegelaste käitumisele ühisvestluses.
- Hinnangu põhjendamine valiklugemisele toetudes, hinnangu võrdlemine klassikaaslaste käitumisega.

Teksti peamõtte

- Teksti juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte ning allteksti valimine, peamõtte tuletamine ja sõnastamine suunamisel.

Teksti taastamine

- Tekstilähedase valikjutustamise harjutamine (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilaused, tugilaused, -sõnaühendid, -sõnad).
- Jutustamine illustratsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat.

Kirjutamine

- Kirjutamine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa (eneseetteütlus).
- Eelneva analüüsi ja järelkontrolli harjumuste kujundamine.

Õigekiri

- Veaohlike lihthäälikute märkimine kirjas iseseisvalt, häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine (abivahenditega). Järelkontrolli harjumuste kujundamine, kaasneva kontrolli harjutamine, eelneva kontrolli õpetamine (võimalike protsessis tekkivate raskuste ja õigekirjavigade ette kujutamine). Vigade leidmine ja parandamine.

Vea võimaliku põhjuse teadvustamine (mis osatoiming või operatsioon on sooritamata või valesti sooritatud). Kaashäälikuühendi õigekiri skeemidele toetudes.

- Käände- ja pöördelõppude, tunnuste ja liidete õigekirja harjutamine (vajadusel skeemidele toetudes).
- Poolitamise harjutamine ja rakendamine.
- Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauses (skeemide abil).
- Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 40–45 sõna.

Keeleteadmised ja -oskused

- Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine kujutlustele toetuva sõnavara piires.
- Morfoloogia-ja süntaksiküsimuste eristamine ja kasutamine: küsimuste valimine ja sobitamine sõnavormiga (üksiksõna, sõnaühend), küsimuste esitamine.
- Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine, lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna).
- Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine.
- Sõnavormi ja tuletise koostise ja tähenduse analüüsimine, sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Muutevormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

Teemad

1. poolaasta (60 tundi)

- Häälikud ja tähed
- Veaotlike häälikute õigekiri
- Täishäälik ja suluta kaashäälik
- Täishäälikuühend ja suluta kaashäälik
- Täishäälik ja suluta kaashäälikute ühend
- Täishäälik ja sulghäälik
- Täishäälikuühend ja sulghäälik
- Kaashäälikuühend

- Suluta kaashäälikud ühendis
- Sulghäälik kaashäälikuühendis
- S ja H kaashäälikuühendis
- Veaohlike häälikute õpitud variantide õigekiri algoritmi alusel
- Sõnaliigid
- Nimisõna
- Omadussõna
- Tegusõna
- Arvsõna
- Liitsõna
- Sõna algvorm ja muitevormid. Sõnavormi leksikaalne ja grammatiline tähendus
- Põhi- ja lisa
- Sõnavormi koostis
- Ainsuse ja mitmuse tüvi

2. poolaasta (130 tundi)

- Mitmuse tunnus, valik, õigekiri
- Nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Omastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide eristamine
- Sisseütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Seesütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Seestütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Alaleütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Alalütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses

- Alaltütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Saava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Oleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Rajava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Kaasaütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Ilmaütleva käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses
- Tegusõna muutevormid
- Lause
- Lihtlause
- Koondlause
- Liitlause

Kasutatavad õppematerjalid

- Karlep, K., Kontor, A. (2018). *Eesti keele tööraamat 5. klassile 1.–4. osa*. Tartu: Studium.
- A. Kontor, K. Karlep. Eesti keele tarkvara mapp (TM). Tartu, Kirjastus *Studium*, 2018.
- Sunts, K. (2016). *Eesti keele lugemik-tööraamat 5. klassile I–IV osa*. Tartu: AS Atlex.

Toetav õppematerjal 3.–5. klassis

- Kontor, A. (2008). *Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2007). *Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan*. Tartu: Studium.
- Kontor, A., Plado, K. (2010). *Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri*. Tartu: Studium.

- Plado, K., Sunts, K. *Õpetamine Lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 5. klassis*.
www.hev.edu.ee
- Puik, T. (2003). *Emakeel 3. kl töövihik*.

Eesti keele ainekava 6. klassile

Maht

210 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 105 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 105 ainetundi

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- **küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme**
- **jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;**
- osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- **kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid,**
- **teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;**
- analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust;
- moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;

- loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt sisule vastava tooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmaade kaupa;
- täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid
- hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele
- annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine), kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel

Rõhuasetused

Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad.

Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi.

Keeleõpetuses tõuseb teadlikkuse osakaal, õpitakse tundma keeleteooria elemente. Õigekirjaoskus hakkab automatiseeruma, õpitakse juurde uusi liitlause malle, aktiveerub liitlause kasutamine õpilaste kõnes. Keeleõpetuses on 6. klassis mahult esikohal sõna muutevormide käsitlemine. Keeleülesannete täitmisel kasutatakse teiste ainete sõnavara ja tüüpilisi lausemalle. Peamine tööviis on praktiline harjutamine.

Õppesisu ja -tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

- Verbaalsete väljendusvahendite kasutamine dialoogis (koostegevuses) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest.
- Teabe küsimine kaaslastelt (õpetaja suunamisel). Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja abiga kokkuvõtlikult.
- Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.

Tunnetustegevuse arendamine

- Õpiülesannete täitmine esitatud juhendite ja/või plaani järgi.
- Kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine.

- Tegevusplaani koostamise harjutamine. Õpitud enesekontrollioskuste rakendamine. Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.
- abi küsimine, otstarbekate abivahendite valimine ja kasutamine

Lause ja sõnavara

Lihtlause

- Sõnaühend ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna).
- Sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis.
- Kolmeosaline sõnaühend.
- Süntaksi-ja morfoloogiaküsimuse esitamine sõnavormile sõnaühendis.
- Alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlauses.
- Sõnade seos alus-ja öeldisrühmas.
- Lausete ühendamine, sisestamine ja laiendamine.
- Lihtlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine.

Koondlause

- Korduvad alused või öeldised.
- Aluse korduvad laiendid (täiendid) ja öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused).
- Sõnade seosed koondlauses. Sidesõnade (ja, ning, või, ega, ehk) mõistmine ja kasutamine. Lause tähenduse sõltumine sidesõnast.
- Koma koondlauses.
- Koondlausete koostamine tuumlausetest (eelneva arutelu põhjal).

Liitlause

- Liitlause osalausete ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine.
- Liitlause koostis, osalaused, sidendid. Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausetelõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil.
- Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atribuutivsete tunnuste väljendamine liitlauses.
- Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud lihtlause, liitlause).
- Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus).

- Sidendid kes?, mis? ja nende käändevormid.

Sõnaliigid

- Teadmiste süvendamine sõnaliikide kohta: üldistatud tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused.
- Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine.

Nimisõna

- Nimi ja nimetus.
- Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes.
- Nimisõna algvorm, küsimused.
- Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp). Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus kõne ja tütar tüüpi sõnades.
- Nimisõna käändevormid, vormi grammatilised tähendused, nende moodustamine skeemi ja kaasteksti abil.
- Käändevormide eristamine, rühmitamine ja kasutamine kohta, aega vm väljendatavate suhete järgi.
- Sõnavormi põhi-ja lisatähendus.
- Süntaksi-ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormidele sõnaühendis ja lauses.
- Nimisõna tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik). Tuletiste äratundmine, eristamine sõnavormist.
- Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Omadussõna

- Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused.
- Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses.
- Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-nik; -lik, -ne, -line).
- Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses.
- nud-, tud-, mata-, v-, tav-vormid täiendina.
- Võrdluspöördkonstruktsioonid (Vend on noorem kui õde. – Õde on vanem kui vend.).

Arvsõna

- Põhi-ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires).

- Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. Arvsõnade lugemine ja kirjutamine.
- Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis.
- Rooma numbrid (I–XX) ja vastavad arvsõnad.

Tegusõna

- Tegusõna ja selle laiendid lauses.
- Tegusõna arv ja pöörded.
- Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. Jaatav ja eitav kõne.
- Oleviku-ja lihtmineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajatelje abil. Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses.
- Ühendtegasõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses. Ühendtegasõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses.

Liitsõna

- Tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine (teiste ainete sõnavara).

Võõrsõnad

- Võõrsõna tunnused.

Lugemine ja orienteerumine tekstis

- Juhtiv lugemisviis on 6. klassis üleminek lugemisele süntagmade kaupa.

Foneemanalüüs

- Veaohklikud häälikud. Analüüsi iseseisvuse harjutamine (abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil, enesekontrolliks).

Uue teksti lugemine

- Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmade kaupa) häälega lugemine.
- Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist).

Lugemise harjutamine

- Ladususe ja ilmekuse harjutamine.

- Õpitud teksti ladus lugemine kõne tempos ja sobiva tooniga.

Sõnavaratöö

- Teksti mõistmiseks oluliste võõraste sõnade ja väljendite selgitamine enne lugemist. Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel (õpetaja juhendamisel).
- Väljendite tähendusnüansside ja emotsionaalse värvingu selgitamine kaasteksti toel.
- Autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, arhaismid, tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised.
- Sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates.
- Vestluses kasutatud sõnade ja autori sõnavara võrdlemine.
- Võrdluste ja metafooride selgitamine õpetaja juhendamisel.
- 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.

Teksti analüüs

- Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes.
- Kõikide mõistmisstrateegiate valikuline suunatud rakendamine. Rõhuasetus on lausetevaheliste mõtteseoste leidmisel ja puuduva teabe tuletamisel.
- Seletuste põhjendamine valiklugemise teel.

Dialoogi analüüs

- Repliikide või hargnenud ütluse eesmärgi ja strateegia suunatud sõnastamine.
- Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt.
- Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega. Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. Sõnastuse otstarbekuse ja sobivuse hindamine õpetaja suunamisel (otsustamine õpetaja esitatud variantide põhjal, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile).

Valiklugemine

- Sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi.
- Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust.
- Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga).
- Lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamisega (õpetaja juhendamisel).
- Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. Teksti pealkirjastamine, olemasoleva pealkirja ümbersõnastamine.

- Tekstide seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg seoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine ühiselt. Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine.
- Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine.

Küsimuste esitamine kaaslastele

- Küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel).

Tegelaste käitumise analüüs

- Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete selgitamine.
- Hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorra lähtuvalt.
- Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (Käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi).
- Soovituste esitamine kaaslastele.

Teksti peamõtte sõnastamine

- Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses.
- Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega.

Teksti taastamine

- Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine („suulise pildi“ maalimine). Abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik, mõttelünkadega teesid („mälukskava“).
- Õpetaja ja õpilase vahelduv tekstilähedane jutustamine.
- Kokkuvõtliku jutustamise õppimine, oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine.
- Kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine (aluseks võrdlus autoritekstiga).
- Tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi.

Kirjaliku teksti koostamine

- Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.
- Osaoskuste harjutamine: erisuguse sõnastusega tekstide sobivuse võrdlemine, lausete ja lõikude järjestamine, lausete seostamine, mõttelünkade sisu tuletamine ja sõnastamine, koostatud teksti sisuline ja formaalne parandamine.

Kirjutamine

Ärakiri

- Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa.

Õigekiri

- Veaohlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes ainetes kasutatud tekstide parandamine.
- Võõrhäälikud ja võõrtähed, sõnade õige hääldamine.
- Võõrsõna tunnused (g, b, d sõna algul, võõrtähed, pikk või ülipikk täishäälik järgsilbis), õigekiri.
- Õpitud lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri. Kirjavahemärkide kasutamine lauses.
- Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 45–55 sõna.

Keeleteadmised ja –oskused

- Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine. Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi.
- Alus- ja öeldisrühma ning osalausete äratundmine.
- Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste kasutamine keelendeid analüüsides ja moodustades.
- Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides.
- Sõnade tuletamine õpitud liidetega.

Tarbekiri

- Lihtsamate tarbekirjade koostamine: kirjalik teade, õnnitluskaardid. Vormistamine paberil ja arvutis.

Teemad

1. poolaasta (45 tundi)

- Täishäälikud ja kaashäälikud
- Tähestik
- Veaohlikud häälikud sõnas
- Kaksiktäishäälik ja kaashäälikuühend
- Võõrhäälikud ja –tähed. Võõrsõna tunnused.

- Sõnaühend ja lause
- Sõna algvorm ja ainsuse tüvi
- Mitmuses oleva käändsõna koostis (tüvi, tunnus, muutelõpud)
- Nimisõna
- Sõna käändevormid
- Alaleütlev kääne
- Alalütlev kääne
- Alaltütlev kääne
- Sisseütlev kääne
- Seesütlev kääne
- Seestütlev kääne
- Saav kääne
- Rajav kääne
- Olev kääne
- Ilmaütlev kääne
- Kaasaütlev kääne
- Käändvormide eristamine ja rühmitamine väljendatavate suhete järgi.

2. poolaasta (60 tundi)

- Tegusõna
- Tegevust ja seisundit väljendavad sõnad
- Tegusõna arv ja pöörded. Isikulised asesõnad
- Jaatav ja eitav kõne
- Olevik ja minevik
- Umbisikuline tegumood
- Ühendtegasõna
- Tingiv kõneviis
- Tingimuslausete koostamine

- Kaudne kõneviis
- Arvsõna
- Omadussõna
- Liitsõna
- Sõnaühend ja lause
- Lihtlause
- Koondlause
- Liitlause
- Liitlause eristamine liht-ja koondlausest
- Osalause ja nende semantilised seosed
- Tegevus ja selle eesmärgi väljendamine liitlausega
- Põhjuslike suhete väljendamine liitlausega
- Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kontor, A., Plado, K. (2016). *Eesti keele tööraamat VI klassile, 1.–4. osa*. Tartu: Studium.
- Plado, K.; Sunts, K. (2016). *Eesti keele lugemik-tööraamat VI klassile, 1.–4. osa*. Tallinn, INNOVE

Toetav õppematerjal

1. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan. Ärakiri. Tartu, Studium, 2010
2. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 1. vihik Tekstid kirjutamiseks. Tartu, Studium, 2007
3. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 2. vihik Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium, 2007
4. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 3. vihik Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium, 2007
5. A. Kontor, K. Plado. Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Seinatabelid. Tartu, Studium, 2018
6. A. Kontor, K. Plado. Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele. Tartu, Studium, 2018
7. K. Plado, K. Sunts. Õpetamine lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 6. klassis. 2012. https://hev.edu.ee/get/567/Plado.Sunts_6.kl_lug_6petajarmt_2012.pdf

Eesti keele ainekava 7. klassile

Maht

210 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 105 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 105 ainetundi

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- **hangib teavet teistelt inimestelt; õpetaja juhendamisel tekstist;**
- **mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt**
- selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- kasutab sõnade käände- ja pöördvorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- **tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid;**
- **kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;**
- **loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos;**
- loeb õpitud teksti elementaarse ilmekusega
- täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- **rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust,**
- iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile , oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele
- taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid;
- koostab pärast ühist ettevalmistust kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi.

Rõhuasetused

Keeleõpetuses tõuseb teadlikkuse osakaal, õpitakse tundma keeleteooria elemente. Õigekirjaoskus automatiseerub, õpitakse juurde uusi liitlause malle, aktiveerub liitlausete kasutamine. Kui keeleõpetuses oli 6. klassis mahult esikohal sõna muutevormide käsitlemine, siis 7. klassis tõuseb peamiseks teemaks liitlause. Keeleülesannete täitmisel kasutatakse teiste ainete sõnavara ja tüüpilisi lausemalle. Peamine tööviis on praktiline harjutamine.

Tekstikäsitlemise eesmärkideks on 7. klassis eri mõistmisstrateegiate kasutamine. Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine toimub õpetaja suunamisel. Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi.

Õppesisu ja -tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

- Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele.
- Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslase rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine.
- Kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine.
- Täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine.
- Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt.
- Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt.
- Teistes ainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine emakeeletundides.

Tunnetustegevuse arendamine

- Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast.
- Sündmuste ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine.
- Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine.

- Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine.
- Teabekirjanduse kasutamise harjutamine. Tutvumine Interneti ja meedia võimalustega.

Lause ja sõnavara

Lihtlause

- Alus- ja öeldisrühm.
- Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine.

Koondlause

- Korduvad alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited.
- Korduvate lauseliikmete laiendid.
- Sidesõnad ja, ning, ega, ehk, või, kui ka. Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnast. Koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal.

Liitlause

- Liitlausete leidmine tekstist. Liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi.
- Ajasuhteid väljendavad liitlauseid.
- Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega.
- Vastandamise-eraldamise väljendamine liitlause.
- Põhjus-tagajärgsuhteid väljendav liitlause.
- Tegevuse eesmärki väljendav liitlause.
- Tegusõna laiendamine sihitiskõrvallausega.
- Sidendid.
- Lausete mõistmine ja koostamine.
- Otsekõne ütluse muutmine kaudseks.
- Asesõnade asendamise lihtsamad juhud.

Sõnaliigid

- Kujutluste täpsustamine ja laiendamine sõnaliikide üldisest (kategoriaalsest) tähendusest, grammatilisest tähendusest ning formaalsetest tunnustest.
- Käände- ja pöördvormid.

Nimisõna

- Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused.
- Nimi ja nimetus.
- Nimisõna algvorm ja muutevormid.
- Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne).
- Nimisõnade moodustamine liidete abil: -ja, -mine, -la., -nik, -kond, -stik.
- Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Liitnimisõna

- Eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis.
- Allrühmade nimetuste moodustamine.

Omadussõna

- Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused.
- Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis.
- Kesksõnade moodustamine analoogia alusel, kesksõnade kasutamine täiendina. Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited -ne, -lik, -line, -jas, -kas.
- Kirjelduste koostamine.

Arvsõna

- Tunnused, rühmad (põhi-ja järgarvsõnad). Rooma numbrid (I–XXV).
- Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. Arvsõnade õigekiri.

Tegusõna

- Tegusõna öeldisena, tegusõna laiendid lauses. Sünonüümid ja lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel.
- Tegusõna muutevormid: -ma ja -da tegevusnimi: olevik, lihtminevik
- Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses.
- Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre) ja kasutamine dialoogis.
- Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist.

- Ühendtegasõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende koht lauses. Ühendtegasõna kasutamine tingimuslauses.

Liitsõna

- Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine (õppeainete sõnavara).

Lugemine ja orienteerumine tekstis

- Juhtiv lugemisviis on 7. klassis süntagmaatiline lugemine.

Uue teksti lugemine

- Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist).

Lugemise harjutamine

- Individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks.
- Ladususe ja ilmekuse harjutamine, lugemistempo teadlik muutmine.
- Õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon).

Sõnavaratöö

- Teksti peamõtte või allteksti mõistmiseks vajalike sõnade selgitamine enne lugemist.
- Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine.
- Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltumine kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara).
- Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel.
- 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.

Teksti analüüs

- Eri mõistmisstrateegiate kasutamise suunatud harjutamine.
- Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamine õpetaja suunamisel.
- Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine.
- Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine.
- Lugemise teadlikkuse arendamine ehk teksti mõistmine, järelduste tegemine ja hinnangute andmine (sh kujundades eetilisi/esteetilisi tõekspidamisi).

Dialoogi analüüs

- Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiate eristamine õpetaja suunamisel (miks? –milleks? –kuidas?). Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine).
- Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine).

Valik-ja temaatiline lugemine

- Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal).
- Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine).
- Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist.

Küsimuste esitamine kaaslastele

- Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.

Tegelaste käitumise analüüs

- Tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust).
- Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine.
- Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus).
- Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus).

Teksti peamõtte sõnastamine

- Peamõttele (sisu kokkuvõtte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates.
- Peamõtte seostamine õpilase kogemustega.

Teksti kavastamine

- Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõnad ja -sõnaühendid kava juures. Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine.

Teksti taastamine

- Tekstilähedane valik-ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine.

- Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine. Abistavad võtted: kava, sõnaühendid, tugisõnad.
- Järeltöö õpilaste jutustusega: jutu täiendamine lugemiku tekstile toetudes, jutu täpsustamine, ühendamine, keelendite korrigeerimine.
- Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.
- Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest).
- Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine.

Kirjaliku teksti koostamine

- Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, -sõnaühendid). Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal. Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine.
- Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.

Kirjutamine

Õigekiri

- Veaohlike häälikute analüüsi- ja õigekirjavilumuste, enesekontrollioskuste kujundamine (individuaalsed abivahendid ja ülesanded).
- Erandlik g, b, d s-i kõrval.
- Liitsõnade õigekiri.
- Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade õigekiri.
- h sõna algul.
- i ja j-i õige hääldamine sõnades, õigekiri. Liide –ja.
- Õpitud tuletusliidete õigekiri.
- Ennetava enesekontrolli harjutamine, kaasneva ja järgneva kontrolli teostamine (juhitakse tähelepanu).
- Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 55–65 sõna.

Keeleteadmised ja –oskused

- Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine. Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine.
- Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (tähelepanu juhtimisel): nõrk sulghäälik s-i kõrval, liitsõnade õigekiri, h ja j-i kasutamine, liidete õigekiri (nt käija).
- Lausete koostamine õpitud liitlausemallide ulatuses.

- Sõnade tuletamine õpitud liidetega, liitsõnade moodustamine õpitud mallide ulatuses.
- Kirjavahemärkide kasutamine.

Tarbekiri

- Tarbekirjade koostamine: õnnitluskaart, kiri sõbrale, kiri omastele. Vormistamine paberil ja arvutis.

Teemad

1. poolaasta (45 tundi)

- Häälikuõpetus
- Tähestik, häälikurühmad
- Veaohklikud häälikud sõnas
- Täishäälikuühend
- Kaashäälikuühend
- Sulghäälik järgsilbis
- k, p, t s ja h kõrval
- Erandlik g, b, d s ja h kõrval
- Võõrhäälikud ja tähed. Võõrsõnad
- Liitsõna
- Nimisõna
- Nimi ja nimetus
- Nimisõna alg- ja muutevormid
- Sama suhet väljendavad käändevormid
- Nimisõnade tuletamine: liited -ja, mine-, -la, nik, -kond, -stik. Tuletiste semantilised rühmad
- Omadussõna
- Omadussõna tuletamine: liited -jas, -kas
- Tunnuseid ja omadusi väljendavad tegusõna vormid
- nud-, tud-, v-, tav- mata- vormid

2. poolaasta (60 tundi)

- Arvsõna
- Tegusõna
- Arv, pöörded, aeg
- Jaatav ja eitav kõne
- ma-, da- tegevusnimi
- Kõneviisid
- Umbisikuline tegumood
- Ühendteigusõna
- Lihtlause
- Koondlause
- Liitlause
- Liitlause olemus (semantiks, koostis)
- Ajasuhteid väljendav liitlause
- Põhjus-tagajärg seoseid väljendavad liitlause
- Eesmärgilause
- Vastandav-eraldav liitlause
- Täiendlause
- Otsekõne

Kasutatavad õppematerjalid

- K. Männiksaar, R. Lill. Eesti keele tööraamat 7. klassile, 1.-3. osa. Tartu, Kirjastus *Studium*, 2013
Õppevara väljaandmist on toetanud Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti riik.
- K. Plado, K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 7. klassile, 1.-4. osa Tallinn, INNOVE, 2014

Toetav õppematerjal 7. klassis

- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan. Ärakiri. Tartu, Studium, 2010

- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 1. vihik Tekstid kirjutamiseks. Tartu, Studium, 2007
- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 2. vihik Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium, 2007
- A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. 3. vihik Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium, 2007
- A. Kontor, K. Plado. Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Seinatabelid. Tartu, Studium, 2018
- A. Kontor, K. Plado. Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele. Tartu, Studium, 2018
- K. Plado, K. Sunts. Õpetamine lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 7. klassis. SA Innove, 2012
<https://hev.edu.ee/237-2/>

Eesti keele ainekava 8. klassile

Maht

210 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 105 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 105 ainetundi

Õpitulemused

- **kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;**
- **märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;**
- reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme;
- kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- **loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;**
- **analüüsib jõukohast teksti ja täidab ülesandeid (õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses);**
- esitab küsimusi teksti kohta (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt);
- **taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab**

analüüsi käigus kasutatud abivahendeid; iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;

- kirjeldab tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse abiga;
- **kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;**
- märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal;
- **koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).**

Rõhuasetused

Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmäärke teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama.

Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, moraalsed valikud jms.

Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.

Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist ja märkmete tegemist.

Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustamise liigist lähtudes.

Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost.

Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine.

Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

Õppesisu ja -tegevused

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

- Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt.

- Teabe suulise ja kirjaliku edastamise harjutamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine.
- Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine).
- Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil (suunatult).
- Õpitud oskuste kasutamine kaaslaste ütlusi analüüsides.
- Eri põlvkondade suhtlemiseärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud.
- Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine.

Tunnetustegevuse arendamine

- Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide lugemine ja mõistmine, teksti abiga koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm.
- Tajutud arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine.
- Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine.
- Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine.
- Teabekirjanduse, interneti ja meedia kasutamine õpetaja suunamisel.

Lause ja sõnavara

Sõnaühend

- Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid.

Lihtlause

- Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. Korduvad lauseliikmed ja osalaused või nende puudumine.
- Põhisõna ja laiendite seosed lauses, seosed osalausete vahel.
- Süntaksiküsimuste esitamine.
- Alus, öeldis ja nende laiendid lauses.

- Väit-, küsi- ja käsklause, nende vastastikune transformeerimine.
- Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis.
- Suulise kõne lausungite muutmine normatiivseteks. Suuliselt esitatud teksti sõnastamine kirjalikult.
- Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta.
- Otsekõne asendamine kirjeldusega.

Koondlause

- Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid).
- Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend).
- Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, kui ka.
- Koondlausete moodustamine.
- Kirjavahemärgid koondlauses.

Liitlause

- Osalaused. Alus ja öeldis osalausetes. Liitlausetes väljendatavad suhted: tegevuste seostamine ja vastandamine; koht, aeg (üheaegsus ja järgnevus), põhjus, eesmärk, objekti tunnus, tegevuse tunnus (sihitisosalause) ja tingimus, võrdlus.
- Liitlausete käsitlemine suhete ja suhet väljendavate lausemallide kaupa.
- Suhteid väljendavad osalaused: vastandavad, eraldavad ja selgitavad, aja-, põhjus-, eesmärgi- ja kohasuhteid väljendavad osalaused.
- Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallaused.
- Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallaused.
- Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste selgitamine.
- Lausestruktuuri skemaatiline kujutamine. Küsimuste (küsilause, süntaksiküsimus) esitamine osalausetes kohta.
- Sidendite tähenduse mõistmine.
- Lausete koostamine osalausetest skeemide abil ja iseseisvalt; osalausetes ja sidendite sobitamine, lausete lõpetamine ja moodustamine sidendist lähtuvalt, sõnade valimine lausesse.
- Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.
- Liitlaused tekstis: eristamine väljendatud tähenduslike seoste alusel. Kaheosalise liitlause äratundmine, tähenduse mõistmine, koostamine ja kasutamine: liitlausena esitatud korralduste

täitmine ja küsimustele vastamine, kaheosalise liitlause äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, lausestruktuuri teadvustamine (osalaused ja nende paigutus, sidendid, sõnajärg) ja küsimuste esitamine osalause kohta.

- Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega (sobitamine, suunavad küsimused).
- Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi.
- Lausete koostamine suunatult (analoogia, küsimused/korraldused, skeemid), lausete moodustamine lihtlauseid ühendades ja sisestades, moodustatud lausete kasutamine kontekstis.
- Ühe ja sama seose väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalausete erinev paigutus.
- Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine.
- Liht-, koond-ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine.
- Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine).
- Koond-ja liitlausete moodustamine lihtlausest ja vastupidi (analoogia põhjal).
- Koond-ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine.

Sõnaliigid

- Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine.
- Sõnaliikide eristamine.
- Samatüveliste sõnade tuletamine (kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti), tähenduslik eristamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus.
- Tuletised ja liitsõnad.
- Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus; põhisõna, laiend).
- Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast.
- Morfoloogia-ja süntaksiküsimus.
- Aluse seos öeldisega.
- Nimisõna käänamine.
- Tutvumine käänamistabeliga: käändevormide moodustamine tabeli järgi, vormide äratundmine, vormide sobitamine käände nimetuse ja küsimusega (tabeli abil).

- Sama käändevormi erinevad tähendused. Rakendamine kontekstis.
- Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri.
- Nimisõnade liitmine ja tuletamine: liitnimisõnade ja tuletatud sõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine.
- Õpitavad liited: -ur, -tar, -nna.
- Varemõpitud liidete kasutamise aktiveerimine.

Omadussõna

- Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil.
- Omadussõna süntaktiline funktsioon (täiend, öeldistäide).
- Mitu omadussõna põhisõna laienditena. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed.
- Omadussõna tuletamine: tuletusliited: -ne, -lik, -line, -tu, -kas.
- Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses.
- Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevusstseenide konkretiseerimisel.

Määrsõna

- Määrsõna tunnused, tähendusrühmad.
- Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. Määrsõnade tuletamine: tuletusliited -ti/di; -sti, -lt.
- Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).

Tegusõna

- Semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused.
- Tegusõna lauses, tegusõna laiendid.
- Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks.
- Samatüvelised tegusõnad. Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks).
- Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist. Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded, arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis.
- Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses.

Arvsõna

- Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine.
- Rooma numbrid I–XXX.
- Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri.

Liitsõna

- Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine.
- Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina.

Võõrsõna

- Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
- Internetis „Sõnaveebi” kasutamine tundmatute sõnade tähenduse leidmiseks.

Lugemine

- Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).
- Mõne Eesti kirjaniku ja tema teose teadmine.

Sõnavaratöö

- Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine.
- Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel.
- Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides.
- Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel.
- Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.

Teksti analüüs

- Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõtte) mõistmine.
- Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine).
- Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt, sobimatute ja sobivate küsimuste eristamine. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine.

- Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (miks? milleks? kuidas?).
- Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine, kummutamine, täiendava teabe taotlemine jne).
- Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu.
- Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle.
- Küsimuste esitamine kaaslastele. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega.

Teabe märgistamine tekstis

- Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine.
- Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.
- Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani).
- Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega.
- Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine.

Teksti peamõtte sõnastamine

- Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates.
- Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.

Teksti kavastamine

- Liht-, liit- ja jooniskava koostamine ning kasutamine.

Teksti taastamine

- Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine.
- Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades. Abivahendid: kava, tugisõnad ja sõnaühendid (valikuliselt), originaaltekst.
- Enda või kaaslaste jutustatud teksti sõnastamine kirjalikult.

- Teksti koostamise (tekstiloome) osaoskuste teadvustamine, ühisarutelu etapiti (etapid on õpilasele esitatud): eesmärk (milleks? kellele? mida?), teemakohase teabe otsimine ja valimine, teabe järjestamine, teabesõnastamine, sisuline ja keeleline järeltöö.
- Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine sama teabe (kogemuse) põhjal.

Kirjaliku teksti koostamine (tekstiloome etappide kaupa)

- Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne.
- Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal.
- Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel.
- Lühikirjandi kirjutamine töö, õppekäigu vm teemal. Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.

Konspekterimine

Kirjaliku teksti konspekterimine

- Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga.
- Lausete lühendamine.
- Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, märkmete kasutamine teabe taastamisel.

Tarbekiri

- Vabas vormis tarbekirja koostamine (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, volitus, CV); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine).

Õigekiri

- Harjutused õigekirjavilumuste kujundamiseks (aktiveeritav sõnavara, sh võõrsõnad), individuaalsed ülesanded lünkade kõrvaldamiseks.
- k, p, t ja g, b, d helitute häälikute kõrval.
- Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekirja harjutamine.
- Liidetega -ki ja -gi sõnade tähendus ja õigekiri.
- Võõrhäälikud, nende hääldamine, võõrtähed.
- Enesekontrolliharjumuste kujundamine, nt abivahendi kasutamise oskus, oma töö üle kontrollimine (etteütlus).
- Oskuste rakendamine valikuliselt, vajaduse märkamine enne ülesande sooritamist. Oma õigekirjaoskuse teadvustamine.

Keeleteadmised ja -oskused

- Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel.
- Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.
- Sõnaliikide ja nende üldistatud tähenduse tundmine ja vastavate terminite teadmine.
- Käänamistabeli tundmine: (**Pigem:** Käänamistabeliga tutvumine, oskus seda lugeda ja kasutada:) käändenimetused, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine. Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine.
- Liht-, koond- ja liitlausete praktiline eristamine.
- Lausete moodustamine ja transformeerimine.
- Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine
- Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 65–75 sõna.

Teemad

1. poolaasta (45 tundi)

- Häälikuõpetus
- Veahtlikud häälikud sõnas
- Võõrhäälikud ja -tähed. Võõrsõnad.
- Liitsõna
- Nimisõna
- Nimisõna semantilised ja vormilised tunnused. Nimi ja nimetus. Suur algustäht.
- Morfoloogia- ja süntaksiküsimus
- Alg- ja muutevorm
- Nimisõna käänamine
- Omadussõna
- Omadussõna semantilised ja vormilised tunnused
- Võrdlusastmed
- Omadussõna käänamine
- Omadussõna tuletamine: liited -ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas

2. poolaasta (60 tundi)

- Tegusõna

- Tegusõna pööramine
- Ajavormid
- Kõneviisid
- Tegusõna mitmetähenduslikkus
- Ühendteigusõna
- Tegusõna laiendid
- v-, tav-, nud-, tud-kesksõna
- Määrsõna
- Arvsõna, semantilised ja vormilised
- Lause
- Lihtlause
- Koondlause
- Liitlause
- Osalaused
- Vastandavad ja möönvad lauseosad
- Eraldavad lauseosad
- Selgitavad lauseosad
- Ajasuhteid väljendavad liitlaused
- Sihitiskõrvallause
- Täiendkõrvallause
- Põhjuslikke seoseid väljendavad liitlaused
- Tegevuse eesmärgi väljendavad liitlaused
- Kohasuhete väljendamine liitlauses
- Tarbekiri

Kasutatavad õppematerjalid

- Plado, K., Kontor, A. (2023). *Eesti keele tööraamat 8. klassile, 1.–4. osa*. Tartu: OÜ Atlex.
- Plado, K., Sunts, K. (2022). *Eesti keele lugemik-tööraamat 8. klassile, 1.–2. osa*. Tallinn: Studium OÜ.

- Plado, K., Sunts, K. (2022). *Eesti keele lugemik-tööraamat 8. ja 9. klassile. Tarbetekstid*. Tallinn: Studium OÜ.
- Plado, K., Sunts, K. (2018). Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele.

Eesti keele ainekava 9. klassile

Maht

210 ainetundi

Eesti keel / lugemine ja kõnearendus 105 ainetundi

Eesti keel / keeleõpetus 105 ainetundi

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel;
- **teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (perekeskkonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);**
- mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele;
- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- **loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga;**
- kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- **teeb märkmeid ja konspektib elementaarselt;**
- taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- iseloomustab tegelasi ja tegelaskirgu; seletab ja hindab nende käitumist;
- valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, **liht-, koond- ja liitlause, sõnamoodustus;**
- järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid, leiab ja parandab õigekirjavigu.

Rõhuasetused

Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmäärke teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama.

Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, moraalsed valikud jms.

Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.

Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist ja märkmete tegemist, konspekteerimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.

Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustamise liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid.

Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost.

Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, objekti osadele.

Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine.

Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

Õppesisu ja -tegevused

- Suhtluspartnerilt teabe hankimine. Saadud teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult ja kokkuvõtlikult, täiendav suuline selgitamine. Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine protsessi käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine.
- Teiste arvamuse kuulamine vaidluses, oma seisukohtade selgitamine.
- Tegude ja eksimuste ning puudulike teadmiste ja oskuste tunnistamine.
- Oma ja kaaslaste verbaalsete ütluste järgnev analüüs (miks? milleks? kuidas? tulemus?), arutelu oma seisukohalt otstarbekamate suhtlemisvõimaluste leidmiseks (Mida, miks, kuidas ütlesin? Kuidas oleks olnud otstarbekam?).

- Tunnete ja emotsioonide mõju teadvustamine konfliktsituatsioonis: partneri emotsioonidest põhjustatud ebasobiva vastuse märkamine (kõrgendatud toon, ebaviisakad väljendid, kiire kõnetempo jne), teadmised kaaslase suhtlemise/käitumise mõjutamise võimalustest (rahulik vestlus, täiendava teabe küsimine, huumor jne), oma käitumise tulemuste ettekujutamine.
- Hoidumine ebasoovitavast käitumisest, nende võimaluste teadvustamine.
- Suhtlemine perekonnas (põlvkonnad, abikaasad) ja töökollektiivis (tööandja ja -võtja; käitumine tööturul) ning ametiasutustes. Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud perekonnas, kambas-rühmas, koolis, tööl ja ühiskonnas.
- Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendused konfliktsituatsioonides.
- Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis, suhtlemine kiindumuse korral.
- Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii).

Tunnetustegevuse arendamine

- Tähelepanu keskendamine kestva aine esitamisele ja selgitusele, märkmete tegemine.
- Teabe otsimine ja konspekteerimine. Tajutava teabe (sh tekstides esitatud teabe) konkretiseerimine ja üldistamine vastavalt püstitatud eesmärgile, ülesande/tegevuse eesmärkide valimine. Tuletatava teabe valdkondade teadvustamine. Tunnuste ja omaduste rühmitamine: olulised, iseloomulikud, individuaalsed.
- Põhjus-tagajärg seoste leidmine aeg-ruumi kirjeldustest. Põhjus-tagajärg seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine.
- Tegevuse planeerimine, tegevuse sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt, enesekontroll.

Sõnaühend ja lause

- Täenduslik erinevus, sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses.
- Lause tekstis, teabe jaotumine kahe või enama lause vahel.

Lihtlause

- Tekstiväline lause, lause sõnajärg.
- Laiendatud ja laiendamata lause.
- Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid.
- Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine.

Liitlause

- Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid.
- Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete leidmine.
- Lauseehituse muutmine: kirjalikus sidusas tekstis keerulisemaks, suulises tekstis lihtsamaks.
- Järeltöö tekstidega.
- Mitmeosaliste liitlausete mõistmine kirjalikus tekstis.

Sõnaliigid

- Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest.
- Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses.

- Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest.
- Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.
- Käänamistabel, selle kasutamine.
- Muutevormide moodustamise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine.
- Nimisõna tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine.
- Õpitavad liited: -kas, -ik, -us.
- Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.

Omadussõna

- Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed.
- Omadussõna tuletamine: liited -tu, -jas, -kas. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.

Määrsõna

- Määrsõnade semantilised rühmad (koha-, aja-, viisimäärsõnad).
- Määrsõnade tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine, õpitav liide: -kesi.
- Lause laiendamine määrsõnaga.

Tegusõna

- Tegusõna vormid: isik, arv, aeg, kõne, kõneviis, tegumood. Vormide tähendus.
- Pööramise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine.
- Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm).
- Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist.

Ühendtegu sõna

- Keskõnade ja tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses.
- Tegusõna tuletamine.
- Õpitud liidete aktiveerimine.
- Õpitavad liited: -ta (õppima–õpetama), -u (riietama–riietuma), -ata (seisma–seisatama), -ne (vähenema). Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses.
- Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri.

Asesõna

- Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad).

Arvsõna

- Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbriga (I–XXX).
- Järg-ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine ja tuletamine: liide -ndik.
- Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel.
- Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.

Liitsõna

- Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (õed-vennad).
- Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt (liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna).
- Liitsõnade koostis, õigekiri. Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri.
- Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine.

Võõrsõnad

- Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
- Internetis „Sõnaveebi” kasutamine tundmatute sõnade tähenduse leidmiseks.

Lugemine ja orienteerumine tekstis

- Mõne Eesti klassiku ja kaasaegse kirjaniku teadmine ning nende teoste tundmine. Põhiliste ilukirjandusliikide praktiline äratundmine ning terminite mõistmine. Mõne üle-eestilise ja kohaliku ajalehe ning ajakirja teadmine. Oskus kasutada tuttavaid teabeteoseid.

Uue teksti lugemine

- Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos kuulamiseks piisava selguse ja elementaarse ilmekusega (toon, lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk).
- Individuaalsed ülesanded lugemistehnika parandamiseks.
- Sihipärane endamisi lugemine.

Lugemise harjutamine

- Ladususe ja ilmekuse harjutamine.

Sõnavaratöö

- Sõnatähenduse täpsustamine kaastekstis: tundmatute sõnade leidmine, individuaalne selgitamine või tähenduse otsimine.
- Autori sõnade võrdlemine tavasõnadega, enamlevinud võrdluste ja metafooride aktiveerimine.

Teksti analüüs

- Mõtteseoste ja probleemsituatsioonide kirjelduste leidmine tekstist, osalemine arutelus.
- Suuliste ja kirjalike küsimuste/korralduste sõnastamine mõistmisstrateegiate kaupa nii teiste kui enda jaoks.
- Arutelu oma ja teiste koostatud küsimuste/ülesannete põhjal.
- Tekstis esitatud ütluste analüüsimine (eesmärk, strateegia, interpretatsioon) pärast tekstilõigu sisulist analüüsi (õpetaja esitatud viitesõnu kasutades).
- Tundmatu teabe märkamine ja leidmine, lisateabe otsimine.
- Kirjeldatud sündmuste ajaline kõrvutamine, ühe või mitme põhjuse ja tagajärje teadvustamine. Viidete leidmine tekstist: põhjus-tagajärg seoste ahel, mitu samaaegselt mõjuvat põhjust.
- Tegelaste ning tegelasrühmade tegude ja käitumise seletamine.
- Hinnangu andmine (tingimused, eesmärgid, tulemused).

Teksti peamõtte sõnastamine

- Peamõtte kokkuvõttev sõnastamine ja autori kavatsuste (allteksti) teadvustamine, seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga. Sisu kokkuvõtte ja allteksti erisuse teadvustamine.

Teksti kavastamine

- Õpitud kavastamisviiside rakendamine (õpilase valikul), arutelu valiku (sõnastus, sisu) otstarbekuse üle.

Teksti taastamine

- Eri jutustamisviiside kasutamine teksti taastamisel: kokkuvõtlik jutustamine, teksti laiendamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, kirjelduste koostamine jne. Erinevate jutustamisviiside (sh õpilase valitu) kasutamine ühe ja sama tekstiga töötamisel.

Kirjaliku teksti koostamine (tekstilooma etappide kaupa)

- Ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud).
- Lühikirjand kogemuse põhjal, sh tööprotsessi kirjeldus.

- Teksti koostamine etapiti: kavatsuse sõnastamine, materjali valimine, tugisõnade (märksõnade) ja -lausete märkimine, materjali järjestamine (märksõnade rühmitamine või plaani koostamine), sõnastamine, sisuline järeltöö, sõnastuse korrigeerimine.

Konspekteerimine

Kirjaliku teksti konspekteerimine

- Harjutused kirjalikul teabetekstil põhineva konspekti koostamiseks: oluliste mõtete ja faktide leidmine tekstist, teksti lühendamine; lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine.
- Erisuguse hargnevusega lõigud konspektis sõltuvalt materjali uudsusest või olulisusest. Sama teabe erisugune konspekteerimine sõltuvalt eesmärgist.
- Konspekti täiendamine.

Suuliselt esitatud teabe konspekteerimine

- Harjutused suulise kõne konspekteerimiseks: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi.
- Teemaatiline valiketteütlus: sõnad, sõnaühendid, lihtlaused.
- Lausete lühendamine.
- Liitlausete asendamine lihtlausetega.
- Vaba etteütlus lausete kaupa: lausete lühendamine, lühendite kasutamine. Konspekteerimine lühikeste lõikude kaupa: kirjutamine pärast arutelu, iseseisvalt.
- Teksti ja konspekti kõrvutamine: teabehulk, teabe olulisus, sõnastus.
- Teksti taastamine oma konspekti, kaaslaste konspekti järgi.

Tarbekiri

- Vabas vormis tarbekirja kirjutamine, blankettide täitmine: harjutatakse õpitud tarbekirja liike (soovitav on koostada näidiste vihik). Kuulutus. Kaastundeavaldus. Elulookirjeldus: teksti vormis ja CV. Vormistamine paberil.

Õigekiri

- Individuaalsed ülesanded õigekirjaoskuse süvendamiseks.
- Enda koostatud teksti õigekiri, oskus kasutada abivahendit ja enesekontrolli.
- Ortograafiareeglite kasutamisoskuse süvendamine: g, b, d helitute häälikute kõrval;
- Keerulisemate tähekasutusreeglite kasutamise harjutamine vastavalt vajadusele (sulghäälikud järgsilpides, kaashäälikuühend), enesekontroll.
- Võõrsõnade õigekirja harjutamine.
- Suur algustäht nimedes (olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad).

Keeleteadmised ja -oskused

- Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite kasutamine ning õigekirja protsessi kommenteerimine.
- Õigekirjavigade leidmine ja parandamine.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste (vorm ja tähendus) teadmine.
- Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi.
- Õpitud sõnamoodustusmallide teadmine; tuletiste ja moodustatud sõnade kasutamine sõnaühendis ning lauses.
- Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete äratundmine, oskus lauseid transformeerida.
- Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 75–85 sõna.

Teemad

1. poolaasta (45 tundi)

- Häälikuõpetus ja ortograafia
- Veaotlike häälikute õigekiri
- Sulghäälik järgsilbis
- g, b, d helitute häälikute kõrval
- Võõrsõnad
- Liitsõna
- Nimisõna
- Omadussõna

2. poolaasta (60 tundi)

- Tegusõna
- Asesõna
- Määrsõna
- Arvsõna
- Lihtlause
- Koondlause
- Liitlause
- Tarbekiri
- Konspekteerimine
- Kirjaliku teksti konspekteerimine
- Suulise kõne konspekteerimine
- Kordamine

Kasutatavad õppematerjalid

- Plado, K., Sunts, K. (2020). *Eesti keele lugemik-tööraamat 9. klassile. 1.–2. osa.* Tallinn: OÜ Puffet Invest.
- Plado, K., Sunts, K. (2022). *Eesti keele lugemik-tööraamat 8. ja 9. klassile. Tarbetekstid.* Tallinn: Studium OÜ.
- Rästas, Ü. (2021). *Eesti keele tööraamat IX klassile, 1.–3. osa.* Tartu: OÜ Studium.
- Plado, K., Sunts, K. (2018). *Põhivara eesti keele õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele.*
- Ü. Rästas (2012). *Harjutusi 9. klassi eesti keele tööraamatu juurde.*

Kokkuvõtlik tabel 1.–9. klass: juhtiv lugemisviis ja kirjalike tööde kogumaht

Klass	Kõnearendus ja lugemine	Keeleõpetus
1.	Juhtiv lugemisviis on häälega veerimine.	Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2–3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi.

2.	Juhtiv lugemisviis on häälega veerimine ja üleminek sõnahaaval lugemisele (1–2 silpi).	Kirjalike tööde kogumaht õppetunnis on 15–20 sõna.
3.	Juhtiv lugemisviis 3. klassis on sõnaosade ja/või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 25–30 sõna.
4.	Juhtiv lugemisviis 4. klassis on sõnaosade ja/või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 35–40 sõna.
5.	Juhtiv lugemisviis 3.–5. klassis on sõnaosade ja/või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 40–45 sõna.
6.	Juhtiv lugemisviis on 6. klassis üleminek lugemisele süntagmade kaupa.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 45–55 sõna.
7.	Juhtiv lugemisviis on 7. klassis süntagmaatiline lugemine.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 55–65 sõna.
8.	Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti latus häälega lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 65–75 sõna.
9.	Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti latus häälega lugemine kõne tempos kuulamiseks piisava selguse ja elementaarse ilmekusega (toon, lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk). Individuaalsed ülesanded lugemistehnika parandamiseks. Sihipärane endamisi lugemine.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 75–85 sõna.

Matemaatika

Õppeaine kirjeldus

Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis hõlmab endas matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel.

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava matemaatika ainekava on üles ehitatud kontsentrilisuse printsiibil, mille alusel käsitletakse sama teemat mitmes erinevas kontsentris ja erinevates klassides. Iga uue käsitluse korral lisandub teadaolevale infole midagi uut. Selline lähenemine aitab luua õpilastel terviklikku ja süsteemset pilti matemaatika kui aine olulisematest mõistetest ja seotusest teiste õppeainete ja rakendustega igapäevaelus. Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppe tasemel õpilastele on kõige olulisem keskenduda nendele matemaatikaalastele teadmistele, mis õpetavad lapsi tunnetama tegelikkust (praktilised ja rakenduslikud oskused) ning loovad iseseisva toimetuleku oskused. Koolist saadud teadmised ja kogemused peavad aitama õpilastel mõista, et omandatud teadmisi ja oskusi läheb neil vaja igapäevases elus praktiliste ülesannete lahendamisel.

Õpetuse eesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
- oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

Õpilane omandab matemaatikateadmistest:

- naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude praktilise tähenduse;
- kujutluse põhilistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nende vahelistest tähtsamatest seostest;

- meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
- lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell);
- oskuse sooritada (abivahendiga) kõiki nelja aritmeetilist tehet õpitud mitmekohaliste naturaali- ja murdarvudega;
- oskuse lahendada liht- ja liittekstülesandeid;
- kujutluse geomeetrilistest kujunditest ja kehadest, nende tunnustest ja omadustest;
- oskuse moodustada/joonestada geomeetrilisi kujundeid joonestusvahendite abil.

Matemaatika ainealased taotlused on:

- õpetatav aine olgu võimalikult praktilise ja rakendusliku suunitlusega ning seotud õpilaste endi tegevuste ja vahetu ümbrusega;
- tähtsustada tuleb õpingute algust (matemaatika eelkursust), kus kujundatakse matemaatika õppimiseks vajalikud tegevused ja toimingud;
- vähem pöörata tähelepanu harilike murdude õppimisele, sest nende kasutamine koolijärgselt on piiratud;
- rohkem tähelepanu suunata mõõtmisoskuse kujundamisele ja praktikas enamkasutatud mõõtühikute tundmisele, sest neid oskuseid vajavad lihtsustatud õppekava lõpetajad hilisemas tööelus.

Matemaatika lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika eesmärgiks on luua õpilastel terviklik ja süsteemne pilt aine olulisematest mõistetest, seostest, protseduuridest, meetoditest ja ideedest, samuti aine seotusest teiste ainete ja rakendustega igapäevaelus.

Matemaatika võib ainetevahelises lõimingus osaleda mitmel viisil:

- Tunnis omandatud teadmisi ja oskusi kasutatakse teistes ainetes, aidates nii avardada, süvendada ja tõlgendada vastavas valdkonnas õpitut.
- Kasutada ise teiste õppevaldkondade (tööõpetus, käsitöö, loodusõpetus, geograafia, emakeel, suhtlemine, liiklemine, ajalugu, kodundus, sport jt) ainekku tekstülesannete koostamise, silmaringi avardamise, emotsioonidel põhineva huvi äratamise jm eesmärkidel.
- Aidata last väljaspool kooli (televisioonist, raadiost, ajakirjandusest, internetist, suhtlemisel eakaaslaste ja vanematega, ostude tegemisel jne) saadud informatsiooni tõlgendamisega.

Vertikaalne lõiming matemaatikas realiseerub sageli aine sisu kontsentrilises ülesehituses. Samu mõisteid käsitletakse erinevas kontsentris ja erinevates klassides. Iga uue käsitluse korral lisandub juba teadaolevale midagi uut. Selliselt arenevad õpilasel näiteks arvu, avaldise, kolmnurga, nelinurga, võrrandi jt mõisted.

Horisontaalne lõiming toob esile erinevate ainete vahelised seosed. Seesmise horisontaalse lõimingu loomine matemaatika erinevate teemade vahel on tähtis ühelt poolt seetõttu, et see loob ühtse tervikpildi matemaatikast, teisalt võimaldab see õpilasel aineist paremini aru saada ja seeläbi seda paremini omandada.

Matemaatika ja eesti keel

Lõiming seisneb eelkõige korrektse eesti keele kasutuses matemaatiliste tekstide, sh graafikute ja tabelite, loomisel ja esitamisel (nii suuliselt kui ka kirjalikult). Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, matemaatilist oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse nii funktsionaalset lugemisoskust kui ka visuaalselt esitatud infot arusaamist. Oluline on õpetada erisuguse teabe korrektset vormistamist.

Matemaatika ja loodusõpetus

Matemaatikaõpetuses selgitatakse uusi mõisteid ja seoseid teiste valdkondade probleemide toel. Näiteks kujundatakse õpilastel naturaalarvu mõiste meid ümbritsevate objektide loendamisel (*Mitu tooli on klassis?*) jms. Seoste ja protseduuride õppimisel on lähtekohaks eluline vajadus. Uurimuslik õpe loodusainetes eeldab, et õpilased oskavad vaatluste ja eksperimentide käigus kogutud andmeid analüüsida ning tulemusi graafiliselt, diagrammide ja tabelitena esitleda.

Matemaatika ja inimeseõpetus

Lõiming ilmneb erisugustes inimeseõpetuse valdkondades (nt sotsiaalsed suhted, majandus, ühiskonna struktuur, riik ja valitsemine) esinevate arvandmete kasutamisel matemaatika teemade juures. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust erinevatest teabekeskkondadest saadud infot mõista, valida, vormistada ja sõnastada. Inimeseõpetuse tund annab võimaluse läbi praktiliste tööde ja rühmatööde kujundada õpilastes koostööoskust ja üksteise toetamist.

Matemaatika ja ajalugu

Matemaatikas omandatud ajakujutlused aitavad mõista ajalooliste sündmuste järgnevust. Toetudes matemaatilistele oskustele arvutatakse sündmuste toimumisaega ja sellest möödunud aega. Kinnistatakse teadmisi ajaühikutest (kuupäev, aasta, aastakümme, sajand, aastatuhat) ja Rooma numbritest.

Matemaatika ja kunstained

Lõiminguks kunstiõpetusega pakub häid võimalusi geomeetria, näiteks arhitektuur, ruumikujundus jms. Õpetatakse piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuseid võrdlema ja liigitama. Geomeetria mõisted võivad olla aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide

analüüsil. Muusikaõpetuses saab hariliku murru mõistele toetudes selgitada taktimõõdu olemust.

Matemaatika ja tööõpetus

Töö- ja tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses kasutavad õpilased loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Näiteks tuleb koostada menüü laua katmiseks teatud arvule külalistele (retseptide lugemine ja mõistmine, koguste mõõtmine ja/või arvutamine jms). Tööde kavandamisel ja valmistamisel sooritatakse praktilisi mõõtmisi ja arvutusi.

Matemaatika ja liikumisõpetus

Kõikide liikumisõpetuse osaoskuste arendamisel rakendatakse matemaatikas omandatud oskusi (arvutamine, loendamine, võrdlemine, mõõtmine) ja mõisteid (geomeetrilised kujundid, mõõtühikud). Arvandmete tõlgendamise oskus väljendub nii sporditulemuste võrdlemises kui ka edetabelites ja tekstülesannetes esitatava info mõistmises.

Üldpädevuste kujundamine matemaatika õppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilasi suunatakse märkama geomeetriliste kujundite seost arhitektuuri ning loodusega. Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige visadus, püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse. Matemaatikas võib ühele ülesandele olla mitu erinevat lahenduskäiku, mis aitavad õpilases kujundada avatust erisugustele lahendustele ka teistes elulistes olukordades. Erineva sisuga tekstülesannete lahendamine annavad võimaluse mõista looduse ja ühiskonna protsesse (ka eri ajastute ja rahvaste kultuur), sh suunab otsima lisaandmeid, esitama küsimusi ja nende vastuseid leidma.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse peamiselt sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskusi, sh julgust küsida küsimusi, avaldada oma arvamust ja teha ettepanekuid, hinnata kaaslaste lahenduste õigsust. Erinevaid päevakajalisi teemasid saab otsida ja analüüsida ajakirjandusest või internetist.

Enesemääratluspädevus

Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö, mis annab võimaluse õpilasel hinnata oma tugevusi ja arendamist vajavaid külgi matemaatikas. Iseseisvus kujuneb välja aegamisi ja järkjärgult, mistõttu on oluline vajadusel tagada õpetaja abi.

Õpipädevus

Matemaatikat õppides on väga oluline osata õpitavat organiseerida ning seda mõista. Oma tegevuse planeerimise oskus kujuneb läbi ülesannete, milles on õpilastel vaja uurida seoseid, tuua näiteid, selgitada ja põhjendada oma mõtteid. Probleemülesannete lahendamine arendab õpilaste analüüsi- ja sünteesioskust, üldistamise ja analoogia kasutamise oskust ning seeläbi oskust õpitut üle kanda uude konteksti.

Suhtluspädevus

Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti jm infot mõista ning luua seoseid. Matemaatika oluline roll on kujundada õpilastes oskus erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Matemaatikas õpitakse tundma erisuguste andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid. Kõigeks selleks kasutatakse matemaatikale omast keelt ning omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ja (abi)vahendeid.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuspädevust arendatakse erinevate eluliste andmetega (tekst)ülesannete lahendamise kaudu. Oskus näha ja sõnastada probleeme ning ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

Digipädevus

Matemaatikat õppides kasutatakse digivahendeid teabe leidmiseks ning saadud teabega probleemülesannete lahendamiseks, samuti (tekst)ülesannetega saadava teabe kontrollimiseks ning seoste loomiseks ümbritseva. Isikuandmeid sisaldavaid ülesandeid koostades ja lahendades pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele ning üldkehtivate moraali- ja väärtuspõhimõtete järgimisele.

Matemaatika lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad realiseeruvad kogu kooli tegevuses – aineõppes, klassi- ja koolivälises tegevuses, ühistes üritustes. Läbivate teemade pädevuste kujunemiseks on tähtis nii õpetaja, koolipersonali kui ka kaasõpilaste eeskuju ning võimalus eesmärgiks seatud käitumis- ja toimimisviise praktiliselt harjutada. Läbivate teemade käsitlemisel kasutatakse õppe- ja kasvatustöös aktiivõppemeetodeid, korraldatakse õppekäike, ekskursioone.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Matemaatika õppimisel areneb nii iseseisva õppimise oskus kui ka võime abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Õpilastel tuleb oma võimeid hinnata, mis on edasise karjääri planeerimise oluliseks oskuseks. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Erinevad õppekäigud võimaldavad tutvuda töömaailmaga ning sellega seotud ametite ja erialadega.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Matemaatikaülesannetes saab kasutada andmeid keskkonnaressursside kohta, et arendada õpilastes säästvat suhtumist keskkonda ning võtta vastutust jätkusuutliku tuleviku eest. Sellekohaseid käitumisnorme on võimalik praktiseerida nt õuesõppetundides.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Matemaatikaõppe kaudu arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Erinevate ülesannete kaudu on võimalik õpilastele selgitada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendust.

Kultuuriline identiteet

Õpilasi suunatakse läbi matemaatika ajaloo tutvustamise, ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamise mõistma, et nüüdisaegne elukeskkond ei eksisteeri ilma matemaatikata. Matemaatikaülesanded annavad võimaluse kirjeldada mitmekultuurilises ühiskonnas toimuvaid protsesse (erinevad rahvused, usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).

Teabekeskkond ja meediakasutus

Teabekeskkonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Meediakasutuse oluliseks aspektiks on suunata õpilasi teabekeskkonnast kogutud teavet kriitiliselt analüüsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Matemaatikaõppes on võimalik ülesannete koostamisel ja lahendamisel kasutada erinevaid digivõimalusi, mis aitavad õpilastel näha matemaatika praktilist rakendust ja seeläbi mõista matemaatika olulisust teaduse ning tehnoloogia arengus.

Tervis ja ohutus

Eriilmelisi andmeid sisaldavad ülesanded (nt liikluskeskkonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muud riskitegureid sisaldavate andmetega ülesanded ja graafikud) annavad matemaatikaõppes võimaluse õpetada tervisekäitumise ja ohutuse teemadel.

Väärtused ja kõlblus

Matemaatikaõppes arendatakse õpilastes süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust, kohusetunnet ja tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Matemaatika ainekava 3.-5. klassile

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis ehk teisel arenguperioodil omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena, õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima ja lahendust kirjalikult vormistama. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja liitsituatsioone, omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest.

3. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 100 piires;
- eristab paaris- ja paarituid arve 100 piires;
- eristab järguühikuid (üheline, kümneline, sajaline) ja määrab nende arvu;
- teab, mitu ühelist ja kümnelist on sajalises;
- võrdleb arve 100 piires (suuliselt ja kirjalikult);
- liidab ja lahutab arve 20 piires üleminekuta ja ühest kümnest teise üleminekuga (suulise arvutamise võtet kasutades);
- kontrollib liitmise ja lahutamise tulemust pöördtehtega (100 piires);

- liidab ja lahutab 100 piires üleminekuta ühest kümnest teise, kasutab vajadusel abivahendit (näiteks arvurida);
- teab mõõtühikuid sentimeeter, meeter, kilogramm, liiter, minut, tund, ööpäev, kuu, aasta, euro ja sent ning teab seoseid 1 ööpäev = 24 tundi, 1 aasta = 12 kuud, 1m = 100cm ja 1 euro = 100 senti;
- liidab ja lahutab ühenimelisi arve vajadusel tulemuse teisendamisega naaberühikuteks;
- määrab kellaaega õpetaja juhendamisel täis- ja pooletunnise täpsusega;
- leiab kalendrilehelt nimetatud kuu- ja nädalapäeva;
- joonestab mõõtejoonlaua abil etteantud pikkusega sirglõigu;
- joonestab rudulisele paberile mõõtejoonlaua abil etteantud mõõtudega nelinurga;
- analüüsib ja lahendab õpetaja abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 1-100

- Arvude moodustamine 100 piires.
- Arvude saamine loendamise teel. Arvud 21–100.
- Arvude 21–100 lugemine ja kirjutamine.
- Täiskümnete numeratsioon.
- Järgarvud 11.–20.
- Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100).
- Arvu koha ja naabrite määramine arvureas.
- Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel.
- Paaris- ja paaritud arvud.

ARVUDE EHITUS KÜMNENDSÜSTEEMIS (100 PIIRES)

- Arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi.
- Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv.
- *Sajaline, kümneline ja üheline*, nende koht arvus.

ARVUDE VÕRDLEMINE

- Arvude võrdlemine 100 piires.
- Võrratuste kirjutamine, lugemine ja lahendamine märgid $>$, $<$, $=$.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 20 PIIRES

- Liitmine ja lahutamine 20 piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades).
- Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades).
- Liitmise ja lahutamise tehtekomponentide nimetused (*liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe*).

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 PIIRES

- Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($38 + 2 = 40$; $36 + 24 = 60$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 2 = 38$; $60 - 24 = 36$).
- Täiskümnete liitmine ja lahutamine.
- Kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine.
- Kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine.
- Kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine.
- Kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine.
- Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (*pöördtehtega*).

MÕÕTÜHIKUD

- Pikkusühikud: *meeter* (m), lugemine ja kasutamine.
- Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.
- Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$. Sobiva mõõtühiku valimine.
- Rahaühikud: 50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot. Seos $1 \text{ euro} = 100 \text{ senti}$.
- Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale.
- Massiühikud: *kilogramm* (kg); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine.
- Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks.
- Mahuühikud: *liiter* (l); kujutlus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine.
- Erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber).

ÜHENIMELISTE ARVUDE LIITMINE JA LAHUTAMINE

- Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.

- Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine ($15\text{ m} + 12\text{ m}$; $38\text{ kg} - 26\text{ kg}$), vajadusel tulemuse teisendamisega naaberühikuteks ($25\text{ min} + 35\text{ min} = 60\text{ min} = 1\text{ h}$; $65\text{ cm} + 35\text{ cm} = 100\text{ cm} = 1\text{ m}$).

AJAÜHIKUD

- Kellaaeg: kellaaja määramine täis- ja pooletunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi.
- Ajaühikud: tund, minut; seosed: 1 tund on 60 minutit ($1\text{ h} = 60\text{ min}$), pool tundi on

30 minutit.

- Ajaühikud: kuu, päevade arv kuus; aasta, seos: 1 aasta = 12 kuud.
- Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades.

SIRGLÕIGU JA NELINURGA JOONESTAMINE

- Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik).
- Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine.
- Nelinurga joonestamine etteantud mõõtude järgi (ruudulisele paberile).

ÜHE- JA KAHETEHTELISED TEKSTÜLESANDED

- Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra.
- Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg).
- Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine.
- Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine abiga (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine).
- Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).

Soovituslik õppevara

- Kütimets, K. (2008). *Matemaatikamängud lasteaias ja esimeses kooliastmes*. Tartu: Atlex.
- Maila, M., Männiksaar, K., Värav, E. ja Areng, A. (2013). *Matemaatika tööraamat 3. klassile, I-IV osa*. Studium.
- Maila, M. (2018). *Põhivara matemaatika õpiabiks I ja II kooliastmes*. Jaotvara õpilasele. Studium.
- Maila, M. (2018). *Matemaatika seinatabelid õpiabiks I ja II kooliastmes*. Studium.

- Maila, M, Rüütel, K. ja Kontor, A. (2010). Lahendades lahendama. Tekstülesandeid õpiabiks 1.-3. klassile. Studium.
- <http://www.mathplayground.com/games.html>
- <https://www.10monkeys.com/ee/>

4. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks.

Õpilane:

- moodustab, loeb, kirjutab ja võrdleb arve 100ni, järgarve 21.–100.;
- määrab arvu asukoha arvude reas;
- teab Rooma numbreid I - V;
- liidab ja lahutab arve 100 piires (vajadusel abivahendiga);
- korrutab ja jagab korrutustabeli piires;
- lahendab kahe- ja kolmetehtelisi ülesandeid, sh mõistab ümarsulgude tähendust tehete järjekorra määramisel;
- leiab tegevuslikult poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku osana kujundist;
- tunneb ja kasutab mõõtühikut millimeeter;
- loeb termomeetri näitu skaalalt kraadides;
- määrab aega kasutades mõisteid veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund;
- eristab, loeb ja kirjutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- liidab ja lahutab peast ja kirjalikult (õpetaja abiga) ühe- ja kahenimelisi arve (teisendab kahenimelised vajadusel ühenimelisteks);
- eristab ja joonestab murd- ja kõverjoont;
- eristab täis-, nüri- ja teravnurka ning joonestab neid joonlaua abil;
- lahendab koostöös õpetajaga kuni kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 100 PIIRES

- Arvud 1–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas.
- Üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus.
- Arvude võrdlemine, märkide $<$, $>$, $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel.
- Järgarvud 21.–100.

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid I–V

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 PIIRES

- Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades).
- Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (suulise arvutamise ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades).
- Vahetuvusseaduse kasutamine.
- Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega.
- Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE KORRUTUSTABELI PIIRES

- Korrumise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemelite hulkade võtmine teatud arv korda.
- Korrumine kui võrdsete liidetavate summa leidmine.
- Võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrumisega.
- Korrumise vahetuvusseadus.
- Korrumustabelile tuginev korrumine ja jagamine.
- Korrumise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel.
- Tehtekomponentide nimetused korrumisel ja jagamisel.
- Täiskümnete korrumine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($30 \cdot 2 = 60$;

$60 : 3 = 20$).

- Puuduva tehtekomponendi leidmine korrumisel ja jagamisel.
- Lihtülesanded: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda.

KAHE- JA KOLMETEHTELISED AVALDISED

- Tehete järjekord.
- Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes.

OSA LEIDMINE TERVIKUST

- Mõiste *osa tervikust*, mõiste olemuse selgitamine.
- Hariliku murru märkimine.
- Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).

MÕÕTÜHIKUD

- Pikkusühik: *millimeeter* (mm); mõõtmine, lugemine, kasutamine. Seos $1\text{ cm} = 10\text{ mm}$.
- Rahaühikud: kõikide õpitud rahaühikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel.

TERMOMEETER

- *Termomeeter*, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides.

KELL JA KALENDER

- Ajaühikud: *sekund* (s). Seos: $1\text{ min} = 60\text{ sek}$.
- Kellaaja määramine minutilise täpsusega, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).

ÜHE- JA MITMENIMELISTE ARVUDE LIITMINE JA LAHUTAMINE

- Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta: $8\text{ m } 30\text{ cm} + 20\text{ cm}$;

$8\text{ m } 30\text{ cm} - 2\text{ m}$.

- Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades): $6\text{ m } 20\text{ cm} + 20\text{ cm}$; $6\text{ m } 20\text{ cm} - 3\text{ m}$.
- Nimega arvude liitmine (teisendamisega): $8\text{ m } 60\text{ cm} + 40\text{ cm} = 8\text{ m } 100\text{ cm} = 9\text{ m}$.

LÕIKUDE JOONESTAMINE

- Murd- ja kõverjoon.
- Sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi.
- Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (etteantud pikkuse võrra).

NURKADE LIIGID

- Nurkade (*täisnurk*, *nürinurk*, *teravnurk*) nimetamine ja eristamine.
- Nurkade (*täisnurk*, *nürinurk*, *teravnurk*) joonestamine joonlaua abil.

KAHETEHTELISED TEKSTÜLESANDED

- Kahetehtelise tekstülesande andmed tuuakse välja ühistööna (õpetaja küsimustele toetudes).
- Tekstülesanded seoste *korda/võrra* ja *rohkem/vähem* eristamiseks.
- Liitülesanded: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine antud arvu suurendamiseks/vähendamiseks teatud arv korda (I tehe), summa leidmiseks (II tehe).
- Kahetehtelised tekstülesanded seoste *korda/võrra*, *rohkem/vähem* eristamiseks (seosed *korda/võrra*, *rohkem/vähem* on mõlemas tehes).
- Ostu-müügi ülesanded. Sõltuvus: maksumus = hind • hulk.

Soovituslik õppevara

- Männiksaar, K. ja Helmet, L. (2020). Matemaatika 4. klassile, I-IV osa.
- Maila, M. (2018). Põhivara matemaatika õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele. Studium.
- Maila, M. (2018). Matemaatika seinatabelid õpiabiks I ja II kooliastmes. Studium.
- Maila, M, Rüütel, K. ja Kontor, A. (2010). Lahendades lahendama. Tekstülesandeid õpiabiks 1.-3. klassile. Studium.
- Männiksaar, K. (2020). Korrutamise ja jagamise tehtekaardid. Studium.
- <http://www.aplusmath.com/games/index.html>
- <http://www.mathplayground.com/games.html>

5. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, võrdleb ja kirjutab arve 1000 piires;
- eristab järguühikuid (üheline, kümneline, sajaline, tuhandeline) ja määrab nende arvu;
- loeb, kirjutab ja kasutab Rooma numbraid I–X;
- liidab ja lahutab kirjalikult arve 1000 piires (ka üleminekuga järgust), kasutab vajadusel abivahendit (nt arvurida);
- korrutab ja jagab (sh kontrollib) ühekohalise arvuga 100 ja 1000 piires järguühikut ületamata, kasutab vajadusel abivahendit (nt korrutustabelit);
- lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;

- leiab võrduse puuduva komponendi liitmis-, lahutamise-, korrutamise- ja jagamistehetes;
- jaotab tervikut kaheks, kolmeks ja neljaks võrdseks osaks ning tunneb harilike murdude $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ tähendust;
- jagamise abil leiab poole, kolmandiku ja veerandi arvust 1000 piires;
- tunneb ja kasutab mõõtühikuid gramm, tonn ja kilomeeter ning seoseid 1 aasta = 365 päeva, 1 km = 1000 m ja 1 kg = 1000 g;
- määrab aega kella ja kalendri järgi;
- liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (nt arvurida);
- korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires;
- eristab ringi ja ringjoont;
- lahendab juhendamisel (ka kirjalikult) kuni kahetehtelisi tekstülesandeid, kasutab neis seoseid võrra rohkem, võrra vähem, korda rohkem ja korda vähem.

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 1000 PIIRES

- Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine.
- Järgarvud 1000-ni.
- Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa.
- Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra.
- Arvude võrdlemine kasutades märke <, >, =.
- Ühelite, kümneliste, sajaliste, tuhandelise eristamine arvus.

JÄRGUÜHIKUD

- Järguühikute määramine arvus (tuhandeline) alustades kas kõrgemast või madalamast järgust.
- Iga järgu suurim ja väikseim arv.
- Arvu esitamine järkarvude summana ($537 = 500 + 30 + 7$).
- Järkarvude summa järgi arvu esitamine ($500 + 30 + 7 = 537$).

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid I–X.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 1000 PIIRES

- Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).

- Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).
- Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku (üheliste järgu / kümneliste järgu) ületamisega.
- Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st.
- Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehte abil.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmis- ja lahutamistehetes.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE ÜHEKOHALISE ARVUGA 100 PIIRES

- Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($13 \cdot 2$; $56 : 4$) suulise arvutamise võtet kasutades.
- Kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata).
- Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega.
- Jäägiga jagamine (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).

KORRUTAMINE JA JAGAMINE ÜHEKOHALISE ARVUGA 1000 PIIRES

- Kahekohalise arvu kirjalik korrutamine ühekohalise arvuga 1000 piires.
- Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($80 \cdot 6$; $240 : 4$).
- Täissadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($300 \cdot 2$; $900 : 3$).
- Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ($122 \cdot 4$; $428 : 2$).
- Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise ja jagamistehetes.
- Jäägiga jagamine (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).

ÜHENIMELISTE ARVUDE KORRUTAMINE JA JAGAMINE 1000 PIIRES

- Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga (tulemuse teisendamisega)

KAHE- JA KOLMETEHTELISED AVALDISTES

- Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.

HARILIK MURD

- Mõisted *murru lugeja* ja *nimetaja*, murrujoone tähendus.

- Murdude $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}, \frac{1}{6}, \frac{1}{7}, \frac{1}{8}, \frac{1}{9}, \frac{1}{10}$ leidmine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine.

KELL JA KALENDER

- Ajaühikud: aasta – 365 (366) päeva.

OSA LEIDMINE ARVUST 1000 PIIRES

- Antud arvust ühe osa leidmine.
- Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks.

MÕÕTÜHIKUD

- Rahaühikud: euro, sent.
- Pikkusühikud: *kilomeeter* (km); kasutamine. Seos 1 km = 1000 m, kasutamine.
- Mahuühikud: pool liitrit ($\frac{1}{2}$ liitrit), $\frac{1}{3}$ liitrit, kasutamine.
- Massiühikud: *gramm* (g), *tonn* (t); kasutamine. Seos 1 kg = 1000 g; 1 t = 1000 kg.
- Õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks (4 m 75 cm = 475 cm); väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks (650 cm = 6 m 50 cm).

NIMEGA ARVUDE LIITMINE JA LAHUTAMINE 1000 PIIRES

- Mitmenimeliste arvude kirjalik liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamise abiga.

RING JA RINGJOON

- Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šablooni abil.

KAHETEHTELISED TEKSTÜLESANDED

- Lihtülesanded: sõltuvused: hind = maksumus : hulk; hulk = maksumus : hind.
- Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste *korda/võrra*, *rohkem/vähem* eristamiseks.
- Andmete leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt.
- Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes).

Soovituslik õppevara

- Areng, A. ja Pastarus, K. (2013). Matemaatika tööraamat 5. klassile, I-IV osa. Studium.
- Maila, M. (2018). Põhivara matemaatika õpiabiks I ja II kooliastmes. Jaotvara õpilasele. Studium.
- Maila, M. (2018). Matemaatika seinatabelid õpiabiks I ja II kooliastmes. Studium.

- Maila, M, Rüütel, K. ja Kontor, A. (2010). Lahendades lahendama. Tekstülesandeid õpiabiks 1.-3. klassile. Studium.
- Männiksaar, K. (2020). Korrutamise ja jagamise tehtekaardid. Studium.
- <http://www.aplusmath.com/games/index.html>

Matemaatika ainekava 6.-7. klassile

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis ehk kolmandal arenguperioodil omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet nii naturaalsel kui ka nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnenendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Rõhutatakse oma tegevuse iseseisva planeerimise tähtsust eluliste situatsioonide (nt eelarve ja menüü koostamine, ostukorvi kalkuleerimine) analüüsimisel ja lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine).

6. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, võrdleb ja kirjutab arve 10 000 piires;
- ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
- loeb, kirjutab ja kasutab rooma numbreid I–XX;
- liidab ja lahutab kirjalikult 10 000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (nt arvurida);
- korrutab ja jagab kirjalikult kahe-, kolme- ja neljakohalist arvu ühekohalise arvuga, kasutab vajadusel abivahendit (nt korrutustabelit);
- lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;

- liidab ja lahutab lihtmurde;
- leiab ühe ja mitu osa arvust;
- mõistab kümnendmurru olemust ning liidab ja lahutab kümnendmurde kasutades vajadusel abivahendit (nt arvurida);
- tunneb mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter, milliliiter ja sajand, kasutab seoseid $1\text{ m} = 10\text{ dm} = 100\text{ cm} = 1000\text{ mm}$, $1\text{ sajand} = 100\text{ aastat}$, kasutab vajadusel abivahendit (nt tabelit);
- arvutab erinevaid ajavahemikke;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab 10 000 piires;
- eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- jaotab kolmnurki nürinurkseteks, täisnurkseteks ja teravnurkseteks;
- mõõdab mõõtejoonlauaga kolmnurga, ruudu ja ristküliku külgi ja arvutab nende kujundite ümbermõõdu, kasutab arvutamisel vajadusel abivahendit (nt arvurida, tabelit, kalkulaatorit);
- lahendab igapäevaelutegevusi kirjeldavaid kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid (vajadusel koostab tegevusplaani õpetaja abiga).

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 10 000 PIIRES

- Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv.
- Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
- Arvude ehitus kümnendsüsteemis.
- Järguühikute arvu ning *üheliste*, *kümneliste*, *sajaliste*, *tuhandelite* ja *kümnetuhandelite* arvu määramine antud arvus.
- Järgarvud 10 000-ni.
- Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ning kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa.
- Arvude võrdlemine märkide $<$, $>$, $=$ abil.
- Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja.

ÜMARDAMINE 10 000 PIIRES

- Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni.

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid I–XX.

LIITMINE, LAHUTAMINE, KORRUTAMINE JA JAGAMINE 10 000 PIIRES

- Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga.
- Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires.
- Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga).
- Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga.
- Neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga).
- Liitmis- ja lahutamistehete, korrutamise- ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).

MITMETEHTELISED AVALDISED

- Tehete järjekord. Ümarsulud kuni neljatehtelistes avaldistes.

LIHTMURD, LIIGMURD, SEGAARV

- Lihtmurd: määratlemine, lugemine, kirjutamine.
- Liigmurd, segaarv: lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust.
- Murru põhiomadus.
- Ühenimeliste lihtmurdude ja segaarvude võrdlemine.
- Ühenimelised lihtmurrud: liitmine ja lahutamine.

ÜKS JA MITU OSA ARVUST

- Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil).
- Liitülesanded: kahetehtelised ülesanded ühe ja mitme osa leidmiseks.

KÜMNENDMURRUD

- Kümnendmurru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil.
- Kümnendmurru eristamine harilikust murrust ja naturaalarvust.
- *Kümnendike, sajandike ja tuhandike* määramine kümnendmurrus.
- Kümnendmurdude võrdlemine.
- Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine.

MÕÕTÜHIKUD

- Pikkusühik: *detsimeeter* (dm): nimetamine, märkimine, kasutamine.
- Seosed $1\text{ dm} = 10\text{ cm}$; $1\text{ m} = 10\text{ dm}$.
- Mahuühikud: *detsiliiter* (dl), *milliliiter* (ml): nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine.

AJAÜHIKUD

- Ajavahemiku arvutamine: vanuse, sünniaasta; ajavahemiku; sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine.
- Õpitud ajaühikute teisendamine.
- Ajaühikud: *sajand* (saj); seos $1\text{ saj} = 100\text{ a}$ (toetudes ajaloolisele materjalile).

NIMEGA ARVUD (10 000 PIIRES)

- Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine: $8\text{ m} + 30\text{ cm}$; $9\text{ cm} - 4\text{ mm}$.
- Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades):

$$3\text{ m } 65\text{ cm} + 86\text{ cm} = 3\text{ m } 151\text{ cm} = 4\text{ m } 51\text{ cm}$$

$$4\text{ m } 55\text{ cm} - 73\text{ cm} = 3\text{ m } 155\text{ cm} - 73\text{ cm} = 3\text{ m } 82\text{ cm}$$

$$54\text{ km} - 18\text{ km } 325\text{ m} = 53\text{ km } 1000\text{ m} - 18\text{ km } 325\text{ m} = 35\text{ km } 675\text{ m}$$

- Eelnevalt teisendatud mitmenimelise arvu korrutamine ja jagamine ühekojalise arvuga:

$$2\text{ m } 25\text{ cm} \cdot 2 = 4\text{ m } 50\text{ cm}$$

$$225\text{ cm} \cdot 2 = 450\text{ cm} = 4\text{ m } 50\text{ cm}$$

$$6\text{ m } 68\text{ cm} : 2 = 3\text{ m } 34\text{ cm}$$

$$668\text{ cm} : 2 = 334\text{ cm} = 3\text{ m } 34\text{ cm}$$

KOLMNURGAD

- *Terav-, täis- ja nürinurga* eristamine.
- Kolmnurkade liigid nurkade järgi.

LÕIKUVAD, RISTUVAD JA PARALLEELSESED SIRGED

- Lõikuvate, ristuvate ja paralleelsete sirgete eristamine ja joonestamine.
- Lõikude pikkuste liitmine ja lahutamine. Lõigu pikendamine ja lühendamine etteantud mõõdu järgi.

HULKNURGA ÜMBERMÕÕT

- *Hulknurga* ümbermõõdu olemus.
- Kolmnurga, ruudu ja ristküliku *ümbermõõt* (P).
- Mõõtkava tutvustamine.

TEKSTÜLESANDED

- Lihtülesanded: ühetehteliste tekstülesannete lahendamine.
- Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamise kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine ja vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ning lahendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele).
- Erinevate probleemsituatsioonide lahendamine. Ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsuse hindamine õpetaja abiga.
- Kalkulaatori kasutamise õpetus.

Soovituslik õppevara

- Veelmaa, R., Värvi, E., Madison, I. ja Maila, M. (2016). Matemaatika tööraamat 6. klassile, I-II osa. Studium.

7. KLASS

Tundide maht - 140 tundi (4 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, võrdleb ja kirjutab arve 100 000 piires;
- ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
- kirjutab, loeb ja kasutab rooma numbreid I–XXX;
- liidab ja lahutab kirjalikult 100 000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (nt arvurida, kalkulaator);
- korrutab ja jagab kirjalikult mitmekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (nt korrutustabel, arvurida, kalkulaator);
- lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- teisendab, taandab, korrutab ja jagab harilikke murde;

- liidab, lahutab, korrutab ja jagab kümnendmurde ühekohalise arvuga, kasutab vajadusel abivahendit (nt korrutustabel, arvurida, kalkulaator);
- leiab terviku tema osa järgi;
- kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
- arvutab aritmeetilist keskmist;
- arvutab hulknurga übermõõdu külgede pikkuste järgi, kasutab vajadusel abivahendit (skeemid, tabel);
- joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile (vajadusel õpetaja abiga).

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 100 000 PIIRES

- Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- Arvude suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
- Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa).
- Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja, järguühikute arvu määramine.
- Arvude võrdlemine.
- Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv.
- Arvude esitamine järguühikute summana.

ARVUDE ÜMARDAMINE

- Arvude ümardamine tuhandeliteni.

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid XX–XXX, seostamine ajaloo ja kaasajaga.
- Kuupäevade märkimine Rooma numbritega.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 000 PIIRES

- Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires (kõikides raskusastmetes) järguühiku ületamiseta ja järguühiku ületamisega, vajadusel abivahendi kasutamine (nt arvurida, kalkulaator).
- Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega.
- Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes, vajadusel abivahendi kasutamine (nt tabelid, arvurida, kalkulaator).

- Puuduva tehtekomponendi leidmine.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 100 000 PIIRES

- Suuline korrutamine ja jagamine järguühiku ületamiseta ($1122 \cdot 3$; $4248 : 2$).
- Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga järguühiku ületamiseta ja järguühiku ületamisega, vajadusel abivahendi kasutamine (nt korrutustabel, kalkulaator).
- Korrutamine ja jagamine täiskümnete, täissadadega ja täistuhandetega.
- Kahekohalise arvu jagamine kahekohalisega 100 piires jäägita ja jäägiga ($36 : 12$; $49 : 22$).
- Korrutamine kahekohalise arvuga (järguühiku ületamiseta ja ületamisega), vajadusel abivahendi kasutamine (nt korrutustabel, kalkulaator).
- Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine, vajadusel abivahendina tabeli kasutamine.
- Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.

MITMETEHTELISED AVALDISED

- Tehete järjekord (kommutatiivsuse seadust kasutades).
- ümarsulgude kasutamine (kolme- ja neljatehtelistes avaldistes).

HARILIKUD MURRUD

- Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks.
- Murdude taandamine.
- Murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.

TERVIKU LEIDMINE OSA JÄRGI

- Terviku leidmine osa järgi (kahe tehte abil).
- Tervikust osa leidmine (kahe tehte abil).

KÜMNENDMURDUDE LIITMINE JA LAHUTAMINE

- Kümnendmurdude kirjalik liitmine ja lahutamine.

KÜMNENDMURDUDE KORRUTAMINE JA JAGAMINE

- Kümnendmurru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga.
- Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja täiskümnetega.

PIKKUS-, RASKUS-, MAHU-, AJA- ja RAHAÜHIKUD

- Pikkusühikud *kilomeeter* (km), *meeter* (m), *detsimeeter* (dm), *sentimeeter* (cm), *millimeeter* (mm).
- Raskusühikud *tonn* (t), *tsentner* (ts), *kilogramm* (kg), *gramm* (g).
- Mahuühikud *liiter* (l), *detsiliiter* (dl), *milliliiter* (ml).
- Ajaühikud sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.
- Rahaühikud euro, sent.

ARITMEETILINE KESKMINE

- Aritmeetilise keskmise olemuse mõistmine.
- Aritmeetilise keskmise arvutamine.

HULKNURGA ÜBERMÕÖDU

- Hulknurk. Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine.
- Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) ümbermõõdu arvutamine (P).

SÜMMEETRILISED KUJUNDID

- Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid.

KAHE- JA KOLMETEHTELISED TEKSTÜLESANDED

- Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): $364 \text{ km} + 428 \text{ km} = 792 \text{ km}$ läbiti kahe päevaga.
- Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).
- Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine.

Soovituslik õppevara

- Veelmaa, R., Värvi, E., Madison, I. ja Maila, M. (2015). Matemaatika tööraamat 7. klassile, I-II osa. Studium.

Matemaatika ainekava 8.-9. klassile

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis ehk neljandal arenguperioodil kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel (nt palk, maksud, arved). Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrilistest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid (nt laen, järeelmaks, intress, alla- ja juurdehindlus), loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

8. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, võrdleb ja kirjutab arve 1 000 000 piires;
- ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
- teab Rooma numbreid I-XXXV;
- liidab ja lahutab 1 000 000 piires kirjalikult (sh nimega arvud), kasutab vajadusel abivahendit (arvurida, kalkulaator);
- korrutab ja jagab mitmekohalist arvu ühe- ja kahekohalise arvuga 1 000 000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (korrutustabelit, arvurida, kalkulaatorit);
- lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab harilikke murde;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab kirjalikult kümnendmurde, kasutab vajadusel abivahendit (arvurida, kalkulaator);
- sooritab kalkulaatoril 3–4 järjestikust arvutust;
- tunneb pindalaühikuid ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter ja hektar ja nende ühikute vahelisi seoseid, kasutab vajadusel abivahendit (skeeme, tabelit);
- valemite $S = a \cdot a$ ja $S = a \cdot b$ abil arvutab ruudu ja ristküliku pindala;
- eristab ristkülikut ja ruutu ning kuupi, risttahukat, silindrit, püramiidi ja kera;
- joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õppesisu ja -tegevused

NATURAALARVUD 1 000 000 PIIRES

- Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras.
- Arvu naabrid.
- Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja.
- Arvu esitamine järguühikute summana.
- Arvu koostamine antud järguühikutest.
- Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine.
- Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.

ÜMARDAMINE

- Arvude ümardamine antud järguni.

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid I–XXXV.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 1 000 000 PIIRES

- Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga).
- Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega.
- Tundmatu tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).

MITMETEHTELISED AVALDISED

- Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 1 000 000 PIIRES

- Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga.
- Kirjalik korrutamine ja jagamine täiskümnete ja -sadamega.
- Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehte kontrollimine pöördtehetega.
- Tundmatu tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).

HARILIKUD MURRUD

- Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine.
- Segaarvude liitmine ja lahutamine. Tutvustamine ja valikuliselt ülesannete lahendamine.

- Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga.
- Terviku leidmine osa järgi.

KÜMNENDMURRUD

- Kümnenndurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes.
- Kümnenndurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga.
- Aritmeetiline keskmine.
- Pikkusühikud: *kilomeeter*, *meeter*, *detsimeeter*, *sentimeeter*, *millimeeter*.
- Raskusühikud: *tonn*, *kilogramm*, *gramm*.
- Mahuühikud: *liiter*, *detsiliiter* (dl), *milliliiter* (ml).
- Ajaühikud: *sajand*, *aasta*, *kuu*, *nädal*, *ööpäev*, *tund*, *minut*, *sekund*.
- Rahaühikud: *euro*, *sent*.
- Mitmenimelise arvu väljendamine kümnendmurruna ja vastupidi (4 m 55 cm = 4,55 m; 7,352 kg = 7 kg 352 g).
- Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes.

PINDALA

- Pindalaühikud *ruutmillimeeter* (mm²), *ruutsentimeeter* (cm²), *ruutdetsimeeter* (dm²), *ruutmeeter* (m²), *ruutkilomeeter* (km²), *aar* (a), *hektar* (ha); nimetamine, märkimine, teisendamine, tutvustamine.
- Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$).

GEOMEETRIA

- Geomeetriliste kehade *kuup*, *risttahukas*, *silinder*, *püramiid*, *ker*a nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine.
- Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine.

SÜMMEETRILISED KUJUNDID

- Telgsümmeetria.

KAHE- JA KOLMETEHTELISED TEKSTÜLESANDED

- Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine.
- Sõltuvused: $\text{aeg} = \text{teepikkus} : \text{kiirus}$; $\text{kiirus} = \text{teepikkus} : \text{aeg}$; $\text{teepikkus} = \text{kiirus} \cdot \text{aeg}$.

- Kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine lahendusplaani alusel; tekstülesande koostamine antud skeemi järgi.

Soovituslik õppevara

- Maila, M. (2014). Matemaatika tööraamat 8. klassile, I-II osa. Studium.

9. KLASS

Tundide maht - 175 tundi (5 tundi nädalas)

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks.

Õpilane:

- loeb, kirjutab ja võrdleb arve 1 000 000 piires;
- teab Rooma numbreid I-XXXV;
- liidab ja lahutab kirjalikult 1 000 000 piires, kasutab vajadusel abivahendit (nt arvurida, kalkulaator);
- kasutab kalkulaatorit mitme järjestikuse tehte sooritamisel;
- teisendab murde;
- sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
- arvutab aritmeetilist keskmist;
- teab protsendi tähendust, leiab arvust etteantud protsendi ja protsendi järgi arvu;
- liidab ja lahutab, korrutab ja jagab nimega arve;
- arvutab ruudu ja ristküliku ümbermõõtu ja pindala;
- tunneb ruumalaühikuid kuupmillimeeter, kuupsentimeeter, kuupdetsimeeter ja kuupmeeter;
- tunneb kuubi ja risttahuka ruumala arvutamise valemeid $V = a \cdot a \cdot a$ ja $V = a \cdot b \cdot c$ ning arvutab ette antud või enda mõõdetud kuubi/risttahuka ruumala;
- eristab ring-, tulp- ja joondiagrammi, leiab diagrammilt info ja oskab seda selgitada (vajadusel abiga);
- lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu ja tegevused

NATURAALARVUD 1000 000 PIIRES

- Arvude lugemine ja kirjutamine.
- Arvude naabrid.
- Arvude kasvav ja kahanev järjekord.
- Arvu esitamine järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana.
- Arvu koostamine järguühikutest.
- Arvude võrdlemine.
- Ümardamine antud järguni.

ROOMA NUMBRID

- Rooma numbrid I–XXXV.

NELI ARITMEETILIST TEHET 1 000 000 PIIRES

- Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga.
- Kirjalik korrutamine kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga.
- Kirjalik korrutamine ja jagamine nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga ($3217 \cdot 350$; $884250 : 270$).
- Aritmeetilise keskmise leidmine.
- Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega.
- Puuduva tehtekomponendi leidmine.
- Tehete järjekord (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes, sh ümarsulud).
- Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine kalkulaatori abil.
- Nimega arvude liitmine, lahutamine.
- Nimega arvude korrutamine ja jagamine nii ühe- kui kahekohalise arvuga.

PROTSENT

- Protsendi kasutamine praktilistes ülesannetes.
- Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina.
- Protsentide võrdlemine.

HARILIK MURD JA KÜMNENDMURD

- Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi.
- Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd

- Kümnenndmurrude korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga.

MÕÕTÜHIKUD

- Pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter.
- Pindalaühikud: ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter, aar, hektar.
- Raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm.
- Mahuühikud: liiter, detsiliiter, milliliiter;
- Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.
- Rahaühikud: euro, sent.

RUUMALA

- Ruumalaühikud *kuupsentimeeter* (cm^3), *kuupdetsimeeter* (dm^3), *kuupmeeter* (m^3).
- Ruumalaühikute teisendamine naaberühikuteks.
- Ruumala arvutamise valem ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$).
- Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (ruumala arvutamine elulise materjali varal).

PROTSENTARVUTUSED

- Protsendi väljendamine kümnenndmurruna ning kümnenndmurdude väljendamine protsendina.
- Protsendi leidmine arvust.
- Arvu leidmine protsendi järgi.

DIAGRAMM

- Ring-, tulp- ja joondiagrammide tundmine, eristamine ja lugemine.
- Ring, sektor.

TEKSTÜLESANDED

- Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks.
- Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Soovituslik õppevara

- Kuusk, R. ja Männiksaar, K. (2016). Matemaatika tööraamat 9. klassile, I-II osa. Studium.

Inglise keel

Õppeaine kirjeldus

Võõrkeelte osatähtsus Eesti kultuuri- ja majanduselus üha kasvab. Vajalik on motiveerida õpilasi õppima võõrkeeli, arvestades õppija ealist ning individuaalset eripära, suunata erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning andma õpilastele objektiivset tagasisidet saavutatu kohta. Selleks, et ümbritseva eluga toime tulla, vajab ka lihtsustatud õppel olev laps elementaarseid teadmisi ja oskusi võõrkeeltest. Erivajadusega laste kõne alaarengu ning psüühiliste protsesside iseärasuste tõttu on võõrkeele omandamine neile eriliselt raske. Seetõttu keskendutaksegi võõrkeele õpetamisel kõige tavalisematele kommunikatiivsetele ülesannetele, lähtutakse elulistest situatsioonidest, kus õpilane peab suutma keele abil hakkama saada. Kommunikatiivsusfunktsioonist lähtudes tuleb õpetamise planeerimisel määratleda ainevaldkonnad (milliseid mõisteid, mõtteid ja olukordi õpilane peaks mõistma ja oskama väljendada), keelekasutusolukorrad (millistes oludes õpilane peaks oskama keelt kasutada), sõnavara maht ja ulatus (kui palju ja milliseid sõnu ning ütlusi õpilane peaks mõistma ja oskama kasutada) ning keelekasutusoskused (millist keeleainest õpilane peaks mõistma ja millist ise oskama suuliselt ja kirjalikult väljendada).

Keelelise suhtluse osaoskuste omandamisel on suurem tähtsus kuulamisel ja kõnelemisel. Kuulamisel on oluline, et õpilane hakkaks tajuma võõrkeelele omast kõla, intonatsiooni, rõhku; oskaks eristada sõnu lauses, ära tunda sõnade tähendusi ja lõpuks saada aru sõnumist. Kõnelemise õpetamisel ei saa lihtsustatud õppel olevatele õpilastele püstitada kõrgeid eesmärke. Elulistes situatsioonides vajaliku keelepraktika saavutamiseks peab õpilastele andma ea- ja jõukohaseid kõnesituatsioone, lausemudeleid ning stimuleerima kõnesoovi. Suulisel keelekasutusel on oluline hea hääldus. Erivajadusega õpilastel võib olla väga erinevaid kõnehäireid ja seepärast vajavad nad tavalisest enam harjutamist. Võõrkeeles lisanduvad häälikud, mida eesti keeles ei ole või mille hääldamine erineb eesti keele sama hääliku hääldamisest.

Kuigi võõrkeele õpetamisel on põhirõhk suulisel keelekasutusel, tuleb õpilastel tutvuda ka kirjapildiga. Lugemisoskus ja arusaamine loetust on olulisem kui kirjutamisoskus.

Õpetuse planeerimisel ja eesmärkide püstitamisel tuleb arvestada lihtsustatud õppel olevate õpilaste mahajäämuse astet ja puudest tulenevaid iseärasusi. Erilist tähelepanu nõuab diferentseeritud õpetamise korraldamine ja vajadusel individuaalõppekava alusel õpetamine. Piisavalt peab jääma aega kordamisele ja kinnistamisele. Õpetamisel lähtutakse nn. spiraali põhimõttest: samad sõnad, väljendid ja keeleteadmised tulevad kasutusele võimalikult paljudes erinevates olukordades, laiendades õpitu kasutusala ja kinnistades keeleainest.

Võõrkeeleõpetus on seotud teiste õppeainetega, eelkõige emakeeleõpetusega. Emakeeles omandatud keeleteadmised aitavad kujundada ka võõrkeele süsteemi, grammatika kasutamise oskust, keeleüksuste võrdlemist ja rühmitamist õpitud tunnuste alusel. Keeleõpetajate koostöö kooli logopeediga on eriti tähtis. Lihtsustatud õppel olev õpilane vajab võõrkeelte õppimiseks

spetsiifilist õppematerjali, erimetoodilist abi, mitmekesist töökorraldust, erinevaid õppimise võimalusi.

Õpetuse eesmärgid

Võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet, osaleb vestluses;
- omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
- realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti;
- kasutab vajaduse korral Google translate keskkonda, sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

Lõiming

Võõrkeelte temaatiline lõiming õppeainete sees

Lõiming õppeainete sees õppeainete ja ainevaldkondade vahel, erinevate haridustasemetega vahel, kooli ja kogukonna vahel (seostatakse õppekava erinevaid õppeaineid ja valdkondi, näiteks üldpädevuste, valdkonnapädevuste või ülekantavate oskuste kaudu, õpetuse ja kasvatuses allutamise mõnele aineteülelele õppekava läbivale ideele või eesmärgile, näiteks õppekava alusväärtused ning õppe- ja kasvatusesmärgid, õppeainete seostamine eesmärgiga vähendada õppesisu dubleerimist, õppeainete kombineerimine ja ajaline kooskõla).

Vertikaalne lõiming

1. Metateema “Mina ja teised”

Enesetutvustus, teiste tutvustamine, välimus, vanus, rahvus, sugu, tegevused, viisakusväljendid, enesetunne, tervis, huvid, harjumused, suhted sõpradega.

Seos inimeseõpetuse, kunsti, kodunduse, eesti keele, ajaloo, ühiskonnaõpetuse, matemaatika, käsitöö ja tööõpetusega, digioskuste õppe, liikumisõpetuse ning loodusõpetusega.

2. Metateema “Kodu ja lähiümbrus”

Pereliikmed, sugulased, pereliikmete tegevusalad, elukoht, kodukoha tutvustamine, igapäevased kodused tööd ja tegevused, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad.

Seos eesti keele, inimeseõpetuse, matemaatika, kunsti ja tööõpetuse, loodusõpetuse, ühiskonnaõpetuse, kodunduse ning digioskuste õppega.

3. Metateema “Kodukoht Eesti”

Riiginimi, pealinn, rahvused, asukoht, sümboolika, linn, maa, aastaajad, ilm, loodus, tähtpäevad, vaatamisväärsused.

Seos eesti keele, ajaloo, kunsti, loodusõpetuse, ühiskonnaõpetuse, digioskuste õppe ning muusikaga.

4. Metateema “Vaba aeg”

Pere, sõbrad, sport, muusika, raamatud, meedia, kunst, kino, teater, reisimine.

Seos eesti keele, muusika, inimeseõpetuse, loodusõpetuse, kunsti ning liikumisõpetusega.

5. Metateema “Maa ja tema kultuur”

Maa, pealinn, rahvus, teised riigid, rahvad, keeled, tähtpäevad, kombed, sümboolika.

Seos eesti keele, ajaloo, loodusõpetuse, ühiskonnaõpetuse, muusika, kodunduse ning digioskuste õppega.

6. Metateema “Igapäevaelu, õppimine ja töö”

Tegevused kodus ja koolis, suhtlemine teeninduses, arsti juures, kool, klass, õppeained, õppevahendid, koolitee, liiklusvahendid, päevaplaan, kellaajad, ametid, söögikorrad, hügieen, toitumine, tervislik eluviis.

Seos inimeseõpetuse, eesti keele, kunsti, ajaloo, tööõpetuse, digioskuste õppe, ühiskonnaõpetuse, liikumisõpetuse, matemaatika ning kodundusega.

Lõiming kogu õpiaja ulatuses õppeainesiselt

Lõiming kogu õpiaja ulatuses õppeainesiselt toimub terviku moodustamise eesmärgil, tuleb teada õpetamisel aine piires õppeaine sisu ka eelnevates ja järgnevates klassides (liikumine mööda spiraali).

Lõiming ainetunnis õpitu ja väljaspool kooli saadud teadmiste, kogemuste ja igapäevanähtuste sidumise vahel

Lõiming ainetunnis õpitu ja väljaspool kooli saadud teadmiste, kogemuste ja igapäevanähtuste sidumise vahel toimub õppekäikude, ekskursioonide, õuesõppe, praktiliste tööde, grupitööde, õpilase eelteadmiste kogumi jm viisil.

Teemakeskne lõiming

Teemakeskne lõiming annab võimaluse uurida teemat teisest vaatenurgast, õpetada teemasid, mis läbivad õppeaineid või on aineteülesed, näiteks läbivad teemad, ainenädalad ja ülekoolilised projektid jms.

Lõiming ja läbivad teemad

Läbivate teemade käsitlemisega on võimalik kujundada eelkõige väärtushinnangulisi pädevusi ning rakendada erinevate õppeainete taotlusi nende ajalises kooskõlas, konkreetsemalt ühe õppeaasta piires ja üldisemalt kogu õppetsükli ulatuses. Praktilise väljundi leiab nende rakendus ka võõrkeeleõppe tundides. Arvestades õpilaste individuaalsust ja korrigeeriva tegevuse spetsiifikat, on erilise tähendusega järgmised teemad: „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Kultuuriline identiteet“, „Elukestev õpe“, „Tervis ja ohutus“, „Väärtused ja kõlblus“.

Üldpädevuste lõiming

1. Kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuurisündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.

2. Sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.

3. Enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

4. Õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja –strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust. Tähelepanu tuleb juhtida praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu, praktiliste tegevuste integreerimisele ja otsida võimalusi õpilaste praktiliste oskuste omandamiseks. Vajalik on arendada õpilaste vastutustunnet ja suurendada koostööd eakaaslaste ning täiskasvanute vahel kooli õppe- ja kasvatustöö eesmärkide saavutamiseks. Tähtis on jälgida õpilaste individuaalset arengut ja arvestada õpilase individuaalseid vajadusi.

5. Suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

6. Matemaatikapädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.

7. Ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärgid ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ja võtta arukaid riske.

8. Digipädevused

Digipädevus on üks üldpädevustest ja on seotud infotehnoloogilises maailmas orienteerumise ja tegutsemisega. Võõrkeelt õppides kasutatakse digivahendeid internetis teabe otsimiseks ning saadud teabe rakendamiseks, arutledes erinevate kultuuri- ja igapäevaeluteemade üle. Rakendatakse veebisõnastikke, tõlkeprogramme ja muid asjakohaseid digitaalseid rakendusi, luuakse sisu ning säilitatakse loodut digitaalsel kujul. Digikeskkonnas võõrkeeles suheldes jälgitakse teabe ohutut kasutamist ja jagamist. Eraelu kajastavaid, sh isikuandmeid sisaldavaid, tekste koostades ning jagades pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele.

Vajalikud on viis osaoskust:

1. Info haldamine – digitaalse teabe eesmärgipärane otsimine, sirvimine, hindamine, salvestamine ja taasesitamine.

2. Suhtlemine digikeskkondades – teadlik suhtlemine veebipõhistes keskkondades, teabe ja sisu jagamine, osalemine ühiskonnaelus ning koostöö digivahendite toel.

3. Sisuloomine – digitaalse sisu loomine, olemasoleva digitaalse materjali muutmine ja lõimimine, loominguline eneseväljendus ja programmeerimine ning intellektuaalse omandi õiguste ja litsentside järgimine.

4. Turvalisus – identiteedi, tervise ning keskkonna kaitsmine; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turvaline ning kestlik kasutamine.

5. Probleemilahendus – vajaduste väljaselgitamine ja lahenduste leidmine sobivate digivahenditega, tehnoloogia loov kasutamine ning digipädevuste arendamine.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Arvestatakse õpilaste hariduslike erivajadustega, individuaalsete eripärade ja võimetega, pearõhk kõnekeeles arendamisel.

Inglise keele ainekava 5. klassile

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Keeletunnis arendatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ning suhtluspädevus.

Võõrkeeleeõpetus 5. klassis on eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette keeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeelega eripärast, et nad hakkaksid tajuma võõrkeelega omast kõla, intonatsiooni.

Võõrkeeleeõpetuse eesmärk on õpetada kasutama keelt loomulikes suhtlusolukordades. Õpetaja ülesandeks luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Sellele aitavad kaasa erinevad õppemeetodid, mille käigus kujundatakse suhtlus- ja käitumisoskusi.

5. klassis on esmatähtis kuulamisoskuse ja kuuldust arusaamise arendamine. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu ja väljendeid, aga ka hääletooni ja intonatsiooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimise ja järelkordamisega ning artikulatsiooniaparaadi arendamisega. Oluline on õpetada märkama ka kõneleja miimikat ja žeste, sest need toetavad kõne mõistmist. Õpilane omandab oskuse reageerida initsiatiivsele repliigile (küsimus, teade, korraldus).

Keeleõppes kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: see, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi, peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on tajutavate abivahendite kasutamine mälu arendamisel, seoste loomise õpetamine.

Tundides toimub inglise keelega tutvumine ka laulude kaudu.

Õppesisu ja -tegevused

Inglise keele tundides käsitletavat teemat:

- Introduction (Sissejuhatus).
 - Keeleõppe vajalikkuse selgitamine, esmane tutvus võõrkeelega.
- My family (Minu perekond).
 - Perekonnaliikmete ja sugulaste nimetused.
- My body (Minu keha).
 - Kehaosade nimetused.
- My neighbours (Minu naabrid).

- Naabrite, tuttavate ja lemmikloomade nimetused.
- My home (Minu kodu).
 - Tubade ning majaosade nimetused.
- Household and furniture (Majapidamine ja mööbel).
 - Kodus esinevad mööbliesemed ning majapidamistarbed.
- Dishes and kitchen tools (Nõud ja köögitarbed).
 - Kodus kasutatavad nõud ning köögitarbed.
- Food (Toit).
 - Toitude ja toiduainete nimetused.
- Clothes and footwear (Riided ja jalanõud).
 - Erinevate riietusesemete ja jalanõude nimetused.
- Games and school (Mängud ja kool).
 - Mänguasjade, spordivahendite, lauamängude ja koolitarvete nimetused.
- Different places and people (Erinevad kohad ja inimesed).
 - Erinevate rahvuste ning ehitiste nimetused.
- Vegetable garden (Juurviljaaed).
 - Aias kasvavad taimed, aiasaadused, aiatarbed.
- Orchard (Puuviljaaed).
 - Aias kasvavate puude, puuviljade ning põõsaste nimetused.
- Birthday (Sünnipäev).
 - Sünnipäevaga seotud sõnade nimetused.
- Morning activities (Hommikused tegevused).
 - Hommikul toimuvad tegevused, vajalikud tarbed, väljendid.
- Daily activities (Päevased tegevused).
 - Päeval toimuvate tegevuste, kasutatavate esemete nimetused.
- Leisure time and hobbies (Vaba aeg ja hobbid).
 - Vabal ajal toimuvate tegevuste ja kasutatavate asjade nimetused.
- Revision (Kordamine).

- Õppeaasta jooksul õpitud materjali kordamine.

Tunnis toimuvad tegevused:

- eelmisel õppetunnil õpitud sõnade kordamine;
- uute sõnade lugemine õige hääldusega;
- uute sõnade kirjutamine, tihti ristsõna kujul;
- laulude laulmine kas CD või DVD saatel;
- elus vajalike väljendite ja lausete õppimine;
- lihtsatele küsimustele vastamine;
- kahekõne/vestlus;
- inglise keele häälduse kuulamine CD-lt;
- erinevate töölehtede täitmine;
- kordamine.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb tähestikku;
- tunneb ära õpitud sõna kirja pildi;
- tunneb õpitud sõnad/väljendid ära suulises kõnes ja lühikestes kirjalikes tekstides;
- oskab õpitud sõnu/väljendeid lugeda, hääldada ja tõlkida;
- oskab vastata jah/ei küsimustele ja teistele lihtsatele küsimustele õpitud sõnavara piires;
- oskab öelda arve 1-10 ja 10-1;
- oskab kirjutada lihtsamaid õpitud sõnu/väljendeid;
- on õppinud laulma lihtsaid ingliskeelseid laule;
- oskab kasutada Google translate keskkonda sõnade kirjutamise ja hääldamise õppimisel;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kurm, Ü. (2019). *I love English. Suuline eelkursus*. Tartu, Studium.
- Müürsepp, M. (2001). *My home, family and friends. Picture dictionary*. Tallinn, TEA.
- Müürsepp, M. (2001). *My home, family and friends. Activity book*. Tallinn, TEA.
- Erinevad inglisekeelsed lastelaulud.
- Inglisekeelne Euroopa kaart.
- Inglisekeelne maailma kaart.
- Inglisekeelne Suurbritannia kaart.
- Maailma riikide lipud.

Inglise keele ainekava 6. klassile

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Keeletunnis arendatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ning suhtluspädevus.

6. klassis hakkab õpilaste tunnetustegevuse tase võimaldama aktiivsemalt ja iseseisvamalt õppetegevuses osaleda. Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse õpilaste kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse sõnade hääldus- ja kirja pildi kokkusobitamist ning lugemisoskust.

Kõneoskuse arendamisel õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üle küsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine).

Peamiseks õppemeetodiks on jätkuvalt praktiline harjutamine. Jätkuvalt kasutatakse ka suulise eelnevuse printsiipi: see, mida õpilane hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õppesisu ja -tegevused

Inglise keele tundides käsitletavat teemat:

- Round-up (Kordamine).

- Eelmise õppeaasta materjali kordamine.
- Greeting (Tervitamine).
 - Hello. Hi.
 - I'm from ...
 - This is .../That is ...
 - I am
 - He/she is
- My family and friends (Minu perekond ja sõbrad).
 - My friend
 - My family
 - Mary's
- Plural. Numbers 1–5 (Mitmus. Numbrid 1–5).
 - A cat
 - Cat-cats
 - Am/is/are
 - Phone numbers
 - Numbers 1–5.
 - My sister is four.
- Genitive. Numbers 6–10 (Omastav kääne. Numbrid 6–10).
 - My/your
 - What's your name?
 - My name is ...
 - Numbers 6–10.
 - What's your phone number?
 - I like ...
- Using of the verb “be”. Numbers 11–12 (Tegusõna “olema” kasutamine. Numbrid 11–12).

- A/the
- Is/is not
- Am/am not
- Are you...?
- How are you?
- Numbers 11–12.
- Clothes. Colours. Numbers 13–20 (Riideesemete ja värvide nimetused. Numbrid 13–20).
 - My/your
 - Numbers 13–20.
 - Clothes.
 - Colours.
 - What's the time?
- Dark/light. Let's buy ... Numbers 21–49 (Tume/hele. Ostame ... Numbrid 21–49).
 - We are
 - Dark/light
 - Too big.
 - Numbers 21–49.
 - What colour is ... ?
 - Let's ...
- Relatives. Who?/What? His/her. Numbers 50–79 (Sugulaste nimetused. Küsisõnad - kes?/mis? Tema oma. Numbrid 50–79).
 - Who/what
 - His/her
 - Numbers 50–79
 - Aunt/uncle/granny/grandad
 - Age

- What's his/her name?
- Welcome to my room. Numbers 80–120 (Tere tulemast minu tuppa. Numbrid 80–120).
 - On/in
 - Street, house, home.
 - Numbers 80–120.
 - Mr/Mrs
 - What's your favourite ...?
 - It's three fifty-five.
- At home. What are you doing? (Kodus. Mida sa praegu teed?).
 - He is playing.
 - They are playing.
 - Home.
 - They are still sleeping.
- What are you doing now? Where are you going?(Mida sa hetkel teed? Kuhu sa lähed?).
 - I am playing.
 - Is Jane ...?
 - This is 652434.
 - Jane speaking.
 - What are you doing?
 - Where are you going?
- Can you speak English? The English alphabet (Kas sa oskad rääkida inglise keelt? Inglise tähestik).
 - I can ...
 - Can you ...?
 - We are coming from
 - We are going to ...
 - ABC

- Spell your name.
- Revision (Kordamine).
- Õppeaasta jooksul õpitud materjali kordamine.

Tunnis toimuvad tegevused:

- eelmisel õppetunnil õpitu kordamine;
- uute sõnade hääldamine;
- uute sõnade kirjutamine;
- teksti kuulamine CD-lt;
- teksti lugemine õige hääldusega, tõlkimine;
- küsimustele vastamine;
- kahekõne/vestlus;
- laulmine kas CD või DVD saatel;
- töölehe täitmine;
- väike kirjalik test;
- inglise keeleõppe filmi vaatamine;
- suuliste vastuste arutamine;
- kordamine.

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- saab aru õpitud sõnadest, lühematest lausetest ja neis sisalduvatest väljenditest;
- oskab neid lugeda õige hääldusega;
- oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemade piires;
- reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele;
- suudab osaleda dialoogis õpitud lausemallide piires;
- oskab öelda arve;
- oskab teha ära kirja õpitud lühikestest võõrkeelsetest tekstidest.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kurm, Ü. (2000). I love English. Student's book 1. Tallinn, Koolibri.
- Kurm, Ü. (2003 / 2009). I love English. Student's book 1. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2011 / 2019). I love English. Student's book 1. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2003). I love English. Workbook 1. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2011). I love English 1. CD 1, 2. Tartu, Studium.
- Erinevad inglise keelsed lastelaulud.
- Inglisekeelne Euroopa kaart.
- Inglisekeelne maailma kaart.
- Inglisekeelne Suurbritannia kaart.
- Maailma riikide lipud.

Inglise keele ainekava 7. klassile

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Keeletunnis arendatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ja suhtluspädevus.

7. klassis hakkab õpilaste tunnetustegevuse tase võimaldama aktiivsemalt ja iseseisvamalt õppetegevuses osaleda. Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse õpilaste kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse sõnade hääldus- ja kirja- ja kirjapildi kokkusobitamist ning lugemisoskust.

Kõneoskuse arendamisel õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üle küsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine).

Peamiseks õppemeetodiks on jätkuvalt praktiline harjutamine. Jätkuvalt kasutatakse ka suulise eelnevuse printsiipi: see, mida õpilane hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õppesisu ja -tegevused

Inglise keele tundides käsitletavat teemasid:

- Round-up (Kordamine).
 - Eelmisel õppeaasta materjali kordamine.
- School and classroom (Kool ja klassiruum).
 - To be
 - I'm, you're
 - School
 - Classroom
 - Colours
 - This is ...
- How are you? Nice to meet you (Kuidas sul läheb? Rõõm sinuga kohtuda).
 - He is sitting.
 - Are you reading?
 - He has got ...
 - A/an
 - Becky's day
 - Mother's/Father's Day
 - How are you?
 - Nice to meet you.
- I have got a new pet. (Mul on uus lemmikloom).
 - Have got / has got
 - Have you got ...?
 - Has he/she got ...?
 - Pets
 - School things
 - Excuse me, Can I ...?
- I can. I like. Fruits (Ma suudan. Mulle meeldib/maitseb. Puuviljad).
 - I can ... / Can you ...?
 - I like ... / I do not like ...
 - Bus / buses; baby / babies; child / children
 - Garden(work)
 - Fruits
 - Would you like ...?
 - I'd like ...
- What's the matter? (Mis viga? Mis on juhtunud?).
 - My body
 - What's the matter?
 - I am ill / well
 - Why ...? / Because ...
 - Nobody / Everybody

- Sunday comes after Saturday. (Pühapäev on pärast laupäeva).
 - Days of the week
 - Meals
 - Daily activities
 - I'm afraid I ...
 - After / before
 - Come / comes
 - Always / never / sometimes
- Merry Christmas (Rõõmsaid jõule).
 - Christmas activities
 - Christmas cards
- Thank you for your letter (Täna sind kirja eest!).
 - Letter / postcard
 - Thank you for ...
 - Clothes
 - usually
 - Do you ...?
- I think it suits me (Ma arvan, et see sobib mulle).
 - Clothes
 - Photo of ...
 - Does he ...?
 - I don't ...
- Do you get up before seven? (Kas sa tõused enne kella seitset?).
 - My day
 - Food
 - Do ...? / Does ...?
 - washes / studies
- Valentine's Day (Sõbrapäev).
 - Friends
 - Valentine's Day activities
- What do you do after classes? (Mida sa teed pärast tunde?)
 - Hobbies
 - Letter
 - Let's ...
 - What / When / Where / Who / Why / How?
 - What do ...? / What does ...?
- What date is it today? (Mis kuupäev täna on?)
 - Seasons
 - Months
 - Dates
 - First, second, third ... hundredth
- Is there a shop near here? (Kas siin lähedal on kauplus?)
 - Town / places

- How I can get to ...?
- Sports
- There is ... / There are ...
- next to / between / in / near
- I live at 34 High Street (Ma elan aadressil High Street 34).
 - Home
 - Furniture
 - opposite / behind / in the middle / in front of
- I am taller than my brother (Ma olen pikem kui mu vend).
 - Animals
 - wolf / wolves
 - small / smaller
- Revision (Kordamine).
 - Õppeaasta jooksul õpitud materjali kordamine.

Tunnis toimuvad tegevused:

- eelmisel õppetunnil õpitu kordamine;
- uute sõnade hääldamine;
- uute sõnade kirjutamine;
- teksti kuulamine CD-lt;
- teksti lugemine õige hääldusega, tõlkimine;
- küsimustele vastamine;
- kahekõne/vestlus;
- laulmine kas CD või DVD saatel;
- töölehe täitmine;
- väike kirjalik test;
- inglise keeleõppe filmi vaatamine;
- suuliste vastuste arutamine;
- kordamine.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- saab aru selgelt hääldatud väljenditest, lausetest ning dialoogidest õpitu piires;
- saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, oskab neid lugeda ja tõlkida;

- oskab vastata küsimustele teksti põhjal suuliselt ja kirjalikult;
- mõistab kirjalikke lühikesi korraldusi;
- osaleb dialoogis õpitud lausemallide piires;
- oskab rääkida endast, oma perest ja lähiümbrusest õpitud sõnavara ning grammatika piires;
- oskab kirjutada lühemaid lauseid enda ja oma pere kohta;
- oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti abi õppetöös.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kurm, Ü. (2001). I love English. Student's book 2. Tallinn, Koolibri.
- Kurm, Ü. (2004 / 2009). I love English. Student's book 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü., Soolepp, E. (2012 / 2019). I love English. Student's book 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2004 / 2015). I love English. Workbook 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2007). I love English 2. CD 1, 2. Tallinn, Studium.
- Kurm, Ü., Soolepp, E. (2012). I love English 2. CD 1, 2. Tartu, Studium.
- Bite-Size Britain / Bite-Size America. Tartu, Studium. 2005.
- Erinevad ingliskeelsed laulud.
- Inglisekeelne Euroopa kaart.
- Inglisekeelne maailma kaart.
- Inglisekeelne Suurbritannia kaart.
- Maailma riikide lipud.

Inglise keele ainekava 8. klassile

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Keeletunnis arendatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ja suhtluspädevus.

8. klassis kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeeleteadmisi ja -oskusi, mis aitavad õpilasel edaspidi iseseisvas elus toime tulla. Põhiülesandeks on kõnekeele arendamine. Kujundatakse

arusaamist kõnest ja tekstist, stimuleeritakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, õpetatakse iseseisvalt sõnastikke kasutama ning täitma lihtsamaid tarbekirja vorme. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

Õppesisu ja -tegevused

Inglise keele tundides käsitletavat teemat:

- Round-up (Kordamine).
 - Eelmisel õppeaastal õpitud materjali kordamine.
- Back at school (Tagasi koolis).
 - Name, age, form.
 - I am good at ...
 - School rooms
 - Am / is / are
 - Is he / she ...? / Are you ...? / Are they ...
- School things (Kooliasjad).
 - School things
 - Art class
 - School uniform
 - Colours
 - Can I use ... / have ...?
 - In, on, between, next to
- Numbers (Numbrid).
 - Numbers 20-100
 - Address
 - What's the time?
 - Family members
 - Age

- Am reading / is reading / are reading
- Are you / Is she reading?
- What are you doing?
- Bigger than ...
- Games (Mångud).
 - Games, toys
 - Billiards
 - have got / has got
 - haven't got / hasn't got
 - Can you ...?
- Friends (Söbrad).
 - My friend
 - I like / I don't like
 - like / likes
 - Would you like...?
 - Girls, buses, babies, feet
- A cold (Külmetus).
 - A cold
 - Phone call
 - taller / shorter than ...
 - can't
 - Months
 - My body
 - ache / hurt / sore
 - hello / goodbye
- My week (Minu nädal).

- Sunday, Monday ...
- Free time
- Play the violin
- play / plays
- don't / doesn't
- a / an
- go walking / shopping
- My day (Minu päev).
 - I get up / have breakfast
 - Morning
 - Schoolday
 - Do you ...?
 - before / after
 - Clothes
- Merry Christmas (Rõõmsaid jõule).
 - Christmas
 - Christmas cards
 - What's your favourite ...?
 - Christmas Eve
 - On Christmas Day ...
- Meals (Toidukorrad).
 - Food, meals
 - At the table
 - do / does
 - looks / catches / cries
 - usually / always / never

- Races (Võidujooksud).
 - Races
 - I enjoy ...
 - Danger
 - Letter
 - What / When / Where / Who / Why / How?
 - his / her / their
 - often / sometimes
 - thin / thick
- White Cloud (Valge Pilv).
 - Countryside
 - first, second, third, fourth, fifth
 - Days
 - as long as
 - longer than
 - more interesting than
- Seasons (Aastaajad).
 - sixth, ..., hundredth
 - 5th December (the fifth of December)
 - on 7th August (on the seventh of August)
 - Months
 - Seasons
- Valentine's Day (Sõbrapäev).
 - Friends
 - We both ...
 - Family

- Town (Linn).
 - Town
 - Places
 - Excuse me. Is there ...?
 - There is / are
 - Is / Are there?
 - Next to / near / by / over / in front of / in the middle of / between
 - do / does
 - don't / doesn't
- Home (Kodu).
 - My home
 - Address
 - My room
 - under / opposite / between / above / on / in / in the corner
 - my / your / his ...
- On the farm (Talus).
 - Farm
 - Farm animals
 - Wild animals
 - I want to become a ...
 - look after
 - enjoy reading
 - goose / geese
 - draw / am drawing
 - write / right
- Revision (Kordamine).

- Õppeaasta jooksul õpitud materjali kordamine.

Tunnis toimuvad tegevused:

- eelmisel õppetunnil õpitu kordamine;
- uute sõnade hääldamine;
- uute sõnade kirjutamine;
- teksti kuulamine CD-lt;
- teksti lugemine õige hääldusega, tõlkimine;
- küsimustele vastamine;
- kahekõne/vestlus;
- laulmine kas CD või DVD saatel;
- töölehe täitmine;
- väike kirjalik test;
- inglise keeleõppe filmi vaatamine;
- suuliste vastuste hindamine;
- kordamine.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- saab aru dialoogidest ja tekstidest õpitud teemade piires;
- oskab leida neist vajalikku infot ja vastata küsimustele;
- mõistab kirjalikke tööjuhiseid;
- oskab kasutada lihtsamaid viisakusväljendeid vestluse alustamiseks ja lõpetamiseks, osaleb lihtsates lühikestes igapäevaelu suhtlussituatsioonides;
- oskab moodustada lihtsamaid küsimusi;
- oskab kirja panna oma iskuandmeid (täita formulari), kirjutada õnnesoove;
- oskab kirjutada lühitutvustust oma igapäevaeluga seotud tegevuste kohta;
- oskab õppe-eesmärkidel kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kurm, Ü. (2001). I love English. Student's book 2. Tallinn, Koolibri.

- Kurm, Ü. (2009). I love English. Student's book 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü., Soolepp, E. (2012 /2019). I love English. Student's book 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2004 / 2015). I love English. Workbook 2. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü. (2007). I love English 2. CD 1, 2. Tallinn, Studium.
- Kurm, Ü., Soolepp, E. (2012). I love English 2. CD 1, 2. Tartu, Studium.
- Bite-Size Britain / Bite-Size America. Tartu, Studium. 2005.
- Erinevad inglise keelsed laulud.
- Inglisekeelne Euroopa kaart.
- Inglisekeelne maailma kaart.
- Inglisekeelne Suurbritannia kaart.
- Maailma riikide lipud.

Inglise keele ainekava 9. klassile

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Keeletunnis arendatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ja suhtluspädevus.

9. klassis kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeeleteadmisi ja -oskusi, mis aitavad õpilasel edaspidi iseseisvas elus toime tulla. Põhiülesandeks on kõnekeele arendamine. Kujundatakse arusaamist kõnest ja tekstist, stimuleeritakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, õpetatakse iseseisvalt sõnastikke kasutama ning täitma lihtsamaid tarbekirja vorme. Jätakuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

Õppesisu ja -tegevused

Inglise keele tundides käsitletavat teemat:

- Round-up (Kordamine).
 - Eelmisel õppeaastal õpitud materjali kordamine.
- What's the Estonian for "remember"? (Kuidas on eesti keeles sõna „remember“?).
 - My English book

- New school-year
- Be (am, is, are)
- Have got / has got
- Do you ...?
- They speak English (Nad räägivad inglise keelt).
 - The United Kingdom
 - England, Scotland, Wales, Ireland
 - Capitals, symbols
 - north of ... / south of ... / east of ... / west of ...
 - I'm / I'm not
 - and / because / but
 - There is / are
 - Is / are there ...?
- Everything is big in America (Ameerikas on kõik suur).
 - The United States of America
 - The Fourth of July
 - big – bigger
 - colourful – more colourful
 - Let's ...
- They also speak English (Ka nemad räägivad inglise keelt).
 - Canada
 - Australia
 - New Zealand
 - Estonia
 - too many / few
 - very many / few

- next to / around
- in front of / behind
- between / above
- I like / she likes
- I don't / she doesn't like
- Who is the strongest? (Kes on tugevam?).
 - My day
 - Why don't we / you ...
 - Languages
 - It's ... past / to ...
 - the biggest
 - the most colourful
- What's your sister like? (Milline su õde välja näeb?).
 - What's she like?
 - She is like ...
 - She likes ...
 - My father is a ...
 - He has got ...
 - Father's car
- Were you at home yesterday? (Kas sa olid eile kodus?).
 - Yesterday
 - Last year / month / week
 - I was born in 1984
 - I was absent / on duty / late
 - I was / you were
 - Were you ...?

- Where were you?
- Yes, I was / No, I was not.
- Simple Past tense (Lihtminevik).
 - I played
 - I went
 - Once upon a time
 - Can you ...? / Could you ...?
- Expressions with the verb “to have” (Väljendid tegusõnaga “omama”).
 - Have breakfast / a swim
 - This year / last year
 - Once / twice / three times
 - and / because / but / so
 - Have you got ...? / Do you have ...?
- Vegetables, fruits and berries (Juurviljade, puuviljade ja marjade nimetused).
 - Telling the way
 - Vegetables, fruits, berries.
 - Garden
 - He didn't ...
- What did you do yesterday? (Mida sa eile tegid?).
 - Games
 - Childhood
 - Did you ...?
 - When did ...?
 - This morning / long ago
- Are you fit and well? (Kas sa oled heas vormis?).
 - Illnesses

- Parts of body
- Professions
- always / yesterday
- hurts / aches
- What's the weather like? (Milline on ilm?).
 - Weather
 - Months
 - Seasons
 - Dates
- What's your favourite subject? (Mis on su lemmikaine?)
 - School subjects
 - Time-table
 - School books
 - Mistakes
- Revision (Kordamine).
 - Õppeaasta jooksul õpitud materjali kordamine.

Tunnis toimuvad tegevused:

- eelmisel õppetunnil õpitu kordamine;
- uute sõnade hääldamine;
- uute sõnade kirjutamine;
- teksti kuulamine CD-lt;
- teksti lugemine õige hääldusega, tõlkimine;
- küsimustele vastamine;
- kahekõne/vestlus;
- laulmine kas CD või DVD saatel;
- töölehe täitmine;
- väike kirjalik test;
- inglise keeleõppe filmi vaatamine;

- suuliste vastuste hindamine;
- kordamine.

Õpitulemused

9. klassi lõpuks õpilane:

- saab aru dialoogidest, lühikestest juttudest, sõnumitest ja teadetest tuttavatel teemadel;
- tunneb õpitava maa üldisemaid kultuurilisi iseärasusi;
- loeb nii lühikesi ilukirjanduslikke kui ka faktilist infot sisaldavaid tekste ja leiab vajalikku infot;
- oskab tutvustada suuliselt ennast, oma perekonda, oma huvialasid ja tegevusi ning oma lähiümbrust õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- oskab väljendada oma arvamust ja tundeid õpitud lausemallide piires;
- oskab rääkida minevikus toimunud sündmustest;
- oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste ning saata e-kirja ja vastata sellele;
- oskab kasutada õpitud veebilehekülgi ja digiseadmeid.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kurm, Ü., Jõul, M. (2001). I love English. Student's book 3. Tallinn, Koolibri.
- Kurm, Ü., Jõul, M. (2005 / 2009). I love English. Student's book 3. Tartu, Studium.
- Kurm, Ü., Jõul, M. (2005 / 2007). I love English. Workbook 3. Tartu, Studium.
- Jõul, M., Kurm. Ü. (2007). I love English 3. CD. Tallinn, Studium.
- Bite-Size Britain / Bite-Size America. Tartu, Studium. 2005.
- Erinevad inglisekeelsed laulud.
- Inglisekeelne Euroopa kaart.
- Inglisekeelne maailma kaart.
- Inglisekeelne Suurbritannia kaart.
- Maailma riikide lipud.

Loodusõpetus

Õppeaine kirjeldus

Loodusõpetuse ainekogu moodustab kõik see, mis last igapäevaelus ja lähikonnas ümbritseb. Klassist klassi materjal avardub, võimaldades õpilastel mõista kohaliku seotust globaalsega. Oluline osa on elukeskkonda säästvate väärtushinnangute ja hoiakute kujundamisel. Teemaaliselt võib ainekogu jagada loodus-geograafia- ja sotsiaalteemadeks. Loodusteemadel on mõnevõrra suurem osakaal. Loodusõpetuse vahendusel kujundatavad kujutlused lähemast ümbrusest on kõige otsesemalt seotud teiste samal ajal õpetatavate ainetega. Neid kujutlusi vajavad õpilased lugemispalade sisu mõistmiseks, õigekirjaharjutusi tehes ja matemaatika tekstülesandeid lahendades. Selline koduloolisuse põhimõtete rakendamine võimaldab jõukohastada lastele õppimist tervikuna. Käsitletakse ka loodusgeograafiat, inim-, poliitilist ja majandusgeograafiat, kus on oluline osa õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujunemisel. Loodusõpetuse õppimise tulemusena peaks õpilastel kujunema võimalikult ülevaatlilik pilt maakeral toimuvatest loodus-, majandus-, poliitilistest ja rahvastikuprotsessidest. Peale klassiruumis toimuvate õppetundide korraldatakse tunde vastavalt õppeülesandele ja võimalustele ka vabas looduses, muuseumis. Õpetamisel on võimalik kasutada mitmesuguseid meetodilisi võtteid, sealhulgas loodusvaatlusi, õppekäike ja ekskursioone, praktilist uurimist ja tegevust looduses. Füüsikaliste ja keemiliste nähtuste tutvustamisel on oluline nende nähtuste tähenduse selgitamine nii looduses kui ka praktilises elus.

Lihtsustatud õppe tasemel õppivaid lapsi iseloomustab tunnetustegevuse ja kõne piiratud areng, seetõttu peab loodusõpetuse õppe-metoodiline korraldus lähtuma esemelise õpetuse põhimõttest. Õpetus peab võimaldama ümbritseva tundmaõppimisel ühendada erinevad tunnetusmeeled. Kui õpitavat pole võimalik tutvustada objekti (nähtuse) loomulikus keskkonnas, tuleb õpetus materialiseerida ja näitlikustada. Oluline osa on katsetel ja lihtsatel praktilistel töödel. Loodusõpetus ei saa olla tegelikkuse ümberjutustamine, vaid tegelikkuse mitmekülgne, laste sensoorseid protsesse kaasav tunnetamine, mis muudab õppimise last tervikuna arendavaks.

Loodusõpetus on propedeutiline aine mitmetele edaspidi õpitavatele õppeainetele.

Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustele;
- teab ja järgib prügi vähendamise ja sortimise põhimõtteid;
- oskab hoolitseda lemmikloomade eest.

Lõiming

Oskused ja mõisted korduvad järgnevates klassides või kooliastmetel, iga järgnev kogemus toetub eelnevale. Klassist klassi materjal avardub.

3.–5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, õpitakse tundma kodukoha loodust. Seoses õpilaste vaatlus- ja lugemisoskuste arenemisega, hakkab järk-järgult suurenema õppe- ja teabeallikate tekstide, jooniste, kaartide jms materjali kasutamise osakaal. Endiselt jäävad õppetegevuses olulisele kohale näitvahendid, katsed ja praktilised tööd.

6.–7. klassis luuakse kujutus Eesti loodusest. Tõuseb ka uurimuslike oskuste kujundamise osakaal.

8.–9. klassis luuakse kujutus Euroopa ja maailma loodusest. Omandatakse teadmisi universumist ja planeet Maa mitmepalgelisusest. Võrdluses maailma ja Euroopa riikidega süvendatakse teadmisi Eestist ning kujundatakse arusaam Eesti seostest Euroopa ja maailmaga. Terviklik kujutus maailmast sisaldab ka teadmisi inimese anatoomiast, erinevatest rassidest ja rahvustest ning igapäevaelus esinevatest füüsikalistest ja keemilistest nähtustest/protsessidest.

Loodusvaldkonna moodustavad õppeained, mis baseeruvad loodust uurivatel teadustel: loodusõpetus, geograafia, keemia, füüsika. Valdkonnasiseselt seob loodusaineid kõige üldisem taotlus: õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujundamine.

Loodusteaduslike teadmiste lõimiseks lahendatakse lõimivaid ülesandeid, tehakse uurimuslikke töid, projektteid jm. Õpilane oskab õpetaja abiga sõnastada küsimusi või -hüpoteese, mida on võimalik katse teel kontrollida; kavandada katseid andmete kogumiseks; läbi viia praktilisi töid kasutades mõõteriistu ja katseseadmeid ohutult; analüüsida andmeid; teha järeldusi tulemuste ja teaduslike arusaamade põhjal; sõnastada üldistusi ning esitada tulemusi.

Tähtis on, et uurimuslikud tööd on kavandatud erinevaid õppeaineid siduvana ja tööde juhendid on erinevates õppeainetes koostatud sama skeemi kohaselt:

- lugu, millest saavad õpilased ideid uurimisküsimuse püstitamiseks või uurimisküsimuse mõistmiseks;
- oletus, ennustus või hüpotees;
- eksperimentaalse uurimuse korral katse kavandamine (katse skeem, muudetav karakteristik, muutuv karakteristik, olulised karakteristikud, mille jäävus on vajalik tagada);
- katse ja mõõtmine;
- tulemuste tabuleerimine ja tulemuste töötlemine, mis saadakse ühisarutelu tulemusena, graafiline esitus;

- katsetulemuste põhjal järelduse tegemine õpetaja abiga.

Lõiming valdkonnaväliste õppeainetega arendab õpilaste võimet ühes õppeaines saadud teadmisi ja oskusi üle kanda teiste õppeainete konteksti. Lõiming valdkonnaväliste õppeainetega toimub ainetevaheliste seoste, üldpädevuste ja läbivate teemade kaudu.

I–V klassini on otstarbekas õpetamisel lähtuda üldõpetuse põhimõtetest. Õpitulemused saavutatakse tulemuslikumalt, kui looduslaseid teemasid käsitletakse lõimitult erinevates ainetundides. VI–IX klassis on võimalik teha mitmeid õppeaineid lõimivaid projekte.

Matemaatikaalaste teadmiste abil õpetatakse loodusnähtusi ja -objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Loodusõpetuse praktilistes töodes tuleb suunata õpilasi loendama, mõõtma, vaatlustulemusi tabelisse kandma, lihtsaid graafikuid koostama. Plaani õppimine loodusõpetuses seostub tasandiliste kujundite õppimisega.

Emakeelealastele teadmiste toetudes õpitakse loodusnähtusi ja -objekte kirjeldama. Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Häid võimalusi ühiste õpitulemuste saavutamiseks leiab õppekäikudest ja teistest praktilistest tegevustest.

Inimeseõpetuses on põhirõhk hoiakute kujundamisel ja loodusõpetus pakub elulisi situatsioone, mis võimaldab elulähedast ainekäsitlemist, nagu arutelusid, juhtumi analüüsi jm hoiakuid kujundavaid õpitegevusi.

Loodusõpetuses kirjeldab õpilane vaadeldavaid objekte. Vaatlustulemused vormistatakse sageli joonistamise kaudu. Kunstiõpetus võimaldab õpetada vaatlust hoopiski sügavamalt kui loodusõpetus.

Muusikas saab õpitavaid muusikapalu valida loodusnähtustega kooskõlas; õppides puud, saab laulda vastavate puude ja nendega seotud elustiku laule.

Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šablooni järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

Loodusõpetuse üks põhilisi eesmärke on loodust hoidva käitumise kujunemiseks sobiva õpikeskkonna loomine ja uurimuslikud tegevused nii ruumisõppes kui ka õuesõppes loovad sellise õpikeskkonna.

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“. Elukestev õpe loodusõpetuse kontekstis tähendab, et õppimises keskendutakse oluliste oskuste omandamisele, hoitakse vajalikul tasemel eustressi (hoidutakse õppimises liigsest stressist). Õppimises kui individuaalses protsessis näidatakse õpilastele tema saavutusi positiivses võtmes. Tähelepanu all on positiivne hoiak loodusõpetuse õppimise suhtes. Loodusega seotud elukutsete soosimine toimub looduse vastu huvi tundmise

kaudu. Samuti on tähtis, et loodusega seotud elukutsega inimesed, kellega õpilased kohtuvad, on oma elukutsest vaimustunud. Õppekäigul tutvutakse lähiümbruse töömaailmaga.

„Keskkond ja jätkusuutlik areng“. Loodusõpetus tervikuna on suunatud antud läbiva teema käsitlemisele. Õppimises tuginetakse õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatus kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.

„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“. Kodanikualgatus võiks olla seotud probleemide lahendamisega. Õppekäikudel märkavad õpilased, või juhib õpetaja neid märkama, kitsaskohti ja suunab õpilasi arutlema nende kitsaskohtade likvideerimise vajalikkuse üle. Parima tulemuse saab, kui arutlus on seotud õpilaste eluoluga. Ettevõtlikkuse võiks siduda inimeste vabatahtliku tegevusega.

„Kultuuriline identiteet“. Teemad „Planeet Maa“ ja „Elu mitmekesisus Maal“ ja praktiline töö „Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele“ võimaldavad näidata, et maakera eri paikades elavatel inimestel on erinevad elutingimused, millest lähtuvad ka kultuurilised erinevused.

„Teabekeskkond“. Loovate tööde kavandamisel ja ainealaste projektide käigus areneb teabe leidmise oskus, ka suhtlemisoskus. Info kogumiseks õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud informatsiooni usaldusväärsust.

„Tehnoloogia ja innovatsioon“. Antud läbiva teema raames tutvutakse ainete omadustega, õpitakse mõõtma pikkust, massi, temperatuuri, kiirust. Tehnoloogiaga on seotud elekter ja magnetism, toiduainete töötlemine (koostöös kodundusega). Infotehnoloogia vallas toimub õuesõppe ja uurimuslike tööde käigus kogutud teabe töötlemine.

„Tervis ja ohutus“. Loodusõpetuse teema „Inimene“ on otseselt seotud antud läbiva teemaga. Tähtis on arutada tervisliku toitumise üle, tehes seda koos inimeseõpetuse ja kodundusega. Kõikides õuesõppe tundides pööratakse tähelepanu võimalikele ohtudele, arutatakse ohuolukordi ja tehakse eakohaseid otsuseid ohtude vältimiseks ja tegutsemiseks ohtu sattumise korral. Teema „Elekter ja magnetism“ raames käsitletakse elektriohutust. Teemas „Liikumine“ käsitletakse ohuolukordade vältimist liikluses ja tegutsemist ohtu sattumise korral. Praktilistes töödes pööratakse tähelepanu ohuallikatele ja ohutule käitumisele. Klassis peaksid olema asjakohased postrid, mida võivad ka õpilased valmistada.

„Väärtused ja kõlblus“. Peamiseks väärtuseks, mida loodusõpetuses kujundatakse, on loodus, selle säästmine ja looduse tundmaõppimine. Tähtis on kujundada hoolimist elusolenditest ja nende vajadustest. Oluline väärtus on ka looduse mitmekesisus ja ilu. Õppekäikudel jälgitakse turvalist liikumist looduses, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast. Väärtuste kujundamine toimub arutelude kaudu. Inimeste loodust kahjustavale mõjule järgnegu hinnang. Õppeprotsessis peetakse silmas ka inimlikke väärtusi, nagu õiglust, ausust, hoolivust, sallivust,

inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust.

Seosed õppekava üldpädevustega

Loodusõpetuse teemade õppimine arendab kõiki üldpädevusi.

Õpipädevust arendatakse loodusobjektide kirjeldamise ning uurimise kaudu. Õpilased omandavad koostöös õpetajaga oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme, planeerida ja teha katseid või vaatlusi ning teha kokkuvõtteid.

Suhtluspädevust arendab keelekasutus, arusaamine suulistest ja kirjalikest korraldustest, erinevate tekstide mõistmine ja kasutamine. Suhtluspädevuse arendamine toimub ka loodusnähtuste- ja objektide kirjeldamise kaudu. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtte suuline ja kirjalik esitus.

Ettevõtlikkuspädevust arendab uurimuslike tööde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme, mis seejärel põhjendatakse või ümber lükatakse. Ettevõtlikkuspädevust arendab ka õpilaste aktiivne osalemine loodusõpetuse teemadega seotud projektõppepäevadel (nt õunapäev), kus õpilased ise loodustooteid toodavad (õunamahl, õunamoos) või pakendavad (õunakrõpsud, nurmenukutee).

Kultuuri- ja väärtuspädevust arendavad õpilaste ühine tegevus, rühmatööd ja praktilised tegevused. Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste vastu.

Sotsiaalne pädevus kujuneb, kui ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma. Õpilastes kujundatakse vastutustunnet ja koostööoskusi. Oluline on kooli- ja klassi reeglitest ning muudest kokkulepetest kinnipidamine.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse uurimusliku õppe kaudu, kus kasutatakse mõõtmist ja võrdlemist info kogumisel. Oluline on loodusnähtuste ja -objektide võrdlemine, sobitamine ja rühmitamine. Praktilistes tegevustes õpivad õpilased loendama, mõõtma, vaatlustulemusi tabelisse kandma ja lihtsamaid graafikuid ning diagramme koostama ning esemeid kaaluma.

Digipädevust kujundab esitluste, referaatide ja interaktiivsete mängude ning viktoriinide tegemine. Loodusõpetuses kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, säilitamiseks ja esitamiseks. Loodusõpetuse tundides on näitlikkustamise eesmärgil soovitatav järgmiste keskkondade kasutamine: <http://www.looduskalender.ee/n/>, <http://bio.edu.ee/>, <http://mudelid.5dvision.ee>, <http://www.loodusheli.ee/>, <https://www.eenet.ee/EENet/kaamerad>.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Loodusõpetuse ainekava 1.–2. klassile

1. ja 2. klassis on loodusõpetus üldõpetuse osa ja käsitletavat teemad ning õpitulemused on kirjeldatud üldõpetuse ainekavas.

Loodusõpetuse ainekava 3. klassile

Maht

70 tundi, sh 1 õppekäik Harku metsa või Pääsküla rabasse (RMK)

Rõhuasetused

3. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individaalsete) tunnuste alusel.

Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.

Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid.

Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonikatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

3. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Sügis (24 ainetundi)

- Sügisene pööripäev. Öhu jahenemine ja selle põhjused. Riietus ja tegevused. Loodus hilissügisel.
- Välis- ja toatemomeeter. Öhutemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine. Ilmavaatlustabeli koostamine.
- Tuul: nõrk tuul, tugev tuul, torm. Pilved ja sademed.

- Rändlinnud. Kogunemine parvedesse ja äralend, äralennu põhjused, ohud teekonnal. Metsloomade valmistumine talveks (karu, siil, mäger). Liblikate, putukate elu sügisel.
- Sügisene mets: sammal, rohhtaimed, seemned, metsamarjad, põõsad, puud (lehtpuud ja okaspuud).
- Köögiviljad. Köögiviljataimede äratundmine, kirjeldamine, võrdlemine, kasvatamise selgitamine. Näited koolihoovis ja nutikasvuhooes. Taime osad: juur, vars, lehed, viljad.
- Kodu. Kodupaik - osake Eestist. Koduümbruse loodus. Eesti suuremad linnad. Tallinn – Eesti pealinn.
- Aeg . Ajajaotus: aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut. Aastas on 12 kuud. Kalender. Kellaaja sõnastamine ja märkimine.

Talv (20 ainetundi)

- Talve alguas, talvekuud. Talvine riietus ja tegevused.
- Õhutemperatuur: külmakraadide lugemine termomeetrilt, märkimine ilmavaatlustabelisse. Erinevad talveilmad: tuisk, sula, lumeta talv.
- Vesi talvel. Lume teke, lume tähtsus looduses. Vee jäätumine; jää tekkimine veekogudele. Ohutusnõuded jääle minekul.
- Talvine koduümbrus.
- Loomad ja linnud talvel. Metsloomad: välisehitus, elupaik, eluviis, toit. Eestis talvituvad linnud: välisehitus, elupaik, toit. Lindude toitmine talvel. Loomade ja lindude jäljed lumel.

Kevad (22 ainetundi)

- Kevadine pööripäev. Õhutemperatuur öösel ja päeval, temperatuuride võrdlemine.
- Kevad loomariigis. Karvavahetus, poegade sünn ja areng. Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest.
- Kalad, konnad, putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit.
- Kevadlilled looduses ja koduaias: ehitus, tundmine, mõned kasvuiseärasused. Sibullilled. Näsiniin - mürgine taim.
- Taime areng seemnest.
- Köögiviljataimed- seemnete vaatlus, kirjeldamine, võrdlemine, äratundmine. Seemnete külv, tärkamine.

Suvi (4 ainetundi)

- Suvine pööripäev. Suvekuud.

- Suvised tegevused ja ohud.

Soovitusi õppetegevuseks

- õuesõppetunnid kooliõues (aastaajaliste erinevuste vaatlemine, ilmavaatlused, taimede ehitus, putukad);
- õppekäik talvisesse metsa (RMK);
- vee külmumise ja jää sulamise vaatlemine, sulava lume temperatuuri mõõtmine;
- loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus;
- loomade ja lindude jala- ning tegutsemisjälgede vaatlemine, kirjeldamine;
- seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine;
- paberjäätmate sorteerimine ja taaskasutamine.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega;
- eristab ja nimetab tundmaõpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma;
- mõistab termomeetri näitu;
- loetleb kuude nimetusi ja teab nende järgnevust;
- nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis; ilmastikus;
- loetleb taimede kasvatamiseks vajalikke töid kooliaias;
- nimetab meie parkides kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi;
- teab prügi vähendamise ja sortimise põhimõtteid;
- väärtustab toitu ja ei raiska seda.

Kasutatavad õppematerjalid

- Viilma, E., Nerman, M. (2014). Loodusõpetuse tööraamat III klassile, 1.–2.osa. Tartu: Studium.

Loodusõpetuse ainekava 4. klassile

Maht

70 tundi, sh 1 õppekäik loomaaeda

Rõhuasetused

4. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individaalsete) tunnuste alusel.

Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.

Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õppetegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonikatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

4. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Kodu (4 ainetundi)

- Linna ja maakodu. Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets). Koduloomad ja nende kasulikkus. Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms). Lemmikloom ja tema eest hoolitsemine.

Eluta loodus (26 ainetundi)

- Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhu soojenemine ja jahtumine. Puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, puhas õhk ruumis.

- Vesi. Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele. Joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega. Vee olekud ja nende muutumine. Vee keemine ja keemistemperatuur. Vee aurumine. Vee külmumine ja jää sulamine. Veekogud erinevatel aastaaegadel. Vee ringkäik looduses. Vee reostumine. Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis.

Soovitusi õppetegevuseks

- õhu- ja veetemperatuuri mõõtmine;
- joogivee võrdlemine sademetest saadud vee või veekogu veega;
- katsed: vee olekute muutumine.

Valgus ja soojus (8 ainetundi)

- Valgus- ja soojusallikad. Valguse ja soojuse tähtsus elusolenditele. Maa: esmane tutvus gloobusega. Päeva ja öö vaheldumine. Päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaaegadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päev.

Soovitusi õppetegevuseks

- gloobuse ja selle pöörlemise vaatamine;
- gloobuse ja taskulambiga öö ja päeva vaheldumise demonstreerimine.

Elusloodus (40 ainetundi)

- Maismaataimed: välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohhtaim) mitmekesisus, eluks vajalikud tingimused; Taime areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik. Mulla tähtsus taimedele.
- Kultuurtaimed: ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul-tundmine, nimetamine;
- Maismaaloomad (imetajad, linnud, roomajad, selgrootud loomad) – välisehitus, liikumine, areng, toitumine, mitmekesisus, elupaigad.
- Veeloomad (kalad, kahepaiksed, selgrootud loomad) – välisehitus, liikumine, areng, toitumine, mitmekesisus, elupaigad.

Soovitusi õppetegevuseks

- uurimus taime kasvu sõltumine soojusest, valgusest ja mulla niiskusest; taimede kasvatamine aknalaual nt sibul;
- õppekäik loomaaeda;
- seeriapiltide järjestamine loomade arengust (tugisõnade abil);

- loomaaia looduskooli töölehed paaristööna;

Seened. Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik) Söögiseened ja mürgised seened. (3)

- Organismide kooselu. Toiduahelad.

Soovitusi õppetegevuseks

- toiduahelate koostamine;
- seenenäituse külastamine.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- jälgib õpetaja suunamisel demonstratsioonkatsetes ja laboratoorsetes töodes toimuvat ja kirjeldab seda;
- teab looduse jagunemist elus ja eluta looduseks, nende omavahelist seost;
- eristab kultuurtaimi ja toob näiteid;
- nimetab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede nimetusi ja nende kasvamise iseärasusi;
- loetleb taimede eluks vajalikke tingimusi;
- otsustab termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega;
- selgitab aastaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt;
- oskab ennast riietada vastavalt ilmastikule.

Kasutatavad õppevahendid

- Elvisto, T., Kuurme, M., Laug, V. (2007). Loodusõpetuse töölehed 2. klassile. Tallinn: Avita.
- Nerman, M. (2014). Loodusõpetuse tööraamat IV klassile, 1.–2. osa. Tartu: Studium.
- Sirel, K. (2013). Loodusõpetus 3. klassile, 1. osa. Tallinn: Koolibri.

Loodusõpetuse ainekava 5. klassile

Maht

70 ainetundi, sh. 1 õppekäik Pääsküla rabasse

Rõhuasetused

5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individaalsete) tunnuste alusel.

Vaadeldakse organismide seost elukeskkonnaga. Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel. Koduümbruse keskkonnaprobleemide kõrval käsitletakse 5. klassis ka Eesti keskkonnaprobleeme.

Õppetegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonikatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

5. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, süvendatakse arusaamist Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Mõõtmine ja võrdlemine (3 ainetundi)

- Tahked kehad ja vedelikud. Kehade kaalumine. Vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine. Mõõtmistulemuste võrdlemine.

Soovitusi õppetegevuseks

- kehade kaalumine;
- vedelike koguste mõõtmine;
- vedelike temperatuuri mõõtmine.

Elus ja eluta (3 ainetundi)

- Elus- ja eluta looduse objektide tunnused. Õpitud taime- ja loomarühmad.

Soovitusi õppetegevuseks

- looduslike objektide rühmitamine piltide ja sõnasedelite abil;

- taimede vaatlused kooli õuealal.

Gloobus. Plaan ja kaart (6 ainetundi)

- Maakera mudel – gloobus. Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel. Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil. Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi.

Soovitusi õppetegevuseks

- põhi-ilmakaarte määramine õues kompassi abil ning päikese järgi (õpetaja abiga);
- Eesti kaardiga tutvumine lauamängude või pusle abil;
- kooliümbruse tundmine ja nende kaardistamine plaanil kokkulepitud värvide abil; värvidega märgistatud plaani võrdlemine kaaslaste omaga, oma arvamuse põhjendamine (õpetaja küsimuste toel).

Organismide rühmad ja kooselu (27 ainetundi)

- Mets. Metsa tähistamine kaardil. Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad. Koosluste võrdlus: mets-park, mets-põld.
- Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil. Vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaataimedest - ja loomadest. Soo. Soo tähistamine Eesti kaardil. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad. Turvas, selle kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- toiduahelate koostamine;
- ülevaate koostamine ühe taime või looma kohta kava alusel;
- õppevideod <https://soo.elfond.ee/filmid/>.

Maavarad (4 ainetundi)

- Maavarad (liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi), nende kasutamine.

Elekter (6 ainetundi)

- Elektri tootmine Eestis. Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani. Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus. Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti.

Kodukoht Eesti (9 ainetundi)

- Eesti naaberriigid.
- Asulad: linn, alev, küla. Eesti suuremad linnad, pealinn. Eesti riiklik ja rahvuslik sümboolika.
- Kodukoht: asula määramine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes. Kodukoha sümboolika (lipp, vapp).
- Inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang.

Soovitusi õppetegevuseks

- kodukoha näitamine Eesti kaardil;
- suuremate linnade näitamine Eesti kaardil;
- Eesti naaberriikide näitamine kaardil.

Maailmaruum ja planeet maa (10 ainetundi)

- Tähistaevas, taevakehad: täht (sh Päike), komeet. Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom. Päike ja planeedid. Maa kaaslane Kuu. Päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid. Meteor. Võimalikud kataastroofid.
- Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine. Maa tiirlemine – aastaaegade vaheldumine.
- Looduskatastroofid (vulkanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.

Soovitusi õppetegevuseks

- öö ja päeva vaheldumise mudeldamine;
- näitkatse: aastaaegade vaheldumise mudeldamine.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb ära Eesti Vabariigi sümbolika;
- tunneb ära iseloomulike tunnuste järgi ja oskab nimetada kodukoha veekogusid, asulaid;
- orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajaduse korral võõrale teed;
- leiab kaardilt Eesti ja näitab kodukoha asukohta Eesti kaardil;
- nimetab ja näitab kaardil põhiilmakaari;
- nimetab ja näitab kaardil Eesti suuremaid linnu;
- nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike.

Kasutatavad õppematerjalid

- Käärik, R., Riives, K. *Loodusõpetus 5. klassile*. Digiõpik.

Loodusõpetuse ainekava 6. klassile

Maht

140 tundi, sh 1 õppekäik botaanikaaeda

Rõhuasetused

6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.

Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, liha- ja rohusööjad loomad).

Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, võimaluse korral kasutatakse õppefilme.

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Uus teema esitatakse klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets).

Õppesisu ja -tegevused

Mõõtmine ja võrdlemine (4 ainetundi)

- Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisobjektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine koolihoovis.

Soovitusi õppetegevuseks

- õuesõppetunnid kooli lähiümbruses: loodus- ja tehisobjektide eristamine, kirjeldamine, rühmitamine;
- objektide suuruste, vahemaade mõõtmine ja tulemuste võrdlemine.

Plaan ja kaart (10 ainetundi)

- Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardil-plaanil, õues kompassiga ja päikese järgi.
- Eesti halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused.

- Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- ilmakaarte määramine õues kompassiga ja päikese järgi;
- lihtsa plaani ja pildi võrdlemine: enda asukoha määramine plaanil, plaanil olevate objektide äratundmine, plaani täiendamine pildi järgi;
- liikumine kooliümbruse plaani järgi; klassi/kooliümbruse plaani täiendamine (abiga);
- Eesti loodus- ja halduskaart: maakondade, suuremate linnade ja koduasula leidmine ning näitamine kaardil (õpetaja juhendamisel). Maakondade ja suuremate linnade märkimine kontuurkaardile (abiga).

Pinnavormid kodukohas (5 ainetundi)

- Pinnavormid (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;).
- Pinnavormide kujutamine kaardil. Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas.

Soovitusi õppetegevuseks

- künka mudeli koostamine. Pinnavormi osade (nõlv, jalam) näitamine mudelil;
- pinnavormide mudeldamine liivakastis ja voolimismaterjalist.

Muld elukeskkonnana (12 ainetundi)

- Mulla kirjeldamine. Mulla koostis. Mulla elustik. Mulla tekkimine. Mulla tähtsus taimedele (temperatuur, niiskus, viljakus) ja loomadele. Vee liikumine mullas. Inimtegevuse mõju mullale (mulla harimine, väetamine, maaparandustööd).

Soovitusi õppetegevuseks

- mullaproovide võtmine, mulla kirjeldamine ja mullaproovide võrdlemine;
- kompostmulla valmistamine;

Vesi kui aine (20 ainetundi)

- Vesi looduses; veekogud. Puhta vee omadused.
- Mageda vee tähtsus elule Maal.
- Vesi kui lahusti; looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus.

- Vee olekud ja nende muutumine.
- Veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur).
- Vee kasutamine. Joogivesi. Põhjavesi.
- Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- erinevate omadustega vee võrdlemine;
- veetemperatuuri mõõtmine;
- igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine (soolalahus, suhkrulahus, äädikalahus).

Vesi elukeskkonnana (30 ainetundi)

- Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused. Mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.
- Jõgi. Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad. Vee voolamine jões; kärestik, juga. Veetaseme kõikumine jões. Eesti suuremad jõed. Jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.
- Järv. Järvevee omadused. Veevahetus järvedes. Eesti suuremad järved. Järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.

Soovitusi õppetegevuseks

- suuremate lahtede, väinade, saarte, poolsaarte, jõgede ja järvede näitamine Eesti kaardil; nende kandmine kontuurkaardile (abiga);
- veeorganismide uurimine ja välisehituse kirjeldamine (kava toel);
- tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale;
- tutvumine siseveekogude selgroogsetega ja taimedega, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad>;
- vee puhastamine erinevatel viisidel;
- vee kasutamise (sh joogi- ja reovee teekonna) uurimine kodus või koolis;
- vee säästliku kasutamise võimaluste uurimine kodus või koolis;
- vaatlusülesandena, mis võib reostada põhjavett kooliteel, kodu ümbruse.

Õhk kui aine (10 ainetundi)

- Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes.
- Õhu liikumine - tuul. Tuule kasutamine inimtegevuses.
- Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Ilmastikunähtused. Veeringe. Inimtegevuse mõju õhule ja veele.

Soovitusi õppetegevuseks

- õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumal, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine;
- õhutemperatuuri mõõtmine;
- ilmavaatlused;
- kodukoha ilmaennustuste jälgimine, võrdlemine tegeliku ilmaga.

Õhk elukeskkonnana (8 ainetundi)

- Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused.

Organismide rühmad ja kooselu (31 ainetundi)

- Taimed. Õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine. Mürgised taimed/taimeosad. Taimede eluks vajalikud tingimused. Taimede tähtsus looduses ja inimeste elus.
- Loomad. Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine). Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil.

Soovitusi õppetegevuseks

- uurimusliku ülevaate koostamine: ühe taime-, looma- või linnuliigi põhjalikum tundmine.

KODUKOHT elukeskkonnana (10 ainetundi)

- Loodus- ja tehiskeskkond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid.

Soovitusi õppetegevuseks

- Tallinnat tutvustava plakati koostamine.

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid;
- mõistab taaskasutuse vajalikkust ja selle seost jäätmete sorteerimisega;
- mõistab inimtegevuse mõju loodusele ja teab tegevusi, mis aitavad looduskeskkonda hoida;
- jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise;
- loeb lihtsaid plaane ja kaarte; koostab plaane (abiga);
- tunneb ära pinnavormide kujutised füüsilisel kaardil, teab pinnavormide olulisi tunnuseid; eristab jõge, järve, merd, saart, poolsaart;
- iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades);
- eristab eluta ja elusa looduse objekte;
- täidab ja kirjeldab abiga õppejooniseid ja skeeme, mis võimaldavad mõista õppeinfos sisalduvaid seoseid (nt õppejoonis: vee ringkäik looduses);
- teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel);
- kirjeldab vett erinevas olekus ja toob välja vee oleku muutumise tingimused ning mõistab vee tähtsust inimese elus;
- teab õhu tähtsamaid omadusi; loeb, märgib ja mõõdab vee ning õhu temperatuuri.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anijärv, H., Säre, M. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat VI klassile, 3. osa*. Tartu: Studium.
- Anijärv, H., Nooremäe, M., Suitso, A., Säre, M. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat VI klassile. Lisad*. Tartu: Studium.
- Suitso, A. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat VI klassile, 1. osa*. Tartu: Studium.
- Säre, M., Nooremäe, M. (2014). *Loodusõpetuse tööraamat VI klassile, 2. ja 4. osa*. Tartu: Studium.

Loodusõpetuse ainekava 7. klassile

Maht

140 tundi, 1 õppekäik Männiku karjääri.

Rõhuasetused

7. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutus Eesti geograafiast ja loodusest, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.

Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.

Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, omnivoorid, lihatooidulised ja herbivoorid).

Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne).

Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, vaadatakse õppefilme (AHHAA ja Kolm Pörsakest).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Uus teema esitatakse peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets).

Õppesisu ja -tegevused

Eesti riik (4 ainetundi)

- Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid.
- Rahvaarv ja rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine.
- Linnad ja maa-asulad.
- Riigi haldusjaotus.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti piiri, naaberriikide, maakonnakeskuste ja suuremate linnade näitamine kaardil. Eesti maakonnakeskuste ja suuremate linnade kandmine kontuurkaardile;

- Eesti haldusjaotuse kontuurkaardi täitmine õpetaja abiga;
- riigi üldandmete otsimine teatmeteostest (õpetaja suunamisel).

Eesti ilmastik (10 ainetundi)

- Ilm, ilmastik, kliima. Eesti asendi mõju kliimale.
- Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. Ilmavaatlused.
- Ilma mõju inimtegevusele; äärmuslikud ilmaolud Eestis.

Soovitusi õppetegevuseks

- ilmavaatluste läbiviimine: andmete märkimine tabelisse, graafikute koostamine (õpetaja juhendamisel);
- erinevate ilmaportaalidega tutvumine (ilmaennustused, ilmahoiatused jm); Eesti erinevate piirkondade ilma võrdlemine ilmakaartide järgi (näiteks <http://www.emhi.ee>).

Eesti pinnamood (8 ainetundi)

- Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood.
- Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas.
- Mandrijää osa pinnamoe kujunemises.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti kaardil suuremate madalike, kõrgustike ja nende kõrgemate tippude näitamine; pinnavormide tähistamine kontuurkaardil.

Eesti loodusvarad (10 ainetundi)

- Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.
- Energiaallikatena kasutatavad loodusvarad.
- Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine.
- Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid.

Selgroogsed loomad Eestis (15 ainetundi)

- Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks.
- Selgroogsete loomade rühmad.
- Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist.
- Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg.
- Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhukeskkonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine.
- Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused.

- Paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel.

Soovitusi õppetegevuseks

- selgroogsete loomade elutegevuse jälgede otsimine, nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses;
- toiduahelate koostamine.

Elukeskkonnad Eestis (73 ainetundi)

Läänemeri (12 ainetundi)

- Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere rannik. Läänemere mõju ilmastikule. Keskkonnatingimused Läänemeres. Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Soovitusi õppetegevuseks

- Läänemerele iseloomulike toiduahelate ja -võrgustike koostamine;
- ülevaate koostamine: õlireostuse mõju Läänemere elustikule.

Jõesed ja järved (10 ainetundi)

- Eesti suuremad jõed ja järved. Jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti suuremate jõgede ja järvede näitamine kaardil ja kandmine kontuurkaardile;
- kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi;
- siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine ühistevuses, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.

Aed (10 ainetundi)

- Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed. Aiamuld. Kompost. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Bioloogiline ja keemiline tõrje aias. Toataimed.

Põld (10 ainetundi)

- Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud). Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse.

Soovitusi õppetegevuseks

- erinevate muldade võrdlemine;
- komposti valmistamine;
- aia- ja põllukultuuride iseloomustamine, kasutades veebipõhiseid õppematerjale;

- klassis olevate toataimede paljundamine, hooldamine.

Niit (10 ainetundi)

- Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Looduslikud ja inimtekkelised niidud. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.

Soovitusi õppetegevuseks

- koostöös keskkonnaõpetusega ühe taimeliigi põhjalikum tundmaõppimine.

Mets (12 ainetundi)

- Eesti metsad. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Mets kui elukooslus. Eesti metsade peamised puuliigid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Metsade tähtsus ja kasutamine. Metsade kaitse.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti metsade peamiste puuliikide tundmine kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale;
- metsloomade tegutsemisjälgede uurimine.

Soo (9 ainetundi)

- Soode paiknemine ja teke. Madalsoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soode tähtsus. Turba kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- aia-/põllumulla ja turba võrdlemine;
- turbasambla omaduste uurimine;
- soo selgroogsete ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale <http://bio.edu.ee/loomad/> , <http://bio.edu.ee/taimed/>;
- sookooslust iseloomustavate toiduahelate koostamine.

Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis (8 ainetundi)

- Inimese mõju keskkonnale.
- Looduskaitse Eestis: rahvuspargid ja kaitsealad.
- Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel.
- Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine).

Soovitusi õppetegevuseks

- rahvusparkide näitamine kaardil;
- erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe rahvuspargi kohta;
- ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist (probleemi olemus, võimalikud tekkepõhjused ja lahendused (ehk keskkonnahoidliku mudeli koostamine) vms.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- kasutab õppetekste teabe kinnistamiseks, täpsustamiseks ja ülesannete täitmiseks;
- kasutab teabe leidmiseks õpetaja abiga Eesti eri kaarte (füüsiline, administratiivne, loomastik/taimestik, kliima jne);
- nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;
- teab, millest sõltuvad Eesti ilmastikutingimused;
- põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust;
- nimetab Eesti peamisi põllumajandus- ja tööstusharusid ning valmistatavat toodangut;
- Teab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);
- põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anijärv, H. (2014). Loodusõpetuse tööraamat 7. klassile, I ja II osa. Tartu: Atlex.
- Anijärv, H., Seedre, P. (2014). Loodusõpetuse tööraamat 7. klassile. Lisad. Tartu: Atlex.
- Seedre, P. (2014). Loodusõpetuse tööraamat 7. klassile, III ja IV osa. Tartu: Atlex.

Loodusõpetuse ainekava 8. klassile

Maht

140 tundi

Rõhuasetused

8. klassis luuakse kujutlus Euroopa loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus Euroopas. Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine. Omandatakse teadmised Eesti seostest Euroopaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja globaalprobleemidest (loodushoid Eestis, Euroopas, riikide erinev suhtumine).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite ja interaktiivsete õppevahendite abil.

Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist.

Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutlus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

Õppesisu ja -tegevused

Mõõtmine ja hindamine (2 ainetundi)

- Koolihoovis olevate objektide mõõtmine.
- Mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil).
- Mõõtühikute teisendamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- vahemaade hindamine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega;
- risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine.

Liikumine ja jõud (8 ainetundi)

- Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoori. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine.
- Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine.
- Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

- oma kõndimise kiiruse määramine.

Kehade vastastikmõju (5 ainetundi)

- Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine.
- Jõud. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud.
- Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon.

Soovitusi õppetegevuseks

- keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine;
- raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga.

Mehaaniline töö ja energia (5 ainetundi)

- Töö. Võimsus.
- Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena.
- Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes.

Valgus ja selle sirgjooneline levimine (7 ainetundi)

- Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad.
- Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused.
- Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas.
- Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus.
- Vari. Varjutused.

Soovitusi õppetegevuseks

- tähistaeva vaatlemine Energia avastuskeskuses;
- olme valgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) tundmine;
- varju uurimine.

Organismide rühmad (39 ainetundi)

- Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhihooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid.
- Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhihooned. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses.
- Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Euroopa loodusvööndid (40 ainetundi)

- Jäävöönd.
- Tundra.
- Parasvöötme mets.

- Parasvöötme rohtla.
- Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes.
- Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.).

Soovitusi õppetegevuseks

- piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine ja interaktiivsete õppevahendite abi;
- teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel;
- loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.

Maavarad (3 ainetundi)

- Kivimid ja nende teke.
- Maavarad Eestis ja Euroopas.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil;
- maavarade vaatlemine ja kirjeldamine;
- õppekäik kaevandusmuuseumisse.

Tuntumad metallid (7 ainetundi)

- Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel).

Soovitusi õppetegevuseks

- metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms);
- internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta;
- metalli/sulami kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses;
- raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (<http://mudelid.5dvision.ee/>).

Euroopa ja Eesti (30 ainetundi)

- Rahvastik ja asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine.

- Rahvastiku soolis-vanusediline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.
- Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puud.
- Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.
- Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinna või -maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid.
- Transport. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid.

Soovitusi õppetegevuseks

- diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal);
- Eesti rahvastiku iseloomustamine/võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal;
- uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil) peamiste vaatamisväärsuste kohta kodulinna või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele;
- ülesannete/võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms).

Reisisiht Euroopa (16 tundi)

- Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms.

Soovitusi õppetegevuseks

- tutvumine Eesti Välisministeeriumi kodulehel alajaotusega „Reisi targalt“.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- leiab loodusloolist teavet atlasedest ja internetist;

- näitab ja nimetab kaardil Euroopa riike (õpitu ulatuses);
- nimetab Euroopa loodusvööndeid ja toob näiteid enamlevinud taimede ja loomade rühmade esindajatest Euroopa loodusvööndites;
- nimetab Eesti ja Euroopa tähtsamaid maavarasid ning metalle ja mittemetalle õpitu ulatuses;
- eristab tahkeid aineid vedelikest nende peamiste omaduste alusel: ruumala säilimine, kuju/vorm;
- toob näiteid keemiliste reaktsioonide kohta;
- nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja järjestab need energiasäästu järgi;
- mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;
- kirjeldab ja toob näiteid igapäevaelust kehade vastastikusest mõjust ning jõudude rakendumisest (elastsus, hõõrdejõud, üleslükkejõud, raskusjõud);
- kirjeldab heli ja müra tunnuseid;
- põhjendab turvavöö kinnitamise vajadust.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anijärv, H., Seedre, P. Loodusõpetus 8. klassile, I–III osa. Digiõpik.

Loodusõpetuse ainekava 9. klassile

Maht

140 tundi, osalemine RMK programmis: loodushoid või õppekäik Energiamuuseumi

Rõhuasetused

9. klassis luuakse kujutlus maailma loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus maailmas. Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine. Omandatakse teadmised Eesti seostest maailmaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja globaalprobleemidest (loodushoid Eestis ja maailmas, riikide erinev suhtumine).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets).

Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist.

Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutlus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

Õppesisu ja -tegevused

Inimese organism (46 ainetundi)

- Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid.
- Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel.
- Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral.
- Vereringe. Südame ehitus ja talitus. Veri, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS.
- Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid.
- Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne.
- Hingamine. Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine.
- Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talituslikud muutused sünnist surmani.
- Närvisüsteem. Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid. Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil). Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel.
- Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.
- Infovahetus väliskeskkonnaga. Silma ehitus ja talitus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine.

- Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine.
- Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.

Soovitusi õppetegevuseks

- loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga.
- esmaabivõtete harjutamine;
- katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule;
- esmaabivõtete harjutamine;
- inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (<http://mudelid.5dvision.ee/>);
- isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel);
- tervishoiumuuseumi õppematerjalid;
- praktiline töö kopsumahu mõõtmiseks;
- refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga;
- katsed meeleeelundite tundlikkuse määramiseks;
- nägemise kontroll koostöös kooli med. õega.

Valguse peegeldumine ja murdumine (8 ainetundi)

- Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine.
- Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter.

Soovitusi õppetegevuseks

- valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine;
- kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine kuu faaside mudeldamiseks;
- valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine;
- kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsiga;
- valgusfiltri läbilaskeriba kindlakstegemine.

Võnkumine ja laine (6 tundi)

- Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide

hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Müra ja mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

- laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine;
- lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine;
- heli (müra) summutavate materjalide võrdlemine;
- kuuldepiirkonna määramine.

Rõhumisjõud (5 tundi)

- Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter.
- Üleslükkejõud. Kehade ujumine.
- Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

- õhurõhu mõõtmine baromeetriga;
- üleslükkejõu väärtuse määramine.

Elektriõpetus (5 ainetundi)

- Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsmed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarvitid koduses majapidamises, elektriohutus, säästlikkus.

Soovitusi õppetegevuseks

- lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga;
- lühis: 1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral;
- kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.

Magnetnähtused (4 ainetundi)

- Püsomagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirgus: kiirgusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele.

Soovitusi õppetegevuseks

- katsed püsomagnetitega;
- püsimagneti ja elektromagneti katseline võrdlemine.

Keemia igapäevaelus (8 ainetundi)

- Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis.
- Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.

Maa gloobusel ja kaartidel (16 ainetundi)

- Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil.
- Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid.

Soovitusi õppetegevuseks

- objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne). Objektide kandmine kontuurkaardile;
- vahemaade mõõtmine looduses. Vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil;
- kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal;
- kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.

Maakera loodusvööndid (40 ainetundi)

- Jäävöönd.
- Tundra.
- Parasvöötme okas- ja lehtmets.
- Parasvöötme rohtla.
- Vahemereline põõsastik ja mets.
- Kõrb.
- Savann.
- Ekvatoriaalne vihmamets.
- Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes.
- Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.).
- Soovitusi õppetegevuseks

- piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine;
- teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel;
- loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

- kirjeldab Päikesesüsteemi (Päike, planeedid: Maa tüüpi planeedid, hiidplaneedid, nende orbiidi kuju, kaaslased, planeetide paiknemise järjekord);
- leiab loodusloolist teavet ja mõistab seda õpitu ulatuses (teatmeteosed, atlased, kaardid jm);
- nimetab ja näitab kaardil mandreid, maailmajaguseid ja ookeane;
- toob näiteid ilma muutumise põhjustest Eestis;
- rühmitab loomi ja taimi erinevatel alustel, nimetab enamlevinud rühmi ning mõnda nende esindajatest loodusvööndites;
- toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses;
- eristab füüsikalisi nähtusi keemilistest nähtustest, mõistab nende ilmnenemise tingimusi ja/või kasutamise võimalusi praktilises elus;
- kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitleb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu, teab eesliidete kilo-, detsi-, senti- ja milli- tähendust ning teisendab pikkuse, pindala ja ruumala mõõtühikuid;
- kirjeldab elamu elektrikilbis paiknevaid seadmeid ja nende otstarvet, oskab võtta vooluarvesti näitu, järgib elektriseadmete kasutamise ohutusnõudeid;
- on teadlik kiirgusallikate ohtlikkusest, tunneb ära kiirguse ohu märgi; teab, kuidas end kaitsta kiirguse eest;
- tunneb säästliku eluviisi ja looduskaitse põhimõtteid, keskkonna- ja energiasäästu vajalikkust.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anijärv, H., Seedre, P. Loodusõpetus 9. klassile, I–III osa. Digiõpik.

Ajalugu

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ja ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama minevikus toimunud sündmusi ja protsesse ning nende omavahelisi seoseid.

Lihtsustatud õppe ajalooõpetus on kontsentriiline. Lihtsustatud õppes on pearõhk asetatud Eesti ajaloole vanimast ajast kuni tänapäevani. Paralleelselt Eesti ajaloo teemadega õpitakse Euroopa ja maailma ajalugu sedavõrd, kuivõrd üldine ajalookäik on avaldanud mõju Eesti ajaloole ja kultuuri arengule. Läänemere regiooni ja Euroopa Liidu riikide ajalugu õpitakse ülevaateteemadena.

Ajaloo õpetamise teeb raskeks asjaolu, et ajaloo objekti – inimühiskonna arengut – ei ole võimalik vahetult tajuda. Ajaloosündmusi saame tutvustada üksnes kaudselt – elava sõna, trükitud teksti või näitlike vahendite abil. Vaimse arengu iseärasustest tingituna on lihtsustatud õppe õpilase mõtlemine konkreetne, kujutluspilt võib olla ebatäpne ning fantaasia ja ettekujutusvõime kasutamine raskendatud. Õpilaste varasemad elukogemused on napid. Õpilastes huvi äratamiseks on tarvis seostada õppematerjal eluga, selgitada pidevalt mõisteid, põhjuseid ja tagajärgi, sarnasusi ja erinevusi jne.

Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõimimine ja lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajaloomaterjaliga tutvutakse valikuliselt tuginedes ajaloolisele ajale kui protsessile, mille käigus arenevad õpioskused, ajalooline mõtlemine ja kujutlusvõime. Tähtis on silla loomine mineviku ja kaasaja vahel. Töös tekstiga otsitakse kõigepealt vastuseid küsimustele kes, mis, millal, kuidas ja seejärel jõutakse järk-järgult küsimusteni miks ning mispärast. Õpilased saavad kogemuse, kui raske on otsustada ühe või teise sündmuse põhjuste üle. Vaimse arengu iseärasustest tingituna omandab õpilane teadmisi sageli aeglaselt, ei suuda iseseisvalt kujutluspilti luua jne. Väga oluline on selgitada mõisteid, põhjus-tagajärgi, sarnasusi-erinevusi jne. Otstarbekas on omavahel ajaloosündmusi võrrelda.

Õpetuse eesmärgid

Õppekava põhieesmärk on õpilase arendamine – huvi äratamine aine vastu, võimetekohase loogilise mõtlemise kujundamine ajaloolise materjali kaudu. Ajalooprobleemide käsitlemise tulemusena avardub õpilase isiklik maailmapilt, rahvuslik ja kultuuriline identiteet, väärtushinnangud jm. Väga oluline on austuse kasvatamine Eesti vastu.

Ajalooõpetuse kaudu toetatakse õpilase suutlikkust teha valikuid ja mõista oma vastutust ühiskonna ees. Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Lõiming

Ajaloo ainekava on võimalik seostada ainevaldkonna siseselt ja ka teiste ainetega nii teemade, mõistete kui ka meetodite kaudu. Ajaloo õppeaines toimub lõiming teemade ja mõistete kaudu rohkem ainevaldkonna siseselt, valdkonnaväliselt on rohkem võimalusi siduda erinevaid aineid läbi meetodite. Sisemisel lõimingul on oluline roll erinevate faktide seostamisel. Seda on arvestatud aine struktureerimisel ja teemakäsitluste ning meetodite sobilikus kombineerimises. Käsitluse põhimõtteks on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost. Õppeaine spetsiifilisi mõisteid tuleb perioodiliselt süvendada ja uusi teadmisi seostada varem omandatud mõistetega. Uute mõistetega tutvumisel peaks käsitletav olema tajutavana ettekujutatav. Nii on see õpitavale konkreetseks aluseks. Sisemise lõimingu tulemusena peaks paranema õpilaste ajatelje tajumine.

Ajalooõpetus on ainekava kohaselt kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine ajalugu algab algõpetusega ja jätkub muinas-, vana-, kesk- ja uusaja ning lähiajaloo õppimisega. 6. klassi ajaloo algõpetuses liigutakse käsitluses lähemalt kaugemale. Õppimist alustatakse kodukoha ajaloost, kus on oluline käsitletava teema ja paikadega isikliku seose loomine. Alates 7.klassist on ajalooõpetuse temaatiline ülesehitus kronoloogiline. Tähtis on võimaldada õpilasele vastavalt tema arengutasemele õpitava seostamist varasemate eelteadmiste ning kogemustega.

Ajaloo õppeaine kuulub sotsiaaalainete valdkonda (ajalugu, inimeseõpetus, keskkonnaõpetus jne). Sotsiaaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ja tänapäeval. Valdkonnal on ühised üldeesmärgid kujundada terviklikku isiksust, väärtusi (vabadus,

inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, õiglus, isamaalisus, lugupidamine enese ja teiste ja keskkonna vastu), arusaama kultuurilisest mitmekesisusest ja demokraatia tähtsusest. Nende üldeesmärkide lõimumine toimub ka õppekava läbivate teemade raames.

Lõiming teiste ainevaldkondade õppeainetega võimaldab muuta õppetööd efektiivsemaks, mitmekülgsemaks ja loovamaks. Sotsiaalsed on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu. Nii eeldab ajaloo õppeaine lugemise ja teksti mõistmise oskust ning oskust informatsiooni hankida. Ajaloo õppimisel on oluline tugineda matemaatika kaudu kujundatavatele oskustele, näiteks ajaarvamine, aja ja raha planeerimine, matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitamine ja tõlgendamine. Ajalooõpetuse seisukohalt on oluline teada, et loodusainete ainevaldkonna lähenemisviisi aluseks on uurimisoskuse kujundamine. Puutepunktiks ajaloo ja loodusainete vahel on ka looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengus.

Õppekava läbivate teemade lõimumine ajaloo ainekavaga toimub sageli samadel alustel nagu üldpädevuste puhul. Ajalootundides käsitletakse inimeste eluolu ja olmekeskkonna temaatikat (nt linnaolme, tööstusühiskonna probleemid, tervishoiuteenuste mõju ühiskonna elulaadile ja olmele jne). Ajaloo ainekava kattuvate teemade käsitlemine lõimingus valdkonnaväliste õppeainetega rikastab õpilase maailmapilti ja aitab mõista maailma kui tervikut. Lõiminguks teiste valdkondadega sobivad hästi õppemeetodid, näiteks õppekäigud, projektipõhised või ülekoolilised üritused.

Ajalooõpetusel on lõimingu kaudu kokkupuutepunkte nii kõikide õppeainete kui ka õppekava üldpädevustega. Lõiming õppekava erinevate tasemete ja ka lihtsustatud õppe erinevate õppekavade vahel avaldub ülekooliliste või projektipõhiste ürituste kaudu erinevaid meetodeid kasutades (kodanikupäeva, Tartu rahu ja Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine).

Nii teemade valik, rõhuasetused kui ka meetodid ning erinevad lõimingud kajastuvad õpetaja tööplaanis.

Üldpädevused

Õpilastes kujundatavad üldpädevused on:

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää üksikõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme;

- 3) enesemääratluspädevus – mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne;
- 4) õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele;
- 5) suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid; mõistab ja kasutab võõrkeeles lihtsamaid igapäevaseid väljendeid ning fraase, tuginedes vajaduse korral abivahenditele;
- 6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt;
- 7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest;
- 8) digipädevus – orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Ajaloo ainekava 6. klassile

Maht

35 tundi aastas (sh üks õppekäik)

Rõhuasetused

Õpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetutakse lapse isiklike kogemustele ja eelnevatele teadmistele ning ettekujutustele. Keskkel kohal on isiklike kogemuste ja eelnevate teadmiste süstematiseerimine. Otstarbekas on „oma ajaloo“ (eluloo) koostamine näiteks vanematelt ja vanavanematelt saadud teabe põhjal.

Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.

klassi I poolaastal omandatakse teadmisi õpilaskeskse lähiümbruse kohta, II poolaastal kujundatakse arusaamine ajaloo erinevate perioodide kohta üldises plaanis.

Väga oluline on ajaloo õpetamisel muuseumide, ajalooga seotud paikade ja mälestiste külastamine ning minevikku kajastavate filmide vaatamine.

Õppesisu ja -tegevused

Sissejuhatus (5 tundi)

- Mis on ajalugu?
- Mida me minevikust mäletame?
- Suguvõsa ajalugu
- Minu suguvõsa

Kuidas me ajaloost teada saame? Suulised ajalooallikad (6 tundi)

- Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu linnas ja maal
- Vanavanemate elu linnas ja maal nende noorusajal
- Kool läbi aegade
- Toit inimeste elus eri aegadel
- Eri ajastute inimeste rõivad

Kirjalikud ja muud esemelised ajalooallikad (10 tundi)

- Vanad asjad jutustavad minevikust
- Muuseum. Muuseumitund
- Kirjalikud ajalooallikad. Arhiiv
- Vanad ehitised jutustavad minevikust
- Rehetare. Õppekäik vabaõhumuuseumisse
- Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues
- Õppekäik/Ekskursioon

- Raamatud ja filmid räägivad ajaloost

Ajaarvamisest (14 tundi)

- Ajaarvamisest
- Ajaloolised perioodid
- Ürginimese kujunemine
- Karjakasvatuse ja põlluharimise algus
- Metallide kasutuselevõtt
- Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel
- Esimesed jäljed inimestest kodukohas
- Kodukoht muinasajal
- Keskaja jäljed kodukohas
- Kodukoht 100 a tagasi
- Eluolu kodukohas uusajal

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
- teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

Kasutatavad õppematerjalid

Õpik

- Antons, K (2015). *Eesti ajaloo õpik 5. klassile: pääsukese lend läbi ajaloo* Tallinn: Maurus.
- Palamets, H. (1993). *Minevik jutustab: ajalugu abikooli VII klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Merivoo-Parro, M. (2024) *5. klassi ajalooõpik*. Tallinn: Koolibri.
- Toomet, T. (1993). *Me elame ajaloos: Eesti ajaloo õpik 5. klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Toomet, T. (2001). *Vana aja koolilood*. Tallinn: Varrak.

- Karjahärm, T (2004) Ajaloolase käsiraamat. Tallinn:Argo

Digitaalne materjal

- *Ajaloo pildid – lisamaterjalid põhiõppevarale.* Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus www.hev.edu.ee
- Digikeskkond myhistro.com ajatelje koostamiseks
- Digikeskkond myhistro.com ajatelje koostamiseks
- Andrus Vaariku ajaloosari <https://jupiter.err.ee/1609247381/eesti-taielik-ja-kontrollitud-ajalugu>
- Kristo Siigi Youtube'i kanal <https://www.youtube.com/playlist?list=PLH55BK1JEw-p280MvUwzjFTR0y-z4OCgi>
- Leili Pukki töölehed internetis <https://ajalugueesti.weebly.com/teema.html>

Ajaloo ainekava 7. klassile

Maht

70 tundi aastas (sh 1 õppekäik)

Rõhuasetused

7. klassi ajalugu hõlmab peatükke vanaaja kultuuride ajaloost ja Eesti ajaloost vanimast ajast kuni keskaja lõpuni. Tutvustatakse valikuliselt kultuurisaavutusi, tehnika arengut, huvitavaid sündmusi ja ajaloo suurkujusid. Õpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast.

Läbi õppetegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavaid mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine, suuline eneseväljendus, pildi järgi jutustamine, joonistamine, ekskursioonidel ja muuseumides nähtu jutustamine, õpilased õpivad ise nägema ja järeldusi tegema, arendavad koostööoskust ja kujutlusvõimet.

7. klassis I poolaastal keskendutakse vanaaja kultuuride õppimisele. II poolaastast keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo tundmaõppimisele – muinasajast kuni varauusaja alguseni.

Olulise osa moodustab muuseumide, ajalooga seotud paikade ja mälestiste külastamine ning minevikku kajastavate filmide vaatamine.

Õppesisu ja -tegevused

Vanaaeg (15 tundi)

- Vanaaja sisu ja üldisloomustus
- Vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näidetel

Muinasaeg Eestis (10 tundi)

- Jäaaeg. Eesti ala asustamine inimestega. Vanimad inimasulad Eestis
- Muistsete eestlaste elu-olu, usund
- Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis
- Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel
- Eestlased muinasaja lõpus
- Eestlaste naabrid
- Eestlaste naabruses tekkivad riigid. Suhted naabritega (1.saj)

Keskajast ja feodaalkorrast (9 tundi)

- Keskaja üldisloomustus
- Põlluharimise areng keskajal
- Talupoegade elu-olu
- Feodaalide elu-olu
- Keskaegsed linnad
- Ristiusu kirik
- Feodaalsed riigid. Ristisõjad

Eestlaste muistne vabadusvõitlus (9 tundi)

- Tung itta
- Liivlaste ja lätlaste alistamine
- Muistse vabadusvõitluse algus. Ümera lahing
- Lembitu. Madisepäeva lahing
- Taanlased Põhja-Eestis
- Muistse vabadusvõitluse lõpp
- Miks eestlased lüüa said?

Eestlased võõra võimu all (6 tundi)

- Eesti ala pärast vallutust
- Jüriöö ülestõus
- Keskaegsed linnad Eestis
- Keskaegne Tallinn
- Reformatsioon. Reformatsiooni mõju kultuuri arengule

Eestlaste naabrid XIII–XV sajandil (4 tundi)

- Liivlased, lätlased, leedulased
- Soomlased, rootslased
- Venelased

Eesti ala sõdade keerises (6 tundi)

- Liivi sõda
- Eesti Rootsi riigi koosseisus
- Eestikeelse koolihariduse algus
- Tartu Ülikool
- Suur nälg

Suured leiutused ja avastused (11 tundi)

- Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul
- Trükikunsti leiutamine
- Esimesed eestikeelsed raamatud
- Tulirelvade kasutuselevõtmine
- Linnade kaitseehitiste muutumine
- Meresõidu arenemine
- Ameerika avastamine
- Esimene teekond ümber maailma
- Asumaade vallutamine. Orjakaubandus

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- selgitab õpitava ajaloo perioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

Kasutatavad õppematerjalid

Töövihik

- Ostrat, A. (2001). *Ajaloo töövihik 7. klassile*. Tartu: Studium.
- Pukk, L., Ostrat, A. (2013). *Kaugete aegade lood. Ajaloo töövihik VII klassile*. Tartu: Studium.

Õpik

- Kõiv, M., Piir, M. (2010). *Ajalooõpik 6. klassile*. Vanaaeg. I ja II osa. Tallinn: Avita.
- Pallo, S (2015) *Ajaloo õpik 6. klassile*. Kiviajast vanaajani. I osa Tartu: Maurus
- Mägi, M., koostaja (2003). *Eesti aastal 1200*. Tallinn: Argo.
- Palamets, H. (1993) *Minevik jutustab: ajalugu abikooli VII klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Pukk, L. (2012). *Kaugete aegade lood. Ajalooõpik VII klassile*. Tartu: Studium.
- Toomet, T. (1993). *Me elame ajaloos: Eesti ajaloo õpik 5. klassile*. Tallinn: Koolibri.

Digitaalne materjal

- *Ajaloo pildid – lisamaterjalid põhiõppevarale*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus www.hev.edu.ee
- [Kristo Siigi ajalookanal 6. klassile](#)
- [Kristo Siigi ajalookanal 7. klassile](#)

- Digitaalne õppematerjal Vana-Kreeka kohta <http://oppevara.hitsa.ee/vanaaeg>
- Leili Pukki töölehed internetis <https://ajalugueesti.weebly.com/teema.html>
- Andrus Vaariku ajalooajaloosari <https://jupiter.err.ee/1609247381/eesti-taielik-ja-kontrollitud-ajalugu>

Kaardid

- Kriiska, A., Tvauri, A., Selart, A., Kibal, B., Andresen, A., Pajur, A. (2006). *Eesti ajaloo atlas*. Tallinn: Avita.
- Sarapuu, J. (1996). *Ajaloo kontuurkaardid 6. klassile*. Viljandi: J. Sarapuu.
- Sarapuu, J. (1997). *Ajaloo kontuurkaardid 7. klassile*. Viljandi: J. Sarapuu.

Lisamaterjal

- Grant, L. (2006). *Antiiktsivilisatsioon. Rooma*. Tallinn: Koolibri,
- Hahn K.-R. (2001). *Tallinna vanalinn ehk kõnelused kummitustega*. Tallinn: Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja Muinsuskaitseinspeksioon.
- Gombrich, E (2023) *Maailma lühiajalugu noorele lugejale*. Tallinn: Varrak.

Ajaloo ainekava 8. klassile

Maht

70 tundi aastas (sh 1 õppekäik)

Rõhuasetused

8. klassi ajalooõpetuses lähtutakse kontsentrisuse põhimõttest. Seoste esile toomine varemõpituga võimaldab äratundmistunde tekkimist.

8. klassis keskendutakse Eesti ajaloo õppimisele seoses Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub vajadus pöörata tähelepanu otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.

Võimaluse korral korraldatakse õuesõppe raames külastusi muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms).

Ajateljele kantakse Euroopas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.

Õppesisu ja -tegevused

Maailm uusajal (10 tundi)

- Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul
- Inglise revolutsioon
- Ameerika iseseisvussõda ja USA sünn
- Suur Prantsuse revolutsioon
- Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu
- Tööstusrevolutsioon
- Filmitund

Eesti Tsaari-Venemaa võimu all (10 tundi)

- Põhjasõda. Peeter I
- Eesti pärast ühendamist Venemaaga. Muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine
- Pärisorjus. Pärisorjuse kaotamine ja asendamine teoorjusega
- Mõisnike elu-olu
- Teorendilt raharendile. Talude päriseksostmine.
- Talurahvarahutused. Mahtra sõda
- Muuseumitund/filmitund

Eesti talurahva elu (10 tundi)

- Talupere. Talu hooned
- Talupere aastaringsed tööd
- Talurahva söök ja söögikombed
- Rahvakalender ja rahvakombed
- Talurahvakoolid
- Muuseumitund/filmitund

Rahvuslik ärkamisaeg (10 tundi)

- Ärkamisaja eellugu. Kr. J. Peterson

- Fr. R. Kreutzwald. „Kalevipoeg“
- J. V. Jannsen ja „Pärnu Postimees“
- Vanemuise Selts. I üldlaulupidu
- L. Koidula. Eesti teatri algus
- J. Hurt
- C. R. Jakobson
- Muuseumitund/filmitund

Tööstuse areng. Venestamisaeg (8 tundi)

- Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis
- Tööliste elu
- Venestamisaeg. Rahvuslik liikumine venestamisajal.
- EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus
- J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiseltsid.
- G. Lurich
- Muuseumitund/filmitund

Eesti XX sajandi alguses (8 tundi)

- Eesti majandus XX sajandi algul
- 1905.-1907. aasta revolutsioon
- Revolutsioonisündmused Eestis. Mõisate põletamine. Karistussalgad
- Eesti enne I maailmasõda. Väljarändamine
- Eesti kultuur XX sajandi algul
- Muuseumitund/filmitund

Maailm I maailmasõja eel (8 tundi)

- Suured leiutused ja avastused
- Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa)
- I maailmasõja põhjused ja algus
- 1917. aasta Veebruarirevolutsioon Venemaal. Nõukogude võimu kehtestamine
- I maailmasõja lõpp

- Muuseumitund/filmitund

Eestist saab iseseisev riik (6 tundi)

- Eestlased I maailmasõjas
- Eesti 1917
- Eesti 1918
- K. Päts. Eesti Vabariigi väljakuulutamine
- Muuseumitund/filmitund

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Kasutatavad õppematerjalid

Töövihik

- Ostrat, A. (2001). *Ajaloo töövihik 8. klassile*. Tartu: Studium.
- Ostrat, A. (2015). *Ajaloo töövihik VIII klassile*. Tartu: Studium.

Õpik

- Laar, M., Tilk, M., Hergauk, E. (2007). *Ajalugu 5.klassile*. Tallinn: Avita.
- Palamets, H., Randmäe, H. (1994). *Minevik jutustab: ajalugu abikooli VIII klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Raudsepp, A jt (2015) *Ajaloo õpik 8. klassile. Uusaeg*. Tartu: Maurus.

- Toomet, T. (1993). *Me elame ajaloos: Eesti ajaloo õpik 5. klassile*. Tallinn: Koolibri.

Digitaalne materjal

- *Ajaloo pildid – lisamaterjalid põhiõppevarale*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus www.hev.edu.ee
- Digikeskkond Kahoot.it
- Kristo Siigi videokanal 8. klassile https://www.youtube.com/playlist?list=PLH55BK1JEw-qk3BpcfSA_VPdLDjfTu5MJ
- mängufilm “Tõde ja õigus”, “Kevade”
- Andrus Vaariku ajaloosari <https://jupiter.err.ee/1609247381/eesti-taielik-ja-kontrollitud-ajalugu>

Kaardid

- Kriiska, A., Tvauri, A., Selart, A., Kibal, B., Andresen, A., Pajur, A. (2006). *Eesti ajaloo atlas*. Tallinn: Avita.

Ajaloo ainekava 9. klassile

Maht

35 tundi aastas (sh 1 õppekäik)

Rõhuasetused

9. klassis klassis üldistatakse seni Eesti ja Euroopa ajaloo kohta õpitut, paigutades selle maailma ajaloo konteksti. Ajateljele kantakse kogu maailmas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.

Oluline on korraldada ekskursioone muuseumidesse. Need soodustavad õpilaste kodu-uurimusliku huvi äratamist ja kaasaja sündmustest arusaamist.

Tähelepanu pööratakse õpilaste oskusele teatmeteostest iseseisvalt vastuseid leida, lühidalt teatud sündmuste sarnasusi ja erinevusi kirjeldada, etteantud teemal lühiesitlust koostada, probleeme näha ja neile hinnangut anda.

Õppesisu ja -tegevused

Eesti Vabadussõda (5 tundi)

- Vabadussõja algus. Kaitse korraldamine. Välismaine abi
- Eesti vabastamine
- Sõda baltisakslastega. Võnnu lahing
- Vabadussõja lõpp. Tartu rahu
- Muuseumitund

Eesti Vabariik 1918–1940 (5 tundi)

- Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika
- Asutav Kogu ja maareform
- Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis

Maailm kahe maailmasõja vahel (4 tundi)

- Saksamaa pärast I maailmasõda
- Kommunistlik Nõukogude Liit
- Asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine

Eesti kaotab iseseisvuse. 1939–1940 (4 tundi)

- Molotovi-Ribbentropi pakt
- Baaside leping. Talvesõda
- Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga

Teine maailmasõda 1939–1945 (4 tundi)

- II maailmasõja käik
- II maailmasõda ja Eesti
- Sõjasündmused Eestis 1944

Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda (5 tundi)

- Maailm pärast II maailmasõda. Suurriigid. Külma sõda
- Nõukogude Eesti
- Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine
- Eesti taasiseseisvumine
- Muuseumitund

Ühiskonnaõpetus (8 tundi)

- Põhiseadus. Eesti riigi sümbolid
- Valimised
- Riigikogu
- Riigipea. Valitsus
- Korrakaitse
- Riigikaitse
- Kohus
- Ekskursioon

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Kasutatavad õppematerjal

Töövihik

- Ostrat, A. (2001). *Ajaloo töövihik 8. klassile*. Tartu: Studium.
- Ostrat, A. (2015). *Ajaloo töövihik VIII klassile*. Tartu: Studium.

Õpik

- Laar, M., Tilk, M., Hergauk, E. (2007). *Ajalugu 5.klassile*. Tallinn: Avita.
- Ostrat, A. „Ajalooõpik IX klassile“ Tartu 2008.
- Palamets, H., Randmäe, H. (1994). *Minevik jutustab: ajalugu abikooli VIII klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Vära, E., Tannberg, T., Pajur, A. (2008, 2009). *Ajaloo õpik 9. klassile. Lähiajalugu. I ja II osa*. Tallinn: Avita.

Digitaalne materjal

- *Ajaloo pildid – lisamaterjalid põhiõppevarale*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus www.hev.edu.ee
- Palamets, H. (2007). Eesti Vabadussõja lugu I-VI. DVD. Tartu: Elmatar.
- *Dokumentaaltriloogia: Võitlus sini-must-valge eest*. DVD. Tallinn : Videomeedia, 2005.
- Digikeskkond <http://www.virtuaalmuuseum.ee/>.
- Mängufilm “Nimed marmortahvlil”, “Detsembrikuumus”, “1944”. Telesarjad “Tuulepealne maa”, “ENSV”
- Andrus Vaariku ajaloosari <https://jupiter.err.ee/1609247381/eesti-taielik-ja-kontrollitud-ajalugu>

Kaardid

- Kriiska, A., Tvauri, A., Selart, A., Kibal, B., Andresen, A., Pajur, A. (2006). *Eesti ajaloo atlas*. Tallinn: Avita.

Inimeseõpetus

Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetus keskendub inimese sotsiaalsele arengule. Sotsiaalse arengu käsitlemisel on kaks funktsiooni – sotsialiseerumine ja individualiseerumine. Sotsialiseerumine on protsess, mille abil inimesed õpivad looma ja säilitama suhteid teistega, saades selle läbi aktsepteeritud ühiskonnaliikmeteks. Individualiseerumine on protsess, mille käigus õpitakse ennast tundma kui ainuomast ja teistest erinevat inimest. (Craig, 2000) Inimeseõpetuse aines on olulised mõlemad, osakaalult suurem rõhk on individualiseerumisel.

Inimeseõpetuse ainetsükli ülesehituse tähtsam sisuline lähtekoht on õpilase arengu terviklik käsitus. Pööratakse tähelepanu inimese arengu kõigile arenguvaldkondadele: füüsilisele, vaimsele, sotsiaalsele, emotsionaalsele ja moraalsele.

Õpitulemustes lähtutakse eesmärgist, et õpitulemustes oleksid läbivalt kaetud inimeseõpetuse neli valdkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused, terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ja ühiskonnaõpetus.

Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse valdavalt õppija aktiivsust suurendavaid õppemeetodeid. Teadmiste-oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlus-situatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid), harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne), kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi-oskusi. Vanemates klassides jätkub aktiivõppemeetodite rakendamine - arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüsid, ajurünnakud, praktilised vaatlused ja intervjuud.

Õpetuse eesmärgid

Õpetuse eesmärk on toetada õpilase kujunemist isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi ja vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- hoolitseb iseenda ja kaaslaste tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid, esmaabi); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- järgib olmesuhtlemiseks vajalikke sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti;
- hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.

Lõiming

Ainesisene lõiming

Vertikaalse lõimingu taotletakse, et üks teema kasvab teisest välja ja täiendab eelmist, tuginedes aine sisemisele loogikale. Lähtutakse kahest õppimise printsiibist:

1) lihtsast keerulisema õppimise poole – ainekava sisu on läbivalt organiseeritud järjestikku nii, et lihtsad komponendid muutuvad keerulisemaks nende omavahelistes seostes;

2) eelteadmistest lähtuvalt – teatud liiki teadmised eeldavad teatud teist laadi teadmiste olemasolu, lähtudes õpilase tunnetusprotsesside (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine) arengu iseärasustest erinevas vanuseastmes.

Ainetevaheline lõiming

Horisontaalse lõimingu lähtekohaks teiste õppeainetega on õppija aktiivsuse rõhutamine ja õpitava seostamine elulise kontekstiga, millest tulenevad lõimingu eesmärgid inimeseõpetuses – püüde teadmiste terviklikkusele ning teadmiste ja kogemuste ühendamisele.

Inimeseõpetus on lõimitud eesti keelega (suhtlemine, suuline eneseväljendusoskus, teabe otsimine, konspekteerimine), matemaatikaga (aeg, aja planeerimine, tegevuse kavandamine, kulutuste planeerimine), loodusõpetusega (ümbrus, kodukoht, Eesti tundmine, inimese organismi ehitus, talitus ja tervishoid), ühiskonnaõpetusega (inimeste õigused ja kohustused, turvaline käitumine), kodundusega (tervislik toitumine, majandamine ja kulutuste planeerimine, säästlikkus), keskkonnaõpetusega (rahvakalendri tähtpäevad, kooli traditsioonid ja üritused, suhtlemise õpetus), liikumisõpetusega (tervis ja selle eest hoolitsemine, kehaline aktiivsus ja selle vormid, tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse kõikide teiste ainete tundides, huvitegevuses ja vabal ajal (sh õpilaskodus).

Läbivate teemade rakendamine inimeseõpetuses

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“: inimeste erinevad tööd ja töökohad, koostöö ja tööjaotus, endasse uskumine, eneseanalüüs, enesekontroll, oma väärtuste selgitamine, enda ja teiste positiivsete joonte ja omaduste märkamine ja väärtustamine.

„Keskkond ja jätkusuutlik areng“: asjade väärtus ja hind, asjade väärtus teiste väärtuste seas, vastutus enda ja teiste asjade hoidmise ees, oma kulutuste planeerimine, tervislik elukeskkond, tervis heaolu tagajana.

„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“: vaba aja veetmine, Eesti rahvusliku ja riikliku sümbolika tundmine, lapse õigused ja kohustused, Eestimaa meie kodumaa, Eesti haldusüksused, meeskonnatöö ja tööjaotus, tõhusad sotsiaalsed oskused, otsustamine ja probleemide lahendamine, tagajärgede arvestamine, vastutus otsustamisel.

„Kultuuriline identiteet“: kodu traditsioonid, Eesti rahvusliku ja riikliku sümbolika tundmine, eesti rahvakommete tundmine, kodumaa väärtustamine, erinevate rahvaste tavad ja kombed, erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine.

„Teabekeskond“: teave ja teabeallikad, nende kasutamine, reklaamide mõju, vahendatud suhtlemine ja IKT.

„Tervis ja ohutus“: tervis ja tervise eest hoolitsemine, tervislik eluviis, tervisenäitajad, tervist mõjutavad tegurid, esmaabi, abi kutsumine ohuolukordade puhul, ohud tervisele, haigused, ennastkahjustavast käitumisest hoidumine, liiklusreeglid, turvalisus ja riskikäitumine.

„Väärtused ja kõlblus“: iga inimese väärtus, viisakas käitumine, kodu ja perekond, abivalmidus ja kohusetunne, ausus, õiglus, kodumaa, erinevused, sallivus, toetavad inimsuhted ja vägivallatus, vastutustunne ja südametunnistus, käitumisreeglid ja nende vajalikkus, endasse uskumine, enesehinnang, eneseanalüüs, enesekontroll, oma väärtuste selgitamine, sallivus, hoolivus, usaldus, empaatia, erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine, vastutus otsustamisel, positiivne mõtlemine.

Seosed õppekava üldpädevustega

Inimeseõpetuse aines kujundatakse õpilastes kõiki õppekavas kirjeldatud üldpädevusi.

Kultuuri- ja väärtuspädevus – õpetuses taotletakse, et õpilane määratleb end oma pere, klassi, kooli, riigi liikmena ning järgib ühiseid reegleid.

Enesemääratluspädevus – õpetuses kasutatakse kujundavat hindamist, mille käigus õpilased õpivad hindama oma oskuseid ja teadmisi, tugevusi ja nõrkusi ning märkavad parendamist vajavat. Õpitakse märkama ja lahendama/lahendamiseks abi otsima iseendaga tekkivaid probleeme, mis seonduvad oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega ja inimsuhetes.

Õpipädevus – õpetuses keskendutakse eelkõige funktsionaalse lugemisoskuse arendamisele. Olulisimaks peetakse oskust leida teavet teatmeteostest ja Internetist.

Sotsiaalne pädevus – õpetuses kujundatakse õpilastes vastutustunnet ja koostööoskusi. Vastutustunne kujuneb eelkõige kooli kodukorra tundmise ja kokkulepete täitmise teel. Koostööoskuseid kujundatakse paaris- ja rühmatöös meeskonnas töötades.

Suhtluspädevus – õpetus kujundab suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades ja erinevate suhtluspartneritega. Õpitakse lugema ning mõistma teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust. Suurt tähelepanu pööratakse õpilase esinemisoskuse kujundamisele ja sellele kaaslaste poolt konstruktiivse tagasiside andmise oskuse kujunemisele.

Matemaatikapädevus – õpetus toetab oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt ja sümboteid. Näiteks õpitakse otsima ja analüüsima teavet diagrammidest, ning tegema saadud info alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Ettevõtlikkuspädevus – õpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd paaris- ja grupidöös; õpitakse tegevust lõpule viima,

reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega. Tundides kasutatakse reaalse olukordadega sarnaseid olukordi, kus õpilased saavad õpitut rakendada.

Digipädevus – inimeseõpetuses kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, säilitamiseks ja esitamiseks. Saadud teabe asjakohasust ja usaldusväärsust hinnatakse ja rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes. Arendatakse teadlikkust kodanikuaktiivsuse väljendamise võimalustest erinevates suhtluskeskkondades ning oskust kasutada e-teenuseid. Suurendatakse teadlikkust digivahendite kasutamise kaasneda võivatest ohtudest (osates kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid) ja terviseriskidest. Õpetatakse digikeskkonnas järgima samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Hindamine

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi. Inimeseõpetuses ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Nende kohta antakse õpilasele tagasisidet suuliselt.

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi kooli hindamisjuhend.

Inimeseõpetuse ainekava 1.–2. klassile

1. ja 2. klassis on inimeseõpetus üldõpetuse osa ja käsitletavad teemad ning õpitulemused on kirjeldatud üldõpetuse ainekavas.

Inimeseõpetuse ainekava 3. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvestada ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Nimetatud vanusest peale kujuneb õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks mälu, vähehaaval areneb ka elementaarne verbaalne mõtlemine. Kujunev sisekõne soodustab õpitegevuse kavandamist-reguleerimist, mistõttu saab lihtsamatel juhtudel teadvustada orienteerumist ülesandes ning õpetada planeerima enda tööd. Selles vanuses toetavad õpilaste tegevust mitmesugused algoritmid, oluliseks muutub enesekontrollioskuste kujundamine. Õpioskuste omandamise seisukohalt on oluline ka tegevuse refleksioon, mille kvaliteet sõltub samuti sellest, kuidas suudavad õpilased end verbaalselt väljendada.

3. klassis toimub õppimine koostegemise ja matkimise tasandil, kus õpetaja osalus on väga suur. Teemade käsitlemisel kasutatakse enamasti aktiivõppemeetodeid, millest suurem osatähtsus on praktilisel tegevusel ja õppekäikudel. Kasutatakse palju mängulisi elemente ja

õppemänge. Soovituslik on lugeda eetilise sõnumiga lühipalasisid ja neid analüüsida. Teadmiste-
oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes)
kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike,
mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist ning õpetatakse
hoolivat ja teisi arvestavat käitumist; kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise
teadmisi-oskusi.

Õppekavateraviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE/KODUKOHT (paikkond). 3.
klassis kujundatakse jätkuvalt õpilaste oskust märgata ja eristada oma lähiümbrust (kõik, mis
on seotud endaga: välimus, käitumine, kodused toimetused, liiklemine, õppimine).
Tutvustatakse ja õpetatakse väärtustama rahvuskombeid ja –traditsioone (rõhuasetus pere
traditsioonidel). Oluline koht on tervisega seonduvatel teemadel, pööratakse tähelepanu tervise
hoidmise viisidele (hügieen, toitumine, käitumine haiguse korral).

Õppesisu ja -tegevused

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE (11 tundi)

- Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine).
- Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine.
- Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas.
- Telefonivestlus sõbraga (kutse koostevusele, dialoog).
- Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded).
- Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine.
- Suhtlemisel suhtluspartnerite näoilmete ja hääletooni lugemine ning sobivate tundesõnade kasutamine (rõõm, kurbus, viha, hirm, vastikus, üllatus).

INIMENE JA TERVIS (5 tundi)

- Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega.
- Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine ja selle ohutus.
- Tervise hoidmise viisid - mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

- Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

INIMENE JA PEREKOND (4 tundi)

- Enda perekonna kirjeldamine: pere suurus, pereliikmete nimed, vanus, tegevus. Erinevate perekondade sarnasused ja erinevused.
- Abivalmidus pereliikmete vahel, kohuse- ja vastutustunne (lapse kohustused peres), üksteisega arvestamine.

INIMENE JA KODUMAA (5 tundi)

- Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümbolid: lipp, vapp, hümn. Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud) ning nende tähistamine kodus.

INIMENE JA AEG (5 tundi)

- Aastaajad ja inimeste tegevused erinevatel aastaaegadel, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast. Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad).
- Kellaaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused.

INIMENE JA TURVALISUS (5 tundi)

- Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Käitumine tundmatute ainetega. Abi küsimine ohu olukorras ja õnnetusjuhtumi korral - päästeteenistus (kiirabi, politsei, tuletõrje). Helistamine häirekeksuse numbril 112.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest;
- väärtustab iseennast ja teisi;
- alustab ja jätkab dialoogi (küsimus–vastus, teade–küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);
- hindab ning vastandab õpisisituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale, meeldib/ei meeldi-tasandil;
- kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses;

- tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni (rõõm, kurbus, viha, üllatus, hirm, vastikus);
- kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu;
- nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi, vahendeid ja vajalikkust;
- teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest täiskasvanut;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimeid annavad ainult täiskasvanud;
- kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport;
- kirjeldab õpetaja suunamisel oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimed, vanused, tegevus);
- väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- nimetab oma kohustusi pereliikmena;
- tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- väärtustab Eestit – oma kodumaad;
- jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5–6 lauset);
- määrab kellaaega täis- ja pooletunnise täpsusega; määrab aega kalendri järgi päevades;
- kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh helistab häirekeskuse numbril).

Kasutatavad õppematerjalid

- Musting, K., Lanno, G. *Inimeseõpetus 3. klassile*. SA Innove, HARNO. Digitaalne õppevara Opiq platvormil.
- Plado, K. *Metoodilised juhised õppevara kasutamiseks*. SA Innove, HARNO.

Lisamaterjalid:

- Alunurm, A. (2013). *Minu Eestimaa raamat*. Tallinn: Avita.
- Kippak, R., Kloren, A., Kulderknup, E., Peetris, K. (2011). *IN 2*. Tallinn: Koolibri.
- Kippak, R., Kloren, A., Kulderknup, E., Olenko, K. (2009). *Mina ja maailm 2*. Tallinn: Koolibri.

- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I–III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M., Saat, H. (2002). *Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 1.–3. klassile*. Tallinn: Marek & Partnerid.
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E., Põiklik, E. (2015). *Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile*. Tallinn: Atlex.
- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I–III kooliaste. Õpetajaraamat*. TAI. Tallinn: Atlex.
- Põiklik, E., Saat, H. (2007). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat I kooliastmele (1.–5.klassi lihtsustatud õppekava järgi)*. Tallinn: Puffet Invest.
- Õppematerjali kohandajad: Part, K., Kull, M. (2018). *Koolieelses eas laste seksuaalkasvatus: keha, tunded ja turvalisus. Metoodiline materjal lapse seksuaalse arengu toetamiseks*. Tallinn: TAI.

Inimeseõpetuse ainekava 4. klassile

Maht

2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvestada ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Nimetatud vanuses hakkab õpilastel juhtivaks tunnetusprotsessiks kujunema mälu, vähehaaval areneb elementaarne verbaalne mõtlemine. Kujunev sisekõne soodustab õpitegevuse kavandamist-reguleerimist, mistõttu saab lihtsamatel juhtudel ülesandes orienteerumist teadvustada ning last oma tegevust planeerima õpetada. Selles vanuses toetavad õpilaste tegevust mitmesugused algoritmid, oluliseks muutub enesekontrollioskuste kujundamine. Õpioskuste omandamise seisukohalt on oluline ka tegevuse refleksioon, mille kvaliteet sõltub ka sellest, kuidas õpilane suudab end verbaalselt väljendada.

4. klassi õpilasi on vaja sarnaselt nooremate klasside õpilastega juhendada, nii et peamiseks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, tegutsemine eseme- ja tegevuspiltidega), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng). Praktilist tegevust tuleb toetada laste aktiivse kõnega, mille suunamiseks kasutatakse repliike ning küsimusi (Mida tegid? Mida hakkad tegema?), harjutatakse iseene ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingu verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset

planeerimist. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt, nõrgemad lapsed võivad piirduda õpetaja lause/väite kordamisega.

Õppekavateraviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE/KODUKOHT (paikkond). 4. klassis tutvustatakse läbivalt elukutseid ja nende esindajate põhitegevusi (nt kaupluse teema juures müüja tegevus jne). Pööratakse tähelepanu pereliikmete tegevusaladele. Käsitletakse raha kulutamise seonduvaid teemasid lapse taskuraha seisukohast. Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ning verbaalset aktiivsust. Õpetatakse kirjeldama ja hindama kaaslaste ning iseenda tegevusi ning käitumiseakte, samuti toimetulekut konfliktsituatsioonidega. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis. Tutvustatakse erinevaid vaba aja veetmise viise ja innustatakse lapsi tegelema hobidega ning osa võtma huviringidest.

Õppesisu ja -tegevused

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE (18 tundi)

- Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistevõime.
- Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine.
- Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine).
- Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jt. võimalikud konfliktid). Teatamine ja kaebamine.

INIMENE JA TERVIS (14 tundi)

- Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.
- Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele.
- Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral.
- Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).

PEREKOND JA KODUKOHT (12 tundi)

- Minu lähisugulased. Muutused peres - uus pereliige, pereliikme lahkumine ja lein.
- Kodutus, lastekodu ja asenduskodu kui üks peretüüp.
- Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid).

- Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus.
- Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud).
- Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis.
- Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).
- Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused.

INIMENE JA AEG (6 tundi)

- Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hilinemine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.

INIMENE JA TEAVE (5 tundi)

- Klassistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil, infootsing internetist erinevatelt lastele mõeldud lehtedelt (teabeallikate kasutamine).

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD (5 tundi)

- Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus.
- Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes.
- Kirja (sh e-kirja) saatmine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS (10 tundi)

- Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi); jäätmete individuaalne käitlemine.
- Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine, ohud.
- Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral.
- Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses.
- Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- väärtustab iseennast ja teisi ning oma soolist kuuluvust;
- analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
- osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
- jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- tunneb õpituatsioonis konfliktsituatsiooni ning mõistab, millistel juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
- jutustab piltide-õpetaja suunavate küsimuste toel, kuidas leida ja hoida sõpru;
- kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- eristab, millised toidud on tervisele kasulikud ja millised kahjulikud;
- kirjeldab esmaseid ravivõtteid külmetuse korral;
- demonstreerib õpituatsioonis esmaabi lihtsamate vigastuste puhul;
- nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid;
- hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda;
- nimetab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas;
- määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas;
- väärtustab täpsust ja ajalistest kokkulepetest kinnipidamist;
- hangib koostgevuses teavet koolistendilt;
- kirjutab ja postitab oma lähedasele e-kirja/kirja või postkaardi õpetaja/täiskasvanu abiga;
- mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
- sorteerib klassis tekkivaid olmejätmeid;
- kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

- demonstreerib õpituatsioonis käitumist ohuolukorras ja abi kutsumist.

Kasutatavad õppematerjalid

- Nukka, M., Jõgi, S. *Inimeseõpetus 4.klassile*. Lihtsustatud õppekava. SA Innove, HARNO. Digitaalne õppevara Opiq platvormil.
- Plado, K. *Metoodilised juhised õppevara kasutamiseks*. SA Innove, HARNO.

Lisamaterjalid:

- Alunurm, A. (2013). *Minu Eestimaa raamat*. Tallinn: Avita.
- Kippak, R., Kloren, A., Kulderknap, E. Olenko., K (2002) *Mina ja maailm 3 (Inimeseõpetuse õpik ja tööraamat)*. Tallinn: Koolibri.
- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I–III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M., Saat, H. (2002). *Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 1.–3. klassile*.
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E., Põiklik, E. (2015). *Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile*. Tartu: Atlex.
- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I–III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Põiklik, E., Saat, H. (2007). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat I kooliastmele (1. – 5.klassi lihtsustatud õppekava järgi)*.
- Õppematerjali kohandajad: Part, K., Kull, M. (2018). *Koolieelses eas laste seksuaalkasvatus: keha, tunded ja turvalisus. Metoodiline materjal lapse seksuaalse arengu toetamiseks*. Tallinn: TAI.
- Ettevõtlikkus ja rahatarkus: Eesti algklasside programm 7 sammu. (küside Silvia Paluveerilt infot)

Inimeseõpetuse ainekava 5. klassile

Maht

2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvestada ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Nimetatud

vanuses hakkab õpilastel juhtivaks tunnetusprotsessiks kujunema mälu, vähehaaval hakkab arenema elementaarne verbaalne mõtlemine. Kujunev sisekõne soodustab õpitegevuse kavandamist-reguleerimist, mistõttu saab lihtsamatel juhtudel teadvustada orienteerumist ülesandes ning planeerida oma tegevust. Selles vanuses toetavad õpilaste tegevust mitmesugused algoritmid, oluliseks muutub enesekontrollioskuste kujundamine. Õpioskuste omandamise seisukohalt on oluline ka tegevuse refleksioon, mille kvaliteet sõltub samuti ka sellest, kuidas õpilane suudab end verbaalselt väljendada.

Õppekavateraviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE/KODUKOHT (paikkond). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides tegeldakse isiksuseomaduste ja ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisnormide kujundamisega. Õpetatakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaseid situatsioone (sh ohuolukordi), verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise ning tundeid. Täiendatakse ühis- ja koostevuse oskusi (sh. hoolivat käitumist, vastutus- ja kohusetunnet). Pere ja koduga seotud teemade juures selgitatakse õpilastele laste ning vanemate vastastikuseid õigusi-kohustusi. Õpetatakse mõistma ja hindama käitumisaktide eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi. Õpetatakse planeerima (sh parandama) edasist tegevust/käitumist. Alustatakse inimese organismi üldehituse ja elutähtsate organite tutvustamist. Tähelepanu pööratakse teadlikule uimastiennetusele – antakse teadmisi alkoholi ja tubaka kahjulikust mõjust organismile ja käitumisele. Õpetatakse märkama erinevaid mõjutusvahendeid ja arendama enesekehtestamisoskust ja käitumist keerulistes olukordades (tubaka, alkoholi pakkumine). Teemade käsitlemisel kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on suurem osatähtsus praktilistel tegevustel ja õppekäikudel, eetilise sõnumiga lühipalade lugemisel ja analüüsimisel.

Õppesisu ja -tegevused

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE (14 tundi)

- Mina – olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused. Minu sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada.
- Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne).
- Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana.
- Abivalmidus (eakad inimesed, nooremad kaaslased, erivajadustega inimesed). Abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.

INIMENE JA TERVIS (12 tundi)

- Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimis- ja tunnetamis-) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid.
- Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Hügieen. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine.
- Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral.
- Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. "Ei" ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.

PEREKOND JA KODUKOHT (8 tundi)

- Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms).
- Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms).
- Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused-erinevused kaaslastega). Pühad ja kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingepäev).

INIMENE JA AEG (8 tundi)

- Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).
- Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine).

INIMENE JA TEAVE (8 tundi)

- TV-kava ja eestikeelsed lastele suunatud saadete-filmide portaalid internetis (sisu, eaja huvikohased saated, valikute tegemine).
- Pilt-teatmeteosed.
- Internet: otsingumootori kasutamine, kooli kodulehekülg, e-post (konto tegemine, kirjade lugemine ja saatmine, kirjale vastamine), e-kool, liitumine videotunniga.
- Reklaamide sisu ja eesmärk.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD (10 tundi)

- Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis).
- Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS (10 tundi)

- Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus.
- Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine).
- Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine.
- Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine).
- Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- osaleb koostegEVuses erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- kirjeldab ja võrdleb õpetaja suunamise oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);
- väärtustab suhetes abivalmidust, märkab abivajajat ja pakub võimalusel oma abi;
- kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi ning teab hoolitsematuse tagajärgi;
- selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu;
- demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põletuse, külmumise ja minestuse korral;
- teab uimastite (alkoholi ja tubaka) kahjulikku mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
- kirjeldab plaani toel/ühisvestluses oma kodukanti;
- teab erinevaid rahvakombeid ja räägib pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas;
- tunneb ära oma kodukandi rahvariided;

- kirjeldab kodukoha traditsioonilisi üritusi;
- määrab aega minutilise täpsusega ning koostab õpetaja abiga endale otstarbeka ajakulutusega päevakava;
- nimetab mitmekesiseid positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;
- otsib koostegevuses teavet pilt-teatmeteosest;
- oskab e-kooli siseneda, sealt infot leida;
- oskab liituda videotunniga (Meet vms);
- oskab kasutada veebipõhist kirjavahetust (elektronkirja lugemine, kirjutamine, vastamine saabunud kirjale, kirja kustutamine);
- teadvustab õpetaja abiga reklaamide eesmäärke;
- teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust;
- kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
- nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- oskab käituda koolis evakuatsooni situatsioonis;
- kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevaid tagajärgi.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kivikas, M., Kütt, S. *Inimeseõpetus 5. klassile*. Lihtsustatud õppekava. SA Innove, HARNO. Digitaalne õppevara Opiq platvormil.
- Plado, K. *Metoodilised juhised õppevara kasutamiseks*. SA Innove, HARNO.

Lisamaterjalid:

- Alunurm, A. (2013). *Minu Eestimaa raamat*. Tallinn: Avita.
- Elvisto, T., Läänelaid, A., Stamm, T. (2014). *Loodusõpetuse õpik ja tööraamat 4. klassile (2.osa)*. Tallinn: Avita.
- Kull, M., Saat, H. (2002). *Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 1.–3. klassile*. Tallinn: Ilo.
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E., Põiklik, E. (2015). *Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile*. Tartu: Atlex.
- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I-III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Lepik, K. (2007). *Tervist, tervis!* Tallinn: Koolibri.

- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I-III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Põiklik, E., Saat, H. (2007). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat I kooliastmele (1.–5.klassi lihtsustatud õppekava järgi)*.
- Varava, L., Pitsi, T., Oja, L. (2010). *Tervis ja terviseteadlikkus*. TAI. https://intra.tai.ee/images/prints/documents/130451413412_Tervis_ja_terviseteadlikkus_labi_toitumis_ja_liikumismangude_est.pdf
- Tuttelberg, R. (2017). *Tom õpib rahamängu*. Edu Ruut OÜ.
- Õppematerjali kohandajad: Part, K., Kull, M. (2018). *Koolieelses eas laste seksuaalkasvatus: keha, tunded ja turvalisus. Metoodiline materjal lapse seksuaalse arengu toetamiseks*. Tallinn: TAI.

Inimeseõpetuse ainekava 6. klassile

Maht

2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvestada ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Lastele juhtivaks tunnetusprotsessiks on endiselt mälu. Verbaalse mõtlemise areng võimaldab mõista lihtsamaid teooriaid, süstematiseerida praktilisi ja vaimseid kujutlusi.

6. klassi õppetegevuses kasutatavatest aktiivõppemeetoditest domineerivad eetilise sõnumiga palade lugemine ning analüüs ja praktilised tegevused (rühmatööd, rollimängud jms). Tegevustes luuakse probleemsituatsioone, otsitakse neile lahendusi. Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppekavaterviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/KODUKOHT - suhted EESTIGA. 6. klassis täiendatakse õppetöö käigus jätkuvalt õpilaste sotsiaalseid suhtlemis- ja käitumisoskusi. Õpetaja poolt organiseeritud suhtlussituatsioonides harjutatakse teabe esitamist ja küsimist, väljendusvahendite mõistmist ja kasutamist sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja – normidest. Oma ja kaaslaste tegevuse kohta tagasiside andmisel suurendatakse õpilaste verbaalset aktiivsust, kommenteeritakse ja hinnatakse iseenda ja kaaslaste tegevus-, käitumis- ja suhtlusakte. Terviseteemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu tüdrukute ja poiste arengulistele muutustele organismis ja käitumises (suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides). Teavitatakse õpilasi nõustamis- ja abivõimalustest

Tallinnas. Jätkatakse inimese organismi üldehituse ja elutähtsate organite tutvustamist. Kujundatakse teadlikku ja säästlikku tarbimiskäitumist, võrreldakse teenuseid-kaupu (otstarve, hind, vajalikkus ine), õpitakse eristama oma soove ja võimalusi.

Õppesisu ja -tegevused

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA (16 tundi)

- Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm. Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja “sõpradega”: “kambavaim”, jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesooitud tegevustest.
- Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms). Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud.
- Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.

MINA ISE (6 tundi)

- Mina-pilt - oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).

INIMESE TERVIS (12 tundi)

- Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meeleelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid).
- Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Tervislike toitumisharjumuste kujunemine.
- Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral.
- Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.

INIMESE ARENG (10 tundi)

- Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine.

Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid. Õppekäik Seksuaaltervise Kliinikusse.

INIMESE VÄLIMUS (6 tundi)

- Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus).
- Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel).
- Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms).
- Käuunte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.

INIMENE JA KODU (8 tundi)

- Kodu ja koduümbmus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid).
- Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine).
- Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.

INIMENE JA TEAVE (6 tundi)

- Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele.
- Lastele ja noortele suunatud teatmeteosed. Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses; e-posti kasutamine - lisatud failidega e-kirjade saatmine ja vastu võtmine).
- Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused).
- Telefoni otstarbekas kasutamine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS (6 tundi)

- Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed.
- Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmaste tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi).

- Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast käitumist/suhtlemist kohatust käitumisest/suhtlemisest;
- võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg);
- kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist sõltuvaid variatiivseid väljendusviise;
- mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- selgitab internetisuhtluses esinevaid ohtusid ning oma andmete edastamise põhimõtteid;
- kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
- väärtustab inimestevahelisi erinevusi, on salliv erinevuste suhtes
- teab inimese organismi üldisest ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
- nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitade hulgast tervisele kasulikke;
- teadvustab murdeeaga seotud muutusi oma organismis ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
- nimetab kohti, kust leida abi ja teavet murdeeaga seotud probleemidele;
- hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
- koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- mõistab telefoni ja sotsiaalmeedia otstarbeka kasutamise vajalikkust;
- teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
- kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

Kasutatavad õppematerjalid

- Lill, M., Ojaperv, E., Pern (Kütt), K. Saadoja, K. (2013). *Inimeseõpetuse tööraamat VI klassile (1.–4. osa)*. Tartu: Studium.
- Lill, M., Plado, K. (2013). *Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis*. Tartu: Studium.

Lisamaterjalid:

- Alunurm, A. (2013). *Minu Eestimaa raamat*. Tallinn: Avita.
- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I-III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M. Saat, H., Kiive, E. (2001). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus / uimastikasutus koolis, õpetajaraamat 4.–6. klassile*. Tallinn: Ilo
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E., Põiklik, E. (2015). *Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile*. Atlex AS.
- Kull, M., Part, K. (2005). *Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste*.
- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I-III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Varava, L., Pitsi, T., Oja, L. (2010). *Tervis ja terviseteadlikkus*. Tallinn: TAI.
- Internetiportaal Narko <https://www.narko.ee/>
- Vaimse tervise infoportaali Peaasi <https://peaasi.ee/>
- Ettevõtlikkus ja rahatarkus: Eesti algklasside programm 7 sammu. (küsi Silvia Paluverilt infot).

Inimeseõpetuse ainekava 7. klassile

Maht

2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvestada ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Laste juhtivaks tunnetusprotsessiks on endiselt mälu. Verbaalse mõtlemise areng võimaldab mõista lihtsamaid teooriaid, süstematiseerida praktilisi ja vaimseid kujutlusi.

7. klassi õppetegevuses kasutatavatest aktiivõppemeetoditest domineerivad eetilise sõnumiga palade lugemine ning analüüs ja praktilised tegevused (rühmatööd, rollimängud jms). Tegevustes luuakse probleemsituatsioone, otsitakse neile lahendusi. Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/KODUKOHT - suhted EESTIGA. 7. klassis jätkatakse õppetegevuse käigus õpilaste suhtlemis- ja käitumisoskuste täiendamisega. Õpetatakse mõistma suhtluspartnerite soovide ja kavatsuste erinevaid väljendusviise. Rohkem pööratakse tähelepanu erinevate seisukohtade (sh vastandlike) mõistmisele ja väljendamisele. Harjutatakse oma arvamuse selgitamist ja kaitsmist. Kujundatakse avaliku esinemise esmaseid oskusi: toimub individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemine. Kommenteeritakse ja hinnatakse iseenda ja kaaslaste tegevus-, käitumis- ja suhtlusakte. Üksikute aktide hindamiselt jõutakse tervikuni; õpilasi juhatakse leidma seoseid, tegema järeldusi. Situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate strateegiatele, motiividele ja kavatsustele, olukordade tingimustele, tulemustele ja tagajärgedele. Õpetakse leidma situatsioonidele alternatiivseid lahendeid ning esitama soovitusi kaaslastele. Tervisekasvatuses on rõhuasetus vaimsel ja sotsiaalsel tervisekasvatusel (eneseanalüüs ja positiivne mõtlemine, nõustamisvõimalused) ning hoiakute kujundamisel (turvaline seksuaalkäitumine, uimastiennetus). Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, õpitakse planeerima oma tegevusi ja kulutusi.

Õppesisu ja -tegevused

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA (22 tundi)

- Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslaste arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused.
- Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Arusaamatuste lahendamine.
- Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne). Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus. Nõustamisteenused noortele oma keha ja seksuaalsuse arengu toetamiseks.

MINA ISE (4 tundi)

- Mina-pilt – positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang (erineva

enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laitudele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).

MINU TERVIS (14 tundi)

- Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas).
- Arsti (häirekeskus, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel).
- Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine).
- Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, (COVID-19, gripp, HIV).
- Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral.
- Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.

KODU JA KODUKOHT (10 tundi)

- Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes.
- Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega).
- Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähikümbruses jne), tegevuste mitmekesisus.
- Matk, ekskursioon kodukohas, kodukümbruses (planeerimine koostegevuses: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms).
- Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.

INIMENE, AEG JA TEAVE (8 tundi)

- Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle taotlemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis ja telefonis, sellega kaasneva võivad ohud ja ohtude vältimine.
- Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-mail; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus).
- Telefon (infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus).

- Reklaampakkumised (telefoni ja sotsiaalmeedia teel pakutavad kaubad-teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine-keeldumine.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA (6 tundi)

- Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest).
- Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS (6 tundi)

- Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel.
- Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid).
- Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral.
- Juhtumid, kus tuleb pöörduda häirekeskusesse.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele);
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust;
- väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- oskab teha kaaslastele (sh vastassugupoolele ettepanekuid ning vastata positiivsetele/negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisetiketti arvestades;
- nimetab noortele mõeldud nõustamisteenuseid (kooli medõde, noorte nõustamiskabinetid, internetileheküljed <https://seksuaaltervis.ee/>, www.peaasi.ee, perearst);
- kirjeldab uimastite tarvitamise enamlevinud põhjusi noortel
- oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda;
- kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist

- kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi);
- koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- küsib juhiste järgi teavet teistelt inimestelt ning leiab infot internetist; edastab juhiste järgi kaaslastele teavet;
- nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja ja sellele vastata;
- teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab koduseid jäätmeid sorteerida;
- oskab endale ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda;
- demonstreerib õpitu olukorras häirekeskuse numbrile helistades olulise teabe andmist.

Kasutatavad õppematerjalid

- Lill, M., Ojaperv, E., Pern, K. Saadoja, K. (2013). *Inimeseõpetuse tööraamat VII klassile (1.–2. osa)*. Tartu: Studium.
- Lill, M., Plado, K. (2013). *Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis*. Tartu: Studium.

Lisamaterjalid:

- Alunurm, A. (2013). *Minu Eestimaa raamat*. Tallinn: Avita.
- Kagadze, M., Kullasepp, K. (2005). *Suhtlemine on lahe*. Tallinn: Koolibri.
- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I–III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E. (2001). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus / uimastikasutus koolis, õpetajaraamat 4.–6. klassile*. Tallinn: Ilo
- Kull, M., Saat, H., Kiive, E., Põiklik, E. (2015). *Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile*. Tartu: Atlex.
- Kull, M., Part, K. (2005). *Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste*.
- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I–III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Varava, L., Pitsi, T., Oja, L. (2010). *Tervis ja terviseteadlikkus*. Tallinn: TAI.

- Internetiportaali Narko <https://www.narko.ee/>
- Vaimse tervise infoportaal Peaasi <https://peaasi.ee/>
- Ettevõtlikkus ja rahatarkus: Eesti algklasside programm 7 sammu. (küsi Silvia Paluverilt infot).

Inimeseõpetuse ainekava 8. klassile

Maht

2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvesse võtta ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, kuid verbaalse mõtlemise osakaal tõuseb. Uute teadmiste omandamisel suureneb funktsionaalse lugemise osatähtsus, õpilased omandavad oskuse teha märkmeid ja neid kasutada, täita ülesandeid suuliste ja kirjalike juhendite järgi.

8. klassis on aktiivõppemeetoditest eelistatud praktilised tegevused (rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. Lisaõppematerjalina kasutatakse elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (teabe- ja tarbetsktid, erinevate teemade portaaliid internetis, ajakirjandus) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ja selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekterimist).

Õppekavaterviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/EESTI – suhted MAAILMAGA. Õpetaja ülesanne on toetada õpilaste sotsialiseerumist ja toimetulekuoskuste kujunemist (kodus, tööturul, ühiskonnas). Õppetegevuses rakendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi ning oskusi. Harjutatakse vastandlike arvamuste kuulamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine. Õpilastele tutvustatakse ja õpetatakse kasutama nõustamis- ja kriisiabivõimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida ning kasutada elus vajaminevat teavet ja abi. Oluline rõhuasetus on 8.klassi inimeseõpetuses karjääriplaneerimisel (jätkuõppevõimalused, oma võimete ja huvide hindamine, valikute tegemine jne).

Õppesisu ja -tegevused

KÄITUMINE RÜHMAS (12 tundi)

- Rühmakäitumine- erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed.

Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

LÄHISUHTED JA PEREKOND (16 tundi)

- Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused.
- Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

TERVISE HOIDMINE (18 tundi)

- Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine.
- Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale).
- Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis.
- Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht).
- Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi).
- Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväarsus.
- Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.

RISKIKÄITUMISE ENNETUS (10 tundi)

- Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi.

- Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi.
- Mängurlus; loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.

INIMENE JA VÄLIMUS (2 tundi)

- Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.

INIMENE JA TEAVE (2 tundi)

- Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad, ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.

INIMENE, ASJAD JA RAHA (6 tundi)

- Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus.
- Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks ja nädalaks; ostutoimingud.
- Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslase kutsumine); toidu kojutellimine).
- Internetikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine).
- Postipaki saamine ja saatmine.
- Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.

KARJÄÄRI PLANEERIMINE (4 tundi)

- Eneseanalüüs (tööalased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpisisuatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkavamate korral;
- annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis;

- pakub õpituatsioonis lahendusi pingeolukordadele ja reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;
- nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
- teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid. Oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;
- kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (perearsti vastuvõtt, kojukutse, häirekeskus);
- teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;
- nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
- väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida;
- tunneb ära lähisuhtevägivalla;
- teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, nutivahendite kasutamisel, toitumisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
- hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiliku riietuse;
- teab erinevaid pangateenuseid;
- teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi;
- teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

Kasutatavad õppematerjalid

- Lill, M., Kütt, K., Ojaperv, E., Saadoja, K. *Inimeseõpetus 8. klassile*. Lihtsustatud õppekava. SA Innove, HARNO. Digitaalne õppevara Opiq platvormil.

Lisamaterjalid:

- Annuk, T. (1999) *Perekonnaõpetus 11. klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Kulasalu, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I–III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M., Part, K. (2005). *Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste*.
- Kullasepp, K., Kagadze (2005). *Suhtlemine on lahe! 6. klassi suhtlemisõpetuse õpik*. Tallinn: Koolibri.

- Kõiv, K., Kull, M., Saat, H. (2004). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus 7–9. klass*. Tallinn: Ilo.
- Luhtala, N., Kärnä, U. ja Liinoja, V. (2020). *Seksuaalkasvatus lihtsas keeles*. Tallinn: Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I–III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Saksakulm, K. (2004). *Teel töömaailma tööraamat VIII ja IX klassile*. Ellervo.
- Varava, L., Pitsi, T., Oja, L. (2010). *Tervis ja terviseteadlikkus*. Tallinn: TAI.
- Ettevõtlikkus ja rahatarkus: Eesti algklasside programm 7 sammu. (küside Silvia Paluverilt infot).
- Internetiportaali Narko <https://www.narko.ee/>
- Vaimse tervise infoportaal Peaasi <https://peaasi.ee/>

Inimeseõpetuse ainekava 9. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi aastas

Rõhuasetused

Õppetegevustes tuleb lähtuda õpilase individuaalsest arengust ning arvestada suulise ja kirjaliku kõne arenguga. Oluline on arvesse võtta ka õpilaste kognitiivset arengutaset. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, kuid verbaalse mõtlemise osakaal tõuseb. Uute teadmiste omandamisel suureneb funktsionaalse lugemise osatähtsus, õpilased omandavad oskuse teha märkmeid ja neid kasutada, täita ülesandeid suuliste ja kirjalike juhendite järgi.

9. klassis on aktiivõppemeetoditest eelistatud praktilised tegevused (rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. Lisaõppematerjalina kasutatakse elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (teabe- ja tarbetsktid, erinevate teemade portaalid internetis, ajakirjandus) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ja selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekteerimist).

Õppekavaterviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/EESTI – suhted MAAILMAGA. Õpetaja ülesanne on toetada õpilaste sotsialiseerumist ja toimetulekuoskuste kujunemist (kodus, tööturul, ühiskonnas). 9. klassis täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisoskusi. Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi ning kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid. Oluline osa on terviseõpetusel ja perekonnaõpetusel. Kujundatakse elementaarsed teadmised inimese organismi ja selle talitluse kohta, antakse

teadmised ja praktilised oskused esmaabi ja imikuhoolduse vallas. Tugev rõhuasetus on 9.klassi inimeseõpetuses karjääriplaneerimisel (jätkuõppevõimalused, oma võimete ja huvide hindamine, valikute tegemine jne).

Õppesisu ja -tegevused

LÄHISUHTED JA PEREKOND (15 tundi)

- Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus.
- Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele.
- Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel. Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele.

EELARVE PLANEERIMINE (8 tundi)

- Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel, lapse sündimisel).
- Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising).
- Kaupade (sh e-kaupade)-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).

ELUASE (6 tundi)

- Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, kasutusjuhend).

KARJÄÄRI PLANEERIMINE (6 tundi)

- Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes.
- Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutused, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi);
- hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;
- teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
- teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli muutust lapse kasvamisel;
- kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid;
- teab peamisi pere- ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;
- eristab ja nimetab illustratsioonidele toetudes elundeid/elundkondi, nende põhifunktsioone ning kirjeldab nende tervishoiu põhitõdesid;
- teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega;
- demonstreerib õpitu olukorras peamisi esmaabivõtteid;
- mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi;
- oskab küsida teavet eakaaslastelt, tuttavatelt ja võõrastelt täiskasvanutelt silmast-silma suhtluses ja sotsiaalmeedias, kasutada teabetekste ja teatmikke;
- oskab planeerida raha teenimise/kulutamisega seotud tegevusi;
- kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;

- teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;
- tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;
- teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud).

Kasutatavad õppematerjalid

- Lill, M., Kütt, K., Ojaperv, E., Saadoja, K. *Inimeseõpetus 9. klassile*. Lihtsustatud õppekava. SA Innove, HARNO. Digitaalne õppevara Opiq platvormil.

Lisamaterjalid:

- Annuk, T. (1999). *Perekonnaõpetus 11. klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Kagadze, M., Kraav, I., Kullasepp, K. (2007). *Perekonnaõpetus*. Tallinn: Koolibri.
- Kulasal, E., Pärn, M. (2016). *Esmase abi õpetamine I–III kooliastmes. Juhendmaterjal kooliõdedele*. Tallinn: TAI.
- Kull, M., Part, K. (2005). *Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste*.
- Kõiv, K., Kull, M., Saat, H. (2004). *Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus 7–9. klass*. Tallinn: Ilo.
- Martin, M., Toom, M., Kokassaare, U. (2002). *Bioloogia põhikoolile*. Tallinn: Bit.
- Mei, K., Pihu, M., Tullus, I. (2016). *Toitumine ja liikumine I–III kooliaste. Õpetajaraamat*. Tallinn: TAI.
- Saksakulm, K. (2004). *Teel töömaailma tööraamat VIII ja IX klassile*. Ellervo.
- Inimkeha atlas, skelett
- Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste.
- Vaimse tervise infoportaal Peaasi <https://peaasi.ee/>

Muusikaõpetus

Õppeaine kirjeldus

Muusikaõpetusega tuuakse õpilane muusikamaailma, kus rikastub tema tundemaailm ja kujuneb muusikamaitse. Muusikaõpetusel on lihtsustatud õppes eriline ülesanne: laste tunnetustegevuse puudujääkide, samuti nende emotsionaal- tahtelise sfääri korrigeerimine.

Kuna õpilased lihtsustatud õppes on sageli kinnised, mitteseltsivad ja väheste kollektiivse tegevuse harjumustega, on muusikaõpetuse tundide ühistes tegevustes võimalik õpilasi liita.

Muusikaõpetus on praktilise suunitlusega: laulmine, liikumine, tants, rütmiline tegevus jne. Teadmiste ja oskuste omandamine pole eesmärk omaette: tutvutakse olulisemate mõistete, terminite, noodiõpetusega.

Muusikaõpetuse koostisosad on laulmine, muusika kuulamine, rütmiline liikumine, mäng lihtsamatel lastepillidel, muusikateadmised ja -oskused. Õpetuse aluseks on praktilises musitseerimises saadud kogemused.

Õpilaste muusikalisi võimeid arendava ning üldist arengut korrigeeriva vahendina on kesksel kohal laulmine. Kuna laste sõnavara võib olla piiratud, on ka laulutekstid lihtsad ning kergesti meelde jäävad. Juhul kui õpilasel on raske laulda tervet laulu, piirduakse üksikute osade laulmisega (salm, refrään). Lihtsamaid laule õpitakse saatma väikekandel. Oluline koht on laulu- ja ringmängudel.

Tähtis on töö diktsiooniga ning küllaldase sõnavara puudumise tõttu teksti mõistmise ja omandamisega.

Muusikaalased teadmised ja oskused kujundatakse seoses praktilise musitseerimisega ning töös rütmiga: olulisemaks jääb muusika emotsionaalne külge. Taktimõõtu käsitletakse seoses õpitavate laulude ning muusika kuulamisega: rõhuline ja rõhuta heli (rütmilise ja matkimisliigutused laulude saateks).

Muusika kuulamisele eelneb kuulamisülesande esitamine, millele järgneb teose kuulamine, seejärel vestlus kuuldust.

Muusika kuulamisel on abiks digitaalsed vahendid. Youtube`st nähtu visualiseerib esitust ning aitab kujundada muusikalist maitset. Õpilane leiab otsingumootoriga vajalikke teabeallikaid, sirvib neid ning valib leitu hulgast sobivaid digitaalseid materjale, rakendades juhendaja abi.

Õpetuse eesmärgid

Muusikaõpetuse peaeesmärgiks on aktiivse musitseerimise kaudu huvi äratamine muusika vastu. Prioriteetsel kohal on laulmine, järgnevad pillimäng, muusika kuulamine ja muusikiline liikumine.

Muusikaõpetuse olulisteks eesmärkideks on, et õpilane:

- tunneb rõõmu musitseerimisest;
- omandab muusika kuulamise kogemuse;
- laulab ja esineb pingevabalt;
- rikastab oma tundeelu muusikaelamuse kaudu;
- kujundab muusikalist maitset.

Lõiming

Läbivatest teemadest olulisel kohal on rahvuslik identiteet seoses rahvakalendri tähtpäevade tutvustamise, eesti rahvalaulu ja regilaulu õpetamise kaudu ning kultuuriline identiteet läbi tähtpäevade, perekondlike ja kooli traditsioonide tutvustamise.

Vertikaalne lõiming taotleb terviku moodustamist õppeainesiseselt kogu kursuse ulatuses. Vertikaalse lõimingu saame sidususe ja järgnevuse abil: mõisted ja teemad korduvad printsiibil kergemalt raskemale, toetudes valdavalt varem õpitule.

Horisontaalne lõiming on mõistete ja teemade käsitlemine eri külgedest ja eri õppeainetes, et kindlustada õpitule võimalikult avarad seosed. Horisontaalne lõiming muusikaõpetuses on tihedam teiste humanitaarainetega: emakeel: tähelepanu kõne ja tegevuse jälgimisel, laulutekstdid, luuletused, millised on viisistatud; draama: diktsioon, eneseväljendusoskus, julgus esineda; inglise keel: mõisted, laulutekstdid, inimeseõpetus: mina, pere, kodu ja kodumaa; kodanikuõpetus: rahvakalendri tähtpäevad, kodu ja kooli traditsioonid, ühistegevus; loodusõpetus: matkimine, hääled looduses, linnulaul; tants: liikumine, rütm, rivi, sõõr; žanrid marss, polka, valss; liikumisõpetus: marss, kehahoid, rivi, sõõr.

Hindamine

Hindamine toimub Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi alusel arvestades alljärgnevaid erisusi:

- muusikaõpetuses annab sõnaline hinnang tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta;
- on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele;
- hinnatakse peamisi muusikalisi tegevusi: laulmist, pillimängu ja loovtegevusi, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi;
- hindamine sisaldab ka õpilase aktiivsust tunnist, hinnangut enese ja kaasõpilaste osalemisele ning saavutustele õppes;
- hindamine sisaldab ka õpilase aktiivset osalemist koolikooris, silmapaistvat esinemist kooliüritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel, mida arvestatakse õppetegevuse osana kokkuvõtval hindamisel;
- 1.–5. klassis kokkuvõttev hinnang „k“ pannakse välja kaks korda õppeaastas: poolaasta ja õppeaasta lõpus. 6.–9. klassis on numbriline hinne.

Muusika ainekava 1. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba ja emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.

Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga; helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega. Meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutustega.

Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd. Laulumängudel selle vanusastmes on oluline koht.

Õppesisu ja -tegevused

Muusikaõpetuses pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.

Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvlil.

Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd. Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme.

Õpitulemused

1. klassi lõpuks õpilane:

- laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiakuga;
- teeb vahet kõrgel ja madalal heli;
- teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- eristab erinevaid hääli ja müra muusikast;
- tunneb rütmivorme TA, TI-TI;
- mängib õpitud rütme nii keha- kui rütmipillidel kaasa;
- liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme;
- tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
- oskab kooli laulu "Me Tondi kool" refrääni, plaksutab kaasa;
- oskab peast mõnda õpitud lastelaulu;
- osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldma, M., Selke, T. (2009). *Muusikamaa I klassile*. Muusikaõpik + CD. Tallinn: Koolibri.
- Liiva, A. (2014). *Pisikene ime. Lastelaulud ja laulumängud*. Tartu: Laulupesa OÜ.
- Liiva, A. *Lastelaulud ja laulumängud*.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 2. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba ja emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.

Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga; helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega. Meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutustega.

Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd. Laulumängudel selle vanusastmes on oluline koht.

Õppesisu ja -tegevused

Laulmine aitab kaasa sotsiaal-emotsionaalse õpikeskkonna loomisele. Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldusprobleeme. Laulusõnade mõistmiseks tehakse koostööd eesti keele õpetajaga.

Ühislaulmine, sh esivanemate lauluvara tundmine, tugevdab põlvkondade vahelist sidet, kujundab koostöövalmidust ja väärtustab üksteise toetamist. Rütmipillide tegemiseks kasutatakse käepäraseid looduslikke materjale, nende valmistamisel kaasatakse vanemate klasside õpilasi.

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;
- väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu;
- tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A;
- mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa;
- oob lihtsamaid kaasmänge keha-ja rütmipillidel;
- laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa;
- laulab peast 3- 4 lastelaulu;
- mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes;
- tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;

- laulab “Me Tondi Kool” refrääni, plaksutab kaasa;
- osaleb õpitud laulumängudes.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldma, M. (2010). *Muusikamaa II klassile*. Muusikaõpik + CD. Tallinn: Koolibri.
- Liiva, A. (2014). *Pisikene ime. Lastelaulud ja laulumängud*. Tartu: Laulupesa OÜ.
- Liiva, A. *Lastelaulud ja laulumängud*.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 3. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke häälusprobleeme. Pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).

Alustatakse väikekandle esmaste mänguvõtete omandamist.

Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine.
- Hingamis-, häälus- ning diktsiooniharjutused.
- Intonatsioonipuhtus.
- Muusikalised teadmised ja oskused.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4; uus rütmivorm TA-A.
- Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.
- Meloodia: relatiivsete astmete SO, MI, RA kinnistamine, JO tundmaõppimine.
- Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.
- Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- teab peast 3–4 lastelaulu;
- laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti;
- tunneb tutavas laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega;
- tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu;
- tunneb kuulatud muusikapala iseloomu (kurb, rõõmus; aeglane, kiire);
- tunneb hümni, laulab vähemalt esimest salmi kaasa;
- laulab “Me Tondi Kool” refrääni, plaksutab kaasa;
- teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, osaleb nende laulmisel (mardi- ja kadrilaulud);
- mängib paarides laulumänge („Me lähme rukist lõikama”, „Kaks sammu” vms).

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldma, M. (2010). *Muusikamaa III klassile*. Muusikaõpik + CD. Tallinn: Koolibri.
- Liiva, A. (2016). *Lastelaulud Iga ilmaga*. Tartu: Laulupesa OÜ.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 4. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).

Alustatakse väikekandle esmaste mänguvõtete omandamisega.

Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine.
- Hingamis-, hääldus- ning diktsiooniharjutused.
- Intonatsioonipuhtus. Muusikalised teadmised ja oskused.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4; uus rütmivorm TI-RI-TI-RI.
- Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.
- Meloodia: kõik relatiivsed noodiastmed JO, LE, MI, NA, SO, RA, DI, JO ♯.
- Laulmine käemärkide järgi ja meloodia liikumise suuna kujutamine (kätega, joonega tahvlil jne).
- Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.
- Mõisted orkester, orkestrijuh, dirigent.
- Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- teab peast 3–4 lastelaulu;
- laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti;
- tunneb tuttavas laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega;
- tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu;
- tunneb kuulatud muusikapala iseloomu (kurb, rõõmus; aeglane, kiire);
- tunneb Eesti hümnit ja koolilaulu „Me Tondi Kool”, laulab kaasa;
- teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, osaleb nende laulmisel (mardi- ja kadrilaulud);
- mängib paarides laulumänge
- on omandanud 7-keelse väikekandle esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldmaa, M. (2014). *Muusikamaa lood IV*. Tallinn: Koolibri.
- Liiva, A. (2016). *Lastelaulud Iga ilmaga*. Tartu: Laulupesa OÜ.
- Pullerits, M., Urbel, L. (2008). *Muusikaõpik. 4. klassile*. + CD. Tallinn: Avita.
- Muusika kõigile. Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat. Resonaari 2011.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 5. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine, vaid muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine.

Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi. Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel.

Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine.
- Hingamis-, hääldus- ning diktsiooniharjutused.
- Intonatsioonipuhtus. Muusikalised teadmised ja oskused.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; uus rütmivorm TAI-RI.
- Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.
- Meloodia: relatiivsed noodiaastmed JO-JO ♭.
- Laulmine käemärkide ja rütmiseeritud astmenimede järgi;
- Meloodia liikumise suundade kujutamine (kätega, joonega tahvlil jne).
- Algteadmised noodikirjast.
- Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.
- Mõisted orkester, orkestrijuht, dirigent.
- Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn ja kooli laulu “Me Tondi Kool”;
- laulab vaba ning kõlava tooni ja selge diktsiooniga;
- saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes;
- teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;

- iseloomustab kuulatud muusikat;
- on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga;
- on omandanud väikekandle/plokkflöödi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides;
- on tutvunud noodijoonestiku, viiulivõtme ja täht-/silpnimetustega ja akordi mõistega;
- tunneb ja eristab kõlaliselt duur- ning moll-helilaadi.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldmaa, M. (2016). *Muusikamaa lood V*. Tallinn: Koolibri.
- Liiva, A. (2016). *Lastelaulud Iga ilmaga*. Tartu: Laulupesa OÜ.
- Roos, H. (2010). *Muusikaõpik 5. klassile*. + CD. Tallinn: Avita.
- *Muusika kõigile. Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat*. Resonaari 2011.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 6. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine, vaid muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine.

Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi. Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel.

Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine.
- Hääle kõlavuse, ilmekuse ning hääle individuaalsete omaduste (tämbel, diapsoon) arendamine.
- Eesti rahvalaulud, rahvaste laulud.
- Muusikateadmised ja oskused.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; rütmivormid, eeltakt.

- Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.
- Meloodia: relatiivsed noodiastmed JO-JO ♯
- Duur ja moll-helilaad.
- Muusika kuulamine: eesti rahvalaulud, -tantsud, -pillid .
- Muusika esitajad, hääleliigid, kooriliigid.
- Eesti tuntumad lauljad, dirigendid.

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- laulab vaba ning kõlava tooni ja selge diktsiooniga;
- tunneb õpitud rütmistruktuure lauludes, muusikas;
- tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
- laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
- tunneb eesti olulisemaid rahvapille (nii välimuse kui ka kõla järgi), teab nende nimetusi;
- teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost;
- On tutvunud erinevate kooriliikidega;
- eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält;
- teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldmaa, M. (2018). *Muusikamaa lood VI*. Tallinn: Koolibri.
- Roos, H. (2010). *Muusikaõpik 5. klassile*. + CD. Tallinn: Avita.
- *Muusika kõigile. Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat*. Resonaari 2011.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 7. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine, vaid muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine. Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi.

Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel.

Õpetaja suunamisel tutvutakse klassikalise muusika kullafondi ja pop-muusika ajalooga.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine.
- Laulmine ja hääle arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil.
- Hääle kõlavuse, ilmekuse ning hääle individuaalsete omaduste (tämbel, diapason) arendamine.
- Eesti rahvalaulud, rahvaste laulud, kaanonid.
- Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.
- Muusikateadmised ja oskused.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; rütmivormid, eeltakt.
- Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.
- Meloodia: relatiivsed noodiastmed
- JO- ja RA-lõpuline astmerida.
- Duur- ja moll-helilaad, kolmkõlad.
- Muusika kuulamine: eesti rahvalaulud (regilaul, uuem rahvalaul), -tantsud, -pillid, -laulikud.
- Muusika esitajad, hääleliigid, kooriliigid.
- Eesti tuntumad lauljad, koorid, koorijuhid.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid ja kooli laulu “Me Tondi Kool”;
- laulab pingevabalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega;
- on tutvunud pop-muusika ajaloo ja nüüdismuusikaga;
- tunneb keel-, puhk- ja löökpille;

- oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente;
- teab ja tunneb täht-/silpnimetusi, nende asetust noodijoonestikul;
- eristab kuuldeliselt duur- ja moll-helilaadi;
- tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A,
- TA-A-A-A ja pause.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldmaa, M. (2018). *Muusikamaa lood VI*. Tallinn: Koolibri.
- Sepp, A., Skuin, K., (2009). *Muusikaõpik 7. klass*. Tallinn: Avita.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 8. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

Arendatakse edasi õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemiskogemuste andmiseks (laul ning pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris).

Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi. Õpetaja suunamisel tutvutakse klassikalise muusika kullafondi ja pop-muusika ajalooga.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil.
- Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4, C.
- Taktimõõtude 3/8, 6/8 tutvustamine seoses lauludega.

- Rütmivormid. Rütmiimprovisatsioonid, kaasmängud.
- Meloodia: viiulivõti; helikõrguste absoluutväärtused ja nende seostamine relatiivsete astmetega.
- Bassivõtme tutvustamine.
- Muusika kuulamine: pillid, orkestriliigid. žanrid ooper, operett, muusikal, ballett, kontsert, sümfonia; jazz- ja rockmuusika; eesti levimuusika (R. Valgre, U. Naissoo, A. Oit jt).
- Lühikäsitelised heliloojate elust ja loomingust.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid ja kooli laulu “Me Tondi Kool”;
- laulab pingevalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- tunneb taktimõõte 2, 3, 4. tunneb ja suudab kaasa mängida levinumaid rütmistruktuure;
- oskab lahendada lihtsamaid rütmiülesandeid;
- on tutvunud pop-muusika ajaloo ja nüüdismuusikaga.

Kasutatavad õppematerjalid

- Anier, K., Muldmaa, M. (2018). *Muusikamaa lood VI*. Tallinn: Koolibri.
- Sepp, A., Skuin, K., (2009). *Muusikaõpik 7. klass*. + CD. Tallinn: Avita.
- *Muusika kõigile. Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat*. Resonaari 2011.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Muusika ainekava 9. klassile

Maht

35 tundi

Rõhuasetused

Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

Arendatakse edasi õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemiskogemuste andmiseks (laul ning pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris).

Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi. Õpetaja suunamisel tutvutakse klassikalise muusika kullafondi ja pop-muusika ajalooga.

Õppesisu ja -tegevused

- Laulmine ja hääle arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil.
- Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.
- Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4, C.
- Taktimõõtude 3/8, 6/8 tutvustamine seoses lauludega.
- Rütmivormid. Rütmiimprovisatsioonid, kaasmängud.
- Meloodia: viiulivõti; helikõrguste absoluutväärtused ja nende seostamine relatiivsete astmetega.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid ja kooli laulu “Me Tondi Kool”;
- laulab pingevalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
- on omandanud klassikalise muusika kuulamise oskuse;
- tunneb populaarsemaid klassikalise muusika näiteid;
- väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;
- on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.

Kasutatavad õppematerjalid

- Sepp, A., Skuin, K. (2009). *Muusikaõpik 7. klass.* + CD. Tallinn: Avita.
- Skuin, K., Sepp, J., Ojakäär, A. (2007). *Muusikaõpik 8. klass.* + CD. Tallinn: Avita.
- *Muusika kõigile. Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat.* Resonaari 2011.
- Repertuaar erinevatest väljaannetest.
- www.youtube.com

Kunstiõpetus

Õppeaine kirjeldus

Kunstiõpetuse eesmärgiks on huvi äratamine kunsti ja visuaalkultuuri vastu ning loomingulise algatusvõime toetamine. Õpilane õpib tundma ja kasutama kunstikeelt, arendab vaatlusoskust, kunstilist mõtlemist ja kujutlusvõimet. Kunstiõpetuse tunnid toovad õpilase ellu rõõmu ja mängulusti, millega kaasneb käeliste oskuste ja vilumuste arendamine (treenimine).

Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Oluline on loomise protsess. Õppetundides maalitakse, joonistatakse, kleebitakse, meisterdatakse, voolitakse ja tegeldakse paljude teiste kunstilise eneseväljenduse vormidega sel määral kui õpilase loovus võimaldab.

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- vaateleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Õpetamise põhimõtted

Kunstiõpetuse tundides luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Õpetamisel lähtub õpetaja põhimõtetest:

- 1) *kunste on vaja tõlgendada*. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist.
- 2) *kunstid toetavad mitmekülgselt loovust*. Kunsti õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

3) *kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu*. Kunsti ja muusika õppimine põhikoolis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust.

4) *kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed*, mis on lahutamatu seotud loomega. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivsed oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

5) *kunstiainete õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult*. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivsed oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

Kunstiõpetuse sisu teemade ja klasside jaotuses

Kujutamise- ja vormiõpetus

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
- punkt, joon, pind, rütm, struktuur; - objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös; - kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi; - joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab.	- inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; - ruumisuhete märkamine ja arvestamine (väiksem-suurem, kitsam-laiem, peenem-paksem, pikem-lühem jne) ning ruumisuhted pildil (kõrval, ülal, all jne); - joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks õpitakse mõisteid: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas jne;	- inimeste, esemete ja looduse kujutamisel õpitakse kujutatava iseloomulike tunnuseid esile tooma (sh karakter); - inimese kujutamisel õpitakse arvestama proportsioonidega; - figuuride joonistamisel õpitakse kasutama liikumisjooni; - erinevad keskkonnad ja nende kujutamine; - õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal (risttahukas, püramiid, silinder, kera); - op-kunsti teemade käsitlemine; - valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; - ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid,	- inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas; - taimede ja loomade kujutamine, plastika; - pinna struktuurid; - geomeetrilised kujundid; - skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne); - kujutav ja abstraktne kunst; - ruumiline objekt, installatsioon; - opkunst, pop-kunst. - digikunst.

	• ümbritseva keskkonna kujutamine; • kujutatakse enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi.	väliskekskond, linnaruum, loodus).	

Värvusõpetus

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
• värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); • huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta.	• värvitaju arendamine; • värviring: põhivärvid ja sekundaarsed; • värvid, vastandvärvid; • soojad värvid, külmad värvid; • värvide helestamine/tumestamine; • huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta; • värvuste rahvapärased nimetused: rootsi punane, lipu punane, jne.	• värviratas: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; • toon-toonis värvimine; • värvitaju arendamine (varjutamine); • värvidega olulise info rõhutamine.	• värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; • kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal; • värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne); • värviefektid: värvikülustus ja kontuurid, pimestav valgus; • värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus.

Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
• kunstiteost luuakse läbi keske tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades; • kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul); • tausta ja objekti suhe;	• esiplaan ja taust, osaline kattuvus; • portree või horisontaalformaad; • suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; • tasapinnalised ja ruumilised teosed.	• horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; • ühe koondumispunkti ja perspektiiv; • tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid.	• pildi segmentid ja kolmandiku reegel; • esemete mahulisuse kujutamine.

Kujundamis- ja kirjaõpetus

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
- kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne) Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk); - loodusmaterjalist mandalate ja lihtsamate piltide ladumine; - lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; - oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.	- ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; - rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult); - märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas); - voltimine; - ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.	- õpitakse lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; - tarbekunst - mudelite loomisel lähtutakse otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja ilumõistest; - teksti illustreerimine ka digitaalsete vahendeid kasutades; - teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalsete vahendeid kasutades; - ilukiri (sh kirjaoptika); - infograafika.	- teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika; - digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne); - digimeedia: reklaam ja meem; - animatsioon ja filmikunst; - Infograafika.

Kunstikultuur

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
- kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; - kunstiõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümbolika, rahvakalendri tähtpäevade ja	- kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; - näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; - teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; - visuaalne kirjaoskus;	- tutvutakse Eesti kunsti tähtsustega; - kaasaegne kunst ja installatsioon; - vestlused lihtsamatel kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing; - näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu	- Eesti kunst ja maailma kunst; - kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; - kultuuriväärtuste hoidmine; - kunsti seostamine teiste eluvaldkondade ning ühiskonna muutustega; - kunstniku elukutse ja kunstidega

pärimuskultuuriga; • õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümbolikat.	• teiste loomingu kasutamine.	kunstikultuuriga tutvumine; • huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); • filmide, arvutimängude, koomiksita ja reklaamide pildikeel; • opkunst, pop-kunst ja installatsioon.	seonduvad erialad; • näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; • muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine); • autorlus ja kunstiteoste väärtus.

Tehnikad, vahendid ja materjalid

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
• maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (voolimise) baasoskuste õppimine; • erinevate tekstuuride loomine; • trükitehnikad; • looduslik materjal ja selle kasutamine loovtöös; • tunnis kasutatavate materjalide ja töövahendite sihipärane ja ohutu käsitlemine.	• keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine; • kollaaž; • guaššide, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; • voolimine: ümarplastika ja reljeef; • materjalide säästlik kasutamine; • digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalidest ; • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon; • filmide, arvutimängude, koomiksita ja reklaamide pildikeel.	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; • materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid.); • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitus, film.

Töökultuur

1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
• ülesandeid teostatakse valdavalt koostegEVuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; • õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viimiseks •	• õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid • õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; • õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; • initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine •	• õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • tehakse nii individuaal kui gruppitöid; • pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele; • kavandatakse mahukamaid ja pikemaajalisi (mitmetunniseid) projekte; • töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; • loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel; • jõudumööda lähenetakse autoriõigusest lähtuvatele teemadele.	• tegevuse võimalikult iseseisev kavandamine, teostamine ja tulemuse ning tööprotsessi reflekteerimine; • koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; • kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine; • autoriõigus, intellektuaalomand.

Üldpädevuste kujundamine kunstiopetuses

Kunsti õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

- Kunstiõpetuse kaudu saab õpilastes äratada huvi kultuuripärandi sh kunstitööde vastu ning hoida seda uudishimu üleväl.
- Teiste rahvaste kunsti uurides ja selle üle arutledes saame esile tuua kultuurilist mitmekesisust ja õpetada õpilasi seda väärtustama.
- Kunstiõppes saame arutleda ilu mõiste ja ilumeele üle, tõsta esile tajuerinevusi, avada loovuse ning subjektiivsuse mõistet, pöörata tähelepanu autorlusele.
- Erinevaid kunstiliike, stiile ja tehnikaid õppides leiab õppija oma kunstilised eelistused ning rakendab neid oma igapäevaelus ja loometegevuses.
- Erinevad kunstiteosed annab rikkalikult võimalusi moraalnormide ja eetilise teemal arutlemiseks, mille läbi saab kujundada õppija kõlbluspõhimõtteid ja mõista või mõistatada kunstniku rolli ühiskonnas.

Infoväljad ja projektid: [Kultuuriministeeriumi teema-aastad](#), [Eesti Kunstimuuseumi kunsti digisild](#), [Eesti Muuseumi Ühing](#), [Eesti muuseumite veebivärv MUIS](#), [Eesti Filmi Andmebaas](#), [Eesti Kunstiakadeemia](#), [KUHI kunstihariduse ideed](#), [Eesti Kunstikoolide Liit](#), [Kunstihariduse Ühing](#), [ASSITEJ Eesti keskus](#), [Just Film](#), [Haridus Ekraanil](#), [Eesti Autorite Ühing](#)

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

- Kunstiteoste loomisel saab esile tõsta ja tähistada Eesti rahvuslike traditsioonide ja rahvakalendri tähtpäevi.
- Kogukonna ja kultuuri väärtustavates projektides (erinevad koostööprojektid või heategevuslikud üritused) osalemine aitab kaasa aktiivse ja vastutustundliku kodaniku kujunemisele.
- Väljenduslaadides ja -viisides varieeruvus võimaldab õppijatel toime tulla erinevustega ühiskonnas, aktsepteerida ning väärtustada mitmekesisust.
- Ühise tööruumi ja töövahendite jagamine ning individuaal- ja grupitööde vaheldumine kunstitundides aitab kaasa suhtlemis- ja koostööoskuste arengule.
- Osalemine oma klassi- ja kooliruumi kujundamisel (näitused, tähtpäevad, projektid) kujundavad hoolivat suhtumist ümbritsevasse keskkonda ja lugupidamist enda ning kaasõpilaste loomingusse (näitused).

Infoväljad ja projektid: [Integratsiooni sihtasutus](#), [Vabamu](#), [ERRi Lasteekraan](#), [Tervist edendav kool](#), [Liikuma kutsuv kool](#), [Roheline kool](#), [kunstiprojekt Valgele Valgega](#), [rahvaalgatus.ee](#), [heakodanik.ee](#)

Enesemääratluspädevus

- Kunstiõpe võimaldab õppijal ka oma emotsionaalsed maailma avada ja peegeldada.
- Loometöö võimaldab enda suutlikkust analüüsida, enesesse vaadata ning oma tugevaid ja nõrku külgi (õpetaja abiga) hinnata.
- Väljenduslaadides ja -viisides varieeruvus võimaldab õppijatel toime tulla erinevuste aktsepteerimise ja vastuoludega ning kohandada oma tegevust ja käitumist.

Infoväljad ja projektid: Peaasi.ee, KIVA, VEPA, [Kiusamisest vabaks](http://Kiusamisest_vabaks), [noorteportaal Teeviit](http://noorteportaal.Teeviit), Lahendus.net, minukarjäär.ee, [TORE ühing](http://TORE_ühing)

Õpipädevus

- Emotsioonide, tähelepanu ja enesetunnetamisega seotud oskuste arendamine, nt enda motiveerimine, tähelepanu koondamine, sooritushirmust üle saamine, enesekindlus jne.
- Intuiitiivse ja loova mõtlemise kasutamine loomeprotsessis. Katsetamise väärtustamine avab võimalusi julgemateks otsinguteks.
- Probleemilahendus, töö planeerimine nii ideeliselt kui ka visuaalselt. Info hankimine ühe või teise töö teostamiseks suunab õppijat aineteüleseid oskusi rakendama.
- Praktiliste oskuste arendamine: käeline tegevus, meetodite, materjalide, tööriistade ja vahendite (sh digitehnoloogia) kasutamine, tööpinna organiseerimine ja korrastamine
- Teistega suhtlemiseks ja teiste mõjutamiseks (sh ka pildikeel) vajalike oskuste arendamine.
- Probleemilahendus, töö planeerimine nii ideeliselt kui ka visuaalselt. Info hankimine ühe või teise töö teostamiseks suunab õppijat aineteüleseid oskusi rakendama.

Infoväljad ja projektid: [Haridus-ja noorteamet HARNO blogi](http://Haridus-ja_noorteamet_HARNO_blogi) ja [hariduse tehnoloogiakompass](http://hariduse_tehnoloogiakompass), [Tagasi kooli](http://Tagasi_kooli), [Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskus HIK](http://Tallinna_Ülikooli_haridusinnovatsiooni_keskus_HIK), Hev-materjalid, [Tartu Ülikooli õpistsenaariumid](http://Tartu_Ülikooli_õpistsenaariumid)

Suhtluspädevus

- Erinevate kunstiliikide, tehnikate ja materjalide õppimisega kaasneb sõnavara avardamine, samuti aitab kunstiteoste üle arutlemine kõnekeelt väljendusrikkamaks muuta.
- Arutelud kunstiteoste üle arendavad lisaks vaatlusoskusele ka kuulamisoskust, erinevate arvamustega arvestamist ja suhtlussituatsioonidega kohanemist.

- Autorite äramärgimine ja nimetamine tuleb samuti kunstiõppes pidevalt esile, mille kaudu saame osutada ka viitamise olulisusele.
- Teoste või näituse info ja saatetekstide lugemine, koostamine aitab eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust.
- Haridusprogrammides ja projektides osaledes ning näitusi külastades kogevad õpilased uusi suhtlemissituatsioone.
- Kunstiõppes saame tähelepanu pöörata ka igasuguse info visuaalsele korrastatusele ja selgusele (nt infograafika analüüsi ja loomise kaudu).

Infoväljad ja projektid: Peaasi.ee, [Targalt internetis](http://Targalt.internetis), [noorteportaal Teeviit](http://noorteportaal.Teeviit), [kunstiprojekt Valgele Valgega](http://kunstiprojekt.ValgeleValgega), Erasmus+, [TORE ühing](http://TORE.ühing), [meedia kirjaoskus VeryVerified](http://meedia.kirjaoskus.VeryVerified)

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

- Sarnaselt matemaatika ja loodusõpetusele toimub kunstitundides maailma uurimine ja kujutamine (sh ruumiline) kujutamine, visuaalne korrastamine, mustrite märkamine.
- Ühine eesmärk on uurida looduse värve, värvide muutusi, vorme, tekstuure ja kirjeldada kogetut. Kirjeldatakse ühiste mõistetega: rütm, tasakaal, sümmeetria, perspektiiv, proportsiooni.
- Loodusest inspireeritud musterid ja struktuure kasutatakse edukalt tarbekunstis, disainis ja arhitektuuris.
- Lisaks mõõdetavale ja kirjeldatavale on maailmas palju subjektiivset ja määratlematut, mis on samuti oluline. Sellest arusaamise parandamiseks ja taluvuse tõstmiseks saab kasutada samuti kunsti erinevaid väljendusviise.
- Tehnoloogia areng mõjutab oluliselt maailma ja sellest arusaamist, nii ka kunsti valdkondades. Näiteks saab luua digimaale ja -kollaaže, 3D-prinditud skulptuure või tarbeesemeid, erinevaid valgus ja liikumiseefektidega skulptuure, installatsioone. Tehisintellekti kasutamine toob uusi võimalusi aga sunnib mõtlema ka inimloomingu väärtustamise teemal.

Infoväljad ja projektid: [ERR Novaator](http://ERR.Novaator), [Rakett 69](http://Rakett.69), [Tallinna Ülikooli Eduspace](http://Tallinna.Ülikooli.Eduspace), [Mektory tehnoloogiakool](http://Mektory.tehnoloogiakool), [Tartu Ülikooli teaduskool](http://Tartu.Ülikooli.teaduskool), [Haridus Ekraanil](http://Haridus.Ekraanil), BetterGeoEdu, [Eesti Teadusagentuur](http://Eesti.Teadusagentuur), [Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit](http://Eesti.Tehnoloogiakasvatuse.Liit)

Ettevõtlikkuspädevus

Kõik [ettevõtlikkuspädevuse valdkonnad](#) seostuvad kunstiõpetusega:

- Enesejuhtimine: uskumused ning motivatsiooni ja pingutuse suunamine - meisterlikkuse püüe.
- Väärtust loov mõtlemine ja lahenduste leidmine - loovus, uute ideede loomine, probleemide lahendamine.
- Sotsiaalsete olukordade lahendamine - inimeste ja kultuuride vaheline teadlikus, kommunikatsioon ja ühistegevused.
- Äriideede elluviimine - kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed, ettevõtted, kunstiteoste emotsionaalne ja materiaalne väärtus, autoriõigus, kunstnik kui ettevõtja.

Infoväljad ja projektid: [Edu ja Tegu programm](#), [Ettevõtlik Kool](#), [TULEM](#), [Ja Eesti](#), [rahvaalgatus.ee](#), [riigiportaali Eesti.ee](#)

Digipädevus

- Digitehnoloogiad pakuvad järjest rohkem võimalusi eneseväljenduseks ja selle jagamiseks ning oma tööde esitlemiseks.
- Digitehnoloogiad aitavad kunsti avastada: kunstiorganisatsioonide veebilehed, kunstiajakirjad, virtuaalnäitused, digitaalsed kunstikogud jne
- Digitehnoloogiaga kaasnevad ohud: visuaalne üleküllus, enesekuvandi kontrollivajadus ja küberkiusamine, nutisõltuvus, privaatsus- ja autoriõigus.

Infoväljad ja projektid: [Targalt internetis](#), <https://tehnoloogia.ee>, [videokanal Videoõps](#), [Digiõpik I kooliaste](#), [Digiõpik II kooliaste](#), [meedia kirjaoskus VeryVerified](#), [HARNO hariduse tehnoloogiakompass](#)

Lõiming

Kunstiõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Kunstiõpetuse kaudu on võimalik arendada ja hoida õpilastes huvi ümbritseva keskkonna ja selle nähtuste vastu. Huvitavate ja inspireerivate tunnitegevuste kaudu tugevdatakse soovi osaleda erinevates kunsti- ja muudes õppetegevustes. Õpilastel kujuneb positiivne hoiak õppimise ja töö tegemise suhtes, valmisolek elukestvaks õppeks. Arenevad õpi-, töö- enesekontrolli-, suhtlemisoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimekust, toetatakse nende positiivseid arenguuskumusi. Kujundatakse oskust ja harjumust eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendama. Õpilased tutvuvad erinevate kunstivaldkonnaga

seotud elukutsetega ning teadvustavad nende seost inimese individuaalsete eelduste ja huvidega. Õppekäikudel saavad õpilased tutvuda erinevates asutustes, nt muuseumid, hariduskeskused, töökojad vms, töökeskkondade ja töö sisuga.

Keskkonna ja jätkusuutlik areng

Teemaga taotletakse loodustaju arendamist, õpilase kujunemist vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda. Loomingulises tegevuses saab tähelepanu pöörata kaasaegse maailma väljakutsetele nt jätkusuutlik eluviis, kliimasoojenemine, rahvastiku ränne jne. Tutvutakse ringmajanduse sh taas- ja korduskasutuse põhimõtetega, õpitakse looduslikke ressursse väärtustama ja nende kaitse tähtsust mõistma.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunstiõpetuse tunnid toetavad õpilaste algatusvõimet ja ettevõtlikust ning julgustavad katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist. Paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused, millega kaasnevad inimeste eripärade tunnustamine ja ühiskondlike normide ning tavade teadvustamine. Osalemine kunstikonkurssidel ja näitustel pakub kogemusi ja eduelamusi. Arutelud erinevate kunstiteoste põhjal avardavad maailmavaadet ning osalemine erinevates projektides ja näitustel annab võimaluse avaldada kunstiteoste kaudu arvamust ning erinevates küsimustes kaasa rääkida. Ainetundides tutvutakse erinevate kunstirühmituste ja -ühingutega, nende tõekspidamiste ja eesmärkidega, samuti noorteorganisatsioonidega, teiste huvirühmadega ning erinevate ettevõtetega, mis kaasavad noori oma tegevustesse ja pakuvad neile arengu-, koostöö- ning praktikavõimalusi. Kunstiteoste väärtuse ja autoriõiguse teemadega kaasneb ühtlasi ka looja ja tarbija rolli teadvustamine. Valminud kunstitöid võib müüa/kinkida heategevuslikul eesmärgil.

Kultuuriline identiteet

Teema raames tutvutakse kohaliku kultuuripärandiga, suunatakse noort mõistma ennast kultuuri kandjana ja edasiviijana, mõistma kultuuride vahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist kultuuritraditsioonidesse ja kaasaja kultuurinähtustesse. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel. Eesti ja teiste rahvaste kultuuripärandiga tutvudes kujuneb rahvusliku kuuluvustunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel. Tundides julgustatakse teostama oma kultuurilist identiteeti ja loovust väljendavaid ideid. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kandvatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused). Tähtis on noorte endi osalemine muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Teemaga taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda ning suudab toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse valima sobivat suhtlusviisi ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest, määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet, kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi, arendama kriitilise tebeanalüüsi. Tundides tutvustakse visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahenditega ning kasutatakse neid oma loometöös või loometegevuse tulemuste jagamiseks (esitlused, digitaalsed näitused, sotsiaalmeedia sisu jne), samuti õpitakse arvestama autoriõigustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kunstiõpetuse tundides kasutatakse kaasaegseid tehnoloogia võimalusi ja vahendeid, õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, millega taotletakse õpilaste kujunemist uuendusaltideks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutavateks inimesteks. Tehnoloogia tundmine ja kasutamisoskus võimaldab toimetulekut kiiresti muutuvast elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Uued võimalused inspireerivad ja aitavad kaasa õppijate võimele leida jõukohastele probleemidele loovaid ja uuenduslike lahendusi. Erinevate kunstiteoste ja teemade käsitlemisel saab mõtestada koos õpilastega tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse õppetegevuses foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise kaudu. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele kasutatakse nüüdisaegseid IKT vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul.

Tervis ja ohutus

Kunstiga tegelemine arendab tundemaailma, intuiitiivset ja loovat mõtlemist. Kunstidel on oluline osa igapäevaelu rikastava ning emotsionaalselt tasakaalustava harrastusena. Kunstiga tegelemine aitab kaasa inimese vaimse tervise ja heaolu parandamisele ja hoidmisele. Tundides võib kasutada ka kunstiteraapilisi ülesandeid ja võtteid. Kunstitundides kasutatakse palju erinevaid materjale ja töövahendeid, mille juures järgitakse ohutusest ning otstarbekusest. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid, õpetatakse märkama ja tajuma ohtlikke olukordi ning neist hoiduma, abivajadust märkama ning vajadusel abi kutsuma. Ühist tööruumi ja töövahendeid kasutades kujundatakse õpilaste teadlikkust hoolitseda töövahendite ja tööruumi eest. Läbi erinevate kunstiprojektide saab arutleda inimese heade harjumuste ja tervislike eluviiside üle ning jagada oma seisukohti läbi inspireerivate loovtööde.

Väärtused ja kõlblus

Erinevate ajastute kunstiteoste ja kunstivoolude tutvustamisega toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Kunstitundides õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone ja vajadusi, ning nende väljendamise võimalusi kunstiliste tegvuste kaudu. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud. Õpilastega külastatakse kunstinäitusi ja muuseume, analüüsitakse ühiselt nähtud taieeid. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel konkurssidel ja õpilastööde näitustel.

Kunstiõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Kunstiainete ja teiste ainevaldkondade seostamiseks on palju võimalusi.

Väärtushoiakute kujundamine ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist (kunstid, eesti keel ja kirjandus, võõrkeeled, ajalugu ja ühiskonnaõpetus, geograafia, käsitöö ja tehnoloogia, liikumisõpetus). Kunstide kaudu saab eriti hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi ja loovust nüüdisühiskonna innovatsiooni allikana.

Kattuvate või lähedaste mõistete kasutamine (kompositsioon, struktuur, rütm, plaan, stiil, variatsioon, improvisatsioon, liikumine, dünaamika jm): kunstid, keeled ja kirjandus, tehnoloogia, liikumisõpetus.

Kunst ja sotsiaalsained

- Sotsiaalsainetest lähtudes vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega.
- Tutvustatakse tuntud kunstnikke, nende teoseid läbi aegade.
- Tutvustatakse eri ajastute kunstivoolu.
- Käsitletakse ehituskunsti arengut aegade jooksul.
- Korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Kunst, emakeel, võõrkeeled

- Emakeelest ja võõrkeeltest lähtudes arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; kirjandusest lähtudes vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis.
- Illustratsioonide juurde kuuluvate tekstide jõukohane analüüs.
- Tekstide põhjal illustratsioonide loomine.
- Kirja kasutamine kunstiteoses.
- Tähtpäevade teemaliste kaartide kutsete meisterdamine.

Kunst ja loodusained

- Loodusainetest lähtudes teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi.
- Loodustunnetuse arendamine läbi kujutava kunsti.
- Kunsti vahendite ja materjalide seosed loodusega.
- Looduslike materjalide kasutamine.
- Loodusmaalide, skulptuuride loomine või pildistamine, filmimine.

Kunst ja matemaatika

- Matemaatikast lähtudes arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid);
- Mõõtmine ja selle erinevate meetodite kasutamine.
- Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine.
- Geomeetriaalaste mõistete rakendamine erinevates kunsti valdkondades, näiteks arhitektuuris, ruumikujunduses.
- Geomeetria mõisted on aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide analüüsil.
- Pildidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine.

Kunst, käsitöö ja tehnoloogia

- Käsitööst ja tehnoloogiast lähtudes arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
- Kunstiõpetus ja tööõpetus on lõimitud nii loovuse, loomingu kui käsitööoskustega.
- Mõlemad ained eeldavad õpilastelt individuaalset eneseväljendust, julgustavad õpilasi loovalt väljenduma, luuakse mingi reaalne teos.
- Nii kunstiõpetuses kui tööõpetuses õpitakse läbi esemelise õpikäsitle. Õppeülesannete täitmine vajab käelisi oskusi ja õppeprotsess eeldab käelise koordineerimise arendamist.
- Kunstiõpetuses ja tööõpetuses on mõnede ülesannete täitmisel kasutusel samad tööriistad materjalid.
- Mõlemas aines uuritakse värvi, kuju, proportsiooni visuaalseid elemente.
- Mõlemad ained eeldavad erinevate materjalide ja nende omaduste tundmist.
- Kasutusel on tööõpetusega samad digivahendid ja programmid.
- Mõlemas aines kavandatakse töid või kunstiteoseid alates idee väljatöötamisest kuni lõpptooteni.

Kunst ja liikumisõpetus

- Liikumisõpetusest lähtudes arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
- Kunstilised tegevused ja muusikalis-rütmilised liikumistegevused loovad võimaluse loominguliseks eneseväljenduseks, arendavad loovust.
- Mõlemas tunnis arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust, koordineerimist.
- Kunstiõpetuse tunnis võib kavandada liikumisõpetuse tundide jaoks kostüüme, maske, dekoratsioone.
- Kujutada oma kunstitöödel sportlasi, sportlikke tegevusi jne.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendist.

Hindamisel on oluline tunnustada lahenduste erinevusi ja väärtustada õpilaste isikupära. Hinnates arvestatakse õpilase loovust ülesannet lahendades, töö kulgu ja saavutatud

õpitulemusi. Hindamisel võetakse arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu.

Kunst ja tehnoloogia 1.-2. klass

Maht

105 tundi

1.-2. klassis viiakse kunsti ja tehnoloogia tunnid läbi üldõpetuse raames. Õppetegevuse korraldamisel on hea lähtuda järgmistest tähelepanekutest ja soovitudest:

- Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud.
- Teemad valitakse vastavalt õpilaste teadmistele ja kogemustele, ainekku leiab teistest õppeainetest - eelkõige lugemise ja loodusõpetuse teemadest.
- Õppeülesannete järjestamisel lähtutakse põhimõttest liikuda ruumiliselt kujutiselt tasapinnalisele (kõigepealt voolitakse eset, seejärel tehakse temast joonistus).
- Õpilaste tunnetustegevus toetamiseks keskendu valdavalt lähiümbruse tajumisele eri meeltega (nägemine, kuulmine, haistmine, kompimine) ning õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju
- Töövõtteid võib esmalt läbi teha töövahenditeta - joonistamine käe/jalaga õhus, laual, põrandal.
- Esmased harjutused töövahenditega tehakse suurtel pindadel: tõmmatakse jooni tahvlile ja A3 formaadis paberile; värvitakse suuremaid pindu (nt suur ring) jne. Järk-järgult muutuvad tööformaadid ja värvitavad pinnad väiksemaks – nendel töötamine nõuab õpilaselt suuremat motoorset vilumust.
- Õpetatakse joonistama/maalima üksikobjekte ja objektide rühmi ettevalmistatud taustale või värvilisele paberile.
- Orientiiride (eri kuju ja suunaga punktiirjoonte ülejoonistamine, punktide ühendamine) ja šabloonide kasutamisega peab olema ettevaatlik - need suruvad õpilasi omaks võtma etteantud kujutamistandardeid, mitte tunnetama ja looma enda omi.
- Võtke aega tööoskuste harjutamiseks, alati ei pea kaasnema loovtöö. Õppige üheskoos ja loovalt: pliiatsi- ja pintslihoidu, käesurve teadlikku reguleerimist, rebimis ja lõikamisoskusi vabalt ja kujutise kontuuri jälgides jne.
- Õpeta teadlikult õpioskusi: kuulama ja mõistma suulisi lihtkorraldusi, osalema dialoogis, abi küsima ning tegevust kontrollima.

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb (nimetab) ja kasutab töövahendeid (pliiatsid, vildikar, pintsleid, käärid, joonlaud, liimipulk) ning -materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, tekstiil, nõör, lõng);
- 2) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- 3) kujutab kõrvuti asetsevad sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- 4) võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;

- 5) on praktiseerinud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
- 7) valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- 8) täidab tunnis ülesandeid koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piires suulise korralduse järgi.

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus	
Õpitulemused: • leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel; • joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga; • kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil; • kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga.	Õppesisu: • punkt, joon, pind, rütm, struktuur; • objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös; • kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi; • joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab.
Mõisted: punkt, joon, pind, rütm, struktuur	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Joone kujutamine: jäme, peenike, tugev, õrn, sirge, kõver. Punkt: väike, suur, selge piiriga, susapusa. Pind: hele, tume, värviline ühevärviline jne. 2. Esemete ja figuuride pinnaline kujutamine, nende ligikaudse vormi ja proportsiooni edasiandmine. 3. Kujutab tuttavate kujundite (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk jne.) abil objekte ja esemeid. 4. Vormilt lihtsate esemete ja figuuride voolimine eeskuju järgi.	

Metoodilised soovitused:

1. Harjuta teostel nähtava kirjeldamist - mis see on, mida näed ja milline see on (kui suur, millise kujuga, *mis värvi*, milliseid jooni, pindasid, vorme märkad, kuidas need paiknevad?).
2. Eelista konkreetse tulemusega tegevusi.

Teema: Värvusõpetus**Õpitulemused:****2. klassi lõpetanud õpilane:**

- tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi.

Õppesisu:

- värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine;
- värvide segamine (helestamine/tumestamine);
- huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta.

Mõisted: värvus, värvitoon, hele, tume

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Korda põhivärve ja kasvata teadmist värvidest järjest suuremaks. Koostage erinevaid värvikõlasid.
2. Uurige, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele.
3. Maalimine värvilisele paberile loob uusi ja laiendatud võimalusi värvikõlade kujutamiseks.
4. Ümbruse- ja pildivaatlused: missuguseid värve märkad, lähiümbrusest värvitoonide leidmine.
5. Meeleolu väljendamine värvidega.

Metoodilised soovitused:

1. Võimalusel soeta klassi suured ühiselt kasutatavad värvipudelid ja kasuta värvide jagamiseks palette. Nii ei teki õpilastel kiusatust kõiki oma värve välja võtta ja paberile kanda, saad keskenduda värvi(de)le, mida tunnis õpetad.
2. Kui õpilased pole värvidega ümberkäimisel veel kogenenud, näita ette, kuidas peab toimetama ja saada tegevust kõnega.
3. Õpeta märkama - suuna verbaalselt, kui vaja osuta.
4. Võimalusel kasuta "Suur maalritöö" animatsiooni (värviraamat) - nt pange värvitud piltidest kokku loo järjestus

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused: • joonistab šablooni või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga.	Õppesisu: • kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades; • võrdlemine (suur väike, pikem-lühem) kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul) • tausta ja objekti suhe.
Mõisted: kontuur, detail, tegelane, ese, taust, (kahemõõtmeline, kolmemõõtmeline)	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Suurussuhte ja objektide paiknemisega seotud tegevused (ees, taga, üleval, all jne)) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormid üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne).	
Metoodilised soovitused: 1. Reaalne läbimängimine ja tunnetamine (aseta ette, taha, võta väiksem, suurem, missugune on raskem, kergem, jne). 2. Kujutamisel keskendu korraga ühele tunnusele, esmalt mängi läbi, siis kujuta. 3. Sageli on nii, et õppijad märkavad rohkelt üksikuid detaile, kuid ei seo neid teose tasandil tervikuks.	
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus	
Õpitulemused: • järgib jõukohast mustri rütmi; • jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri.	Õppesisu: • kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne) Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk); • loodusmaterjalist mandalate ja lihtsamate piltide ladumine. Lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine. • oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.
Mõisted: muster, kontuur, kiri, sündmus, sümbol	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Eesti riigi, kodukoha ja kooli sümboolikaga tutvumine.
2. Mustri ja värvikorduste uurimine.
3. Loodusliku materjaliga mustrid õues, aga ka paberil (oksad, kivid, tõrud, lehed, õied jne).
4. Mustrite märkamine/otsimine loodusest (puu kasvuringid, lehe või õie kuju jne).

Metoodilised soovitused:

1. Sümbolite puhul keskendu kõige olulisematele ja iseloomulikumatele tunnustele, seosta lugudega ja selgita lihtsalt.
2. Kasuta algul lihtsamaid detaile, võta tervik osadeks lahti (rukkilille puhul uuri kõigepealt õielehte, hiljem püüa üksikud lehed õieks kokku saada).
3. Looduse uurimisele tasub aega kulutada (kasuta julgelt mikroskoobe, kogu ja kuivata koos õpilastega lehti ja õisi, et hiljem neid kasutada ja uurida, kanna leitud mustrid üle loovtöösse).

Teema: Kunstikultuur**Õpitulemused:**

- tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest;

Õppesisu:

- kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda;
- kunstõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimuskultuuriga.
- õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümboolikat.

Mõisted: kunst, kultuur, teos, autor

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kooli ja kodukoha traditsioonide, lugude, sümbolite ning mustrite uurimine ja kasutamine loovtöö sisendina.
2. Kooli ja /või lähiümbruses asuvate näituste uurimine "kunstniku pilguga" - õpetaja annab näituse vaatlemiseks jõukohased ülesanded: nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, arutleb nende paiknevuse üle (ees, taga üleval all).

Metoodilised soovitused:

1. Loo tunnis õhkkond, kus õpilasel on hea katsetada ja tee igast tuunist oluline kunstisündmus.
2. Iga õpilase töö on teos ja teose alla lisage koos alati autori nimi. Kui õpilane ei kirjuta, teeb õpetaja/lapsevanem talle valmis kleebitavate nimesiltide karbi.

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid**Õpitulemused:**

- tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms);
- rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades;
- liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades;
- voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades.

Õppesisu:

- maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (voltimise) baasoskused;
- erinevate tekstuuride loomine;
- trükitehnikad;
- looduslik materjal ja selle kasutamine;
- materjalide säästlik kasutamine;
- töövahendite õige ja ohutu käsitlemine.

Mõisted: maalimine, joonistamine, voltimine, kollaaž

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Loovtöid teostades harjutatakse maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (voltimise) baasoskusi. Õpetaja näitab ette, suunab ja korrigeerib tegevust.
2. Kasutatakse lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms).

Metoodilised soovitused:

1. Tunni fookus hoia protsessil, mitte tulemusel - õpilased tunnevad rõõmu tegutsemisest ning teisejärgulisem on tulemus.
2. Baasoskuste treenimise ja loova tegutsemise vahel hoia tasakaal. Õpilastel on sageli väga erinev varasem kokkupuude erinevate töövahendite ja tehnikatega, sellega tuleb arvestada.
3. Mõtle läbi, mida ja kuidas õpetad, soovitava tee eelnevalt tööprotsess läbi.
4. Suuremaid tööd jaota mitme tunni peale.

Teema: Töökultuur**Õpitulemused:**

- hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest;
- tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega;
- oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid.

Õppesisu:

- ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi;
- õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid;
- kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.

Mõisted: töökoht, tööahend, näidis, koostöö

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Tunnirutiinide loomine - töökoha valmisseadmine, töökoha korrastamine.
2. Koostööle suunavad tegevused - materjali jaotamine.

Metoodilised soovitused:

1. Mõtle läbi, kuidas õpilane teab, et töökoht on valmis või korras, aita reflekteerida.
2. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstiõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.

Kunst ja tehnoloogia 3.-4. klass**Maht**

105 tundi

3. ja 4. klassis on kunstiõpetus ja tööõpetus tihedalt omavahel lõimitud ning tundides käsitletakse kunsti, tehnoloogiaõpetuse, käsitöö ja kodunduse algteadmisi, mis on eelduseks II

ja III kooliastmes. Õpitakse tegutsema plaani järgi. Esialgu on selleks õpetaja koostatud tegevuskava, hiljem hakatakse ühistegevuses ise plaani koostama ning selle täitmist jälgima. Enesekontrollioskusena õpitakse oma tööd vaatlema ja võrdlema näidisega. Samuti õpitakse kaaslaste tegevust ja töid võrdlema, erinevusi leidma ja originaalsust hindama. Suureneb kasutatavate töövahendite ja -materjalide hulk.

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja -materjale;
- 2) kujutab loomi (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist;
- 4) järgib mustri rütmi;
- 5) võrdleb ja iseloomustab õpetaja suunamisel kahte kujutist tajutavate tunnuste alusel, väljendab kujutiste paiknemist pildiruumis;
- 6) korrastab oma töökohta;
- 7) täidab kunstiõpetuse ülesandeid eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus	
Õpitulemused: • märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd; • oskab juhendile vastavalt joonistada erinevaid jooni ja vorme: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar.	Õppesisu: • inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; • joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks õpitakse mõisteid: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas; • võrdlemine (suur väike, pikem-lühem); • mänguline ja loov tegutsemine; • kujutatakse enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi.
Mõisted: detail, tervik, suur, väike, pikem, lühem	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Pildi või foto järgi looduspilt (foto võtab õpilane ise kaasa, kasutatakse õppekäigul tehtud fotosid). 2. Kirjelduse järgi looduspildi maalimine. 3. Emotsioonide kujutamine- rõõmus pilt, kurb pilt või hea tuju pilt, halva tuju pilt. 4. Loodusobjektide voolimine.	

Metoodilised soovitused:

1. Looduspildi puhul võib alustada horisontaaljoone kasutamisega taeva ja maapiirina ([maastiku joonistamine.pdf](#)).
2. Kasutage õpilastega nende endi loodud maastikuplaane (skeeme) erinevate aastaaegade või ilmastikunähtuste kujutamiseks.
3. Arutlege õpilastega koos, kas päikest saab kujutada ka muud moodi kui kolmnurgana paberiservas või ringi ja kiirte kombinatsioonina.
4. Õpilastele meeldib loomi joonistada ja voolida. Enne kujutamist ja voolimist uurige looma videofilmi või pildimaterjali pealt, kõigepealt voolige ja siis joonistage.
5. Õpeta märkama detaile ja neid kujutama, suuna märgatut loovtööl kasutama.

Teema: Värvusõpetus**Õpitulemused:****3. klassi lõpetanud õpilane:**

- tunneb värvuste nimetusi;
- oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada.

Õppesisu:

- värvitaju arendamine;
- värvide segamine (helestamine/tumestamine);
- huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta;
- värvuste rahvapärased nimetused: rootsi punane, lipu punane, jne.

Mõisted: värvused (punane, kollane, jne), helestamine ja tumestamine

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Värvide heleduse-tumeduse skaala, näiteks värvivaiba värvimine värvinimetuste järgi.
2. Uurige, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele. Koostage erinevaid värvikõlasid, maalige värvilisele paberile.
3. Värviridade koostamine loodusmaterjalist: sügisesed lehed, kivid, lilled jne.

Metoodilised soovitused:

1. Koosta värviringe erinevatest materjalidest: plastiliin, taimedest, legoklotsidest jne.
2. Arutlege ja seostage värve tekkinud muljega (näiteks miks kirjutavad õpetajad tavaliselt punase värviga ja miks on keelumärk punane), mõtisklege eseme otstarbega seotud värvivaliku üle (miks foori tuled on punane, kollane, roheline, miks operatiivauto vilkurid on punased ja sinised, miks sõjalaevad on hallid jne).
3. Õpilastele meeldib oma kotis/sahtlis olevaid asju värviritta seada, ja arutleda asjade põhjal oma lemmikvärvide üle.

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiivõpetus

Õpitulemused: tõstab oma töödes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel.	Õppesisu: - kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul); - tausta ja objekti suhe; - osaline kattuvus.
Mõisted: üleval, all, paremal, vasakul, taust, kattuvus	
Soovituslikud praktilised tööd: Looduse kujutamine natuurist, talvine maastik, jne.	
Metoodilised soovitused: - Mängi erinevaid ruumis orienteerumise mängu. Abiks võivad olla Arhitektuurikooli "Püsi kodus ja uuri ruumi!" tegevused. - Kattuvuse selgitamiseks kasutage (mängu)asjade üksteise ette/taha, kõrvale, peale, alla paigutamise ja loodud kompositsioonide pildistamise võtet. Foto järgi saab kompositsiooni uuesti laduda ja kõnega tegevust saata. Sõbrad saavad üksteise fotode järgi kompositsioone taastada.	
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus	
Õpitulemused: - täiendab mustri rütmi; - valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi.	Õppesisu: - kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart; mütside, kinnaste šabloonid jne) Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk); - lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; - oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.
Mõisted: rütm, muster, trükkimine, materjalitrükk, mudel, makett, kirjakunst	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Etteantud toorikute kaunistamine mustriga.
2. Materjalitrükk.
3. Rahvuslike mustrite ainetel kaunistused.
4. Oma nime kujundamine vastavalt teemale, aastaajale.
5. PVA-liimiga joonistamine.
6. Lihtsamate mänguasjade valmistamine.

Metoodilised soovitused:

1. Rütmi ja mustri teemade käsitlemisel on hea koostööd teha muusika ja rütmika õpetajatega.
2. Põnev on kuulata muusikat ja seda üles joonistada. Võib proovida joonistamiseks kasutada "Line Raider" [joonistamise äppi](#) või vaadata programmiga loodud [videosid](#).
3. Mustrite joonistamiseks on inspireeriv vaadata tantsupeo [videosid](#) ja puuda neid joonega kujutada.
4. Mänguasjade loomiseks annavad erinevad meisterdamisideid jagavad keskkonnad nt "[Pinterest](#)" või erinevad ajaveebid nt "[FINDING MYSELF YOUNG](#)" palju võimalusi ja juhiseid. Juhiste puhul tasub need eelnevalt läbi teha, et tuvastada raskemad kohad õpilaste jaoks.

Teema: Kunstikultuur**Õpitulemused:**

- võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi;
- osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.

Õppesisu:

- kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda;
- õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi;
- näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine.

Mõisted: kunstiteos, maal, graafika, akvarell, skulptuur, näitus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Enda ja kaaslaste tööde vaatlemine ja võrdlemine.
2. Näitusekülastused ja haridusprogrammides osalemine.

Metoodilised soovitused:

1. Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades - nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi, milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?).

2. Mõtle läbi, kuidas saavad kõneraskustega õpilased oma a teiste töid reflekteerida (märgisüsteem, tööleht)

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid

Õpitulemused:

- tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöodes oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga);
- sorteerib materjalijääke (vajalik - mittevajalik, saab veel kasutada - ei saa kasutada).

Õppesisu:

- maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (voltimise) baasoskused;
- erinevate tekstuuride loomine;
- trükitehnikad;
- plastiliinimaal;
- looduslik materjal ja selle kasutamine;
- materjalide säästlik kasutamine;
- prügikunst;
- töövahendite õige ja ohutu käsitlemine.

Mõisted: tehnikate õppimisega kaasnev sõnavara

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kahemõõtmeliste tööde loomine (joonistamine, maalimine kattevärvide ja akvarellidega, kollaaž, lihtsamad trükitehnikad (papi trükk, materjalitrukk, penoplasti tükk, templitrukk), frotaaž, grataaž jne).
2. Lihtsamate kolmemõõtmeliste tööde loomine. Pisiplastika savist, plastiliinist või voolimismassist. Elementaarsete töövõtete ja tööriistade tundma õppimine.
3. Jõukohane voltimine.
4. Kahe- ja kolmemõõtmeliste tööde kombineerimine.
5. Õiged töövõtted materjalide ja töövahendite kasutamisel.

Metoodilised soovitused:

1. Loovtööde formaate ja materjale võiks varieerida.
2. Aegajalt tee klassiga ühistöid, kuid aktsepteeri ka neid, kes koostööd teha ei taha.
3. Kui võimalik anna õpilastele valikuvõimalusi materjalis ja tehnikas. Tähtis on, et õpilased tajuksid, et alati on valik ja et õpilane autorina on enamasti valiku tegija.

Teema: Töökultuur

Õpitulemused: 3. klassi lõpetanud õpilane: • hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada; • tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega; • viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule; • oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest.	Õppesisu: • ülesandeid teostatakse valdavalt koostegEVuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; • õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.
Mõisted: näidis, juhend, töövahendid, autor	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Etteantud küsimustele toetudes enda tööd ja selle valmimise protsessi kirjeldamine- mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Kõneraskustega laste puhul võib tööprotsessi etappide kaupa üles pildistada ja hiljem piltidega tegevuse järjekorda laduda.	
Metoodilised soovitused: 1. Võimalusel viige kõik alustatud tööd lõpuni. Kui järgmisel tunnil ei saa töödega jätkata tulge hiljem tööde juurde tagasi. 2. Mõtle läbi, kuidas õpilane teab, et töökoht on valmis tööga alustamiseks või tegevuse lõppedes korras, aita reflekteerida. 3. Uuri üldpädevuste lõimingu peatükist soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.	

Kunst- ja tehnoloogia 4. Klass

Maht

105 tundi

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kujutab inimest paigalasendis;
- 2) jälgib pinna katmisel kujutise kontuuri;
- 3) segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);

- 4) kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
 5) voldib paberit eeskuju järgi.

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus	
Õpitulemused: - märgab esemete, inimeste ja loomade kujutamisel neile iseloomulikke tunnuseid; - kujutab inimest paigalasendis.	Õppesisu: - inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; - ruumisuhete märkamine ja arvestamine (väiksem-suurem, kitsam-laiem, peenem-paksem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne); - ruumi kujutamine enda ümber; - emotsioonide kujutamine kunstitöös.
Mõisted: asend, pinnafaktuur, proportsioon, mõõtühik, mudel, emotsioon	
Soovituslikud praktilised tööd: - Pinnafaktuuride kompimine ja järgnev kujutamine. Valminud faktuuride abil kujutamine. - Loomade joonistamine, nende iseloomulikud asendid, karvkate: siledad, karedad, pika- ja lühikarvalised jne. - Inimese kujutamine etteantud keha detailide abil. Praktilised harjutused inimese kehaosade teadvustamiseks ja mõistmiseks. Paarisjoonistamine (üks joonistab teist, kehakontuuri joonistamine pörandal jne). - Mõõtmine (mõõtühikud, esialgu mõõtmine käelabaga, peapikkustega jne). - Ruumi tunnetamine - kujutamine, hooned väljast ja seest. - Lihtsamate emotsioonide kujutamine: silmade, kulmude ja suu eri asendi. Emotsioonikaartide kasutamine: rõõmus, kurb, vihane, üllatunud, vastikustunne. (Minu tänane emotsioon).	
Metoodilised soovitused: - Pinnafaktuuride kompimiseks varu endale erinevaid materjale (lambavill, vilt, suled, erinevad nahad, siid, jne) Võta aega kujutada kombitavat. Kompida võiks materjale esmalt silmad kinni. Seosta kombitavat loomade karvkatte ja nahaga. Uurige loomi (pilt, video võimalusel päriselu) ja tehke otsuseid, mismoodi võiks tema nahka kujutada. - Proportsioonide tajumiseks tee praktilisi tegevusi: käelaba või sammu pikkusega mõõtmine, vihkuga mõõtmine, mõõdulindiga mõõtmine. Arutlege koos suhete üle	

(laud on 6 sammu lai, diivan 12, järelikut diivan on poole võrra laiem) Koduseks ülesandeks koduga seotud mõõtmised (minu tuba, vaip, voodi, kummut).

3. Kui õpilaste oskused võimaldavad, siis arutage läbi, mitu pea pikkust on õpilased ise pikad, nende erinevad kehaosad. Harjutage joone jaotamist 8 võrdseks lõiguks ja ja kujutage nende lõikude toel kriipsujukusid.

Teema: Värvusõpetus

Õpitulemused:

- segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul).

Õppesisu:

- värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid;
- värvide segamine (helestamine/tumestamine);
- soojad värvid, külmad värvid.

Mõisted: põhivärvid, sekundaarsed värvid, vastandvärvid, helestamine, tumestamine, soojad värvid, külmad värvid

Soovituslikud praktilised tööd:

- 1) Värvide segamis tabel, värvide sõprus (selgitada, missuguse tunnuse alusel võiksid värvid sõbrad olla, näiteks vastandvärvid) seleta segamistabeli põhimõtet.
- 2) Tee erineva ülesandega värviribasid: skeemitabeli abil, helestades, tumestades, vastandvärvidega jne.

Metoodilised soovitused:

1. Õpilastel laual ainult põhivärvid, must ja valge.
2. Innusta õpilasi värve segama - mugavusest kasutavad sageli valmissegatud värve. Tee näiteks reegel, et looduse maalimisel kasutatakse alati segatud värve.

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused:

- kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga).

Õppesisu:

- esiplaan ja taust, osaline kattuvus;
- portree või horisontaalformaad;
- suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes;
- tasapinnalised ja ruumilised teosed.

Mõisted: esiplaan, taust, kattuvus, portreeformaat- vertikaalformaat, horisontaalformaat, kõrval, ülal, all, ees, taga, tasapinnaline teos, ruumiline teos	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Maastikumaalid: puude kujutamine ees ja taga, loomade kujutamine puu ees ja taga, eespool suurem, silmapiiril väiksem. 2. Esemete (nõude, köögiviljade)) kujutamine ees ja taga. 3. Erinevate formaatide kasutamine näit looduspildi ja inimese joonistamisel. 4. Voolimine- tasapinnaline (reljeef) ja ruumiline.	
Metoodilised soovitused: 1. Õpeta kasutama kujutamisel abijooni. Laduge koos esemed läbi enne joonistamist, uurige paiknemist erinevate külgede pealt (foto).	
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus	
Õpitulemused: • kaunistab tähtpäevadeks ruumi; • osaleb ühise keskkonna kujundamisel.	Õppesisu: • ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; • rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult); • märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas olevad); • volimine; • ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.
Mõisted: ruumiline kompositsioon, makett, mudel, rütm, märgid ja sümbolid (lipp, süda, rist, muna, jõuluvana, päkapikk jne)	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Ruumi kujundamine tähtpäevaks (jõulud, sõbrapäev jne). 2. Rütmiharjutus tähtedega või rahvusliku mustri elementidega. 3. Märgid ja sümbolid klassis, koolis, traditsioonides (lipp, süda, rist, muna, jõuluvana, päkapikk jne). 4. Lihtsa eseme volimine (kott, karp) ja selle dekoreerimine.	
Metoodilised soovitused: 1. Kaasa õpilased ruumikaunistamise protsessi, kaunistuste paigutamine klassi, kooliruumi arendab muuhulgas ka ruumitaju. 2. Kleepimise korral rütmiharjutuses võivad olla elemendid eelnevalt välja lõigatud (eriti rahvuslikud elemendid).	

3. Enda märgi kujundamine igal õppeaastal ja nende märkide alleshoidmine ning hilisemates klasside võrdlemine on põnev ja informatiivne.

Teema: Kunstikultuur

Õpitulemused:

- osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel;
- töötab kaasa muuseumitundides;
- väärtustab enda ja kaaslaste töid;
- märkab ja väärtustab erinevaid lahendusi.

Õppesisu:

- kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda;
- näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine;
- teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor;
- teiste loomingu kasutamine.

Mõisted: maal, skulptuur, kunstnik, autor, maalikunstnik, skulptor, autoriõigus, kunstimuuseum, galerii

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kunstiliikide tutvustamine ja kunstitööde jagamine liikide kaupa. Teooriale järgneb praktiline töö, aga võib ka mõnikord vastupidi.
2. Võta aeg arutleda klassis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, kas või 1-2 sõna. Mis on minu/kaaslase töös erinevat ja sarnast.
3. Muuseumitundide ja virtuaalnäituste külastused.
4. Huvitavad jutustused/legendid teoste kohta.

Metoodilised soovitused:

1. Muuseumitunni asemel võib külastada ka virtuaalnäitusi.
2. Muuseumid pakuvad ka virtuaaltunde (Tallinna Kunstihoone).
3. Õpilane kirjutab/kleebib oma teose oma nime (autorlus). Tehke koos sildid või valmista ette universaalsed sildid, mida on kerge klassis täita ja töödele lisada.
4. Loo mõistepank õpilasele: mõisted sobivas kirjas (trükitäht, kirjatäht või kirjutavad ise) lehekestel, mida kleebitakse oma kunstiõpetuse vihikusse/mappi. Vihikut täiendatakse pidevalt aastate jooksul.

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid

Õpitulemused: • kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale; • kasutab võimaluse korral erinevaid digivahendeid.	Õppesisu: • keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine, guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; • voolimine: ümarplastika ja reljeef; • kollaaž; • digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.
Mõisted: rebimine, lõikamine, voltimine, voolimine, guašš, akvarell, pastell, kriit, kattevärv, ümarplastika, reljeef, kollaaž, foto, arvutijoonistus	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Karbi pinnalaotuse lõikamine. 2. Koti/karbi voltimine. 3. Rebitud kujunditest kollaaž. 4. Fotojaht vastavalt aastaajale või tähtpäevale. 5. Arvutiga joonistamine.	
Metoodilised soovitused: 1. Tee valik, millistele tehnikatele õppeaasta jooksul keskendud. 2. Proovi teha sama ideega tööd erinevate vahenditega, et õpilane saaks kogeda vahendite erinevust ja võrrelda tulemust. 3. Joonistusprogrammid: https://koolielu.ee/tools/?tag=joonistamine.	
Teema: Töökultuur	
Õpitulemused: 4. klassi lõpetanud õpilane: • mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; • kirjeldab tööprotsessi, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga.	Õppesisu: • õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; • õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; • initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine.
Mõisted: säästlikkus, tööprotsess	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Töö eesmärgi selgitamine, tehnikavaliku põhjendus (mida teeme, miks teeme, kuidas teeme).
2. Taaskasutus (paberid, olmejäägid).
3. Ühiskasutatavate töövahendite korrastus.
4. Töölaua korrashoid tööd tehes ja pärast tööd.

Metoodilised soovitusel:

1. Mõtle läbi ja tutvusta taaskasutuse reeglid (kasutatud paberilehed, erikujulised värvipaberijäägid (mida kogun, ja kuhu, mida viskan) mustandid, aluspaberid, ühiskasutatavate värvide väljavalamine, palettide puhastamine, liimimisalusel, pintslite hooldus).
2. Innusta kaasa tegema, loo toetav töökeskkond, ära reeglitega üle pinguta.
3. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstiõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.

Kunstiõpetus 5. klass**Maht**

35 tundi

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid kunstitööde loomiseks;
- 2) kujutab inimest liikumises;
- 3) tõstab oma töödes tegelasi ja objekte esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil;
- 4) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;
- 5) võrdleb oma ja kaaslaste töid (leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi);
- 6) osaleb vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused • kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises (vajadusel abiga); • väljendab kunstitöodes erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve.	Õppesisu: • inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; • ruumisuhete arvestamine (kõrval, ülal, all jne); • inimeste ja muude elusolendite liikumises kujutamine; • emotsioonide kujutamine kunstitöodes.
Mõisted: mõõtühik, mudel, skeem, kahemõõtmeline teos, kattumine, teravus, suurus, poos	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Koopamaali tüüpi kujutamine (võimalusel jutustav pilt). 2. Erinevate spordialade ja /või tantsimise kujutamine (kriipsujuku asendite läbi). 3. Traatkarkassiga inimese mudeli meisterdamine. 4. Koomiks loomadest. 5. Animatsiooni loomine (inimese/ looma liikumine (arvutijoonistustel põhinev). 6. Detailist terviku jätkamine	
Metoodilised soovitused: 1. Kasuta tasapinnalist liigendnukku või meisterdage traadikuju, et õppida erinevate kehaasendite kujutamist. 2. Alusta kriipsujukude joonistamisega ja sealt edasi nõ "liha luudele" kasvatamist. /kriipsujukude spordipäev/tantsupidu). 3. Emotsioonide kujutamisel abiks emotsioonikaardid või muudetavate emotsioonidega nägu. 4. Kasuta internetis pakutavaid videojuhiseid inimese kehahoiakute joonistamiseks.	
Teema: Värvusõpetus	
Õpitulemused: • segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul; • eristab külmi ja sooje värvusi, oskab toone helestada ja tumestada.	Õppesisu: • värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); • soojad värvid, külmad värvid; • värvuste nimetused.
Mõisted: Põhivärvid, sekundaarsed värvid, vastandvärvid, helestamine, tumestamine, soojad värvid, külmad värvid.	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Värviring ja sellest pildi kujundamine(vihmavari, vaateratas, jne).
2. Ühe ja sama pidi maalimine külmade ja soojade värvidega. Kuum päev ja külm päev.
3. Vestlused värvide mõjust ja moevärvid.

Metoodilised soovitusused:

1. Õpilastel on laual kasutada ainult põhivärvid, must ja valge.
2. Värviridade segamisel võib eeskujuks võtta värvitootjate värvikaarte.
3. Vaadake koos üle aasta värvid sisekujunduses, rõivamoses, seosta teooriat päriseluga.

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus**Õpitulemused:**

- tõstab oma töödes esile kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel;
- väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel.

Õppesisu:

- esiplaan ja taust, osaline kattuvus;
- portree või horisontaalformaad;
- suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes;
- tasapinnalised ja ruumilised teosed.

Mõisted: suurem, väiksem, kõige suurem, millegi ees või millegi taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, puutuvad kokku. vertikaalformaad, horisontaalformaad.

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kollaažid.
2. Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (Esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).
3. Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal.

Metoodilised soovitusused:

1. Suuna vaatlema, kuidas detailid on paigutatud ja kõnega nähtavat edasi andma.
2. Tee tuntud maalidest koopiad, lõigake detailid välja ja paigutage uut moodi ümber, lisage omalt poolt detaile.
3. Hoonete välisfassaadide kujutamine, tetrapakenditest majad suuna, et aknad ühekõrgusel, ukseid suuremad kui aknad, kas igal küljel on uks jne.

Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus

Õpitulemused: • osaleb ühise keskkonna kujundamisel.	Õppesisu: • ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; • rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult) • märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas); • volimine; • ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.
Mõisted: ruumiline kompositsioon, makett, mudel, rütm, märgid ja sümbolid, illustratsioon. Illustraator	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Ruumi kujundamine tähtpäevaks(jõulud, sõbrapäev jne). 2. Erinevate ruumide ja keskkondade kirjeldamine (tuba, elamu, korter, suvekodu, kool, muuseum, kaubanduskeskus, linnaväljak, aed, park...). 3. Rütmiharjutus tähtedega, rahvusliku mustri elementidega, kooli sümboolika kasutamine. 4. Lihtsa eseme volimine (kott, karp, lill, mänguasjad jne) ja selle dekoreerimine. 5. Makett kasutades taaskasutusmaterjale. 6. Raamatukujundus: kaanekujundus, illustratsioon.	
Metoodilised soovitused: 1. Volimine on keeruline, varu aega, osavamatele anna võimalus teha kaks tööd, et jõuaksid tugevajavaid õpilasi järgi aidata. 2. Oma nime kujundamine erinevate tehnikate abil, hoia alles võrdle.	
Teema: Kunstikultuur	
Õpitulemused: • võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; • osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.	Õppesisu: • kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; • näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; • teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; • visuaalne kirjaoskus; • teiste loomingu kasutamine.

Mõisted: maal, skulptuur, kunstnik, autor, maalikunstnik, skulptor, autoriõigus, kunstimuuseum, galerii, teose etikett

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kunstiliikide [tutvustamine liikide kaupa](#), käsiloleva töö liigitamine sobiva kategooria alla.
2. Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, linnaruumis või kooli ruumides.
3. Teoste kirjeldamiseks (kirjeldamine, analüüsimine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. [Visuaalne kirjaoskus](#)
4. Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase tööst.
5. Muuseumitunni külastus, virtuaaltuur, näituse külastus.

Metoodilised soovitusused:

1. Uuri teemade käsitlemiseks [Eesti Kunstimuuseumi Digisild](#) õppematerjale ja digikogusid.
2. Muuseumitundidele lisaks vaadake virtuaalnäitusi. Paljud muuseumid pakuvad nii näitusi, kui näituste juurde loodud õppematerjale.
3. Kunstimappi on hea kujundada [kunstiteose kirjeldamise kava](#) (LIHTSUSTA!).
4. Loo ja trüki välja kunstitundideks pildiallkirjade põhjad, mida õpilased saavad täita ja lisada oma töödele.

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid

Õpitulemused:

- kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel.

Õppesisu:

- keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine;
- kollaaž;
- guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine;
- voolimine: ümarplastika ja reljeef;
- materjalide säästlik kasutamine;
- digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.

Mõisted: Materjalide ja tehnikatega seotud sõnavara.

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kujutava kunsti tööd:

1. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal (guašš, akrüül), kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine; 2. graafika (illustatsioon, kirjakunst, tarbegraafika, plakat, koomiks, pliiatsi-, söe- ja tušijoonistus); 3. skulptuur (plastika ja reljeef). 2. Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: 1. klaasikunst; 2. tekstiilikunst; 3. keraamika; 4. kirjakunst (kalligraafia); 5. disain. 3. Muu visuaalkunst: 1. filmikunst sh animatsioon; 2. fotokunst; 3. muu digitaalne loometöö.	
Metoodilised soovitused: 1. Tee valik, millistele tehnikatele õppeaasta jooksul keskendud. 2. Kavanda pikemaajalisi projekte. 3. Too näituselt saadud idee klassiruumi - katsetage ja looge koos õpilastega. 4. Inspireerivat materjali leiab nii meisterdamisraamatutest kui internetist - teiste loodud juhised katseta läbi enne kasutamist ja veendu selle sobivuses. 5. 5. klassi õpilased võivad olla kriitilised oma loovtööde suhtes, eriti kujutava kunsti puhul. Seega on hea käsitleda teemasid vahelduseks tarbekunsti võtmes.	
Teema: Töökultuur	
Õpitulemused: • mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; • kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga.	Õppesisu: • õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; • õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; • initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine; • videojuhiste järgi töötamine.
Mõisted: säästlikkus	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Õpeta loominguliste tööde jaoks, lähtuvalt eesmärgist valima töövahendid ja -võtted.
2. Pööra tähelepanu säästlikkusele, õpeta, kuidas üht või teist materjali, töövahendit kasutada.
3. Kirjelda tööprotsessi ja õpeta seda jälgima (kõigepealt teeme,.... , siis lisame..... ja lõpuks või täna teeme... järgmine kord täiendame ja viimistleme).
4. Töid hinnates, too välja kriteeriumid, mida hinnada.

Metoodilised soovitusel:

1. Enda ja teiste tööde üle aruteluks koostada küsimused, samuti tööprotsessi kirjeldamiseks.
2. Julgustada õpilasi olema isikupärane. Loo sõbralik ja usaldav õhkkond.
3. Kasuta enda või teiste tehtud videojuhiseid ühe või teise asja loomiseks/ mõne tehnika õppimiseks, kuid katseta enne läbi, kas juhised toimivad.
4. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.

Kunstiõpetus 6. klass

Maht

35 tundi

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt;
- 2) arvestab inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- 3) kujutab temaatilistes töodes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
- 4) loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta;
- 5) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
- 6) kujundab oma lähemat ümbrust (stend, klassiruum);
- 7) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, graafika).

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused: • arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes; • näo kujutamisel arvestab silmade asukohaga; • loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta.	Õppesisu: • inimeste, esemete ja looduse kujutamisel õpitakse kujutatava iseloomulike tunnuseid esile tooma (sh karakter); • inimese kujutamisel õpitakse arvestama proportsioonidega; • figuuride joonistamisel õpitakse kasutama liikumisjooni; • erinevad keskkonnad ja nende kujutamine; • õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal.
Mõisted: figuur, karakter, proportsioon, liikumisjoon, anatoomia, tasapind, ruum, kahe- ja kolmemõõtmelisus	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt. 2. Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades. 3. Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega; 4. Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehiskeskkond, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne. 5. Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus.	
Metoodilised soovitused: 1. Planeeri aega erinevate asjade, objektide, nähtuste uurimisele, vajadusel ehita tund üles uurimisülesandele. Lähtu reeglist: "joonistame seda, mida näeme, näeme seda, mida teame!". 2. Inimese joonistamisel keskendu esmalt erinevate kehaosade kujutamisele, siis liigu terviku kujutamiseni. 3. Kõige lihtsam ja õpilasi motiveerivam on lasta neil iseennast või klassikaaslast kujutada. 4. Näo joonistamisel on abiks foto, hea kui seda saab uurida digitaalselt - suurendada detaile. 5. Näoilmete kujutamine on hästi seotav emotsioonide ja karakteriga. 6. Terve keha kujutamisele võiks eelneada keha voolimine: tehke katseid liiga suur pea, lühikesed jalad, liiga pikad käed jne. 7. Liikuva keha kujutamiseks on hea teha harjutusi mõne animatsiooniprogrammiga (näiteks Pivot animator).	

8. Figuuride visandamiseks õpeta õpilasi märkama liikumisjooni: selgroo, käte- ja jalgade, õlgade ja vaagnajoon. Kasuta "Stikmani".
9. Ruumi kujutamisel on hea alustada klassiruumi või oma toa ja ruumis olevate asjade mõõtmisest ja külgvaadete joonistamisest.
10. Võid kasutada tunnis erinevaid digitaalseid ruumiplaneerijaid ([Roomstyler 3D Home Planner](#), [IKEA köögiplaneerija](#) jne).

Teema: Värvusõpetus

Õpitulemused:

- kujutab temaatilistes töodes värvide abil tegevuse aega ja kohta.

Õppesisu:

- värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia;
- toon-toonis värvimine;
- värvitaju arendamine (varjutamine);
- värvide abil aja kujutamine (aastaaeg, ööpäeva tsüklid);
- värvidega olulise info rõhutamine.

Mõisted: vastandvärvid, lähisvärvid, harmoonia, toon-toonid, värvüleminek

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring.
2. Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne).
3. Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine.
4. Värvüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel.

Metoodilised soovitused:

1. Isiklike värviskeemide uurimine: näiteks: juuste värv, nahatoon, silmavärv, huulte värv või minu riidekapi/kodu värvid jne. (näidis: [MINU VÄRVID \(1\).pdf](#)).
2. Värvide järgi esemete sorteerimine.
3. Looduslike värviskeemide ladumine, värvimine, loodusfotodelt värvuste määramine ([näide](#)).
4. Monokroomsed pildid ehk kogu pildi ühe värvi erinevate toonide ja üleminekutega värvimine.

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused:

- väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool.

Õppesisu:

- horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks;
- kujutatava suuruse pildiruumi sees;
- ühe koondumispunktiga perspektiiv;
- tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid.

Mõisted: portree- ja horisontaalformaad, kompositsioon, esiplaan, taust, pildi sügavus (koondumispunkt)

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest paigutustest.
2. Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist ([näide](#)).
3. Malelaua joonistamine (näide: [malelaua joonistamine.pdf](#)).
4. Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).

Metoodilised soovitused:

1. Korda üle õpilastega geomeetrilised kujundid.
2. Internetis on palju frontaalperspektiivi joonistamise juhiseid, enne kasutamist veendu juhise sobilikkuses.
3. Võta aega koos õpilastega maalide uurimiseks ja õpeta märkama, kuidas kunstnik on pildiruumis detailid paigutanud ja kuidas vaataja pilku suunab.

Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus

Õpitulemused:

- kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel;
- märkab kujunduselemente keskkonnas.

Õppesisu:

- õpitakse lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel;
- tarbekunst - mudelite loomisel lähtutakse otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja ilumõistest;
- teksti kasutamine loovtöös;

	• teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades.
Mõisted: probleem, lahendus, märk, sõnum, logo, reklaam, disain, otstarve, element, (kalligramm)	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne) (ATolts tegevusleht IIaste A3.pdf). 2. Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo (Reklaam ja logo õpetajajuhend ja töölehed.pdf). 3. Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine. 4. Täheelementidega mustrid (soovitused J. Mäemati kirjaõpikust: Jüri Mäemat "Ornamentaalseid harjutusi kirjatähtedega."pdf). 5. Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri).	
Metoodilised soovitused: 1. Disainiküsimuste lahendamiseks paku õpilastele välja jõukohased ja neid puudutavad probleemid. Kui õpilaste võimekus lubab leidke probleemid ühiselt. 2. Kui võimalus tee õpilastega läbi probleemi lahendamiseks kõik disainmõtlemise protsessi etapid (probleemi määramine, vajaduste võrdlemine, mõtlemine, ehitamine, katsetamine). 3. Uurige koos reklaame! Kasuta Eesti Reklaamiagentuuride liidu "Kuldmuna" konkursi arhiivi. 4. Uurige kaubamärkide/ logode tähendusi ja saamislugusid. Huvitavat materjali leiad Turundajate Liidu kodulehelt.	
Teema: Kunstikultuur	
Õpitulemused: • tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstialaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms); • mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust, vajadusel abiga; • väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina.	Õppesisu • vesteldakse lihtsamatel kunstiga seotud teemadel, vestlustes ja praktiliste tööde teostamisel kasutatakse õpitud mõisteid; • tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega; • kaasaegne kunst ja installatsioon;

	• huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); • filmide, arvutimängude, koomiksite ja reklaamide pildikeel.
Mõisted: kunstiliikidega seotud sõnavara: žanr, portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine. 2. Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine (Tallinna linnaruumi kunstikaart, Tartu tänavakunsti kaart). 3. Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus. 4. Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatuse, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon, Animatsiooniprojekti stsenaarium.pdf). 5. Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.	
Metoodilised soovitusel: 1. Õppeaasta jooksul ei pea jõudma kõikide kunstiliikidega tegeleda, tee valikuid. 2. Võimalusel kasuta muuseumide e-tunde, uuri, kas võimaldatakse virtuaaltunde (Tallinna Kunstihoone, Eesti Kunstimuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Ajaloomuuseum jne). 3. Kasuta animatsiooni, õpilased on motiveeritud digivahendeid kasutama ja neile meeldib liikuva pildi loomine (StopMotionStudio kasutamine).	
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid	

Õpitulemused: • loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; • teeb kollaaži; • oskab kasutada oma loominguliseks tegevuseks digivahendeid; • kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt.	Õppesisu: • segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. • looduslikest ja tehismaterjalidest; • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon.
Mõisted: opkunst, popkunst, tegevusmaal, installatsioon, reproduktsioon, kalligraafia, kalligramm, abstraktne maal, vitraaž, mosaiik, grafiti	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Kujutava kunsti tööd: 1. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal, kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; 2. graafika (illustratsioon, kirjakunst, kalligramm, tarbegraafika, plakat, koomiks); 3. skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon). 2. Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: 1. klaasikunst, vitraaž; 2. tekstiilikunst; 3. keraamika, mosaiik; 4. kirjakunst (kalligraafia); 5. tootedisain. 3. Muu visuaalkunst: 1. filmikunst sh animatsioon; 2. fotokunst sh fototöötlus; 3. muu digitaalne loometöö.	

Metoodilised soovitused:

1. Tee valik, millistele kunstžanritele, tehnikatele või kunstnikele õppeaasta jooksul keskendud, kõike ühe aastaga ei jõua. Võid raamiks võtta A. Purre jt. "Kunstiõpik 7.-9 klassile" 1. ja 2. osa teemad.
2. Tundide ettevalmistamiseks leiab inspireerivat materjali nii kunsti- kui meisterdamisraamatutest, samuti internetist - teiste loodud juhised katseta enne kasutamist läbi ja veendu nende sobivuses.
3. Too tundidesse avastamist ja põnevat uurimist ning anna õpilastele valikuvõimalusi, jäta ruumi teistest erineda.
4. Too näituselt saadud ideed klassiruumi - katsetage ja looge koos õpilastega.
5. Loo õpilastega koos näitusi kooliruumides ja tee näituseavamisest sündmus.
6. Varieeri pikemamahulisi ja lühemaid, individuaal ja grupitöid.

Teema: Töökultuur**Õpitulemused:**

- planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektõppe raames;
- töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
- kasutab materjale keskkonnasõbralikult vajadusel abiga.

Õppesisu:

- õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid;
- tehakse nii individuaal kui grupitöid;
- pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele;
- kavandatakse mahukamaid ja pikemaid (mitmetunniseid) projekte;
- töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid;
- loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel.

Mõisted: kavand, projekt, viimistlus, keskkonnasõbralik, taaskasutus, korduvkasutus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Tööoskuste ja tehnikate õppimine.
2. Materjalide tundmaõppimine.
3. Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele.
4. Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine.

5. Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine.

Metoodilised soovitused:

1. Pööra tähelepanu säästlikkusele, õpeta, kuidas üht või teist materjali kasutada, kuidas korduvkasutada ja taaskasutada.
2. Õpeta tehnikaid ja tööriistade õigeid kasutusvõtteid.
3. Jaota tööprotsess etappideks ja õpeta etappide lõpus kontrollima, kas kõik, mis peab olema tehtud on tehtud.
4. Suuna tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele. Võib kaaluda oma koolis kunstitööde vormistamise reeglite väljatöötamist ja ühist reeglite kasutamist.
5. Töid hinnates, too välja kriteeriumid, mida hindad, kaasa hindamisse õpilasi.
6. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstiõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.

Kunstiõpetus 7. klass

Maht

35 tundi

Määruse järgi 7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti olulisi tunnuseid (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) segab ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- 3) loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
- 4) teeb kollaaži;
- 5) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- 6) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust;
- 7) märkab kujunduselemente keskkonnas.

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused: • inimeste, esemete ja looduse kujutamisel oskab olulisi detaile esile tõsta, oskuste piires arvestab proportsioonidega kujutamisel; • oskab inimesi kujutada erinevates ametites sobiva tausta ja ametile omaste detailidega; • figuuride joonistamisel oskab märgata selle liikumisjooni ja kasutama neid; • oskuste piires kujutab ruumilisi vorme tasapinnal; • oskab erinevate joonte ja mustritega luua eriilmelisi pindu.	Õppesisu: • inimese kujutamine - proportsioonide ja kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; • inimese erinevates rollides kujutamine (ametid, tööasendid jne); • ruumilisuse kujutamine (risttahukas, püramiid, silinder, kera); • op-kunsti teemade käsitlemine; • valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; • ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid, väliskeskkond, linnaruum, loodus).
Mõisted: figuur, proportsioon, detail, isikupära, liikumisjoon, tasapind, ruumilisus, vari, opkunst, illusioon	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt. 2. Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades. 3. Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega. 4. Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehis, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne. 5. Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus. 6. Opkunsti teemalised praktilised tööd.	
Metoodilised soovitused: 1. Planeeri aega erinevate asjade, objektide, nähtuste uurimisele, vajadusel ehita tund üles uurimisülesandele. Lähtu reeglist: "joonistame seda, mida näeme, näeme seda, mida teame!". 2. Inimese joonistamisel keskendu esmalt erinevate kehaosade kujutamisele, siis liigu terviku kujutamiseni. 3. Kõige lihtsam ja õpilasi motiveerivam on lasta neil iseennast või klassikaaslast kujutada. 4. Näo joonistamisel on abiks foto, hea kui seda saab uurida digitaalselt - suurendada detaile. 5. Näoilmete kujutamine on hästi seotav emotsioonide ja karakteriga.	

6. Terve keha kujutamisele võiks eelneda keha voolimine: tehke katseid liiga suur pea, lühikesed jalad, liiga pikad käed jne
7. Liikuva keha kujutamiseks on hea teha harjutusi mõne animatsiooni programmiga (näiteks [Pivot animator](#)).
8. Figuuride visandamiseks õpeta õpilasi märkama liikumisjooni: selgroo, käte- ja jalgade, õlgade ja vaagnajoon. Kasuta "Stikmani".
9. Ruumi kujutamisel on hea alustada klassiruumi või oma toa ja ruumis olevate asjade mõõtmisest ja külgvaadete joonistamisest.
10. Võid kasutada tunnis erinevaid digitaalseid ruumiplaneerijaid ([Roomstyler 3D Home Planner](#), [IKEA köögiplaneerija](#) jne).
11. Opkusti teema käsitlemiseks on internetis palju inspireerivaid töökavasid. ([Opkunst](#), [opkunst e-koolikotis](#), [Menlo Park Art](#), [Pinterest keskkonna otsing](#)).

Teema: Värvusõpetus

Õpitulemused:

- oskab kasutada värviringi oma loovtöö värviskeemi kokkupanekuks: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia, toon-toonis värvimine;
- oskuste piires varjutab, et anda oma loovtööle sügavust;
- oskab värvidega rõhutada olulist;
- oskab värvide ja varjutusega luua eriilmelisi pindu.

Õppesisu:

- värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia;
- toon-toonis värvimine;
- värvitaju arendamine (varjutamine);
- värvidega olulise info rõhutamine.

Mõisted: värviskeem, värviratas, harmoonia, vastandumine, vastandvärvid, lähisvärvid, pildi sügavus, vari

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring.
2. Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne).
3. Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine.
4. Värvüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel.
5. Monokroomne pilt.

Metoodilised soovitused:

1. Isiklike värviskeemide uurimine. Näiteks: juuste värv, nahatoon, silmavärv, huulte värv või minu riidekapi/kodu värvid jne. (näidis: [MINU VÄRVID \(1\).pdf](#)).
2. Värvide järgi esemete sorteerimine.
3. Looduslike värviskeemide ladumine, värvimine, loodusfotodelt värvuste määramine ([näide](#)).

4. Monokroomsed pildid ehk kogu pildi ühe värvi erinevate toonide ja üleminekutega värvimine ([näide](#)).

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused:

- oskuste piires püüab pildile anda sügavust;
- oskab kasutada joonlauda ja sirklit ning püüab mõõtmisel olla täpne.

Õppesisu:

- horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks;
- ühe koondumispunktiga perspektiiv;
- tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid, täpsus.

Mõisted: horisontaalne, vertikaalne, koondumispunkt, mõõtmine, sirkel, ringjoon, diameeter, küljepikkus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest asenditest.
2. Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist ([näide](#)).
3. Malelaua joonistamine (näide: [malelaua joonistamine.pdf](#)).
4. Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).

Metoodilised soovitused:

1. Korda üle õpilastega geomeetrilised kujundid.
2. Internetis on palju frontaalperspektiivi joonistamise juhiseid, enne kasutamist veendu juhise sobilikkuses.
3. Võta aega koos õpilastega maalide uurimiseks ja õpeta märkama, kuidas kunstnik on pildiruumis detailid paigutanud ja kuidas vaataja pilku suunab.

Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus

Õpitulemuse: • oskab värvide, joonte ja mustritega luua eriilmelisi pindu; • teab, mida tähendab disain ja disainimine; • on harjutanud lihtsamaid kujundamisvõtteid mõne tarbeeseme kujundamisel; • märkab kujunduselemente keskkonnas.	Õppesisu: • proovib lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; • tarbekunst - mudelite loomisel lähtub otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja ilu mõistest; • teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades; • ilukiri (sh kirjaoptika); • infograafika.
Mõisted: probleem, lahendus, märk, sõnum, logo, reklaam, disain, otstarve, element, (kalligramm), ilukiri	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne) (ATolts tegevusleht IIaste A3.pdf). 2. Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo (Reklaam ja logo õpetajajuhend ja töölehed.pdf) 3. Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine. 4. Täheelementidega mustrid (soovitused J. Mäemati kirjaõpikust: Jüri Mäemat "Ornamentaalseid harjutusi kirjatähtedega."pdf). 5. Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri). 6. Infograafika ehk graafikute ja diagrammide koostamine ja ilmekas kujundamiseks.	
Metoodilised soovitused: 1. Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne) (A. Tolts Tegevusleht II aste A3.pdf). 2. Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo (Reklaam ja logo õpetajajuhend ja töölehed.pdf). 3. Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine. 4. Täheelementidega mustrid (soovitused J. Mäemati kirjaõpikust: Jüri Mäemat "Ornamentaalseid harjutusi kirjatähtedega."pdf) 5. Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri). 6. Infograafika tööde jaoks on inspireeriv kasutada raamatut "Näita ja räägi. Graafikud ja diagrammid. Infograafika lastele".	
Teema: Kunstikultuur	

Õpitulemused: - tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika); - mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust.	Õppesisu: - tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega; - opkunst ja popkunst ja installatsioon; - huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); - vestlused lihtsamatel kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing.
Mõisted: kunstileikidega seotud sõnavara: žanr, portree, natüürmort, vaade, linnavaade, maastikuvaade, interjäär, opkunst, popkunst	
Soovituslikud praktilised tööd: - Kunstileikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine. - Kunsteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunsteoste uurimine (Tallinna linnaruumi kunstikaart, Tartu tänavakunsti kaart). - Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus. - Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatas, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon, Animatsiooniprojekti stsenaarium.pdf). - Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase tööst, õpilastega koos näituste ülespanek. (Kunsteose ja tööprotsessi analüüsi toetavad küsimused.pdf).	
Metoodilised soovitused: - Õpeta tehnikaid kunstilei esindajate kaudu. - Võimalusel kasuta muuseumide e-tunde, uuri, kas võimaldatakse virtuaaltunde (Tallinna Kunstihoone, Eesti Kunstimuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Ajaloomuuseum jne). - Kasuta animatsiooni, õpilased on motiveeritud digivahendeid kasutama ja neile meeldib liikuva pildi loomine (StopMotionStudio kasutamine). - Lase õpilastel esitleda kunsteoseid või kunstnikke.	
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid	

Õpitulemused: • loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; teeb kollaaži.	Õppesisu: • segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalidest; • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon; • filmide, arvutimängude, koomiksite ja reklaamide pildikeel.
Mõisted: opkunst, popkunst, tegevusmaal, installatsioon, reproduktsioon, kalligraafia, kalligramm, abstraktne maal, vitraaž, mosaiik, grafiti	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Kujutava kunsti tööd: a. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal, kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; b. graafika (illustratsioon, kirjakunst, kalligramm, tarbegraafika, plakat, koomiks); c. skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon). 2. Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: . klaasikunst, vitraaž; a. tekstiilikunst; b. keraamika, mosaiik; c. kirjakunst (kalligraafia); d. tootedisain. 3. Muu visuaalkunst: . filmikunst sh animatsioon; a. fotokunst sh fototöötlus; b. muu digitaalne loometöö.	

Metoodilised soovitused:

1. Tee valik, millistele kunstžanritele, tehnikatele või kunstnikele õppeaasta jooksul keskendud, kõike ühe aastaga ei jõua. Võid raamiks võtta A. Purre jt. "Kunstiõpik 7.-9 klassile" 1. ja 2. osa teemad.
2. 6.-9.. klassi õpilasi inspireerib sageli jaapani anime - tasub proovida (nt enda kujutamine, kasutada võid ka liitreaalsuse võimalusi).
3. Tundide ettevalmistamiseks leiab inspireerivat materjali nii kunsti- kui meisterdamisraamatutest, samuti internetist - teiste loodud juhised katseta enne kasutamist läbi ja veendu nende sobivuses.
4. Too tundidesse avastamist ja põnevat uurimist ning anna õpilastele valikuvõimalusi, jäta ruumi teistest erineda.
5. Too näituselt saadud ideed klassiruumi - katsetage ja looge koos õpilastega.
6. Loo õpilastega koos näitusi kooliruumides ja tee näituseavamisest sündmus.
7. Varieeri pikemamahulisi ja lühemaid, individuaal ja grupid.

Teema: Töökultuur**Õpitulemused:**

- planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või grupidena, võimaluse korral projektõppe raames;
- töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
- kasutab materjale keskkonnasõbralikult vajadusel abiga.

Õppesisu:

- õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid;
- tehakse nii individuaal kui grupid;
- pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele;
- kavandatakse mahukamaid ja pikemaajalisi (mitmetunniseid) projekte;
- töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid;
- loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel;
- jõudumööda lähenetakse autoriõigusest lähtuvatele teemadele.

Mõisted: kavand, eskiis, projekt, viimistlus, keskkonnasõbralik, taaskasutus, korduvkasutus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Tööoskuste ja tehnikate õppimine.
2. Materjalide tundmaõppimine.
3. Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele.
4. Oma tööprotsessi refleksioon. ([Kunstiteose ja tööprotsessi analüüsi toetavad küsimused.pdf](#)).
5. Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine.
6. Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine.
7. Ettevõtlikkuspädevuse rakendamine kunstitundides.

Metoodilised soovitusused:

1. Pööra tähelepanu säästlikkusele, õpeta, kuidas üht või teist materjali kasutada, kuidas korduvkasutada ja taaskasutada.
2. Õpeta tehnikaid ja tööriistade õigeid kasutusvõtteid.
3. Jaota tööprotsess etappideks ja õpeta etappide lõpus kontrollima, kas kõik, mis peab olema tehtud on tehtud.
4. Suuna tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele. Võib kaaluda oma koolis kunstitööde vormistamise reeglite väljatöötamist ja ühist reeglite kasutamist.
5. Töid hinnates, too välja kriteeriumid, mida hindad, kaasa hindamisse õpilasi.
6. Pane välja klassi kasutamise ja töös osalemise reeglid, sõnasta need positiivse sõnumina.
7. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.

Kunstiõpetus 8. klass**Maht**

35 tundi

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- 3) kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- 4) eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- 5) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused:

- oskab märgata inimese karakteristikuid ja võtab seda arvesse inimese kujutamisel.

Õppesisu:

- inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas;
- taimede ja loomade kujutamine, plastika;
- geomeetrilised kujundid;
- pinna struktuurid;
- skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne);
- opkunst, pop-kunst.

Mõisted: mõõtmine, figuur, proportsioon, detail, isikupära, liikumisjoon, tasapind, ruumilisus, vari, näoilme põhikarakteristikud, näolihased, miimika, tekstuur, geomeetria, opkunst, illusioon

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Mõõtmistehnikate kordamine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt.
2. Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades.
3. Erinevate näoilmetega inimeste kujutamine.
4. Opkunsti teema praktilised tööd.
5. Popkunsti valdkonna tööd.
6. Skulptuuri loomine.

Metoodilised soovitused.

1. Planeeri aega erinevate asjade, objektide, nähtuste uurimisele, vajadusel ehita tund üles uurimisülesandele. Lähtu reeglist: "joonistame seda, mida näeme, näeme seda, mida teame!".
2. Inimese joonistamisel keskendu esmalt erinevate kehaosade kujutamisele, siis liigu terviku kujutamiseni.
3. Kõige lihtsam ja õpilasi motiveerivam on lasta neil iseennast või klassikaaslast kujutada.
4. Näo joonistamisel on abiks foto, hea kui seda saab uurida digitaalselt - suurendada detaile.
5. Näoilmete kujutamine on hästi seotav emotsioonide ja karakteriga. [Portree joonistamise tööleht.pdf](#)
6. Terve keha kujutamisele võiks eelneda keha voolimine: tehke katseid liiga suur pea, lühikesed jalad, liiga pikad käed jne.
7. Liikuva keha kujutamiseks on hea teha harjutusi mõne animatsiooniprogrammiga (näiteks [Pivot animator](#)).

8. Figuuride visandamiseks õpeta õpilasi märkama liikumisjooni: selgroo, käte- ja jalgade, õlgade ja vaagnajoon. Kasuta "Stikmani".
9. Op- ja popkunsti teemade käsitlemiseks leiab internetist inspireerivat materjali ([Opkunst](#), [opkunst e-koolikotis](#), [Menlo Park Art](#), [Pinterest keskkonna otsing](#)).
10. Skulptuur või teha traditsioonilistest materjalidest (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne), aga ka taaskasutatavatest materjalidest, saepurust jne.

Teema: Värvusõpetus

Õpitulemused:

- oskab oma loovtööks kokku panna sobiva värviskeemi.

Õppesisu:

- värviring, värvide nägemine, valgus;
- värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted;
- isikupärane koloriit (isiklik värvipalett);
- kunstiteose kirjeldamine;
- varjutamine.

Mõisted: koloriit, värviring, värviskeem, värvide tuhmistamine, monokroomsus, harmoonia, läige, täisvari, poolvari

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Värvuste nimetused ja saamislood (ajalugu).
2. Isikupärase värviskeemi kokkupanemine.
3. Kunstiteose koloriidi kirjeldamine.
4. Vastand- ja harmooniliste värvidega harjutused, loovtööde taustade värvimine.
5. Lihtsate geomeetriliste kehade kujutamine varju abil (kera, kuup). [Näide](#)

Metoodilised soovitused.

1. Palu õpilastel uurida vanemate ja vanavanemate käest erinevaid rahvapäraste värvide nimetusi koos värvi näidisega.
2. isiklike värviskeemide uurimine. Näiteks: juuste värv, nahatoon, silmavärv, huulte värv või minu riidekapi/kodu värvid jne. (näidis: [MINU VÄRVID \(1\).pdf](#))
3. Varjutamise puhu tee klassis läbi katse valgusallika ja kehaga. [ÕPI VARJUTAMA!.pdf](#), [Varjutamine tööleht.pdf](#)

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused: • kasutab võimete piires kompositsiooni- ja proportsioonireegleid oma loovtöö tegemisel.	Õppesisu: • kuldlõige ehk kolmandiku reegel; • esemete 3D kujutamine; • horisondijoon ja koondumispunkt; • linnu- ja konnaperspektiiv.
Mõisted: kuldlõige, horisontaal, vertikaal, koondumispunkt, linnu- ja konnaperspektiiv	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Erinevate kompositsiooniskeemide joonistamine (lihtsad kujundid; kuup, kera jne). 2. Kunstiteoste uurimine kompositsiooni vaatenurgast. 3. Kuldlõike ruudustiku kasutamine maastiku joonistamisel.	
Metoodilised soovitused: 1. Linnu-ja konnaperspektiivi õppimist on hea teha pildistamise abil. 2. Kuldlõike õpetamiseks on palju videomaterjali "Youtube" ja muudes keskkondades nt "Pinterest". 3. Maastikumaalide puhul võib lõimida värviõpetuse teemasid nt monokroomsus. 4. Ruumi kujutamise aluseks võib kasutada fotot oma toast vesipildina joonistuspaperile trükkides. Samuti on põnev kasutada modelleerimisprogrammi MagicaVoxel Ephtracy, näited	
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus	
Õpitulemused: • kujundab digivahendeid kasutades esitluse enda huvist lähtuvast või õpetaja ette antud teemal; • kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi.	Õppesisu: • teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel, kirjaoptika), initials; • rahvuslik ornament, sümbolid ja tähendused, lilltikand kunstis; • ilukiri, kalligramm, kirjaoptika; • infograafia; • logo ja kaubamärk.
Mõisted: kalligraafia, kirjaoptika, initials, ornament, sümbol	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Esitluse loomine.
2. Initsiaali loomine.
3. Laisule või kalligraafia markeriga ornamentide loomine.
4. Peremärk, ruunimärgid.
5. Rahvariiete tikandite ainetel ornamendi loomine. Lilltikandi kasutamine kunstis.

Metoodilised soovitused:

1. Esitluse loomine kunstiga seotud teemal.
2. Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo ([Reklaam ja logo õpetajajuhend ja töölehed.pdf](#)).
3. Esialgu on ohutum kasutada kalligraafiamarkerit.
4. Tarbeesemete loomisel võib rääkida värvi, vormi ja materjali funktsionaalsusest, otstarbest ja kasutusmugavusest.

Teema: Kunstikultuur**Õpitulemused:**

- eristab kunstiliike (nt. visuaalne kunst, muusika, liikumine) ja kultuurinähtusi (sh karikatuur, grafiti);
- on külastanud muuseume ja galeriisid;
- teab mõnda Eesti kunstnikku ja tunneb ära tema teoseid.

Õppesisu:

- Eesti kunst ja maailma kunst;
- kunstistiilid ja -voolud, kunstiliikide omavaheline lõiming (etenduskunst, film), performance;
- kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine;
- kultuuriväärtuste hoidmine.

Mõisted: kunstižanr, portree, natüürmort, vaade, linnavaade, maastikuvaade, interjäär ; visuaalkunsti liigid: kujutav kunst, tarbekunst, keraamika, maalikunst, graafika, fotograafia, skulptuur; kirjandus, etenduskunstid, arhitektuur, filmikunst, performance, koomiks, kultuuriväärtus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Kunstiliikide [tutvustamine liikide kaupa](#), tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine.
2. Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine ([Tallinna linnaruumi kunstikaart](#), [Tartu tänavakunsti kaart](#)).
3. Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. [Visuaalne kirjaoskus](#)
4. Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.

Metoodilised soovitused:

1. Õppeaasta jooksul ei pea jõudma kõikide kunstiliikidega tegeleda, tee valikuid.
2. Võimalusel kasuta muuseumide e-tunde, uuri, kas võimaldatakse virtuaaltunde ([Tallinna Kunstihoone](#), [Eesti Kunstimuuseum](#), [Eesti Rahva Muuseum](#), [Ajaloomuuseum](#) jne.
3. Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon, [Animatsiooniprojekti stsenaarium.pdf](#)).
4. Performance'i ja happeningi mõiste selgitamisel võib abiks olla selle läbitegemine õpilastega neile arusaadaval teemal "[Tähelepanu. Valmis olla. Kunst!](#)"

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid**Õpitulemused:**

- kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid oma loovtöös;
- oskab kasutada oskuste piires lihtsamaid digikeskkondi oma loovtööde teostamiseks.

Õppesisu:

- segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine;
- materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,);
- maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine;
- joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega;
- skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi, soolataigen, jne);
- erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, film.

Mõisted: looduslikud materjalid, tehismaterjalid, kattevärvid, akvarellid, kriidipastell, õlipastell, pinnaeffekt, animatsioon, film

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Erinevate vahenditega maalimine:
 - guašid;
 - akrüül;
 - õlivärvid;
 - akvarellid
 - kriidipastellid(kuivpastell);
 - õlipastellid.
2. Erinevate vahenditega joonistamine:
 - grafiitpliiatsid;
 - värvipliiatsid;
 - viltpliiatsid;
 - pastapliiatsid;
 - süsi või söepliiats.
3. Lihtsa animatsiooni loomine.
4. Filmi tegelastele kostüümide loomine.
5. Tööd segatehnikates.
6. Skulptuur

Metoodilised soovitused:

1. Tee valik, millistele kunstižanritele, tehnikatele või kunstnikele õppeaasta jooksul keskendud, kõike ühe aastaga ei jõua. Võid raamiks võtta A. Purre jt. "Kunstiõpik 7.-9 klassile" 1. ja 2. osa teemad.
2. Tundide ettevalmistamiseks leiab inspireerivat materjali nii kunsti- kui meisterdamisraamatutest, samuti internetist - teiste loodud juhised katseta enne kasutamist läbi ja veendu nende sobivuses.
3. Too tundidesse avastamist ja põnevat uurimist ning anna õpilastele valikuvõimalusi, jäta ruumi teistest erineda.
4. Too näituselt saadud ideed klassiruumi - katsetage ja looge koos õpilastega.
5. Loo õpilastega koos näitusi kooliruumides ja tee näituseavamisest sündmus.
6. Varieeri pikemamahulisi ja lühemaid, individuaal ja grupitöid.

Teema: Töökultuur**Õpitulemused:**

- suudab panustada ühistööde tegemisse;
- oskab suunavate küsimuste abil hinnata enda kunstipädevusi (suudab oskuste kohta reflekteerida enamat kui "ma ei oska joonistada");

Õppesisu

- koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine;
- kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine.

väärtustab kunstiloomingut sh enda ja kaaslaste töid.	
Mõisted: individuaalne omapära, kunstiteose lugu, kunstivahend, koloriit, kompositsioon, valgus	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. ühistööd; 2. näituse loomine; 3. näituse külastus; 4. tööde üle arutamine; 5. emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu .	
Metoodilised soovitused: 1. Õppeaasta jooksul ei pea jõudma kõikide kunstiliikidega tegeleda, tee valikuid. 2. Võimalusel kasuta muuseumide e-tunde, uuri, kas võimaldatakse virtuaaltunde (Tallinna Kunstihoone, Eesti Kunstimuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Ajaloomuuseum jne. 3. Kunstiteraapilisi harjutusi leiab nii internetist kui raamatutest, näiteks "Kunstiteraapia - sissejuhatusest praktikani", H. Tartes-Papkina, V. Scotti. 4. Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu - muusika maalimine või muusika saatel joonistamine või maalimine. (nt muusika joonistamine programmiga LineRider, näide, Jackson Polloki stiilis online-joonistamine) 5. Uuri üldpädevuste lõimingu peatükist soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstiõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.	

Kunstiõpetus 9. klass

Maht

35 tundi

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- 2) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- 3) märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;

- 4) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
 5) väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd).

Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus	
Õpitulemused: oskab märgata inimese karakteristikuid ja võtab seda arvesse inimese kujutamisel.	Õppesisu: - inimese kujutamine erinevates ametites, tegevuses ja keskkonnas; - detailne joonistamine (esemed, taimed, loomad); - kujutav ja abstraktne kunst; - pinna struktuurid; - skulptuur, ruumiline objekt, installatsioon; - opkunst, popkunst, digikunst.
Mõisted: eriala, amet, detail, struktuur, töökeskkond, looduskeskkond, taies, objekt, installatsioon	
Soovituslikud praktilised tööd: - Inimeste kujutamine erinevates ametites, vastavalt ametile riietuse, töövahendite ja töökeskkonna kujutamine. - Ruumi kujutamine nt töökeskkond, linnaruum, looduskeskkond, kodu, kool. - Ruumi planeeringu uurimine, keskkonnamelementide märkamine: valgus, heli, sisustus, kliima, lõhn. - Erinevate pinnastruktuuride märkamine. - Klassikaline skulptuur, installatsioon, vormimängud. - Op- ja popkunsti teemalised loovtööd. - Digikunst - arvutijoonistused, animatsioon, film.	
Metoodilised soovitused: - Ametite foto järgi joonistamine - (Jobics kaartide kasutamine (metoodiline kohver) või minukarjäär.ee mäng). - Natuurist joonistamine. - Ruumi kujutamiseks ja uurimiseks kasuta Arhitektuurikooli materjale (nt. Uuri ruumi!", "Ole arhitekt!" tööraamatut). - Erinevate pinnastruktuuride märkamiseks ja kujutamiseks, kasuta eelnevalt pindade pildistamist (makrovõte või suurendamine). - Vormimängude harjutusi leiad 7.-9. klassi kunstiõpiku 2. osast, vajadusel kohanda. - Digikunsti jaoks leiad materjali "Digiõpik I kooliaste" 3. peatükk Digikunst. - Abstraktset kunsti saab kasutada meeleolu ja tunnete väljendamiseks.	
Teema: Värvusõpetus	

Õpitulemused: oskab oma loovtööks kokku panna sobiva värviskeemi.	Õppesisu: - värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; - kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal; - värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne); - värviefektid: värvikülastus ja kontuurid, pimestav valgus; - värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus.
Mõisted: küllastus, kontuur, kontrast, harmoonia, vastandumine, perspektiiv, värvipsühholoogia	
Soovituslikud praktilised tööd: - Värvide segamine kolmest põhivärvist, valgest ja mustast; - Arutelud kunstiteoste üle, rõhuga värvide kasutus; - Kunstiajaloo huvitvate lugude jutustamine värvide saamislugude kohta. - Arutelud ja praktilise tööd värvide mõju kohta inimesele. - Värv kui funktsionaalne infokandja. - Värvimängud op- ja popkunsti töödes.	
Metoodilised soovitused: - Võimalusel õpilaste esitlused värvuste ajaloo kohta aluseks nt "Värvide salaelu". - Kasuta M. Rehepapi "Disainispikri" värviülesandeid.	
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus	
Õpitulemused: kasutab võimete piires kompositsiooni- ja proportsioonireegleid oma loovtöö tegemisel.	Õppesisu: - pildi kuldlõige; - sümmeetria ja asümmeetria; - horisontaaljoon, ühe punkti perspektiiv; - suurussuhted, kohasuhted, arvsuhted; - värviperspektiiv ja õhuperspektiiv.
Mõisted: kuldlõige, suurussuhted, kohasuhted, arvsuhted, värviperspektiiv, õhuperspektiiv, pildiseeria, eskiis	

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Lihtsama kujuga esemete või geomeetriliste kujunditega olukordade läbimäng ja erinevate olukordade kujutamine.
2. Maastike joonistamine ja maalimine.
3. Pildiseeriad, eskiisid.
4. Soojade ja külmade ning selgete ja häguste värvide kontrastide maalimine.

Metoodilised soovitused:

1. Võta ette suuremad mahuga (mitu tundi) projektid, keskendu igas tunnis erinevale teemale (eskiis, kompositsioon ja vorm, värviõpetus, viimistlus).
2. Innusta õpilasi värve segama põhivärvidest, see arendab oluliselt värvitaju.

Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus**Õpitulemused:**

- oskab kujundada digivahendeid kasutades esitluse enda huvist lähtuvast või õpetaja ette antud teemal;
- oskab kirja kasutada kujundamisel.

Õppesisu:

- teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika;
- digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne);
- digimeedia: reklaam ja meem;
- animatsioon ja filmikunst.

Mõisted: kalligraafia, kollaaž, digimeedia, reklaam, meem

Praktilised tööd:

1. Tekstide kujundamine: koomiksiste joonistamine või illustratsioon.
2. Tähtpäevaliste kaartide ja digitaalsete sõnumite loomine.
3. Meemide loomine ajakirjalõigetega või arvutirakendustega ([näiteks](#)).
4. Gif laiendiga piltide, animatsioonide ja videoklippide loomine.

Metoodilised soovitused:

1. Esitluse loomine kunstiga seotud teemal.
2. Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo ([Reklaam ja logo õpetajajuhend ja töölehed.pdf](#)).
3. Esialgu on ohutum kasutada kalligraafiamarkerit.
4. Digikunsti teemade käsitlemiseks saad inspiratsioon ["Digiõpik I kooliaste"](#) 3. peatükk *Digikunst*.

Teema: Kunstikultuur

Õpitulemused: • on külastanud muuseume ja galeriisid ning mõistab nende olulisust kultuuriväärtuste eksponeerimisel, hoidmisel ja säilitamisel; • teab mõnda Eesti kunstnikku ja tunneb ära tema teoseid; • oskab kirjeldada kunstniku tööülesandeid ja sõnastada tema rolli ühiskonnas; • oskab kunstiteost suunavate küsimuste abil mõtestada ja teadmiste piires ühiskonnas toimuva või toimunuga seostada.	Õppesisu: • Eesti kunst ja maailma kunst; • kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; • kultuuriväärtuste hoidmine; • kunsti seostamine teiste eluvaldkondade ning ühiskonna muutustega; • kunstniku elukutse ja kunstidega seonduvad erialad; • muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine); • autorlus ja kunstiteoste väärtus.
Mõisted: autor, teose kasutaja, kunstikoguja, kultuuriväärtus, restaureerimine, (kunsti) hoiustamine ja säilitamine, publikuprogramm, galerii, ateljee, stuudio, kunsti valdkonna erialadega seotud sõnavara ja mõisted: kuraator, koguhoidja, haridusprogrammi koordinaator, varahoidja, restauraator jne	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Kunstikogude ja teoste vaatamine ja arutelud. 2. Muuseumikülastused ja haridusprogrammides osalemine. 3. Kohtumised tegevkunstnikega, stuudiote külastused; töötoad. 4. Kunstiteoste jõukohane interpreteerimine. 5. Õpetaja tutvustab kunstnikke ja kunsti valdkonna erinevaid ameteid (näiteks, kuraator, restaureerija, giid jne).	
Metoodilised soovitused: • Kunstiteoste arutelude jätkuks võib rääkida ka kunsti hoiustamisest ja säilitamisest. • Suuna õpilasi vaatama või järelvaatama kultuurisaadet "OP!". • Haridus ekraanil. • Korralda oma kooli filmifestival õpilaste animatsioonide ja videofilmide esitlusteks. • Räägi autorlusest ja teose kasutamise õigustest, teema käsitlemist toetavad leheküljed: Eesti Autorite Ühing ja intellektuaalomand.ee.	
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid	

Õpitulemused: • kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid oma loovtöodes; • oskab nimetada tuntumaid loodus-ja tehismaterjale; • oskab kasutada oskuste piires lihtsamaid digikeskkondi esitluste või oma loovtööde eksponeerimiseks.	Õppesisu • segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; • materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,); • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitus, film.
Mõisted: looduslikud materjalid, tehismaterjalid, kattevärvid, akvarellid, kriidipastell, õlipastell, pinnaeffekt, animatsioon, film	
Soovituslikud praktilised tööd: 1. Erinevate vahenditega maalimine: • guašid; • akrüül; • õlivärvid; • akvarellid; • kriidipastellid(kuivpastell); • õlipastellid. 2. Erinevate vahenditega joonistamine: • grafiitpliiatsid; • värvipliiatsid; • viltpliiatsid; • pastapliiatsid; • söe või söepliiatsitega. 3. Lihtsa animatsiooni loomine. 4. Filmi tegelastele kostüümide loomine. 5. Tööd segatehnikates. 6. Skulptuur	

Metoodilised soovitusd:

1. Tee valik, millistele kunstžanritele, tehnikatele või kunstnikele õppeaasta jooksul keskendud, kõike ühe aastaga ei jõua. Võid raamiks võtta A. Purre jt. "Kunstiõpik 7.-9 klassile" 1. ja 2. osa teemad.
2. Too tundidesse avastamist ja põnevat uurimist ning anna õpilastele valikuvõimalusi, jäta ruumi teistest erineda.
3. Too näituselt saadud ideed klassiruumi - katsetage ja looge koos õpilastega.
4. Loo õpilastega koos näitusi kooliruumides ja tee näituseavamisest sündmus.
5. Varieeri pikemamahulisi ja lühemaid, individuaal ja grupitöid.

Teema: Töökultuur**Õpitulemused:**

- suudab panustada ühistööde tegemisse;
- oskab suunavate küsimuste abil hinnata enda kunstipädevusi (suudab oskuste kohta reflekteerida enam kui "ma ei oska joonistada");
- väärtustab kunstiloomingut, sh enda ja kaaslaste töid.

Õppesisu:

- koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine;
- kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine.

Mõisted: individuaalne omapära, kunstiteose lugu, kunstivahend, koloriit, kompositsioon, valgus

Soovituslikud praktilised tööd:

1. Individuaal- ja ühistööd.
2. Tööde vormistamine ja näituste väljapanek.
3. Näituse külastus;
4. Teoste ja tööprotsessi analüüs ([Kunstiteose ja tööprotsessi analüüsi toetavad küsimused.pdf](#));
5. Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu.

Metoodilised soovitusd:

1. Õppeaasta jooksul ei pea jõudma kõikide kunstiliikidega tegeleda, tee valikuid.
2. Võimalusel kasuta muuseumide e-tunde, uuri, kas võimaldatakse virtuaaltunde ([Tallinna Kunstihoone](#), [Eesti Kunstimuuseum](#), [Eesti Rahva Muuseum](#), [Ajaloomuuseum](#) jne.
3. Kunstiteraapilisi harjutusi leiab nii internetist kui raamatutest näiteks "Kunstiteraapia - sissejuhatusest praktikani", H. Tartes-Papkina, V. Scotti.
4. Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu - muusika maalimine või muusika saatel joonistamine või maalimine. (nt muusika joonistamine [programmiga LineRider](#), [näide](#), Jackson Polloki stiilis [online-joonistamine](#))

5. Uuri [üldpädevuste lõimingu peatükist](#) soovitusi erinevate ettevõtmiste ja projektide kohta, mis võivad anda põnevaid sisendeid ja väljundeid (konkursid, näitused) kunstiõpetuse tundide põnevamaks ja päevakajalisemaks muutmiseks.
6. Lõimi ja visualiseeri õpilastega karjäärivalikute toetamiseks mõeldud töölehti (Edu ja tegu, minukarjäär.ee).

Soovituslik õppematerjal

Raamatud ja õpikud:

- "Kunst. 1. klassi õpilase tööraamat", E. Vahter, Koolibri, 2022
"Kunst 1. Õpetajaraamat" E. Vahter, Koolibri, 2007
"Kunst 1.-3. klassile", H. Gabral, T. Põldemaa, Koolibri, 2000
"Punkt otsib kunsti" E. Vahter, Sõnatoa, 2021
"235 days of drawing", Lorna Scobie, Hardie Grant, 2018
"Hakkame joonistama", L. Leppoja, K. Ivanova, Ilo Kirjastus, 2001
"Värvide salaelu", Kassia St Clair, 2019
"Avasta värvimaailm" K.Ivanova, M. Kask, K.Truus, Koolibri, 2014
"Õpime voolima loomi : + väike loomaleksikon" N. Pautner, Tõlkija: Märt Kullo, Ilo Kirjastus, 2017
"Origami. Taluelu", M. Ono, Koolibri, 2014
„Joonistan inimest“ I. Raudsepp "Kunst. IV – VI klassile" H. Gabral, Ilo Kirjastus 2006
"Joonistamise lühikursus" E. Maddalena, Pegasus, 2022
"Nagu päikene taevas" A. Vint, kunst 1980
"Kunst IV-VI klassile", H. Gabral, Koolibri, 2004
"Kunstilugu lastele" G. M. Roig, TEA Kirjastus, 2008
"Kunstiõpetuse tööraamat 5. klassile", I. Raudsepp, Avita 2000
"Kunsti töötuba lastele" S. Caughey, Koolibri 2021
"Laste kunstiraamat" F. Watt, Koolibri 2001
"Loov kunst", T. Bunkers, K. Durkin, M. Grimshaw, Koolibri, 2013
"Eco-friendly crafting with kids", K. Lilley, Ryland Peters & Small, 2012
"Meisterdame mäng. Ägedad projektid taaskasutatavatest materjalidest", A. Hsu, Koolibri, 2022
"Rotermanni Kvartali linnaruumiõppe töövihik" K. Kriit, Eesti Arhitektuurimuuseum, 2017
"Ole arhitekt!" K. Koov, Arhitektuurikool, 2022
"Disainispikker", M. Rehepapp, Eesti Kunstiakadeemia, 2012

"Kaunis kiri". kirjaõpik 7.-9. klassile, J. Mäemat, Ilo Kirjastus, 2006
 "Kunstiõpik 7.-9. klassile", 1. osa, A.Purre, Atlex, 2005
 "Kunstiõpik 7.-9. klassile", 2. osa, K. Laanemäe, J. Levtsenkova, A.Lüsi, A.Purre, Atlex 2008
 "Käsitöö" K. Sorrell, Varrak, 2006
 "Ettevõtlikus kunstis ja selle tegemisel", Tallinna Ülikool
 "Näita ja räägi. Graafikud ja diagrammid. Infograafika lastele" S. J. Murphy, Koolibri, 2023
 "Teadlik õpetaja", B. Oakley, B. Rogowsky, T. J. Sejnowski, Studium, 2022
 "Värviõpetus" M. Tammert, Aimwell, 2006
 "Kompositsiooniõpetus", Eve Kärner, TEA Kirjastus, 2006
 "Lilltikand" L. Kivilo, Valgus, 1992
 "Tähelepanu. Valmis olla. Kunst!", A. Purre, K. Laanemäe, J. Levtsenkova, A.Lüsi, Loovalt Tulevikku, 2011
 "Kunstiteraapia - sissejuhatusesest praktikani", H. Tartes-Papkina, V. Scotti, Stefart Books 2023

Materjalidega toetavad e-keskkonnad:

Värvid meie ümber, Kärt Kase ja Reelika Täht, [õppematerjal veebis](#)
 Pärnumaa Kutsehariduskeskuse õpiobjekt [Värv kui sümbol](#)
 Kunstikeskuse e-õppematerjalid http://kunstikeskus.ee/new/ktk/e-ope/e-ope_avaleht.htm
 Eesti Kunstimuuseumi digikogu <http://digikogu.ekm.ee/> (registreeru kasutajaks)
 Kumu Kunstimuuseumi virtuaaltuur <http://www.foto360.ee/tmp/kumu2/>
 Eesti Muuseumide Veebivärv <http://muus.ee/et/>
 Haridus ekraanil <https://haridusekraanil.ee/>
 Google Art Project – paljude kunstimuuseumide virtuaaltuurid ja kvaliteetsed reproduktsioonid www.googleartproject.com
 Tallinna kunstihoone programm "Vaatamise kool" töövihikud, sobivuse korral ka programmis osalemine. [Programmi tutvustus](#)
 Arhitektuurikooli õppevara. <https://www.arhitektuurikool.ee/category/oppevara/>
 Joonistusprogrammid: <https://koolielu.ee/tools/?tag=joonistamine>
 TLU Haapsalu Kolledzi "Praktiline haridustehnoloogia" [õppematerjalid](#)
 Ringmajandus <https://ringmajandus.envir.ee/et/ringmajandus>
 Geomeetrilised kujundid [OpiQ keskkonnas](#)
[Digiõpik](#), Taru Ülikooli arvutiteaduste instituut
[Digikunst](#), Kristi Rahn, Tartu Ülikool
[Kiirtee iseseisva õppeni](#) Hariduse tehnoloogiakompass, Harno
[Eesti Autorite Ühing](#) ja intellektuaalomand.ee

Liikumisõpetus

Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumisõpetus on lapse individuaalseid võimeid ja tervislikku seisundit arvestav kehaline arendamine, tervete eluviiside ja liikumisharjumuste kujundamine. Liikumisõpetuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse.

Kuna lihtsustatud õppel olevatel õpilastel on füüsilise ja psüühilise arengu kahjustusi, on liikumisõpetusel täita olulisi korrektsiooniülesandeid. Seetõttu jaotuvad harjutused õppekavas tinglikult kahte rühma: üldkehaline treening ja korrigeerivad harjutused.

Üldkehalisi harjutusi sooritades õpivad lapsed tunnetama oma keha, suunama oma liigutusi; areneb jõud, vastupidavus, osavus, koordineatsioon. Õpilase igakülgne kehaline ettevalmistus on oluline õpilaste proportsionaalselt kehalisel arendamisel. Rühi kujundamine ja koordineatsiooni arendamine on pidev üldarendavate harjutuste kaudu toimuv protsess.

Korrigeerivad harjutused parandavad kehalist arengut ja motoorikat, arendavad mälu, treenivad oma liikumise kooskõlastamist teistega, oskust sooritada liikumist sõnalise korralduse järgi, liigutuste kvaliteedi analüüsimise oskust, isikliku initsiatiivi arenemist jne.

Halva orienteerumise tõttu ruumis tekitavad rivi harjutused lihtsustatud õppel olevaile lastele suuri raskusi. On vaja süsteemselt näidata õpilastele nende kohta ravis, õpetada erinevaid rivistusi ja ümberrivistusi esmalt orientiiride abil, hiljem toetudes sõnalistele korraldustele.

Õpilaste juhendamisel tuleb arvestada, millal suudab ta tegutseda eeskuju või näidise järgi, millal suulise korralduse alusel ja millal suudab ise osaleda tegevuse planeerimises. Kehaliste harjutuste õpetamine tuleb siduda kõne arendamisega: õpilased kommenteerivad oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka selle järel.

Õpilasi tuleb sobivaid meetodeid kasutades innustada oma kehalisi võimeid arendama ning meelisharrastustega tegelema.

Kuna lihtsustatud õppel olevate laste füüsiline areng on väga ebaühtlane, saab liikumisõpetuse tundides edukalt täita tema ees seisvaid ülesandeid vaid sel juhul, kui õpetus arvestab maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi.

Keskkonda hoidev, kaaslast austav, koostööd ning ausa mängu põhimõtteid väärtustav liikumine ja sportimine toetavad õpilase sotsiaalset ning kõlbelist arengut.

Liikumisõpetuse põhimõtetest lähtuva õppe kaudu aidatakse põhikoolis kaasa terve ja liikuva inimese kujunemisele ning tekitatakse seosed koolis õpitu ja selle kasutamise võimaluste vahel vabal ajal, st väljaspool kooli. Liikumispädevust kujundatakse kõigis kooliastmes taotletavate

õpitulemuste kaudu viies liikumisvaldkonnas: liikumisoskused, tervis ja kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine ja kultuur, vaimne ja kehaline tasakaal.

Liikumisoskused jagunevad neljaks oskuste alarühmaks ja need kujunevad erinevate liikumisviiside rakendamise kaudu. Liikumisoskused on järgmised:

1) edasiliikumisoskused on kõndimis-, jooksmis-, hüppamis-, ronimis- ja ujumisoskus ning nende rakendamine igapäevaelus, liikumisharrastuses, spordialades, rütmis ja muusika saatel, tantsus ning koostööd tehes. I kooliastmes omandavad õpilased ujumisoskuse, mille arendamisega, sh tähelepanuga veeohutusele, on soovitatav jätkata ka järgmistes kooliastmetes;

2) oskus liikuda vahendil on seotud igapäevase liikumisega, harrastus- ja sportliku tegevusega, kus edasiliikumiseks kasutatakse vahendit;

3) oskus käsitseda vahendit ehk oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ning muu vahendiga;

4) oskus kontrollida keha asendites, liikumisel ja nende kombinatsioonides. Liikumisoskusi kujundatakse läbivalt kooliastmete jooksul, et õpilastel tekiks mitmekülgsed oskused liikuda eri tingimustes ja keskkondades. Selleks seostatakse õpitud oskuste kasutamist tegevustega väljaspool õppetundi (nt aktiivne vahetund).

Tervis ja kehalised võimed. Õpilane omandab teadmised tervisega (aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus) ning oskustega (kiirus, osavus, võimsus, koordineatsioon, tasakaal) seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Korrapärane kehaliste võimete mõõtmine omandab oskused ohutult liikuda ja isiklikku hügieeni järgida ning ausa mängu põhimõtteid järgida. Õpilane saab kogemused väljaspool kooli toimuval liikumis-, spordi- ja tantsuüritusel osalejana või vabatahtlikuna, liikumisest looduses ja suhtluskultuurist. Ta väljendab ennast liikumise ja tantsu kaudu ning koostöös kaaslastega, teab enda võimalusi olla kultuurikandja ja -mõjutaja ning selle looja.

Kehaline aktiivsus. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest ning eelduse olla kogu elu kehaliselt aktiivne. Selleks kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, nagu enda kehalise aktiivsuse hindamine nii tehnoloogiliste kui ka subjektiivsete vahendite kaudu, liikumispäeviku pidamine valitud perioodi vältel, igapäevase liikumisaktiivsuse plaanimine jne. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki õppetegevusi sooritada või suure intensiivsusega liikuda, kaasatakse tegevustesse nende tervisliku seisundi põhjal ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi.

Liikumine ja kultuur. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool koolikeskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Õpilane saab teadmised liikumis-, spordi- ja tantsutraditsioonidest ning liikumise seosest eri kultuurivaldkondadega. Ta väljendab ennast liikumise ja tantsu kaudu ning koostöös kaaslastega, teab enda võimalusi olla kultuurikandja ja -mõjutaja ning selle looja.

Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane omandab esmased teadmised ja oskused vaimse ja kehalise tasakaalu hoidmisest ning mõistab võimalusi korrastada enda vaimset ja kehalist seisundit. Taotletavad õpitulemused on aluseks kooli ainekava koostamisel, kuid nende saavutamise viisid on paindlikud ning võimaldavad arvestada õpilaste huve, kooli kultuuri, traditsioone, õpikeskkonda ja muutuvat ühiskonda.

Liikumisõpetuse eesmärgid

Liikumisõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada motivatsioon, teadmised, oskused, harjumus igapäevaselt aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes.

Õpilasel kujuneb liikumisharrastuseks vajalik liikumispädevus ehk motivatsioon, teadmised, oskused, kogemused ja hoiakud. Liikumispädevust arendava õppe tulemusena põhikooli lõpetaja:

- omab mitmekülgsed liikumisoskuseid ja -kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
- mõistab tervise ja kehaliste võimete seost;
- on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
- väärtustab liikumist, sporti ja tantsu kultuuri osana ning ennast selle kandjana;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule ja pingeliste olukordadega toimetulemisel;
- tunneb rõõmu liikumisest ja on saanud sellest positiivse kogemuse.

Lõiming

Lõiming teiste valdkondadega üldpädevuste kaudu

Liikumisõpetuses toetatakse väärtuspädevuse kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Liikumisõpetusel on tugev roll õpilaste tervist väärtustava eluviisi kujunemisel.

Liikumisõpetuse tundides omandatud oskused, teadmised ning kogemused on aluseks õpilaste iseseisvale liikumisharrastusele väljaspool kooli nende vabal ajal. Koolis kogetud liikumisrõõm soodustab huvi spordi-, aga ka tantsusündmuste vastu, innustades õpilasi neid jälgima ning neis osalema. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.

Väärtuspädevuse kujunemist toetatakse liikumisõpetuses tervist ja jätkusuutlikku (tervislik, turvaline ja keskkonda hoidev) eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et enda tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse

ja inimeste poolt loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustavad ümbritsevat keskkonda säästvat sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse, ausa mängu põhimõtete tähtsustamine ning oskus seista vastu reeglite rikkumisele sportlikus tegevuses toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.

Sotsiaalse pädevuse arengut soodustavad liikumisõpetuses omandatud teadmised nii rahvuslikust kui ka rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus spordi ning sportimist reglementeerivatest õigusaktidest, ülemaailmsetest (tervise-)spordi liikumistest („Sport kõigile“) jms soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks.

Enesemääratluspädevuse kujunemist toetatakse liikumisõpetuses ennekõike oma liigutusoskuste ning kehalise võimekuse taseme analüüsi ning hindamise kaudu. Kogemused liikumisõpetuses toetavad õpilaste adekvaatse kehalise minapildi kujunemist.

Õpipädevuse arengut soodustavad õpilase oskus kavandada meetmeid (seada eesmärgid ja valida õpitud spordialade ning harjutuste seast sobivaimad seatud eesmärkide saavutamiseks jms) liigutusoskuste ja kehalise töövõime täiustamiseks. Koolis tekkinud huvi liikumise ning sportimise vastu toetab valmisolekut õppida uusi liikumisviise ja suunab õpilast aktiivselt tegutsema ka vabal ajal väljaspool kooli.

Suhtluspädevuse kujunemist toetatakse liikumisõpetuses õpilase suutlikkusega jälgida ja kontrollida oma käitumist: olla kaaslaste suhtes viisakas, tähelepanelik, abivalmis jne. Emotsionaalsetes (võistlus-) situatsioonides õpib õpilane oma võidurõõmu või kaotusekibedust sobival viisil väljendama. Koostöö kaaslastega spordialade ja tantsude õppimisel õpetab õpilast inimestevahelisi erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, aga ka ennast kehtestama.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse liikumisõpetuse tundides sellega, et matemaatikale omast keelt, sümbolit ja meetodeid kasutatakse näiteks sporttehniliste oskuste analüüsil, sporditulemuste dünaamika ning kehalise töövõime näitajate kirjeldamisel ja selgitamisel.

Ettevõtlikkuspädevuse arengut soodustavad õpilase oskus näha ettetulnud probleemides peituvaid võimalusi, püstitada eesmärgid, luua ideid ja neid sobivaid vahendeid ning meetodeid kasutades teostama. Liikumisõpetuses õpib õpilane kriitiliselt hindama oma kehalise töövõime ja liigutusoskuste taset, kavandama tegevusi ja tegutsema sihipäraselt tervise tugevdamise ja töövõime parandamise nimel. Sportlikus tegevuses (oma meeskonna edu huvides) aset leidev koostöö õpetab õpilast võtma arukaid riske ja tulema toime ebakindlusega.

Digipädevus on suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnast nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;

kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. Liikumisõpetuses rakendatakse digivahendeid internetis spordi-, tervise- ja muu sportimiseks vajaliku teabe otsimiseks ning saadud teabe kasutamiseks eluliste probleemide üle arutledes ja hoiakuid kujundades. Rakendatakse tervislikke eluviise ning sportimist toetavaid digivahendeid ja rakendusi. Kujundatakse oskust määrata digivahenditega oma GPSi asukohta kaardi järgi ning salvestada liikumisteed. Õpitakse hoidma oma digivahendeid turvaliselt. Digikeskkonnas suheldes kujundatakse koostööoskusi, väärtushoiakuid ja turvalist tegutsemist.

Liikumisõpetuse lõiming läbivate teemadega

Tervis ja ohutus - tervislikuks ja turvaliseks eluviisiks vajalike teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui tunnivälises tegevuses, aga ka füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu. Liikumisõpetuse tundides on võimalik käsitleda ohutust ja turvalisust vastavalt viljeldavatele spordialadele. Näiteks ujumise tundides tuleb käsitleda ohutust seoses ujumisega ja veekogude kasutamisega üldiselt. Selgitada, kuidas käituda võimalikus ohusituatsioonis ja vajadusel abi kutsuda.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – toetatakse liikumisõpetuses erinevaid elukutseid (nt liikumisõpetuse õpetaja, treener, päästja jne) tutvustades, kelle tööülesanded nõuavad head füüsilist ettevalmistust ja põhjalikke teadmisi inimese arengust, spordist ja tervisest. Liikumisõpetuse tunnid on heaks võimaluseks selgitada kehalise vormisoleku mõju tööturul kandideerimisel ja igapäevaste tööülesannete sooritamisel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – aitab liikumisõpetusel eelkõige kanda vaba aja ja loodusliikumise seotud teemade käsitlemine. Liikumisõpetuse tundide raames väljas (looduses) harrastatavate spordialade õppekorraldus, mis väärtustab ümbritsevat keskkonda, soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumisharrastajaks. Seetõttu on vajalik aeg-ajalt viia liikumisõpetuse tunde läbi erinevates kohtades – metsas, linnapargis, veekogu ääres.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – realiseerimist toetatakse liikumisõpetuses, rõhutades koostöö harjutamist ning panustamist ühiste eesmärkide nimel meeskonnatöös. Õpilastel võimaldatakse meeskonnatöös osaledes kogeda nii liidri kui ka meeskonnaliikme rolli. Liikumisõpetuses omandatud erinevate spordialade teadmised võimaldavad õpetajatel anda õpilastele suurema vastustuse tunniväliste spordivõistluste organiseerimisel, toetades seeläbi õpilaste ettevõtlikkuse arengut.

Kultuuriline identiteet – kajastub liikumisõpetuse tundides õpitavates tantsudes ja spordialades, mis tutvustavad õpilast rahvusliku ja rahvusvahelise liikumiskultuuriga ning aitavad tal kujuneda kultuuriteadlikuks (omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavaks) ühiskonnaliikmeks. Õpilaste teadmiste ja oskuste tõstmine massisporiüritustel

osalemiseks nii osaleja kui ka pealtvaatajana toetab õpilaste kujunemist kultuurseks sporditarbijaks.

Väärtused ja kõlblus – seostub ennekõike spordi ülimala aate, “ausa mängu”, põhimõtete järgimisega liikumisõpetuse tundides ja tunnivälises sportlikus tegevuses, olles salakavaluse, egoismi ja omakasupüüdlikkuse ennetusvahend. Mängureegleid ja juhiseid käsitletakse enesevalitsemise, julguse, otsustavuse ja teiste tahteomaduste kujundamise vahendina. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite vajalikkuse mõistmine ning tahe ja oskus vastu seista reeglite rikkumisele toetavad õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon – rakendused liikumisõpetuses seostuvad ettenähtud töö (nt oma kehalist töövõimet puudutava materjali kogumine, analüüs ja esitlemine) jaoks sobiva ning originaalse lahenduse ja tehnoloogilise vahendi leidmisega õpilase poolt. Seda tehes tuleb õpilasi suunata kriitiliselt analüüsima tehnoloogia mõju inimese kehalisele arengule.

Teabekeskkond – realiseerimist toetatakse õpilaste suunamisega leidma ja kriitiliselt analüüsima oma tervise tugevdamiseks, isikliku liikumisharrastuse kujundamiseks, teadlikuks treenimiseks jms vajalikku infot.

Liikumisõpetuse lõiming teiste ainevaldkondadega

Sotsiaalne pädevus: liikumisõpetuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks.

Tehnoloogiline pädevus võimaldab rakendada teaduse ja tehnika saavutusi erinevates spordialades/liikumisviisides (spordialade tehnika, spordivarustus ja -vahendid) ning järgida tervisliku toitumise põhitõdesid.

Eesti keel ja kirjandus: liikumisõpetuses omandab õpilane spordialase oskussõnavara, mis toetab tema suutlikkust lugeda ja mõista spordialaseid tekste, väljendada end asjakohaselt nii kõnes kui kirjas spordi ja sportimisega seotud situatsioonides.

Kirjandus pakub lisaks võimalusi mitmete edukate sportlaste lugude lugemist. Nende lugemisel saab empaatiaga kaasa elada sportlaste üleelamistele ning samas endale ka eeskujusid leida.

Võõrkeel: võõrkeelse tekstiga muusika kasutamine mängude ja võimlemise puhul. Liikumisõpetuses on võimalik toetada numbrite loendamise, kehaosade nimetuste, suundade (otse, paremale, tagasi jne) võõrkeelset omandamist. Vanemates klassides saab eelpool loetelu kinnistada ja täiendada, minnes näiteks kehaosade võõrkeelsel nimetamisel juba täpsemaks (ranne, küünarvars jne). Vajaliku informatsiooni leidmine erinevatest võõrkeelsetest allikatest. Inimeseõpetus: liikumisõpetus seostub inimeseõpetuse, füsioloogia tundmisega ning hügieeniharjumuste kujundamisega: kuidas treenida nii, et vältida vigastusi, kuidas toituda õigesti, kuidas taastuda pärast treeningut, kuidas arendada painduvust ja kiirust jne.

Matemaatika: sporditulemuste dünaamika selgitamine liikumisõpetuse tundides võimaldavad õpilastel kinnistada matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamise oskust. Matemaatika algõpetuses aitavad füüsiline tegevus ja liikumine kaasa põhimõistete omandamisele. Liikumiseks kuluva aja ja vahemaa suhte selgitamine praktilise tegevuse kaudu. Kordade loendamine, mõõdud, raskus- ja pikkusühikud.

Loodusained – loodusõpetus, geograafia, füüsika, bioloogia: õpilase loodusteadusliku pädevuse kujunemist saab liikumisõpetuse tundides toetada nii ümbritsevat keskkonda väärtustava sportimisega kui ka õpilase arusaama kujunemisega spordi ja ümbritseva keskkonna vahelistest seostest (nt inimeste spordiharrastus ja võimalikud keskkonnaprobleemid). Liikumisõpetuses kinnistuvad õpilase bioloogias omandatud teadmised inimorganismi ehitusest ja talitlusest. Õpitavate spordialade tehnilise soorituse analüüsimine, kehaliste võimete nagu kiiruse ja jõu liikumisele toimimise mõistmine toetub füüsikas omandatud teadmistele.

Ajalugu: antiikolümpiamängud, kaasaegsed olümpiamängud, paraolümpiamängud, eriolümpia.

Digioskuste õpe: otsida ja leida spordialast teavet, ülevaate koostamine spordisündmustest.

Muusikaõpetus: liikumisõpetuse lahutamatu osa on liikumine, tantsimine muusika ja laulu saatel (s.o laulumängud, ringmängud). Laulumängudes on põimunud liikumine, laul ja muusika. Muusika abil väljendatakse oma loovust, meeleolude tajumist ja edasiandmist. Tantsulist liikumist tavaliikumisest aitab eristada meloodia kuulamine ja matkimine, selle väljendamine liigutuste ja kehaasenditega. Muusika kaasamine liikumisõpetuse tundidesse aitab edukalt arendada õpilaste rütmitunnet.

Kunstiõpetus: kunstipädevuse kujunemist toetab spordialade/liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskus märgata ümbritsevas ilu.

Hindamine

Hindamine toimub Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi alusel.

Hindamise erisused:

Liikumisõpetuses hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega (1.–5. klassis toimub hinnanguline hindamine, hiljem numbriline hindamine).

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, hindamisel ei arvestata õigekirjavigu, kuid parandatakse need.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu liikumisõpetuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste sooritamises. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase tervises seisundist: õpilane sooritab hindeharjutustena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase tervises seisund ei võimalda ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse liikumisõpetuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.

Liikumisõpetuses hinnatakse:

- Püüdlikkust ja aktiivsust tunnis (tahet ennast arendada, aktiivsus, kaasatöötamine, püüdlikkus, reeglite, hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine jms).
- Aktiivsust võib õpetaja hinnata hindega „nõrk“, kui õpilane on veerandis puudunud põhjusega vähemalt kolm tundi.
- Põhiliigutusvilmuste ja spordialade tehnikaelementide omandamine.
- Õpitud mängude reeglite täitmine.
- Kehaliste võimete arengu tase lähtuvalt individuaalsest edasiminekest.
- Õpetaja poolt koostatud hinde nõuete täitmine (õpitulemustena esitatud liigutuoskusi hinnates arvestatakse nii saavutatud taset kui ka õpilase poolt tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud tööd).
- Liikumisõpetuse kodukorra, ohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimine.
- Üldine sportlik aktiivsus.
- Teoreetilised teadmised.
- Tervisekäitumine.

Tegutsemisvalmidus ja kaasalöömine tunnis, tahe ennast arendada

Õpilane saabub tundi korrektset sportlikus riietuses ja spordijalanõudes. Võtab aktiivselt tunnist osa, osaleb kõikides tegevustes innuga, aitab oma tegevusega tunni sujuvale kulgemisele kaasa, aitab vajadusel õpetajat tunni organiseerimisel. Õpilane osaleb tunnis tahtega arendada oma oskusi ja füüsilisi võimeid.

Põhiliigutusvilmuste ja spordialade tehnikaelementide omandamine

Õpilane on omandanud õpitud spordialade põhiliikumisvilmused, tehnikaelemendid, oskused ja teadmised ning oskab neid praktikas rakendada.

Õpitud mängude reeglite täitmine

Õpilane teab õpitud liikumis- ja sportmängude reegleid ja täidab neid.

Kehaliste võimete arengu tase lähtuvalt individuaalsest edasiminekest

Õpetaja on testinud õpilase kehalisi võimeid. Õpilase arengus on toimunud edasimineku võrreldes eelmise testimisega. Õpilane on teinud kõik endast oleneva oma füüsilise tubliduse tõstmiseks.

Õpetaja poolt koostatud ülesannete hinde nõuete täitmine

Õpilane suudab vähemalt rahuldavalt täita tundides läbivõetud materjali põhjal õpetaja poolt koostatud hindeliste ülesannete nõudeid.

Liikumisõpetuse kodukorra, ohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimine

Õpilane täidab tunnis viibides liikumisõpetuse tunni kodukorra nõudeid. Ta pole oma tegutsemisega tunnis ohtlik endale ega kaasõpilastele ja täidab regulaarselt isikliku- ja spordihügieeni nõudeid.

Üldine sportlik aktiivsus

Lisaks kehalise liikumisõpetuse tunnile osaleb õpilane kooliväliselt treeningutel, tegeleb iseseisvalt oma lemmikspordialaga, esindab kooli erinevatel spordivõistlustel.

Teoreetilised teadmised

Õpilane teab spordialade võistlusmäärusi, harjutamise põhimõtteid ja esmaabivõtteid teab vastavalt oma vanusastmele olümpiamängudest ja Eesti sportlasi ning nende saavutusi.

Tervisekäitumine

Õpilane ei suitseta, ei tarbi alkoholi ja narkootilisi aineid. Ta riietub vastavalt välistemperatuurile (ei külmata ennast), oskab õigesti käituda erinevates situatsioonides ja oma käitumisega ei põhjusta kaaslastele ega endale ohtlike olukordi.

Õpitulemused I kooliaste

Liikumisoskused

Õpilane kasutab erinevaid liikumisoskuseid ja – kogemusi

- kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, tantsudes, liikumismängudes, koostöös paarilise ja rühmaga;
- liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- mõistab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldamisvajadust;
- käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 100m edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalasid oskusi;
- hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;

- korrigeerib kehahoidu õpetaja suunamisel;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ja saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;
- arvestab liikumistegevustes kaaslastega;
- toob näiteid erinevatest liikumisoskustest.

Tervis ja kehalised võimed

Õpilane:

- sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja teab liikumise ja toitumise seost tervisega
- sooritab kehalisi võimeid arendavaid mängu ja harjutusi;
- seostab peamisi kehalisi võimeid ja harjutusi;
- annab lihtsa hinnangu enda kehalistele võimetele;
- teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele.

Kehaline aktiivsus

Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- märkab südamelöögisageduse ja enesetunde muutust vastavalt liikumistegevusele;
- sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras.

Liikumine ja kultuur

Õpilane teab, et liikumine on kultuuri osa ja on kogenud liikumisega seotud tegevuste loomist.

Õpilane:

- loob midagi liikumistegevusega seotult;
- kirjeldab kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimuval liikumisüritusel osalejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- teab Eesti sportlasi, tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- riietub liikumistegevuseks sobivalt;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas, määrates asukohta ja suunda;
- tantsib individuaalselt, paaris ja rühmas.

Vaimne ja kehaline tasakaal

Õpilane omab kogemust vaimsest ja kehalist tasakaalu soodustavatest tegevustest ja emotsioonide märkamisest.

Õpilane:

- sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- sooritab õpetaja juhendamisel emotsioonide märkamist ja toime tulemist soodustavaid tegevusi.

Liikumisõpetuse ainekava 1. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Võimlemine

Põhiasendid ja liikumised

- Algseis, sulgseis, harkseis, kükk, iste, toengiste, selili-ja kõhulilamang. Käte asendid: all, ees, ülal, kõrval, puusal; jalgade asendid: ees, kõrval, taga. Liikumised võimlemises: painutus, kallutus, pöörded. Vabaharjutused vahenditega kõikidele lihasrühmadele.

Rivi-ja korraharjutused

- Tervitamine ravis. Rivistumine ühte viirgu, kolonni.
- Kõnd, jook, hüplemine
- Kõnd erinevas tempos ja sammupikkusega. Päkk-kõnd, kõnd kandadel. Matkivad kõnniharjutused. Kõnd erinevate käteasenditega ja-liigutustega. Mõiste kõrgel, madalal. Sulghüplemine, harkhüplemine.
- Hüplemine ümber ja üle vahendite ning nende vahel. Matkivad hüplemisharjutused. Põlvetooste hüplemine.

Rakendusvõimlemine

- Ronimine, roomamine, ripped, toengud, hüppe-ja tasakaaluharjutused.
- Akrobaatilised harjutused - veered kägaras ja sirutatult.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine, jooks erinevatest lähteasenditest. Jooks vahelduvalt kõnniga kolonnis, paarides, mööda joont.
- Püstistart koos stardikäsklustega. Jooksu kiire alustamine ja lõpetamine. Võidujooks kuni 30 m.

Hüpped

- Hüppeharjutused mänguvormis. Ülehüpped takistustest.
- Paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes. Hüpped hoojooksult.

Visked

- Palli tunnetamine: palli hoie ja veeretamine. Viskeliigutus. Pallide ja teiste viskevahendite viskamine vasaku ja parema käega vastu seina. Üle nööri, võrgu, takistuste. Pallivise ülalt täpsusele ja kaugusele.

Liikumismängud

- Alklassides luuakse eeldused sportmängude mängimiseks liikumismängude, teatejooksude, ettevalmistavate mängude ja harjutuste abil. Nooremates klassides kasutatakse kergemaid ja väiksemaid palle.
- Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega.
- Liikumismängud väljas/maastikul.
- Liikumine (jooksud, pidurdused, suunamuutused).
- Pallikäsitlemise harjutused: palli veeretamine, viskamine, püüdmise.

Talialad

Kelgutamine

- Ohutusnõuded nõlval.
- Laskumine nõlvakust, jalgadega juhtimine.
- Kelgul istuva kaaslase/kaaslaste vedamine siledal pinnal.
- Kelgul istuva kaaslase vedamine kahekesi siledal pinnal.
- Kelgul istuva kaaslase tõukamine õlgadest või kulgust.
- Suurte lumepallide vedamine.
- Kauglaskumisvõistlused istudes ja lamades.
- Lumepallide märkiviskamine laskumisel.
- Teatevõistlused õpitu kasutamisega.

Õpitulemused

1. klassi lõpetaja teab:

- mõisteid ülal, all, ees, taga, kõrgel, madalal;
- oskab:
- käituda liikumisõpetuse tunnis, järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid;
- jälgida õpetajat, kuulata ja täita lihtsamaid tuttavaid käsklusi;
- sooritada eeskuju järgi õpitud võimlemisharjutusi, matkida õpetaja tegevust peegelpildis;
- matkimise teel sooritada jooksu- ja kõnniharjutusi kindla rütmi järgi;
- sooritada pööreid ja liikumisi etteantud orientiiri järgi;
- ronida varbseinal, redelil, kaldpinnal, üle võimlemispingi; roomata takistuste alt läbi;
- veeretada ja kanda palli;
- laskuda ohutult kulguga nõlvakust;
- riietuda, täita hügieenireegleid.

Liikumisõpetuse ainekava 2. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja –tegevused

Võimlemine

Rivi- ja korraharjutused

- Rivikäskluste täitmine, loendamine, pöörded paigal. Rivistumine ringselt, käed pihkseongus.

Kõnni-, jooksu-, hüplemisharjutused

- Liikumine juurdevõtusammuga kõrvale, ristsamm. Kõnd käte erinevate asenditega. Kõnd (jooks) üle takistuste ja takistuste vahel. Kõnni (jooksu) harjutused signaali järgi.
- Harki- ja käärihüplemine, sulghüplemine pööretega. Hüplemine kahel jalal, ühel jalal, paigal ja liikumisel.

Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused

- Üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega, harjutused vahenditega saatelugemise saatel.

Rakendusvõimlemine

- Ronimine, roomamine, ripped, toengud. Rippseis, rippkükk. Ronimine varbseinal, kaldpingil ja horisontaalredelil.

Akrobaatika

- Juurdeviivad harjutused turiseisu ja tireli õppimiseks.
- Kaarsild (abistamisega), toengkägarast ülesirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega.

Tasakaaluharjutused

- Liikumine joonel, võimlemispingil, kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme, pakkkõnd, kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumistega, tasakaalu arendavad liikumismängud.

Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks

- Sirutus-mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Jooks kitsas koridoris. Jooks suuna muutmisega erinevatele signaalidele reageerimisega. Jooks “kraavide” ja takistuste ületamisega. Kiirendusjooks. Võidujooks 30m. Jooks rahulikus tempos kuni 3 min (mänguvormis).

Hüpped

- Hüppeharjutused (mänguvormis). Ülehüpped takistustest. Hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus.

Visked

- Tennispallivise ülalt täpsusele ja kaugusele. Liikuva märgi tabamine. Mängulised viskeharjutused. Pallivise paigalt sammasendist.

Liikumismängud

- Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega. Liikumismängud väljas/maastikul.
- Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga. Juurdeviivad mängud rahvastepalliks.

Pallikäsitlemise harjutused

- Kombineeritud, mängulised pallikäsitsusharjutused. Palli veeretamine, vedamine, viskamine, söötmine ja püüdmine.
- Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud palliga. Rahvastepalliks ettevalmistavad harjutused, mäng lihtsustatud reeglitega.

Talialad

Suusatamine

- Ohutusnõuded suusatamisel. Suuskade transport. Suusarivi. Libisamm. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes. Tasakaaluharjutused suuskadel.

Kelgutamine

- Ohutu laskumine nõlvakust, kelgu juhtimine jalgadega nõlvakust laskumisel, kelgul istudes pidurdamine täieliku peatumiseni, toetudes kandadega lumme, laskumine põlvituses, juhtimine kätega. Mängulised harjutused laskumisel, teatevõistlused.

Uisutamine

- Kohanemisharjutused uiskudel (kasutades abiraami).

Õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- teab mõisteid parem (paremale), vasak (vasakule);
- oskab määrata enda asendit etteantud orientiiri suhtes;
- oskab sooritada õpitud pöördeid ja liikumisi ruumisuhteid väljendavate käskluste järgi;
- teab mõisteid suur, väike, keskmine;
- jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega;
- jookseb rahulikus tempos 1minuti;
- sooritab õige teatevahetuse teatevõistluses ja pendelteatejooksus;
- sooritab palliviske paigalt;
- sooritab kaugushüppe hoojooksult;
- oskab mängida mõnd õpitud liikumismängu;
- oskab riietuda vastavalt ilmastikutingimustele;
- järgib hügieenireeglid.

Liikumisõpetuse ainekava 3. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Võimlemine

Rivi ja korraharjutused

- Pöörded paigal, liikumisel. Harvenemine, koondumine. Kujundliikumised.

Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused

- Üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel.
- Hüplemisharjutused hoonööriga, koordinatsiooniharjutused koordinatsiooniredelil.
- Tasakaaluharjutused - liikumine joonel, võimlemispingil kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme,

Rakendusvõimlemine

- Ronimine varbseinal, kaldpingil, kandmine, ripped, toengud. Riplemine kangil.

Akrobaatika

- Tirel ette, tirel taha, poolspagaat, turiseis, kaarsild.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Jooks erinevas tempos. Kiirendusjooks, kehtvusjooks, võimetekohase jooksutempo valimine. Kiirendusjooksud kuni 40m. Jooks rahulikus tempos 2-3 minutit (mänguvormis).

Hüpped

- Kõrgushüpe otsehoolt (üle nööri). Hüpped üle madalate taksituste. Kaugushüppe hoojooks. Kaugushüpe hoojooksult.

Visked ja viskeharjutused

- Märkvisked. Viskemängud. "Pallikool".

Sport-ja liikumismängud

- Jooksu- ja hüppemängud.
- Pallikäsitlemise harjutused (juurdeviivad kombineeritud harjutused, harjutused erinevateks sportmängudeks – korvpall: palli põrgatamine paigal, liikumisel, söötmine püüdmine; jalgpall: palli vedamine, peatamine, söötmine, löögid väravale.
- Pallikool. Rahvastepall.

Talialad

Suusatamine

- Ohutusnõuded suusatades. Suusavarustuse transport. Tasakaaluharjutused suuskadel. Libisamm, paaristõukeline, kahesammuline klassikaline sõiduviis, paaristõukeline sammata klassikaline sõiduviis.

Kelgutamine

- Mängulised harjutused, teatevõistlused kelkudel.

Uisutamine

- Liikumisharjutused uiskudel (abiraamiga). Uiskude kantimine.

Õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsioone lugemise saatel;
- sooritab tireli ette, turiseisu;
- jookseb 2-3 minutit rahulikus tempos;
- sooritab määrustepärase palliviske paigalt;

- sooritab määrustepärase kaugushüppe hoojooksult paku tabamiseta;
- oskab mängida reeglitepäraselt õpitud liikumismängu;
- sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates, püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- suusatab paaristõukelise sammuta klassikalise sõiduveisiga ja vahelduvtõukelise kahesammulise klassikalise sõiduveisiga.

Õpitulemused II kooliastmes

Liikumisoskused

Õpilane omab mitmekülgseid liikumisoskuseid ja – kogemusi.

Õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialades ja tantsus, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- liigub edasi vahendil muutuvas keskkonnas ja igapäevases liikumises;
- käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes ja teiste oskuste arendamiseks;
- rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;
- analüüsib enda liikumisoskuseid, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist.

Tervis ja kehalised võimed

Õpilane sooritab kehalisi võimeid arendavaid ja neile tagasisidet andvaid tegevusi ja mõistab liikumise ja toitumise seost tervisega.

Õpilane:

- nimetab kehalisi võimeid ja seostab neid tervise ning igapäevaaste tegevustega;
- teab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;
- sooritab kehaliste võimete mõõtmisi õpetaja juhendamisel;
- püstitab lühiajalisi eesmärgi kehaliste võimete mõõtmistulemuste põhjal;
- arendab kehalisi võimeid lähtuvalt püstitatud eesmärgist;
- analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi täitmist;
- mõistab liikumise ja toitumise olulisust tervisele.

Kehaline aktiivsus

Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja teab tervisliku liikumise põhimõtteid.

Õpilane:

- planeerib kehalist aktiivsust igapäevasesse tegevustesse;
- mõõdab enda südamelöögisagedust;
- sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi ja mõistab nende olulisust;
- teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.

Liikumine ja kultuur

Õpilane mõistab ja kogeb liikumise ja kultuuri seost ja ennast liikumistegevuste loojana.

Õpilane:

- arutleb kogemusest, mille ta on saanud väljaspool kooli toimuval liikumisüritusel osalejana või pealtvaatajana;
- teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ja sellega seotud väärtusi,
- teab rahvusvahelisi sportlasi, tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;
- mõistab isikliku hügieeni- ja ohutusnõuete olulisust;
- riietub liikumistegevuseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;
- arvestab looduskeskkonnas liikumise võimalusi.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Õpilane teab vaimset ja kehalist tasakaalu ja emotsioonide juhtimist soodustavaid tegevusi.
- Õpilane sooritab õpetaja toetamisel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;

Liikumisõpetuse ainekava 4. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Võimlemine

Rivi- ja korraharjutused

- Ümberrivistumine viirus ja kolonnis.

Kõnni-, jooksu-, hüplemisharjutused

- Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonõõriga.

Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused

- Rühiharjutused. Põhiasendid ja liikumised
- Vabaharjutused kõikidele lihasrühmadele. Üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise saatel. Harjutused vahenditeta, vahenditega: käte ja jalgade hood, lõdvestumised, vetrumised.

Rakendusvõimlemine

- Ronimine, roomamine, kandmine, ripped, käte erinevad haarded ja hoided. Hooglemine rippes.

Akrobaatika

- Tirelid (aheltirel ette, tirel taha, tirel harkistest, kaarsild ja selle õppimiseks juurdeviivad harjutused, ratas kõrvale, kätelseis abistamisega).

Tasakaaluharjutused

- Erinevad kõnni- ja hüplemisharjutused võimlemispingil, pöörded ja mahahüpped.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Jooksuasendi ja liigutuste korrigeerimine. Jooks erinevatest lähteasenditest (ka paarides) reageerimiskiiruse arendamiseks.
- Kiirendusjooksud 50-60m. Pendelteatejooks. Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega, lumes). Püstilähe ühe käe toetusel. Madallähte tutvustamine.

Hüpped

- Kõrgushüpe-üleastumishüpe. Kaugushüpe täishoolt. Ridahüpped (hüpped jalalt-jalale).

Visked

- Märkivisked horisontaalsesse ja vertikaalsesse märki. Teatevõistlused ja mängud topispallidega
- Pallivise hoojooksult.

Sportmängud

Korvpall

- Palli hoie söötes, püüdes. Palli põrgatamine, söötmine – kombineeritud harjutused elementide õppimiseks, kinnistamiseks.

Saalihoki

- Mängu tutvustamine, ohutusnõuded. Algharjutused - saalihokikepi hoidmine, palli vedamine, kontrollimine.

Jalgpall

- Palli söötmine, peatamine, vedamine.

Rahvastepall

- Rahvastepall – erinevate reeglitega (erinevad võimalused mänguks).
- Erinevate sportmängude tutvustamine: frisbee, sulgpall.

Talialad

Suusatamine

- Vahelduvtõukeline kahesammuline klassikaline sõiduviis. Mäesõiduelemendid - trepptõus, põhilaskumisasend.

Uisutamine

- Kombineeritud liikumisharjutused uiskudel. Pidurdusviisid.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- sooritab lihtsama harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- sooritab lihtsama põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni lugemise saatel;
- oskab täita rivi harjutusi;
- teab õpitud oskussõnu;
- jookseb määrustepäraselt kiirjooksu stardikäsklustega;
- sooritab palliviske sammudelt;
- jookseb individuaalses tempos 800m;
- oskab põrgatada palli;
- suusatab jõukohases tempos 1 km

Liikumisõpetuse ainekava 5. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Võimlemine

Rivi- ja korraharjutused

- Kujundliikumised erinevate liikumisviiside kasutamisega.

Kõnni-, jooksu-, hüplemisharjutused

- Erinevad kõnni-, jooksu-, ja hüplemisharjutuste seosed. Kombineeritud hüplemisharjutused hüppisa ja hoonõoriga.

Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused

- Rühiharjutused – kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused.
- Vabaharjutused vahenditega, jõu ja venitusharjutused, lõdvestusharjutused.

Rakendus- ja riistvõimlemine

- Upp-, tiri-, kinneripe. Tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (abistamisega).

Akrobaatika

- Painduvust arendavad harjutused. Erinevad tirelid, seisud. Tiritamm – juurdeviivad harjutused. Kätelseis abistamisega. Akrobaatikakava esitamine.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Madallähe, jooksu alustamine madallähtest, stardikäsklused.
- Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega).
- Tõkkejooksu tutvustavad harjutused.

Hüpped

- Kaugushüpe – sammumärk. Kaugushüpe hoojooksult paku tabamisega.
- Kõrgushüpe (üleastumishüpe)- juurdeviivad harjutused.

Visked

- Määrustepärane pallivise hoojooksult.

Sportmängud

- Erinevate sportmängude tutvustamine: frisbee, sulgpall, bocce.

Korvpall

- Palli hoie visates. Vise korvile. Kombineeritud põrgatamise, söötmise ja viske harjutused.

Jalgpall

- Löögitehnika. Palli löömine õhust, liikuva palli omaksvõtmine, söötmine.

Saalihoki

- Palli vedamine. Palli söötmine. Kombineeritud sööduharjutused. Visked väravale.

Talisport

Suusatamine

- Käärtõus. Kukkumine ja tõusmine nõlval. Sahkpidurdus. Pidurdamine laskumisel ennetava kukkumisega. Paaristõukeline ühesammuline sõiduviis.

Uisutamine

- Erinevad liikumisviisid uiskudel.

Õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- sooritab lihtsama harjutuskombinatsiooni võimlemispingil;
- oskab sooritada rivi- ja korraharjutusi;
- oskab õpetaja juhendamisel arendada oma kehalisi võimeid (teostab akrobaatilisi harjutusi vastavalt võimetele);
- sooritab kaugushüppe täispikalt hoojooksult, õige maandumisega;
- oskab alustada kiirjooksu madallähtest, teab stardikäsklusi ja jõuab joosta vastavalt võimetele 60 m;
- suudab joosta jõukohases ühtlases tempos 1 km;
- suusata individuaalses tempos 1,5 km vahelduval maastikul.

Liikumisõpetuse ainekava 6. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Teema: võimlemine, kergejõustik, sportmängud, talialad.

Võimlemine

Rivi- ja korraharjutused

- Loendamine, pöörded paigal, ümberpöörded, käskluse „paigal“ täitmine, kujundliikumised erinevate liikumisviiside kasutamisega.

Kõnni-, jooksu-, hüplemisharjutused

- Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hübitsaja hoonõoriga.
- Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise või muusika saatel. Rühiharjutused.
- Jõu ja venitusharjutused, lõdvestusharjutused, koordineerimisharjutused. Lühikesed harjutuste kombinatsioonid kõikidele lihasgruppidele.

Akrobaatika

- Painduvust arendavad harjutused, kaarsild (T); ratas kõrvale; kätelseis abistamisega. Harjutuste kombinatsioonid. Akrobaatika kava õppimine, esitamine.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Kepikõnd - kõnni tehnika, ohutusnõuded.
- Kiirendusjooksud 30 m, 60 m, ringteatejooks ja teatevahetus ringteatejooksus. Tõkkejooks. Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega).

Hüpped

- Erialane soojendus. Kordushüpped. Kombineeritud hüpped märke.
- Kaugushüpe paku tabamisega.

Visked/tõuked

- Kuulitõuet tutvustavad harjutused topispalliga, kuulijännid. Ohutusnõuded.

Sportmängud

- Erinevate sportmängude tutvustamine: sulgpall, bocce, frisbee.

Korvpall

- Sammudelt vise korvile. Kombineeritud harjutused õpitud tehnikaelementide täiustamiseks. Kaitseasend. Pealevisked liikumiselt. 1:1 harjutused.

Võrkpall

- Ettevalmistavad harjutused võrkpalliks. Pallikooli harjutused. "Pioneeripall".

Jalgpall

- Pallikäsitsusharjutused. Reeglid. Õppemäng lihtsustatud reeglitega.

Saalihoki

- Eestkäesõõt ja söödu vastuvõtmine. Ühe puutega sõõt.

Talialad

Suusatamine

- Laskumine nõlvast ületades ebatasasusi. Laskumine lisäülesannetega. Uisusammsõiduvõis ilma suusakeppideta.
- Sõit murdmaal individuaalses tempos.

Uisutamine

- Kombineeritud harjutused uiskudel (koonusrajal).

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab õpetaja juhendamisel sooritada üldarendavaid jõu- ja venitusharjutusi;
- teab soojendusharjutuste tähtsust;
- oskab sooritada põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni saatelugemise või muusika saatel;
- oskab sooritada õpitud toenghüpet (hark-või kägarhüpet);
- sooritab madallähte stardikäsklustega ja oskab joosta määrustepäraselt lühimaadistantse (60m, 100m, 200m);
- suudab joosta vastavalt võimetele T-400m ja P – 800m;
- suudab joosta individuaalses tempos 1 km;
- oskab sooritada sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;

- oskab mängida reeglite järgi rahvastepalli ja järgida kohtuniku otsuseid;
- suudab täita ühe sportmängu kontrollharjutuse;
- suusata vahelduval maastikul järjest 2 km.

Õpitulemused III kooliaste

Liikumisoskused

Õpilane omab mitmekülgseid liikumisoskuseid ja – kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi.

Õpilane:

- kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, tervisetreeninguna, spordialades, tantsudes koostöös paarilise ja rühmaga;
- liigub edasi vahendil harrastustegevuses või/igapäevases liikumises;
- rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;
- käsitseb vahendit erinevates liikumiskombinatsioonides- mängudes, spordialades ja teiste oskuste arendamiseks;
- rakendab turvalise ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- annab hinnangu enda koostööle liikumistegevustes;
- annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;
- seostab liikumisoskuseid harrastustegevuse ja/või spordialadega.

Tervis ja kehalised võimed

Õpilane mõistab tervise ja kehaliste võimete seost ja analüüsib liikumise ja toitumise tasakaalu.

Õpilane:

- teab, kuidas kehalised võimed on seotud tervise ja haiguste ennetamisega;
- mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet;
- püstitab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi lähtuvalt kehaliste võimete tasemest;
- arendab regulaarselt kehalisi võimeid;
- analüüsib enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt ja eesmärgi täitmisest;
- analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.

Kehaline aktiivsus

Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid.

Õpilane:

- analüüsib enda igapäevast kehalist aktiivsust;
- teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;
- rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi;
- rakendab traumade ja haiguste järgselt sobilikku liikumistegevust ja koormust;
- teab lihtsamaid esmaabi võtteid liikumistegevusel saadud vigastuste korral.

Liikumine ja kultuur

Õpilane väärtustab liikumist, sporti ja tantsu kultuuri osana ning ennast selle kandjana ja liikumistegevuste loojana.

Õpilane:

- analüüsib väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel saadud kogemuse üle, kus ta osaleb osalejana, vaatlejana, vabatahtlikuna;
- mõistab liikumisürituste ja- traditsioonide olulisust kultuuri osana;
- mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;
- teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuuri kandjana;
- järgib erinevate liikumistegevustega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;
- riietub liikumistegevuseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;
- analüüsib end kogemust liikumisest looduskeskkonnas;
- organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumistegevusse.

Vaimne ja kehaline tasakaal

Õpilane mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate ja emotsioonide juhtimist toetavate tegevuste mõju enda heaolule ja pingeliste olukordadega toimetulemisel.

Õpilane:

- valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi; seostab ja põhjendab nende kasutamisevõimalusi erinevates olukordades;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;
- mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega.

Liikumisõpetuse ainekava 7. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik , sportmängud, suusatamine.

Võimlemine

Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused

- Üldarendavad harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks.
- Rühi arengut toetavad harjutused. Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks, jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. Koordinatsiooniharjutused.

Akrobaatika

- Akrobaatika kava õppimine ja tervikliku kava esitamine. Kätelseis, kaks ratast kõrvale.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Sprindi soojendusharjutused. Kiirendusjooksud 30 m, 50 m, 60 m.

- Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega).

Hüpped

- Erialased soojendusharjutused kaugushüppes, täpsushüpped, kõrgushüpe (flopi tutvustamine, juurdeviivad harjutused).

Visked/tõuked

- Erialased soojendusharjutused viseteks/tõugeteks Kuulijännid, kuulitõuge paigalt. Ohutusnõuded kuulitõukesektoris.

Sportmängud

Korvpall

- Palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt. Kombineeritud harjutused. Tehnikaelementide täiustamine erinevate harjutuste kombinatsioonidega.

Jalgpall

- Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega.

Võrkpall

- Ült-, altsööt pea kohale, vastu seina, paarides. Kolme viskega võrkpall.

Saalihoki

- Eestkæe tõstesööt ja söödu vastuvõtmine. Kaitseasend. Kaitsemäng. Individuaalne palliga ründemäng.

Talialad

Suusatamine

- Tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul. Paaristõukeline ühe- ja kahesammuline sõiduviis. Laskumine madalasendis. Sahkpööre, uisusammpööre, paralleelpööre. Paaristõukeline kahesammuline uisusammsõiduviis.

Uisutamine

- Kombineeritud liikumisviisid, mängud uiskudel.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

- sooritab etteantud tervikliku harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- oskab arendada oma kehalisi võimeid, valida üldarendavaid harjutusi erinevatele lihasrühmadele õpitu järgi;
- mängida üht sportmängu lihtsustatud reeglite järgi;
- teavad ohutusnõudeid kuulitõukesektoris;
- joosta jõukohases ühtlases tempos 1,5 km;
- suusatada ühtlases tempos 2km.

Liikumisõpetuse ainekava 8. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, sportmängud, suusatamine.

Võimlemine

Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused.

- Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine, esitamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine. Rühi arengut toetavad harjutused. Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks.
- Jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks.

Akrobaatika

- Kava koostamine õpitud elementidest (8 elementi) ja esitamine.

Kergejõustik

Jooks ja jooksoharjutused

- Sprindidistantsid, keskmaadistantsid. Kordusjooksud, täpsusjooksud, intervalljooksud.
- Murdmaajooks (maastikujooks erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega).

Hüpped

- Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüpe.

Kuulitõuge

- Erialased soojendusharjutused kuulitõukeks. Kuulitõuge paigalt ja hooga (juurdevõtusammudega).

Sportmängud

Korvpall

- Korvpalli võistlusmäärused, korvpalli elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega. "osava korvpalluri harjutusvara".

Võrkpall

- Sööduharjutused paarides ja kolmikutes. Sööduharjutuste kombinatsioonid. Alt-eest palling.

Saalihoki

- Võistlusmäärused. Tehnikaelementide täiustamine, kinnistamine läbi kombineeritud harjutuste.

Jalgpall

- Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega.
- Jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine.
- Jalgpall lihtsustatud reeglite järgi.

Talialad

Suusatamine

- Üleminek paaristõukeliselt sõiduviisilt vahelduvtõukelisele sõiduviisile. Õpitud sõiduviiside tehnika täiustamine ja kinnistamine. Teatesuusatamine.

Uisutamine

- Kombineeritud liikumised uiskudel – teatevõistlused, mängud.

Õpitulemused

8. klassi lõpetaja:

- oskab arendada oma kehalisi võimeid, valida üldarendavaid harjutusi erinevatele lihasrühmadele õpitu järgi;
- oskab sooritada erinevaid soojendusharjutusi;
- oskab mängida üht sportmängu lihtsustatud reeglite järgi;
- oskab mängida üht sportmängu võistlusmäärustiku kohaselt;
- oskab abistada kaaslast;
- suudab joosta individuaalses tempos 2 km
- suudab suusatada individuaalses tempos 2km;
- teab vastupidavuse, jõu- ja painduvuse arendamise üldisi harjutusi;
- regulaarse harjutamise tähtsust;
- enesekontrollivõtteid.

Liikumisõpetuse ainekava 9. klassile

Maht

2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Õppesisu ja -tegevused

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik , sportmängud, suusatamine.

Võimlemine

Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused

- Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena.
- Rühi arengut toetavad harjutused. Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks.
- jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks.

Akrobaatika

- Iseseisev akrobaatika kava koostamine ja esitamine.

Kergejõustik

Jooks ja jooksuharjutused

- Erialased soojendusharjutused sprindiks ja pikamaajooksuks. Intervalljooksud.
- Murdmaajooks (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega) fartlek.

Hüpped

- Määrustepärane kaugushüpe, määrustepärane kõrgushüpe (flopp), kõrgushüppe sammumärk.
- Kolmikhüpet tutvustavad harjutused.

Kuulitõuge

- Kuulitõuge hooga. Kuulitõuke võistlusmäärustik.

Sportmängud

Korvpall, saalihoki, jalgpall

- Sportmängude tehnikaelementide täiustamine läbi kombineeritud harjutuste. Mäng lihtsustatud reeglitega.

Suusatamine

- Erinevad murdmaasuusatamise distantsid.
- Õpitud murdmaasõidu ja mäesõidu tehnikaelementide täiustamine ja kinnistamine.

Uisutamine

- Kombineeritud liikumised uiskudel – teatevõistlused, mängud.

Õpitulemused

põhikooli lõpetaja teab:

- vastupidavuse, jõu- ja painduvuse arendamise üldisi harjutusi;
- regulaarse harjutamise tähtsust;
- enesekontrollivõtteid;

oskab:

- arendada juhendamise teel oma kehalisi võimeid, valida üldarendavaid harjutusi erinevatele lihasrühmadele õpitu järgi;
- sooritada rühi- ja koordineerimise harjutusi muusika saatel;
- joosta määruste päraselt sprindi distantse 60m, 100m, 200m 400m;
- mängida üht sportmängu lihtsustatud reeglite järgi;
- mängida üht sportmängu võistlusmäärustiku kohaselt;

suudab:

- joosta jõukohases ühtlases tempos 2-3km;
- osaleda pendelteatejooksus ja ringteatejooksus;
- vastavalt võimetele sooritada määrustepäraselt hooga kaugushüpet ja kõrgushüpet;
- suusatada tasasel maastikul (tasakaal) sobivat sõidutehnikat valides;
- suusatada ühtlases tempos 3 km.

Käsitöö - tehnoloogia - kodundus

Õppeaine kirjeldus

Käsitöö

Käsitöö lõimib teadmisi, mis on omandatud teistes õppeainetes. Loomingulistel ja praktilistel tegevustel on lõogastav funktsioon nii õppetöös kui tulevases elus.

Käsitööd iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilase arengus. Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada õpilaste vaimseid ja füüsilisi võimeid: mootorikat, tähelepanu, ruumitaju, kujutlusvõimet jne.

Praktiliste tööoskuste õpetamine toimub alljärgnevas järjestuses:

koostegevus õpetajaga: osa tööoperatsioone võib sooritada õpetaja, osa tehakse koos;

töötamine matkides: iga operatsioon eraldi, 2-3 operatsiooni kaupa, kogu ülesanne;

töötamine näidise järgi: detailide kaupa, valmis töö;

töötamine suulise juhendamise järgi: tööjuhendid operatsioonide kaupa, tööjuhendid kogu töö sooritamiseks.

Praktilise töö raskusaste sõltub materjalist, töövahenditest, sooritatavatest operatsioonidest ja keerukusest.

Õpetaja kavandab tööülesanded selliselt, et võimalikud oleksid mitmesugused lahendused ning õpilastel jääks võimalus rakendada oma fantaasiat. Pööratakse tähelepanu tööle ning tulemuse esteetilisusele.

Arutletakse leitud põnevate ideede üle ja innustatakse loovast tegevusest rõõmu tundma. Nende käigus õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ning oma arvamusi põhjendama.

Käsitöö tundides kujundatakse tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), arendatakse esteetiliselt maitset, kujundatakse säästvat suhtumist materjalisse.

Tööoskuste kujundamise kõrval on oluline roll suhtlemisel, oskus osaleda grupi- ja ühistegevustes, küsida abi ja anda nõu.

II kooliastme soovituslik õppesisu on jagatud klasside kaupa, kuid õpetaja saab valida õpilastest lähtuvalt, arvestades diferentseeritud lähenemist, õpilaste individuaalseid vajadusi ja võimeid.

III kooliastme soovituslik õppesisu on jagatud klasside kaupa, kuid õpetaja saab õppesisu valida õpilastest lähtuvalt, arvestades diferentseeritud lähenemist, õpilaste individuaalseid vajadusi ja võimeid.

Käsitöös tutvub õpilane kutseõppe võimalustega, kujuneb valmisoleku elada ja töötada tänases ja tuleviku muutuvas tehnoloogiamailmas.

Kodundus

Kodundus on õppeaine, kus oluline on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkama saamine.

Väärtustatakse Eesti toidukultuuri ja traditsioone ning kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes.

II kooliastmes keskendutakse ainealaste mõistete tundmaõppimisele, õigete töövõtete ja toiduainete töötlemisviiside omandamisele.

Õpitakse läbi praktilise tegevuse. Õpitakse mõistma erinevate otsuste mõju õppijale ja keskkonnale.

Kodundustunnis toimub õpe meeskonnatööna. See loob sobivad võimalused arendada sotsiaalseid oskusi: heatahtlikku ja arvestavat suhtumist kaaslastesse.

Õpilased saavad koheselt tagasisidet ja hindavad ise oma tegevust.

II kooliastme soovituslik õppesisu on jagatud klasside kaupa, kuid õpetaja saab valida õpilastest lähtuvalt, arvestades diferentseeritud lähenemist, õpilaste individuaalseid vajadusi ja võimeid.

III kooliastmes täiendatakse ainealaseid teadmisi ja praktilisi oskusi. Antakse suuniseid, kuidas analüüsida enda käitumist ja arutletakse tehtud otsuste mõju üle. Soovituslik õppesisu on jagatud klasside kaupa, kuid õpetaja saab valida õpilastest lähtuvalt, arvestades diferentseeritud lähenemist, õpilaste individuaalseid vajadusi ja võimeid.

Tehnoloogia

Töö- ja tehnoloogiaõpetus on õppeaine, kus õpilased saavad ennast väljendada eelkõige erinevaid kõvasid materjale töödeldes nii käsitsi kui ka masinatega.

II kooliastmes omandavad õpilased tehnoloogiaõpetuse baasoskused materjalide töötlemiseks ja töövahendite käsitlemiseks, samuti õpitakse tehnilisi mõisteid ja termineid.

Õpilased tutvuvad erinevate materjalide omaduste ning kasutusvõimalustega. Õpetaja juhendamisel õpitakse valida asjakohaseid tööviise, töövahendite, masinate ja seadmete vahel ning õpitakse nendega töötama. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni.

III kooliaste on suunatud õpilaste oskuste süvendatult õppesse, et nad oleksid võimelised lahendama keerukamaid probleemülesandeid ja rakendama oma teadmisi loovalt. Õpilased õpivad planeerima ja esitlema tehnilisi ideid, kasutades selleks nii traditsioonilisi kui ka kaasaegseid tehnoloogiaid. Õpiviisid toetavad õpilaste heaolu ja eluks vajalikke oskuste kujunemist ning karjäärivalikuid ja tööelu puudutavaid valikuid.

Õpetuse eesmärgid

Põhikooli lõpuks õpilane:

1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;

2) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;

3) tunnetab oma loomingulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;

4) oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsamaid tööjooniseid;

5) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;

6) hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;

7) teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;

8) töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

KULTUURI- JA VÄÄRTUSPÄDEVUS - kultuuri- ja väärtuspädevuse kaudu tööõpetuses arendab õppija mitmekülgseid oskusi ja teadmisi meie kultuuriruumis.

SOTSIAALNE JA KODANIKUPÄDEVUS - töökultuuri järgides toimivad õpilased vastutustundlike kodanikena, tunnetavad vastutust, teavad oma kohustusi ja õigusi.

ENESEMÄÄRATLUSPÄDEVUS - enesemääratluspädevus on oskuste ja teadmiste valdkond, kus õpilane tunnetab iseennast. Lähtuvalt huvist, võimetest ja vajadustest seab õpilane endale eesmärgid.

ÕPIPÄDEVUS - õppija, planeerib õppimist, sh. enesekontrolli ja järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid.

On avatud uutele teadmistele ja oskustele. Tööõpetuses keskendub õppija läbi käelise tegevuse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia praktilistele oskuste õppimisele.

SUHTLUSPÄDEVUS - aitab õppijatel omandada sotsiaalseid oskusi ja teadmisi.

MATEMAATIKA-, LOODUSTEADUSTE- JA TEHNOLOOGIAALANE PÄDEVUS - õppija omandab praktiliste harjutuste käigus olulisi oskusi ja mõistab erinevate valdkondade vahelisi seoseid.

ETTEVÕTLIKKUSPÄDEVUS - õppija arendab tööõpetuse tundides neid oskusi, teadmisi ja isikuomadusi, mis aitavad tulevikus tööturul toime tulla ja oma karjäärialaseid valikuid teha.

DIGIPÄDEVUS - tööõpetuses tundides kasutavad õppijad digitaaltehnoloogiat ja tööriistu seoses käelise ja praktilise tegevusega. Digipädevuse arendamine tööõpetuses võimaldab õppijal tulla paremini toime nii praktiliste käeliste tööde teostamisel kui ka digitehnoloogia kasutamisel.

Lõiming

Tööõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust.

Tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab oma kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Kultuuriline identiteet rikastab tööõpetuse kogemust meie kultuuriruumis, aitab õppijal mõista oma kultuuripärandit ja ühenduda oma juurtega.

Mõista teiste kultuuride mitmekesisust ja aitab õppijal tunnetada käsitöö ja käsitsi tööga seotud väärtusi ja identiteeti.

Teabekeskkond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda. Suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida. Tunnustab autorlust ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas;

Tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks.

Tööõpetuse lõiming teiste õppeainetega pakub õppijale võimalust rakendada teoorias omandatud teadmisi praktilises töös.

Eesti keel - tööõpetuses kasutusel olev erialane sõnavara täiendab õppija keelepagasit.

Võõrkeel - võõrkeele ja tööõpetuse koosmõju võimaldab õppijal avastada virtuaalseid võimalusi ja seejärel viia neid ellu praktikas. Õppija kogeb kuidas keeleoskus avardab tema maailma.

Matemaatika - aitab tööõpetusega seotud matemaatiliste mõistete ja oskustega õppijal tööd kavandada ja hilisemat töötulemust kontrollida.

Loodusõpetus - sisuks on looduslikud materjalid, keskkonnasääst ning praktiliste oskuste õpetamine. Loodusõpetuse ja tööõpetuse lõiming võimaldab õppijal mõista seost looduse ja materjalide kasutamise vahel.

Ajalugu - sajandeid vanu käsitöö tehnoloogilisi oskusi saavad õppijad rakendada tööõpetuse tundides ja seeläbi mõistab õppija paremini ühiskonna ja kultuuri arengut.

Inimeseõpetus - aitab õppijal paremini mõista seost praktiliste oskuste ja isikliku arengu vahel. Inimeseõpetuse osa on sotsiaalsete oskuste, koostöö ja suhtlemise õpetamine. Need oskused on abiks tööõpetuse õppeülesannete täitmisel.

Muusika - ainete integreerimine pakub õpilastele mitmekülgsemat õpikogemust ja head äratundmist praktiliste oskuste ja loominguliste võimete rakendamisel mõlema aine kontekstides. Muusikariistade valmistamiseks kasutatud materjalidega puutuvad õppijad kokku tööõpetuses.

Kunstiõpetus - mõlemad ained eeldavad erinevate materjalide ja nende omaduste tundmist. Õppijad kavandavad mõlemas aines töid alates idee väljatöötamisest kuni lõpptooteni.

Liikumisõpetus - mõlemad õppeained arendavad koostööd ja meeskonnatöö oskusi.

Käsitöö

ÕPPESISU II KOOLIASTE

5. klass

- üherealiste pistete tikkimine (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpiste);
- alg-, ahel- ja kinnissilmuste heegeldamine;
- edasi-tagasi ridadena heegeldamine;
- omavahel sobivate töövahendite valimine õpetaja abiga (heegelnõel, sukanõel, vardad ja lõng);
- algsilmuse moodustamine ja varrastele silmuste loomine. Parempidiste silmuste kudumine edasi-tagasi ridadena;
- väljalõigatud detailide traageldamine;
- kannaga ja/või kannata nõöbi õmblemine;
- triikraua kasutamine õpetaja juhendamisel;
- lihtsamate (üksikute) töövõtete sooritamine videojuhendite järgi.

6. klass

- kavandamine juhendamisel ja lihtsa eseme valmistamine;
- sobivate materjalide ja töövahendite valimine juhendamisel;
- kaherealiste pistete tikkimine (sämp-, põlvik-, aed- ja/või ristpiste);
- ringselt heegeldamine;
- heegeldamise ja kudumise tingmärgid;
- parem- ja pahempidiste silmuste kudumine;
- ringselt kudumine;
- õmblusmasinaga lihtõmbluse õmblemine;

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgib ohutusnõudeid;
- tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale;
- oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.

ÕPPESISU III KOOLIASTE

7. klass

- lihtsa eseme kavandamine ja valmistamine;
- eseme valmistamiseks sobivate materjalide ja töövahendite valimine juhendamisel;
- kaherealise piste tikkimine mustri järgi (ristpiste);
- lihtsamate heegelskeemide ja koekirjade lugemine juhendamisel, vajaduse korral skeemide otsimine veebist;
- lihtsama ääre- ja/või vahepitsi heegeldamine;
- kahe eri värvi lõngaga kudumine;
- õmblusmasina käsitlemine, kahekordse palistuse ja/või kahekordse õmbluse õmblemine;

8. klass

- käsitööeseme kavandamine ja eseme valmistamiseks sobilike materjalide ja töövahendite valimine juhendamisel;
- töövahendite, viimistlus- ja/või kaunistusvõtete kasutamine eesmärgipäraselt juhendamisel;
- lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi heegeldamine;
- tingmärkide järgi erinevate koekirjade kudumine (maleruut jm);
- lihtsama eseme kudumine (järjehoidja, patsikumm, peapael jne);
- õmblusmasina, võimaluse korral tikkimismasina kasutamine;
- lõikelehelts lihtsamate lõigete leidmine ja kopeerimine juhendamisel;
- erinevates tehnikates tööde viimistlemine juhendamisel;

9. klass

- tööks sobilike materjalide ja õpitud tehnoloogiate valimine ja kombineerimine juhendamisel;
- erinevate materjalide taaskasutamine juhendamisel;
- rõivaste/esemete isikupäraseks muutmine (nt. pilutikandi kasutamise võimaluste leidmine)
- skeemide ja tööjuhendite järgi heegeldamine;
- lihtsate koekirjade või esemete kudumine koekirjaskeemide ja juhendite järgi;
- riiete suurusnumbri määramine ja kehatüübile sobiva tegumoe leidmine;
- valmisriiete etikettide lugemine ja mõistmine;
- lihtsama eseme iseseisev õmblemine või valmistamine mõnes teises käsitöötehnikas (makramee, ehete valmistamine jne);
- erinevast materjalist riiete hooldamine;

- ainealase teabekirjanduse ja veebilehtede kasutamine;

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab isetegemist;
- 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- 3) valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale;
- 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhendub sellest;
- 6) mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- 7) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- 8) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Puu- ja metallitöö

Õppesisu II kooliaste

5. klass

- joonlaua kasutamine esemete mõõtmisel;
- toorikule punktide, sirgjoonte, ristjoonte, šablooni abil ringjoonte ja kaarte märkimine juhendamisel;
- detailide ühendamine (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil)
- ohutult õigete töövõtete kasutamine;
- kõverjooneliste kujundite saagimine juhendamisel;
- puitliistust etteantud pikkusega detailide järkamine;
- pinna viimistlemine viili ja lihvpaberiga;
- tervisekaitse- ja tööohutusnõuete järgimine.

6. klass

- erinevate mõõte- ja märkimisvahendite kasutamine;
- baaspinnale märkimine ja töötlemine, rist- ja keeltapp;
- detailide ühendamine (nt liim-, kruvi- ja tappliide, jootmine või neetimine);
- õigete töövõtete kasutamine ohutult;
- antud mõõtmega nelikantliistu, silindri ja koonuse hõõveldamine;
- avade puurimine akutrelliga ja puurpingil;
- valmistatud esemete viimistlemine: toonimine (peitsimine), pahteldamine ja värvimine;
- töötamine lihtsama videojuhendi järgi, tööetappide ja/või valmis töö pildistamine;

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale;
- oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- järgib töökojas korra ja puhtuse nõudeid;
- oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.
- järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

ÕPPESISU III KOOLIASTE

7. klass

- puidutoorikust detailide järkamine etteantud juhiste järgi;
- toorikule kõverjoonelise kontuuriga detailide märkimine;
- detaili läbimõõdu mõõtmine nihikuga juhendamisel;
- detaile ühendamine vähemalt kahel erineval moel;
- lihtsama seotise märkimine ja töötlemine;
- avade puurimine puurpingis või käsipuuriga;
- kõverjooneliste kontuuride saagimine käsi- või elektrilise käsisaega (vajaduse korral abiga);
- lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria koostamine oma tööprotsessist;
- elektriliste masinatega ohutult töötamine, ohtude vältimine.

8.klass

- jooniselt detaili mõõtmete lugemine ja lihtsamate jooniste tegemine;

- lihtsate detailide saagimine ja hõõveldamine puidutöötuspinkidel;
- lihtsa seotise valmistamine ja kasutamine juhendamisel;
- lihtsamate esemete valmistamine (õpitud seotiste kasutamine);
- treimise mõiste;
- lihtsa detaili treimine juhendamisel ja abistamisel (silinder ja astmeline)
- lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi koostamine oma tööprotsessist;
- tervisekaitse- ja tööohutusnõuete järgimine.

9.klass

- iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi planeerimine ning töö korrektsuse ja esteetilisuse hindamine;
- tööjoonise lugemine õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
- joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmete mõõtmine ja vajaduse korral nende üles täheldamine lihtsa eskiisi kujul;
- materjalide, töövahendite ja nüüdisaegsete seadmete kasutamine eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga;
- esemete viimistlemine toonimise, värvimisega;
- jõukohaste liidete valmistamine;
- erinevate masinate kasutusalaade mõistmine tööprotsessis;
- töö valmimise kirjeldamine ja analüüsimine etappide kaupa ja lõpptulemuse esitlemine, vajadusel õpetaja abiga;
- tervisekaitse- ja tööohutusnõuete järgimine.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- väärtustab isetegemist;
- kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale;
- kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhendub sellest;
- oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Kodundus

Õppesisu II kooliaste

5. klass

- klassiruumi koristamine, sobivad koristustarbed;
- käsitsi nõude pesemine;
- töökoha korrashoid ja töövahendid, hügieeninõudeid toidu valmistamisel;
- lihtsamate toitude valmistamine;
- kohandatud retseptide kasutamine;
- mõõtühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm) ja nende lühendeid;
- elektroonilise köögikaalu kasutamine;
- laua katmine vastavalt menüüle ja elementaarsed lauakombed;

6. klass

- töökoha korrashoid töötamise ajal ja töö lõpetamisel;
- nõude pesemine käsitsi ja nõudepesumasina;
- hügieenireeglite järgimine ja prügi sorteerimine;
- tervisliku toitumise põhimõtted toidu valmistamisel;
- toiduainete töötlemisel kasutatavad ohutud ja ergonoomilised töövõtteid;
- mõõt- ja mahuühikuid ja nende lühendeid retseptis, retsepti lugemine;
- elektroonilist köögikaalu kasutamine;
- lihtsamate toitude serveerimine ja elementaarseid lauakombeid.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüd;
- teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest;
- oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele;
- oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.

Õppesisu III kooliaste

7.klass

- mitmekülgse toitumise tähtsus tervisele;
- lisaained, nende märgistust pakendil;
- mõisteid: toiduallergia ja toidutalumus;
- toitumishäireid;
- köögitehnikal ohutu kasutamine;
- tervislike toitute valmistamine;
- toiduainete kaalumise ja mõõtmise;
- maitsetaimede tutvustamine;
- pesu sorteerimine värvi ja materjali järgi;
- pesumasina kasutamise tutvustamine ja pesuprogrammide valimine;
- triikimismärgid, võimalusel triikimine;
- keskkonnasõbralik jäätmete sorteerimine;
- laua katmine lähtuvalt sündmustest;
- lauakombed;

8.klass

- mõisted „kõlblik kuni...“ ja „parim enne ...“ ,näidete toomine, pakendite uurimine;
- erinevate toitute valmistamine kasutades retsepti;
- toiduainete säilitamise võimalused - nt. kuivatamine;
- kodukeemia ohutu kasutamine;
- nõudepesumasina kasutamise juhendamine;
- menüü koostamine etteantud summa piires ja toidukorvi planeerimine;
- Eesti köök ja rahvustoidud ning nende valmistamine;

9.klass

- toitlustusega seotud ametid ja nende tutvustamine;
- keedutaina valmistamine;
- erinevate rahvaste toidud;
- köögiseadmete hooldus ja puhastamine ja töökoha korrashoid;
- kulude planeerimine;
- jalatsite hooldusmärgid;
- käitumisetikett erinevatel üritustel;

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi;
- kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- loeb ja mõistab etiketil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhindub sellest;
- mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Tantsuõpetus

Õppeaine kirjeldus

Tantsutundides õpitakse ja harjutatakse tunnetuse ja liigutuste kaudu, milles ühitatakse nii kunstiline eneseväljendus, kõne, muusika, rütm ja mäng ning nende iga liiki kombinatsioonid. Tantsutundides luuakse tingimused isiksuse sotsiaalseks ja emotsionaalseks arenguks. Tantsides arendatakse õpilase isikupära, oskusi tegutseda üksi ja koos teistega, suhtlemis- ja koostöövõimet, ühtekuuluvustunnet ning sallivust.

Tantsuõpetuses on esmane eakohalisuse põhimõte, mille all mõistame ennekõike inimkeha füüsilise ja vaimse arengu seaduspärasuste järgimist. Tantsuõpetus toetab harmoonilise isiksuse kujunemist tantsulise eneseväljenduse kaudu, avab ning avarab võimalusi tantsuga tegeleda ja loovast tegevusest rõõmu tunda. Tantsuõpetuse vahendusel tekib huvi loomingulise tegevuse vastu, kujuneb õige kehahoiak ning elukestev tervislik liikumisharjumus.

Tantsuõpetus on aine, mille koostisosad on üksteisega mitmetähenduslikus ja tihedas seoses, seetõttu on neid keeruline eraldada. Tantsu vaatlemisoscuste kujundamine on tähtis komponent tantsuõpetuses. Oluline on tantsuelu korraldamine oma koolis, et õpilastel tekiks esinemise ja selle vaatamise/jälgimise harjumus ning üritustel osalemise, mõnikord ka korraldamise kogemus.

Õpetuse eesmärgid

Tantsuõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb rõõmu tantsust ja huvitub tantsulisest liikumisest ;
- väärtustab tantsu isiksuse, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone;

- tunnetab, teadvustab ja arendab tantsulise liikumise kaudu oma enesekontrolli ja eneseväljendamise võimeid;
- arendab läbi ühistegevuste sotsiaalseid võimeid, sealhulgas suhtlemisoskust;
- omandab teadmisi ja praktilisi kogemusi keha arengu seaduspärasustest ja liikumisviiside mitmekesisusest;
- väärtustab tantsu vaimse ja füüsilise tervise ning emotsionaalse intelligentsuse arendajana;
- mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt tantsuga seotud tegevuste kaudu;
- väärtustab eetilist käitumist ja esteetilist väljendusviisi;
- tajub tantsu kui elukestva liikumisharrastuse tähendust.

Lõiming

Tänapäeval on õpilastel aina keerulisem toime tulla kasvavas infotulvas. On vaja oskusi olulise eristamiseks vähem olulisest, õpitava seostamiseks varasemate teadmistega või igapäevases elus kogetavaga – nende oskuste omandamist toetab nii vertikaalne kui ka horisontaalne lõiming erinevates ainetundides. Seoste loomise ja leidmise oskus on vajalik mistahes õppeaine omandamisel ja maailmast tervikpildi tekkimisel. Seoste olemasolu soodustab mõistmist, mäletamist, motivatsiooni ja ideede tekkimist ning nende puudumine raskendab teadmiste kasutamist.

Ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ja -viiside abil toetab tantsuõpetus kõigi teiste õppeainete omandamist. Tantsuõpetuse lõimimine kooli teiste õppeainetega eeldab kokkulepitud õppekorralduse ja hindamispõhimõtete järgimist, õpetajatevahelist koostööd pädevuste täpsustamisel õpetuse eesmärkide püstitamisel, õppesituatsioonide loomisel ja eri ainetele ühiste probleemide määratlemisel.

Kui õpilane asub õppima tantsu, on tal olemas juba teatud pagas kõikvõimalikke teadmisi ja oskusi, tal on suurem või väiksem õpimotivatsioon. Õpilaste huvid ja kogemuste hulk ning kvaliteet võib erineda väga suures ulatuses, seda nii õpilaste sugu, kodust sotsiaalset keskkonda kui ka individuaalseid arengutegureid arvestades. Sellises olukorras on väga tähtis, et õpetaja oskaks lõimida võimalikult avaralt igapäevaelus kogetu ja varem omandatu vastavas aines juurde õpitavaga.

Vertikaalne lõiming taotleb terviku moodustamist õppeaine siseselt kogu kursuse ulatuses. Vertikaalse lõimingu saame sidususe ja järgnevuse abil: mõisted ja teemad korduvad kooliastmeti ja samas minnakse lihtsamalt seletuselt sügavamale ja laiemale, kusjuures uued teadmised tuginevad valdavalt varem õpitule. Sama kehtib omandatud oskuste osas, mis tantsuõpetuses on eriti olulised, sh oskus koos tegutseda.

Horisontaalne lõiming on mõistete ja teemade käsitlemine eri külgedest ja eri õppeainetes, et kindlustada õpitule võimalikult avarad seosed. Horisontaalne lõiming on tihedam valdkonnasiseselt – loodusainete lõimingu tsentriteks on ühised teemad, kattuvad mõisted,

lõiming valdkonna väliste ainetega on märksa väiksema ulatusega. Horisontaalse lõimingu rakendamine õppeprotsessis vajab erilist kooskõlastust kolleegidega. Õpilasele on eriliselt oluline mõista integratsiooni erinevate õppeainete vahel ühe kooliaasta piires, mis lubab neil seostada erinevates õppeainetes õpitut tähendust omavaks tervikuks ning leiab väljenduse üld- ja ainepädevustes.

Konkreetsamad tegevusvaldkonnad lõimingus teiste õppeainetega on järgmised:

Eesti keel: tähelepanu kõne ja tegevuse jälgimisel, peenmootorika (kirjatehnika) arendamine.

Muusika: oskus kuulata, liikuda vastavalt helile ja rütmile; oskus heli tekitada (laulmine, keha- ja rütmipill).

Inimeseõpetus: mina ja minu keha; pere ja kodu; „meie“ tunne ; uudishimu ja liikumise tähtsus.

Loodusõpetus: matkimine; rütmid elus ja looduses.

Kunsti- ja tööõpetus: loov eneseväljendus; erinevate ametite kujutamine; rekvisiidid, lavakujundus ja kostüüm.

Matemaatika: paaris ja paaritu, liikumine kujundites, korduvtegevused 2, 4 või 8 korda, numbrite õppimine.

Liikumisõpetus: kehahoid ja -asendid; koordinatsioon.

Võõrkeel: mõisted, tantsutermid.

Lõiming ja läbivad teemad

Läbivate teemade käsitlemisega on võimalik kujundada eelkõige väärtushinnangulisi pädevusi ning rakendada erinevate õppeainete taotlusi nende ajalises kooskõlas, konkreetselt ühe õppeaasta piires ja üldisemalt kogu õppetsükli ulatuses. Praktilise väljundi leiab nende rakendus projektitöodes, milles tantsuõpetus annab oma panuse rahvakalendritähtpäevadele pühendatud ürituste korraldamisel (nt kadri- ja mardipäev), aga ka suuremate ürituste nagu jõulupeo, EV aastapäeva, kooli sünnipäeva ja emadepäeva kontsertide korraldamisel. Arvestades õpilaste individuaalsust ja korrigeeriva tegevuse spetsiifikat, on erilise tähendusega järgmised teemad : „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Kultuuriline identiteet“, „Elukestev õpe“ ja „Teabekeskkond“.

Hindamine

Õpitulemusi hinnates lähtutakse lihtsustatud riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest.

Tantsuõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele.

Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist tantsulistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamisel arvestatakse kõiki tantsuõpetuse komponente: tantsimist, tantsu loomist. Lisaks võetakse arvesse õpilase isiksuseomadusi ja osavõttu erinevatest tegevustest.

Õpitulemusi hinnatakse suuliste, sõnaliste ning numbriliste hinnetega. Tantsuõppes on soovituslik kasutada pigem protsessipõhist suulist ja kirjalikku sõnalist hindamist või

tagasisidet. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

I kooliastmes hinnatakse peamiselt osavõttu loovmängulistest liikumistegevustest. II ja III kooliastmes on hindamisel suurem kaal erinevate tantsutehnikate tundmisel, õige tervisliku kehakasutuse praktikasse rakendamisel ja looval isikupärasel väljendusoskusel. III astmes hinnatakse ka teadmistel põhinevat arutlusoskust.

Tantsuõpetuse ainekava 2. klassile

Maht

1 tund nädalas

Rõhuasetused

Arendatakse õpilaste kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi, omandatakse lihtsaid tantsulisi kompositsioone. Õpilased õpetatakse tunnetama oma keha ja kehaosade liikumisvõimalusi, arendama ruumitaju, liigutuste iseloomu eristamist. Tantsulisi liigutusi õpitakse matkides, eeskuju järgi.

Toetatakse korrektsioonitööga õpilaste edasist individuaalset arengut, arendatakse kompensatsioonimehhanisme või olemasolevaid funktsioone ja oskusi rütmilise liikumise ja helide kaudu; äratatakse huvi tantsulise liikumise vastu. Tutvustatakse ja kinnistatakse sotsiaalseid käitumisnorme ja hoolivat suhtumist kaaslastesse, kaasõpilastega arvestamist.

Õppesisu ja -tegevused

Tunnitegevus toimub struktuuri: *soojendus - teema arendus - lõpetus* järgi, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi.

Soojendus

Rütmiharjutused ja põhiharjutused peegli ees või ringjoonel.

Teema arendus

Liikumisharjutused. Lihtsad liikumiskombinatsioonid. Suunamuutused.

Orienteerumine ruumis: liikumine ringjoonel, viirus, kolonnis. Hargnemine, oma koha hoidmine. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused (laulu- ja liikumismängud) Väljendusoskust arendavad lihtsad improvisatsioonilised liikumised vahendiga või ilma.

Kehatunnetuses ja seda toetavates põhiharjutustes arendatakse õpilase sensoorseid ja motoorseid võimeid, harjutatakse vaatlemis- ja matkimisoskust. Laps õpib tundma oma keha ja kehaosade liikumisvõimalusi näit. sirutust, painutust), arendab koordineerimist ja tasakaalu. Tantsulistest kompositsioonidest arendatakse mälu ja eneseväljendusoskust. Arendatakse

tantsuelementide tundmaõppimist, rühi-, tasakaalu- ja ruumitaju (näiteks suunad, tasandid; liigutuse koordineerimine). Tantsulisi kompositsioone õpitakse matkides. Igale lapsele võimaldatakse tantsimise (sh esinemise) ning enda ja teiste liikumise jälgimise kogemus (harjutused paaris ja rühmas). Metoodiliselt on soovitatavad Bartnieffi arengumustrid. Sotsiaalsetes ja emotsionaalset arengut toetavates harjutustes luuakse tingimused lapse tantsulise loovuse ja sotsiaalse sidususe arenguks. Metoodiliselt soovitatavad on folkloorised tantsu- ja laulumängud ning liikumismängud, improvisatsioonilised ja eneseväljenduslikud lihtsad liikumised, vajadusel vahenditega (rütmipillid, võimlemisvahendid jms).

Lõpetus

Lõdvestusharjutused (sensoorsete võimete ja eneseregulatsiooni arendamine läbi kuulamis-, hingamis- ja lõdvestustehnikate), keskendumisharjutused, kuulamisharjutused.

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- oskab täita elementaarseid hügieeninõudeid;
- tundi alustada ja lõpetada;
- jälgida, kuulata ja täita lihtsamaid korraldusi matkimise teel;
- liikuda ruumis üksinda ja rühmaga
- suudab matkimise teel sooritada kõnni-, jooksu- ja hüppeharjutusi võimete kohaselt erineva rütmi järgi;
- sooritada lihtsamaid tasakaalu- ja koordineerimisharjutusi;
- esineda abistaja toel tantsuliste liikumistega klassi või kooli üritustel;
- kuulata rahustavat muusikapala, püsides oma kohal (võimlemismatil).

Kasutatud kirjandus

- Külmallik, E., koostaja (2010). *Mere- ja murumängud lasteaedadele*. Tallinn: Tallinna Keskkonnaamet.
- Raadik, S. (2001, 2003). *Sulle, õpetaja, I ja II osa*. Tallinn: Avita.
- Sööt, A. (2016). *Loovtants. Tantsu baaselemendid*. Tallinn: Eesti Tantsuhariduse Liit.
- Joyce, M. (2013). *Loovtants*. Tallinn: Koolibri.
- Koch, S., Sobanski, E., Sieber, M. (2014). *Fixing the mirrors: A feasibility study of the effects of dance movement therapy on young adults with autism spectrum disorder*. PubMed journal.

- Snyder, J. (2018). *Dancing with Down Syndrome: A Look at the Effects and Benefits of Dance Movement of Dance Movement Therapy on the Emotional Well-Being and Overall Quality of Life for Individuals with Down Syndrome*. Honors Theses. 41.
- Porter, K. A. (2012). *DMT and Autism: A Case Study*. Creative Arts Therapies Theses. Paper 33.

Tantsuõpetuse ainekava 3. klassile

Maht

1 tund nädalas

Rõhuasetused

Arendatakse liigutuste täpsust ja tahet, tähelepanu ja mälu, eneseväljendust ning praktilisi sotsialiseerumisoskusi läbi tansuliste kompositsioonide. Tantsulisi liigutusi õpitakse matkides või signaalsõnade järgi. Toetatakse korrektsioonitööga õpilaste edasist individuaalset arengut, jätkatakse kompensatsioonimehhanismide arendamist või olemasolevate funktsioonide ja oskuste edasiarendamist rütmilise liikumise ja helide kaudu; äratatakse huvi tantsulise liikumise vastu. Toetatakse korrektsioonitööga õpilaste edasist individuaalset arengut, jätkatakse kompensatsioonimehhanismide arendamist või olemasolevate funktsioonide ja oskuste edasiarendamist rütmilise liikumise ja helide kaudu; äratatakse huvi tantsulise liikumise vastu. Toetatakse korrektsioonitööga õpilaste edasist individuaalset arengut, jätkatakse kompensatsioonimehhanismide arendamist või olemasolevate funktsioonide ja oskuste edasiarendamist rütmilise liikumise ja helide kaudu; äratatakse huvi tantsulise liikumise vastu. Õpitegevustega kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi, hoolivat suhtumist tervisesse, kogema erinevaid emotsioone, austama kaaslast ja looma sõbralikke suhteid.

Õppesisu ja -tegevused

Tunnitegevus toimub struktuuri: *soojendus - teema arendus - lõpetus* järgi, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi.

Soojendus

Rütmiharjutused ja põhiharjutused peegli ees. Kehatunnetusharjutused: koordineerimine, tasakaal. Kehatunnetus- ja põhiharjutustes arendatakse õpilase sensoorseid ja motoorseid võimeid, harjutatakse vaatlemisoskust ja kinnistatakse matkimisoskuse arengut. Metoodiliselt soovitatavad Bartnieffi arengumustrid, Labani liikumisanalüüs.

Teema arendus

Liikumisharjutused. Liikumiskombinatsioonid ja -jadad. Erineva iseloomuga liikumised. Orienteerumine ruumis: ringjoone, viiru, kolonni hoidmine. Diagonaalid, erinevate tasandite kasutamine ruumis, vasak-parem pool. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused (laulu- ja liikumismängud).

Väljendusoskust arendavad improvisatsioonilised liikumised vahendiga või ilma. Tantsulistes kompositsioonides arendatakse rühi-, tasakaalu- ja ruumitaju, näiteks suunad, tasandid; liigutuse koordineerimise ja vastupidavust, tantsuelementide (aeg, ruum) õppimist; üldmõistete (paar, rühm, käteplaks), asendite (rinnati/seljati, kodarjoneel kõrvuti/rinnati, sõõr, viirg, kolonn ehk rongi), tantsuvõtete (käed puusal, pihkseong, galopivõte, käevang) tundmaõppimist ja praktilist kogemust tantsulises liikumises (rütmiline kõnd, jook, hüpakamm, käärihüpe, galoppamm) paaris ja rühmas. Metoodiliselt on soovitatavad tantsu ja laulumängud, liikumismängud ja lihtsad improvisatsioonilised liikumised etteantud teemadel.

Lõpetus

Lõdvestusharjutused (sensoorse võimete ja eneseregulatsiooni arendamine läbi kuulamis-, hingamis- ja lõdvestustehnikate), keskendumisharjutused, kuulamisharjutused.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- oskab täita hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- tundi alustada ja lõpetada;
- jälgida, kuulata ja täita liitkorraldusi matkimise või signaalsõnade järgi;
- matkida õpetajat peegelpildis;
- loendada harjutuste kordi;
- sooritada võimetekohaselt tasakaalu- ja koordineerimisharjutusi;
- seostada liikumist rütmi ja helidega, tunneb ära õpitud tantsu, suudab seda kaasa tantsida;
- esitada õpitud tantsu või liikumist signaalsõnade järgi;
- olla sõbralik, lahke ja hea partner oma kaaslasele;
- täita lihtsaid reegleid liikumis- ja laulumängudes;
- kuulata rahulikult muusikapala või helisid, püsides oma kohal (võimlemismatil).

Kasutatud kirjandus

- Külmallik, E., koostaja (2010). *Mere- ja murumängud lasteaedadele*. Tallinn: Tallinna Keskkonnaamet.
- Raadik, S. (2001, 2003). *Sulle, õpetaja, I ja II osa*. Tallinn: Avita.
- Sööt, A. (2016). *Loovtants. Tantsu baaselemendid*. Tallinn: Eesti Tantsuhariduse Liit.

- Joyce, M. (2013). *Loovtants*. Tallinn: Koolibri.
- Koch, S., Sobanski, E., Sieber, M. (2014). *Fixing the mirrors: A feasibility study of the effects of dance movement therapy on young adults with autism spectrum disorder*. PubMed journal.
- Snyder, J. (2018). *Dancing with Down Syndrome: A Look at the Effects and Benefits of Dance Movement of Dance Movement Therapy on the Emotional Well-Being and Overall Quality of Life for Individuals with Down Syndrome*. Honors Theses. 41.
- Porter, K. A. (2012). *DMT and Autism: A Case Study*. Creative Arts Therapies Theses. Paper 33.

Tantsuõpetuse ainekava 4. klassile

Maht

1 tund nädalas

Rõhuasetused

Õpetatakse õpilasi jälgima oma tantsuliste oskuste ja õpitulemuste kasvamist-arenemist. Toetatakse tingimuste loomist õpilaste tantsulise mõtlemise ja loovuse arenguks. Õpitakse märkama liikumiste erinevusi ja liikujate eripära. Toetatakse korrektsioonitööga õpilaste arengut, jätkatakse kompensatsioonimehhanismide arendamist või olemasolevate funktsioonide ja oskuste säilitamist. Innustatakse õpilasi oma kehalisi võimeid arendama ja liigutusoskusi täiustama loovliikumise kaudu. Arendatakse õpilaste tahtemadusi (sihikindlus, keskendumisvõime, visadus, püsivus jne) ja sotsiaalsete normide täitmist. Tugevdatakse tahet liikuda ja õppida, kogeda erinevaid tantse, mille kaudu saadakse uusi praktilisi sotsialiseerumise oskusi ja kogemusi. Saadud kogemuste väljendamiseks kasutatakse erinevaid vorme (koolisisesed esinemised tähtpäevadel, improvisatsioonilised etteasted klassikaaslaste ees jms).

Õppesisu ja -tegevused

Tunnitegevus toimub struktuuri: *soojendus - teema arendus - lõpetus* järgi, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi.

Soojendus

Rütmiharjutused ja põhiharjutused peegli ees. Kehatunnetusharjutused: koordineerimine, tasakaal. Kehatunnetus- ja põhiharjutustes arendatakse õpilase sensoorseid ja motoorseid võimeid, koordineerimist, harjutatakse vaatlemisoskust. Metoodiliselt soovitatavad Bartnieffi arengumustrid, Labani liikumisanalüüs.

Teema arendus

Liikumisharjutused. Vahetussamm, lihtsad rahvatantsu põhisammud. Liikumiskombinatsioonid ja -jadad. Erineva iseloomuga liikumised. Orienteerumine ruumis: ruumimõistete omandamine, kasutamine. Ruumi erinevate tasandite ja plaanide (sagitaal- , vertikaal- ja horisontaalplaan) kasutamine.

Väljendusoskust arendavad improvisatsioonilised liikumised vahendiga või ilma. Tantsulistes kompositsioonides arendatakse rühi-, tasakaalu- ja ruumitaju, näiteks suunad, tasandid; liigutuse koordinaatsiooni ja vastupidavust, tantsuelementide (aeg, ruum) õppimist; üldmõistete (paar, segapaar, rühm, käteplaks, põimimine), asendite (rinnati/seljati, kodarjoonel kõrvuti/rinnati, sõõr, viirg, kolonn), tantsuvõtete (käed puusal, pihkseong, galopivõte, käevang) tundmaõppimist ja praktilist kogemust tantsulises liikumises (rütmiline kõnd, jooks, hüpakamm, käärihüpe, galopisamm) paaris ja rühmas.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavates harjutustes arendatakse eneseväljendusoskust ja sotsiaalset sidusust ja kinnistatakse suhtlemisoskuse arengut. Metoodiliselt on soovitatavad tantsu ja laulumängud, folkloorsed rahvatantsud, improvisatsioonilised loovliikumised.

Lõpetus

Lõdvestusharjutused (sensoorsete võimete ja eneseregulatsiooni arendamine läbi kuulamis-, hingamis- ja lõdvestustehnikate), keskendumisharjutused, kuulamisharjutused.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- oskab täita hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- tundi alustada ja lõpetada;
- jälgida, kuulata ja täita liitkorraldusi signaalsõnade järgi;
- suudab võtta aktiivselt tunnist osa ega sega kedagi;
- seostada liikumist rütmi ja helidega, tunneb ära õpitud tantsu, suudab seda kaasa tantsida;
- esitada õpitud tantsu või liikumist iseseisvalt mälukujutlustele toetudes;
- mõista tantsutunnis kasutatavaid väljendeid ja termineid;
- esitada lihtsaid eneseväljenduslikke loovliikumisi/liikumiskompositsioone.

Kasutatud kirjandus

- Külmallik, E., koostaja (2010). *Mere- ja murumängud lasteaedadele*. Tallinn: Tallinna Keskkonnaamet.
- Raadik, S. (2001, 2003). *Sulle, õpetaja, I ja II osa*. Tallinn: Avita.

- Sööt, A. (2016). *Loovtants. Tantsu baaselemendid*. Tallinn: Eesti Tantsuhariduse Liit.
- Joyce, M. (2013). *Loovtants*. Tallinn: Koolibri.
- Koch, S., Sobanski, E., Sieber, M. (2014). *Fixing the mirrors: A feasibility study of the effects of dance movement therapy on young adults with autism spectrum disorder*. PubMed journal.
- Snyder, J. (2018). *Dancing with Down Syndrome: A Look at the Effects and Benefits of Dance Movement of Dance Movement Therapy on the Emotional Well-Being and Overall Quality of Life for Individuals with Down Syndrome*. Honors Theses. 41.
- Porter, K. A. (2012). *DMT and Autism: A Case Study*. Creative Arts Therapies Theses. Paper 33.

Keskkonnaõpetus

Õppeaine kirjeldus

Keskkonnaõpetuse keskmeks on väärtuskasvatus, mille käigus saavad õpilased teadmised keskkonna olemusest. Eesmärk on kujundada õpilases arusaama loodusest kui terviksüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppetegevusena kujundatakse õppurites pädevusi elada pidevalt muutuv keskkonnas nii, et ka järgmistel põlvkondadel säilib võimalus kasutada ressursse. Õpilasest kasvatatakse keskkonnahoidlikku tarbijat ning õpetusega taotletakse õpilase kujunemist kultuuri teadlikuks inimeseks, kel on lõimitud teadmised looduse, kultuuri ja ühiskonna omavahelistest seostest. Samuti sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust, olles valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Õppe ja kasvatus kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooli ümbruse keskkonna ning aiandusküsimustele ning praktilistele tegutsemisviisidele, mille abil on võimalik hoida ja korrastada õueala.

Õppesisu koosneb peamiselt kahest valdkonnast: looduskeskkond ja tehiskeskkond.

Keskkonnaõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse valdavalt erinevaid aktiivõppemeetodeid, juhtumiuuringuid, arutelusid, paaristööd ja praktilist tegevust välikeskkonnas. Rõhku pannakse õppekäikudele linna haljasaladele, parkidesse, botaanikaaeda, loomaaeda, muuseumitesse ja keskkonnaga seotud ettevõtetesse; oluline roll keskkonnaõpetuses on koostööl loodushariduskeskustega, teiste haridus- ja kultuuriasutustega ning koolisiseste ja vabariiklike projektidega, Rohelise Kooli programmiga.

Palju rakendatakse õuesõpet, mis võimaldab viia kokku teoreetilise, kontseptuaalse ning praktilise teadmiste omandamise ja on integreeritud loomuliku osana õppetegevuses.

Õpetuse eesmärgid

Keskkonnaõpetusega taotletakse, et õpilane

- omandab teadmisi loodusest kui terviklikust süsteemist ja inimtegevuse (tehiskeskkonna), kultuuri ning sotsiaalse keskkonna vastastikustest seostest, nende sõltuvusest looduslikest eeldustest ja kohalikest tingimustest;
- teadvustab inimese sõltuvust loodusvaradest ja -ressurssidest;
- mõistab ja hindab keskkonda säästvat eluviisi;
- mõistab inimestevaheliste suhete osatähtsust sotsiaalse keskkonna kujundamisel;
- tunneb ja väärtustab oma kodukoha loodust ja ehitisi;
- väärtustab bioloogilist (sh maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- arutleb keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundab isiklike keskkonnavalikuid seisukohti ning pakub lahendusi keskkonnaprobleemidele;
- võtab vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutab loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindab ning vajaduse korral muudab oma tarbimisvalikuid ja eluviisi;
- omandab esmased aianduslikud praktilised töövõtted taimede ning õueala hooldamiseks;
- tunneb tuntumaid puid, põõsaid ilu -ja maitsetaimi.

Lõiming

Keskkonnaõpetuses on õpilasel vahetu kogemus ja võimalus kokku puutuda tegelikkusega, kasutades eelnevatel aastatel õpitud teadmisi (nt. loodusõpetus, inimeseõpetus, arvutiõpetus, matemaatika, kodundus).

Saadud teadmisi seostatakse igapäevaeluga ning õpitakse maailma tundma osade ja tervikuna, määratledes oma osa ning osalust keskkonnas. Aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised tegevused, ühised arutelud ja õppekäigud (linna erinevad haljasalad, pargid, muuseumid, looduskaitsealad, näitused, erinevad asutused, töökeskkonnad, tehased).

Kevadel ja sügisel toimuvad keskkonnaõpetuse tunnid nt. koolihoovis, kus on võimalik teha mitmesuguseid aiatöid. Õuesõpe muutub välipraktikas tähtsaks metodoloogiliseks vahendiks, mis aitab teostada õppekavas sõnastatud eesmärkidel.

Lisa õppematerjalidena kasutatakse elektroonilisi teabeallikaid (arvuti, videofilmid, interneti materjalid).

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendile. Domineerib kujundav hindamine.

Keskkonnaõpetuse ainekava 6. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Tundide ülesehituse aluseks on tegevuskeskne perspektiiv õppida ja uurida, kuidas on maad kui ressursi kasutatud enne ja nüüd, elurikkust ning energiakasutuse mõju keskkonnale. Peamisteks õppeviisideks on aktiivõpe, praktiline tegevus, õuesõpe, töövõtete harjutamine, õppekäik ning arutelu.

Antakse elementaarsed teadmised meid ümbritsevatest keskkondadest (looduskeskkond ja tehiskeskkond). Õpitakse tundma lähiümbruse loodus- ja tehiskeskkonda, selgitatakse inimtegevuse mõju loodusele ning looduskaitse ja säästliku tarbimise võimalusi. Tutvustatakse tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi. Samuti esivanemate looduskäsitlust ja looduse mõistmist orgaanilise tervikuna meie väliskeskkonnas, kus oluline roll oli aastaegade vaheldumisest tingitud muutustel looduses. Kujundades õpilaste suhtlemis- ja käitumisoskusi, õpetatakse märkama, tõlgendama ning analüüsima inimtegevuse mõju urbaniseerunud ühiskonnas. Lastele tutvustatakse esmaseid praktilisi aianduslikke töövõtteid taimede ja õueala hooldamisel.

Õppesisu ja -tegevused

Keskkonna mõiste. Looduskeskkond ja looduse märkamine, vaatlemine, säästvalt tegutsemine ja hoolimine. Tuntumad loomad, linnud ja kalad eesti looduses. Tehiskeskkond kui inimese loodud keskkond.

Ringmudel ehk loodusest võetud ressursside tõhusam kasutamine kogu olelusringi vältel, alates ammutamisest, tootmisest ja tarbimisest kuni jäätmekäitluse ja taaskasutuseni, luues olemasolevatest ressurssidest rohkem väärtust ning tekitades vähem jäätmeid. Teoreetiliste teadmiste seostamine igapäevaelu ja lähiümbrusega ning õuealaga.

Klassi koristamine, kaunistamine tähtpäevadeks klassis olevate toalilled eest hoolitsemine, prügi sorteerimine klassis.

Tuntumate puude, põõsaste, ilutaimede ja maitsetaimede tundmaõppimine eritunnuste (lehtede, õite, viljade) järgi. Õpitegevuses kasutatakse, eristamist, võrdlemist, liigitamist, kirjeldamist ning herbariseerimist. Kooli õuealal oma piirkonna, istutusala ja taimede hooldamine ning sügisene lehtede riisumine. Tööd kasvuhoones (ettevalmistustööd, hooldustööd ja kasvuhoone koristamine sügisel).

Aiatööde kaudu valmistatakse õpilasi ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks, omandades oskus töötada pikema perioodi vältel ja täites jõukohaseid ülesandeid, sh kooli õuealale suvelilled ja maitsetaimede ettekasvatamine. Õppetegevuses arendatakse õpilastes ilumeelt aia planeerimises, kujundamisel ja hooldamisel. Koostööoskuste kujundamine toimub läbi: praktilise tegevuse, tööde jaotamise ja üksteise abistamise kaud

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb ja eristab lähiümbruse loodus- ja tehiskeskkonda;
- tunneb huvi looduses keskkonna vastu, oskab looduses liikuda ja säästvalt käituda;
- märkab ümbritsevat keskkonda esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust, ilu ja korrashoidu;
- oskab hoolitseda oma lähiümbruse eest (klassi korrastamine ja kaunistamine);
- teab säästliku tarbimise ja materjalide korduvkasutamise võimalusi;
- sorteerib klassis tekkiva prügi hulgast paberi;
- suudab teha lihtsamaid aiahooldustöid ning hoolitseda toataimede eest;
- teab tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi;
- teab tuntumaid loomi, linde, kalu eestis;
- osaleb õppekäigul Tallinna Botaanikaaeda ja Loomaaeda.

Keskkonnaõpetuse ainekava 7. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Tundide ülesehituse aluseks on peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide temaatika. Õpilastes arendatakse tahet osaleda keskkonna probleemide ärahoidmises ja

lahendamises ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamise oskust, elukeskkonna väärtustamist ning säästvat suhtumist ümbritsevasse.

Õpitakse tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi ning nende hooldust. Aktiivõppe meetoditest domineerivad praktilised tegevused (õppekäigud, rühmatööd, arutelud). Harjutatakse oma arvamuse selgitamist ja kaitsmist ning kujundatakse meeskonnatöö oskusi. Lisanduvad õuesõppe tunnid, mis annavad võimaluse harjutada koostööd kaasõpilastega, osaleda erinevates praktilistes aiatöödes, arendada loovust ja analüüsioskust koos teiste lõimitud teadmistega. Jätkatakse keskkonnateadliku tarbija kujundamist, tutvustatakse säästliku tarbimise ja materjalide korduvkasutuse võimalusi. Tutvustatakse Tallinna keskkonnaprobleeme ja nende lahendamise võimalusi.

Õppesisu ja -tegevused

Inimtegevuse mõju loodusele. Looduse kaitsmise võimalused. Maastikukaitsealad linnakeskkonnas (Nõmme mets, Paljassaare, Viimsi poolsaar, Pääsküla raba).

Linn kui elukeskkond ja eluruum inimestele, taimedele, loomadele. Linn kui inimeste loodud haljasalad, mänguväljakud ja terviserajad, erinevate linnaosade eripärade tutvustamine. Keskkonna-probleemid ja arengud linnaruumis Tallinna näitel.

Säästev tarbimine – jäätmete sorteerimine ning olmejäätmete käitlemise viisid koduses majapidamises.

Tuntumate puude, põõsaste, ilutaimede ja maitsetaimede tundmaõppimine eritunnuste (lehtede, õite, viljade) järgi. Õpitegevuses kasutatakse, eristamist, võrdlemist, liigitamist, kirjeldamist ning herbariseerimist.

Kooli õuealal oma piirkonna, istutusala ja taimede hooldamine ning sügisene lehtede riisumine, komposteerimine. Tööd kasvuhoones (ettevalmistustööd, hooldustööd ja kasvuhoone koristamine sügisel). Aiatööde kaudu valmistatakse õpilasi ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks, omandades oskus töötada pikema perioodi vältel ja täites jõukohaseid ülesandeid, sh kooli õuealale suvelillede ja maitsetaimede ettekasvatamine. Õppetegevuses arendatakse õpilastes ilumeelt aia planeerimises, kujundamisel ja hooldamisel.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- oskab näha inimtegevuse mõju loodusele, teab looduskaitse võimalusi;
- teab säästliku tarbimise, materjalide korduvkasutuse võimalusi (riiete korduvkasutus, pakendite kasutamine käsitöös, jäätmete sorteerimine, orgaaniliste jäätmete kompostimine jne);

- nimetab olmejäätmete käsitlemise viise koduses majapidamises;
- tunneb kodulinna (Tallinna) keskkonna probleeme, püüab toimida keskkonda hoidvalt ja vältida enda ja teiste tervise kahjustamist;
- suudab teha lihtsamaid aiahooldustöid;
- teab tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi;
- osaleb õppekäigul erinevates linnaosades (Nõmme, Paljassaare, Pääsküla, kesklinn);
- osaleb õppekäigul Kadrioru ja Lövenruh parki ning Keskkonnaametisse.

Keskkonnaõpetuse ainekava 8. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Tundide ülesehituse aluseks on põhimõtted, mis toetuvad tarbijahariduse püstitatud eesmärkidele, milleks on oskus analüüsida isiklikke soove ja vajadusi, olla otsuste langetamisel ja probleemide lahendamisel loominguline ning planeerida oma tarbimist vastavuses ressurssidega. Õppemeetoditena lisanduvad probleemsituatsioonide analüüsid ja erinevate lahendusvariantide otsingud. Välikeeskonnas kogetud vaated, nähtused ja protsessid toimivad õppija mõttestruktuuris ülimate tunnetussildadena, läbi mille õpetatakse leidma seoseid ja tegema järeldusi. Kirjaliku kultuuripärandi õpiharjutuste temaatilised tegevused ning õpilaste oskused võimaldavad 8.klassis keskkonna teemade käsitlemisel rohkem kasutada IKT-vahendeid (info otsimine internetist, esitluste koostamine). Õpilastele tutvustatakse loodusvarade ja energia säästva kasutamise vajadust ja võimalusi. Suuremat tähelepanu pööratakse Eesti prioriteetsetele keskkonnaprobleemidele (õhu saastumine, põlevkivi kaevandamine, põhjavee reostus, soode kuivendamine, jäätmereostus, kaitsealade ohustatus jne.) ja nende põhjustele, tagajärgedele ning ennetamisele.

Õppesisu ja -tegevused

Eesti loodusvarad. Vee ja energia tarbimine,. Vee ja energia säästliku tarbimise võimalused koolis ja koduses majapidamises. Vee ja elektri kasutamine kodus säästvalt, tarbimise jälgimine ja näitude märkimine. Eesti keskkonnaprobleemid (õhu saastumine, põlevkivi kaevandamine, põhjavee reostus, soode kuivendamine). Looduskaitse Eestis. Eesti kaitsealad (rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad).

Tuntumate puude, põõsaste, ilutaimede ja maitsetaimede tundmaõppimine eritunnuste (lehtede, õite, viljade) järgi. Õpitegevuses kasutatakse, eristamist, võrdlemist, liigitamist, kirjeldamist ning herbariseerimist. Referaadi, uurimistöö või esitluse koostamine ning ettekandmine.

Kooli õuealal oma piirkonna, istutusala ja taimede hooldamine ning sügisene lehtede riisumine, komposteerimine. Tööd kasvuhoones (ettevalmistustööd, hooldustööd ja kasvuhoone koristamine sügisel). Aiatööde kaudu valmistatakse õpilasi ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks, omandades oskus töötada pikema perioodi vältel ja täites jõukohaseid ülesandeid, sh kooli õuealale suvelilled ja maitsetaimede ettekasvatamine. Õppetegevuses arendatakse õpilastes ilumeelt aia planeerimises, kujundamisel ja hooldamisel.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- teab loodusvarade ja energia säästva kasutamise vajadust ja võimalusi;
- kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ja koolis, parandab meeldetuletamisel oma käitumis- ja tarbimisharjumusi keskkonnahoidlikel eesmärkidel (kustutab tule, keerab kraani kinni jne);
- tunneb Eesti keskkonnaprobleeme, teab keskkonnast tingitud tervisehäireid ja nende ennetamise võimalusi;
- oskab hinnata enda ja teiste keskkonda mõjutavat tegevust ja käitumist, oskab põhjendada mõningaid keskkonda puudutavaid seisukohti;
- väärtustab korrastatud ja puhast ümbrust ning säästvat tarbimisviisi;
- suudab teha lihtsamaid aiahooldustöid;
- teab tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi;
- osaleb õppekäigul RMK metsa, Lahemaa Rahvusparki, Palmse mõisa, Puhta Vee Keskusesse.

Keskkonnaõpetuse ainekava 9. klassile

Maht

1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Õppetegevuses rakendatakse ja süvendatakse eelnevatel aastatel omandatud keskkonna-alaseid teadmisi ning praktilisi aianduslikke oskusi kooli õuealal. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel.

Aktiivõppemeetoditest on eelistatud õuesõpe, praktilised tegevused, ühised arutelud ja õppekäigud. Õuesõppe keskseid sihte on arendada õpilastes hoolimist meie loodus - ja kultuuri keskkonnast ning vastutustunnet kõige elava ees. Väliõpetusega toetatakse vahetut kogemust ja kokkupuudet, õpikeskkonnas milleks on suures ulatuses ümbritsev tegelikkus (kooliaed) ja kokkupuude asjadega, see on teadmiste omandamise lisaviis, mis esindab loomulikke inimvajadusi ning on tähtis täiendus teoreetilisele ning kirjalikule teadmisele. Suuremat tähelepanu pööratakse aianduslike töövõtete harjutamisel ja iseseisva töö oskuse omandamisel.

Lisa õppematerjalidena kasutatakse elektroonilisi teabeallikaid. Õpetaja abil analüüsitakse mõningaid globaalseid keskkonnaprobleeme (rahvastiku juurdekasv, toidupuudus, veekriis, kliimamuutused, osooniaugud, loodusliku mitmekesisuse vähenemine, metsade hävimine, kõrbestumine jms). Tutvustatakse loodus- ja keskkonnakaitse aluseid.

Õppesisu ja -tegevused

Globaalsed keskkonnaprobleemid (rahvastiku juurdekasv, toidupuudus, veekriis, kliimamuutused, osooniaugud, loodusliku mitmekesisuse vähenemine, kõrbestumine).

Loodus- ja keskkonnakaitse maailmas. Uurimus Tallinna erinevate linnaosade rahvastiku arvu juurdekasvust ja vähenemisest. Toidupanga tegevus ja statistika. Esitluse või uurimistöö koostamine rühmatööna. Ülesannete jaotamine, teiste ettekannete kuulamine ja hindamine.

Tuntumate puude, põõsaste, ilutaimede ja maitsetaimede tundmaõppimine eritunnuste (lehtede, õite, viljade) järgi. Õpitegevuses kasutatakse, eristamist, võrdlemist, liigitamist, kirjeldamist ning herbariseerimist.

Kooli õuealal oma piirkonna, istutusala ja taimede hooldamine ning sügisene lehtede riisumine, komposteerimine. Tööd kasvuhoones (ettevalmistustööd, hooldustööd ja kasvuhoone koristamine sügisel). Aiatööde kaudu valmistatakse õpilasi ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks, omandades oskus töötada pikema perioodi vältel ja täites jõukohaseid ülesandeid, sh kooli õuealale suvelillede ja maitsetaimede ettekasvatamine. Õppetegevuses arendatakse õpilastes ilumeelt aia planeerimises, kujundamisel ja hooldamisel ning iseseisva töö tegemise oskust.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- väärtustab looduslikku mitmekesisust ja oskab hinnata keskkonna esteetilist väärtust;
- mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid;
- omab teadmisi olulisematest kohalikest ja mõningatest globaalsetest keskkonnaprobleemidest;

- teab, kuidas tegutseda keskkonda säästvalt, oskab vältida ja vähendada keskkonda kahjustavat tegevust väärtustab korrastatud ja puhast ümbrust ning säästvat tarbimisviisi;
- suudab teha lihtsamaid aiahooldustöid iseseisvalt;
- teab tuntumaid puid, põõsaid, ilu- ja maitsetaimi;
- osaleb õppekäigul Tallinna Vesi, Kohtla-Nõmme Kaevandusmuuseum, Vao karjäär, Aegviidu RMK.

Kasutatavad õppematerjalid

- Elvist, T., Laug, V., Hallik, M. (2015, 2020). *Loodus- ja inimeseõpetuse tööraamat 2. klassile, 1. ja 2. osa*. Tallinn: Avita.
- Elvist, T., Laug, V., Hallik, M. (2014, 2018). *Loodus- ja inimeseõpetuse töövihik 2. klassile, 1. ja 2. osa*. Tallinn: Avita.
- Haav, S. (2003). *Mina ja keskkond. Keskkonnaõpetuse töövihik 3.–6. klassile*. Paide: Kuma.
- Haav, S. (2003). *Mina ja keskkond. Keskkonnaõpetuse töövihik 3.–6. klassile. Abimaterjal õpetajale*. Paide: Kuma.
- Täht, M.-E. (2003–2005). *Laps ja keskkond: Maaraamat, Prügiraamat, Tuleraamat, Veeraamat, Õhuraamat*. Tallinn: Koolibri.
- Jänes-Kapp, K. (2005). *Lõbus lasteaiaraamat*. Tallinn: Koolibri.
- Energiasäästu mäng MTÜ Ökokratt ja Eesti Energia <http://www.okokratt.ee/?link=7>
- GLOBE Eesti koduleht, ülemaailmse õpilaste keskkonnaprogrammi õppematerjalid
- <http://ael.physic.ut.ee/globe/>
- GLOBE programmi veebipõhiseid tööjuhendeid interaktiivseks õppimiseks
- <http://www.fk.ut.ee/elsee/>
- *Keskkonnamängude kogumik. 2001*. Koostajad: Tuusti, A., Lotman, K. Eesti Metsakaitsealade Võrgustik.
- *Keskkonnamängude kogumik II. 2002*. Koostajad: Tuusti, A., Lotman, K., Loide, M. Eesti Loodushariduse Selts, Tartu.
- Loodusvaatluste projekti töölehed: http://www.elfond.ee/alaleht.php?id_kategooria=582&keel=eesti
- Juhendid ja küsimustikud: Jõevaatluste küsimustik; Järvevaatluste küsimustik; Rannikuvaatluste küsimustik; Metsavaatluste küsimustik; Pargivaatlused; Minu puu.

- *Meie ökorühma töövihik*. 2002. Koostajad: Janikson, S., Kerde, M, Kivinukk, A. jt. SA REC Estonia, Tallinn.
- *Metsamapp*. 2003. Õppematerjal. RMK Sagadi Looduskool. VR Kirjastus.
- NATURA 2000 <http://www.envir.ee/natura2000/>
- REC Estonia koduleht Kesk-ja Ida-Euroopa regionaalse Keskkonnakeskus <http://www.recestonia.ee/>
- Riigimetsamajandamise Keskuse (RMK) koduleht <http://www.rmk.ee/pages.php3/010316>
- RMK Looduskeskused <http://www.rmk.ee/pages.php3/01031612>
- Sagadi metsakeskuse Sagadi looduskool <http://www.rmk.ee/pages.php3/012902,1568>
- <http://www.rmk.ee/pages.php3/010302>
- Tiigrihüpe õppematerjalid koolidele http://www.tiigrihype.ee/projekt/valmis_opi.php
- Säästva Eesti Instituudi (SEIT) koduleht <http://www.seit.ee/>
- SEIT väljaanded <http://www.seit.ee/?cid=5>
- Tarbijakaitseameti koduleht: www.tka.riik.ee
- Tartu Keskkonnahariduse Keskus <http://www.teec.ee/>
- TÜ MRI Loodusteaduste didaktika lektoraadis valminud veebipõhised õpikeskkonnad <http://bio.edu.ee/>
- TÜ geoloogiamuuseum <http://www.ut.ee/BGGM/enaitus.html>
- <http://www.looduskalender.ee/>
- <http://tere.kevad.edu.ee/>
- http://www.teec.ee/ET/oppematerjalid_programmid/oppematerjalid/
- <http://prygihunt-tallinn-ee.sn18.zone.eu/>
- <http://bio.edu.ee/taimed/>
- <http://www.hev.edu.ee/?id=8>
- <http://arhiiv.koolielu.ee/pages.php/0326>
- Roheline Kool, Tartu loodusmaja õppematerjalid

Ujumine

Õppeaine kirjeldus

Kooli ujumiskursus on kooli õppekavas õpilaste arengu ja rehabilitatsiooni teenistuses, kuid valmistab neid ka ette turvaliseks iseseisvaks eluks tulevikus.

Õpetuse eesmärgid

Ujumisõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunnetab ujumisoskuse vajalikkust,
- on ületanud veekartuse ja suhtub ujumisse positiivselt,
- omandab vees liikumisel mängulised ja aktiivsed liigutused,
- omandab oma elu päästmiseks vajaliku ujumisoskuse,
- teab ja järgib basseini ohutus- ja hügieeninõudeid,
- väärtustab ujumist tervisliku eluviisi osana.

Lõiming

Ainekava rakendust toetab lõiming teiste õppeainetega järgmistes valdkondades:

Matemaatika: õpilane teab basseini pikkust ja sügavust; oskab hinnata oma suutlikkust ja tingimusi ujumiseks.

Eesti keel: õpilane teab ujumisviiside õigeid nimetusi ja tähendusi tegevuste sooritamiseks.

Inimeseõpetus: õpilane järgib ohutus- ja hügieeninõudeid, suhtub sallivalt kaaslastesse, oskab hoida oma kohta vees, oskab sooritada harjutusi õiges järjekorras vastavalt õpetaja korraldustele, oskab oodata oma järjekorda harjutuste sooritamisel.

Hindamine

Hindamisel arvestatakse õpilaste individuaalset eripära ja suutlikkust. Kooli ujumise programm näeb ette kirjeldavat individuaalset hindamist arengutasemete järgi (I, II, III arengutase), kus on fikseeritud õppe-eesmärk, õppesisu ja õpitulemused eeldades, et õpilane osaleb võimaluse korral kõikides õppetundides.

Kooli ujumise programm näeb ette arvestuslikku hindamist märkega „vabastatud“, kui õpilane on puudunud kuni poole kursusest arstitõendi esitamisel (st.konkreetsetel tervislikel põhjustel).

Ujumise ainekava 3. klassile

Maht

1 tund nädalas õppeaasta jooksul (35 tundi)

Rõhuasetused

Ujumistundide eesmärgiks on, et õpilane suhtub ujumisse positiivselt ja on ületanud veekartuse. Toetatakse õpilase valmisolekut ujumise osaoskuste omandamiseks. Tutvutakse veega seotud ohtudega ja õpitakse elu päästmiseks vajalik esmane ujumisoskus. Harjutatakse hügieeninõuete järgimist vähesel suunamisel. Arendatakse oskust sooritada harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele.

Õppesisu ja -tegevused

- veega kohanemise (veega sõbraks saamine, hingepeetus, vette - välja hingamine),
- vee alla sukeldumise (vee alla sukeldumine koos vette - välja hingamisega, vette hüppamine),
- vee peal hõljumise (kõhuli ja selili vee peal hõljumine) juurdeviivate harjutuste omandamine.

Kasutatavad õppevormid ja meetodid: praktilised tunnid vees, vahehindamised ja lõpparvestus.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilase osaoskused järgmistes valdkondades:

1. Veega kohanemine

- püüab iseseisvalt liikuda basseinivette mööda treppi/kaldpinda, püüab hoida oma kohta ravis;

- oskab kuulata õpetaja korraldusi ja täita neid suunamisel;
- oskab liikuda harjutustega ringselt, risti ja piki basseini;
- talub vee pritsimist kaaslase poolt seistes puusa sügavuses vees,
- julgeb panna näo vette (silmad lahti).

Hingamispeetus ja vette - välja hingamise harjutused:

- julgeb kükitada vee alla peitu hinge kinni hoides,
- püüab puhuda mulle vee piiril,
- püüab suu ja ninaga puhuda mulle vee all.

2. Vee alla sukeldumine

Vee alla sukeldumise harjutused:

- püüab hüpata vees (konnahüpe jt),
- julgeb istuda basseini põhja hingates rahulikult välja,
- püüab sukelduda läbi takistuste,
- julgeb sukelduda basseini põhja, et tuua uppuvaid pulki/rõngaid;

Vette hüppamine basseini madalasse (sügavasse) poolde:

- püüab basseini äärest istudes jalad ees vette libistada,
- julgeb hüpata vette püstiasendist,
- julgeb hüpata vette pomm asendis.

3. Vee peal hõljumine

Hõljumise juurdeviivad harjutused:

- oskab juhendamisel võtta palli, meretähe ja noole asendit torust kinni hoides;
- püüab iseseisvalt võtta kõhuli palli, meretähe ja noole asendit ning hoida seda,
- püüab juhendamisel võtta meretähe, noole asendit selili varbad toru all vahendiga ja ilma,
- püüab juhendamisel teha keha pööramise harjutusi(palli asendist selili meretähe asendisse jt)

Vajalikud vahendid: veepallid, uppuvad pulgad ja rõngad, ujumislauad, ujumisnuudlid, ujumiskorgid jne.

Ujumise ainekava 4. klassile

Maht

1 tund nädalas õppeaasta jooksul (35 tundi)

Rõhuasetused

Ujumistundide eesmärgiks on, et õpilane tunnetab ujumisoskuse omandamise vajalikkust (oskab ujuda ehk teab, mõistab ja kasutab ujumisoskust, eakohaseid veeohutus alaseid oskusi ning õpilane sooritab võimete kohaselt 200 m kompleksharjutuse)

Omandatakse oma elu päästmiseks piisav ujumisoskus.

Õppesisu ja -tegevused

- veega kohanemine (veega sõbraks saamine, vette - välja hingamine);
- vee alla sukeldumise (vee all sukeldumine, madalasse ja sügavasse vette hüppamine)
- vee peal hõljumise, vee peal libisemise, vees edasi liikumise juurde viivad harjutused.
- algelise krooli ja seliliujumise tehnika omandamine;

Kasutatavad õppevormid ja meetodid: praktilised tunnid vees, vahehindamised ja lõpparvestus.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilase osaoskused järgmistes valdkondades:

- **Veega kohanemine,**
- **Vee alla sukeldumine,**
- **Vee peal hõljumine,**
- **Vee peal libisemine,**
- **Vees edasi liikumine.**
- oskab iseseisvalt liikuda basseinivette mööda treppi/kaldpinda, oskab hoida oma kohta ravis;

- saab aru õpetaja korraldustest ja täidab neid iseseisvalt;
- oskab ja naudib mullide tegemist veepiiril, oskab lükata lauda ilma seda puudutamata või laubaga lükates;
- julgeb panna näo vette;
- julgeb kükitada vee alla peitu hinge kinni hoides,
- julgeb sukelduda läbi rõnga,
- oskab laskuda istuvasse asendisse ja puhuda suuri mulle, püüab teha vees kätelseisu;
- oskab iseseisvalt võtta palli, meretähe ,noole asendit ja seista selles;
- oskab tuua basseini põhjast uppuvaid pulki või rõngaid sukeldudes basseini äärelt;
- julgeb hüpata vette basseini keskosas kükitades ja püstiasendis jalad ees, pomm asendis.
- oskab hõljuda palli, meretähe ja noole asendis vee peal aja peale (loeb mõttes viieni)
- oskab ennast ära lükata seinast libisema kõhuli asendis ,edasi liikuda „pimekrooli“ stiilis,
- oskab libiseda kõhuli asendis seinast ära tõugates käed noole asendis krooli jalgade tööga (12,5 m), edasi oskab pöörata selili ja tagasi liikuda krooli jalgadega käed noole asendis (12,5 m);
- püüab õppida krooli- ja seliliujumise tehnikat (krooliujumise jalgade töö lauaga koos rütmilise hingamisega , ülekandega krooliujumine koos rütmilise hingamisega, seliliujumise jalalöögid lauaga, seliliujumise käe töö);
- püüab õppida krooli ja seliliujumise käte tööd;
- püüab õppida starte ja pöördeid;
- lõppeesmärgiks: suudab sooritada 25 m kompleksharjutuse, või vastavalt võimetele 100m/200 m kompleksharjutuse.

Vajalikud vahendid: veepallid, uppuvad pulgad ja rõngad, ujumislauad, ujumisnuudlid, ujumiskorgid, lestad jne.

Ujumise ainekava 5. klassile

Maht

1 tund nädalas õppeaasta jooksul (35 tundi)

Rõhuasetused

Ujumistundide eesmärgiks on, et õpilane tunnetab ujumisoskuse vajalikkust ja on ületanud veekartuse. Omandatakse oma elu päästmiseks piisav ujumisoskus.

Õppesisu ja -tegevused

- vees kartuseta viibimine ja suutlikkus ja edasi liikuda;
- ujumise põhifunktsioonide (sukeldumine, hõljumine, libisemine) omandamise täiustamine;
- krooli ja seliliujumise tehnika täiustamine;
- rinnaliujumise tehnika tutvustamine.

Kasutatavad õppevormid ja meetodid: praktilised tunnid vees, vahehindamised ja lõpparvestus.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- oskab iseseisvalt liikuda basseinivette, oskab hoida oma kohta ravis;
- oskab liikuda basseinis õpetaja korralduste järgi;
- püüab seinast ära tõugata mõlema jalaga rinnuli ja selili asendis libisema vee peal;
- püüab omandada vahendiga / ilma vahendita jalgade tööd kõhuli ja selili asendis;
- püüab omandada algelise seliliujumise kätetöö tehnikat (paaris tõmbed, ühe käe töö, selili ülekanne),
- püüab omandada algelise kõhuliujumise kätetöö tehnikat (koeraujumine-kätetöö vee all, ülekandega krool-käed saavad kokku üleval ees, pimekrool -tuuleveski),
- püüab õppida rinnaliujumise jalgade ja käte koostööd

Vajalikud vahendid: veepallid, uppuvad pulgad ja rõngad, ujumislauad, ujumisnuudlid, ujumiskorgid, lestad jne

Digioskuste õpe

Õppeaine kirjeldus

Digioskuste õpetamise üldeesmärk lihtsustatud õppes on tagada tõhustatud või erituge vajavatele õppijatele digiseadmete ja arvuti käsitlemise baasoskused, lähtudes igapäevastest arvuti ja interneti kasutamise vajadustest nii koolis kui ka pärastises iseseisvas elus, äratada huvi nii digitaalse sisuloo kui ka programmeerimise, robotika ja muude uute tehnoloogiate vastu. Lisaks tehnilistele oskustele arendab digioskuste õpe kriitilist mõtlemist, probleemide lahendamist ja meeskonnatööd, mis on olulised oskused igas eluvaldkonnas.

Oluline rõhk on tuge vajavate õppijate digipädevuste arendamisel. Õpitulemuste saavutamisel on oluline õpetaja abi ja juhendamine. Õppeteemade sisu on eri kooliastmetele koostatud kontsentrisuse põhimõttest lähtudes: igal järgmisel kooliastmel korratakse vastava õppeteema käsitlemisel eelmises kooliastmes omandatud uuesti, aga pisut süvendatumalt.

Õppeaine „Digioskuste õpe“ lihtsustatud õppes õppeteemad keskenduvad õpilaste digipädevuse mudelis kirjeldatud osaoskuste arendamisele ning on kombineeritud põhikooli informaatika ainekava (digiohus, digimeedia ja animatsioon, programmeerimine ja robotika) ja valikkursuse „Arvuti töövahendina” teemadega.

Õpetuse eesmärgid

Põhikooli lihtsustatud õppe digioskuste õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- arendab oma digipädevusi
- valdab igapäevaelus arvuti ja nutiseadme kasutamisel vajaminevaid baasoskusi;
- kaitseb ja haldab oma digitaalset identiteeti;
- teadvustab ja väldib arvuti ja nutiseadme kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele;
- järgib digikeskkondades samu moraalinõudeid nagu igapäevaelus;
- lõimib omandatud oskusi teiste õppeainetega.

Üldpädevuste käsitlemine digioskuste õppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata oma tegutsemist üldkehtivate väärtuste ja kõlbluspõhimõtete alusel nt saada aru, et internetis tegutsemine pole anonüümne. Läbi erinevate õppeülesannete on võimalik uurida ja väärtustada maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, samuti toetada eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut. Õpilased saavad luua erinevaid projekte, mis kajastavad nende ilumeelt ja loovust nt digitaalse kunsti kaudu.

Sotsiaalsed ja kodanikupädevust saab digioskuste õppes õppida digitaalseks kodanikuks olemist läbi e-ühiskonna teemade (digitaalsed autentimismeetodid, riigiportaal, e-valimised,

internetipank jms). Samuti läbi internetis käitumise teemade (internetiohud, nende vältimine, teavitamine jms).

Õppetegevus toimub enamasti praktiliste tegevuste läbi individuaal-, paaris- või rühmatöö kaudu. Nii individuaalselt kui ka ühiselt tegutsedes õpivad õpilased märkama ja arvestama enda isiklikke huvisid ja mõtteid ning rühma kui terviku huvisid ja mõtteid.

Enesemääratluspädevus käsitleme aines tervislike eluviiside väärtustamise kaudu (nutisõltuvuse ohu teadvustamine, füüsilised ohutegurid arvutiga töötamisel, enda kohta internetis leiduva info jälgimine jm). Õppeaine läbimine annab õpilasele ettekujutuse oma võimetest ja oskustest (tugevustest ja nõrkustest) IT vallas ning toetab nende toimetulekut igapäevaelus.

Õpipädevus – kujundatakse õpilastes positiivset suhtumist digivahenditesse kui abilistesse erinevates tegevustes ning kasulikesse töövahenditesse, samuti arusaamist IT vahendite kasutamise oskuse vajalikkusest. Ülesannete pikkust ja keerukusastet kohandatakse vajadusel õpilasele jõukohasemaks. Õpilastel on võimalus väljendada oma huve ja eelistusi, andes tagasisidet õpetajale.

Suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid; mõistab ja kasutab võõrkeeles lihtsamaid igapäevaseid väljendeid ning fraase, tuginedes vajaduse korral abivahenditele: e-mailid, sotsiaalsõrgustikud, otsesuhtlusprogrammid, esitluste koostamised ja ettekanded, oma tööde (joonistus, referaat, multifilm vms) tutvustamine, arutelud uute teemade käsitlemisel, oma arvamuse põhjendamine, info leidmine, küsitluste koostamine, tekstiloomine, võõrkeelsed arvutikeskkonnad jne - suhtluspädevusi arendatakse iga tund.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – neid pädevusi saab arendada digioskuste õppes vastava sisuga õpiülesannete kaudu (küsitluste analüüs, programmeerimine jms).

Ettevõtlikuspädevus – toetab suutlikust ideid luua ja neid ellu viia, aines omandatud teadmisi ja oskusi saab kasutada erinevates elu- ja tegevusvaldkondades. Õpilased saavad õppida, kuidas tehnoloogiat kasutada äriideede elluviimiseks.

Digipädevus - digioskuste õpe on otseselt seotud digipädevuste arendamisega, sest õpilane õpib kasutama talle jõukohaseid ja vajalikke keskkondi ning programme, mis aitavad teda tulevases elus edukamalt hakkama saada.

Lõiming

Digioskuste õpe ühendab mitmeid ainevaldkondi ja on kergesti lõimitav kõigi teiste õppeainetega, kuna info- ja kommunikatsioonitehnoloogia moodustab loomuliku osa

tänapäevasest õpikeskkonnast. See lõiming toimub mõlemal suunal: ühelt poolt kasutatakse informaatika õppeülesandeid koostades teiste õppeainete teemasid, et luua mõtestatud õppimine, ning teiselt poolt kujundatakse digipädevusi teistes õppeainetes referaate ja esitlusi tehes, andmeid kogudes ning analüüsides.

Vertikaalne lõiming

Digioskuste õppes toimub vertikaalne lõiming õpiaja jooksul klasse ja kooliastmeid läbivalt, taotledes tervikliku pildi loomist õppeainest ja toimudes selle sees: üks teema kasvab teisest välja või täiendab eelmist, tuginedes vastavalt aine sisemisele loogikale. Ainesisesel lõimingul on oluline roll erinevate faktide seostamisel, õppe sisus tuuakse esile seosed ja rakenduslikud väljundid õppeainete ning eluvaldkondade, osade ja terviku vahel.

Vertikaalne lõiming digioskuste õppes tähendab ka aine sisu ülesehitamist kontsentrilisuse põhimõttel, kus aasta-aastalt suurenevad aine sisu maht ja raskusaste (nt. teksti kujundamine – 5. klassis lihtsamad võtted, kuuendas kordamine ja keerulisemad võtted, 7-9 klassis samade töövõtete kasutamine erinevates programmides).

Horisontaalne lõiming

Hästi läbimõeldud ja eesmärgistatud digioskuste õppe tunni üheks tunnuseks on mitmete digioskuste õppega seotud õppetegevuste kasutamine püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Digioskuste õppe osadeks on läbi mitmete kooliastmete info otsimine, hindamine, omalooming, erinevate programmidega ja seadmetega tutvumine, arvutialane kirjaoskus jpm. Seega aine horisontaalne lõiming toimub, kui õpetaja võimaldab õpilasel omandada uusi teadmisi ja oskusi ning korrata ja kinnistada varem õpitut mitmekesiselt, kasutades õppeprotsessis digioskuste õppe tundi moodustavate osade vastastikku toetust.

Näiteks võib tuua esitluse koostamise oma lemmikansambli kohta. Õpilasel on vaja tunda eelnevalt õpitud esitlusprogrammi võimalusi sisu loomiseks, esitluse koostamise head tava, õigekirja, kujundamisvõimalusi, tausta ja efekte, info otsimise oskusi internetist (elulugu, videod, laulusõnad jms), hinnata info usaldusväärsust, osata tööd salvestada ja avada, tööd presenteerida. Nii toimub õpilastel uute teadmiste ja oskuste omandamine loomulikul viisil, st läbi arvutialase tegevuse. Üks õppeprotsessi osa tuleneb teisest ning samal ajal on kõik digioskuste õppe osad omavahel seotud, toetavad teineteist ja teenivad ühise eesmärgi saavutamist.

Lõiming teiste õppeainetega

Digioskuste õpet on võimalik lõimida kõigi kooli õppeainetega. On palju ainete kaupa kattuvaid õppemeetodeid: referaat, blogi, slaidiesitlused, uurimustööd, e-raamatud, meilivahetus, piltjutustus, video jpm. lõimuvad kõikide ainetega sõltuvalt valitud teemast.

Ka ühiseid teemasid ja mõisteid leidub palju:

Eesti keel ja kirjandus: digioskuste õpe baseerub eesti keele oskusel ja eeldab funktsionaalse lugemise ja õigekirja oskust:

5. klass: sooritab ära kirja, kontrollib ära kirja õigsust, saadab ja loeb e-maile;

6. klass: küsimustele vastuse leidmine internetitekidest

7.–8. klass: loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi, analüüsib jõukohast teksti ja täidab ülesandeid (õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses), kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi);

9. klass: kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks

Inglise keel: Võõrkeelega lõimumisel on oluline arvestada õpilaste teadmiste ja oskuste taset erinevates klassides. 8.–9. klassis kujundatakse kõnest ja tekstist arusaamist, ergutatakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, iseseisvalt sõnaraamatuid, vestlussõnastikke ja teabevahendeid kasutama, lihtsamaid tarbekirja vorme täitma.

Meetodid: kiri, meilivahetus, blogid, jututoad, infootsing Internetist, fotode ülekandmine arvutisse, esitlused (vaatamisväärsused), videod, programmide menüüd, Skype jpm.

Matemaatika: teemade osas on otsesed kokkupuutepunktid 9. klassi matemaatikaga, kus õpetatakse diagrammidelt info lugemist ja arvutiõpetuses vastavate diagrammide tegemist (tulp-, sektordiagramm), valemite koostamine Excelis.

Digioskuste õppe õppimisel on abiks matemaatika kaudu kujundatavad oskused ja õpitavad mõisted: nt. valemite koostamine, mõõtühikud, ühikute teisendamine, aja ja raha planeerimine, kalkulaatori kasutamine, loogika (programmeerimine).

Loodusained: kaasaegne loodusõpetus hõlmab endas vana loodusõpetust, geograafiat, füüsika ja keemia aluseid. Loodusõpetuse tundides kasutatakse digioskusi üsna suures mahus. Füüsika-, keemia ja loodusnähtuste seletamiseks võib tuua nii näiteks virtuaalsed näidiskatseid kui ka palju simulatsiooni- ja animatsiooniprogramme.

Praktilised tööd on üks parimaid võimalusi lõimida erinevaid aineid nii valdkonnasiseselt kui ka -väliselt. Praktiliste tööde enam rakendatud vormid – katse, laboratoorne töö, referaat, õppekäik, välitöö, uurimustöö ja projekt – võimaldavad erinevas ulatuses lõimida tervikuks aineid kas siis ühise teema, metoodika, vormistamis- või hindamisviiside abil. Digioskuste õppes õpitu abil oskab õpilane töötada loodusainetes praktiliste tööde käigus kogutud andmetega. Näiteks vastav teema digioskuste õppe ainekavas: töö andmetega, andmetest tabeli koostamine; diagrammi loomine andmetabeli põhjal, tegevused andmete säilitamiseks, edastamiseks. Selliseid oskusi läheb vaja praktiliste tööde vormistamisel ja esitamisel.

6. klass: õpilane loeb lihtsaid kaarte; tabelid.

8 klass: omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist leiab loodusloolist teavet atlasedest ja kaartidelt.

Sotsiaalainete valdkond (**ajalugu, inimeseõpetus, keskkonnaõpetus**): sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ja tänapäeval. Ajaloos leitakse infot erinevatest teabeallikatest ja proovitakse hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust. Eriti palju ühispunkte on aga inimeseõpetusega, mis õpetab toimetulekut tänapäeva ühiskonnas: teabe hankimine, erinevad suhtlusvõimalused, internetiohud, pangateenused, e-riik ja ühiskond, ID-kaart jpm.

7. klass: hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);

6. klass: kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet); teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;

9. klass: oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid; otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi.

Muusikaõpetus: 6.–7. klassis on esmaseks muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine. Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi võimalusi. Veel vanemates klassides on arvatist abi nüüdismuusikaga kursis olemiseks, heliloojate ja dirigentide ning eri muusikastiilidega tutvumiseks (infootsing, muusikavideod, helifailid, esitlused (nt. minu lemmikbänd), referaadid jpm).

Kunstiõpetus: arvuti joonistusvahendina, internetis tööde eksponeerimine, virtuaalsete kunstinäituste külastamine / tegemine, internet kui ideede allikas.

Erinevate plakatite, reklaamide jms. kujundamine. Pilditöötlus, skaneerimine..

Liikumisõpetus: Vanemates klassides tutvustatakse erinevaid spordialasid, Eesti olümpiavõitjaid, tuntumaid sportlasi. Siin oleks suureks abiks infotehnoloogilised võimalused (videod, pildid, tekstid, esitlused), et tutvustused ei jääks ainult jutu tasemele. Erinevad äpid, mis abistavad sportimisel, jälgivad ja mõõdavad tulemusi. Orienteerumine, geopeitus, aardejahid jms

Tehnoloogia: eelkõige kannab tööõpetus endas ülesannet rakendada teistes ainetes omandatud teoreetilisi teadmisi igapäevaelus. Arvatist on võimalik leida erinevateks tööõpetuse tunnis valmistatavateks esemeteks juhiseid, koostada kavandeid, uurida erinevaid võimalusi millegi teostamiseks nii materjalide kui teostusviisi osas (nt. lindude pesakastid, seeliku õmblemine jpm.). Koolis on olemas ka laserlõikur-graveeriija.

Kodundus: erinevad temaatilised leheküljed internetis ja õppematerjalid (toitumine, majandamine, retseptid, blogid).

Lõiming ainetunnis õpitu ja väljaspool kooli saadud teadmiste ja kogemuste vahel

Leidub väga vähe õpilasi, kel pole võimalik kodus arvutit või nutiseadet kasutada. Kodus omandatud eelteadmiste kogumit saavad õpilased kasutada digioskuste õppe tunnis ja digioskuste õppe tunnis omandatud kodus, õpilaskodus, sõpradega koos.

Lõiming projektidega

Koolis toimub mitmeid erinevaid suuremaid ja väiksemaid projekte. Osad projektidest on koolisisesed, osad koolidevahelised. Kui ei ole tegemist otseselt IT-alase projektiga, siis enamasti kajastatakse tulemusi ikka IT abil.

Lõimingu planeerimine ja realiseerimine toimub õpetaja tööplaani alusel, mille toimimise tingimuseks on õpikeskkond, mis võimaldab aineülest käsitlust ja õpetajate koostööd.

Hindamine

Kasutatakse mitmekülgseid hindamismeetodeid - nii praktilisi ülesandeid, projekte kui ka teste, et hinnata õpilaste oskusi ja arusaamist.

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Hindamisel arvestatakse:

- õpilase arengut;
- õpilase osalemist ja panust õppetöösse;
- kooli õppekavas ettenähtud õpitulemuste saavutamist.

Digioskuste õppe ainekava 5. klassile

Maht

1 tund nädalas

Rõhuasetused

Häälestada õpilast suhtuma ainesse positiivselt.

Õpetatakse arvutit sisse- ja välja lülitama, sisse ja välja logima. Tekstitöötluses pööratakse tähelepanu klaviatuuri ja hiire kasutamisele, teksti sisestamise reeglitele ja elementaarsele teksti kujundamisele. Tutvutakse ka mõne lihtsa joonistusprogrammiga.

Tutvustatakse õpilasele interneti põhiolemust, sealhulgas e-posti ja e-kooli kasutamist. Proovitakse pildistamist (võimalusel VOSK).

Õpilaste juhendamisel kasutatakse eelkõige frontaalset juhendamist, individuaalset abi ja demonstreerimist suurel ekraanil. Lisaks lauarvutitele kasutatakse ka tahvelarvuteid ja roboteid.

Õppesisu ja -tegevused

Operatsioonisüsteem: tähtsamad ikoonid (otstarve, avamine), töölaud, Start-menüü, akende osad, tegevused akendega, liikumine oma kausta, salvestamine oma kausta, tahvelarvuti rakenduste käivitamine ja sulgemine.

Arvuti käsitlemine: laua- ja tahvelarvutite sisse ja välja lülitamine, sisse ja välja logimine, arvuti sisend- ja väljundseadmete otstarve ja nimetused (arvutihiir, klaviatuur, monitor, kõlarid, mikrofoni, kõrvaklapid, printer jms), klaviatuuri kasutamine, arvutiklassi ja tahvelarvuti kasutamise heakorrareeglid.

Tekstitöötlus: teksti sisestamiseks vajalikud klaviatuurinupud, teksti sisestamise põhireeglid, töö tekstiga (lisamine, parandamine, kustutamine, elementaarne kujundamine, kopeerimine, lõikamine, pildi lisamine, pildi paigutus).

Joonistamine: pildi joonistamine mõne lihtsa joonistusprogrammiga arvutis või arvutisse allalaetud joonistusprogrammis, veebis või nutiseadme rakenduses.

Pildid: nutiseadme kaamera avamine, pildi tegemine, vaatamine, kustutamine, lihtsad nipid (sõrmega teravustamine, objektiivi puhastamine, erinevad pildistamisnurgad). Kollaaži või digitaalse näituse loomine tahvelarvutis või lauarvutis. Piltide kopeerimine USB-kaabli abil pildistamisvahendist arvutisse.

Internet: mõisted: internet, veebilehitseja, otsingumootor, aadressiriba, otsingusõna, konto; liikumine veebilehel edasi ja tagasi, lehe avamine URL-i abil, pildiotsing internetis, e-post (kontole sisenemine, kirjade lugemine ja saatmine, kirjale vastamine, postkasti korrashoid), e-kool. Digiprügi. Videotunniga ühinemine/videokõned.

Programmeerimine: mõisted robot, programm, programmeerimiskeel. Liikumise juhtimine (otse, tagasi, vasakule, paremale).

Õpitulemused

5. klassi lõpuks:

ARVUTI KÄSITSEMISE PÕHIOSKUSED. OPERATSIOONISÜSTEEM

- teab mõisteid ikoon, töölaud, rakendus;
- teab arvutikomplekti põhiosi (arvuti, klaviatuur, hiir, monitor, printer) ja nende otstarvet;
- teab levinumate teksti sisestamisel vajalike klaviatuuril olevate sümbolite ja klahvide tähendust;
- teab tööakna elemente (tiitelriba, menüüriba, nupuribad, kerimisribad) otstarvet;

- lülitab arvutit (lauaarvuti, tahvelarvuti) sisse ja välja;
- logib võrguarvutisse sisse ja välja;
- kasutab hiirt: klõps, topeltklõps, paremklõps, lohistamine;
- käivitab programme (töölaua ja Start-menüü kaudu) ning sulgeda korrektselt programmi.;
- oskab minna oma kausta;
- oskab aknaoperatsioone (tööakna nihutamine, peitmine, suuruse muutmine, sulgemine);
- oskab töötada mitme aknaga, kasutada stardiriba;

TEKSTITÖÖTLUS

- teab teksti sisestamise reegleid;
- loob uue dokumendi ja salvestada selle oma kausta;
- avab dokumenti;
- sisestab, lisab ja kustutab teksti;
- märgistab teksti;
- paigutab teksti ja pilte ümber (lõikamine, kopeerimine, kleepimine);
- kujundab teksti (kaldkiri, paks kiri, allajoonimine, fondid ja nende suurus ning värv);
- lisab pilte dokumenti (kaustast pildifailid) ja paigutab pilte teksti suhtes (ette, taha, tihedalt, nelinurkselt);
- lisab pildile raame;

RASTERGRAAFIKA ELEMENDID

- teab joonistamisprogrammi (Paint, Google Drawings vms) otstarvet;
- teab nuppude otstarvet tööriistakastis;
- loob uue joonistuse ja salvestab joonistuse oma kausta (vajadusel);
- avab salvestatud joonistuse oma kaustast / kontolt;
- joonistab jooni (sirged, kõverad), ristikülikuid, ringe, hulknurki (nende piirjoonte ja stiili valik, täitmine värviga);
- joonistab vabakäeliste vahenditega;
- valib kasutatavat värvi;
- lisab pildile teksti;
- kustutab vajadusel osa pildist või terve pildi;
- kopeerib ja lõikab osasid pildist;

PILDISTAMINE

- oskab avada pildistamiseks nutiseadmes vajaliku rakenduse;
- vaatab ja kustutab pilte nutiseadmes;
- pildistab kasutades erinevaid nurki jms (ülalt-alla, alt-üles, portreefoto, maastikufoto, makrofoto, liikuv objekt, raamimine);
- oskab laadida pilte USB-kaabliga nutiseadmest arvutisse;
- koostab tehtud piltidest abiga kollaaži, digitaalse fotonäituse vms
- loa küsimine pildistamisel

PROGRAMMEERIMINE

- juhib lihtsamat robotit (nt. BeeBot);
- koostab lihtsa programmeerimisülesande (käsud ette, taha, paremale, vasakule);

INTERNET

- teab mõisteid arvutivõrk ja internet;
- avada veebilehte aadressit (URL-i) kasutades;

- kasutada linke, pöörduda tagasi eelmise vaadeldud lehekülje juurde;
- kasutada veebipõhist kirjavahetust (elektronkirja lugemine, kirjutamine, vastamine saabunud kirjale, kirja kustutamine);
- otsida internetist Google pildiotsinguga pilte, neid kopeerida ja salvestada;
- oskab e-kooli siseneda, sealt infot leida;
- oskab liituda videotunniga (Meet vms);
- oskab e-kooli laadida kodutöid.

Kasutatavad õppematerjalid

- Tilk, T. (1999). *Arvutiõpik algajatele*. Täiendatud korduustrükk. Kuressaare.
- “*Vaata Maailma*” koolituse käsiraamat. Tallinn: SA Vaata Maailma, 2003.
- Solovjov, S.; Andašev, A. (2001). *Windows algajatele*. Tallinn: Arvutileht Edit.
- <https://courses.cs.ut.ee/t/digiopik>
- <https://e-koolikott.ee/>
- <https://web.htk.tlu.ee/informaatika/opik1/front-matter/introduction/>

Digioskuste õppe ainekava 6. klassile

Maht

1 tund nädalas.

Rõhuasetused

Kontsentrilisus – kinnistatakse eelmisel aastal saadud teadmisi ja süvendatakse neid. Eesmärk on arendada tuge vajavate õpilaste digipädevusi, arendada peenmotoorikat, anda rohkem kogemusi programmeerimises. Õpilased on tunnis ise aktiivsed õppijad (vajadusel ka õpetajad). Olulisel kohal on koostööine õppimine.

Põhiline rõhk kuuendas klassis tekstitöötlusel. Lisanduvad tabelite, joonistuste ja loetelude tegemine. Erilist tähelepanu pööratakse ergonoomikale, hakatakse kasutama pilveteenuseid. Internetis õpetatakse orienteerumist konkreetset veebilehel.

Õppesisu ja -tegevused

Digiturvalisus: ergonoomika, internetiohud.

Rastergaafika: veebipõhised vabad joonistuskeskkonnad (ühistöö vahendid, individuaalsed vahendid)

Tekstitöötlus: teksti sisestamine, kujundamine, tekstiefektid, tulbad, täpp- ja numberloendid. joonistamisvõimalused ja tabelite tegemine tekstitöötlusprogrammis. Veebipõhine tekstitöötlusprogramm (nt. Google Docs).

Internet: konkreetset veebilehelt info leidmine, e-post (meililistid, failid). Google Maps võimalused.

Videotöötlus: Filmimine nutiseadmega, videofailide ülekandmine nutiseadmest arvutisse, videotöötlus (lõikamine, tekstide lisamine, efektid).

Programmeerimine: keerulisemad robotid (Lego).

Õpitulemused

6. klassi lõpuks:

DIGITURVALISUS

- kirjeldab õpetaja suunamise ja selgituste abil digitaalse seadmega töötades võimalikke riske oma tervisele, virtuaalsele identiteedile, seadmele ja keskkonnale;

RASTERGRAAFIKA

- oskab kasutada mõnda veebipõhist joonistusprogrammi;

TEKSTITÖÖTLUS

- oskab sisestada, lisada ja kustutada teksti, salvestada muutusi;
- oskab kasutada tekstiefekte;
- paigutab teksti tulpadesse;
- teeb kahetasemelisi loendeid ja nummerdatud liste;
- loob tabeli, kujundab selle välimust (lihtsamad võtted);
- kasutada vektorgraafika elemente (joonte, ristkülikute, ringide ja teiste objektide joonistamine, kujundamine, objekti pööramine ja suuruse muutmine, teksti ja piltide lisamine
- alustab pilves uut dokumenti, lisab sellele nime ja jagab tööd õpetajaga;

VIDEOTÖÖTLUS

- Isikuandmete kaitse
- loob ja monteerib õpetaja juhendamisel lühikese video (lisab ja lõikab videoklippe, lisab teksti, muusikat, efekte);

ROBOOTIKA

- juhib ja ehitab juhendi järgi lihtsamaid roboteid, lahendab lihtsamaid programmeerimisülesandeid veebis/nutiseadmes;

INTERNET

- leiab avatud veebilehe aadressi;
- leiab avatud veebilehelt vajaliku info, orienteerub veebilehel;
- saadab ja võtab vastu e-kirju koos failidega.
- kasutab Google Maps võimalusi (tee juhatamine jms)
- on teadlik levinumatest internetiohtudest (seoses e-postiga)

Kasutatavad õppematerjalid

- <https://courses.cs.ut.ee/t/digiopik/Digikunst/3DJaPilditootlus>
- <https://htnurk.wordpress.com/2019/01/07/pildid-ja-helifailid/>
- www.targaltinternetis.ee
- <https://web.htk.tlu.ee/informaatika/opik2/front-matter/sissejuhatus/>
- <https://www.targaltinternetis.ee/inspiratsioonikogumik-2023/uued-opikud/>

Digioskuste õppe ainekava 7. klassile

Maht

1 tundi nädalas.

Rõhuasetused

Kontsentrilisus – kinnistatakse eelmisel aastal saadud teadmisi ja süvendatakse neid.

Soodustada teabe iseseisva hankimise ja kasutamise oskuse kujunemist.

Suurt tähelepanu pööratakse erinevatele tegevustele failidega.

Tutvutakse esitluste koostamise elementaarskustega, õpetatakse piltide skaneerimist ja elementaarseid pilditötluse võtteid ning tehakse esmatutvus programmeerimisega.

Õppesisu ja -tegevused

Windows töökeskkond: failioperatsioonid (uus kaust, kaustapuu, liikumine kaustade vahel, erinevad vaated kaustades, erinevad kettaseadmed, nime muutmine failil ja kaustal, kustutamine, otsetee, kopeerimine, lõikamine), kettaseadmed, kiirkorraldused klaviatuurilt, tähtsamad arvutikäsud inglise keeles.

Digisisu loomine: õpilastest lähtuvalt sobiva digisisu loomise meetod (3D kaart, plakat, Kahoot/Quizizz vm õppemäng,) sidudes teema kas mõne tähtpäevaga või lõimides teise õppeainega.

Esitlused: erinevate slaiditüüpide kasutamine, tausta valimine esitlusele, enda loodud esitlus (pilves).

Programmeerimine: arvutimängu loomine (nt. KoduGameLab).

3D modelleerimine: ruumiliste kehade kaudu mudelite loomine.

Internet: Otsingumootorid Google ja NETI, veebipõhise küsimustiku loomine (Google Vormid), “Digitaalne jalajälg”.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks:

MS WINDOWS TÖÖKESKKOND, FAILIOPERATSIOONID

- tunneb kettaseadmete tähistusi;
- kasutab ja korrastab töölauda;
- muudab faili ja kausta nime;
- loob uusi kaustu;
- kasutab erinevaid vaateid kaustades;
- kopeerib, lõikab, kustutab faile ja kaustu;
- liigub soovitud kettaseadmele või kausta;

- kasutab mälupulka, DVD seadet, kõvaketast ja võrguketast failide avamiseks ja salvestamiseks;
- teab tähtsamaid klaviatuuri kiirkorraldusi (Ctrl+S, A, X, C, V, P, N, O ...);
- ingliskeelsete programmide kasutamisel tõlgib eesti keelde õpitud arvutikäsud;
- kuvada kausta sisu erinevatel viisidel ja seda uurida (etteantud kaustas olevate failide arvu leidmine, failide suuruse leidmine, järjestab kaustas faile);

ESITLUSED

- teab esitlusprogrammide otstarvet;
- loob uue esitluse, salvestab esitlust, avab salvestatud esitlust;
- valib sobiva slaidi paigutuse;
- lisab pilte ja tabeleid;
- lisab, kopeerib ja kustutab slaide;
- kasutab vektorgraafika elemente esitluses (joonte, ristkülikute, ringide ja teiste objektide joonistamine, erinevate värvide kasutamine, objekti pööramine ja suuruse muutmine, objektide grupeerimine; tekstikasti lisamine);
- valib slaidile tausta valmiskujunduste hulgast;
- koostab omaloomingulise esitluse, esitleb tööd klassikaaslastele;

DIGISISU LOOMINE

- loob digisisu (plakat, 3D-kaart, Kahhoot vms) õpetaja valitud vahendiga;

PROGRAMMEERIMINE

- oskab abiga luua lihtsa arvutimängu juhendi järgi;

3D-MODELLEERIMINE

- oskab valmistada lihtsa 3D mudeli mõnes ruumiliste kehade disainiprogrammis (nt. Tinkercad);
- Tunneb lihtsaid töövõtteid – suuruse muutmine, pööramine, kõrgus, grupeerimine, augu tegemine, teksti lisamine;

INTERNET

- teab levinumaid otsingumootoreid (Google, Firefox, Edge)
- kasutab otsingumootorit info leidmiseks;
- Konto loomiseta tehisintellekt
- kopeerib linki, leheküljel olevat teksti ja pilti tekstidokumenti;
- leiab Internetist infot, hindab seda;
- on teadlik “digitaalse jalajälje” kujunemisest;
- loob uue veebipõhise küsimustiku (Google Vormid);
- kasutab erinevaid küsimusetüüpe;
- jagab küsimustikku, vaatab vastuseid.

Kasutatavad õppematerjalid ja -keskkonnad

- Google Drive (esitlused, küsimustikud)
- <https://progekodu.weebly.com/>
- www.google.com
- Chatgpt jt (ilma kontota)
- CANVA
- Youtube

- www.tinkercad.com
- <https://courses.cs.ut.ee/t/digiopik/Digikunst/HeliVideoJaAnimatsioon>

Digioskuste õppe ainekava 8. klassile

Maht

1 tund nädalas

Rõhuasetused

Kontsentrilisus – kinnistatakse eelmisel aastal saadud teadmisi ja süvendatakse neid.

Soodustada teabe iseseisva hankimise ja kasutamise oskuse kujunemist.

Mõjutada õpilaste väärtushinnanguid: õpilane hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest.

Suur tähelepanu on esitluste, referaatide, animatsioonide jms iseseisval koostamisel, vormistamisel ja oma töö esitlemisel. Õpetaja abiga luuakse oma ajaveeb ja täiendatakse seda oma töödega.

Referaadi ja esitluse koostamise teemad võetakse üldjuhul teistest õppeainetest, aidates seeläbi kaasa õppeainete lõimumisele.

Vähemalt korra III kooliastmes on soovituslik osaleda tuge vajavate õppijatega projektitöös nt mõnes eTwinningu projektis, et anda õppijatele projektitöö kogemust.

Õppesisu ja -tegevused

Nutiseadmed: äppide hindamine ja installeerimine, smart-ID, nutiseadme hooldus, ekraanipildi tegemine, interneti jagamine.

Tekstitöötlus: referaadi koostamine, sisukorra loomine, leheküljenumbrid, pealkirjad, veerised, leheküljenumbrid.

Raster- ja vektorgraafika: Vektorgraafikaga joonistamine, olemasolevatest kujunditest uute loomine.

Esitlused: efektide kasutamine esitluse juures, multifilmi loomine esitlusprogrammiga.

Animatsioon: lihtsa animatsiooni tegemine veebipõhise animatsiooniprogrammiga.

3D-modelleerimine ja 3D printimine: tutvumine võimalusterohkema 3D disaini tarkvaraga nt. Autodesk 123D design, mudeli loomine ja printimine. Baaskujunditest ja/või vektorgraafika joonisest uue 3D-kujundi loomine.

Internet: blogi loomine ja täiendamine, sellega seonduvad internetiohud.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks:

NUTISEADMED

- leiab, hindab ja paigaldab äppe nutiseadmesse;
- teab smart-ID otstarvet;
- teab elementaarseid nutiseadmete kaitsmise võtteid (uuendused, ekraanilukk, viirusetõrje jt);
- oskab teha ekraanipilti ja seda jagada;

TEKSTITÖÖTLUS

- koostab ja vormistab referaati (tiitelleht, sisukord, lehekülje numbrid, veerised, lehe suurus, paigutus, päis ja jalus jne);
- autoriõigused referaadi koostamisel;

RASTER- ja VEKTORGRAAFIKA

- joonistab vektorgraafikas üle rastergraafika pilti;

3D-MODELLEERIMINE ja 3D PRINTIMINE

- oskab teha valmis lihtsa mudeli (baaskujundiest ja/või rastergraafika pildi baasil);
- proovib vähemalt ühe töö ka välja printida;

ESITLUSED

- lisab slaididele liikumiseefekte ja üleminekuid;
- koostab multifilmi;

ANIMATSIOONID

- kasutab lihtsat veebipõhist animatsiooniprogrammi animatsiooni loomiseks (Brush Ninja, FlipAnimi, Stop Motion vms);

INTERNET

- loob blogi, oskab seda täiendada (artikli, pildi, lingi, kommentaari, video lisamine);
- teab, mida tohiks ja mida mitte enda kohta internetis avaldada;
- vistutab materjale oma blogisse.

Kasutatavad õppematerjalid

- Blogi loomiseks sobivad keskkonnad:
 - Weebly
 - Google Sites
 - Blogger
- Animatsiooni tegemine: FlipAnim, BrushNinja, StopMotion vms
- tasuta muusika - <https://freemusicarchive.org/>
- helifailid pank - <https://www.bensound.com/>
- kuidas filmida lihtsat videot - <https://youtu.be/1SZRG3on578>
- õpiobjekt Viitamise ABC <https://sisu.ut.ee/viitamiseabc>
- Vektorgraafika programm Inkscape <http://progetiiger.ee/tool/9>
- 3D disain, modelleerimine ja printimine - <http://progetiiger.ee/tool/45/autodesk-autocad>
<https://gag.ee/opilasele/oppematerjalid/3d/>
- drive.google.com
- <https://www.targaltinternetis.ee/inspiratsioonikogumik-2023/uued-opikud/>
- Canva
- Tehisintellekt

Digioskuste õppe ainekava 9. klassile

Maht

1 tund nädalas.

Rõhuasetused

Kontsentrilisus – kinnistatakse eelmisel aastal saadud teadmisi ja süvendatakse neid.

Õpimapi loomine aasta jooksul.

Õpetatakse kasutama internetipanka ja ID-kaarti.

Tutvumine Exceli programmiga (tabelid, valemid, diagrammid).

Programmeeritakse omaloominguline arvutimäng.

Õppesisu ja -tegevused

Kodulehe loomine: õpimapi vms koostamine ja täiendamine.

Tabelarvutus: tabelid, valemid (automaatsumma, liitmine, korrutamine, lahutamine, jagamine, sulgudega tehete), diagrammid (joon-, tulp-, sektordiagramm).

Internet: ID-kaardi kasutamine, internetipanga kasutamine, kodulehe loomine ja täiendamine. huvigrupid.

Programmeerimine: omaloodud arvutimäng.

Tehisintellekt: ohud, võimalikud kasud

Internetiohutus: Inkognito aken. Veebikonstaabel. Kahekordne autentimine.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

TABELARVUTUS

- valmistab lihtsa tabeli ja kujundab seda;
- kasutab valemeid + - * / tehete sooritamiseks, sh. ka sulgudega tehete, automaatsumma;
- teeb joon-, tulp- ja sektordiagrammi, lugeda diagrammilt andmeid;

PROGRAMMEERIMINE

- loob ise arvutimängu;

INTERNET

- teab erinevaid e-teenuseid;

- häälestab abiga riikliku e-posti aadressi;
- teab ID-kaardi funktsioone;
- teab mõisteid Mobiil-ID, PIN1, PIN2. PUK-kood;
- oskab anda digitaalallkirja, logib siss e-teenusesse ID-kaardiga;
- teab internetipanga funktsioone;
- oskab täita maksekorraldust;
- alustab kodulehte (õpimapi vormis);
- lisab kodulehele menüüsid, alammenüüsid ja digitaalset sisu;
- teab tehisintellekti võimalusi, ohte

INTERNETIOHUTUS

- kasutab võõras arvutis inkognito akent;
- teab, et saab kasutada veebikonstaabli abi virtuaalse kiusamise korral;
- teab milline on turvaline parool ja kasutab seda;
- teab, mis on kahekordse autentimise mõte ja oskab selgitada selle vajalikkust, seadistab koos õpetajaga kahekordse autentimise;
- jagab loodud sisu piiratud kasutajaskonnaga veebikeskkondades;
- leiab sotsiaalmeediast ennast huvitavaid kogukondi.

Kasutatavad õppematerjalid

- Ole kaasas! koolituse „Algõpe, ID-kaardi, Mobiil-ID ja e-teenuste koolitus“ materjalid
- www.id.ee
- www.riik.ee
- Internetipanga demo https://www.seb.ee/files/ip_demo/EST/banking_mainpage.html
- sites.google.com
- erinevad õpilastele sobilikud tehinsintellekti keskkonnad

Toimetulekuõppe ainekavad

Elu- ja toimetulekuõpe

Õppetegevuse kirjeldus ja eesmärgid

Elu- ja toimetulekuõppe eesmärk on õpilaste kehaline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng.

Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavat teemad on seotud õpilase igapäevaeluga koolis, kodus ja ümbritsevas keskkonnas. Need teemad moodustavad õppetöö telje ja on ainetevahelise lõimingu aluseks.

Õppimine ja harjutamine toimub võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades.

Õpilasi suunatakse võimalikult aktiivselt tegevustes osalema ja omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes kasutama.

Õpilasi kaasatakse võimalikult palju tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima.

Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelu esemeid ja igapäevaelu nähtuseid ning nüüdisaegseid infotehnoloogilisi vahendeid.

Õpetamisel arvestatakse konkreetse õpilase lähimat arenguvalda, huve, sotsiaalset keskkonda.

Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.

Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostevõim, II arengutasemel suunamine ning III arengutasemel iseseisvalt.

Ainekava õppesisu ja õppetegevused võivad õppeaastate lõikes varieeruda.

Õppe tulemusena kujuneb õpilasel

- positiivne minapilt,
- ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine,
- eetiline käitumine,
- algatusvõime,
- esmased tööoskused ja -harjumused,
- kehaline aktiivsus
- arusaamine tervise hoidmise tähtsusest,
- mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning
- teadmised iseendast ja oma kehast.

Üldpädevuste kujundamine

Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

Elu- ja toimetulekuõppe aine õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Elu- ja toimetulekuõppe aines käsitletavat teemad on seotud õpilase igapäevaeluga. Õppimine toimub reaalses elulises olukordades praktilise tegevuse läbi.

Elu- ja toimetulekuõppe soovituslikus ainekavas on õpitulemuste saavutamiseks kirjeldatud järgmisi teemavaldkondi ja neist lähtuvaid alateemasid:

- **Minapilt.** Mina. Inimese organism. Tervislikud eluviisid. Emotsioonid. Sõprus. Perekond. Kodu. Eestimaa, eesti keel ja traditsioonid. Erinevad rahvused. Ametid ja tööharjumus.
- **Eneseteenindusoskused ja käitumine.** Igapäevaoskused. Söömine. Käitumine. Hoiatus- ja teabemärgid, nende tähenduse mõistmine.
- **Kool.** Kool. Koolitarbed.
- **Vaba aeg.** Mänguõpetus. Erinevad vaba aja veetmise võimalused. Sport.
- **Aeg.** Ajajaotus. Aastaajad. Kalender. Kell. Vana aja lood.
- **Elus ja eluta loodus.** Elusloodus. Eluta loodus. Keskkonnakaitse.
- **Maateadus.** Elukoht. Eestimaa. Pinnavormid. Plaan, maakaart, gloobus. Maailmaruum.
- **Ohutus.** Liiklus. Ohutusnõuete täitmine.

Loetletud teemavaldkondade ja alateemade lõimitud käsitlemise kaudu elulis-praktilistes olukordades ja klassikalises õppesituatsioonis kujunevad õpilastel õppekava läbivad üldpädevused.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aines käsitletavate teemade ja praktilise tegevuse kaudu hakkavad õpilased tajuma ennast ja ümbritsevat keskkonda. Minapildi kujundamisega suunatud tegutsemise kaudu kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja ümbritsevatest inimestest. Õpilased hakkavad tunnetama end perekonna, klassi, kooli ja laiemalt ühiskonna liikmena. Olulisel kohal on rahvakalendri tähtpäevade tähistamine aastaringis, mille läbi saavad õpilased ettekujutuse eesti kultuurile omastest traditsioonidest ja kommetest ning õpivad neid juhendamisel järgima. Õpilased saavad õppetegevuses, ühisüritustel, õppekäikudel jms osaledes ettekujutuse, et inimesed võivad olla erinevad, sh erinevatest rahvustest ja rääkida erinevates keeltes. Vahetu kogemuse kaudu õpivad õpilased aktsepteerima nii enda kui teiste erisusi. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemade lõimimise tulemusel (käitumine, sõprus, ohutus jms) õpivad õpilased käituma vastavalt üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aines on olulisel kohal mänguõpetus, õppimine praktilise tegevuse kaudu, lihtsate jõukohaste tööoskuste ja tööharjumuse kujundamine. Ühiselt tegutsedes õpivad õpilased arvestama enda isiklike huvisid ja rühma kui terviku huvisid. Elulistes olukordades õpivad õpilased esialgu suunatult ning seejärel iseseisvalt käituma vastavalt situatsioonile ja kokkulepitud reeglitele nii kodus, koolis kui väljaspool kooli.

Enesemääratluspädevus

Ühises mängus, rühmatöös, õppekäikudel jms kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja kaaslastest. Õppides mõistma ja aktsepteerima enda ja kaaslaste eripära kujuneb õpilastel

positiivne suhtumine iseendasse ja kaaslastesse, samuti enda perekonda, klassi, kooli, kodumaasse. Õpilased õpivad tundma erinevaid ohtusid vahetu kogemuse läbi, nt tänaval liigeldes õpivad peatuma punase fooritule ees, pesu triikides saavad aru, et kuum triikraud on ohtlik jms. Erinevaid hoiatusmärke tundma õppides õpivad õpilased hoiduma ohuolukordadest, nt hoiatusmärk elektrikilbil jms. Rollimängude ja praktiliste eluliste olukordade lahendamise kaudu õpivad õpilased märkama enda ja kaaslaste abivajadust, abi küsima ja seda pakkuma. Õpilasi suunatakse valima erinevate vaba aja tegevuste vahel, kusjuures olulisel kohal on sportlikud tegevused, tervislik toitumine ja vaimne tasakaal.

Õpipädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aine seisukohalt on oluline, et õpilased saaksid uusi elulisi kogemusi ja teadmisi iseendast ja ümbritsevast maailmast praktiliselt tegutsedes elulistes olukordades. Olulisel kohal on õpilaste kaasamine õppeprotsessis valikute tegemisse. KoostegEVuses õpivad õpilased kavandama ja suunama nii enda õpi- kui lihtsa töö tegemise oskusi. Õpilasi suunatakse järjest iseseisvamalt täitma jõukohaseid õpiülesandeid ning teostama suunamisel enesekontrolli.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse arengut toetavad eelkõige igapäevased elulised suhtlussituatsioonid, mis on toimetulekuõppel koolipäeva lahutamatuks osaks. Õpilaste kõne ja /või alternatiivsete väljendusvahendite mõistmise ning oma soovide ja seisukohtade väljendamise arendamiseks saab kasutada näiteks suunatud mänguõpetust. Samuti on võimalik eneseteenindusoskuste õpetamise juures suunata lapsi abi küsima ja abi pakkuma. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemade käsitlemise juures on oluline suunata õpilasi rääkima enda kogemustest antud teemaga seondvalt, julgustada neid küsima küsimusi ja avaldama oma mõtteid. Õpilaste suhtlusakte tuleb positiivselt toetada ning suunata neid üha enam elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitluste raames vestlustes osalema.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aine raames õpivad õpilased tundma elus ja eluta looduse erinevusi. Õpilased õpivad hoolitsema taimede eest klassiruumis, kooliaias ja õppekäikude ning praktilise tööharjutuse raames. Küllastades talusid, loomafarme, loomaaeda, muuseume tutvuvad õpilased erinevate loomaliikidega. Praktiliste näidete abil saavad õpilased aru looduse hoidmise vajalikkusest, suhtuvad heatahtlikult loomadesse ja taimedesse ning käituvad suunamisel keskkonnateadlikult. Õpilased õpivad orienteeruma ajas. Õpilasi suunatakse märkama aja kulgu ning kasutama kalendrit ja kella enda igapäevategevuste planeerimisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aine erinevate teemade käsitlemine toimub elulistes olukordades praktiliselt tegutsedes. Õpilased tunnetavad jõukohases praktilises tegevuses osaledes

eduelamust. Õpilaste huvidest ja elulistest vajadustest lähtuvad teemakäsitlelused innustavad neid tegutsema ning suunavad ka iseseisvalt ümbritsevat keskkonda avastama ning seeläbi jätkuvalt omandatud oskusi ja teadmisi uutesse olukordadesse üle kandma ja õpitut kinnistama.

Digipädevus

Elu- ja toimetulekuõppe aine õppimisel kasutatakse õpilastele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Ohutuse teema raames käsitletakse õpilastele mõistetavalt turvalist tegutsemist infotehnoloogilises ruumis. Igapäevase õppetegevuse osana suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavat kommunikaatorit.

Lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides elu- ja toimetulekuõppe aine teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohase ja huvipakkuva mängulise ja elulis-praktilise tegevuse kaudu toetatakse õpilaste huvi kujunemist ümbritseva keskkonna esemete, nähtuste ja tegevuste vastu. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine ümbritsevasse keskkonda ja inimestesse. Tekib positiivne hoiak õppimisse ja kujunevad õpi- ja lihtsa töö tegemise oskused. Elu- ja toimetulekuõppe aine raames tutvutakse erinevate tegevusalade ja elukutsetega. Õppekäikudel tutvuvad õpilased erinevate jõukohaste ametitega, päevakeskustega, toetatud elamise võimalustega jms. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda oskusi ning võimeid. Koostegevuses õpilasega toimub tema karjääri edasine planeerimine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub iga õpilase isiklikele kogemustele tuginedes. Praktilise tegevuse ja õppekäikude läbi kogevad õpilased elulistes olukordades vahetult loodust ja igapäevaelu nähtusi. Olulisel kohal on õuesõppetunnid. Õpilased tutvuvad elus ja eluta loodusega ning inimtekkelise keskkonnaga. Õpilastele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja keskkonna säästliku ning jätkusuutliku inimtegevuse põhimõtteid. Õpilased õpivad mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on adekvaatse minapildi kujunemine. Õpilased õpivad teadvustama enda rolli perekonnas, klassi- ja koolikaaslaste hulgas ja laiemalt ühiskonnas. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitluste kaudu õpivad õpilased aru saama sõprussuhetest. Mängulises tegevuses omandavad õpilased oskused kaaslase kõrval ja kaaslasega koos tegutsemiseks ning esmased koostööoskused. Oluline on kaasata õpilasi nende elu,- mängu-, õpi- ja töökeskkonda puudutavatesse valikute tegemisse. Kesksel kohal elu- ja toimetulekuõppe aines on koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemuse saamine näiteks suunatud paaristööd või rühmatööd tehes. Õppetöö osana osaletakse kogukonna üritustel, nt heakorratalgutel, kultuurisündmustel nii osalejate kui pealtvaatajatena jms.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Elu- ja toimetulekuõppe aines tutvuvad õpilased Eestimaa, eesti keele ja rahvuse ning kultuuripärandiga. Õpilased õpivad märkama ja aktsepteerima erinevast rahvusest ja rassist kaaslasi enda ümber. Õpilased tutvuvad lisaks enda kultuurikeskkonnale ka kaaslaste omaga ning õpivad huviga ja avatult suhtuma rahvuslikesse ja kultuurilistesse erinevustesse. Olulisel kohal õppetegevuses on osalemine erinevatel kultuurisündmustel nii osavõtjate kui külastajatena, kohtumised teiste kultuuride esindajatega nt spordivõistlustel, õppetööd toetavate projektide raames jms. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine uude ja erinevasse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Igapäevaste tegevuste kaudu ja õppekäikudel suunatakse õpilasi leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet. Õpilased õpivad igapäevategevustes, õpi- ja lihtsates tööülesannetes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama keskkonnas olevat piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõtestatult kasutama vaba aja veetmise võimalusena erinevaid meediakanaleid: televisiooni, ajakirjandust jms. Ohutusega seonduvate teemade raames käsitletakse õpilaste kogemusväljaga ühtivaid ja arusaadavaid meediakasutusega seonduvaid ohte.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kõikide elu- ja toimetulekuõppe aine teemavaldkondade käsitlemise raames saab õpetaja kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid digikeskkondi ja rakendusi. Õpilasi saab suunata mänguliste tegevuste ja õppimise kaudu kasutama arengule vastavaid jõukohaseid digivahendeid. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama nii õppetegevuses kui igapäevasel suhtlemisel. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele (vt AAC vahendite kasutamine).

Tervis ja ohutus

Elu- ja toimetulekuõppe aine teemade hulgas on olulisel kohal õpilaste minapildi kujundamine, sh tutvumine inimese organismi ehituse ja funktsiooniga ning tervislike eluviiside põhimõtted. Teemavaldkonna Vaba aeg raames on soovitatav eraldi käsitleda sportimist kui vaba aja veetmise võimalust. Õpilasi suunatakse näitlike eluliste olukordade, sh rollimängude, dramatiseeringute jms kaudu järgima tervislikke eluviise tutvustades tervisliku toitumise põhimõtteid, vee tarbimise olulisust ning erinevaid sportimise võimalusi nii iseseisvalt kodus kui avalikel spordiväljakutel ning treeningute raames. Ohutuse teemat saab käsitleda läbivalt erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemavaldkondade raames kujundades õpilastel teadmised ja oskused ohutusest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Õpilased õpivad tundma iseennast, enda tugevusi ja nõrkusi. Õpetaja jt täiskasvanute eeskujul kujuneb positiivne suhtumine iseendasse, kaaslastesse ja laiemalt ümbritsevasse keskkonda, sh looduskeskkonda. Erinevate elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitluste läbi omandavad õpilased aktsepteeritavad väärtushinnangud ning käitumismallid. Õppimine toimub elulistes olukordades, rollimängude, dramatiseeringute läbi. Õpilastega külastatakse teatrietendusi ja vaadatakse filme, mida hiljem koos analüüsitakse.

Lõiming teiste õppeainetega

Elu- ja toimetulekuõppe on toimetulekuõppes üldõpetuse teljeks. Üldõpetus muudab õppe- ja kasvatustegevuse elulähedasemaks ning toetab seoste kujunemist erinevate valdkondade vahel toetades omandatud oskuste ja teadmiste ülekandmist igapäevasesse ellu.

Üldõpetuse puhul esitatakse õppematerjal erinevaid õppeaineid lõimides kompleksteemade kaupa (vt Toimetulekuõppe põhimõtted.).

Lapse elust, huvidest ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika seob õppe- ja kasvatustegevuse tervikuks. Teiste ainete õpetamine on tihedalt seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega. Soovitatav on õpetus temaatiliselt planeerida ning siduda teiste õppeainete sisu elu- ja toimetulekuõppe õppetsükli teemaga. Temaatilise planeerimise puhul toimub õppetöö õppetsükliina teatud perioodi jooksul kindla teema raames. Eri valdkondadesse kuuluvaid teadmisi ja oskusi kujundatakse sama teemat käsitledes paralleelselt kõikides õppeainetes. Õpet traditsioonilise ainetunnina ei korraldata, vaid keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

Õppetööd võib kavandada projektipõhise õppena (vt Tegevusele suunatud õpetus. Projektipõhine õpe.).

Elu- ja toimetulekuõppe ja eesti keel

Elu- ja toimetulekuõppe aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid.

Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad teemakohaseid piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud õppetekste, otsivad suunamisel infot erinevatest allikatest: töölehed, arengule vastavad raamatud, internet vms.

Elu- ja toimetulekuõpe ja matemaatika

Elu- ja toimetulekuõppe ja matemaatika teemavaldkonnad on tihedalt omavahel lõimunud. Elu- ja toimetulekuõppe aines käsitletavad teemad toetavad õpilaste elulis-praktiliste oskuste omandamist igapäevastes olukordades ning on aluseks eluliste matemaatiliste oskuste kujunemisele. Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavatest teemavaldkondadest tuleneb eluliste matemaatiliste jutukeste aines. Minapildi kujundamise raames areneb õpilaste ettekujutus oma kehast, mis on aluseks ruumisuhetest arusaamisele. Minapildi kujundamise raames saab algust teha lihtsate praktiliste mõõtmisülesannetega. Igapäevase mängu- ja õpitegevuse käigus õpivad õpilased rühmitama esemeid vastavalt nende funktsioonile ning sealt edasi vastavalt etteantud tunnustele. Aja teemade käsitlemine toimub lõimitult nii elu- ja toimetulekuõppe kui matemaatika õpetuse raames läbivalt terve kooliaja. Raha olemuse, otstarbe ja kasutamise põhimõtete selgitamine, samuti lihtsa eelarve kavandamise ja säästliku eluviisi põhimõtete omandamine toimub samuti lõimitult nii elu- ja toimetulekuõppe kui matemaatika aines.

Elu- ja toimetulekuõpe ja kunst ja käeline tegevus

Elu- ja toimetulekuõppe aines saadud kogemused ja omandatud teadmised kinnistatakse kunsti ja käelise tegevuse tööde abil. Näiteks aja kulgu ja aastaajalisi muutusi looduses saab kujutada temaatiliste kunstitööde abil. Minapildi kujunemist toetab õpilasest elusuuruses pildi joonistamine. Kella õppimisel saab kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdada kellamaketi jne.

Elu- ja toimetulekuõpe ja tööõpe

Elu- ja toimetulekuõppe ning tööõppe teemavaldkonnad on tihedalt lõimunud. Tööõpe on praktiline õpe, mis toimub kodunduse, aianduse, puu-ja käsitöö tundides. Osaliselt on elu- ja toimetulekuõppes omandatavad kogemused, oskused ja teadmised aluseks tööõppes käsitletavatele teemadele. Teisalt käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe aine ja tööõppe aine õpetamisel samaaegselt ühe valdkonna teemasid. Elu- ja toimetulekuõppe aines toimub õpilaste eneseteenindusoskuste ja esmaste tööharjumuste kujundamine, mis on aluseks tööõppe aines omandatavatele lihtsa töö oskustele. Elu- ja toimetulekuõppes omandatavad teadmised ametitest, kujutus raha olemusest ja selle teenimisvõimalustest, teadmised kokkuhoiust ja säästmisest on aluseks tööõppes käsitletavatele sisseostude sooritamise ja eelarve planeerimisega seonduvatele tegevustele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja liikumisõpetus

Elu- ja toimetulekuõppe aines saavad õpilased teadmisi tervislikest eluviisidest, sh liikumisharjumuse olulisusest nii füüsilise kui vaimse tervise seisukohalt. Omandatud teadmisi saavad õpilased rakendada liikumisõpetuse tundides. Liikumisõpetuse tundides õpivad õpilased

koostööoskusi. Erinevate liikumismängude mängimisel peavad õpilased toime tulema situatsioonidega, kus on oluline mõista enda ja kaaslaste emotsioone. Sõpruse ja emotsioonide teemasid käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe raames. Liikumisõpetuse raames saavad õpilased osaleda erinevatel liikumis- ja spordiüritustel, kus nad õpivad käituma vastavalt üldkehtivatele käitumisnormidele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja muusika

Muusikaõpetus toetab elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Muusikatundides saavad õpilased kuulata või laulda temaatilisi laule, kuulata pillilugusid, anda muusika ja rütmi abil edasi enda emotsioone. Rahvalaulude kuulamine ja õppimine toetab Eesti kultuuripärandi tundmaõppimist. Erinevate rahvaste ja maade muusika, laulude ja pillidega tutvudes õpivad õpilased mõistma ja hindama erinevusi kultuurides ja kommetes. Kontsertide ja muusikaetenduste külastamisel õpivad õpilased käituma vastavalt üldkehtivatele käitumisnormidele.

Elu- ja toimetulekuõpe ja rütmika

Rütmikas saab muusika, rütmi ja liikumise läbi toetada elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilastel minatunnetus ja enda kehataju, arenevad koostööoskused ja sõprussuhted. Rahvuslike liikumismängude ja rahvatantsude abil saab kujundada õpilastel arusaamist Eesti rahvuspärandist ning toetada aja kulgemise mõistmist läbi vana aja lugude.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1. Õpetuse põhitähtsuseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.	1. Õpetuse põhitähtsuseks on kujundada omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tuttavas situatsioonis.	1. Õpetuse põhitähtsuseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus, kujundatakse jõukohaseid tööoskusi.
2. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga.	2. Kujundatakse oskust käituda grupis ja arvestada kaaslastega.	2. Kujundatakse õpilase oskust käituda võimalikult vastutustundliku kogukonna/ühiskonna liikmena.

3. Oluline on eneseteeninduse alusoskuste õpetamine praktilises tegevuses. Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule.	3. Kujundatakse oskus täita eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt.	3. Kujundatakse oskus vastavalt võimetele tulla toime eneseteenindusoskuste ning igapäevaelus vajalike toimingutega. Arendatakse õpilase iseseisvust ning vastutust oma asjade ja tegude eest.
4. Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga.	4. Tähelepanu pööratakse õpilaste omavahelisele suhtlemisoskusele, seda soodustatakse läbi erinevate koostegevuste.	4. Arendatakse oskust omandatud suhtlemisvahenditele vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada.
5. Tähelepanu pööratakse reeglite õpetamisele ja nende täitmisele koostegevuses. Toimub soovitud käitumismustri kujundamine positiivset käitumist tunnustades. Õpilasel kujundatakse oskust märgata enda põhiemotsioone.	5. Harjutatakse õigete käitumisharjumuste täitmist meeldetuletamisel ja erinevates situatsioonides. Õpilasel kujundatakse oskust märgata enda ja kaaslaste põhiemotsioone.	5. Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides. Õpilane kontrollib enamasti oma põhiemotsioone.
6. Arendatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatset tajumist. Õpilast õpetatakse koostegevuses orienteeruma lähiruumis.	6. Jätkatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatse mõistmise arendamist. Õpilast õpetatakse orienteeruma tema lähiümbruses koolis.	6. Kujundatakse oskust orienteeruda tuttavas avalikus ruumis.
7. Õpetatakse käituma koostegevuses loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.	7. Õpilast suunatakse käituma loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.	7. Õpetatakse loodushoiu- ja säästva eluviisi põhitõdesid ning järgima loodust hoidvaid käitumisviise.
8. Õpilast õpetatakse koostegevuses orienteeruma päevarütmis ja kujundatakse oskust koostegevuses jälgida ning järgida pildilist päevakava.	8. Õpilast õpetatakse orienteeruma nädalapäevades ja aastaagades. Õpilasel kujundatakse oskust suunatult jälgida ja järgida visuaalset päevakava.	8. Õpilast õpetatakse kasutama iseseisvalt kalendrit, planeerima ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusi.

Õpitulemused, soovituslik õppesisu ja soovitused õppetöö läbiviimiseks

Teema: Minapilt

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahti kirjutatud õpitulemused

Minapilt		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane
MINA teab enda nime ja reageerib sellele, tunneb end ära fotodelt; tunneb ära enda nimesildi; teab enda sugu; tunneb ära endale kuuluvad esemed; teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta;	MINA teab olulisi andmeid enda kohta; nimetab vanuse ja enda sünnipäeva õpitud moel; kasutab suunatult igapäevaelus vajaminevaid isiklikke dokumente; teeb vahet oma ja võõrastel asjadel, käitub vastavalt; hoiab korras oma koolitarbed;	MINA teab, oskab leida ja kasutada vajaliku infot isiklikest dokumentidest, kasutab igapäevaelus vajaminevaid isiklikke dokumente; teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi ja sõprade sünnipäevi; teeb vahet omandisuhetel oma - võõras - meie, käitub vastavalt;
PEREKOND tunneb pereliikmeid ja teisi talle olulisi inimesi;	PEREKOND teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet ja nende nimesid; teab pereliikmete ameteid; määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne);	PEREKOND teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet, nende ja lähedaste ametit;

EESTIMAA, EESTI KEEL JA TRADITSIOONID. ERINEVAD RAHVUSED osaleb koostegevuses Eesti rahvakalendri - ja tähtpäevade tähistamisel;	EESTIMAA, EESTI KEEL JA TRADITSIOONID. ERINEVAD RAHVUSED tunneb ära ja nimetab oma riigi tähtsamad sümbolid. esitab suunamisel Eesti kirjanike lasteluulet/ liisusalme ja osaleb dramatiseeringutes;	EESTIMAA, EESTI KEEL JA TRADITSIOONID. ERINEVAD RAHVUSED teab oma rahvust ja kodakondsust, oma põhiõigusi ja kohustusi; teab erinevaid rahvuseid ja Eesti kombestikku;
KODU Tunneb ära ja näitab pildi abil ruume (nt köök, vannituba, jm);	KODU teab oma kodu aadressi; Kirjeldab suunamisel oma maja, ruume ja sisustust;	KODU planeerib suunamisel tulevast elukohta ja tegevusi;
INIMESE ORGANISM tunneb enda kehaosi, osutab nimetamisel neile ja nimetab neid;	INIMESE ORGANISM teab kehaosi ning nende otstarvet;	INIMESE ORGANISM omab algteadmisi inimese organismist; teab inimese elukaart, on teadlik kehalistest muutustest lapse- ja nooruki-, täiskasvanu- ja vanurieas;
TERVISLIKUD ELUVIISID täidab hügieeninõudeid abiga; maitseb erinevaid toite; osaleb tervislikel eluviisidel põhinevates tegevustes;	TERVISLIKUD ELUVIISID meeldetuletamisel täidab hügieeninõudeid; hoolitseb meeldetuletusel enda välimuse eest; tunneb õpitud tervislikke eluviise söömise ja liikumise osas;	TERVISLIKUD ELUVIISID täidab hügieeninõudeid; hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest; teeb endale toidu valimisel tervislikke valikuid; valib endale meelepärase/sobiva kehalise tegevuse;

		on teadlik ja annab vajaduse korral teada enda tervislikust seisundist;
EMOTSIOONID märkab suunamisel enda põhiemotsioone;	EMOTSIOONID tunneb ära oma põhiemotsioonid ja suunamisel reguleerib oma käitumist; märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, reageerib suunamisel neile sobivalt; tunneb ära tuttavate põhiemotsioonid näoilmete järgi;	EMOTSIOONID saab aru põhiemotsioonidest; reguleerib oma käitumist õpitud moel erinevate tegevuste abil.
AMETID JA TÖÖHARJUMUS osaleb erinevates füüsilistes tegevustes; teab koolitöötajate ametinimetusi (nt õpetaja, kokk, arst, logopeed, bussijuht, koristaja, remondimees jm); valib koostöös vastavalt tegevusele õige töövahendi; koostegevuses tegutseb tuttava eseme ja õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile;	AMETID JA TÖÖHARJUMUS teeb suunamisel jõukohast tööd; teab tuntumaid ja oma vanemate ameteid; valib suunamisel vastavalt tegevusele õige töövahendi; suunamisel tegutseb tuttava eseme või töövahendiga vastavalt selle otstarbele, valib suunamisel vastavalt tegevusele õige töövahendi; tegutseb suhteliselt iseseisvalt, oskab vajadusel paluda abi;	AMETID JA TÖÖHARJUMUS teab oma pereliikmete ja lähedaste ametit; teeb jõukohast tööd; valib vastavalt tegevusele õige töövahendi; tegutseb tuttava tööriistaga vastavalt selle otstarbele ja tegevuse eesmärgile; tegutseb iseseisvalt; märkab ja abistab teisi igapäevatoimingutes;

tegutseb osalise abiga; harjutab abi küsimist;		

Soovituslik õppesisu

MINAPILT

Minapilt		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Mina. MINA osaleja praktilises tegevuses Oma nime äratundmine ja sellele reageerimine. Enda nime ütlemine/viiplemine/ märgi näitamine vms. Oma nimesildi äratundmine. Näidise alusel oma nime moodustamine välja lõigatud tähtedest. Kaaslaste ja õpetajate nimede tundmine, oma nime teistelt eristamine. Lähisugulaste nimede teadmine.	Mina. Suhted MINA/MEIE, MINA/ ÕPILANE Vanuse nimetamine või numbrikaardil/ sõrmedel näitamine. Olulised dokumendid ja nende kasutamine. Dokumentidele kirjutatud informatsioon. Suunamisel õpilaspileti, ühistranspordikaardi kasutamine. Enda ja kaaslaste välimuse kirjeldamine, sarnasuste ja erinevuste märkamine. Sarnasused ja erinevused poisi ja tüdruku vahel.	Mina. MINA/MEIE suhetes kodukoha ja tegevusega Enda vanuse teadmine. Võrdlemine noorem - vanem. Kaal ja pikkus. Võrdlemine kergem - raskem, pikem - lühem. Isiklike andmete (nt ees- ja perekonnanimi, vanus, sünniaeg, aadress jms) teadmine. Õpilaspileti, ühistranspordikaardi, ID-kaardi, puudega isiku kaardi jms kasutamine. Turvaline dokumentide ja andmete kasutamine.

Fotolt enda, kaaslaste, lähisugulaste äratundmine. Enda ja kaaslaste soo teadmine.		Enda neiuna või noormehena defineerimine. Teadmine kehalistest muutustest lapse- ja nooruki-, täiskasvanu- ja vanurieas.
Inimese organism. Kehatunnetusmängud. Erinevatele kehaosadele osutamine koostegevuses ja nende nimetamine. Kehaosade nimetused passiivses ja aktiivses sõnavaras.	Inimese organism. Kehaosade põhifunktsioonid. Meeleelundid ja nende tähtsus, teised elutähtsad organid. Terve ja haige inimese tunnused.	Inimese organism. Luud ja lihased, nende ülesanded. Liikumine. Süda, veresooned ja veri, nende tähtsus. Vereringe. Hingetoru ja kopsud, nende tähtsus. Hingamine. Söögitoru, magu ja soolestik. Toidu teekond. Nahk, juuksed ja küüned, nende ülesanded. Iseloomulik välimus. Aju ja närvid, nende tähtsus. Suguorganid, nende hügieen. Muutused inimese kehas elutsükli jooksul.
Tervislikud eluviisid. Ilma ja tegevusega sobiva riietuse, jalanõude koostegevuses valimine ja kandmine. Koostegevuses märkamise, kas riietus ja jalanõud on väikesed/ suured, mugavad/	Tervislikud eluviisid. Rõivastuse ja jalatsite suunatud valik vastavalt ilmale ja tegevusele. Suunamisel märku andmine, kui riietus ja jalanõud on väikesed/ suured, mugavad/ ebamugavad, märjad, määrdunud jms.	Tervislikud eluviisid Iseseisvalt puhaste ja sobivate riide, jalanõude valimine. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine).

ebamugavad, märjad, määrdunud jms. Tervisliku ja mõõduka toidukogusega harjutamine. Toidu valiku laiendamine. Liikumismängudes, jalutuskäikudel, matkadel osalemine.	Tervislike eluviiside suunatud järgimine ja kahjulikest harjumustest hoidumine. Puhkepauside suunatud pidamine nutiseadmete kasutamisel. Külmetushaigustest hoidumine. Tervislik ja ebatervislik toit, nende eristamine, valik. Toidupüramiidi järgi söömisharjumuste jälgimine. Tervisliku toidutaldriku koostamine näidise alusel. Töö/ liikumise ja puhkuse vaheldumine. Päevarežiimi vajadus ja selle hoidmine. Liikumispauside sooritamine näidise või piltliku instruksiooni näitel - sirutuspausid, harjutused silmade jaoks jms.	Naha hooldus, naha kaitse. Nahahaigused, parasiidid. Nutiseadmete kasutuse ajaline jälgimine, puhkepauside pidamine. Nakkushaigused ja nende ennetamine. Arsti poole pöördumine. Tervislik toitumine: toidupüramiid, toidukorrad – ja kogused, söömis kultuur. Taimne toit ja loomne toit. Mitmekülgne toit. Vitamiinide vajadus. Ülekaalulisus ja rasvumine - nende ohud ja ennetamise võimaluse. Dieet (toidutalumatus jm), vajadus ja ohud. Tervislike eluviiside järgimine. Tutvumine sportimisvõimalustega (vabaajakeskused, avalikud spordiplatsid jms). Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Kehalise töö ja spordi tähtsus südame tugevdamisel.
Emotsioonid. Rõõmus, kurb, tõsine, vihane, solvunud, hirmunud. Enda põhiemotsioonide suunatud märkamine ja reguleerimine koostegevuses.	Emotsioonid. Enda emotsioonide märkamine, oma tunnete väljendamine aktsepteeritaval viisil. Emotsioonide reguleerimine suunamisel õpitud viisil.	Emotsioonid. Enda emotsioonide märkamine ja reguleerimine vastavalt olukorrale. Enese meeleolu kontroll ja reguleerimine tegevuste abil (muusika kuulamine,

Koostegevuses põhiemotsioonide äratundmine fotodel ja piltidel.	Enda abivajaduse märkamine. Abi küsimine. Põhiemotsioonide märkamine, äratundmine kaaslastel ja nende emotsioonidele suunatud reageerimine. Põhiemotsioonide äratundmine piltidel.	kunstilised tegevused, eraldumine jms). Kaaslaste emotsioonide märkamine ja neile reageerimine. Kaaslase abivajaduse märkamine, abi pakkumine. Andestamine, andeks palumine.
Sõprus. Klassi- ja koolikaaslased, nendega koos mängimine, õppekäikudel, kooli üritustel viibimine.	Sõprus. Mõistmine, et erinevate inimestega (pereliikmed, sõbrad, tuttavad, võõrad) peab käituma erinevalt. Sõprussuhted ja nende hoidmine. Kaaslase abivajaduse suunatud märkamine, abistamine.	Sõprus. Sõprus- ja lähedussuhted. Üksteisele meeldimine, armumine, oma tunnete avaldamise võimalused, teiste tunnete (sh vastamata armastuse) aktsepteerimine ja nendega toimetulemine.
Perekond. Perekonnaliikmete tundmine ja nimetamine, fotodel leidmine: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend. Perekonnaliikmete nimede äratundmine, nime ütlemine/ viioplemine/ märgi näitamine vms. Peretraditsioonid. Enda, lähisugulaste ja kaaslaste sünnipäevade tähistamine. Õnnitluskaardi ja/ või kingituse meisterdamine.	Perekond. Lähisugulaste tundmine (onu, tädi jne). Erinevas vanuses inimesed, üksteise abistamine. Peretraditsioonid. Perega ühisüritustel osalemine (isade-, emadepäev, jõulud koolis jms). Perekonna lugu: lihtne sugupuu. Tähtpäevade puhul õnnitlemine. Õnnitluste vastuvõtmine.	Perekond. Inimese elukaar. Sünnid, kasvamine: imiku-, väikelapse-, noorem kooliiga, nooruki- ja täiskasvanuiga. Vanusega kaasnevad kehalised ja tervisega seonduvad muutused. Iseenda ja lähedaste positsioneerimine elukaarel. Kooselu, abiellumine, perekonna loomine. Rasedus. Lapse sünnitamine. Lapsevanemaks olemine ja lapse kasvatamine. Lahutamine. Vananemine, surm, matused. Peretraditsioonid. Pere ja sõprade oluliste sündmuste meelepidamine ja nende puhul õnnitlemine. Õnnitluste vastuvõtmine.

Kodu. Kodumaja fotodelt. Elamine ja ehitised linnas ja maal. Ruumid korteris/ majas. Ruumide kasutamise eesmärgid, sisustamine. Mööbel, mööbliesemete nimetused passiivses ja aktiivses sõnavaras.	Kodu. Kodune aadress. Korter/ maja, erinevad ruumid/ hooned. Korrused majas. Mööbliesemed ning nende otstarvete tundmine suunamisel.	Kodu. Oma kodu (vanemate juures, toetatud elamine jms). Kodu vanal ajal ja tänapäeval. Materjalid, millest majad on ehitatud (kivi, puu vms). Erinevad ehitised.
Eestimaa, eesti keel ja traditsioonid. Erinevad rahvused. Eesti rahvuskombed läbi aja. Aastaring rahvakalendris. Emakeel. Eesti kirjanike luuletuste kuulamine. Eesti muinasjutud, nende kuulamine. Lihtsate lavastuste jälgimine.	Eestimaa, eesti keel ja traditsioonid. Erinevad rahvused. Erinevad rahvused klassis, koolis, kohtumised kooli külalistega. Teretamine erinevates keeltes. Teises keeles räägitud jutu ja laulude kuulamine. Eesti tuntud lastekirjanikud, nende loominguga tutvumine. Eesti kirjanike luule esitamine koos õpetajaga. Muinasjuttude kuulamine, jutustamine pildiseeria toel. Lühilavastuste esitamine õpetaja suunamisel. Eesti ja teiste maade rahvaste kombestikuga tutvumine. Erinevate maade lastekirjandus. Muinasjutud.	Eestimaa, eesti keel ja traditsioonid. Erinevad rahvused. Inimestevaheliste erisuste märkamine ja teadvustamine. Erinevate maade luuletuste, juttude ja muinasjuttude kuulamine, esitamine. Lühilavastused luuletuste ja juttude põhjal. Eesti ja teiste maade rahvaste kombestik.
Ametid ja tööharjumus. Tutvumine elukutsetega, millega õpilane igapäevaselt kokku puutub: õpetaja, koristaja, bussijuht, arst, müüja jms. Nende töökohad, peamised tööülesanded. Vastavasisulised rollimängud ja õppemängud (lotod, memoriin, pusled jms).	Ametid ja tööharjumus. Tuttavad elukutsed: müüja, õpetaja, koristaja, kokk, bussijuht, arst, medõde, ehitaja, müüja jms. Nende töökoha, töövahendite ja tööülesannetega tutvumine. Ema/ isa töökoht ja amet.	Ametid ja tööharjumus. Õpilasele jõukohased ametid, nt koristaja, pesumasiniist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitööline, laadija, abitööline jms. Nende ametite tööülesanded. Töö vajadus ja põhjused, miks inimesed töötavad.

Koristaja tööülesanded koolis. Koostegevuses klassi korrastamisel ja koristamisel osalemine. Koostegevuses oma töökoha korrastamine. Isiklike töövahendite paigutamine selleks ettenähtud kohale. Koostegevuses korrapidaja lihtsamate ülesannete täitmine (nt tahvli puhastamine, PCS piltide äravõtmine, klassis olevate laste piltide leidmine, juhendamisel ilmakalendri täitmine jne). Tutvumine erinevate koristamisel kasutatavate töövahendite ja nende otstarbega (nt lapp, hari, kühvel). Juhendamisel erinevate tuttavate töövahendite kasutamine. Lühiajaline keskendumine tööprotsessile, koostegevuses töö lõpuleviimine (nt lapiga tolmu pühkimine). Koostegevuses eeskuju järgi hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine. Lihtsate piltskeemide suunatud lugemine ja koostegevuses järgimine. Koostegevuses lihtsa töö kavandamine esemete ja/või pildimaterjali abil (nt igapäevaelu esemed, fotod,	Erinevad tööd ja ametid, mis mulle meeldivad/ei meeldi; mida on vaja teha. Vastutus. Korrapidaja tööülesannete suunamisel täitmine. Jõukohased tööd koolis: korrapidamine koolis ja klassis, koolihoovis sügisel ja kevadel lehtede riisumine, talvel lume koristamine jms. Meeldetuletamisel tuttavate koristustööde iseseisev sooritamine. Tolmu pühkimine. Põranda pühkimine. Tahvli, laudade ja uste pesemine. Tuttavate koristusvahendite kasutamine ruumide koristamisel. Toataimede eest hoolitsemine. Lillede kastmine meeldetuletamisel. Lühiajalise töö või õpilasele antud tööosa täitmine ja lõpuni viimine. Verbaalsel suunamisel pildimaterjali ja/või sõnakaartide abil lihtsa töö tegevusplaani/ tegevuste jada koostamine. Enda abivajaduse märkamine ja abi küsimine. Suunamisel eeskuju järgi hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine. Lihtsate piltskeemide suunatud lugemine ja järgimine. Suunamisel lihtsa töö kavandamine esemete ja/või pildimaterjali abil (nt igapäevaelu esemed, fotod,	Korrapidaja tööülesannete täitmine. Töötegemiseks vajalike oskuste omandamine, omandatud oskuste ühendamine ahelaks. Praktilisel tööharjutusel osalemine. Plaanid pärast kooli, tegevuste planeerimine. Koristustöö plaani koostamine pildimaterjali abil või kirjalikult. Koostatud plaani järgimine. Kaaslaste abivajaduse märkamine ja abi osutamine. Eeskuju järgi hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine. Lihtsate piltskeemide lugemine ja järgimine. lihtsa töö kavandamine esemete ja/või pildimaterjali abil (nt igapäevaelu esemed, fotod, PCS pildid, piktogrammid vms).

PCS pildid, piktogrammid vms). Abi vastuvõtmine, abi osutamisel tööprotsessis püsimine.	PCS pildid, piktogrammid vms).	

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Õpilaste arengutasemetega arvestamine õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel:

Elu- ja toimetulekuõppe aines toimub õppetegevus kolmel arengutasemel: I arengutase, II arengutase, III arengutase.

Samaealiste toimetulekuõppel õppivate õpilaste kogemused, võimed, oskused ja teadmised erinevad tingituna puude spetsiifikast, kaasuvatest diagnoosidest ja eelnevatest elulis-praktilistest kogemustest.

Ühes klassis õppivad õpilased võivad olla elu- ja toimetulekuõppe aines erinevatel arengutasemetel.

Õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel lähtutakse iga konkreetse õpilase kogemustest, võimetest, oskustest ja teadmistest. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele erinevates elu- ja toimetulekuõppe aine valdkondades vastavalt individuaalsele arengu tempole (vt [Mõiste "arengutase" kasutamine toimetulekuõppes](#)).

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teemade *Mina. Inimese organism. Tervislikud eluviisid. Emotsioonid. Sõprus. Perekond. Kodu. Ametid ja tööharjumus*. käsitlemiseks.

Lill, M. Palgi, K. MINA. <https://hev.edu.ee/229-2/>

Türnpu, M. Inimene I. <https://hev.edu.ee/225-2/>

Türnpu, M. Inimene II. <https://hev.edu.ee/224-2/>

Türnpu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi. <https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Eestimaa, eesti keel, eesti rahvus ja kumbed*. käsitlemiseks.

Türnpu, M. Inimene III. <https://hev.edu.ee/223-2/>

Türnpu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi. <https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Raha. Raha otsatarve ja kasutamine. Eelarve ja kokkuvõid*. käsitlemiseks.

Leht, S. Matemaatika töölehtede komplekt IV. Kaal. Raha. Kell. <https://hev.edu.ee/165-2/>

Türnpuu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi.
<https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Muuseumikülastused.

Eesti Tervisemuuseum <https://tervisemuuseum.ee/haridus/muuseumitunnid/>

Dramatiseeringute kasutamine õppetöös.

Õppetöö mitmekesistamiseks ja mängulisemaks muutmise heaks võimaluseks on dramatiseeringute kasutamine. Dramatiseeringutes võib kasutada aplikatsioone, käpiknukke või anda lastele rollid, mida etendada. Kodu teema käsitlemisel on sobiv kasutada dramatiseeringuks näiteks lugu Kolm põrsakest.

Kehatunnetuse arendamine ja kehaosade paiknemise õppimine raskuskotikeste abil.

Liiva või kuivainetega täidetud raskuskotikeste abil saab mängida erinevaid mängu kehatunnetuse arendamiseks ja seeläbi lapse tervikliku minapildi kujundamiseks.

Vabalt kasutatavad õppemängud klassis kasutamiseks.

Klassis võiksid olla õpilastele igapäevaseks vabaks kasutamiseks erinevad elukutseid tutvustavad õppemängud, nt pusled, memoriinid, vahendid rollimängude mängimiseks jne, ja vastavasisulised (pildi)raamatud.

Tööoskuste õppimine praktilise tegevuse läbi elulistes olukordades vähendab omandatud oskuste ja teadmiste uude olukorda ülekandmisega seonduvaid probleeme.

Toimetulekuõppe õpilased omandavad uusi oskusi ja teadmisi kõige paremini elulistes praktilistes olukordades. Elulistes situatsioonides õppides vähenevad oluliselt õpitud oskuste uude olukorda ülekandmisega seonduvad probleemid.

Paremate õppimisvõimaluste loomiseks ning igapäevase õppetegevuse mitmekesistamiseks on soovitatav korraldada võimalikult sageli õppekäike erinevatesse ametiasutustesse, organiseerida õpilastele praktilist töö õpet nii koolis kui väljaspool kooli.

Tutvumine erinevate elukutsetega.

Õppekäigud õpilaste jaoks eluliselt oluliste elukutsete esindajate juurde: arst, müüja, juuksur, bussijuht, tuletõrjuja, politseinik jne. Tutvumine nende tööülesannetega.

Tööharjutus õpilastele jõukohastes ametites. Töövarjupäevad.

Puhastusteenindaja, köögiabiline, haljastustöötaja jms.

Õpilaste kaasamine klassiruumi kujundamisse ja kaunistamisse.

Õpilastele tuleb anda võimalus osaleda ümbritseva keskkonna kujundamisel. Esialgu võib anda õpilastele valikuks, kas paigutada näiteks klassiruumis nukunurk akna alla või hoopis kapi kõrvale. Õpetaja jaoks on mõlemad valikud sobivad, kuid õpilastel tekib tunne, et nemad saavad klassi kujundamise üle otsustada.

Koolis õpitud oskuste kinnistamine kodus.

Elu- ja toimetulekuõppe tundides omandatud oskuste ja teadmiste kinnistamisel on oluline kooli ja kodu tihe koostöö. Koolis omandatud elulis-praktilisi igapäeva- ja tööoskusi saavad õpilased kasutada kodustes tingimustes.

Näide ainetevahelisest lõiminguks.

Teema elu- ja toimetulekuõppe ainetest:

Eelarve ja kokkuhoid. Lihtne eelarve koostamine.

Lihtsa eelarve koostamisega seonduvaid oskusi on võimalik omandada näiteks toiduvalmistamisega seotud õppetsüklite raames.

Õppetsükkel Valmistame kapsasuppi.

Ainetevaheline lõiming:

1. Eesti keel: retsepti lugemine, ostunimekirja koostamine, kaupluste reklaamlehtede lugemine ja ostunimekirjas olevate kaupade sooduspakkumiste otsimine
2. Matemaatika: kaupluste reklaamlehtedest hindade leidmine ja ostunimekirja kandmine, kalkulaatori abil võimaliku ostu maksumuse arvutamine erinevates kauplustes, soodsaima ostukoha valimine

Kirjeldatud õppetsükli raames saab omandada lisaks näiteks

1. elu- ja toimetulekuõppe aine raames oskust sooritada poes sisseoste, liigelda tänaval jms
2. matemaatika aine raames oskust kasutada raha elulises olukorras, lugeda ja kasutada mõõt- ja mahuühikuid jms
3. tööõppe aines valmistada lihtsat toitu, katta lauda, kasutada kodumasinaid jms
4. liikumisõpetuse ja rütmika raames arendada oskust liikuda ühtlases tempos poodi ja tagasi
5. muusika raames valida lõunalauda sobiv muusika jne
6. kunsti ja käelise tegevuse raames valmistada lõunalauale lillekompositsioon, lauakaunistused vms.

Teema: Eneseteenindusoskused ja käitumine

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Eneseteenindusoskused ja käitumine

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
IGAPÄEVAOSKUSED sooritab koostegemisel eneseteenindustoiminguid, täidab hügieeninõudeid abiga; sooritab igapäevatoiminguid osalise abiga; korrastab abiga oma välimust;	IGAPÄEVAOSKUSED teeb eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt, oskab vajaduse korral abi paluda; täidab hügieeninõudeid suunamisel; sooritab igapäevatoiminguid suhteliselt iseseisvalt, oskab vajadusel paluda abi; hoolitseb meeldetuletusel enda välimuse eest;	IGAPÄEVAOSKUSED tuleb toime enese teenindamisega, märkab ja abistab teisi igapäevatoimingutes; täidab hügieeninõudeid; tuleb enamasti toime igapäevatoimingute sooritamise, abistab teisi igapäevatoimingutes; hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest;
SÖÖMINE hoiab õigesti kahvli ja lusikat, nuga kasutab koostegevuses; hoiab meeldetuletamisel söömisel õiget kehaasendit; kasutab meeldetuletamisel salvrätikut; koristab koostöös enda nõud söögilaualt;	SÖÖMINE katab ja koristab suunamisel laua; järgib elementaarseid lauakombeid; hoiab õigesti kahvli ja lusikat, kasutab salvrätikut ja nuga kasutab suunamisel; hoiab söömisel õiget kehaasendit; käitub suunamisel üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik jm);	SÖÖMINE järgib lauakombeid; sööb iseseisvalt noa ja kahvliga; katab laua nii igapäevaselt kui ka pidulikeks sündmusteks; käitub üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik);

KÄITUMINE teab ja kasutab meeldetuletamisel õpitud viisakusväljendeid; märkab suunamisel ohtu, lähtub tegutsemisel hinnangust tohib - ei tohi;	KÄITUMINE käitub meeldetuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides; hindab tegevusi põhimõttel meeldib - ei meeldi, oskan - ei oska, tahan - pean; hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub/pöördub abi järele;	KÄITUMINE kasutab suhtluses viisakusväljendeid, täidab igapäevaseid viisakusreegleid; hindab tegevusi põhimõttel õige -vale, meeldib - ei meeldi, tahan - teen, peab - teen, tahan - ei tohi - ei tee; märkab endale ja teistele ohtlikke olukordi ja reageerib neile, kutsub abi, keeldub teda kahjustavatest tegevustest; oskab öelda EI;
HOIATUS- JA TEABEMÄRGID teab lähema ümbruse teabemärke.	HOIATUS- JA TEABEMÄRGID oskab suunamisel lugeda hoiatus – ja teabemärke.	HOIATUS- JA TEABEMÄRGID oskab lugeda hoiatus – ja teabemärke.

Soovituslik õppesisu

Eneseteenindusoskused ja käitumine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Igapäevaoskused. Koostegemises riietumine, söömine, käte pesemine, toimetulek WC-s. Abi paluma õpetamine. Ujumisõpetus: koostegemises oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.	Igapäevaoskused. Isikliku hügieeni järgimine suunamisel. Abi palumine suunamisel. Ujumisõpetus: suunamisel oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.	Igapäevaoskused. Isikliku hügieeni järgimine iseseisvalt. Kaaslase abistamine. Ujumisõpetus: iseseisvalt oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.

Söömine. Söömine, söögilauas enda koha koristamine. Õige kahvli- ja lusikahoid, noa kasutamine koostegevuses. Salvrätiku kasutamine pühkimiseks koostegevuses. Õige kehaasendi hoidmine.	Söömine. Laua katmine ja koristamine oma klassi õpilastele, valikute tegemine söömisel, elementaarsete lauakommete järgimine. Õige kahvli- ja lusikahoid, noa kasutamine suunamisel. Salvrätiku suunamisel kasutamine pühkimiseks. Õige kehaasendi hoidmine. Toitumine välistes tingimustes (ekskursioonil, piknikul, matkal) ja toitlustamisasutustes.	Söömine. Käitumine pidulauas, kohvikus. Iseseisvalt noa- ja kahvliga söömine. Laua katmine pidulikeks sündmusteks. Lauakommete järgimine.

Käitumine. Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, rühmatuba, arstikabinet jne). Suunamisel viisakussõnade/ viibete/ märkide "palun-aitäh/täna", "tere - head aega" kasutamine. Enda õige ja vale käitumise suunatud eristamine. Ohuolukorras liikumine evakuatsioonijuhi järgi.	Käitumine. Viisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli: teater, ühistransport, kauplus jms. Viisakussõnade sihipärane kasutamine. Abi palumine, viisakas pöördumine teise inimese poole. Enda ja kaaslaste õige ja vale käitumise eristamine. Hinnangu andmine teiste ja iseenda käitumisele. Ohuolukorras käitumine vastavalt juhistele. Asjade laenamine ja tagastamine.	Käitumine. Viisakas ja ebaviisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli erinevates ametiasutustes. Ebaviisakast käitumisest hoidumine. Käitumise ohuolukorras. Ohu hindamine ja abi palumine/kutsumine. Asjade laenamine, võtmine, vargus. Varastamise ennetamine, selle tagajärgede mõistmine. Võimalikud väärkohtlemise situatsioonid: verbaalne ja füüsiline vägivald, kuriteole ärgitamine, seksuaalne ära kasutamine jms. Abi otsimine. Hooliv ja lugupidav suhtumine endast nõrgematesse inimestesse (nt lapsed ja vanurid), kiusamise ennetamine.

Hoiatus- ja teabemärgid. Esmased kokkupuuted hoiatus- ja teabemärkidega: tualetid, arst, politsei, apteek jms. Koolis ühiskasutatavate ruumide leidmine teabemärkide alusel (nt tualett, medõde, aula, söökla, spordisaal jms).	Hoiatus- ja teabemärkide tundmine ning mõistmine. Õpitud hoiatus- ja teabemärkide suunamisel leidmine ja äratundmine. Suunamisel orienteerumine õpitud hoiatus- ja teabemärkide järgi. Õpitud märkide tundmine: tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei, jalakäijatele suunatud liiklusmärgid jms. Ruumisisesed teabemärgid: väljapääs, sissepääs, evakuatsiooni kogunemiskoht, trepp, lift, parkla jne.	Hoiatus- ja teabemärkide mõistmine. Ümbritsevas keskkonnas orienteerumine õpitud hoiatus- ja teabemärkide järgi, nt majajuht, olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pliit ja praeahi, pesumasin jms.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Käitumine* käsitlemiseks.

Türnpu, M. Inimene I. <https://hev.edu.ee/153-2/>

Kool kui elukeskkond.

Toimetulekuõppel olevate õpilaste õpikeskkonda kujundades tuleks lähtuda toimetulekuõppe põhimõttest, et toimetulekuõppel oleva lapse jaoks on kool elukeskkond. Oluline on siduda koolis õpikeskkond, elupraktiliste oskuste ja uute teadmiste omandamine ning õpilaste füüsiline aktiivsus ühtseks tervikuks. Koolis õpib toimetulekuõppe õpilane eneseteenindusoskusi, suhtleb eakaaslaste ja täiskasvanutega, õpib mängima ja omandab erinevaid elupraktilisi oskusi mängu ning praktilise tegevuse kaudu. Õpilaste arengu toetamiseks tuleks kasutada koolipäeva kui tervikut, sh vahetunde, söögiaega, ühest ruumist teise liikumist jms.

Näiteid sellest, mida õpivad õpilased koolipäeva jooksul ühiselt tegutsedes, nt mängides, süües, koolimajas ringi liikudes, leiab siit: [Õpikeskkonna kujundamine toimetulekuõppes](#).

Õppimine elulistes olukordades. Õppekäigud.

Toimetulekuõppes toimub õppimine elulis-praktilistes olukordades. Elulis-praktilistes olukordades õppides saavad õpilased aru, missugustes olukordades ja kuidas saab õpitud oskusi ja teadmisi rakendada. Vähenevad õpitu uude olukorda ülekandeprobleemid. Igapäevaste eluliste oskuste, nt eneseteenindusoskused, käitumine jms omandamine toimub esmalt

praktiliste tegevuste kaudu. Seejärel kinnistatakse õpitu klassiruumis mängulise tegevuse ja töölehtede abil. Olulisel kohal on erinevate õppekäikude korraldamine.

Õppekäigud teatrisse, kinno, muuseumisse, kontserdile jms.

Ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisoskuste kujundamine ja õppimine toimub elulis-praktilistes olukordades.

Empaatiavõime arendamine. Loomade ja lindude eest hoolitsemine.

Oluline on suunata lapsi märkama teisi elusolendeid enda ümber - nii inimesi kui loomi ja linde. Laste empaatiavõime arendamisel saab toetuda laste loomupärasele huvile loomade ja lindude vastu. Õpilastega võib külastada nt loomade varjupaiku, kuhu mõned noored saavad sobivuse korral ka vabatahtlikuna appi jääda. Tööõppe tundides saab õpilastega koos meisterdada lindudele söögimaja ning talveperioodil linde järjepidevalt toita.

Hoiatus- ja teabemärkide lugemine. Laiendatud lugemisoskuse mõiste kasutamine toimetulekuõppes.

Üha rohkem kasutatakse ühiskonnas info edastamisel ja vastuvõtmisel erinevaid graafilisi süsteeme. Tänaval liigeldes, sisseoste tehes, ühistransporti kasutades jms puutuvad inimesed ümbritsevas keskkonnas kokku erinevate märkide, siltide ja sümbolitega. Võib öelda, et nõ klassikalises tähenduses lugemise ja kirjutamise mõiste on laienenud piltide ja graafiliste märkide kasutamisele. Sellel põhinevad ka toimetulekuõppes kasutatavad laiendatud lugemis- ja kirjutamisoskuse mõisted.

Õpilase jaoks on oluline märgata ümbritsevas keskkonnas erinevaid infokandjaid, osata neid tõlgendada (lugeda) ning vastavalt saadud infole tegutseda. Inimesed tulevad elus paremini toime ja on iseseisvamad, kui nad mõistavad ümbritsevas keskkonnas leiduvatel märkidel ja siltidel piltide, piktogrammide või signaalsõnadena esitatud infot. Oskus leida ja lugeda infokandjaid aitab inimesel võimalikult iseseisvalt ühiskonnas hakkama saada. Iseseisvuse ja sõltumatuse tase perekonnas, koolis ja laiemalt ühiskonnas tõuseb (laiendatud) lugemis- ja kirjutamisoskuse arenedes (vt [Lugemisoskus](#)).

Teema: Kool

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Kool		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane

KOOL orienteerub klassiruumis ja selle lähiümbruses; tunneb oma klassikaaslasi ja õpetajaid; teab/kasutab pöördumisel kaaslaste ja õpetaja nime; eristab tunni ja vahetunni tegevusi;	KOOL orienteerub koolis ja kooli lähiümbruses; teab kaaslaste ja õpetajate nimesid, kooli nime; eristab erinevaid õppeaineid ja tegevusi nendes;	KOOL osaleb oma tuleviku planeerimisel ja teeb suunamisel valikuid jätkuõppeks, valides etteantud valikute vahel; teab kaaslaste vanust;
KOOLITARBED teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta; oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile; pakib koostegevuses väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.	KOOLITARBED kasutab suunatult erinevaid digivahendeid praktilises tegevuses; teeb vahet oma – võõras asjadel, käitub vastavalt; oskab tuttava õppe- ja töövahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile; pakib suunamisel väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.	KOOLITARBED hoiab korras oma kooliasjad ja lähema ümbruse; oskab käsitseda õpitud multimeedia- ja digivahendeid; teeb vahet oma – võõras – meie asjadel, käitub vastavalt; oskab töö- ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgile; pakib väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.

Soovituslik õppesisu

Kool		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Kool. Minu klass, selle sisustus, minu töökoht klassis. Õpetajate ja klassikaaslaste äratundmine. Minu klassi õpilased: kaaslaste nimed, poisid/tüdrukud. Erinevad ruumid koolimajas. Tuttavates ruumides orienteerumine. Tund ja vahetund: töö- ja puhkeaeg.	Kool. Õpetajate ja kaaslaste nimed, nimepidi kutsumine, nimepildi äratundmine. Klassikaaslaste nimesildid fotoga/ õpilasega seostamine. Kooli nimetus, koolihoone äratundmine, kooli sümboolika. Erinevate kooliruumide otstarve. Erinevad õppeained. Iseseisev või suunatud liikumine ühest ruumist teise. Orienteerumine koolihoovis ja suunamisel kooli lähiümbruses.	Kool. Kaaslaste vanused, sünnipäevad. Koolimaja ja selle ümbruse korrashoid. Elukutse/ameti valiku planeerimine ja suunamine, toetatud töö võimalused erinevates asutustes. Koostöös koduga tutvumine kutseõppeasutuste, päevakeskuste ja tugikeskuste võimalustega. Kooli ajalugu, sünnipäeva tähistamine ja traditsioonid.

Koolitarbed. Minu asjad, nende kasutamine ja korrashoid. Koolitarvete koht. Riietumine spordiriietesse, spordiriiete kokkupanemine koostegevuses. Õppevahendite ja -mängude eesmärgipärase kasutamise harjutamine. Koostegevuses asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Robootika alused ja haridusrobotitega tutvumine ja koostegevuses kasutamine.	Koolitarbed. Minu asjad – kaaslaste asjad – õpetaja asjad. Kaaslaste asjade võtmisel loa küsimine. Klassiruumi ja koolitarvete korrashoid. Spordiriiete ja jalatsite korrashoid suunamisel. Õpetaja juhendamisel õppetöös nutiseadmete ja arvuti kasutamine. Robootika alused ja suunamisel haridusrobotite sihipärane kasutamine.	Koolitarbed. Töökoha ja töövahendite korrashoid. Spordiriiete ja jalatsite korrashoid. Arvuti ja nutiseadme kasutus meelelahutuseks. Suunamisel haridusrobotite sihipärane kasutamine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teemade *Vanus. Minu kooli/ kodutee. Mina teiste seas.* käsitlemiseks.

Lill, M., Palgi, K. MINA. <https://hev.edu.ee/229-2/>

Õppetegevust toetava koolikeskkonna kujundamise kohta saab lugeda siit: [Õpikeskkonna kujundamine toimetulekuõppes.](#)

Teema: Vaba aeg

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Vaba aeg		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane

ERINEVAD VABA AJA VEETMISE VÕIMALUSED osaleb suunamisel ühisüritustel ja -mängus; on kaasatud eakohaste ja võimetele vastavatesse vabaaja tegevustesse;	ERINEVAD VABA AJA VEETMISE VÕIMALUSED osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel; valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult; võtab osa ühiskülastustest: külastab nt, teatrit, kino ja muid kultuuriasutusi, spordivõistlusi;	ERINEVAD VABA AJA VEETMISE VÕIMALUSED oskab teha ettevalmistusi tähtpäevade tähistamiseks; tunneb enamlevinud tähtpäevade kombeid ja sümboloid; sisustab oma aega meelepärase tegevusega (muusika kuulamine, sportimine, lauamängud jms);
MÄNGUÕPETUS on kaasatud erinevatesse mängudesse jm tegevustesse;	MÄNGUÕPETUS valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult. Mängib lihtsamaid rollimänge; teab lihtsamaid mängureegleid, peab neist kinni;	MÄNGUÕPETUS sisustab oma aega meelepärase tegevusega- lauamängud jms; peab kinni lihtsamatest mängureeglitest;
SPORT on kaasatud sportmängudes, osaleb jõukohaselt; osaleb koostegEVuses füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes (nt matk, sportmängud).	SPORT võtab suunamisel osa spordivõistlustest; osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes(nt matk, sportmängud, ujumine).	SPORT osaleb spordivõistlustel ja füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes.

Soovituslik õppesisu

Vaba aeg		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Mänguõpetus. Individaalne mäng rühmas. Mänguasjade valimine, teisega jagamine ja paigutamine oma kohale.	Mänguõpetus. Jõukohased lauamängud, arvutimängud, lihtne rollimäng (imiteerimine). Suunatud mängimine koos kaaslasega. Mängureeglid. Võit ja kaotus.	Mänguõpetus. Seltskondlikud mängud, rollimängud.
Erinevad vaba aja veetmise võimalused. Koostegemisel jõukohaste pildiraamatute vaatamine, jalutuskäigud, mängud toas ja õues jne. Ühistegevused: osalemine jõukohasel klassi/kooli üritusel. Teatri- ja kino ühiskülastused. Sünnipäevade pidamine. Koostegemisel huviringides osalemine.	Erinevad vaba aja veetmise võimalused. Jõukohased raamatud, videode ja filmide vaatamine, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toas ja õues jne. Ühistegevused: osalemine klassi/kooli üritustel. Teatri- ja kino ühiskülastused. Sünnipäevade pidamine. Suunatult hobide ja harrastustega tegelemine, huviringides osalemine.	Erinevad vaba aja veetmise võimalused. Jõukohased raamatud, videode ja filmide vaatamine, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toas ja õues jne. Ühistegevused: Klassipeo/ sünnipäevapeo/ planeerimine ja organiseerimine (täiskasvanu abiga). Osalemine huvialaringides. Iseseisvalt üritustel osalemine ja üritustel esinemine. Iseseisvalt hobide ja harrastustega tegelemine. Sobivad ajaveetmiskohad internetis.

Sport. Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine täiskasvanu abiga. Jalutuskäigud kooli lähiümbruses. Laulu- ja liikumismängud koostegemisel. Liikumispausid koolipäeva osana. Vahetundides, sh õuevahetundides läbiviidavates liikumistegevustes koostegemises osalemine. Koostegemises spordirajatiste ja ujula kasutamine vastavalt kehtestatud reeglitele.	Sport. Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine täiskasvanu abiga. Jalutuskäigud ja matkad. Laulu- ja liikumismängud suunamisel. Liikumispausid koolipäeva osana. Vahetundides, sh õuevahetundides läbiviidavates liikumistegevustes osalemine. Suunamisel spordirajatiste ja ujula kasutamine vastavalt kehtestatud reeglitele.	Sport. Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine iseseisvalt. Jalutuskäigud ja matkad. Laulu- ja liikumismängud iseseisvalt. Liikumispausid koolipäeva osana. Vahetundides, sh õuevahetundides iseseisvalt liikumistegevuste otsimine, kaaslaste kaasamine liikumistegevustesse. Spordirajatiste ja ujula kasutamine vastavalt kehtestatud reeglitele.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Mänguõpetus* käsitlemiseks.

Türnpü, M. Inimene I. <https://hev.edu.ee/225-2/>

Teema *Mänguõpetus*. kohta saab lugeda siit: [Mängu kasutamine toimetulekuõppes.](#)

Muuseumikülastused.

Tartu Mänguasjamuuseum <https://mm.ee/>

Nukuteatrimuuseum <https://www.eestinoorsooteater.ee/et/muuseum/info>

Teema *Vaba aeg. Sport. olulisus*.

Regulaarne kehaline aktiivsus on oluline tervise komponent. Tähtis on, et õpilane oleks sisemiselt motiveeritud osaleja õppeprotsessis nii kehaliselt kui vaimselt. Eesmärgiks on, et õpilane teadvustaks suunamisel kehalise aktiivsuse olulisust ja selle seost tervisega, õpiks jälgima enda enesetunnet igapäevases elus ja liikumistegevustes. Oskus märgata ohuolukordi sportimisel on oluline üle kanda igapäevasesse ellu.

Liikumine igapäevastes tegevustes.

Oluline on luua õpilastele võimalusi liikumistegevusteks terve koolipäeva vältel: liikumispausid tundides, aktiivsed vahetunnid, õuevahetunnid, õppekäigud jms.

Kehalise aktiivsuse toetamine läbi mängulise tegevuse. Positiivne tagasiside.

Kehalise aktiivsuse toetamine käib läbi motiveeriva mängulise tegevuse. Oluline on positiivne tagasiside, st liikumisirõõm tegevustest ning täiskasvanupoolne toetus.

Sport kui harrastus. Vaba aja aktiivsuse toetamine.

Koolis tegutsevate liikumisringide töösse tuleks kaasata kõik toimetulekuõppe õpilased. Oluline on arvestada õpilaste erinevate oskuste, võimete ja kehalise arenguga. Osa ringidest peaksid olema üldarendavad ja mängulised eesmärgiga kaasata tegevusse erinevate eelduste ja oskustega õpilasi, anda neile positiivset liikumiskogemust ning seeläbi suunata teadlikumalt spordiga tegelema. Vastavalt õpilaste eelistustele ja võimetele saab avada koolis ka ühele spordialale keskendunud ringe või suunata õpilasi väljaspool kooli tegutsevatesse treeningrühmadesse.

Teema: Aeg

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Aeg		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane
AJAJAOTUS eristab päeva ja ööd, kooli ja puhkepäevi; eristab õppetundi ja vahetundi; jälgib ja järgib koostöös piltpäevakava;	AJAJAOTUS teab ja järgib ööpäevarütmi oma tegevuse planeerimisel; eristab töö- ja puhkepäeva; jälgib ja järgib suunamisel visuaalset päevakava;	AJAJAOTUS koostab, jälgib ja järgib enda päevakava;

KALENDER kasutab kalendrit koostegevuses; seostab koostegevuses nädalapäeva kindlat värvi sõnakaardiga;	KALENDER tunneb nädalapäevade järgnevust ja nimetusi, seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega; oskab suunamisel märkida kuupäeva ja teab suunamisel kuude nimetusi; seostab enda sünnipäeva aastaaja, kuu ja kuupäevaga;	KALENDER orienteerub kalendris, nimetab kuude nimetusi ja kuupäeva märkimise viise; seostab tähtpäevi aastaaja ja kuuga, leiab need kalendrist;
AASTAAJAD kordab järgi õpitud viisil (sõna, viibe, pilt) käesolevat aastaaga; osaleb koostegevuses loodusvaatlustes; tajub erinevate meeltega aastaagu, nende tunnuseid, riietub koostegevuses vastavalt aastaajale;	AASTAAJAD nimetab käesolevat aastaaga; oskab suunamisel nimetada aastaagu nende õiges järjestuses ja olulisi tunnuseid; oskab nimetada ja märkida kuupäeva suunamisel; vaatleb suunamisel ilma ja riietub suunamisel vastavalt ilmale, teab seoses aastaagadega loodusnähtuste olulisi tunnuseid;	AASTAAJAD teab aastaagade järjestust ja olulisi tunnuseid; oskab nimetada kuude nimetusi, kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris ja oskab nimetada ja märkida kuupäeva; nimetab hetke ilma olulisemaid tunnuseid, loeb (sümbol) ilmateadet ja riietub vastavalt sellele; mõistab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele;
VANA AJA LOOD on osalenud rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel;	VANA AJA LOOD on tutvunud esivanemate eluoluga, sh rahvakalendri tähtpäevadega;	VANA AJA LOOD mõistab inimeste eluolu erisusi erinevatel ajaperioodidel; teab olulisemaid sündmusi Eesti ajaloos; teab rahvakalendri tähtpäevi aastaringis;

Soovituslik õppesisu

Aeg		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Ajajaotus. Ööpäeva osad: päev, öö. Õpilase tegevused päeval. Isiklik piltpäevaplaan. Päevaplaani järgimine koostevuses. Tund ja vahetund: töö- ja puhkeaeg. Kooli/tööpäevad, puhkepäevad. Nädalapäevade nimetused, äratundmine. Teadmine kella olemasolust (ning otstarbest). Taimeri kasutamine aja visualiseerimiseks.	Ajajaotus. Ööpäeva osad: hommik, lõuna, õhtu, öö. Inimese tegevused ööpäeva eri osadel. Päeva- ja nädalaplaani suunamisel jälgimine piltide või sõnakaartidega. Kooli/tööpäevad, puhkepäevad, riiklikud pühad.Koolivaheajad. Nädalapäevade nimetuste mõistmine ja aktiivne kasutamine. Erinevad kellad. Tegevuseks kulunud aja jälgimine täiskasvanu suunamisel või taimeri abil.	Ajajaotus. Aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund. Päeva- ja nädalarütm. Aastaring ajas (12 kuud, 4 aastaaega). Sündmuste ja pidude seostamine aastaaegadega. Päeva, nädala tegevuse planeerimine. Plaani järgimine. Ajakavad: tunniplaan, tv-jm kava, sõiduplaan. Analoog ja digitaalne kell. Aja planeerimine seoses enda tegevusega. Kellaaeg päevaplaanis orientiirina, tegevuseks kulunud ja planeeritav aeg.

Aastaajad. Ühised suunatud loodusvaatlused. Ilmavaatlustulemuste märkimine koostegemisel. Sügis: eri meeltega tajutavad tunnused ja värvid looduses, loodusnähtused sügisel (lehtede kolletamine, langemine). Sügisannid. Talv: eri meeltega tajutavad tunnused, talvised loodusnähtused (lumi, jää). Tegevused talvel: kelgutamine, lumepalli tegemine. Tutvumine talviste tähtpäevadega: jõulud. Kevad: eri meeltega tajutavad tunnused. Loodus: taime-ja loomariik, linnud, putukad. Kevadine riietus. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Suvi: eri meeltega tajutavad tunnused (õpetaja suunamisel). Suvine riietus. Suvised tähtpäevad: jaanipäev.	Aastaajad. Tähtpäevadega jt üritustega seotud praktilised tegevused, nt lihavõttepühadeks muru külvanine, emadepäevaks lillesibulate istutamine vms. Ühised loodus- ja ilmavaatlused. Ilmavaatluse tulemuste märkimine suunamisel. Sügis: sügise tunnuste äratundmine (ka pildil). Sügistööd aias. Sügisesed tähtpäevad: mardipäev, isadepäev, kadripäev: kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Talv: talve eri meeltega tajutavad tunnused. Võrdlemine suvega. aastaaegadega. Sademed talvel. Tutvumine termomeetriga. Sooja- ja külmakraadid. Riietuse valik vastavalt ilmale. Taimed ja loomad talvel. Loomade ja lindude toitmine talvel. Talispordivahendid: nende äratundmine. Tegevused talvel: suusatamine, (uisutamine), lumememme ehitamine. Talvised tähtpäevad: jõulud, vastlapäev, sõbrapäev. Eesti Vabariigi aastapäev. Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Kevad: kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste	Aastaajad. Praktilised aiatööd aastaaegade lõikes. Aastaring looduses: Õhutemperatuuri jälgimine, mõõtmine. Termomeetrinäidu seostamine igapäevaeluga. Tähtpäevad – peamised kombed ja tavad, ettevalmistamine, tähistamine. Sügis: sügistööd aias ja põllul. Loomad, linnud, putukad – elu seotus aastaajaliste muutustega looduses. Talv: talve eri meeltega tajutavad tunnused. Võrdlemine teiste aastaaegadega. Taimed ja loomad talvel, loomade ja lindude eluviisid talvel. Talispordivahendid: nende äratundmine ja kasutamine. Kevad: kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste jälgimine looduses. Võrdlemine teiste aastaaegadega. Loodus: taime-ja loomariik, linnud, putukad. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Suvi: suve eri meeltega tajutavad tunnused. Ilmastikunähtused suvel (sademed, vikerkaar). Riietumine suvel. Suvised

	jälgimine looduses. Võrdlemine teiste aastaaegade. Loodus: taime-ja loomariik, linnud, putukad. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Suvi: suve eri meeltega tajutavad tunnused. Ilmastikunähtused suvel (sademed, vikerkaar). Riietumine suvel. Suvised tähtpäevad: jaanipäev; kombed, tähistamine. Suvelõbud: päevitamine, ujumine, sõitmine jalgrattal või tõukerattal, õuemängud jne.	tähtpäevad: jaanipäev; kombed, tähistamine. Suvelõbud: päevitamine, ujumine, sõitmine jalgrattal või tõukerattal, õuemängud jne. Osalemine hooajalistes töödes, nt kastmine, rohimine, niitmine. Marjad metsas ja aias, aia- ja metsasaaduste hoidistamine.

Kalender. Teadmine kalendri olemasolust ning otstarbest. Nädalapäevade nimetused. PCS piltide, piktogrammide vm pildilise materjalina esitatult äratundmine, seostamine vastavate värvide ja tähtedega. Koostegevuses klassis kalendri täitmine (nädala- ja kuupäev, ilm).	Kalender. Nädalapäevade nimetused ja järjestus. Kuude nimetused. Suunamisel kuude seostamine aastaaegadega ja kuude järgnevus. Kuupäeva märkimine kalendris eeskuju järgi. Suunamisel oluliste sündmuste kuupäevade märkimine kalendrisse.	Kalender. Kalendris orienteerumise oskus. Kuude nimetused ja järjestus. Kuude seostamine aastaaegadega. Kuupäeva märkimine ja seostamine kalendris. Oluliste sündmuste kuupäevade märkimine kalendrisse.
Vana aja lood Vana aja toa- ja õuemängud, vanaaegsed mänguasjad. Eesti rahvapärinus. Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine koostegevuses.	Vana aja lood Eesti rahvapärinus. Eesti talurahva tööd ja tegemised. Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine. Rahvariided. EV sümbolika. Eesti hümn, lipp ja vapp. Vanad mängud ja meelelahutused. Tutvumine inimtegevusega, ehitised, toit, riietus, transport jms erinevatel ajaperioodidel.	Vana aja lood Rahvakalendri tähtpäevade kombed, toit. Peamised sündmused Eesti ajaloos. Eesti Vabariik. Tuntud inimesed. Presidendid. Inimtegevus ehitised, toit, riietus, transport jms erinevatel ajaperioodidel.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teemade *Ajajaotus. Aastajaad. Kalender.* käsitlemiseks.

Türnpu, M. Inimene III. <https://hev.edu.ee/223-2/>

Türnpu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi. <https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Vana aja lood.* käsitlemiseks.

Türnpu, M. Inimene II. <https://hev.edu.ee/224-2/>

Türnpu, M. Inimene III. <https://hev.edu.ee/223-2/>

Türnpu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitusi.
<https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema Kell. käsitlemiseks.

Leht, S. Matemaatika töölehtede komplekt IV. Kaal. Raha. Kell. <https://hev.edu.ee/227-2/>

Loodushariduslik ettevõtmine "Tere, Kevad!"

Aastaaegade teema käsitlemisel võib liituda projektiga "Tere, Kevad!".

Kevadeotsimine algab märtsis ja kestab mai lõpuni. "Tere, Kevade" eesmärk on õpetada lapsi märkama loodust meie ümber ja seal toimuvaid muutusi. Lapsed õpivad tundma ning looduses leidma looma- ja taimeliike: vaadeldakse 36 Eestis tavalise looma- ja taimeliigi ilmumist kevadisse loodusesse. Kevadekuulutajateks on valitud esimesena õitsema hakkavad taimed (nt sinilill, paiseleht), saavad rändlinnud (nt põldlõoke, kuldnokk), esimestena ärkavad liblikad (koerliblikas ja lapsuliblikas) ja kahepaiksed (rohukonn), esimesed seemned (kevadkogrits). Lapsed sisestavad nende ilmumise kuupäeva kevadvaatluste kodulehel asuva lihtsa vormi kaudu andmebaasi ning kevade saabumist üle Eesti saavad veebis jälgida nii osalejad kui ka kõik teised huvilised.

Lisaks loodusvaatlustele sisaldab "Tere, Kevad!" ka mitmeid võimalusi lisategevusteks - kõik osalejad saavad veebi panna oma joonistusi kevadekuulutajatest ja kevadluuletusi, toimub kevadfotode konkurss. Lisategevused annavad võimaluse lõimida loodusvaatlusi paljude teiste õppeainetega. Loodusviktoriini käigus on lapsed nii küsijate kui ka vastajate rollis.

Info kevadvaatluste ja muude tegevuste kohta on leitav aadressil <http://terekevad.ee>

Muuseumikülastused.

Eesti Rahva Muuseum <https://www.erm.ee/>

Eesti Vabaõhumuuseum <https://evm.ee/et>

Karilatsi Vabaõhumuuseum <https://karilatsimuuseum.ee/>

Eesti Lipu Muuseum <https://www.muuseum.ee/muuseum/eesti-lipu-muuseum/>

Eesti Loodusmuuseum <https://loodusmuuseum.ee/>

Tartu Ülikooli Loodusmuuseum ja Botaanikaed <https://natmuseum.ut.ee/et/avaleht>

Teema: Elus ja eluta loodus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Elus ja eluta loodus		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane

ELUS JA ELUTA LOODUS. koostöös eristab elus- ja eluta loodust; osaleb õppekäikudel tehes loodusvaatlusi erinevatel aastaegadel;	ELUS JA ELUTA LOODUS suunamisel eristab elus- ja eluta loodust, teab nende tähtsust inimesele; rühmitab elus- ja eluta looduse õpitud objekte/esindajaid oluliste tunnuste järgi, teab nende elupaiku;	ELUS JA ELUTA LOODUS nimetab õpitu ulatuses elus- ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid, teab elus ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele; teab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele;
ELUSLOODUS. TAIMED. LOOMAD tunneb õpitud mets- ja koduloomi, aed – ja puuvilju, taimi; teab kodu- ja metsloomade hääletsusi ja liikumisviise; osaleb koostegevuses loodusvaatlustes;	ELUSLOODUS. TAIMED. LOOMAD tunneb tuntumaid mets- ja koduloomi, aed – ja puuvilju, taimi; teab loomade erinevaid elupaiku, oskab nimetada looma vastavalt elupaigale; teab levinumaid ränd- ja paigalinde; teab lindude ja loomade abistamise vajalikkust talvel;	ELUSLOODUS. TAIMED. LOOMAD tunneb mets- ja koduloomi, aed – ja puuvilju, taimi; teab ränd- ja paigalinde, lindude rände vajalikkust; teab lindude ja loomade abistamise vajalikkust talvel, toidab linde;
KESKKONNAKAITSE eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti;	KESKKONNAKAITSE tunneb suunamisel lihtsamaid loodushoiu põhimõtteid (vee- ja elektri kokkuhoid, prügi vähendamine ja sorteerimine, taaskasutus); looduse viibides käitub loodust hoidvalt;	KESKKONNAKAITSE tunneb loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid, järgib neid; sorteerib prügi vastavalt märgistusele, kasutab vett ja elektrit säästlikult;

Soovituslik õppesisu

Elus ja eluta loodus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Elus ja eluta loodus. Esmane kokkupuude mõistetega elus/eluta.	Elus ja eluta loodus. Elusolendid: inimene, loomad, linnud, putukad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Looduslikud eluta looduse osad (vesi, õhk, muld, liiv, kivid, päike, kuu) ja inimeste poolt valmistatud asjad.	Elus ja eluta loodus. Elus ja eluta looduse tunnused ja osad. Elus ja eluta looduse osade eristamine ja rühmitamine tunnuste alusel.
Keskkonnakaitse. Esmased teadmised prügi sorteerimisest ja selle vajadusest. Prügi viskamine prügikasti. Koostegevuses prügi sorteerimine: paber/ papp, biojäätmed.	Keskkonnakaitse. Esmased teadmised keskkonnakaitsest. Vee- ja elektri kokkuhoid: tule kustutamine, käte seebitamisel kraani sulgemine, käte kuivatuspaberi, WC-paberi säästlik kasutamine jms. Prügi sorteerimine suunamisel: paber/papp, biojäätmed, pakendid, üldprügi. Taaskasutamise põhimõtted. Paberi taaskasutus joonistamiseks, meisterdamiseks.	Keskkonnakaitse. Teadmised keskkonnakaitsest. Tutvumine reostamise tagajärgedega ümbritsevas looduse ja videomaterjali abil. Võimalused reostuse vähendamiseks: taaskasutus, plastiknõude, kilekottide jms kasutamise vähendamine. Prügi sorteerimine: paber/papp, biojäätmed, pakendid, üldprügi.

Elusloodus. Taimed. Loomad Lillede vaatlemine suunatult sügisel, talvel, kevadel, suvel. Õpitud lillede vaatlemine kasvukohas, ruumide kaunistustes, pildil, kujutamine kunsti ja käelise tegevuse töödes. Puud: sügisel, talvel, kevadel, suvel. Ühe-kahe viljapuu, okas-ja lehtpuu suunatult vaatlemine ja tundmine. Ühe- kahe puuvilja, aedvilja suunatult vaatlemine ja tundmine. Maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt. Seente suunatult vaatlemine. Marjade suunatult vaatlemine. Kodu- ja metsloomad, linnud: Kodukoha loomad ja linnud. Õpitud loomade ja lindude äratundmine, sh, fotolt, pildilt. Loomade/lindude häälte äratundmine, matkimine. Loomade/lindude liikumisviisid; äratundmine, liikumise matkimine. Putukate, kalade, kahepaiksete, roomajate suunatult vaatlemine.	Elusloodus. Taimed. Loomad Lillede ja puude nimetamine sügisel, talvel, kevadel, suvel. Söödavad ja mürgised taimed. Taime osad: juur, vars, lehed, õied, seemned, viljad. 3–5 viljapuu, okas-ja lehtpuu vaatlemine ja tundmine. Okas-ja lehtpuud: enamlevinud liigid, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel. 3–5 puuvilja, aedvilja suunatult vaatlemine ja tundmine. Maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt. Puu- ja aedviljad: kasvatamine (seeme, taim, vili). Puu- ja aedviljade säilitamine, hoidistamine. Seened. Söödavad ja mürgised seemned. Seente säilitamine. Marjad: söödavad ja mürgised marjad. Marjade säilitamine (külmutamine, kuivatamine). Hoidised. Lilled: toa -,aia -,põllulilled, 3-5 nimetamine. Taimede hooldamine. Kodu- ja metsloomad, linnud. Loomariigi mitmekesisus, teistes loodusvööndites elavad loomad (3–5). Erinevad elupaigad: nt mets, veekogud, loomaaed, talu. Kodu-/ lemmikloomade ja lindude eest hoolitsemine; kasulikkus inimesele. Loomade kaitse. Toitumine, loomalapsed. Metsloomade elu erinevatel aastaegadel.	Elusloodus. Taimed. Loomad Lillede ja puude äratundmine looduses sügisel, talvel, kevadel, suvel. Puu, põõsas, rohttaim, sammal, samblik. Mets: metsa tähtsus. Toataimede kasvatamine, kastmine vastavalt vajadusele. Enamlevinud ravimtaimed, nende kasutamine. Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metsalinnud: Elu ja töö talus. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad. Imetajad: välisehitus, levinumad liigid, tähtsus. Putukad: tähtsus looduses. Putukate kasulikkus inimesele. Putukahammustused, esmaabi. Kahepaiksed: välised tunnused, elupaik Roomajad: välised tunnused, elupaik, ohud. Kalad: välised tunnused, elupaik, enamlevinud kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük. Linnud: välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus. Toitumisahel.

	Paiga- ja rändlinnud. Loomade/lindude välisehitus. Putukate, kahepaiksete, kalade, roomajate iseloomulikud tunnused, eristamine loomadest, lindudest.	

Eluta loodus. Mängud vee ja liivaga. Soe vesi, külm vesi, jää, lumi. Savist voolimine. Õhupalli täispuhumine ja õhu väljalaskmine. Valgus ja pimedus, vari.	Eluta loodus. Vesi. Vee tähtsus inimese elus. Vee säästlik kasutamine. Vee olekud. Veekogud. Õhk. Õhu puhtus. Termomeeter. Tutvumine erinevate termomeetrite ja nende funktsioonidega. 0 kraad/punkt, sooja ja külma temperatuuri leidmine termomeetrilt (seoste loomine, et punane värv on soe ja sinine külm). Muld. Muld taimede kasvukeskkonna ja loomade elupaigana. Valgusõpetus. Pime ja valge aeg. Päike, kuu, tähed.	Eluta loodus. Vesi. Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Puhta vee omadused. Vee olekute seos temperatuuri- muutustega. Vee ringkäik looduses. Veekogud (looduslikud ja tehisveekogud). Puhtad/saastatud veekogud. Õhk. Puhta õhu omadused. Õhu tähtsus. Õhusoojus: soe õhk, külm õhk. Erinevad soojusallikad (päike, ahi, radiaator, kamin). Õhutemperatuur erinevatel aastaaegadel. Puhas õhk ja saastatud õhk. Termomeeter. Temperatuuriskaala. Pluss- ja miinuskraadid. Õhu-, keha- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateate mõistmine, sümbolid. Loodusvarad. Loodusvara/maavara. Maavarade tähtsus inimese elus. Savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi. Muld, mulla harimine. Loodusvarade säästlik kasutamine (nt vesi). Loodushoid. Valgusõpetus. Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad.

		Prillid, suurendusklaas. Hea valgustuse tähtsus. Elekter igapäevaelus. Ohutus. Elektri tähtsus ja säästmine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Elus ja eluta loodus* käsitlemiseks.

Türnpu, M., Plado, K. Loomariik I osa. Imetajad. <https://loomariik50.wixsite.com/oppematerjal>

Türnpu, M., Leht, S. Loomariik II osa. Linnud. Putukad. Kalad. Roomajad. Kahepaiksed. <https://ttmaterjal.wixsite.com/loomariikteine>

Türnpu, M. Elus ja eluta loodus. Õppematerjal toimetulekukoolide elu- ja toimetulekuõppe tundideks. <https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Õppimine elulistes olukordades. Õppekäigud.

Elus ja eluta looduse teemasid, sh keskkonnakaitset käsitledes on soovitatav õpilastele teemakohaste eelteadmiste ja kogemuste andmiseks ning õpitu kinnistamiseks korraldada õppekäike näiteks taaskasutuskeskusesse, jäätmejaama, botaanikaeda, farmi, loomaaeda, loomade varjupaika jne.

Lastejooga loodusbingo.

Elusa ja eluta, sh inimese poolt loodud objektide leidmine ümbritsevast keskkonnast lõimitult liikumisega <https://loovlaps.ee/wp-content/uploads/2023/04/Lastejooga-BINGO-2.pdf>

Teema: Maateadus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Maateadus		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane
ELUKOHT orienteerub abiga lähemas ümbruses;	ELUKOHT teab oma kodu aadressi; teab oma kodumaa ja - linna/asula nimetust;	ELUKOHT tunneb oma koduasulat;

EESTIMAA teab, et kodumaa on Eesti ja pealinn Tallinn;	EESTIMAA tunneb kodukoha ümbrust, tunneb ära Eesti kaardi; tunneb ära riigi sümboolika;	EESTIMAA teab ja näitab Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid, õpitud välisriike; tunneb ja nimetab riigi sümboleid;
PINNAVORMID liigub mitmekesisel maastikul (mäest üles ja alla);	PINNAVORMID eristab mitmekesist maastikku;	PINNAVORMID teab õpitud pinnavorme;
PLAAN, MAAKAART, GLOOBUS vaatleb koostegevuses Eesti maakaarti.	PLAAN, MAAKAART, GLOOBUS leiab Eesti maakaardilt oma kodukoha ja selle läheduses olevad veekogu.	PLAAN, MAAKAART, GLOOBUS oskab kaardilt leppemärkide järgi näidata veekogusid, saari; teab ja tunneb ära gloobuse (maa mudel); teab ja näitab kaardilt Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid ning õpitud välisriike; kasutab õpitu piires digitaalset kaarti; oma võimete piires mõistab maailmaruumi olemust.

Soovituslik õppesisu

Maateadus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Elukoht. Asula, kus õpilane elab. Linn/ maa.	Elukoht. Kodulinna tundmaõppimine. Elu linnas ja maal. Kodune aadress. Eramaja - kortermaja.	Elukoht. Koduse aadressi kirjutamine, ütlemine. Turvalisus: kellele võib vastavat teavet edastada.

Eestimaa. Eesti – minu kodumaa. Tallinn – Eesti pealinn.	Eestimaa. Kodukoht Eesti kaardil. Linnad, järved, jõed kodukoha vahetus ümbruses. Tutvumine digitaalse kaardiga. <i>Google maps</i>'i abil kodukoha vaatamine. EV sümboolika. Eesti hümn, lipp ja vapp. Eesti rahvuslind, -lill. Pealinn. Rahvariided. Eesti president.	Eestimaa. Eesti kaart. Suuremad linnad, jõed, järved Eestimaal. Maakonnad. Õpilaste poolt külastatud linnade jm asulad. Osutamine kaardil. Eesti naaberriigid. Naaberriikide rahvad, keel ja rahvussümbolika. Digitaalse kaardi kasutamine.
Pinnavormid. Liikumine mitmekesisel maastikul, üles ja alla ronimine.	Pinnavormid. Matkamine mitmekesisel maastikul. Mägine ja tasane maa.	Pinnavormid. Mägi, org, saar. Rabamaastik. Matkamine mitmekesisel maastikul.

Plaan, maakaart, gloobus. Eesti kaardi ühisvaatlemine ja värvi alusel võrdlemine. Mida ja kuidas märgitakse kaardil: linnad, jõed, metsad, mäed jne.	Plaan, maakaart, gloobus. Orienteerumismängud plaani järgi klassis, koolimajas, kooli lähiümbruses. Kaart. Eesti geograafiline kaart. Kodukoha märkimine kaardil. Kodukoha läheduses asuvad jõed, järved, asulad. Gloobus. Esmane tutvumine gloobusega. Gloobus kui maakera vähendatud mudel ehk „väike maakera“.	Plaan, maakaart, gloobus. Oma kodulinna/valla kaart, olulisemate kohtade leidmine sellelt (kodu, kool jms). Orienteerumismängud. Kaart. Geograafiline Eesti, Euroopa ja maailma kaart: vaatlemine, võrdlemine. Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt. Eesti naaberriigid kaardil. Õpilaste jaoks olulised Euroopa ja maailma riigid. Leppemärgid kaardil (asula, maantee, jõgi jms). Leppevärvide äratundmine. Gloobus: veekogude ja maismaa näitamine gloobusel. Eesti leidmine gloobusel. Maailmaruum. Kosmos ja maailmaruum, planeetide nimetused.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema *Maateadus* käsitlemiseks.

Türnpu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi.
<https://toimetulekuope.wixsite.com/eluopetus>

Klassis võiksid olla vabaks kasutamiseks ja uurimiseks temaatilised lauamängud ja pusled, Eesti, Euroopa ja maailma kaart, gloobus jms.

Teema: Ohutus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Ohutus		
I arengutaseme lõpuks õpilane	II arengutaseme lõpuks õpilane	III arengutaseme lõpuks õpilane
LIIKLUS liikleb abiga lähemas ümbruses jälgides koostegevuses liiklusreegleid;	LIIKLUS ühiselt liikluses olles jälgib suunatult liiklusreegleid; teab ühissõiduki kasutamise reegleid; teab helkuri kandmise vajalikkust;	LIIKLUS liikleb võimalikult iseseisvalt; järgib tähtsamaid liiklusreegleid;
OHUTUSNÕUETE TÄITMINE täidab meeldetuletusel õpitud ohutu käitumise reegleid, sh liikluses.	OHUTUSNÕUETE TÄITMINE käitub ohuolukorras täiskasvanu suunamisel; oskab paluda ja kutsuda abi.	OHUTUSNÕUETE TÄITMINE oskab märgata ohtu enese ja teiste jaoks, vajadusel kutsuda abi; loeb ja mõistab hoiatus- ja teabemärke; keeldub teda kahjustavatest tegevustest.

Soovituslik õppesisu

Ohutus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Liiklus. Liiklemine tänaval. Kõnnitee, sõidutee, maantee, ülekäigurajad, foorid. Ohutu liiklemine kooli ümbruses. Erinevad sõidukid teedel.	Liiklus. Ohutu liiklemine koduasulas. Kergliiklustee. Tee kodust koolini ja koolist koju. Ühissõidukid: sõidukisse sisenemine (kaardi valideerimine, pileti eest maksmine, nupu vajutamine uste avamiseks) ja väljumine. Liiklemine asulavälisel teel. Peamised liiklusmärgid: bussipeatus, kõnnitee, jalgrattatee, käigu-keeld, ülekäigurada, parkla, käigutunnel, esmaabi. Liiklemine pimedal ajal, helkuri kasutamine. Autos ja bussis turvavöö kasutamine.	Liiklus. Liiklusmärgid. Vajalike liikluseeskirja reeglite tundmine ja järgimine liikluses. Viisakusreeglid ühistranspordis: koha andmine piiratud liikumisvõimega inimestele, pensionäridele, rasedatele. Ühistranspordis piktogrammide ja teabemärkide mõistmine. Ohutu liiklemine: turvavarustus, helkurid jms.
Ohutusnõuete täitmine. Õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine hädaolukorras ja häire korral.	Ohutusnõuete täitmine. Käitumine ohuolukorras: õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine. Abi palumine, kutsumine. Käitumine tulekahju korral-täiskasvanu suunamisel.	Ohutusnõuete täitmine:. Hädaabinumber 112, vajaliku informatsiooni edastamine. Käitumine erinevates ohusituatsioonides. Evakuatsioonisiltide mõistmine ja järgimine täiskasvanu suunamisel. Enesele ja teistele suunatud ohtliku käitumise märkamine, ohu vältimine, abi palumine/kutsumine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Metoodilised juhendmaterjalid ja töölehed teema Ohutus. käsitlemiseks.

Türnpu, M. Inimene I. <https://hev.edu.ee/225-2/>

Türnpu, M. Inimene II. <https://hev.edu.ee/224-2/>

Muuseumikülastused.

Eesti Politseimuuseum <https://virumaamuuseumid.ee/eesti-politseimuuseum/>

Soovituslik õppevara

Toimetulekuõppe tasemele koostatud õppevara

Leht, S. Matemaatika töölehtede komplekt IV. Kaal. Raha. Kell. <https://hev.edu.ee/227-2/>

Lill, M., Palgi, K. Inimeseõpetuse töölehtede komplekt „Mina“. <https://hev.edu.ee/229-2/>

Türnpuu, M. Elu- ja toimetulekuõppe töölehed "Inimene I" (II-III arengutase). <https://hev.edu.ee/225-2/>

Türnpuu, M. Elu- ja toimetulekuõppe töölehed „Inimene II“ (II-III arengutase). <https://hev.edu.ee/224-2/>

Türnpuu, M. Elu- ja toimetulekuõppe töölehed „Inimene III“ (II-III arengutase). <https://hev.edu.ee/223-2/>

Türnpu, M., Plado, K. Loomariik I osa. Imetajad. <https://loomariik50.wixsite.com/oppematerjal>

Türnpu, M., Leht, S. Loomariik II osa. Linnud. Putukad. Kalad. Roomajad. Kahepaiksed. <https://ttmaterjal.wixsite.com/loomariikteine>

Türnpuu, M. Elus ja eluta loodus. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/29861-Elus-ja-eluta-loodus>

Türnpuu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/27973-Valik-elu-ja-toimetulekuoppe-teemakasitlusi>

Valik soovituslikest lisamaterjalidest

Looduse bingo: <https://media.voog.com/0000/0040/7437/files/Looduse%20bingo%202.pdf>

Nerman, M. Aeg ja sellega seotud mõisted. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/7307-Aeg-ja-sellega-seotud-moisted>

Nõmme, A., Joost, K. Looduse sõbra töövihik. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/7341-Looduse-sobra-toovihik>

Päästeamet. Talvine veeohutus. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/7233-Talvine-veeohuts> , <https://veeohutus.ee/talv/lastele/>

Tallinna Meelespea Lasteaed. Õppematerjal teemadel: Taaskasutus ja loodushoid. Juur- ja puuviljad. Loodusõpetus. Loomad. Linnud. Vesi ja kalad. <https://meelespealasteaiameeskond.wordpress.com/loodus-linnud-ja-loomad/>

Tervis ja terviseteadlikkus läbi toitumis- ja liikumismängude. TAI. https://intra.tai.ee/images/prints/documents/130451413412_Tervis_ja_terviseteadlikkus_labi_toitumis_ja_liikumismangude_est.pdf

Töölehed, õppekaardid, tegeluskaardid: <https://lastega.ee/index.php/et/k2ev/item/10935-tasuta-toeolehed-lastele>

Eesti keel

Õppeaine kirjeldus

Eesti keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste, tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Eesti keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel.

Keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil.

Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust.

Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine. Kõne hääldusliku külje arendamisest olulisem on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.

Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahendite vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada; mõista suhtlussituatsioone; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda ja mõista silte ja teabelauseid ning kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme) ja instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.

Keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Kõne sisu toetub esialgu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse mitteverbaalseid ja verbaalseid situatiivseid suhtlemisakte.

Suhtlemine täiskasvanuga toimub esialgu oma soovide väljendamise tasandil ning hiljem täiskasvanu suunatud/juhendatud suhtlussituatsioonides ning tegevustes, mille käigus omandatakse uusi teadmisi. Õpetaja ülesandeks on toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järk-järgult iseseisvamalt kasutama. Õpilaste omavahelist suhtlemist soodustatakse, korraldades erinevaid koostegevusi.

Suhtlemisvahendite kasutama õpetamisel teadmiste omandamiseks arvestatakse järgmisi etappe:

- olemasoleva kogemuse fikseerimine,

- tuttavate objektide ning tegevuse tajumise sõnastamine,
- kujutiste ja kujutluste aktiveerimine mälupildile toetudes,
- varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piires.

Oluline on suunata õpilasi mõistma ja õigesti kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust, seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.

Õpetuse eesmärgid

Eesti keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisemaks pragmaatiline tasand ehk enda väljendamine keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.

Kuulmistähelepanu piisav areng on kõne mõistmise eelduseks. Selle arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmiseks kasutatakse häälsüste ja sõnade järele kordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.

Kõneloome arendamisel on peamine eesmärk laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sisaldavate lühitekstide loomiseni.

Grammatikaõpetuses õpetatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktilist mõistmist ja kasutamist.

Lugemine. Ladusa lugemiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse oskust lugeda tähtede, sõnade ja lühemate lausete kaupa.

Kirjutamine. Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade ja lühikeste lausete kirjutamise – häälimise, õigekirja ja ära kirja, oskust.

Üldpädevuste kujundamine eesti keele aines

Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

Eesti keele aine õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Eesti keele soovituslikus ainekavas on õpitulemuste saavutamiseks kirjeldatud tegevusi neljas valdkonnas:

- Suulise kõne mõistmine.
- Suuline eneseväljendus ja sõnavara.
- Tekstiloomine ja selle mõistmine.
- Lugemine ja kirjutamine.

Loetletud valdkondade tegevuste lõimimise kaudu õppetegevuses ja igapäevaste tegevuste raames kujunevad õpilastel õppekava läbivad üldpädevused.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Eesti keele õppe käigus on hea võimalus erinevate kõnearenduslike tegevuste, õppetekstide, dramatiseeringute jms kaudu tutvuda Eestimaa ja selle ajalooga ning eestlaste kultuuripärandiga. Õpilased õpivad väärtustama Eestit kui oma kodumaad ja Eestis elavaid inimesi, nende rahvusest sõltumata. Õpilastega saab külastada teatrietendusi, teha õppekäike muuseumidesse. Õppetegevuse käigus laiendatakse ja täpsustatakse õpilaste vastavasisulist passiivset ja aktiivset sõnavara.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Eesti keele aine raames õpivad õpilased mõistma ning kasutama igapäevaseid viisakusväljendeid, väljendeid, mis võimaldavad küsida/pakkuda abi jms.

Enesemääratluspädevus

Eesti keele õpe loob hea võimaluse õppida erinevates asutustes, näiteks raamatukogus, kaupluses, teatris, kinos jne kasutatavate infokandjate lugemist ja mõistmist ning toimimist vastavalt saadud infole. Tänaval liiklemisel on abiks liiklusmärkide, tänavasilte jms lugemisoskus ja tegutsemine vastavalt juhistele. Erinevates infokandjate lugemis- ja tõlgendamisoskus suurendab õpilaste iseseisvust ümbritsevas keskkonnas.

Õpipädevus

Õpilased kasutavad õpitud suhtlemis-, lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks. Nad täidavad korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutavad sobivaid teabevahendeid. Õpilased on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse arengut toetavad eelkõige igapäevased elulised suhtlussituatsioonid, mis on toimetulekuõppel koolipäeva lahutamatuks osaks. Õpilased osalevad vestlustes vastavalt oma võimetele. Õpilaste suhtlusakte tuleb positiivselt toetada ning suunata neid üha enam erinevate teemakäsitluste raames vestlustes osalema. Vajadusel saab kasutada suhtlemise toetamiseks erinevaid AAC vahendeid (alternatiivne ja augmentatiivne kommunikatsioon - alternatiivne ehk kõnet asendav kommunikatsioon ja augmentatiivne ehk kõnet toetav kommunikatsioon). AAC vahendite kasutamine sõltub iga õpilase suhtlemise eripärast (vt AAC vahendite kasutamine).

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Keskkonnateadlikkuse arendamiseks tegeletakse eesti keele tundides erinevate märkide, siltide jms leidmise, äratundmise ja mõistmise õpetamisega. See loob võimaluse nt sorteerida prügi õigesti või leida matkates sobiv lõkke- ja/või prügi mahapanemise koht. Kujundatakse sisseostude tegemiseks vajalikku lugemisoskust.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilaste suhtlemisoskuste arendamiseks pakutakse neile õppekäikude raames erinevaid suhtlemisvõimalusi nii eakaaslaste kui täiskasvanutega, tuttavate ja võõraste inimestega. Õpilasi suunatakse pingutama ühiselt seatud eesmärkide saavutamise nimel. Olulisel kohal on töö tegemise korrektsus, oskus alustatud tegevus lõpuni viia ja tulemust kontrollida, nt võrrelda näidisega. Õpilastes kujundatakse oskust märgata enda ja teiste pingutust ja tööd.

Digipädevus

Eesti keele õppimisel kasutatakse õpilastele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Igapäevase õppetegevuse osana suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavat kommunikaatorit.

Lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides eesti keele aine soovituslikus ainekavas kirjeldatud valdkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohase ja huvipakkuva mängulise ja elulis-praktilise tegevuse kaudu toetatakse õpilaste huvi kujunemist ümbritseva keskkonna esemete, nähtuste ja tegevuste vastu. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine ümbritsevasse keskkonda ja inimestesse. Tekib positiivne hoiak õppimisse ja kujunevad jõukohased eneseväljendus-, lugemis- ja kirjutamisoskused. Õppekäikudel saavad õpilased arendada lugemisoskust, teistega suheldes eneseväljendusoskusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Eesti keele aines omandatud oskusi ja teadmisi saavad õpilased kasutada igapäevastes elulistes olukordades. Olulisel kohal on õuesõppetunnid, kus pildimaterjali, sõnakaardid jms saab ühendada looduses leiduvaga. Õpilased tutvuvad elus ja eluta loodusega ning inimtekkelise keskkonnaga. Õpilased õpib mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on adekvaatse minapildi kujunemine. Õpilased õpivad teadvustama enda rolli perekonnas, klassi- ja koolikaaslaste hulgas ja laiemalt ühiskonnas. Erinevate eesti keele aine teemakäsitletuste kaudu õpivad õpilased aru saama sõprussuhetest. Mängulises tegevuses omandavad õpilased oskused kaaslaste kõrval ja kaaslasega koos tegutsemiseks ning esmased koostööoskused.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Eesti keele aine erinevate teemavaldkondade kaudu tutvuvad õpilased Eestimaa, eesti keele ja rahvuse ning kultuuripärandiga. Õpilased õpivad märkama erinevast rahvusest ja rassist kaaslasti enda ümber. Õpilased tutvuvad lisaks enda kultuurikeskkonnale ka kaaslaste omaga ning õpivad huviga ja avatult suhtuma rahvuslikesse ja kultuurilistesse erinevustesse. Olulisel kohal õppetegevuses on osalemine erinevatel kultuurisündmustel nii osavõtjate kui küllastajatena, kohtumised teiste kultuuride esindajatega nt spordivõistlustel, õppetööd toetavate projektide raames jms. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine uude ja erinevasse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Igapäevaste tegevuste kaudu ja õppekäikudel suunatakse õpilasi leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet. Õpilased õpivad igapäevategevustes, õpi- ja lihtsates tööülesannetes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama keskkonnas olevat piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõtestatult kasutama vaba aja veetmise võimalusena erinevaid

meediakanaleid: televisiooni, ajakirjandust jms. Ohutusega seonduvate teemade raames käsitletakse õpilaste kogemusväljaga ühtivaid ja arusaadavaid meediakasutusega seonduvaid ohtusid.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Eesti keele aine teemavaldkondade käsitlemise raames saab õpetaja kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid digikeskkondi ja rakendusi. Õpilasi saab suunata mänguliste tegevuste ja õppimise kaudu kasutama arengule vastavaid jõukohaseid digivahendeid. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele. [AAC vahendite kasutamine](#)

Tervis ja ohutus

Eesti keele aine kuulamis-, vestlus- ja lugemisteemade hulgas on olulisel kohal õpilaste tervislike eluviisidega seonduv. Õpilasi suunatakse näitlike eluliste olukordade, sh rollimängude, dramatiseeringute jms kaudu järgima tervislikke eluviise tutvustades tervisliku toitumise põhimõtteid, vee tarbimise olulisust ning erinevaid sportimise võimalusi nii iseseisvalt kodus kui avalikel spordiväljakutel ning treeningute raames. Ohutuse teemat saab käsitleda läbivalt erinevate teemavaldkondade raames kujundades õpilastel teadmised ja oskused ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Õpilased õpivad tundma iseennast, enda tugevusi ja nõrkusi. Õpetaja jt täiskasvanute eeskujul kujuneb positiivne suhtumine iseendasse, kaaslastesse ja laiemalt ümbritsevasse keskkonda, sh looduskeskkonda. Erinevate eesti keele teemakäsitluste läbi omandavad õpilased aktsepteeritavad väärtushinnangud ning käitumismallid. Õppimine toimub elulistes olukordades, rollimängude, dramatiseeringute läbi. Õpilastega külastatakse teatrietendusi ja vaadatakse filme, mida hiljem koos analüüsitakse. Vastavasisulised tegevused arendavad õpilaste suhtlemisjulgust ning eneseväljendusoskusi.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keele õpetamine toimub kõigis klassitundides ning klassivälistes tegevustes ja on lahutamatult seotud õpilase praktilise tegevusega.

Eesti keel ja elu- ja toimetulekuõpe

Eesti keeles omandatud verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid, omandatud piltide, sümbolite, sõnade ja lihtsa teksti lugemise oskust kasutatakse kõikide elu- ja toimetulekuõppe teemade käsitlemisel. Elu- ja toimetulekuõppe aine raames, sh praktilise tegevuse käigus kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad teemakohaseid piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud õppejutte, otsivad suunamisel infot erinevatest allikatest: töölehed, arengule vastavad raamatud, internet vms.

Eesti keel ja matemaatika

Eesti keeles omandatud oskusi ja teadmisi kasutatakse matemaatikas erinevate ülesannete lahendamisel. Eesti keele aines raames omandavad õpilased passiivses ja aktiivses kasutuses matemaatikaalase sõnavara, nt kehaosade nimetused, ruumisuhteid, suurustunnuseid jms märkivad mõisted. Õpilased õpivad mõistma ja kasutama arvsõnu, järgarvude nimetusi, mõõtühikute nimetusi jms. Õpilased õpivad lugema, mõistma ja järeldusi tegema visuaalselt interpreteeritud infost, mis on esitatud erinevate piltide, jooniste, tabelite, skeemide, graafikute jmt abil. Nende õpilaste puhul, kes on omandanud lihtsa teksti lugemise oskuse, on oluline toetada funktsionaalse lugemisoskuse arengut lugedes elulisi matemaatilisi jutukesi ja suutlikust rakendada loetud tekstist saadud teavet. Teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust.

Eesti keel ja tööõpe

Õppetöö läbiviimisel suhtleb õpetaja õpilastega kasutades õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, skeemide, sõnade/ lihtlausete kaudu esitatud teavet ning töö täitmisel lähtuvad sellest. Koostöös teistega arenevad õpilaste suhtlemisoskused.

Eesti keel ja liikumisõpetus

Liikumisõpetuse tundides praktiliste liikumistegevuste raames kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja täitma õpetaja poolseid korraldusi ja järgima verbaalselt ja/ või

alternatiivsete vahendite abil selgitatud mängureegleid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, sümbolite, skeemide või tekstina esitatud infokandjaid linnaruumis, mängu- ja spordiväljakutel, looduskeskkonnas jm.

Eesti keel ja rütmika

Õpilasi suunatakse jälgima, mõistma ja täitma õpetaja korraldusi. Õpilased osalevad rütmisalmide lugemisel, liisutamisel, rahvalaulude laulmisel jms.

Eesti keel ja muusikaõpetus

Muusikatundides on võimalus õpilasel kasutada eesti keele aines õpitud sõnu, hääbitsusi (nt loomahääled) ja emotsioone ning tegevusi väljendavaid žeste. Eesti keele tunnid on võimaluseks lugeda ja pähe õppida laulusõnu.

Eesti keel ja kunst ja käeline tegevus

Kunsti ja käelise tegevuse aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased kirjeldavad suunavate küsimuste ja pildimaterjali abil enda ja teiste kunstitöid, emotsioone, mis tekkisid loometöö käigus ning valmis töid vaadates. Õpilased loevad piltide, skeemide, jooniste või tekstina esitatud tööjuhendeid, kirjutavad kunstitöödele enda nime, töö pealkirja jms.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Hindamise erisused:

Eesti keele hindamisel toimetulekuõppes lähtutakse iga konkreetse õpilase hetke arengutasemest ja lähima arengu vallast. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamisel arvestatakse iga õpilase individuaalseid võimeid, hetke arengutaset ja lähima arengu valda.

Kõneloome hindamisel arvestatakse, et olulisem on oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemine, kui kõne hääldusliku küljega.

Suhtlemisoskuse hindamisel tuleks pidada on kõige olulisemaks pragmaatiline tasandit (st enda väljendamine keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega) ning partneri mõistmist. Toimetulekuõppe lõpuks taotletakse oskust mõista suhtluspartneri ütluste tähendust (semantika) ja mõtet (pragmaatika) igapäevaselt olulistel teemadel.

Ladusa lugemiseni õpilased antud koolitüübis reeglina ei jõua. Eristatakse teadlikku lugemist ja signaalsõnade äratundmist. Toimetulekuõppe õpilased õpivad lugema fotosid, pilte, sümbboleid, skeeme, signaalsõnu. Hindamisel arvestatakse, et enamuse õpilaste lugemisoskus tähendabki eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada infot ümbritsevast maailmast.

Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Õpilaste kiri jääb valdavalt primitiivseks ja vigaderohkeks. Kirjatehnika ei ole hindamisel primaarne, vaid pigem äratuntavate tähtede kirjutamine. Hindamisel arvestatakse üksikute oluliste sõnade (nimi, aadress jne) kirjutamise oskust.

Eesti keele ainekava

Maht

I arengutase	II arengutase	II arengutase
1. klass 4 õppetundi nädalas,	3.–6. klass 6 õppetundi nädalas	7.–9. klass 6 õppetundi nädalas
2. klass 5 õppetundi nädalas,		9. klassi lisaaastatel 4 tundi nädalas

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused.	Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Jätkub kõnearendustöö. Tõuseb õpilaste suutlikkus	Arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi,

Lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega. Kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Vajaduse korral võetakse kasutusele alternatiivsed suhtlusvahendid. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama. Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ning esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega reageerima, oma kõnet ja häälightsusi grupis koostöötamise eesmärgil reguleerima. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate)	mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid. Kujuneb võime elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega. Õpetatakse küsimustele vastama tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara, kusjuures sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisel. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulisel kohal on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel). Terviksõnameetodil loetavate sõnade arvu suurendatakse.	kujundatakse suhtlemisoskust. Arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälukujutlustele tugineda. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Kujundatakse suutlikkust lühikest ja arusaadavat juhendit mälus säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida. Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil.

õppejuttude ning erinevate õppeülesannete kaudu arendatakse kuulmistähelepanu: õpetatakse reageerimist erinevatele helidele ja mürale, kõnehäälivate äratundmist ja eristamist, sõnade eristamist. Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevaid häälikuid ja häälikukomplekse (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele korrata. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist. Alustatakse lugemise ja kirjutamise eeluskuste kujundamisega. Õpetatakse pildi ja terviksõna lugemise oskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.	Õpetatakse tundma ja kirjutama tähti, häälima ja kirjutama lühikesi sõnu, lugema (veerima) lühikesi sõnu ja lauseid.	

Õpitulemused, soovituslik õppesisu

Teema: suulise kõne mõistmine

Õpitulemused

Suulise kõne mõistmine

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
1)eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid; 2)reageerib oma nimele ja lühikorraldustele; teab klassikaaslaste nimesid; 3) tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud sümboleid, viipeid, sõnu; 4)osutab nimetamisel oma kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele ja tuttavatele inimestele; 5)mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid; 6) mõistab seost objekt-pilt-sõna; 7) kuulab kohaldatud lühiteksti / jälgib dramatiseeringut; 8) orienteerub koostegevuses lähiümbruses sõnade, lihtsustatud viibete, piktogrammide, PCS piltide vms toel.	1) kuulab ja jälgib igapäevast kõnet; 2)täidab üheosalisi korraldusi; 3)tunneb ära tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi tunnuseid ja neid väljendavaid keelendeid; kasutab neid suunamisel; 4)mõistab õpitud märkide, sümboolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid igapäevases suhtluses; 5)leiab eseme asukoha kirjelduse järgi; 6)mõistab seost objekt-pilt-keeleüksus; 7) mõistab kohaldatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse sisu; 8) mõistab lihtlauset.	1) mõistab igapäevakõnet; 2) mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi; 3) tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused; 4) mõistab igapäevastes elulistes suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümboolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid; 5) kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes; 6)mõistab seoseid objekt-pilt-skeem-keeleüksus 7)mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti; mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid; 8) mõistab laiendatud lihtlauset;

Õppesisu

Soovituslik õppesisu

Õppesisu

Suulise kõne mõistmine	Suulise kõne mõistmine	Suulise kõne mõistmine
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Mittekõneliste helide eristamine ja äratundmine. Emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine.	Igapäeva kõne kuulamine ja jälgimine.	Igapäeva kõne kuulamine ja mõistmine.
Lühikorraldustele reageerimine. Oma nimele reageerimine. Klassikaaslaste nimede teadmine.	Lihtsate korralduste ja keeldude mõistmine ja täitmine tuttavate toimingute sooritamiseks.	Korralduste, juhendite mõistmine tuttavate toimingute sooritamiseks.
Ümbritsevate objektide, sündmuste ja tegevusi tähistavate sümbolite, viibete ja sõnade ära tundmine.	Tuttavate objektide ja sündmuste tüüpiliste tunnuste ja neid väljendavate keelendite ära tundmine.	Kirjelduse järgi tuttavate objektide ja sündmuste ära tundmine.
Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete (riietusesemed, nõud, mööbliesemed) nimetuste tundmine ja neile osutamine/leidmine.	Õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähenduste mõistmine ja kasutamine igapäevases suhtluses.	Igapäevastes elulistes suhtlusolukordades kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähenduste mõistmine ja kasutamine.
Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel. Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid	Eseme asukoha leidmine kirjelduse järgi. Objektidevaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine.	Objekti asukohta leidmine suhtes teiste objektidega (all paremal, taga peal jne). Ruumisuhete keelendite mõistmine.

Lühitekstide kuulamine/jälgimine. Dramatiseeringu jälgimine ja osalemine koostegevuses.	Kohandatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse kuulamine, sisu taastamine skeemide, küsimuste ja piltide abil.	Igapäevaste põhjus-tagajärg seoste mõistmine. Suulise/kirjaliku kohandatud arengutasemele vastava teksti jälgimine/kuulamine/lugemine, selle mõistmine.
Rütmisalmide saatmine liigutustega, kaasalugemine vastavalt võimekusele.	Osalemine dialoogis, rollimängudes. Suunamisel osalemine dramatiseeringutes.	Dramatiseeringutes osalemine.
Osalemine ringmängudes koostegevuses. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused.	Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes suunamisel.	Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes.
Artikulasiooni- ja hingamisharjutused. Häälte ja häälistsuste äratundmine ning matkimine.	Tähtpäevadega seotud luuletuste ja laulude esitamine suunamisel.	Tähtpäevadega seotud luuletuste ja laulude esitamine.
Koostegevuses õpilasega seotud igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.	Suunamisel igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.	Igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.

Teema: Eneseväljendus ja sõnavara

Õpitulemused

Eneseväljendus ja sõnavara		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) annab märku oma soovidest ja vajadustest õpitud viisil; väljendab eitust ja jaatust; 2) vastab arusaadavatele küsimustele 1–2 sõna või alternatiivse suhtlusvahendi abil; 3) nimetab lähiümbruse esemeid, temale olulisi isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil; 4) tunneb ära ja nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid ja isikuid; nimetab üksikuid tuttavaid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendi abil; 5) enda tegevuste kommenteerimine selle sooritamise ajal verbaalselt või alternatiivsel viisil 6) moodustab ja kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset; 7) Sõnade ja 2-3 sõnaliste baaslausetate harjutamine ja kasutamine koos- ja järelkõnes. (skeemide ja süžeeplottide abil) 8) osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil;	Õpilane: 1) väljendab oma soove ja palub vajaduse korral abi; 2) osaleb situatiivses dialoogis; 3) nimetab reaalseid või pildil kujutatud tuttavaid objekte, nende tajutavaid tunnuseid õpitud viisil; 4) oskab nimetada õpitud üldnimetusi; 5) kommenteerib kaaslase ja oma tegevusi selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 2-3 sõnaga (lihtsa lausungiga) või alternatiivseid vahendeid kasutades; esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta; 6) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes lihtlauset; 7) annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil verbaalselt või alternatiivsel viisil; 8) kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi, 9) kasutab õpitud viisil enamlevinud viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides; 10) ütleb õpitud viisil oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid; 11) sõnastab pildil kujutatud tegevusi 3-4 lihtlausega,	Õpilane: 1) kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisisõnavara; 2) alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida; 3) kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil; 4) kasutab õpitud üldnimetusi; 5) kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil; väljendab enda kogetud emotsioone; 6) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes laiendatud lihtlauset; 7) jätab meelde ja edastab lühiteate; 8) teab peast õpitud luuletusi; 9) kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil; 10) oskab nimetada olulisi andmeid enda kohta; 11) annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu; 12) jutustab nähtust, tehtust ja möödunud

9) meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil; 10) tutvustab ennast, öeldes oma nime või kasutades alternatiivset suhtlusvahendit. 11) Lühikese jutu kuulamine, vastamine lihtsatele sisu taastavatele küsimustele. 12) Oma tegevuse kommenteerimine.	toetudes skeemile ja/või küsimustele; 12) räägib oma tegevusest praegu, enne.	sündmustest pildi või kogemuse põhjal.

Soovituslik õppesisu

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Eneseväljendus ja sõnavara:	Eneseväljendus ja sõnavara:	Eneseväljendus ja sõnavara:
Emotsionaalse kontakti otsimine, loomine ja hoidmine täiskasvanute ja kaaslastega. Reageerimine miimikale, intonatsioonile, kehaasendile, liigutustele. Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused	Täiskasvanu ja kaaslasega kontakti astumise harjutamine. Situatiivses dialoogis sh rollimängus osalemine.	Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes elulistes situatsioonides. Enamlevinud suhtlemissituatsioonide väljendused
Oma põhivajaduste ja soovide, nt janu, vajadus tualetti minna, väljendamine lihtsate keeleliste vahenditega (sõnad, baaslausungid) või õpitud alternatiivsete vahenditega.	Oma vajaduste ja soovide väljendamine verbaalselt või muul alternatiivsel viisil, vajadusel abi palumine.	Elulistes olukordades vajaliku põhisõnavara kasutamine. Passiivse ja aktiivse sõnavara laiendamine ja täpsustamine.

Eituse ja jaatuse väljendamine. Küsimustele vastamine jaatavalt/ eitavalt žesti, viipe, hääliitsuse või sõnaga.	Küsimuste esitamine kaaslastele (<i>mida teed? kus oled?</i>), küsimustele vastamine.	Dialoogide alustamine, jätkamine ja selles lühiajaline püsimine
Sümbolite, viibete, üksiku sõna või sõnapaari kasutamine ümbritsevas keskkonnas esinevate esemete, fotol/pildil kujutatu või inimese nimetamiseks. Tajutavat/pildil kujutatud tegevust kujutava lausungi kuulamine ja mõistmine konkreetset tegevust või pilti tajudes. Esemete ja nende kujutiste koostegEVuses rühmitamine 1-2 tajutava tunnuse alusel, rühma kuuluvate objektide nimetamine.	Ümbritsevas keskkonnas esinevate või fotol/pildil kujutatud objektide ja sündmuste nimetamine, tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine ja sõnastamine. Sõnavaratöö, sh omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, levinud üldnimetused (nt lind-loom) ja allrühmad (nt koduloom-metsloom), rühmitamine üldnimetuste alusel, teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara.	Esemete, inimeste, sündmuste ja tunnete kirjeldamine omadussõnadega verbaalselt või alternatiivsel viisil. Kujutluste verbaliseerimine ja/või alternatiivsete vahenditega väljendamine. Kasutab üldnimetusi, kõnekeeles sagedamini esinevaid võõrsõnu ja liitsõnu. Kahe objekti võrdlemine nende erinevuste, hiljem ka sarnasuste väljatoomisega. Võrdlemine plaani järgi (inimesed, aastaajad, loomad, puuviljad jne).
Viisakusväljendite matkimine (tervitamine, soovib head aega, tänab, palub verbaalselt v alternatiivsel viisil)	Viisakusväljendite mõistmine (tervitamine, tänamine, palumine jne) Viisakusväljendite kasutamine kontakti astudes ja tuttavates olukordades.	Viisakusväljendite kasutamine suhtlussituatsioonides.
Enda tegevuste kommenteerimine selle sooritamise ajal verbaalselt või alternatiivsel viisil. Oma tegevusele viitamine, ärgitatud privaatkõne alged.	Kaaslase ja oma tegevusest rääkimine olevikus ja lihtminevikus kasutades sõnu, baaslauseid või alternatiivseid vahendeid.	Enda tegevuse tulemuse hindamine ja kommenteerimine verbaalselt või alternatiivsel viisil. Elementaarsete põhjustagajärg seoste loomine praktilises tegevuses.

	Tuttavate tegevuste hindamine põhimõttel õigevale, meeldib – ei meeldi.	
Situatsioonile vastavate sõnade ja 2-3-sõnaliste baaslausete äratundmine ja kasutamine koos- ja järelkõnes	Lihtlause koostamine ja kasutamine. Kuuldud teksti sisu edastamine suunavate küsimuste või piltide abil.	Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Lühiteate meeldejätmine ja edastamine.
Rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes osalemine koos- või järelkõnes või alternatiivsel viisil.	Lühikeste rütmisalmide ja luuletuste kordamine.	Lühijutu sisu mälu põhjal taasesitamine. Peast luuletuste esitamine.
Enda nime ütlemine verbaalselt või viiplemine.	Enda kohta olulise teabe esitamine: enda nime, vanuse, aadressi ja teiste andmete ütlemine verbaalselt või alternatiivsel viisil.	Ütleb ja kirjutab enda olulisi andmeid.
Lähiümbruses orienteerumine sõna/lihtsustatud viipe/ PCS pildi, piktogrammi toel.		Käänded (funktsioonide kaupa), pöörded igapäevases kõnes. Kõne korrigeerimine õpilase võimetest lähtuvalt.
Lühikese jutu kuulamine, vastamine lihtsatele sisu taastavatele küsimustele.	Küsimuste esitamine, küsimustele vastamine piltide abil.	Küsimuste esitamine, küsimustele vastamine lühijutu põhjal. Kuni 6-osalise pildiseeria järjestamine ja selle järgi jutustamine.
Sõnade ja 2-3 sõnaliste baaslausete harjutamine ja kasutamine koos- ja järelkõnes. (skeemide ja süžeepliltide abil)	3-4 sõnalise lihtlause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine.	Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised, täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause).

	Pildi (tegevuspilt, olupilt, pildiseeria) järgi jutustamine.	
Aja- ja ruumikujutluste verbaliseerimine koostegevuses sõna/viipe/piktogrammi toel.	Aja- ja ruumikujutluste verbaliseerimine (kohakäänded, ees- ja tagasõnad, vastavad lausemallid).	Tegevuse kirjeldamine eile, praegu, homme. Verbi ajavormid, pöörded.
Oma tegevuse kommenteerimine. Tegevusaktile antud hinnangu õige - vale mõistmine.	Rääkimine oma tegevusest selle sooritamisel ja vahetult pärast seda.	Oma lähituleviku tegevuse planeerimine. Telefoni kasutamine. Suhtlemine tuttavate inimestega, suhtlemine tänaval ja ametiasutustes.

Teema: Lugemine ja kirjutamine

Õpitulemused

Lugemine ja kirjutamine	Lugemine ja kirjutamine	Lugemine ja kirjutamine
1) teab igapäevaselt kasutatavate õpitud sümbolite / fotode/ PCS piltide tähendust ja oskab neid suunamisel kasutada; 2) kuuleb ja eristab erinevaid helisid/hääli;	1) loeb sümbolite/PCS piltide abil päevakava, tegevuste järjekorda; loeb tegevuspilti ja piltskeemi 2) kuuleb ja eristab häälikut häälikute reas ja sõnas; 3) häälib suunamisel lihtsa silbistruktuuriga sõnu;	1) kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks; 2) eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades; 3) häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu;

3) loeb üksikuid õpitud sõnu terviksõna meetodil; 4) tunneb sõnakuju järgi oma nime; 5) eristab õpitud tähti teistest sümbolitest; 6) teeb näidise järgi lihtsamaid kirja eelharjutusi;	4) loeb veerides lihtsa häälikustruktuuriga 1–2-silbilisi sõnu ja lühilauseid. 5) tunneb ja kirjutab joonistähti; 6) kirjutab tähti ja lühikesi õpitud sõnu, sh oma nime; 8) teeb ära kirja tähthaaval;	4) loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid; 5) leiab abiga vajaliku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms; 6) tunneb ja kirjutab kirjatähti; 7) kirjutab iseseisvalt sõnu, sõnaühendeid ja lühilauseid; 8) kirjutab enda allkirja; 8) sooritab ära kirja sõna, sõnaühendi või lühikese lause kaupa;

Soovituslik õppesisu

Situatsioonide lugemise oskuse kujundamine ja täiendamine. Tuttavate situatsioonide äratundmine ja käitumine vastavalt õpitud reeglitele. Harjumine uudsete olukordadega.	Situatsioonide lugemise oskuse arendamine; uued olukorrad; reeglite mõistmine ja järgimine uudsetes olukordades. Tegevuspildi vaatlemine, pildil kujutatud mõistmine.	Iseseisev toimetulemine uudes olukorras; käitumisreeglite märkamine, mõistmine ja järgimine.
Esemete ja nende funktsiooni äratundmine, rühmitamine vastavalt esemete funktsioonile. Foto, pildi, sümboli ja terviksõna lugemisoskuse kujundamine. Piltpäevakava lugemine.	Tegevuspildi vaatlemine, pildil kujutatud mõistmine. Piltskeemidena esitatud tööjuhiste lugemine.	Piltskeemidena esitatud tööjuhiste lugemine ja iseseisev täitmine

Erinevate helide/häälte kuulamine ja eristamine.	Häälikute kuulmine ja eristamine häälikute reas ja sõnas. Häälimisoskuste kujundamine, hääliku leidmine sõnas (algul, keskel, lõpus; soovitavalt helilised häälikud). Mõisted <i>täht-sõna</i>, nimetamine/äratundmine ja leidmine/märkimine. Lihtsa silbistruktuuriga sõnade häälimine suunamisel.	Sõnade iseseisev häälimine Lihtsa silbistruktuuriga sõnade ja lihtlausete veerimine/lugemine. Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel.
Täissõnameetodil üksikute sõnade seostamine esemega/pildiga.	Täissõnameetodil üksikute sõnade lugemine. Pildi ja sõna ühendamine.	Täissõnameetodil sõnade lugemine.
Igapäevaselt kasutusel olevate sümbolite/piltide tähenduse õppimine. Koostegevuses päevakava koostamine piltide ja sümbolite abil. Piltpäevakava lugemine. Lause moodustamine pildikaartide abil.	Suunamisel päevakava koostamine sümbolite ja sõnakaartide abil ja selle lugemine. Suunamisel piltskeemidena esitatud tööjuhiste lugemine.	Päevakava/nädalakava iseseisev koostamine Piltskeemidena esitatud tööjuhiste lugemine ja täitmine
Nimede (oma nimi, kaaslaste nimed) lugemine terviksõnameetodil.	Joonistäheddes kirjutatud sõnade, sõnaühendite, lühilause lugemine.	Sõnaühendi, lihtlause lugemine. Lihtsas keeles (ARE-keeles) tekstide lugemine. Teabeteksti, e-maili lugemine. Abiga info leidmine jõukohasteks kohandatud tekstist.

Tähekujude õppimine, eristamine teistest sümbolitest.	Joonistähtede õppimine/tundmine. Joonistähtede kirjutamise õppimine.	Kirjatähtede õppimine/tundmine. Kirjatähtedes kirjutatud sõnade, teksti lugemine.
Hääliku ja tähekuju seose kujundamine.	Tunneb tähti ja kirjutab lühikesi sõnu. Kirjutab oma nime.	Kirjatähtede, sõnade ja lühilause kirjutamine. Enda allkirja kirjutamine. Suur algustäht nimedes.
Peenmotoorika arendamine. Tähekujude õppimine erinevate meelte kaudu: tähekujude läbi kõndimine, maalimine, voolimine, kirjutamine erinevale pinnale erinevate vahenditega jms Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine. Joonistus- ja kirjutamisvahendite kasutama suunamine. Kritiseldamine, joonistamine, värvimine.	Ärakiri (ladumine, kirjutamine).	Lühilause või fraaside ärakiri. Kirjatähtede kirjutamise õppimine. Suur algustäht nimedes, lause alguses. Kirjutamine igapäevaelus (allkiri, blankettide täitmine jms).

Teema: Digipädevus

Õpitulemused

Digipädevus	Digipädevus	Digipädevus
kasutab koostegevuses enese väljendamiseks talle igapäevaselt olulisi digivahendeid.	oskab õppetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu interneti kasutamisega.	kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat.

Soovituslik õppesisu

Digipädevused		
Kasutab mängulises koostegevuses tuttavaid digivahendeid põhjus-tagajärg seoste loomise kujunemiseks.	Valib etteantud valiku alusel meelepärase arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid.	Tuttava arvutimängu kasutamine. Kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades.
Koostegevuses interaktiivsete keskkondade kasutamine.	Suunamisel interaktiivsete õppe keskkondade ohutu kasutamine.	Interaktiivsete õppe keskkondade kasutamine.
Koostegevuses (äratrükk) vajaliku info otsimine internetist.	Arvutiklaviatuuri tundmaõppimine, ärakiri arvutis. Suunamisel digivahendite kasutamine vajaliku info saamiseks.	Kirjutamine nutiseadmes. Iseseisev digivahendite kasutamine vajaliku info saamiseks.
Vajadusel/võimalusel kõnet asendava või toetava suhtlustahvli ja/ või digivahendi kasutamine koostegevuses enda soovide väljendamiseks.	Vajadusel kõnet asendava või toetava suhtlustahvli ja/ või digivahendi kasutamine suunamisel enda soovide ja mõtete väljendamiseks.	Vajadusel kõnet asendava või toetava suhtlustahvli ja/ või digivahendi kasutamine enda soovide ja mõtete väljendamiseks.

Matemaatika

Õppeaine kirjeldus

Matemaatika esmaseks ülesandeks toimetulekuõppes on luua selline mõisteline/sõnaline ja tegevuslik baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevate esemete ja nähtuste maailmas. Koos sellega luuakse ka eeldused mõista ja mõtestada mitmeid olmes, õpingutes ja töös kasutatavaid seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline sotsiaalne matemaatika ja praktiliste ülesannete lahendamise oskus.

Matemaatikaalased teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevase eluga. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone.

Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvueelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse hulga elementide muutusi, hulga muutumise põhjuseid.

Õpetuse käigus õpitakse praktilises tegevuses orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes: kasutama mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritama praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid; mõistma ja kasutama praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboteid ja lihtsaid mudeleid.

Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele.

Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Harjutamisel kasutatakse mitmesuguseid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogia-alased algteadmised igapäevaelus.

Õpetuse eesmärgid

Esimesel ja teisel arengutasemel on õpilaste toimetulek tajuda oma ümbrust ruumis ja ajas erilise tähelepanu all. See aitab neil suhelda ümbrusega ning luua ka sõnaline ja tegevuslik baas matemaatika enda hilisemale õppimisele. Seepärast alustataksegi arvude õppimisega (10 piires) ja arvutamisega (5 piires) alles teisel õppetasel. Arvude toel võetakse siis kasutusele ka õpilaste igapäevaelus enamkasutatavad suurused ja nende saamiseks vajalikud mõõtmistegevused ning mõõtmisvahendid.

Kolmandal arengutasemel muutub matemaatika ainekesksemaks, kuid jääb endiselt üldõpetusliku õppeviisi raamesse. Samas tugevneb õpetamise sotsiaalne suunitus, hakkab domineerima nn sotsiaalmatemaatika. See käsitlusviis eeldab, et igal võimalusel seostatakse õpitu õpilaste olme ja igapäevategevuste mõtestamisega. Õpitud arve ja arvutamist, erinevaid mõõtmisi ja mõõduühikuid saab intellektipuudega õpilastele arusaadavaks ja vajalikuks teha ainult läbi neile vajalike praktiliste ülesannete ja tegevuste.

Sellel õppetasel võib arvude tundmaõppimist ja arvutamist individuaalsete õppekavade raames laieneda ka 100-ni. Võrreldes varasemaga pööratakse siin rohkem tähelepanu ka aja-, raha- ja pikkusühikute tundmisele ja kasutamisele. Õpilaste suutlikkust ja elus toimetulekut

silmas pidades on soovitatav arvutamisel kasutada ka abivahendeid, nt kalkulaatorit ja lihtsaid arvutimänge.

Matemaatika õpetamise eesmärkide realiseerimise üheks oluliseks teguriks on õpetaja vabadus õppesisu valikul ja selle õpetamisel arvestada õpilase konkreetseid arengunäitajaid, tema taju, mälu, mõtlemise ja motoorika arengutaset.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Põhitaotluseks on kujundada oskus tajuda ümbritsevaid esemeid ja nähtuseid ning suutlikkus märgata ja sõnastada neile omaseid tunnuseid. Praktiliste tegevuste kaudu areneb oskus vaadelda ning eristada erinevatest esemetest koosnevaid hulki.	Õpetatakse suurustunnuseid, ruumisuhteid, aja- ja kujundimõisteid ning nende seostamist ümbritsevate esemete ja nähtustega.	Rõhuasetus on sotsiaalmatemaatikal. Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud matemaatilisi mõisteid. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone.
Õpilast suunatakse koostevõimes jälgima ja matkima arvsõnade kasutamist loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel. Harjutatakse kahest esemest koosnevate hulkade tajumist.	Õpitakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires. Lahendatakse lihtsaid matemaatilisi jutukesi.	Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine.

Õpetatakse mõõtma läbi kehatunnetuse ja erinevate igapäevaste esemete abil.	Praktilises tegevuses kasutatakse suunatult mõõtevahendeid, tutvustatakse mõõtühikuid.	Õpilast suunatakse iseseisvalt kasutama mõõtevahendeid praktilises tegevuses.
Õpetatakse igapäevastes olukordades oma tegevusi öö ja päeva rütmiga seostama ning suunatakse piltpäevaplaani järgima.	Õpetatakse orienteeruma ajas, eristama mõisteid eile, täna, homme ning planeerima oma tegevusi lähtudes päevaplaanist, ööpäeva osadest ning nädalapäevadest.	Õpetatakse iseseisvalt oma aega planeerima, selleks kalendrit ja päevaplaani kasutama
Õpetatakse koostegevuses praktilistes situatsioonides ära tundma raha ja selle kasutamise otstarvet.	Tutvustatakse õpitud arvuvalla piires raha ja rollimängude või reaalsete olukordade kaudu selle kasutamist igapäevastes situatsioonides.	Õpitakse iseseisvalt sooritama igapäevaseid oste ning raha kasutust planeerima õpitud arvuvalla piires.
Õpetamisel on olulisel kohal mängulised tegevused. Kasutatakse koostegevuses digivahendeid.	Õppetöös kasutatakse erinevaid laua-ja arvutimänge. Suunatakse kasutama tuttavaid digivahendeid.	Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Suunatakse mängima iseseisvalt õpitud lauamänge.

Lõiming

Lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi

elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides matemaatika aine soovituslikes teemavaldkondades.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Matemaatika aines käsitletavate teemade ja praktilise tegevuse kaudu hakkavad õpilased tajuma ennast ja ümbritsevat keskkonda. Minapildi kujundamisega suunatud tegutsemise kaudu kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja ümbritsevatest inimestest. Erinevate elulis-praktiliste ülesannete ja temaatiliste eluliste matemaatiliste jutukeste lahendamise läbi avardub õpilaste silmaring ja areneb tähelepanu ning mõtlemisoskus. Matemaatika teemade lõimimise tulemusel, nt kehataju arendamine, ajamõisted, raha, elulised matemaatilised jutukesed jne, õpivad õpilased käituma vastavalt üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele. Matemaatika aine raames esitatud ülesannete lahendamisel suunatakse õpilasi vaatlema probleemi erinevatest vaatenurkadest ning tajuma teavet, mis võib olla esitatud erinevatel viisidel. Suunatakse otsima lisateavet, esitama lisaküsimusi ja nendele vastuseid leidma.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õppetegevus matemaatika aines toimub enamasti mängude ja praktiliste tegevuste kaudu individuaal-, paaris- või rühmatöö kaudu. Matemaatilistele probleemidele lahenduste otsimisel kaasatakse õpilasi ühisaruteludesse. Ühiselt tegutsedes õpivad õpilased märkama ja arvestama enda isiklike huvisid ja mõtteid ning rühma kui terviku huvisid ja mõtteid.

Enesemääratluspädevus

Ühises mängus, rühmatöös, õppekäikudel jms kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja kaaslastest. Õppides mõistma ja aktsepteerima enda ja kaaslaste eripära kujuneb õpilastel positiivne suhtumine iseendasse ja kaaslastesse, samuti enda perekonda, klassi, kooli, kodumaasse. Praktiliste eluliste matemaatiliste olukordade lahendamise kaudu õpivad õpilased märkama enda ja kaaslaste abivajadust, abi küsima ja seda pakkuma. Matemaatika aines omandatud elulis-praktilised oskused ja teadmised toetavad õpilaste toimetulemist igapäevastes elulistes olukordades: isikliku hügieeni eest hoolitsemisel, sisseostude sooritamisel, toiduvalmistamisel, ajaliste kokkulepete sõlmimisel jms.

Õpipädevus

Matemaatika õpetamisel on oluline, et õpilased saaksid uusi kogemusi, oskusi ja teadmisi eluliste probleemide võimalikult iseseisvaks lahendamiseks. Matemaatikaülesannete lahendamisel õpivad õpilased situatsioonile lähenema erinevatest vaatenurkadest, otsima lahendusi probleemidele ning oma tegevusi ja valikuid põhjendama. Olulisel kohal on õpilase kaasamine õppeprotsessi valikute tegemisse, mille kaudu areneb õpimotivatsioon ja huvi toimuva vastu. Õpilasi suunatakse järjest iseseisvamalt täitma jõukohaseid õpiülesandeid ning teostama suunamisel enesekontrolli praktiliste tegevuste kaudu.

Suhtluspädevus

Õpilased õpivad aru saama suuliselt, graafiliselt, nt pildi, joonise, tabeli, diagrammi, graafiku jms abil, ja tekstina esitatud teabest ning sellest lähtuvalt tegutsema. Õpilasi suunatakse matemaatiliste probleemide lahendamise kaudu avaldama oma arvamust, edastama infot. Mänguliste ja eluliste õppesituatsioonide käigus kujunevad õpilastel elulised suhtlemisoskused.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Matemaatika õppimise tulemusel kujunevad õpilastel elulised oskused ja teadmised igapäevaste probleemide lahendamiseks. Erinevate matemaatika aine teemade lõimimise tulemusel kujuneb õpilastel alus eneseteenindusoskuse, õpioskuste ja lihtsate tööoskuste omandamiseks. Õpilased õpivad orienteeruma ajas. Õpilasi suunatakse märkama aja kulgu ning kasutama kalendrit ja kella enda igapäevategevuste planeerimisel. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased kasutama erinevaid koduses majapidamises kasutatavaid seadmeid, nt kellad, kaalud, kalkulaator jms.

Ettevõtlikkuspädevus

Matemaatika aine raames mänguliste ja eluliste situatsioonide kaudu õpetakse mõistma raha otstarvet. Raha õpitakse kasutama rollimängudes, eluliste poeskäikude jm raames. Samuti on võimalik näiteks projektipõhise õppe raames korraldada koolis õpilaskohvikuid, laatasid jms. Kirjeldatud tegevused annavad õpilastele võimaluse tegeleda jõukohasel tasemel ettevõtlusega, toetavad raha kui maksevahendi tähtsuse mõistmist ning kasutamist.

Digipädevus

Matemaatika aine õppimisel kasutatakse õpilastele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Igapäevase õppetegevuse osana suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavat kommunikaatorit.

Lõiming õppeainetega

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainete ja tegevustega. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, õpetamine seostatakse igapäevase eluga.

Elu- ja toimetulekuõpe. Eesmärgiks on suurendada õpilase iseseisvust igapäevaoskustega toimetulekuks ning õpiülesannete täitmisel seoses matemaatiliste pädevustega. Õpilane õpib orienteeruma ajas: tunneb nädalapäevade, kuude ja aastaaegade järjestust. Orienteerub kalendris. Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi. Tegutseb lihtkorralduste alusel ning õpitud ruumisuhteid mõistes ja

kasutades. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. Tunneb käibelolevaid rahaühikuid ning oskab mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. Osaleb vabaajategevustes mõnes õpitud laua- või arvutimängus.

Eesti keel. Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone (sh tekstülesandeid). Põhjus-tagajärg suhete mõistmisel taotletakse üldistamist ja iseloomulike omaduste märkamist. Igapäevase kõne mõistmine ja praktikasse rakendamine. Aja-, ruumi-, värvuse-, suuruse, hulga ja arvumõistete tundmine ja nimetamine sõna/viipe/piktogrammi abil.

Tööõpe. Tööõpetus on otseselt seotud kõigi matemaatiliste pädevustega (rühmitamine, loendamine, suurskujutlused, ruumikujutlused, ajakujutlused, geomeetrilised kujundid) ning õpilase tegevusel tööõpetuses on praktiline tagajärg, vigu märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Taotletakse matemaatikapädevuse kujunemist: suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes, kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult); mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid, rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes; teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Kunst ja käeline tegevus. Õpilane õpib eristama esemeid ja nende kujutisi (3–4) värvuse, suuruse, vormi järgi; võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi; eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi ning ka rühmitab. Orienteerub paberil ruumikujutluste abil. Eristab tegevuste ajalist järjestust: praegu, enne, pärast.

Muusika ja rütmika. Loendamise õpetamiseks kasutatakse erisuguseid rütmipille ja helide loendamist. Ruumikujutluste arendamiseks kasutatakse liikumist vastavalt muusika tunnustele. Ajakujutluste õppimiseks kasutatakse muusikapalu ja laule aastaaegadest, kuudest, nädalapäevadest ja kellast. Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha ja suunama liigutusi läbi erinevate üldkehaliste harjutuste ja liikumismängude kaudu.

Liikumisõpetus. Õppides mõisteid nagu pikkus, distants, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning õpetatakse õpilast oma keha tunnetama ning ruumis orienteeruma.

Arvutiõpetus. Matemaatikapädevuse kujunemise harjutamisel kasutatakse abiks mitmesugust õpitarkvara. Ruumimõistete kasutamine orienteerudes arvutiekraanil. Kasutab mõnd õpitud arvutimängu.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Hindamisel arvestatakse püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Matemaatika ainekava I–III arengutasemele

Maht

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1. klass 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi	3.–4. klass 4 tundi nädalas, õppeaastas 140 tundi	7.–9. klass 5 tundi nädalas, õppeaastas 175 tundi
2. klass 3 tundi nädalas, õppeaastas 105 tundi	5.–6. klass 5 tundi nädalas, õppeaastas 175 tundi	Alates 7. klass on 1 tund matemaatikat nädala arvutiõpetusena. Lisa-astatel 3 tundi nädalas, 105 tundi õppeaastas.

Teema: tegevused esemetega

Õpitulemused

Tegevused esemetega		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: - eristab esemeid ja nende kujutisi (3–4 elementi) värvuse, suuruse, vormi järgi; - kõrvutab esemeid paaride moodustamiseks;	Õpilane: - võrdleb esemeid ja nende kujutisi õpitud suurustunnuste järgi; - koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada;	Õpilane: võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud suurustunnuste järgi;

Õppesisu ja –tegevused

Tegevused esemetega		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Esemete (iseenda ja teiste riietuse, mänguasjade, loomade, puuviljade, pereliikmete, liiklus- ja õppevahendite jms) vaatlemine ja nende iseloomulike tunnuste (otstarbe, värvuse jms) nimetamine. Olmeesemete jaotamine otstarbe järgi.	Olmes, õppetöös, koolis, kodus ja looduses leiduvate esemete vaatlemine ja nende kirjeldamine oluliste tunnuste esiletoomise teel.	Olmes, õppetöös, koolis, kodus ja looduses leiduvate esemete ja kujutiste võrdlemine ning erinevate jadade koostamine õpitud suurustunnuste järgi.

Teema: Hulgakujutlused

Õpitulemused

Hulgakujutlused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: - eristab hulki üks/palju; seostab hulga arvuga 1–2; - ühendab hulki ja eraldab osahulki; - osaleb mängulises tegevuses matemaatilise jutukese lahendamisel.	Õpilane: - loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 1–10 piires; - suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi ülesandeid hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise kohta; - vastab küsimusele <i>mitu?</i> õpitu ulatuses.	Õpilane: - loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numbri õpitud arvuvalla piires; - koostab matemaatilisi jutukesi etteantud hulkade järgi; - suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisted <i>rohkem</i>, <i>vähem</i>, <i>ühepalju</i>; - jaotab praktiliste tegevustega hulki erinevateks

		osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks.

Õppesisu ja –tegevused

Hulgakujuhlused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Objektide rühma vaatlemine. Hulga suuruse tajumine: üks-palju. Standardsete hulkade tajumine. Hulk-arv seos ilma loendamiseta: kuni 2 elementi hulgas, hulkade ja hulgakaartide tajumine. Erinevate esemete rühmitamine ühe ühise tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi. Etteantud tunnuse järgi esemete hulgast ühe eseme leidmine. Sõnade üks ja palju eristamine ja praktiline kasutamine. Ühe ja sama tunnusega esemetest 1–2 esemelise hulga moodustamine. Esemete hulgale ühe eseme lisamine ja hulgast ühe eseme äravõtmine. Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks - ühendamiseks, osahulga eraldamiseks.	Hulga samaväärsuse säilimine elementide asukoha ja paigutuse muutumisel. Kuni kolmest esemest koosnevate hulkade simultaanse (pilguga haaratava) tajumise treenimine. Kahe erineva hulga esemetest paaride moodustamine (peale või kõrvu asetamise teel) ning paariliste järgi esemete hulkade võrdlemine (nt ringidest ja ruutudest paaride moodustamisel üks ring jäi paariliseta – ringe on rohkem kui ruute ehk ruute on vähem kui ringe; kõik ruudud leidsid ringidest paarilise – ringe ja ruute on võrdselt ehk sama palju ehk ühepalju, rohkem, vähem). Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine üks-ühesele vastavusele toetudes. Hulkade moodustamine elementide (võta pallid), arvu (võta kaks), elementide ühe kuni kahe tunnuse (võta suured punased), arvu ja tunnuse järgi (võta kaks suurt palli).	Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine. Hulkade praktiline ühendamine, eraldamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus. Mitmest geomeetrisest kujundist koosnevate jadade koostamine näidise järgi. Objektide ja graafiliste kujutiste rühmitamine sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel. Matemaatiliste jutukeste koostamine põhinedes etteantud hulkadele.

	Hulga elementide loendamine 10 piires.	

Teema: kujutluse loomine arvust, tehted arvudega

Õpitulemused

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) eristab hulki üks/palju; seostab hulga arvuga 1–2; 2) eristab numbreid teistest sümbolitest.	Õpilane: 1) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 1–10 piires; 2) teab naturaalarvude järjestust 1–10; 3) loeb ja kirjutab õpitud numbreid; 4) liidab ja lahutab loendamise teel viie piires; 5) tunneb ja oskab abiga kasutada aritmeetilisi tehtemärke: +, −, =; 6) kasutab suunatult kalkulaatorit; 7) vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses.	Õpilane: - koostab kasvavaid ja kahanevaid arvujadasid õpitud arvuvalla piires; - koostab mitmest geomeetrilisest kujundist koosnevat jada näidise järgi;

Õppesisu ja -tegevused

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega Arv kui hulga tunnus: hulk-arv seos. Erinevatest asjadest hulkade loomine. Erinevate hulkade võrdlemine: üks ja palju. Suuliste instruksioonide alusel leidmine kus on üks ja palju. Võimalikult sagedane arvsõnade üks, kaks, kolm, neli ja viis kasutamine loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel (esialgu õpetaja vastava tegevuse jälgimisel ja matkimisel). Kuni kolmest esemest koosnevate hulkade simultaanse (pilguga haaratava) tajumise treenimine. Täringutel olevate arvkujundite meeldejäätmine ja täringumängude mängimine. Numbrite kuju tundmine. Numbrite eristamine tähtedest, geomeetrilistest kujunditest, muudest objektidest. Numbrite piirjoonestamine, kirjutamine koostegevuses, voolimine, konstrueerimine. Erinevalt kirjutatud ja kujundatud samade numbrite rühmitamine.	10 piires erinevate ülesannete sooritamine hulkade toel: hulkade moodustamine, koguse loendamine, võrdlemine. Uue arvu moodustamine eelmisele ühe juurdelisamise teel. Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine. Arvurida, arvu naabrid. Arvude õiges järjekorras nimetamine, panemine, kirjutamine. Arv-number. Seos hulk-arv-number. Järgarvud (esimene, teine, kolmas, neljas, viies). Arvu ja järgarvu vastandamine. Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis (liitehitus). Aritmeetiliste märkide tundmine ja kasutamine. Liitmise ja lahutamise loogika mõistmine. 5 piires liitmine ja lahutamine abivahendite abil. Kahetähtsuste numbrite moodustamine. Kirjutamine, lugemine, nimetamine. Kalkulaatoril olevate nuppude äratundmine ja leidmine. Kalkulaatori sihipärane kasutamine abiga.	Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid (arvutabel). Täiskümnete numeratsioon 100-ni. Arvuridade loomine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus. Liitmine ja lahutamine erinevate abivahendite abil õpitud arvuvalla piires. Mitmetähtsuste numbrite moodustamine. Kirjutamine, lugemine, nimetamine. Kalkulaatori iseseisev kasutamine elulistes olukorradades. Võimalikult sagedane esemete/kujutiste loendamine, seostamine hulga, arvu ja numbriga õpitud arvuvalla piires. Iseseisev helide ja liigutuste loendamine

Loendamine vastavalt õpilase võimetele. Koostegevuses helide ja liigutuste loendamine. Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele (eeltöö liitmisele ja lahutamisele).	Võimalikult sagedane arvsõnade üks, kaks, kolm, neli ja viis kasutamine loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel (esialgu õpetaja vastava tegevuse jälgimisel ja matkimisel). Täringutel olevate arvkujundite meeldejätmise ja täringumängude mängimine. Suunatult helide ja liigutuste loendamine.	

Teema: Suuruskujutlused

Õpitulemused

Suuruskujutlused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: eristab suunatult eri meeltega objekti mõõdetavaid tunnuseid praktilises tegevuses (suur-väike, suurem-väiksem pikk-lühike, pikem-lühem).	Õpilane: mõistab ja võrdleb suurustunnuste alusel lai-kitsas, laiem-kitsam; kõrge-madal; kõrgem-madalam.	Õpilane: mõistab ja võrdleb suurustunnuste alusel õhuke-paks, õhem-paksem; sügav-madal, sügavam-madalam.

Õppesisu ja -tegevused

Suuruskujutlused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Kahe eseme võrdlemine tunnuste suur- väike, suurem- väiksem, sama suured ehk ühesuurused, pikk- lühike, pikem- lühem, sama pikad ehk ühepikkused järgi. Antud tunnuste järgi esemete leidmine. Iseenda ja ümbruse kirjeldamine suurustunnuste abil.	4–5 eseme järjestamine (kasvavalt või kahanevalt) eelmisel õppetasel kasutusele võetud suurustunnuste järgi. Kahe eseme võrdlemine tunnuste lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused, kõige kitsam, kõige laiem, kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused, kõige kõrgem abil, ühesuurused. Õpitud suurustunnuste kasutamine 4–5 eseme järjestamisel. Esemete hulgast etteantud tunnuse järgi 3–4 eseme leidmine. Esemete hulga jaotamine kahe antud suurustunnuse alusel.	Esemete järjestamine (kasvavalt või kahanevalt) ja võrdlemine kasutusele võetud suurustunnuste järgi. (paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi). Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madalam, see kuusk on kõige kõrgem). Objektide ja graafiliste kujutiste kogumist sarnaste esemete leidmine 2-4 tunnuse alusel. Praktiline tegevus raske-kerge; raskem-kergem. Tegevus mõõtekannuga. Tegevused aias, basseinis, köögis. Suurustunnuste hindamine vaatluse tulemusel.

Teema: Ruumikujutlused

Õpitulemused

Ruumikujutlused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades, kasutab praktilises tegevuses suunatult ruumisuhteid vasakul-paremal, sees-väljas, ees, taga, kõrval, asetab esemeid nimetatud kohale; mõistab praktilises tegevuses ruumisuhteid all, üleval, ees, taga, kõrval seoses enda kehaga;	Õpilane: mõistab ja tajub ruumisuhteid vasakul/paremal oma keha , teise objekti suhtes; asetab esemeid nimetatud kohale, oskab määrata esemete asukohta ja mõistab ruumisuhteid sees-väljas, sisse-välja, üleval-all, ülemine-alumine; peal; ees-tagat, kõrval, juures, vahel, keskel, kaugel-lähedal piires.	Õpilane: määrab objekti asukohta ruumis arvestades kahte parameetrit; täidab ruumisuhteid sisaldavaid tegevusjuhiseid.

Õppesisu ja -tegevused

Ruumikujutlused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Oma keha tajumine. Kehaosad. Tunnuste ülal- all, üles-alla, ees- taga, ette- taha, peal, paremal-vasakul, mängulises tegevuses kõrval, keskel ja juures kasutamine endast lähtuvalt. Antud tunnuste järgi esemete otsimine ruumis.	Eseme asukoha määramine õpilase kehast ja teistest objektidest lähtuvalt. Oma kehaosade kirjeldamine asenditunnuste abil. Parema - vasaku poole leidmine, nendest lähtuvalt asukoha määramine. Esemete asetamine paremale - vasakule. Tunnuste sees-väljas, sisse-välja, vahel, järel, peal, kohal, kaugel-lähedal kasutamine ümbritsevate esemete asukoha määramisel.	Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise esemete suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal. Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine. Orienteerumine ruumis / tasapinnal kahe parameetri raames: all - paremal, üleval vasakul jne. Looduses olevate esemete (puude, põõsaste, majade jms) kirjeldamine suurus- ja asendimõistete abil. Oma liikumiste (käimise, jooksmise) ja liigutuste (nt võimlemisel) muutmine tegevusjuhiste järgi.

Teema: Ajakujutlused

Õpitulemused

Ajakujutlused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: eristab suunatult toetudes näitlikule materjalile või piltidele tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast seostab igapäevategevusi ööpäevarütmiga, nimetab suunamisel käesolevat aastaaega; oskab suunamisel seostada oma sünnipäeva aastaajaga; järgib suunatult piltpäevaplaani;	Õpilane: eristab tegevusi ja sündmusi eile, täna, homme; teab ööpäevaosasid, nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi; seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega, jälgib ja järgib päevaplaani; teab oma vanust ja sünnipäeva; tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega;	Õpilane: kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaategadega seostab sündmused ajaga; eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast; kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaategadega; koostab, jälgib ja järgib päeva- ja nädalaplaani; teab kellaaja märkimise viise ja tunneb kella veerand- ja kolmveerandtunni täpsusega; seostab kellaaja igapäevategevustega;

Õppesisu ja -tegevused

Ajakujutlused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Ajamõistete öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, õppetund, vahetund, kasutamine iseenda, klassi ja kooli iseloomulike tegevuste kirjeldamisel.	Ajatunnuste eile, täna, homme, enne, pärast, kiiresti, ruttu, kaua kasutamine oma tegevuste kirjeldamisel.	Ajatunnused praegu, enne, pärast seostamine tegevuste planeerimiseks. Aasta. Kuude nimetused.

Inimeste tüüpilised tegevused päeval, öösel. Isikliku päevaplaani täitmine: praegu, enne, pärast, samal ajal. Ajaseoste kasutamine ööpäevaste tegevuste kirjeldamisel. Koolipäevad ja puhkepäevad. Nädalapäevade seostamine koolipäevadega koostegevuses. Nädalapäevade PCS piltide, piktogrammide vm pildilise materjalina esitatult ära tundmine, seostamine vastavate värvide ja tähtedega. Enda sünnipäeva aastaag. Aastaaegade olemuse esmane kirjeldamine tajutavate looduse tunnuste järgi.	Suunatud lähituleviku plaanide tegemine. Nädalapäevade nimetuste tundmine õiges järjekorras, kooli- ja puhkepäevade eristamine. Kella tundmine täis- ja pooltundides, nende seostamine igapäevategevustega. Täis- ja pooltunni määramine mehaaniliste ja elektrooniliste kellade abil. Päevakava jälgimine ja järgimine. Oma vanuse ja sünnipäeva teadmine. Aastaaegade ja nende järgnevuse seostamine muudatustega looduses, inimeste erinevate töödega aias ning pühadega.	Kuude seostamine aastaaegadega. Kalender, selle praktiline kasutamine, seostab tähtpäevad, üritused jm aastaaegade ja oluliste kuupäevadega. Päevakava koostamine, ürituste sidumine algus- ja lõpuaegadega. Kella tundmine- täis- ja pooltund, veerandtund ja kolmveerandtund. Analoog ja digitaalne kell. Ennelõunane ja pärastlõunane kellaeg, nt 8:00 - 20:00, 9:00 - 21:00 jne. Vajalike kellaegade leidmine teabetekstist. Aja planeerimine seoses enda tegevusega. Plaanide tegemine. Kellaaja seostamine igapäevategevustega. Ajakavad: tv-kava, sõiduplaan, elektrooniline tabloo, kohtumised, visiidi aeg jms. Klassikaaslaste ja oma pereliikmete vanuste märkimine. Põlvkondade vahelised seosed perekonnas, vanuse võrdlemine.

Teema: Vormikujutlused

Õpitulemused

Vormikujutlused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi; Esemete eristamine tunnuste ümmargune ja kandiline järgi. Ruumist, mänguasjade hulgast ning nendega tutvumine vaadeldes ja kompides. Piltidelt ümmarguste ja kandiliste esemete otsimine.	Õpilane: tunneb õpitud geomeetrilisi kujundeid (nimetab ring, kolmnurk, nelinurk), oskab neid nimetada; leiab ümbritsevast keskkonnast vastavakujulisi esemeid; võrdleb esemeid ja nende kujutisi õpitud vormitunnuste järgi; koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada; tunneb õpitud geomeetrilisi kujundeid, oskab neid nimetada; leiab ümbritsevast keskkonnast vastavakujulisi esemeid; rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi kahe etteantud tunnuse alusel.	Õpilane: võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud vormitunnuste järgi; koostab näidise järgi mitmest geomeetrilisest kujundist koosneva jada; rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel. Tutvumine kujundiga riskülik. Ringide, kolmnurkade, ruutude ja riskülikute joonestamine šablooni abil paksemale paberile ning nende kujundite väljalõikamine ja värvimine. Saadud kujunditest mustrite ladumine.

Õppesisu ja -tegevused

Vormikujutlused

I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Ümmargused ja kandilised objektid. Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kuju-värvuse ja kuju-suuruse järgi näidisele toetudes. Esemete ja graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk, nelinurk) rühmitamine kuju (ümmargune, kandiline) järgi. Graafiliste kujutiste kopeerimine (joonte tõmbamine).	Objektide võrdlemine kuju järgi. Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine. Mustrite koostamine. Erisuurustega geomeetrilistest kujunditest jadade koostamine kahanevas ja kasvavas järjekorras. Esemete piltide järgi võrdlemine (nelinurk/kandiline - teler, ring - pall jne).	Mustrite koostamine. Geomeetrilistest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades. Eluline märkamine, mis kujuga on ümbritsevad objektid (maja nagu ristkülik, kändu pind nagu ring, aken nagu nelinurk jne).

Teema: kujutluse loomine arvust, tehted arvudega

Õpitulemused

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) eristab hulki üks/palju; seostab hulga arvuga 1–2; 2) eristab numbreid teistest sümbolitest.	Õpilane: 1) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numברי 1–10 piires; 2) teab naturaalarvude järjestust 1–10; 3) loeb ja kirjutab õpitud numbreid; 4) liidab ja lahutab loendamise teel viie piires; 5) tunneb ja oskab abiga kasutada aritmeetilisi tehtemärke: +, –, =; 6) kasutab suunatult kalkulaatorit; 7) vastab küsimusele <i>mitu?</i> õpitu ulatuses.	Õpilane: 1) loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numברי õpitud arvuvalla piires; 2) teab naturaalarvude järjestust õpitud arvuvalla piires, loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbreid; 3) liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires.

Õppesisu ja -tegevused

Kujutluse loomine arvust, tehted arvudega		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Arv kui hulga tunnus: hulk-arv seos. Erinevatest asjadest hulkade loomine. Erinevate hulkade võrdlemine: üks ja palju. Suuliste instruksioonide alusel leidmine kus on üks ja palju. Hulga arvuga seostamine kahe piires.	10 piires erinevate ülesannete sooritamine hulkade toel: hulkade moodustamine, koguse loendamine, võrdlemine. Uue arvu moodustamine eelmisele ühe juurdelisamise teel. Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine. Arvurida, arvu naabrid.	Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid (arvutabel) Täiskümnete numeratsioon 100-ni.

Numbrite kuju tundmine. Numbrite eristamine tähtedest, geomeetrilistest kujunditest, muudest objektidest. Numbrite piirjoonestamine, kirjutamine, voolimine, konstrueerimine. Erinevalt kirjutatud ja kujundatud samade numbrite rühmitamine. Loendamine vastavalt õpilase võimetele. Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele (eeltöö liitmisele ja lahutamisele).	Arvude õiges järjekorras nimetamine, panemine, kirjutamine. Arv-number. Seos hulk-arv-number. Järgarvud (esimene, teine, kolmas, neljas, viies). Arvu ja järgarvu vastandamine. Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis (liitehitus). Aritmeetiliste märkide tundmine ja kasutamine. Liitmise ja lahutamise loogika mõistmine. 5 piires liitmine ja lahutamine abivahendite abil. Kahekohaliste numbrite moodustamine. Kirjutamine, lugemine, nimetamine. Kalkulaatoril olevate nuppude äratundmine ja leidmine. Kalkulaatori sihipärane kasutamine abiga.	Arvuridade loomine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus. Liitmine ja lahutamine erinevate abivahendite abil õpitud arvuvalla piires. Mitmekohaliste numbrite moodustamine. Kirjutamine, lugemine, nimetamine. Kalkulaatori iseseisev kasutamine elulistes olukoradades.

Teema: Raha

Õpitulemused

Raha		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: omab ettekujutust raha olemasolust ja funktsioonist; kasutab koostegevuses mängulistes või praktilistes situatsioonides raha;	Õpilane: tunneb käibelolevaid rahaühikuid õpitud arvuvalla piires, teab pangakaardi kasutamise võimalusi; eristab 1- ja 2-euroseid münte eurosentidest; kasutab suunamisel raha ostude eest maksmisel.	Õpilane: kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; kasutab raha või pangakaarti maksmisel;

Õppesisu ja -tegevused

Raha		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Raha otstarve mõistmine. Erinevus paberraha ja mündite vahel. Rahatähtede ja müntide aplikatsioonide kasutamine ostu-müügi mängudes. Sarnaste rahaühikute leidmine ja rühmitamine. Müntide suuruse alusel võrdlemine / rühmitamine. Elementaarsed poemängud.	5-, 10-, 20-, 50-eurosed rahatähed, 1- ja 2 eurone münt ning 1-, 2-, 5- ja 10-sendised mündid. Sendid, eristamine euromüntidest. Paberraha vahetamine. Rahatähtede ja müntide aplikatsioonide kasutamine ostu-müügi mängudes. Pangakaardi kasutamine mängulises situatsioonis, pin-kood. Raha kasutamine suunamisel ostude, maksete tegemisel. Pangakaardi, kinkekaardi, kliendikaardi otstarve ja kasutus.	Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, toetus, sisseostud, üür, erinevad teenused, jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine. Eelarve koostamine, oma tulude ja kulude kokku lugemine. Raha kokkuhoid. Hindade liitmine kalkulaatori abil. Olemasoleva raha võrdlemine eseme hinnaga. Ostude eest tasumine. Ostu eelarve planeerimine. Raha summa saamine mitmest erinevast rahaühikust (euro = 50+50 senti; 20+20+20+20+20senti jne).

		Eurode vahetamine suuremate või väiksemate rahade (rahatahtede) vastu Kaupluste hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hindade võrdlemine. Hinna ja olemasoleva raha seos. Mõisted: jätkub/ei jätku raha. Teiste riigi rahaühikute tutvustamine ja nende erinevus Eesti (Euroopa) omadest.

Teema: Mõõtmine ja mõõtühikud

Õpitulemused

Mõõtmine ja mõõduühikud		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: eristab suunatult objekti mõõdetavaid tunnuseid praktilises tegevuses.	Õpilane: kasutab suunatult mõõtevahendeid praktilises tegevuses.(mõõdulint, kaal, termomeeter); oskab mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga; tajub lihastundlikkuse alusel raskemat ja kergemat; teab pikkusühikut meeter, raskusühikut kilogramm, mahuühikut liiter; sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid	Õpilane: oskab iseseisvalt mõõta ja õpitud mõõtevahenditega (mõõdulint, kaal, termomeeter, mõõtekannu) ning öelda mõõtmistulemuse; teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust; teab enamlevinud mõõtühikute lühendeid (kg, g, cm, m, km, l, dl, ml);

Õppesisu ja -tegevused

Mõõtmine ja mõõduühikud		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Mõisted pikk-lühike; suur-väike igapäevases praktilises tegevuses. Kaalumine käega, objekti raskuse tajumine. Objektide võrdlemine: kerge ja raske. Asjade võrdlemine pikkuse ja laiuse alusel. Koostegevuses joonlaua abil joonte tõmbamine . Õpilase kaalumine ja pikkuse mõõtmine medõe juures. Kraadiklaasi kasutamine.	Erinevad mõõduriistad: kaalud, joonlauad, mõõdulindid, mõõtekannud, termomeetrid. Eri mahuga anumad. Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine õpetaja antud mõõdupulgaga ja selle kaudu käelis-sõnalise mõõtmisoscuse kujundamine. Oma kasvu teistega võrdlemine rivi moodustamisel. Õpilaste mõõtmine õppesituatsioonis. Sirgjoone joonestamine etteantud mõõdu järgi. Sirgjoone mõõtmine. Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega, sõrmedega. Mõõtmistulemuste väljendamine nimega arvu abil. Pikkusühik sentimeeter ja meeter. Esmased kujutlused seostest kerge-raske, kergem-raskem. Raskusmõõt kilogramm, kaalumine mehaanilise ja elektroonilise kaaluga. Kilogramm.	Pikkusühikud: mm, cm, m, km. Raskusühikud: g, kg. Pikkuste mõõtmine mõõtejoonlaua ja mõõdulindiga sentimeetrites ja meetrites mõõtmistulemuse fikseerimine. Mõiste kilomeeter tutvustamine. Kaalumine - grammid ja kilogrammid. Mõõtmistulemuste võrdlemine. Õpilaste pikkus ja kaal, enda pikkuse ja kaalu teadmine. Järjestamine: pikka, keskmise või lühike kasvu. Mahuühikud: ml, dl, l. Mahu mõõtmine koduste vahenditega: klaas, lusikas, mõõtekann. Kaalu- ja mahuühikute kasutamine toiduvalmistamisel. Pakenditelt mõõtühikute leidmine ja lugemine.

	Õpilaste kaalumine õppesituatsioonis. Kaalumine lihasjõu abil. Eri raskusega objektide võrdlemine lihastundlikkuse alusel: kerge-raske, kergem-raskem, samasugused. Soojuse tunnetamine keha abi. Numbrid termomeetril, nende nimetamine., + - ja - kraadid, seostamine sooja ja külmaga.	Juhendamisel mõõtühikute teisendamine. Kodutehnika mõõteskaalade lugemine. Keha- (seostamine terve - haige), vee, toa- ja õhutemperatuuri (seostamine sobiva riietusega) mõõtmine termomeetritega.

Teema: Digivahendite kasutamine

Õpitulemused

Digivahendite kasutamine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: mängulises tegevuses kasutab koostevõttes tuttavaid digivahendeid, osaleb mõnes õpitud lauamängus;	Õpilane: valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid;	Õpilane: kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; oskab mängida lauamänge;

Õppesisu ja -tegevused

Digivahendite kasutamine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid (robotit või elektroonilist seadet) põhjus-tagajärg seoste loomise kujunemiseks.	Valib etteantud valiku alusel meelepärase arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid, nt robotit või elektroonilist seadet, et demonstreerida nähtust, sündmust, loogikat ning põhjus-tagajärg seoste loomise kujunemiseks. Interaktiivsete õppe keskkondade kasutamine. Suunamisel digivahendite kasutamine vajaliku info saamiseks (kuupäev, kell, kalkulaator, temperatuur).	Tuttava arvutimängu kasutamine. Mobiiltelefoni kasutamine arvutamiseks. Kasutab digivahendeid (robotit või elektroonilist seadet) eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; Interaktiivsete õppe keskkondade kasutamine . Iseseisev digivahendite kasutamine vajaliku info saamiseks (kuupäev, kell, kalkulaator, temperatuur).

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
- rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi (ühe) etteantud tunnuse alusel; - eristab numbreid teistest sümbolitest; - ühendab hulki ja eraldab osahulki; - osaleb mängulises tegevuses matemaatilise	- rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi kahe etteantud tunnuse alusel; - loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 10 piires; - vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. - teab naturaalarvude järjestust 1–10; - loeb ja kirjutab õpitud numbreid;	- rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel; - loendab esemeid seostab hulga, arvu ja numbri õpitud arvuvalla piires; - suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisted rohkem, vähem, ühepalju; - jaotab praktiliste tegevustega hulki

jutukese lahendamisel;	• liidab ja lahutab loendamise teel viie piires; • tunneb numbrikaarte ja aritmeetilisi tehtmärke (+, −, =) ning kasutab suunatult kalkulaatorit; • suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise ülesandeid;	erinevateks osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks. • teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses; • loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbraid; • liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires; • kasutab iseseisvalt kalkulaatorit igapäevaelus; • koostab matemaatilisi jutukesi etteantud hulkade järgi;

Teema: Sotsiaalmatemaatika. Eluliste probleemide lahendamine

Õpitulemused

Sotsiaalmatemaatika. Eluliste probleemide praktiline lahendamine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) osaleb mängulises tegevuses matemaatilise jutukese lahendamisel; 2) kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid, osaleb mõnes õpitud lauamängus.	Õpilane: 1) suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi ülesandeid hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise kohta; 2) valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid.	Õpilane: 1) kasutab kalkulaatorit igapäevaelus; 2) asutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; 3) oskab mängida lauamänge; 4) koostab ja lahendab elulise sisuga

		tekstülesandeid toetudes näitvahenditele ja praktilistele tegevustele.

Õppesisu ja tegevused

Sotsiaalmatemaatika. Eluliste probleemide praktiline lahendamine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks: ühendamiseks, osahulga eraldamiseks. Mängudes osalemine. Suunamisel oma järjekorra jälgimine. Erinevad (õppe)mängud tahvelarvutis, arvutis, SMART tahvlil jne. Õpperobotid.	Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest, hulkade ja mõõtude seostest: ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Kasutatakse praktiliselt läbitehtavaid ülesandeid, mille lahendus on saavutatav situatsioonpildile toetudes. Lauamängude valik vastavalt soovidele, situatsioonidele ja kaasmängijate arvule (paarismäng, rühmamäng). Lauamängude lihtsamate reeglite mõistmine, teistele selgitamine. Kalkulaatori kasutamine suunamisel. Digivahendite kasutamine. Haridusrobotite abil lihtsamate algoritmide sooritamine.	Elulise sisuga 1-tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannet sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega. Kalkulaatori kasutamine ja selle otstarve mõistmine. Kalkulaatori tarkvara leidmine ja kasutamine telefonis, tahvelarvutis, arvutis jne. Digivahendite kasutamine õppimiseks ja meelelahutuseks. Nende kahte otstarve eesmärkide vahe mõistmine. Digivahendite turvaline kasutus. Google maps'i abil marsruudi koostamine ja järgimine.

Kasutatavad õppematerjalid

I arengutase

- Leht, S., Salomon, S. (2014). *Matemaatika I. Arv ja number 1–5*. Töölehtede komplekt. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Merusk, M., Põldaru, A., Olt, M. (2002). *Lasteaia matemaatika*. Imavere: TÜ Shalom.
- Noor, E., Rohtla, I. (2012). *Matemaatika tööraamat koolieelikutele*. Tallinn: Koolibri.
- Värv, E. (2010). *Kukeaabitsa numbrivihik*. Tallinn: TEA Kirjastus.

II arengutase

- Belials, K. (2014, 2017). *Matemaatika tööraamat 1.klassile, I ja II osa*. Tallinn: Skriibus.
- Belials, K. (2015). *Matemaatika töölehed 1.klassile*. Tallinn: Skriibus.
- Belials, K. (2020). *Tere, arvumaa*. Tallinn: Skriibus.
- Kula, P. (2005). *Valmistume kooliks. 1. ja 2. osa*. Töövihik. Tallinn: Koolibri.
- Leht, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, III osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Leht, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, IV osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Merusk, M., Põldaru, A., Olt, M. (2002). *Lasteaia matemaatika*. Imavere: TÜ Shalom.
- Poopuu, S. (2009). *Kirjutun numbreid*. Töövihik koolieelikutele. Paide: Kuma.
- Salomon, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, II osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Saks, M., Lõhmus, T. (2020, 2021). *Matemaatika tööraamat 1. klassile, I–III osa*. Tallinn: Avita.
- Värv, E. (2005). *Mõtle ja arvuta, 1. ja 2. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Värv, E. (2000, 2001). *Matemaatika õpik-tööraamat, 1. klassile, 1., 2. ja 3. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Värv, E. (2003). *Matemaatika tööraamat, 2. klassile, 1., ja 2. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- *Harjutusi kooliminejale. Töövihik 5–7 aastastele*. Viljandi: Print Best, 2002.

III arengutase

- Kaskman, A., Kiidron, K., Kubri, K., Vares, M. (1995). *Matemaatika töövihik: 1. klass*. Tallinn: Avita.
- Leht, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, III osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Leht, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, IV osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Leht, S., Salomon, S. (2014). *Matemaatika I. Arv ja number 1–5*. Töölehtede komplekt. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Mutso, I. (2003). *Matemaatika tööraamat, 3. klassile, 1. osa*. Tartu: Atlex.
- Neare, V. (1988). *Matemaatika töövihik abikooli 4. klassile*. Tallinn : Eesti NSV Haridusministeerium.
- Poljarnõi, A., Nikolskaja, E. *Matemaatika ülesanded*.
- Põldaru, A., Olt, M. (2006). *Hulgavihik*. Imavere: Shalom.
- Salomon, S. (2014). *Matemaatika töölehtede komplekt, II osa*. Tallinn: Innove. Kättesaadav hev.edu.ee.
- Värv, E. (2003). *Matemaatika tööraamat, 2. klassile, 1. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Värv, E. (2004). *Matemaatika tööraamat, 2. klassile, 2. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Värv, E. (2005). *Mõtle ja arvuta, 1. ja 2. osa*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Värv, E. (2010). *Kukeaabitsa numbrivihik*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- *Ahoi, matemaatika*.
- *Koolieeliku matemaatika 1.osa, 4–6 aastastele*. Kõrveküla: Nutivihik, 2011.
- *Koolieeliku matemaatika, 2. osa, 5–7 aastastele*. Kõrveküla: Nutivihik, 2011.
- *Matemaatika töövihik 2. klassile, 2. osa*. Tallinn: Koolibri, 1994.
- *Matemaatika õpik tööraamat, 3. klass, 1. osa*.
- *Nutikas koolieelik ja talv. Talveteemalised harjutused matemaatikast, eesti keelest ja ümbritsevast maailmast*. Kõrveküla: Nutivihik, 2011.
- *Viie minuti mate. Lahedat harjutamist 6–8 aastastele*. Tallinn: Kirilill, 2006.

INTERAKTIIVSED KESKKONNAD:

- <https://www.eduten.com/>
- <https://www.10monkeys.com/ee/>
- <https://99math.com/>
- <https://www.opiq.ee/>
- <https://www.kooliksvalmis.ee/>
- <https://alpa.ee/haridusasutustele/>
- <https://www.matific.com/ee/et/home/>

Muusikaõpetus

Õppeaine kirjeldus

Muusikaõpetus toetab õpilase individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse kaudu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda. Muusikaõpetus arendab õpilase isiksust tervikuna, pakkudes talle esteetilist elamust, emotsionaalset naudingut, võimaldades õnnestumise kogemust.

Muusika on mina-tunde tugevdamise ja häirunud motoorika parendamise vahend. Muusika abil on õpilasel võimalik saavutada kontakt iseendaga ja kogeda maailma turvalisemana.

Musitseerides omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine, laululine tegevus;
- pillimäng;
- muusikalis- rütmiline liikumine;
- muusika kuulamine.

Õpetuse eesmärgid

Toimetulekuõppe muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb rõõmu muusikast ning tunnetab, teadvustab ja arendab musitseerimise kaudu oma võimeid;
- tunneb huvi muusika kui kunstiliigi vastu ning kujundab enda muusikalist maitset;
- mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt muusikaliste tegevuste kaudu;
- väärtustab muusikat ning muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
- teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone, osaleb selle edasikandmises.

Lõiming

Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga, soodustab suhtlemist ja kõne arengut. Koos teiste kunstiliikidega võimaldab muusikaõpetus luua laiemat pilti, täiendades käsitletavat teemat ainealaste teadmistega. Muusika kaudu saab kinnitada kõigis teistes toimetulekuõppekava järgi õpitud ainetes saadud teadmisi ning aktsepteeritavaid käitumisharjumusi. Muusika õppeaines lähtutakse elu ja toimetulekuõppe läbitavatest teemadest.

Elu- ja toimetulekuõpe. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. Kujuneb oskus valida vabaaja- ja harrastustegevusi seoses muusikaga – muusika kuulamine, pillimäng, laulmine, osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemises, rahvuskommete ja -tavade õpetamisel. Kinnistuvad teadmised erinevatest rahvakalendri tähtpäevadest ja nendega seotud kommetest. Annab võimaluse praktiliselt osaleda tähtpäevade tähistamisel.

Muusikaõpet saab ka seostada loodusõpetusega: elus- ja eluta loodus, elupaigad, ilm ja inimene käsitletakse muusikaõpetuse tundides juba eelnevalt mainitud õppetegevuste kaudu - kuulatakse muusikakatkendeid ja lauldakse laule loodusest ja looduses toimuvast, inimesest ja inimesega seotud eluvaldkondadest, taimedest, kodu- ja metsloomadest. Muusikatundi sobib hästi veel teema liikumine, mida muusikaõpetajad saavad kasutada muusikaliseks liikumiseks. Teemat minu kodumaa Eesti käsitletakse isamaaliste laulude õppimisega kaasneb riigiga seotud sümbolika arutlus. Isamaalisi laule kuulavad ja laulavad õpilased Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud aktuse ettevalmistamisel.

Õppides eesti loodust ja loodusobjekte võib meenutada nende kajastamist eesti rahvamuusikas, rahvaluules ning selle tähtsust eesti rahva elus, rikastades sel viisil loodusõpetuse tundi muusikaõpetuses õpituga.

Eesti keel. Muusika annab kommunikatsioonivõimaluse ja soodustab kõne arengut. Laulude keel on kujundlik ja tänu sellele rikastab õpilase sõnavara. Õpilast suunatakse hindama muusikat meeldib – ei meeldi-põhimõttel ja avaldama oma arvamust. Õpetatakse kuulamis- ja kuulmisoskust erinevate häälte kuulmise ja ka tekitamise läbi. Õpilasel kujuneb oskus eristada inimhääli teistest häältest; ning tunneb ära korduvad hääled ja müra ruumis ja looduses.

Õpilane õpib kasutama ja reguleerima oma häält ja hääletugevust läbi õpitud laste- ja rahvalaulu laulmise, lauldes nii valjult ja vaikselt ning muutes hääle tugevust. Muusikaõpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga.

Matemaatika. Muusikaõpetuses kasutatakse erisuguseid rütmipille loendamise õpetamiseks. Ruumikujutluste arendamiseks kasutatakse liikumist vastavalt muusika tunnustele, tunnetama oma keha ja suunama liigutusi. Ajakujutluste õppimiseks kasutatakse muusikapalu ja laule aastaegadest, kuudest, nädalapäevadest ja kellast.

Tööõpe. Mõlemat õppeainet siduv tegevus on lihtsamate pillide, eelkõige rütmipillide, valmistamine. See on suurepärane võimalus lõimimiseks – õpilased saavad teoreetilisi teadmisi pillide ehitusest ja kõla/heli tekitavast mehhanismist ning praktilisi oskusi, neid pille alul ise tehes ja edaspidi neil musitseerides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Kunst ja käeline tegevus. Muusikatundides on üheks muusika kuulamise meetodiks kuulnud muusikapala karakteri, sisu, meeleolu jne väljendamine kunstitegevustes. Muusika ja kunsti erinevate tegevuste omavaheline lõimimine aitab õpitud oskusi ja tehnikaid rakendades luua erinevaid kunstiteoseid. Samuti on võimalik ühendatult mõlemas aines kasutada loovaid rühma- ja individuaalseid töid.

Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Liikumisõpetus ja rütmika. Toimetulekuõppe õpilane õpib eelkõige mängu ja praktilise tegevuse kaudu. Väga heaks liikumisvõimaluseks on muusikaõpetuses õpitud laulumängud, ringmängud, muusikaline liikumine mida saab kasutada ka liikumisõpetuse ja rütmika tundides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Õpilane õpib tundma huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule kas käte, jalgade või keha liikumisega. Õpib matkima liigutusi, liigub õpetaja eeskujul. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Arvutiõpetus. Helisalvestuste kuulamine ja CD-kasutamine arvuti abil, muusikavideote vaatamine internetist.

Hindamine

Hindamisel kasutatakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendit.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja individuaalse arengu kohta, motiveerib õpilast paremale tulemusele ja enesearendusele.

Õpitulemust hinnatakse suuliste sõnaliste hinnetega.

Hinnatakse õpilase aktiivsust, pillimängu, muusika kuulamist, muusikalist liikumist, laulmist, iseseisvust, arengut, loovust, koostööd teistega.

Muusikaõpetuse ainekava

Maht

Muusika ainetunde toimub 2 korda nädalas, 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
• Äratatakse õpilastes huvi muusika ja rütmika vastu. • Rütmi pillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd. • Õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.	• Süvendatakse õpilase muusikahuvi. • Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmi pilli. • Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. • Suunatakse muusikat hindama meeldib – ei meeldi põhimõttel.	• Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. • Õpitakse kasutama pillekannel, ukulele, trumm, basskitarr, süntesaator. • arendatakse rütmi ja meloodi tajumist. • Õpilasel aidatakse orienteeruda muusika eri stiilides.

Õppesisu ja -tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase

• Huvi äratamine muusika ja rütmika vastu. Liigutuste sooritamine eri rütmis ja tempos. • Emotsionaalne reageerimine muusikale, plaksutamine, patsutamine, lehvitamine, miimika, viiped. • Laululine tegevus: Hääle tekitamine, koos häälitsemine. Tuttavate loomahäälte imiteerimine, loodushäälte imiteerimine. • Muusika kuulamine: Erinevate tämbrite kuulamine, õpetaja laulmine, klaverimäng, suur trumm, djembed, kuljused, marakad, triangle, tamburiin. Lastelaulude kuulamine. • Laulude laulmine: Nime-, tere-, värvi-, iseteenindamislaulud. Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmile. Infolaulud- linnud, loomad, puu- ja juurviljad, marjad jne. Sõrmesalmid ja laulud. • Heli tekitamine rütmipillidel: • Vaba mäng, üks heli, heli ja vaikuse vaheldumine.	• Õpilaste teadmishimu ning aktiivsust rakendatakse kõigis muusikalistes tegevustes. • Olulised tegevused on laulmine ja pillimäng. • Muusikalist mõtlemist ja loovust arendatakse muusikalise omaloomingu kaudu. Muusikat kuulates arendatakse muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust. • Süvendatakse õpilase muusikahuvi. • Õpitakse sihipäraselt kasutama pille: triangle, marakas, tamburiin, kõlapulk, kuljused, taldrik, võrutrumm, kõlaklotsid, kellamäng, kannel. • Õpitakse sihipäraselt kasutama kehapilli: käteplaksud, rinnapatsud, põlvepatsud, jalamatsud, sõrmenipsud. • Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse kehaosade koostööd. • Suunatakse hindama muusikat meeldib – ei meeldi põhimõttel. • Võimaldatakse õppida individuaalselt ning	• Tähelepanu keskmes on iseseisva muusikalise mõtlemise süvendamine ning õpilase muusikaliste võimete edasiarendamine ja rakendamine muusikalistes tegevustes. • Tunnis lauldakse, süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi. • Muusikat kuulates tähtsustub oma arvamuse kujundamine. • Toetatakse õpilaste isikupärast esinemisoskust. • Avardatakse silmaringi, käiakse kontsertidel ja muusikaetendustel. • Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. • Kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades. • Muusika meeleolu, stiili ja vormi väljendamine liikumise kaudu lähtuvalt kujutlusvõimest. • Mänguoskuse omandamine keha-, rütmi- ja plaatpillidel, intervall-plokkflöödil, käsikelladel, bongodel, dzembedel, kandlel,

• Palju helisid, pillimäng koos saatemuusikaga ja ilma saateta. • Liikumine muusika saatel. Liigub koos õpetajaga ruumis, peatumine, vaikselt seismine, koos alustamine ja lõpetamine. Liikumine ringis, hüplemine ja hiilimine. Lihtsate muusikaliste liikumismängude mängimine.	üheskoos teistega põhimõttel.	ukulelel, süntesaatoril, basskitaril, digitrummidel. • Esinemisjulguse ja oskuse arendamine. • Esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine.

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
• tunneb hääli; • imiteerib hääli; • oskab laulda nime-, tervitus ja iseteeninduslaule; • oskab muusikale kaasa plaksutada, patsutada, lehvitada, viibata; • mängib muusikale kaasa rütmipilli, kehapilli; • oskab liikuda muusika saatel ringjoonel; • oskab vähemalt ühte laulumängu.	• tunneb kõrget ja madalat häält; • imiteerib kõrget ja madalat häält; • laulab õpetaja abiga lastelaule, rahvalaule; • tunneb muusika iseloomu – kiire, aeglane, rõõmus, kurb, hüplev, hiiliv; • improviseerib muusikale saate kehapillil, rütmipillil; • tunneb erinevaid pille välimuse ja hääle järgi;	• tunneb soololaulu, koorilaulu; • osaleb ansamblilaulus, soololaulus; • esitab õpitud laulu, muusikapala; • eristab erinevaid muusikastiile: rahvamuusika, levimuusika, klassikaline muusika; • oskab nimetada mõnd lauljat ja ansamblit; • mängib laulule kaasa kandlel, ukulelel, ksülofonil, süntesaatoril,

	• oskab kasutada mikrofoni.	käsikelladel, kõlaklotsidel; • mängib digitrummidel, basskitarril, osaleb bändis; • oskab kasutada arvuti interneti keskkonda.

Kasutatavad õppematerjalid

I arengutase:

- Anier, K., Muldma, M., Selke, T. (2009). *Muusikamaa*. Tallinn: Koolibri.
- Krigul, E. (2001), koostaja. *Tere, muusika*. Tallinn: Eesti Muusikakoolide Liit.
- Kõlar, K. (1995), koostaja. *Laulumängu kool I, II ja III*. Tallinn: Koolibri.
- Lunjova, N., Maiberg, L. (2009), koostajad. *Lauldes on õppimine tore*. Tallinn: HTM, Varrak.
- Kumpas, A. (2006). *Väikese lapse laulud*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Kumpas, A., Silm, J. (2008). *Väikese lapse laulud 2*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Peterson, L.-M. (2010), koostaja. *Õunake 1*. Tallinn: SP Muusika.
- Peterson, L.-M. (2011), koostaja. *Õunake 2*. Tallinn: SP Muusika.
- Pullerits, M., Urbel, L. (2007). *Muusikaõpik I klassile*. Tallinn: Avita.
- Toompere, S. (2005–2015). *Tule mängima*. Tartu : Lauluhaldjas.

II ja III arengutase

- Anier, K. (2014). *Muusikamaa lood IV*. Tallinn: Koolibri.
- Hunt, M. (2009). *Märt Hundi lastelaulud*. Tallinn: Koolibri.
- Härma, K. (2016, 2018). *Muusikamaa lood V, VI*. Tallinn: Koolibri.
- Muldma, M. (2010). *Muusikamaa I, II, III klassile*. Tallinn: Koolibri.
- Pullerits, M. (2004). *Koolimuusika. Kõnemängust pillimänguni*. Tallinn: Avita.
- Pullerits, M., Urbel, L. (2003, 2009). *Muusikaõpik 2.k klassile* Tallinn: Avita.

- Pullerits, M., Urbel, L. (2008). *Muusikaõpik 4. klassile*. Tallinn: Avita.
- Rüütli, K. (2004), koostaja. *Päikene*. Tartu: K. Rüütli.
- Wunderlich, M. (2005). *Laulurõõm*. Tallinn: SP Muusika.
- Wunderlich, M. (2008). *Laulumõnu*. Tallinn: SP Muusika.
- *Muusika kõigile Erivajadustega inimeste muusikaõpetaja käsiraamat*. Riia Linnavalitsuse haridus-, kultuuri- ja spordiosakond, Tolaram Foundation, Resonaari Keskus, 2011.

Kunst ja käeline tegevus

Õppeaine kirjeldus

Kunsti ja käelise tegevuse eesmärgiks on õpilases huvi äratamine kunstiliste tegevuste vastu ning tema loomingulisuse toetamine. Kunsti ja käelise tegevuse tundide abil tuuakse õpilase ellu rõõmu ja mängulusti, millega kaasneb käeliste oskuste ja vilumuste arendamine.

Kujundatakse õpilase soovi ise midagi luua. Õpilast ärgitatakse kunsti ja käelise tegevuse kaudu väljendama oma emotsioone, individuaalsust ja loovust. Arendatakse õpilaste väljendusoskust. Õpilast suunatakse vaatlema ümbritsevat keskkonda ja selles olevaid esemeid ning objekte, märkama olulisi tunnuseid ning nähtut erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.

Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste õppeainete teemadega, kooli baasürituste ja nädalateemadega ning on praktilise ja kõnearendusliku suunitlusega.

Õpitakse ja harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist. Kujundatakse arusaamist töö lõpuleviimise tähtsusest. Õpilast suunatakse kasutama töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt.

Õpilastega külastatakse näitusi, muuseume ja neile tutvustatakse rahvakunsti.

Õppe tulemusel kujuneb inimene, kes tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest, tunneb huvi kunstiteoste ja Eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostevuses, II arengutasemel suunamisel ning III arengutasemel iseseisvalt.

Ainekava õppesisu ja õppetegevused võivad õppeaastate lõikes varieeruda.

Õpilase oskusi arvestades toimub kunsti- ja käelise tegevuse tundide raames moodulõppena keraamika algoskuste õpetus ettevalmistusena lisa-aastate keraamika tundideks.

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetuse ja käelise tegevuse tundide põhieesmärkideks on arendada õpilase peenmotoorikat, silma ja käe liigutuste koordineerimist, tähelepanu, mälu ja kõnet.

Kunstiõpetus ja käeline tegevus arendab:

- vaatluse- ja tähelepanuvõimet,
- erinevaid aistinguid, tajusid, kujutlusvõimet,
- individuaalsust, fantaasiat, loovust,
- üld- ja peenmotoorikat,
- oskust kasutada erinevaid töövahendeid, materjale ja tehnikaid,
- oskust mõista tööjuhiseid,
- õpitud oskusi kasutama igapäevases elus,
- tööoskuste kujunemist,
- tekstiili ja keraamika alaseid teadmisi ning oskusi,
- masinate käsitlemisoskust ja teadmisi ohutustehnikast.

Üldpädevuste kujundamine kunsti ja käelise tegevuse aines

Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla. Kunsti ja käelise tegevuse aine õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Kunsti ja käelise tegevuse soovituslikus ainekavas on õpitulemuste saavutamiseks kirjeldatud tegevusi järgmistes teemavaldkondades:

- Kujutamissoõpetus.
- Värvusõpetus.
- Materjaliõpetus.

Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon.

- Tehnikate õpetus.
- Voolimine.

- Paberi- ja papitööd.
- Muud materjalid.
- Temaatilised tööd.
- Ohutusnõuded ja tööpaik.

Loetletud teemavaldkondade tegevuste lõimimise kaudu õppetegevuses ja igapäevaste tegevuste raames kujunevad õpilastel õppekava läbivad üldpädevused.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpivad õpilased loomingus väljendama enda mõtteid ja tundeid. Teiste õpilaste töödega tutvumine kujundab arusaamist inimeste eripäradest, õpilased õpivad kaaslaste tegevusse, sh loomingusse, lugupidavalt suhtuma. Kunsti ja käelise tegevuse tundides tutvuvad õpilased Eesti kultuuripärandiga külastades muuseume ja näitusi. Õpilased õpivad erinevaid vahendeid ja tehnikaid kasutades looma ja kujundama rahvuslikke tarbeesemeid. Õpilased õpivad hindama ja väärtustama nii rahvuslikku kui kaasaegset loomingut.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Ühises loomingus osalemise läbi õpivad õpilased arvestama nii enda kui kaaslaste mõtete ja soovidega. Õpilastes kujundatakse jõukohaseid tööoskusi ja -harjumusi, suunatakse kinni pidama ohutusnõuetest. Õpilased saavad aru alustatud töö lõpuleviimise tähtsusest.

Enesemääratluspädevus

Individuaal-, paaris- ja rühmatöodes, õppekäikudel jms osaledes kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja kaaslastest. Kunstilise loomingu ja käsitöö kaudu õpivad õpilased mõistma ja aktsepteerima enda ja kaaslaste erinevusi. Praktilistes kunstitegevustes osaledes õpivad õpilased aru saama enda ja kaaslaste abivajadusest, nad õpivad abi küsima ja kaaslaste vajadusel abistama. Õpilased õpivad käsitlema erinevaid kunstivahendeid ja lihtsaid tööriistu kogedes ohutusnõuete täitmise olulisust vahetu praktilise kogemuse läbi, nt kasutades nõela õmblemisel ja tikkimisel saab laps aru, et nõel on terav. Kunsti ja käelise tegevuse töödes saab kajastada tervisliku toitumise ja liikumisõpetuse põhimõtteid kinnistades arusaamist tervislike eluviiside olulisusest.

Õpipädevus

Õpilasi kaasatakse võimetekohaselt kunsti ja käelise tegevuse tööde kavandamisse, suunatakse alustatud tööd lõpule viima ja teostama enesekontrolli, nt võrdlema enda tööd näidise või kavandiga. Õpilasi suunatakse kasutama omandatud elulis-praktilisi lugemis- ja kirjutamisoskusi ning matemaatilisi oskusi kunsti ja käelise tegevuse raames - õpilased loevad

piltide, skeemide, tekstina vms esitatud juhendeid kunstitööde loomiseks, kasutavad loomingus omandatud suurusmõisteid, kirjutavad töödele enda nime, pealkirja jms.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse arengut toetavad kunsti ja käelise tegevuse käigus kujunevad elulised suhtlussituatsioonid. Õpilaste kõne ja /või alternatiivsete väljendusvahendite mõistmise ning oma soovide ja seisukohtade väljendamise arendamine toimub läbivalt kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja järgima õpetajapoolseid juhiseid, selgitusi jms. Ühise kunstitegevuse raames õpivad õpilased suhtlema kaaslastega, väljendama enda soove, tundeid ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes, kirjeldama enda töid ja avaldama oma arvamust.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Kunsti ja käelise tegevuse tundide raames suunatakse õpilasi vaatlema ümbritsevat keskkonda, loominguga kaudu õpivad nad tundma ja hoidma loodust. Õpilased õpivad tundma ja kasutama nii looduslikke kui tehismaterjale. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama. Tutvustakse taaskasutuse põhimõtteid nii kunstiteoste kui tarbekunsti esemete loomisel. Õpilasi suunatakse kasutama omandatud matemaatikaalaseid oskusi ja teadmisi, nt oskus mõõta erinevate mõõtvahendite abil (mõõtepulk, nõör, joonlaud jms), oskus kasutada joonlauda sirgjoone tõmbamiseks, oskus loendada erinevaid detaile jms.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilased tunnevad rõõmu ja saavad eduelamuse huvipakkuvast ja jõukohasest kunstilises tegevuses osalemisest. Õpilaste huvidest lähtuvad kunstitööd innustavad tegutsema ja suunavad iseseisvalt ümbritsevat keskkonda avastama ning kogetut loomingus väljendama. Kunsti ja käelise tegevuse tundides omandavad õpilased praktilise töö tegemise kogemused ja oskused. Nad õpivad tundma ja kasutama erinevaid materjale ja töövahendeid. Pikemaajalistes kunsti- ja käsitööprojektides osaledes õpivad õpilased alustatud tööd lõpule viima.

Digipädevus

Kunsti ja käelise tegevuse tundide mitmekesistamiseks kasutatakse õpilasele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Igapäevase õppetegevuse osana suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavat kommunikaatorit.

Lõiming

Lõiming teiste õppeainetega

Kunsti ja käelise tegevuse kaudu toimub teistes õppeainetes omandatud oskuste ja teadmiste kinnistamine.

Õppetsüklite kirjeldusi koos omandatu kinnistamiseks mõeldud kunsti ja käelise tegevuse tööde juhenditega leiab siit <https://hev.edu.ee/229-2/>

Kunsti ja käelise tegevuse raames kujundatakse õpilaste esmaseid tööoskusi, õpilased tutvuvad erinevate tööriistadega ja ohutusnõuetega nende käsitlemisel.

Kunsti ja käelise tegevuse ainekultuuri võib tuleneda õppetegevuse temaatilise planeerimise korral õppetsükli teemavaldkond. Kunsti ja käelise tegevuse tööd võivad olla projektipõhise õppe õpiväljundiks või loovtööks (vt [Tegevusele suunatud õpetus. Projektipõhine õpe](#)).

Kunst ja käeline tegevus ja eesti keel

Kunsti ja käelise tegevuse aine teemade käsitlemisel ja praktilises tegevuses kasutab õpetaja õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased kirjeldavad suunavate küsimuste ja pildimaterjali abil enda ja teiste kunstitöid, emotsioone, mis tekkisid loometöö käigus ning valmis töid vaadates. Õpilased loevad piltide, skeemide, jooniste või tekstina esitatud tööjuhendeid, kirjutavad kunstitöödele enda nime, töö pealkirja jms.

Kunst ja käeline tegevus ja matemaatika

Kunsti ja käelise tegevuse ja matemaatika õpetus on tihedalt lõimunud. Omandatud matemaatikaalaseid oskusi ja teadmisi saavad õpilased kasutada kunstitööde loomisel. Arusaamine enda kehapildist, sh näost ja näoosadest on aluseks kujutamise- ja lihtsa joonistamisoskuse kujunemisele. Objektide erinevate tunnuste tundmaõppimine, nt suurus, kuju, struktuur, on aluseks käelise tegevuse tööde detailide rühmitamisele, materjalide sorteerimisele jms. Loendamise- ja rühmitamisoskust ning jadade moodustamist saavad õpilased kasutada mustrite kujundamisel ja tarbekunstiesemete dekoreerimisel. Kunsti ja käelise tegevuse tööde loomisel on olulise tähtsusega oskus kasutada joonlauda ja teisi mõõte vahendeid nii joonte tõmbamiseks kui mõõtmisel.

Kunst ja käeline tegevus ja elu- ja toimetulekuõpe

Kunsti ja käelise tegevuse tööde abil kinnistatakse elu- ja toimetulekuõppe aines omandatud teadmised ja oskused. Kunsti ja käelise tegevuse raames õpitakse tundma erinevaid töövahendeid ja nende kasutamise võimalusi ning ohutusnõudeid. Õpilased õpivad kavandama ja teostama kavandatud töid, kusjuures oluline on alustatud töö lõpuleviimine. Kirjeldatud oskused aitavad õpilastel mõista enda tugevaid külgi ja toetavad karjäärivaliku teema käsitlemist elu- ja toimetulekuõppe aines.

Kunst ja käeline tegevus ja tööõpe

Kunsti ja käelise tegevuse aines luuakse alus lihtsate tööoskuste ja tööharjumuse kujunemiseks. Tööoskuste järjepidev täiustamine toimub tööõppe aines.

Kunst ja käeline tegevus ja liikumisõpetus

Kunsti ja käelise tunde õuesõppetundidena läbi viies on võimalik kunstilist loomingut ja liikumist siduda. Looduses liikudes saavad õpilased ideid kunstitööde loomiseks, saab koguda looduslikku materjali jms. Õpilased saavad kujundada liikumisradasid, rühmitada spordivahendeid värvuste järgi jms.

Kunst ja käeline tegevus ja muusika

Kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdatakse erinevaid (rütmi)pille. Kunstilise tegevuse läbi saavad õpilased väljendada emotsioone, mis neil tekivad kindlat muusikapala kuulates.

Kunst ja käeline tegevus ja rütmika

Kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdatud rütmipille mängides õpivad õpilased tajuma enda keha, areneb rütmitunne. Rütmikatundides õpitud liikumiskavade juurde meisterdavad õpilased kostüüme, maske, loovad dekoratsioone jms.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Õpilast hinnates võetakse arvesse, et I arengutasemel teostatakse töid valdavalt koostegemisel õpetajaga. II arengutasemel teostatakse töid etappide kaupa või näidise järgi ning siinjuures hinnatakse ka õpilase materjali-ja teostusvalikuid ning tema oskust otsida ja kasutada abi. III arengutasemel teostatakse töid valdavalt näidiste, lihtsate tööjuhiste, piktogrammide ja piltide järgi. Hinnatakse ka püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Kunsti ja käelise tegevuse ainekava

Maht

Kunsti ja käelise tegevuse õpetus toimub 1.-5. klassis 5 õppetundi nädalas, õppeaastas 175 õppetundi.

Kunsti ja käelise tegevuse õpetus toimub 6.-9. klassis 2 õppetundi nädalas, õppeaastas 70 õppetundi.

Kunsti ja käelist tegevust õpetatakse lisa aastatel 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi.

Rõhuasetused

I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd. Kujundatakse kunsti ja käelise tegevuse osaoskusi. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. Õpilasele tutvustatakse eri materjale ja töövahendeid, nende omadusi ja kasutamisevõimalusi. Õpilast suunatakse koostegEVuses hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. Õpilasi innustatakse tegevusest ja valmis tööst rõõmu tundma. KoostegEVuses lõpetatakse alustatud töö. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.	Jätkatakse peenmotoorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti ja käsitöö kaudu. Tööd teostatakse eeskuju ja/või näidise järgi etappide kaupa. Õpitakse ja harjutatakse osatoimingute järjestamist ning osadest terviku moodustamist. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana korduvates ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ja ohutustehnika nõudeid. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilast julgustatakse väljendama oma positiivseid emotsioone kunsti abil. Õpilast suunatakse lõpetama alustatud tööd. Õpilase tegevuse tulemustele antakse positiivne hinnang.	Kujundatakse iseseisva kunsti- ja käsitöö oskusi. Tööd teostatakse näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse teostama enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega. Õpilane õpib leidma ja valima iseseisvalt tööks sobivaid materjale ja töövahendeid ning otsustama töö tegemise viisi. Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilane hakkab oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume. Oluline on enda ja teiste loomingust esteetilise elamuse saamine.

	Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega kommenteerima	Taotletakse, et õpilane lõpetab alustatud töö. Õpilast suunatakse andma hinnangut enda ja teiste tegevusele ja valmis tööle. Õpilane kommenteerib suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.

Õpitulemused, soovituslik õppesisu ja soovitused õppetöö läbviimiseks

Teema: Kujutamissoetus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahti kirjutatud õpitulemused

Kujutamissoetus		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest; 2) värvib kujundit kontuuri järgimata; 3) joonistab/ maalib lihtsa pildi 4) tunneb ja eristab põhivärve; 5) kasutab tuttavaid joonistamis- ja maalimisvahendeid kunstilises tegevuses; 6) teeb koostöös juhendajaga ühise kunstitöö; 7) lõpetab koostegevuses alustatud töö; 8) koristab koostegevuses abiga oma tööpaiga.	Õpilane: 1) väljendab oma meeleolu kunsti kaudu; 2) värvib kontuuri piires; 3) joonistab/ maalib äratuntavaid objekte; lihtsa pildi; 4) tunneb ja eristab sekundaarvärve; 5) kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid; 6) teeb suunamisel koostöös kaaslastega ühise kunstitöö; 7) lõpetab suunamisel alustatud töö;	Õpilane: 1) valib enda väljendamiseks meelepärase kunstivormi; 2) värvib erinevaid detaile, katab kogu pinna ühtlaselt; 3) joonistab/ maalib suunamisel teemakohase pildi, kasutades erinevaid tehnikaid; 4) eristab sooje ja külmi toone; 5) valib töö jaoks sobivad joonistamis- ja maalimisvahendid; 6) teeb koostöös kaaslastega ühise kunstitöö; 7) lõpetab alustatud töö; 8) koristab tööpaiga.

	8) koristab suunamisel oma tööpaiga.	

Soovituslik õppesisu

Kujutamissoetus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Lihtsa selge kontuuriga piltide värvimine põhivärvidega. Lihtsa objekti (pall, õun, päike vms) kujutamine vaatluse järgi. Näo osade kujutamine.	Olu- ja tegevuspiltide värvimine sobivate realistlike värvitoonidega. Inimese kehaosade nimetamine ja kujutamine. Eelnevalt analüüsitud lihtsa objekti (õis, puu, lind, loom, maja jms) kujutamine vaatluse järgi Geomeetriliste kujundite joonistamine ja nendest tervikliku pildi loomine (maja, auto vms).	Mandala värvimine. Keha proportsioonide arvestamine inimese/ looma kujutamisel. Lihtsa esemete rühma kujutamine vaatluse järgi. Teemakohase pildi joonistamine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Õpilaste arengutasemetega arvestamine õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel.

Kunsti ja käelise tegevuse aines toimub õppetegevus kolmel arengutasemel: I arengutase, II arengutase, III arengutase.

Samaealiste toimetuleku õppekava järgi õppivate õpilaste kogemused, võimed, oskused ja teadmised erinevad tingituna puude spetsiifikast ja kaasuvatest diagnoosidest.

Ühes klassis õppivad õpilased võivad olla kunsti ja käelise tegevuse aines erinevatel arengutasemetel.

Õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel lähtutakse iga konkreetse õpilase kogemustest, võimetest, oskustest ja teadmistest. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele erinevates kunsti ja käelise tegevuse aine valdkondades vastavalt individuaalsele arengu tempole (vt [Mõiste "arengutase" kasutamine toimetulekuõppes](#)).

Õpilase julgustamine, positiivne tagasiside.

Tunnustada tuleb õpilase soovi kunstitegevustes osaleda. Oluline ei ole lõpptulemus, vaid protsessis osalemine ja tegevusest rõõmu tundmine.

Vabalt kasutatavad kunstivahendid klassis.

Klassis võiksid olla õpilastele vabaks kasutamiseks erinevad kunstivahendid. Näiteks värviraamatud, paberid, tahvlid joonistamiseks, pliiatsid, kriidid jms.

Õppetöö erinevates keskkondades.

Soovitav on läbi viia õuesõppetunde. Klassiruumis kasutada erinevaid kohti töö tegemiseks - individuaaltöö lauad, rühmatöölauad, seisulauad.

Õpikeskkonna kunstiga rikastamine.

Valminud kunstitööd riputada seintele. Võimalusel teha temaatilisi näitusi, mida saab õpilastega külastada.

Ümbritseva keskkonna uurimine kõikide meeltega.

Oluline on suunata õpilasi ümbritsevat maailma uurima kõikide meeltega: vaatle, kombi, nuusuta, kuulata.

Õpilane saab joonistada seda, mida näeb ja millest saab aru.

Joonistamisoskuse eelduseks on õpilase pildi lugemise oskus. Alles siis, kui õpilane saab aru, mida pildil on kujutatud ning tajub pilti kui tegelikkuse kujutist, on ta võimeline kujutama ümbritseva maailma objekte.

Tähelepanu juhtimine detailidele, detailidest terviku moodustamine.

Suuna õpilast märkama objektide erinevaid detaile ja detailidest tervikut moodustama.

Näituste ja muuseumide külastamine.

Külastage õpilastega õpilastööde näitusi, kaubanduskeskustes jm olevaid kunstinäitusi, kunstisaale, muuseume.

Teema: Värvusõpetus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Värvusõpetus		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest; 2) tunneb ja eristab põhivärvusi; 3) järgib koostegemisel värvimärkidel põhinevaid ohutusnõudeid.	Õpilane: 1) väljendab oma meeleolu kunsti kaudu; 2) segab suunamisel põhivärvidest sekundaarvärve, helestab, tumestab ja toonib värve 3) eristab sooje ja külmi toone elulistes olukordades; 4) kasutab looduslikke värve loomingus.	Õpilane: 1) väljendab enda meeleolu kunsti muusika kaudu; 2) segab iseseisvalt põhivärvidest sekundaarvärve, helestab ja tumestab ning toonib värve; 3) eristab sooje ja külmi toone; 4) valib endale meelepärastes värvitoonides riided, kodutekstiilid, kaunistab ruumi tähtpäevadeks; 5) teab, mõnda looduslikku vahendit, mida saab kasutada esemetele ja toidule värvuse andmiseks.

Soovituslik õppesisu

Värvusõpetus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Põhivärvuste eristamine ja tundmine. Põhivärvuste seostamine ümbritseva elu objektidega, loodusega, toiduga vms. Soe toon PUNANE ja külm toon SININE praktilises kasutuses (veekraan jms). ROHELINE - lubav värvus.	Värvide omavahel segamine Uute värvitoonide leidmine. Värvide helestamine ja tumestamine koostegevuses. Lihtsa toonirea koostamine. Soojad ja külmad värvused loodusobjektide näitel. Looming looduslike värvidega (lilleõied, lehed, muld jms). Meeleolude väljendamine värvuste kaudu.	Värvuse hele ja tume toon. Toonirea koostamine värvikaardi abiga Soojad ja külmad värvused kunstis ja olmes. Looduslike vahendite abil tekstiilidele, toidule jm värvi andmine. Kuulatava muusika kujutamine värvuste kaudu. Värvide sobitamine omavahel (riietumine, sisustustekstiilid jms). Temaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jms).

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Värvide eristamine ja tundmaõppimine erinevate meelte abil.

Värvusõpetust alustame põhivärvidest. Iga värvi võib käsitleda pikema õppetsükliks. Oluline on õpilaste jaoks võimalus tajuda õpitavat värvi kõikide võimalike meeltega.

Näide

Õpime tundma ORANŽI värvi.

- Nägemismeel. Klassiruumis erinevad oranži värvi tekstiilid: padjad, laualinad jms. Laual oranžid apelsinid.
- Kompimismeel. Apelsinide kompimine ja suunatud kirjeldamine: ümmargune, külm, krobeline jms.
- Lõhnameel. Apelsini koorimisel apelsini lõhna nuusutamine.
- Maitsmismeel. Oranžid toidud: apelsin, apelsinimahl, porgand, kõrvits jne.
- Kuulmismeel. Lõõgastav muusika apelsinilõhnalises ruumis.
- Kehatunnetus. Liikumismängud oranži värvi vahenditega.

Värvuste seostamine lugude ja muinasjuttudega.

Värvuste õppimist saab seostada lugudega nii ühest kindlast värvusest kui värvilisest maailmast meie ümber.

Värvuste seostamine elulis-praktiliste oskustega.

Punase värvi õppimise juures on oluline suunata õpilasi märkama punaseid hoiatusmärke, nt valgusfoor, kuum vesi jms.

Sinise värvi õppimise juures suunata õpilast märkama sinist vs punast värvimärki veekraanil.

Rohelise värvi õppimise juures käsitleda rohelist, kui lubavat värvitooni, nt valgusfoor, märk klaasuksel jms.

Värvinimetuste õppimine.

Värvide nimetuste aktiivsesse sõnavarasse jõudmine võib võtta aega. Lapsele võib õpetada värvide nimetusi vastavalt objektile, millega me seda värvi enamasti seostame: KOLLANE - päikese värv, SININE - taeva/vee värv, ROHELINE - rohu/maa värv jne.

Värvitoonidele nimetuste leidmine.

Värvidega mängimisel ja segamisel leitud värvitoonidele saavad õpilased ise nimetusi välja mõelda.

Taimedega värvimine.

Lisaks tavapärastele värvidele võib tundides katsetada joonistamist ja värvimist näiteks taimedega. Taimede abil saab luua kunsti, värvida toiduaineid, lõnga jms.

Teema: Materjaliõpetus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Materjaliõpetus		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;	Õpilane: 1) väljendab oma meeleolu kunsti kaudu;	Õpilane: 1) valib enda väljendamiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi;

2) rühmitab erinevaid looduslikke materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest; 3) paigutab vaasi lilli, oksti; 4) kasutab esmaseid voolimisvõtteid lihtsamate vormide voolimiseks 5) on tutvunud erinevate materjalide ja nende omadustega; 6) osaleb ruumide kaunistamisel jõukohase ülesandega.	2) teeb juhendamisel kompositsioone looduslikust materjalist; 3) voolib lihtsa mitmeosalise objekti; 4) on tutvunud looduslike ja tehismaterjalidega; rühmitab materjale; 5) on tutvunud taaskasutuse põhimõtetega; meisterdab suunamisel olmejääkidest; 6) valmistab näidise järgi ruumide kaunistamiseks dekoratsioone; 7) käsitseb abiga ohutult tuttavaid töövahendeid; 8) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid.	2) teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest; 3) kasutab erinevaid voolimistehnikaid; 4) kasutab erinevaid materjale loomingus; 5) teeb koostöös ühise kujutava või tarbekunsti töö; 6) kaunistab ruumi tähtpäevadeks; 7) kasutab materjale säästlikult, taaskasutab ja töötleb materjale; 8) valib ja kasutab lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist sobivaid töövahendeid; 9) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel.

Soovituslik õppesisu

Materjaliõpetus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Koostegevuses loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine tajutavate tunnuste alusel. Meisterdamine looduslikust materjalist. Mudimis/muljumis/kujumuutvad materjalid: voolimissavi, savi, plastiliin, voolimismass, kineetiline liiv, veniv liiv jms. Pehme - kõva. Värvuste segamine Muud materjalid: erinevad paberid, tekstiilid, karusnahk, puit, klaas, kivi jms. Materjalide tunnetamine, kompimine, tajumine.	Loodusliku materjali kogumine suunamisel, abiga vajalike töövahendite kasutamine (käärid, oksakäärid vms). Koostegevuses kompositsioonid looduslikest materjalidest. Looduslikud ja tehismaterjalid - võrdlemine. Materjalide rühmitamine. Taaskasutuse põhimõtted. Meisterdamine olmejääkidest. Voolimine, voolimistehnikate õpetamine: pall, uss/vorstike, veeretamine, rulliga rullimine, Lihtsa mitmeosalise objekti voolimine.	Loodusliku materjali kogumine, abiga vajalike töövahendite kasutamine (oksakäärid, oksasaag vms). Kompositsioonid looduslikest materjalidest, oasise kasutamine. Materjalide sobivus erinevateks töödeks. Materjalide töötlemine, liimimine (parandamine), erinevad liimid PVA, pulgaliim jms. Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel. Detailide ühendamine voolimisel. Klaasile maalimine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Sensoorsed mängud erinevate materjalidega. Võlukotike.

Erinevate materjalide tundmaõppimisel on oluline lisaks visuaalsele eristamisele tunnetada materjalide erinevusi kompimise läbi, nt pehme - kare/krobeline, sile - kare , soe - külm jms.

Näide

Võlukotikese mäng.

Kotikesse on peidetud erinevate materjalide tükikesed, õpilased otsivad kompimise teel paarilised.

Tegevuste seostamine õpilaste isikliku kogemusega.

Tähelepanu tuleb pöörata materjalidele omadustele ja seostada need õpilaste isikliku kogemusega. Õpilastel on oluline tutvustada materjalide nimetusi esialgu passiivses kasutuses, st mõistmise tasandil.

Õuesõppetunnid. Liivamaal.

Looduslike materjalide tundmaõppimiseks ja kogumiseks sobivad õuesõppetunnid.

Näide

Liivamaal.

Liivale on võimalik erinevatest looduslikest materjalidest kujundada pilte, kompositsioone jms.

Taaskasutus.

Kunsti ja käelise tegevuse raames on oluline suunata õpilasi taaskasutama. Vanadest riietest saab kududa vaipu, tualettpaberi rullidest meisterdada mänguasju või rütmipille jms.

Olmejääkide sorteerimine.

Materjaliõpetuse üheks väljundiks peaks olema oskus eristada erinevaid materjale. Materjalide tundmaõppimine on oluline nii loomingus kui ka olmeprügi sorteerimisel.

Teema: Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele; 2) liimib koostegevuses alusele erinevast materjalist kujundeid; 3) trükib paberile, papile vms vabalt valitud mustreid; 4) osaleb ruumide kaunistamisel jõukohase ülesandega.	Õpilane: 1) trükib näidise järgi lihtsamaid mustreid; 2) dekoreerib tarbeesemeid või nende kujutisi juhendamisel ja/või iseseisvalt; 3) valmistab näidise järgi ruumide kaunistamiseks dekoratsioone.	Õpilane: 1) teostab juhendamisel dekoratiivseid töid eri materjalist alustele; 2) teeb koostöös ühise kujutava või tarbekunsti töö 3) kaunistab erinevaid tarbeesemeid iseseisvalt valitud mustritega; 4) ruumide kaunistamine tähtpäevadeks

Soovituslik õppesisu

Tarbekunst ja dekoratiivne kompositsioon		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Lihtsate kaheosaliste mustriribade koostamine (ladumine, liimimine, trükkimine). Ruumide kaunistamine koostegevuses	Ribamustrite koostamine. Tarbeesemete ja nende kujutiste dekoreerimine (käpik, sall, linik, vaas, taldrik vms). Ruumide kaunistamine verbaalsel suunamisel.	Ringmustrite koostamine. Mustri kujundamine erinevatest detailidest. Tarbeesemete valmistamine erinevatest materjalidest ja kaunistamine. Ruumide kaunistamine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Mustrite leidmine ümbritsevast maailmast.

Õpilasi suunatakse leidma erinevaid kujundeid ja mustreid nii loodusest kui tehismaailmast. Näiteks lainejäljed rannaliival, jäälilled aknal, traktori jäljed lumel jms.

Rütmide leidmine ja loomine.

Õpilasi suunatakse märkama erinevate meelte abil rütme ümbritsevas keskkonnas. Näiteks kella tiksumine, vee tilkumine, loomajäljed lumel jms. Õpilasi suunatakse rütme jälgendama ja ise rütme looma lõimitult näiteks rütmika tundides pillimänguga ja matemaatikas rütmiliste jadade moodustamisega.

Tutvumine erinevalt dekoreeritud tarbekunsti esemetega.

Klassiruumis, õppekäikudel jms otsivad õpilased suunatult dekoreeritud tarbekunstiesemeid. Vaatlevad ja kirjeldavad suunatult mustreid, valivad lemmikuid.

Muuseumikülastused.

Eesti Tarbekunsti- ja disainimuuseum, ERM, koduloomuuseumid jne.

Õpilaste kaasamine klassiruumi kujundamisel ja kaunistamisel.

Õpilastele tuleb anda võimalus osaleda ümbritseva keskkonna kujundamisel. Esialgu võib anda õpilastele valikuks, kas paigutada näiteks klassiruumis nukunurk akna alla või hoopis kapi kõrvale. Õpetaja jaoks on mõlemad valikud sobivad, kuid õpilastel tekib tunne, et nemad saavad klassi kujundamise üle otsustada.

Teema: Tehnikate õpetus

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Tehnikate õpetus		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) valmistab fooni- ja ilupabereid kasutades erinevaid tehnikaid (puhumine, peegel- ja lõngatrükk vms); 2) katab pinna pintsli- ja trükkiga ühtlaselt; 3) vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele.	Õpilane: 1) on tutvunud trüki- ja paljundustehnikatega; 2) valmistab suunamisel erinevatest materjalidest templeid; 3) trükib näidise järgi lihtsamaid mustreid.	Õpilane: 1) valmistab ja kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel. 2) trükib mustreid eri materjalist alustele; 3) Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornamentika, materjalitrükk jms).

Soovituslik õppesisu

Tehnikate õpetus		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Fooni- ja ilupaberite valmistamine. Lihtsad trükitehnikad: pintsli-, peegel- ja lõngatrükk jms. Looduslike materjalide kasutamine trükkimisel-seened, köögiviljad. Puhumistehnika jms.	Tutvumine trüki- ja paljundustehnikatega. Lihtsate templete valmistamine, nt puuleht, kartul, õun, porgand jms. Geelitrükk, švammitrükk jms.	Erinevate templete valmistamine. Materjalitrükk - erinevad vahendid õuest ja klassiruumis, iseseisev otsimine ja kasutamine. Graafiline punkt ja joon. Lihtne ornamentika.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Muuseumikülastused.

TYPA trüki- ja paberikunstikeskus jms.

Teema: Voolimine

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Voolimine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) on tutvunud erinevate voolimismassidega; 2) kasutab esmaseid voolimisvõtteid lihtsamate vormide voolimiseks; 3) vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele.	Õpilane: 1) on tutvunud erinevate voolimistehnikatega; 2) voolib lihtsa mitmeosalise objekti.	Õpilane: 1) kasutab erinevaid voolimistehnikaid; 2) voolib ja kaunistab lihtsa tarbeeseme.

Soovituslik õppesisu

Voolimine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Mudimis/ muljumis/ kujumuutvad materjalid: voolimissavi, savi, plastiliin, voolimismass, kineetiline liiv, veniv liiv, soolatainas jms. Sensoorsed mängud erinevate voolimismassidega. Pehme - kõva. Värvuste segamine. Voolimise algvõtted: pigistamine, vajutamine, silumine, osadeks jaotamine. Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine.	Voolimistehnikate õpetamine: pall, uss, veeretamine, rulliga rullimine. Lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti (seen vms) voolimine.	Detailide ühendamine voolimisel Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine, värvimine, glasuurimine. Inim- ja loomafiguuride voolimine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Küpsetamine.

Elu- ja toimetulekuõppe ja/või tööõppe tundides saab kasutada õpitud voolimisvõtteid: taigapalli voolimine, palli vajutamine lapikuks, taigna rullimine, mustri vajutamine, detailide ühendamine jms.

Skulptuurid linnaruumis ja muuseumides.

Õppekäikudel suunatakse õpilasi otsima ja leidma linnaruumis olevaid skulptuure. Külastatakse muuseume ja skulptuuride aedu.

Nähtu jäädvustamine.

Õppekäikudel nähtud skulptuure võib pildistada ning koostada fotodest õpimapp.

Teema: Paberi- ja papitööd

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Paberi- ja papitööd		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) kortsutab paberit; 2) rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleepetöid; 3) kleebib ettevalmistatud aplikatsioonidest pilte; 4) lõikab abiga kääridega paberit; 5) järgib koostegemisel ohutusnõudeid.	Õpilane: 1) rebib mööda joont; 2) voldib paberit pooleks; 3) lõikab paberit lihtsa kontuuri järgi; 4) kasutab suunamisel šabloone; 5) teeb erinevatest pabermaterjalidest töid; 6) liimib paberit, valib koostegemises sobiva liimi; 7) käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid (käärid); 8) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid.	Õpilane: 1) rebib paberist lihtsa kujundi; 2) voldib abiga erinevaid lihtsaid kujundeid; 3) kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi; 4) meisterdab iseseisvalt näidise alusel erinevatest pabermaterjalidest; 5) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel (käärid, paberinuga jms).

Soovituslik õppesisu

Paberi- ja papitööd		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine. Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest.	Pabermaterjalid: kartong, papp, paberite liigid. Tööd pabermaterjalidest. Lihtsa kujuga šabloonide kasutamine, vajadusel abiga. Rebimine ja lõikamine mööda sirgjoont. Lihtsate kujundite lõikamine paberist. Ajakirjast piltide lõikamine. Paberi pooleks voltimine. Pabermosaik. Pabermassi valmistamine koostegEVuses. Pabermassisit dekoratiivesemete ja paberi valmistamine.	Šabloonide kasutamine. Erinevate kujundite rebimine ja lõikamine paberist. Tarbeesemete (karp vms) meisterdamine ja dekoreerimine. Paberdetailidest mänguasja, liikuva pildi jms meisterdamine. Lihtsad voltimised. Pabermassi valmistamine. Pabermassisit dekoratiivesemete ja paberi valmistamine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Teema seostamine prügi sorteerimise ja taaskasutusega. Õppetöö korraldamine projektipõhiselt.

Paberi- ja papitööde teostamisel saab õpilastele tutvustada erinevaid paberist ja papist valmistatud pakendeid, tutvustada paberi taaskasutuspõhimõtteid ja suunata õpilasi vanapaberit sorteerima ning paigutama paberi prügikastidesse/ konteineritesse.

Teema käsitlemiseks võib läbi viia projektipõhise õppetsükli, mille väljundiks on käsitööpaberi valmistamine. Käsitööpaberit saab omakorda kasutada erinevate kunsti ja käelise tegevuse tööde loomisel. Vt [Tegevusele suunatud õpetus. Projektipõhine õpe](#)

Muuseumikülastused.

TYPA trüki- ja paberikunstikeskus jms.

Muud materjalid

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Muud materjalid		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) on tutvunud erinevate kunsti ja käsitöö materjalidega; 2) liimib koostegEVuses alusele erinevast materjalist kujundeid; 3) lõikab abiga erinevaid materjale; 4) teeb koostöös juhendajaga ühise kunsti- või käsitöö; 5) tegutseb koostegemisel tuttava töövahendiga.	Õpilane: 1) kasutab erinevaid kunsti ja käsitöömaterjale loomingus; 2) lõikab erinevaid materjale; 3) liimib erinevaid materjale; 4) teeb suunamisel koostöös kaaslastega ühise kunsti- või käsitöö; 5) käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid; 6) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid.	Õpilane: 1) valib enda väljendamiseks ja tarbeesemete loomiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi ja vahendid selle teostamiseks; 2) lõikab kääridega erinevaid materjale mööda etteantud joont; 3) teeb koostöös ühise kujutava või tarbekunsti töö; 4) valib ja kasutab lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist sobivaid töövahendeid; 5) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel.

Soovituslik õppesisu

Muud materjalid		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Kleepsutööd. Suurte pärlite, papist vm materjalist auguga kujundite nõõri otsa ajamine. Mosaiikpildid Tutvumine erinevate materjalidega: nahk, puit, metall jne. Materjalide lõikamine, kleepimine. Tutvumine erinevate töövahenditega.	Lihtsad pärlitööd: kaelakeed, käevõrud, pärlipildid jms. Meisterdamine HAMA pärlitest. Mosaiikpildid erinevatest materjalidest (riis, makaronid, nahatükid jms). Lihtsad nahkehistööd. Tööd looduslikest ja tehismaterjalidest.	Keerulisemad pärlitööd: kõrvarõngad, pärltikand jms. Meisterdamine HAMA pärlitest. Naharibade ja -kujundite lõikamine, kleepimine, sõlmimine.

	Paberist, lõngast vms punumine.	

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Taaskasutuspõhimõtted ja olmejääkide sorteerimine.

Kunsti- ja käsitöömaterjalide tundmaõppimise saab siduda õpilastele taaskasutuspõhimõtete tutvustamisega ja oskusega sorteerida olmejääke.

Õppekäigud õpitubadesse.

Õppetegevuse mitmekesistamiseks on soovitatav külastada õpilastega erinevaid õpitubasid.

Teema: Temaatilised tööd

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Temaatilised tööd		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) kasutab tuttavaid joonistamis- ja maalimisvahendeid kunstilises tegevuses; 2) osaleb ühistöös teemapildi valmimisel.	Õpilane: 1) kasutab eri joonistamis- ja maalimisvahendeid; joonistab ja maalib äratuntavaid objekte; 2) joonistab lihtsa süžeebildi etteantud teemal näidise ja juhendamise järgi.	Õpilane: 1) valib enda tunnete ja emotsioonide väljendamiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi; 2) joonistab lihtsat situatiivset tegevust kujutava pildi.

Soovituslik õppesisu

Temaatilised tööd		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Teemakohase analüüsitud üksikobjekti kujutamine.	Lihtsa temaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi. Temaatilised ühistööd (kollaaž vms). Aastaaegade kujutamine kasutades erinevaid tehnikaid.	Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil. Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (seeni korjamas, suusatamas vms)

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Olu- ja tegevuspiltide lugemine ja suunatud kirjeldamine eesti keele õppes.

Üksikobjektide ja tegevuste kujutamise eelduseks on oskus lugeda pilti ja märgata detaile.

Näituste ja muuseumide külastamine.

Külastage õpilastega õpilastööde näitusi, kaubanduskeskustes jm olevaid kunstinäitusi, kunstisaale, muuseume.

Teema: Ohutusnõuded ja tööpaik

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Ohutusnõuded ja tööpaik		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) tegutseb koostegemisel tuttava töövahendiga; 2) järgib juhendamisel ohutusnõudeid pliiatsi, liimi, kääride, pintsli kasutamisel; 3) koristab koostegEVuses abiga oma tööpaiga.	Õpilane: 1) käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid; 2) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid nõela, naaskli jms kasutamisel; 3) koristab suunamisel oma tööpaiga.	Õpilane: 1) valib ja kasutab lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist sobivaid töövahendeid; 2) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid tuttavate töövahendite kasutamisel; 3) koristab tööpaiga.

Soovituslik õppesisu

Ohutusnõuded ja tööpaik		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Koostegevuses käärade, liimi, värvide kasutamine. Oma töökoha koristamine koostegevuses. Juhendamisel ohutusnõuete järgimine. Koostegevuses töökaitsevahendite kasutamine (põlled, kätised jms).	Elementaarsete ohutusnõuete järgimine suunamisel. Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul. Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjamisel. Suunamisel töökaitsevahendite kasutamine (töökindad, põlled jms)	Elementaarsete ohutusnõuete järgimine. Töökoha ettevalmistamine ja korrashoid Töökaitsevahendite kasutamine (töökindad, põlled jms)

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Rutiin tundides.

Oluline on saavutada rutiin tunni ettevalmistaval etapil (kaitseriietus, töökoha ettevalmistamine) ja tunni lõpuosas (töökoha korrastus).

Liikumisõpetus

Õppeaine kirjeldus

Liikumisõpetus on õppeaine, mille kaudu arendatakse üldmootorikat ja koordinatsiooni, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule passiivselt imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes.

Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha, suunatakse liigutusi; arendatakse jõudu, vastupidavust, osavust. Harjutuste täpse täitmise nõue aitab arendada distsipliini tunnet, mis on toimetuleku tähtis komponent.

Õpilaste juhendamisel arvestatakse laste suutlikkust tegutseda eeskuju, näidise või suulise korralduse alusel. Sobivate õppemeetoditega innustaks õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, süvendama regulaarse liikumise harjumusi. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada lapsi lõõgastuma, liikumisest rõõmu tundma.

Liikumisõpetuse tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele. Tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eriolümpia liikumises.

Liikumisõpetuse ja liikumisravi tundides arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi.

Õpetuse eesmärgid

Liikumisõpetuse põhieesmärk toimetuleku koolis on õpilaste kehaline arendamine arvestades individuaalseid kehalisi ja psüühilisi iseärasusi. Kujundada motivatsioon, teadmised, oskused, harjumus igapäevaselt aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastustega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes.

Õpilasel kujuneb liikumisharrastuseks vajalik liikumispädevus ehk motivatsioon, teadmised, oskused, kogemused ja hoiakud.

Liikumisõpetusega taotletakse, et õpilane:

- on terve ja karastatud;
- omandab hügieeni harjumused ja teadmised liikumise vajalikkusest;
- parandab üldtervist ja koordineerimist, arendab rütmi, taju;
- arendab oma kehalisi võimeid ja tahteomadusi;
- omab mitmekülgseid liikumisoskuseid ja -kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
- on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
- muutub enesekindlamaks, tuleb iseseisvalt ise toime;
- tunneb rõõmu liikumisest ja on saanud sellest positiivse kogemuse.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma.	Õpilasel kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma keha, keha- asendit ja liigutusi: õpetatavateks harjutusteks on ronimine, jook, kõnd, visked, hüpped ja vahendite kasutamine.	Selles kooliastmes tõuseb harjutuste õppimisel ja sooritamisel õpilaste iseseisvus.
Harjutusi sooritatakse koostegEVuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi.	Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi.	Tähelepanu pööratakse tahteomaduste (suhikindlus, julgus, visadus, püsivus, algatusvõime, enesevalitsemine) kujundamisel.
Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot.	Tegeletakse eri kehaosade motoorikaga, koordinatsiooniga.	Tutvustatakse spordieetika nõudeid (aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine).
Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.	Tuttavaid ja jõukohaseid tegevusi sooritab õpilane iseseisvalt.	
Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele.	Suuremat tähelepanu pööratakse ruumitajule.	
Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Õpilaste tegevust verbaliseerib õpetaja.		

Lõiming

Liikumisõpetus on õppeaine, mis lõimib teiste õppeainete teoreetilised teadmised praktiliste tegevustega. Liikumise kasutamine soodustab aktiivset osalemist õppimises, mis viib parema arusaamiseni. Laste jaoks on liikumine loomulikuks õppimise aluseks.

Õppides mõisteid nagu pikkus, distants, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Liikumist kasutatakse kui suhtlus ja väljendusvahendit. Liikumine stimuleerib nii närvisüsteemi kui ka liikumisaparaadi arengut.

Liikumisõpetus on õppeaine, mis lõimib teiste õppeainete teoreetilised teadmised praktiliste tegevustega. Liikumise kasutamine soodustab aktiivset osalemist õppimises, mis viib parema arusaamiseni. Liikumine stimuleerib nii närvisüsteemi kui ka liikumisaparaadi arengut.

Elu- ja toimetulekuõpe – liikumisõpetuse kaudu kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse tundmisele ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

Liikumisõpetuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpiaavõistlustel ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused – Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut. Õpetatakse rõõmu tundma õnnestumise üle ja toime tulema kaotuse tundega. Tähelepanu pööratakse tahteomaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus mäng, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

Eesti keel – Liikumist kasutatakse kui suhtlus ja väljendusvahendit. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).

Matemaatika – Laste jaoks on liikumine loomulikuks õppimise aluseks. Õppides mõisteid nagu pikkus, distants, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning õpetatakse last oma keha tunnetama ning ruumis orienteeruma.

Tööõpetus – Liikumise kaudu arendatakse peenmotoorikat ja koordineerimist. Õpilaste juhendamisel areneb laste suutlikkust tegutseda eeskujul, näidise või suulise korralduse alusel.

Kunst ja käeline tegevus – Liikumise kaudu arendatakse peenmotoorikat ja koordineerimist. Õpilaste juhendamisel areneb laste suutlikkust tegutseda eeskujul, näidise või suulise korralduse alusel.

Muusikaõpetus – Õppetöö liikumisõpetuses tugineb mänguliste elementide kasutamisele. Harjutusi sooritatakse koostevõttes ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine. Väga heaks liikumisvõimaluseks on muusikaõpetuses õpitud laulumängud, ringmängud, muusikaline liikumine mida saab kasutada ka liikumisõpetuse ja

rütmika tundides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Õpilane õpib reageerima vastavalt muusika iseloomule kas käte, jalgade või keha liikumisega. Õpib matkima liigutusi, liigub õpetaja eeskujul.

Rütmika – Rütmikatundides ühendatakse liikumisõpetusest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

Hindamine

Hindamise aluseks on Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhend.

Hindamisel lähtutakse õpilase individuaalsetest iseärasustest ja kehalisest arengust. Arvestatakse õpilase tahtemadusi, püüdlisust ja abivalmidust kaasõpilastesse.

Liikumisõpetuse ainekava

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas

Õppesisu ja -tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Võimlemine Kehatunnetuse harjutused Kiikumisharjutused, käte liigutamine, käte kõverdamine ja sirutamine, käte plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine, sõrmede liigutamine, erinevate kehaosade patsutamine, sõudmine istuvad asendis, kõhuli roomamine,	Võimlemine Kehatunnetusharjutused Esimese astme harjutuskava kordamine. Lisanduvad põrgatamine, veeretamine, venitusharjutused. Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ravis, ringid, viirus ja kolonnis.	Võimlemine Üldarendavad harjutused Kombineeritud üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta, vahenditega, vahenditel. Kombineeritud jõu- ja venitusharjutused. Ristsamm jook, hüpped

neljakäpukil käimine, lükkamine ja vedamine. Rühi -, koordineerimis- ja tasakaaluharjutused Erinevad kõnni vormid, harjutused varbseinal, kõnd võimlemispingil, harjutused võimlemiskepiga. Õlavöötme harjutused, ülakeha painutused. Tasakaaluharjutused vahenditel. Tähelepanu-, koordineerimis- ja osavusharjutused. Akrobaatika Mängulised harjutused.	Rühi-, koordineerimis- ja tasakaalu harjutused. Kombineeritud harjutused varbseinal. Harjutused tasakaalu taldrikul. Harjutused kõnni ja jooksumudetega: jookse selg ees, põlvetooste-jooks, sääretetoostejooks, galopp. Jooksu ja hüppe harjutused hüpperedelil. Üldarendavad võimlemisharjutused Kombineeritud üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta, vahenditega, vahenditel, rakendusvõimlemine. Akrobaatika Tirel ette, taha ja küljele (vastavalt võimetele), turiseis abistamisega, sild abistamisega.	üle takistuste ja sammhüpped. Iluvõimlemine (harjutused palli, rõnga ja hübitsaga). Rühi-, koordineerimis- ja tasakaaluharjutused Jõuharjutused varbseinal. Kombineeritud harjutused kõnni ja jooksu sammul. Harjutused erinevate vahenditega. Akrobaatika Aheltirel ette, tirel taha, poolspagaat, turiseis, kaarsild. Lihtsama akrobaatikakava õppimine, esitamine.
Jooksud, jooksharjutused Jooksuasend, jooksulüügitused. Jooks erinevatest lähteasenditest - mängulised harjutused. Kujundliikumine (jooks looklevalt, sik-sakina, mööda joont jne). Stardikäsklused. Jooks 30m- Kestvusjooks - jooksu/kõnniharjutused murdmaal.	Jooksud Mitmesugused jooksharjutused-, viisid (põlvetooste, sääretetooste jne), jookse erinevas tempos. Kiirendusjooks, kestvusjooks. Jooks rahulikus tempos. Jooksud erinevatest lähteasenditest. Stardiasend, stardikäsklused.	Jooksud Erineva pikkusega kestvusjooksud (kõnd) vahelduval maastikul. Kiirendusjooksud (korduslõigud 30m,60m). Tõkkejooks. Kõnnikõnd: tehnika, ohutusnõuded.
Hüplemised, hüpped	Hüpped	Hüpped

Kombineeritud hüppeharjutused (sulghüpped, harki-kokku hüpped, hüpped selg ees, matkivad hüppeharjutused), Juurdeviivad harjutused kaugushüppeks - hüpped üle madalate takistuste.	Hüpped üle madalate takistuste, hüppeharjutused mänguvormis. Kombineeritud hüpped märke. Üleshüpped hoojooksult, ühe jala tõukega (riippuva eseme puudutamiseks). Hoota kaugushüpe. Kaugushüpe hoojooksult.	Kombineeritud hüppeharjutused lõikudel, märke, üle takistuste. Kaugushüpe täispikalt hoojooksult. Kõrgushüpe: juurdeviivad harjutused. Üleasumishüpe.
Pallikäsitsusharjutused Palli tunnetamine (hoie, viskeliigutus). Pallide ja teiste vahendite viskamine üle nõõri, võrgu, takistuse. Palli veeretamine ja veereva palli püüdmine. Palli viskamine ja püüdmine.	Pallikäsitsusharjutused (visked) Pallivisked etteantud kaugusele, märki. Pallivise hoojooksuta.	Visked/tõuked Kuulitõuget tutvustavad harjutused topispallidega, kuulijännid. Pallivise hoojooksult.
Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Lihtsamad liikumismängud. Harjutused paarides.	Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Liikumismängud/sportmängud. Juurdeviivad harjutused sportmängude õppimiseks. Korvpall: pallikäsitsusharjutused (palli viskamine, püüdmine, põrgatamine - pallikooli harjutused). Saalihoki: palli vedamine, söötmine, visked väravale Jalgpall: palli vedamine, liikuva palli peatamine, söötmine, löögid väravale Harjutused rühmas. Teatejooks.	Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Liikumismängud/sportmängud. Juurdeviivad harjutused sportmängude õppimiseks. Korvpall: pallikäsitsusharjutused. Palli hoie visates, söötes. Kombineeritud põrgatamise, söötmise, viske harjutused. Saalihoki - Kombineeritud harjutused (palli vedamine takistuste vahelt, söötmine liikumiselt, visked erinevatelt positsioonidelt) Jalgpall: Kombineeritud harjutused (söötmine, liikumine palliga, löögid väravale).

		Bocce, teatejooksud vahenditega, takistusjooksud.
Kelgutamine Ohutusnõuded nõlval, ohutu laskumine. Kelgu juhtimine jalgade ja kätega.. Suurte lumepallide/topispallide vedamine kelgul.	Kelgutamine Ohutu laskumine nõlvakust, kelgu juhtimine jalgadega, kätega. Kelgul istuva kaaslase vedamine lauskmaal. Mängulised harjutused.	Kelgutamine Laskumine nõlvalt lisaülesannetega.
	Suusatamine Ohutusnõuded suusatamisel, kohanemisharjutused, lehvikpöörded, libisamm, kahesammuline paaristõukeline klassikaline sõiduviis.	Suusatamine Libisamm. Kahesammuline, paaristõukeline klassikaline sõiduviis. Paaristõukeline sammuta klassikaline sõiduviis. Põhilaskumisasend. Trepptõus, käärtõus. Sõit murdmaal individuaalses tempos.
	Uisutamine Kohanemisharjutused uiskudel (abiraamiga). Ohutu kukkumine uiskudel. Pöörded, pidurdamine.	Uisutamine Kombineeritud liikumisharjutused uiskudel
Ujumine Veega kohanemine. Vee alla sukeldumine.	Ujumine Vee peal hõljumine. Vee peal libisemine	Ujumine Vees edasi liikumine Algelise kõhuli-ja selili ujumise käte ja jalgade koostöö tehnika õppimine Kompleksharjutuste sooritamine

Õpitulemused ainevaldkonniti

Ainevaldkonnad	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste

Liikumisoskused	Õpilane omab erinevaid liikumisoskusi ja -kogemusi.	Õpilane omab mitmekülgseid liikumisoskuseid ja -kogemusi.	Õpilane omab mitmekülgseid liikumisoskuseid ja – kogemusi, et harrastada erinevaid liikumistegevusi.
Edasiliikumisoskused.			
Keha kontrolli oskus asendites ja liikumisel	kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, tantsudes, liikumismängudes, koostöös paarilise ja rühmaga;	kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, tantsudes, spordialades, koostöös paarilise ja rühmaga;	liigub edasi vahendil harrastustegevuses või/ja igapäevases liikumises;
Vahendi käsitlemisoskus	liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	liigub vahendil muutuv keskkonnas ja igapäevases liikumises;	rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;
	hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	mõistab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldamisvajadust;	käsitleb vahendit erinevates liikumiskombinatsioonides-mängudes,
	korrigeerib kehahoidu õpetaja suunamisel;	käsitleb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	spordialades ja teiste oskuste arendamiseks;
	arvestab liikumistegevustes kaaslastega.	hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid oskusi;	
		arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ja saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	

		toob näiteid erinevatest liikumisostkustest; teab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi;	
Tervis ja kehalised võimed	Õpilane sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi. sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja teab liikumise seost tervisega; sooritab kehalisi võimeid arendavaid mänge ja harjutusi	Õpilane sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja teab liikumise ja toitumise seost tervisega. sooritab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja teab liikumise ja toitumise seost tervisega; sooritab kehaliste võimete mõõtmisi õpetaja juhendamisel; teab liikumise ja toitumise olulisust tervisele.	Õpilane mõistab tervise ja kehaliste võimete seost. annab lihtsa hinnangu enda kehalistele võimetele; arendab regulaarselt kehalisi võimeid;
Kehaline aktiivsus	Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne. sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; märkab abi vajamist tunnis ja kutsus abi ohuolukorras.	Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja teab tervisliku liikumise põhimõtteid. sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi ja mõistab nende olulisust; märkab südamelöögisageduse ja enesetunde muutust vastavalt liikumistegevusele.	Õpilane on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid. planeerib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse; analüüsib enda igapäevast kehalist aktiivsust;

			rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi;
Liikumine ja kultuur	loob midagi liikumistegevusega seotult; teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid; riietub liikumistegevuseks sobivalt	teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ja sellega seotud väärtusi; mõistab isikliku hügieeni- ja ohutusnõuete olulisust; riietub liikumistegevuseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;	mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid; järgib erinevate liikumistegevustega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; riietub liikumistegevuseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;
Vaimne ja kehaline tasakaal	õpilane sooritab õpetaja juhendamisel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi	õpilane sooritab õpetaja juhendamisel emotsioonide märkamist ja toime tulemist soodustavaid tegevusi.	õpilane teab vaimset ja kehalist tasakaalu ja emotsioonide juhtimist soodustavaid tegevusi; mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule.

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid harjutusi (vajaduse korral abiga);	sooritab liit-ja kombineeritud harjutusi, sooritab õpitud võimlemis- ja koordinatsiooniharjutusi;	- teab ohutusreegleid sportimisel; - sooritab harjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas;

• sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot; • suudab joosta (liikuda) võimetekohases tempos jõukohast distantssi; • hoiab staadionil oma jooksurada; • ronib varbseinal, kõnnib võimlemispingil; • veeretab ja viskab palli; • osaleb lihtsates mängudes; • laskub kelgul nõlvakust, veab kelgul kaaslast; • riietub iseseisvalt (vajadusel vähese abiga) spordiriietesse; • täidab suunamisel hügieeninõudeid; • tajub ruumi, oma keha ja kaaslast; • tunneb ennast madalas vees turvaliselt, püüab hoida oma kohta ravis; • liigub (kõnnib) vees iseseisvalt, talub vee pritsimist kaaslaste poolt, julgeb minna vee	• matkib õpetaja liigutusi peegelpildis; • oskab sooritada lihtsamaid akrobaatilisi elemente (turiseis, tirel ette); • suudab joosta (kõndida) erinevatel maastikel, treppidest üles-alla, osaleb teatejooksus; • sooritab lihtsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel; • viskab ja pörgatab palli; • sooritab kaugushüpet hoojooksult; • jookseb kiires tempos 60m, jõukohases tempos 500m; • osaleb erinevates võistlusmängudes; • tegeleb võimetekohaselt talispordiga, suusatab rahulikus tempos 1 km; • riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välistingimused); • püüab hõljuda palli ,meretähe ,noole asendis kõhuli torust kinni hoides ja iseseisvalt, • püüab libiseda vee peal kõhuli ja selili asendis seinast ära tõugates;	• sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes; • suudab sooritada lihtsa akrobaatikakava; • suudab joosta erineval maastikul; • sooritab kombineeritud harjutusi erinevate vahenditega; • viskab palli hoojooksult, tõukab kuuli, hüppab kaugust täispikalt hoojooksult; • mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest; • suudab suusutada murdmaal klassikalises sõiduviisis rahulikus tempos 2 km; • osaleb võimetekohastel võistlustel; • teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid; • teab tähtsamaid spordisündmusi (olümpiamängud); • suudab sooritada 25 m kompleksharjutuse või võimete kohaselt läbida 100

alla peitu, julgeb sukelduda ,et tuua uppuvaid pulki, • julgeb hüpata vette; püsti seistes (basseini kesk kohalt)		m kompleksharjutuse

Rütmika

Õppetegevuse kirjeldus ja õpetuse eesmärgid

Rütmikas ühendatakse kehalisest kasvatuses tuttavad harjutused muusika ja rütmiga.

Rütmitunde aluseks on lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine.

Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat. Liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine arendavad õpilaste füüsilisi võimeid, aktiveerivad psüühilisi protsesse, aitavad kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstavad meeleolu ning arendavad verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise oskusi.

Rütmikatunnis kasutatakse kehatunnetus-, kontakti- ja suhtlemisharjutusi, luuletusi, laulu- ja ringmänge, tantse ja pillimängu. Õpitud tantsude ja mängudega esinetakse üritustel.

Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi.

Üldpädevuste kujundamine rütmika aines

Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla. Rütmika aine õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Rütmika soovituslikus ainekavas on õpitulemuste saavutamiseks kirjeldatud tegevusi neljas liikumisvaldkonnas:

- Keha- ja ruumitunnetusharjutused, rühi- ja tasakaaluharjutused.
- Koordinaatsiooniharjutused.

- Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused.
- Vaimne ja kehaline tasakaal.

Loetletud teemavaldkondade tegevuste lõimimise kaudu õppetegevuses ja igapäevaste tegevuste raames kujunevad õpilastel õppekava läbivad üldpädevused.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Rütmiliste liikumistegevuste ja muusika kaudu õpivad õpilased tajuma ennast ja ümbritsevat keskkonda. Õpilastel kujuneb minapilt - arusaamine enda kehast ja erinevatest liikumisvõimalustest. Kaaslastega koos musitseerides, tantsides ning laulu- ja tantsumänge mängides areneb positiivne suhtumine iseendasse ja kaaslastesse. Õpilased tutvuvad Eesti ja teiste riikide rahvalaulude ja -tantsudega.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Ühiselt tegutsedes õpivad õpilased arvestama enda isiklikke huvisid ja rühma kui terviku huvisid. Liikumise ja muusikaga seonduvates elulistes ja mängulistes olukordades õpivad õpilased esialgu suunatult ning seejärel iseseisvalt käituma vastavalt situatsioonile ja kokkulepitud reeglitele, sh järgima mängureegleid, ootama enda järjekorda jms. Õpilased õpivad tajuma ja mõistma enda ja kaaslaste emotsioone ning enda käitumist vastavalt reguleerima.

Enesemääratluspädevus

Ühiste liikumisega seonduvate ja muusikalis-rütmiliste tegevuste kaudu kujuneb õpilastel arusaamine iseendast ja kaaslastest. Õppides mõistma ja aktsepteerima enda ja kaaslaste eripära kujuneb õpilastel positiivne suhtumine iseendasse ja kaaslastesse, samuti enda perekonda, klassi, kooli, kodumaasse. Liikumistegevuste raames õpivad õpilased märkama enda ja kaaslaste abivajadust, abi küsima ja seda pakkuma. Õpilasi suunatakse positiivse suhtumise läbi muusikalis-rütmilisse liikumisse järjepidevalt arendama enda tantsuoskusi ja tegelema tantsu kui harrastusega.

Õpipädevus

Õpilasi kaasatakse võimetekohaselt muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kavandamisse. Laulu- ja tantsumängudes ning tantsudes osalemise kaudu õpivad õpilased täitma jõukohaseid ülesandeid nii individuaalselt kui rühmas tegutsedes.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse arengut toetavad muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste käigus tekkivad elulised suhtlussituatsioonid. Õpilaste kõne ja /või alternatiivsete väljendusvahendite mõistmise ning oma soovide ja seisukohtade väljendamine toimub läbivalt rütmika tundide raames. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja järgima õpetajapoolseid juhiseid. Elulistes olukordades õpivad õpilased suhtlema kaaslastega, väljendama enda soove ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes ja avaldama oma arvamust.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Liikumisüritused looduskeskkonnas toetavad keskkonnateadliku käitumise kujunemist, õpilased õpivad märkama elus ja eluta loodust enda ümber ning seda hoidma.

Ettevõtlikkuspädevus

Liikumist ja kultuuri väärtustavad õpilased on positiivse ellusuhtumisega ja valmis tegutsema. Tantsu kui harrastusega tegelemine distsiplineerib õpilasi ja toetab valmisolekut tegeleda järjepidevalt kindla tegevusega kuni eesmärgi saavutamiseni.

Digipädevus

Rütmika aine õppimisel kasutatakse õpilastele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Igapäevase õppetegevuse osana suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavat kommunikaatorit.

Rütmika aine lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulis-praktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides rütmika aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Jõukohaste ja mänguliste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu toetatakse õpilaste huvi erilaadsetes tegevustes osalemise vastu. Kujuneb õpilaste positiivne suhtumine kaaslastesse, ümbritsevasse keskkonda ja tegutsemisse. Muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste, sh tantsimise käigus arenevad koostööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimeid. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Teema käsitlemine toimub liikumis- ja muusikaliste tegevuste raames saadavate kogemuste kaudu nii looduses kui linnaruumis. Õpilastele mõistetavatest olukordadest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased õpivad mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning saavad praktilise tegevuse kaudu vastavalt võimetele aru, kuidas saab enda käitumise ja tegevusega mõjutada keskkonnaressursside kasutamist, nt kasutada looduslikest materjalidest valmistud pille, valmistada kostüüme ja maske olmejääkidest jms.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kesksel kohal on võimetele vastava adekvaatse minapildi kujunemine. Ühiste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu õpivad õpilased teadvustama enda rolli kaasinimeste hulgas ja laiemalt ühiskonnas, kujunevad sõprussuhted. Laulu- ja tantsumänge mängides arenevad õpilaste koostööoskused. Liikumist ja muusikat väärtustav õpilane on positiivse ellusuhtumisega ja valmis tegutsema. Muusikalised ja tantsulised tegevused toetavad valmisolekut tegeleda järjepidevalt kindla tegevusega kuni eesmärgi saavutamiseni. Õppetöö raames osaletakse erinevatel liikumis- ja tantsuüritustel nii osalejate kui pealtvaatajatena.

Kultuuriline identiteet

Kultuuriline identiteet kujuneb õpilastel kodu, kooli ja laiemalt ühiskonna pidevas koostöös. Rütmika tundides õpivad õpilased mängima Eesti traditsioonilisi laulumänge ja tantsima rahvatantse. Tutvutakse erinevate rahvaste tantsudega ja muusikaga. Erinevatel liikumis- ja muusikaüritustel on võimalik kohtuda teiste kultuuride esindajatega. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine nii Eesti kui teiste rahvaste kultuuripärandisse.

Teabekeskond ja meediakasutus

Õpilasi suunatakse ühe vaba aja veetmise võimalusena vaatama meediakanalite kaudu edastavaid muusika- ja tantsuüritusi jms. Õuesõppe raames või õppekäikudel suunatakse õpilasi märkama erinevaid infokandjaid, neid lugema, mõtestama ja vastavalt suunistele käituma.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Muusikalis-rütmilisi liikumisi, sh tantsu saab õppida videomaterjali vahendusel. Õpilaste liikumistegevusi on võimalik filmida hilisema analüüsimise või esitamise, nt tantsukavad, eesmärgil. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutuselolevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Õpilased kogevad rütmika tundides jõukohaste muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu liikumisirõõmu. Nad omandavad positiivse suhtumise nii muusikasse kui liikumistegevustesse. Õpilasi suunatakse jälgima enda enesetunnet nii igapäevaselt kui liikumistegevustes. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, arvestama liikumisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilased väärtustaksid muusikat, tantsu ja liikumist laiemalt, peab õpetaja olema positiivse suhtumisega õpilastele eeskujuks. Rütmika tundides õpivad õpilased tundma iseennast, enda tugevaid ja nõrku külgi. Õpilastel kujunevad

ühiste tegevuste käigus suhtlemisoskused, aktsepteeritavad väärtushinnangud ja käitumismustrid.

Rütmika aine lõiming teiste õppeainetega

Oma keha tajumine ruumis ja emotsionaalse seisundi määratlemine, on mõned oskustest milliste omandamiseks toimetulekuõppe õpilased vajavad suunamist ja abistamist. Heaks võimaluseks on loominguline, rahulik, kriitikavaba ja turvaline keskkond, kus õpilane saab tunnetada ennast ja ühineda oma sisemaailmaga. Rütmika aine raames on ühendatud füüsilised ja loomingulised tegevused tänu millele tekib õpilasel enda tunnetamiseks sobilik keskkond. Rütmika aine raames saab õpetada esmaseid emotsionaalse seisundi märkamise ja reguleerimise võtteid, millele õpilased saavad toetuda igapäevastes elulistes olukordades.

Rütmika ja elu- ja toimetulekuõppe

Rütmikas saab muusika, rütmi ja liikumise läbi toetada elu- ja toimetulekuõppe teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilasel minatunnetus ja enda kehataju, arenevad koostööoskused ja sõprussuhted. Rahvuslike liikumismängude ja rahvatantsude abil saab kujundada õpilastel arusaamist Eesti rahvuspärandist ning toetada aja kulgemise mõistmist läbi vana aja lugude.

Rütmika ja eesti keel

Igapäevase suhtlemise arengut toetavad rütmikatundide käigus tekkivad elulised suhtlussituatsioonid. Õpilaste kõne ja /või alternatiivsete väljendusvahendite mõistmise ning oma soovide ja seisukohtade väljendamise arendamine toimub läbivalt rütmika tundide raames. Muusikalis-rütmiliste tegevuste käigus suunatakse õpilasi jälgima, mõistma ja täitma õpetaja juhiseid. Elulistes olukordades õpivad õpilased suhtlema kaaslastega, väljendama enda soove ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes ja avaldama oma arvamust. Õpilased osalevad rütmisalmide lugemisel, liisutamisel, rahvalaulude laulmisel jms.

Rütmika ja matemaatika

Rütmika aines käsitletavad teemad ja läbiviidavad tegevused toetavad matemaatiliste teemade omandamist. Erinevate liikumismängude, tantsude jms abil kujuneb õpilastel minatunnetus ja enda kehataju, areneb arusaamine ruumisuhetest. Õpilased õpivad moodustama erinevaid tantsujooniseid, liikuma ravis, ringjoonel. Õpilased õpivad tunnetama, tajuma ja taasesitama erineva pikkusega rütmi, kuulama ja esitama muusikapalu ja laule. Kujuneb arusaamine aja kulust, mõistetest pikk- lühike.

Rütmika ja kunst ja käeline tegevus

Nii muusikalis-rütmilised liikumistegevused kui kunstilised tegevused loovad võimaluse loominguliseks eneseväljenduseks, areneb õpilaste loovus. Rütmika tundides saavad õpilased kasutada kunsti ja käelise tegevuse raames meisterdatud rütmipille. Rütmipille mängides õpivad õpilased tajuma enda keha, areneb rütmitunne. Rütmiatundides õpitud liikumiskavade juurde saab kunsti ja käelise tegevuse tundides meisterdada kostüüme, maske, loovad dekoratsioone jms.

Rütmika ja tööõpe

Muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste kaudu areneb õpilastel kehataju ja kujuneb arusaamine enda kehapildist. Õpilased õpivad vastavalt võimetele hindama enda võimeid. Liikumis-, laulu- ja tantsumänge mängides õpivad õpilased koostööoskusi, mõistma enda ja teiste emotsioone ja vastavalt käituma. Loetletud oskused on oluliseks eelduseks lihtsa töö tegemise õppimiseks. Samas tööõppe aine raames omandatavad tööoskused eeldavad teatavaid liikumisoskusi, vastupidavust ja jõudu.

Rütmika ja liikumisõpetus ja muusika

Rütmika, liikumisõpetuse ja muusika õpetamine on tihedalt lõimunud. Liisutamise ja erinevate muusikapalade saatel toimuvad rütmiharjutused. Liikumismängud on sageli muusika ja laulu saatel, samuti tantsimine. Tegevused on suunatud oma keha ja emotsioonide tajumisele ning lõdvestusharjutuste praktiseerimisele.

Rütmika ainekava

Rõhuasetused

I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Kujundatakse õpilastel oskust kuulata, jälgida, matkida, mõista ja täita lihtsamaid korraldusi laulu- ja ringmänge õppides. Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Õpetatakse oma liikumist ja liigutuste rütmi kohandama saatelugemisele ja muusikale. Harjutusi õpitakse koostegEVuses, matkides/eeskuju järgi.	Kujundatakse praktilisi koostööoskusi laulu- ja tantsumänge mängides. Õpilasi suunatakse kontrollima oma kehaasendit. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja eri kehaosade liigutuste koordineerimist. Õpitud harjutusi sooritatakse vähesel suunamisel võimalikult iseseisvalt	Õpitakse tantsima lihtsaid tantse ja pidudel õpitud viisil käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega. Kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilane sooritab õpitud harjutusi iseseisvalt erineva muusika järgi.

Rütmika aine õpitulemused, soovituslik õppesisu ja soovitud õppetöö läbiviimiseks

Teema: Keha- ja ruumitunnetuse harjutused, rühi- ja tasakaaluharjutused

Soovituslikust õppe sisust lähtuvalt lahti kirjutatud õpitulemused

Keha- ja ruumitunnetuse harjutused, rühi- ja tasakaaluharjutused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) sooritab koostegevuses ja/või eeskiju järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi; 2) sooritab koostegevuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat; 3) osaleb koostegevuses lihtsamates õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudes; 4) kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab; 5) sooritab kehatunnetusharjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise, instruksiooni (verbaalne/alternatiivsete vahenditega) järgi.	Õpilane: 1) sooritab iseseisvalt õpitud ja jõukohaseid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi; 2) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi ahelas; 3) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; 4) liigub kooskõlas muusikaga; 5) sooritab õpitud kehatunnetusharjutusi eeskiju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.	Õpilane: 1) sooritab rühi- ja tasakaaluharjutusi vajalikus rütmis ja tempos; 2) sooritab iseseisvalt õpitud tantsusamme, oskab ette näidata lihtsamaid tantsuliigutusi; 3) improviseerib tantsu muusika järgi; 4) oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada.

Soovituslik õppesisu

Keha- ja ruumitunnetuse harjutused, rühi- ja tasakaaluharjutused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Igapäevased tegevused. Harjutused peegli ees kehahoiu korrigeerimiseks. Kiikumisharjutused. Kükitamine, kägarasend ja selles kiikumine. Käte kõverdamine ja sirutamine, plaksutamine,	Enda veeretamine. Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, linnid, kangad jms. Põlve- ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd. Kombineeritud harjutused	Tasakaalu arendavad liikumismängud. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooks suuna muutmisega. Liikumine joonel ja pingil kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme.

rusikasse surumine ja avamine, kehaosade puudutamine. Rütmilised harjutused käte ja õlgadega. Kõnd tasapinnal orientiiride järgi. Kõnd reljeefsel/erinevatest materjalidest rajal. Erinevate kõnnakute matkimine kindlas rütmis. Stopp- liikumine koostegevuses. Takistustest üleronimine. Varbseinal ronimine. Ronimine mänguväljaku treppidel ja redelitel. Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ravis, ringis. Kontaktliikumise harjutused, harjutused rütmi ja liisusalmide saatel. Liikumine muusika saatel. Juhendamisel lihtsamate mängu- ja tantsuliigutuste sooritamine teistega koos. Venitus-, sirutus- ja lõdvestusharjutused.	kõnni- ja jooksusammudega. Stopp- liikumine mängudes. Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal. Lihtsamate tantsuliigutuste matkimine. Liikumise kiirendamine ja aeglustamine; liikumissuuna muutmine. Liikumismängud. Venitus-, sirutus- ja lõdvestusharjutused.	Kombineeritud harjutused kõnni- ja jooksusammul. Stopp - liikumine harjutuskava osana. Kombineeritud rütmilised harjutused erinevate vahenditega. Rütmi-improvisatsioonid. Tantsusammude valik muusika järgi. Õpitud lihtsamate tantsuliigutuste esitamine. Iseseisva-, paaris- ja rühmatantsu erinevused. Teistega koos tantsimine. Varem õpitud harjutuste/ tantsuliigutuste meenutamine ja esitamine. Venitus-, sirutus- ja lõdvestusharjutused.

Teema: Koordinatsiooniharjutused

Soovituslikust õppe sisust lähtuvalt lahti kirjutatud õpitulemused

Koordinatsiooniharjutused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) osaleb koostegEVuses rivi ja ringjoone moodustamisel; 2) õpib märkama oma kohta harjutuste sooritamisel; 3) liigub erineva rütmiga ja tempoga muusika saatel; 4) liigub ringis; 5) tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat.	Õpilane: 1) teab oma kohta rivi ja ringjoonel ning suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel; 2) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; 3) liigub kooskõlas muusikaga; 4) sooritab õpitud koordinatsiooniharjutusi eeskujuga järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.	Õpilane: 1) osaleb juhendamisel erinevate tantsujooniste moodustamisel; 2) improviseerib tantsu muusika järgi; 3) sooritab koordinatsiooniharjutusi vajalikus rütmis ja tempos.

Soovituslik õppesisu

Koordinatsiooniharjutused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Erinevad liikumisviisid: kõnd, jooks, hüplemine. Sulghüpe. Harki - kokku hüplemine Erineva rütmi ja tempoga liikumine. Liikumine ringis. Lihtsama rivi moodustamine. Joone juures seismine. Rütmisalmide lugemine koos rütmiliste liigutustega: plaksutamine, patsutamine, trampimine. Koostegevuses koordineerimisharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel. Marssimine; tantsuelemendid.	Kõnd päkkadel ja kandadel, takistuste ületamine, tagurpidi kõnd. Käte ja jalgade samaaegsed harjutused. Hüppeharjutused paigal, jalad koos, harki-kokku hüpped, hüpped üle esemete. Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal Harjutused vahenditega Eeskuju järgi koordineerimisharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel. Tantsuline liikumine.	Hüppeharjutused paigal ja liikumisel. Hüpaksamm. Külgsamm, galopp, juurdevõtusamm. Harjutused vahenditega Koordineerimisharjutused erineva rütmi ja tempoga muusika saatel. Tantsu improviseerimine muusika saatel.

Teema: Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) osaleb koostegevuses rivi ja ringjoone moodustamisel; 2) õpib märkama oma kohta harjutuste sooritamisel; 3) liigub erineva rütmiga muusika saatel; 4) tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat; 5) osaleb koostegevuses lihtsamates õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudes; 6) esineb koostegevuses õpitud ringmängudega ühisüritustel; 7) sooritab sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise, instruktsiooni (verbaalne/alternatiivsete vahenditega) järgi;	Õpilane: 1) teab oma kohta ravis ja ringjoonel ning suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel; 2) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; liigub kooskõlas muusikaga; 3) osaleb laulu- ja tantsumängudes ning liikumiskavades; 4) tunneb ära õpitud rahvatantsu ja tantsib seda kaasa; 5) esineb õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudega ning liikumiskavadega kooli üritustel; 6) sooritab õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.	Õpilane: 1) osaleb juhendamisel erinevate tantsujooniste moodustamisel; 2) sooritab iseseisvalt õpitud tantsusamme, oskab ette näidata lihtsamaid tantsuliigutusi; 3) improviseerib tantsu muusika järgi; 4) tantsib lihtsamaid rahva- ja seltskonnatantse; 5) oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada; 6) esineb õpitud rahva- ja seltskonnatantsude ning liikumiskavadega erinevatel üritustel.

Soovituslik õppesisu

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Harjutused peegli ees. Õpetaja tegevuse matkimine. Lindude ja loomade kõnnaku ja tegevuste matkimine. Ring-, laulu- ja tantsumängud. Kullimängud. Harjutused langevarju, rätikute ja lintidega. Ühisüritustel esinemine.	Harjutused paaris ja rühmas. Liikumine ravis, kolonnis. Laulu- ja tantsumängud, liikumiskavad. Lihtsamad tantsud õpitud tantsusammudega, sh rahvatantsud. Õigeaegne tantsu alustamine ja lõpetamine. Muusika kuulamine, lihtsamate liigutuste meenutamine ja esitamine. Kooli üritustel esinemine.	Erinevad tantsujooniseid. Seltskonnatantsud, liikumiskavad. Erinevate rahvaste tantsud. Õpitud tantsujoonise meenutamine ja mälu järgi tantsimine. Tantsule palumine ja lõpetamine. Tantsule kutse vastuvõtmine või viisakas loobumine. Kaaslasele lihtsamate tantsuliigutuste näitamine / õpetamine. Diskol improviseeritud tantsimine. Käitumise reeglid diskol. Koolisisestel ja -välistel üritustel esinemine.

Teema: Vaimne ja kehaline tasakaal

Soovituslikust õppesisust lähtuvalt lahtikirjutatud õpitulemused

Vaimne ja kehaline tasakaal		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks

Õpilane: 1) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi; 2) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi sirutus- ja lõdvestusharjutusi, naudib lõõgastumist; 3) märkab suunamisel enda põhiemotsioone.	Õpilane: 1) sooritab paaris õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi; 2) sooritab suunamisel õpitud sirutus- ja lõdvestusharjutusi, naudib lõõgastumist; 3) tunneb ära oma põhiemotsioonid ja suunamisel reguleerib oma käitumist; 4) märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, reageerib suunamisel neile sobivalt.	Õpilane: 1) sooritab varieeruvates tingimustes sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi rühmas; 2) sooritab iseseisvalt sirutus- ja lõdvestusharjutusi, lõõgastub teadlikult; 3) kontrollib enamasti oma põhiemotsioone.

Soovituslik õppesisu

Vaimne ja kehaline tasakaal		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel

Rahustava muusika ja puudutuselementide saatel õpitakse lõõgastuma ja tunni pinget maandama. Lõõgastav liikumine muusika saatel. Tähelepanu- ja matkimismängud. Kehatunnetusharjutused. Lihtsas jooga asendis püsimine (nt täht, kuu, koer). Lihtsamad hingamisülesanded. Sisse ja välja hingamine. Venitus –, sirutus- ja lõdvestusharjutused. Tegevused tunnetustoas. Enda põhiemotsioonide suunatud märkamine liikumistegevuste käigus individuaalses töös ja rühmas. Enda põhiemotsioonide reguleerimine koostegEVuses mängulise tegevuse abil.	Rahustava muusika saatel lõõgastumine. Kehatunnetus- ja hingamisharjutused. Juhendatud lõõgastav hingamine. Lihtsamate jooga asendite harjutamine (sild, kass, täht, puu, liblikas, uss, lind, koer, kuu). Venitus –, sirutus- ja lõdvestusharjutused. Enda emotsioonide märkamine liikumistegevustes ja sportmängudes osaledes. Oma tunnete suunamine ja väljendamine aktsepteeritaval viisil. Võit ja kaotus. Emotsioonide juhtimine suunamisel: eemaldumine, hingamisharjutused, joonistamine, stressipall jms. Põhiemotsioonide märkamine ja äratundmine kaaslastel.	Lõõgastava muusika valik, pingete maandamine. Kehatunnetus- ja hingamisharjutused. Lihtsamad lõõgastava hingamise tehnikad. Nende kasutamine koos muusikaga. Jooga asendite kasutamine pingete maandamiseks. Venitus –, sirutus- ja lõdvestusharjutused. Enda emotsioonide märkamine ja reguleerimine vastavalt olukorrale. Võit ja kaotus. Emotsioonide juhtimine erinevate õpitud tegevuste abil. Kaaslaste emotsioonide märkamine ja neile reageerimine aktsepteeritaval viisil, kaaslase toetamine.

Soovitused õppetöö läbiviimiseks

Õpilaste arengutasemetega arvestamine õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel.

Rütmika aines toimub õppetegevus kolmel arengutasemel: I arengutase, II arengutase, III arengutase.

Samaealiste toimetulekuõppel õppivate õpilaste kogemused, võimed, oskused ja teadmised erinevad tingituna puude spetsiifikast ja kaasuvatest diagnoosidest.

Ühes klassis õppivad õpilased võivad olla rütmika aines erinevatel arengutasemetel.

Õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel lähtutakse iga konkreetse õpilase kogemustest, võimetest, oskustest ja teadmistest. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele rütmika aine valdkondades vastavalt individuaalsele arengu tempole.

Toimetulekuõppel õppivate õpilaste arengutasemetega arvestamine on lahti kirjutatud siin [Mõiste "arengutase" kasutamine toimetulekuõppes.](#)

Rütmika tundide läbiviimist hõlbustavad toimetuleku õpilaste tarbeks loodud Kaili Lassi ja Kadri Joosti materjalid ["Liikumine ja muusika"](#)

Keha- ja ruumitunnetusharjutused, rühi- ja tasakaaluharjutused.

- Rütmikatundides on mõttekas ühendada liikumisõpetuse tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Õpilastes arendatakse rütmi tajumise tunnet tuginedes õpilase lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamisele.
- Liikumisõpetuse tundides harjutatud rühi- ja matkimisharjutused kindlas rütmis (erinevate tegelaste kõnni matkimine õpetaja eeskuju järgi: karu, kurg, kass jne; postiljon, pakikandja, kelner, mannekeen; laps, nooruk, vanur).
- Kõnd erinevatel vahenditel. Istumisharjutused erinevatel vahenditel muusika saatel.
- Kiikumisharjutused vastavalt muusika rütmile, tempole, iseloomule.
- Liikumine erinevates asendites (kükitamine ja selles asendis liikumine; kägarasend ja kiikumine kägarasendis jmt). Hüpped: sulghüpe. Harki-kokku hüpe jm hüpped vastavalt muusikalisele saatele.

Koordinatsiooniharjutused.

- Tundides mängitakse muusikaõpetuses õpitud laulu- ja ringmänge, rütmipille. Kasutatakse ka teiste ainete tundides ja vaba aja tegevustes õpitud salme, rütmilisi luuletusi.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused.

- Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

- Muusika ja tantsuelementide ühendamine sotsiaalsete oskuste kujundamiseks ("Kes aias", "Mul on üks tore tädi" jt).
- Häid ideid leiab ["100 rahvamängu lastele"](#)
- Vaba improvisatsioon muusika saatel loob emotsionaalselt pingevaba keskkonna ning soodustab sobivat emotsionaalset väljaelamist ja stabiliseerumist.

Vaimne ja kehaline tasakaal.

- [**Hingamisharjutus: sügav hingamine koos saatva muusikaga asub siin.**](#) Seda harjutust saab teha igal ajal ja igas kohas ning sobib hästi rütmikatundides kasutamiseks.
- Lõdvestavaid lastejooga harjutusi leiab Youtube kanalilt sisestades märksõna "lastejooga". Siin üks [näiteharjutus](#).
- Loodushääle ja merekohina rahustav muusika. Rohkelt vastavasisulist materjali leiab erinevatest [muusikaportaalidest](#).

Soovituslik õppevara

Toimetulekuõppe tasemele koostatud õppevara

Lass, K., Joost, K. Liikumine ja muusika. <https://hev.edu.ee/123-2/>

Valik soovituslikest lisamaterjalidest

Liikumisega seotud aktiivtööd. <https://www.terviseinfo.ee/et/tervise-edendamine/koolis/olulised-abimaterjalid/toitumine-ja-liikumine/opetajaraamat/liikumise-aktiivtoeod>

Liikumine ja kultuur. <https://liikumisopetus.ee/valdkonnad/liikumine-ja-kultuur/>

Liikumine ja kultuur materjalid. https://liikumisopetus.ee/materials/?mf_material-cat=90&mf_material-level=13

Vaimne ja kehaline tasakaal. <https://liikumisopetus.ee/valdkonnad/kehaline-ja-vaimne-tasakaal/>

Vaimne ja kehaline tasakaal materjalid. https://liikumisopetus.ee/materials/?mf_material-cat=84&mf_material-level=13

Ajupausid. <https://empoweredparents.co/brain-break-activities/>

Vaikuseminuti harjutused. <https://vaikuseminutid.ee>

Lõdvestusharjutused. <https://peaasi.ee/lodvestusharjutused/>

Teadveloleku harjutused ATH lapsele. <https://www.vkkeskus.ee/teadveloleku-harjutused-ath-lapsele/>

Lastejooga loodusbingo. <https://loovlaps.ee/lastejooga-loodusbingo/>

TAI kodulehekülg. <https://www.tai.ee/et/sotsiaalto/koik-noodid-oiged-muusikateraapia-voimalustest-erivajadusega-inimestele>

Kodundus

Õppeaine kirjeldus

Kodundus on õppeaine, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus ja koolis ning nende lähiümbruses. Igapäevaste kodu- ja majapidamistööde toimetulekuks on vaja kujundada õpilase töökogemusi ning oskusi.

Kodunduses antakse elementaarseid teadmisi puhastus- ja korrastustöös, ettekujutuse tervislikust toitumisest, õpetatakse lihtsamate toitade valmistamist, antakse ettekujutus pere majandamisest, toiduainete hankimisest. Õpetatakse tasakaalustatud menüü koostamist, kujundatakse tarbijakäitumist, väärtustatakse keskkonnasäästlikkust.

Õpilane õpib tundma ja täitma igapäeva tööga seotuid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Kodumasinade ja korrastusvahendite õpetamisel lähtutakse kaasaegsest tehnoloogiast. Omandatakse üksikuid töövõtteid ning õigete töövõtete järjestust. Arvestatakse õpilase võimete erisust.

Väga oluline on koostöö koduga, et õpilased saaksid rakendada ja kinnistada oma teadmisi erinevates elu situatsioonides.

Valdkonda kuuluvad praktilised toimingud, mis koosnevad paljudest operatsioonidest ning igal järgneval aastal laiendatakse omandatud teadmisi ja oskusi.

Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostegevuses, II arengutasemel suunamisel ning III arengutasemel iseseisvalt.

Õpetuse eesmärgid

- anda teadmisi ja oskusi toimetulekuks igapäevastes kodu- ja majapidamistöodes;
- õpetada valmistama lihtsamaid toite, anda teadmisi tervislikust toidust, kasutama tooraineid;
- õpetada arvestama tööohutus- ja töötervishoiunõudeid;
- tutvustada lihtsamaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja kodumasinaid ning õpetada neid juhendamise abil kasutama;
- arendada igapäevaste tegevuste kavandamise ja korraldamise ning probleemide lahendamise oskust;
- arendada üld- ja peenmotoorikat;
- õpetada enda ja teiste tegevust hindama ja järeldusi tegema;
- õpetada mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust;
- õpetada sooritama tööoperatsioone õiges järjekorras;
- võimalda praktiliste toimingute rakendamist elulistes situatsioonides;
- arendada õpilases vastutustunnet, kujundada positiivset suhtumist oma tegevustesse ja kohustustesse;
- kujundada õpilases võimalikult adekvaatset enesehinnangut;
- arendada loovust ja esteetilisust;
- õpetada töötama nii üksi kui meeskonnaliikmena;
- anda teadmisi lihtsamatest keskkonnasäästvatest arusaamadest;
- anda teadmisi rahvuskultuurist ning õpetada teadvustama end mitmekultuurilises keskkonnas.

Üldpädevused

Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

Kodunduse aine õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Kodunduse aine raames omandatud oskused ja teadmised valmistavad õpilast ette võimalikult iseseisvaks elulistes olukordades toime tulemiseks nii kooli- kui täiskasvanueas.

Õppimine toimub peamiselt elulistes olukordades praktiliste tegevuste kaudu.

Kodunduse ainekavas õpitulemuste saavutamiseks käsitletakse järgmisi teemavaldkondi:

- Sisseostude tegemine.
- Toitlustamine.
- Köögitööd.
- Toidu valmistamine.
- Asjad ja nende korrashoid.

- Ruumide korrashoid ja koristamine.

Loetletud teemavaldkondade käsitlemise kaudu elulis-praktilistes olukordades ja klassikalises õppesituatsioonis kujunevad õpilastel õppekava läbivad üldpädevused.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kodunduse raames omandatud elulis-praktilised tööoskused tagavad õpilaste võimalikult suure iseseisvuse ning toetavad õpilaste kujunemist täieõiguslikuks ühiskonna liikmeks. Õpilased õpivad mõistma ja väärtustama töö tegemise olulisust. Nad saavad aru, kuidas avaldab inimtegevus, sh tootmine ja tarbimine, mõju ümbritsevale keskkonnale. Kodunduse tundides omandavad õpilased säästliku eluviisi põhimõtteid. Toiduvalmistamise raames on võimalik valmistada ja maitsta nii Eesti kui teiste rahvuste rahvustoite ning seeläbi tutvuda erinevate rahvuste kultuuripärandiga.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Kodunduse aine raames õpivad õpilased tegema erinevaid jõukohaseid töid. Õpilased õpivad hindama nii enda kui teiste inimeste poolt tehtud tööd ning suhtuvad sellesse lugupidavalt. Lihtsa töö oskusi omandades areneb õpilaste vastutustunne, õpilased õpivad mõistma enda kohustusi ja õigusi. Kaaslastega koos tööd tehes arenevad õpilaste sotsiaalsed oskused: suhtlemisoskus, kannatlikkus, sallivus jne. Õpilased jälgivad, õpivad mõistma ja täitma jõukohaseid piltide ja/või skeemidena ja/või verbaalselt esitatud tööjuhiseid. Õpilased õpivad koostegevuses enda tööd planeerima, õigeaegselt teostama ja tulemust kontrollima. Kodunduse tundide raames toimuvate praktiliste tegevuste, õppekäikude jms läbi areneb õpilaste sotsiaalne ja kodanikupädevus. Õpilased osalevad kogukonnaüritustel, nt talgutel, aitavad endast nõrgemaid, nt on vabatahtlikena abis loomade varjupaigas jms.

Enesemääratluspädevus

Kodunduse tundides omandavad õpilased oskused ja teadmised võimalikult iseseisvaks toimetulemiseks igapäevase elus ja ühiskonnas laiemalt. Õpilasi suunatakse omandama igapäevaelus vajaminevaid elulis-praktilisi oskusi, nt koristamine, toiduvalmistamine, sisseostude sooritamine jms. Toetatakse võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist. Õpilased õpivad võimalikult iseseisvalt kavandama ja täide viima erinevaid tegevusi ning kontrollima saavutatud tulemust. Nad õpivad märkama enda ja teiste abivajadust, abi küsima ja abi pakkuma. Õpilased omandavad esmased oskused ja teadmised jõukohase töö tegemiseks.

Õpipädevus

Õpilasi kaasatakse võimetekohaselt kodunduse tundides erinevate tööde kavandamisse, suunatakse alustatud tööd lõpule viima ja teostama enesekontrolli, nt võrdlema enda tööd näidise või kavandiga. Õpilasi suunatakse kasutama omandatud elulis-praktilisi lugemis- ja kirjutamisoskusi ning matemaatilisi oskusi töö õppimise raames - õpilased loevad piltide, skeemide, tekstina vms esitatud tööjuhendeid, kasutavad tuttavaid mõõteriistu jne.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse arengut toetavad kodunduse aine raames tekkivad elulised suhtlussituatsioonid, nendes osaledes omandavad õpilased suhtlemisoskuseid ja käitumismustreid. Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja järgima õpetajapoolseid juhiseid, selgitusi jms. Ühise tööülesande raames õpivad õpilased suhtlema kaaslastega, väljendama enda soove, tundeid ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes, kirjeldama enda töid ja avaldama oma arvamust.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Kodunduse aine raames omandatakse nii eluks vajalikke oskusi kui ka säästliku ja keskkonnasõbraliku eluviisi põhimõtted. Õpilased õpivad tundma ja kasutama looduslikke materjale ja tehismaterjale. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama, vältima liigse prügi teket ja hoolima ümbritsevast keskkonnast. Kodunduse raames on palju erinevaid võimalusi teiste ainete raames saadud teoreetilisi teadmisi rakendamiseks elulis-praktilistes situatsioonides.

Ettevõtlikkuspädevus

Kodunduse raames omandatud teadmised ja isikuomadused aitavad õpilastel arendada ettevõtlikkust ja valmisolekut karjääri planeerimiseks ja tööturul toimetulemiseks. Kodunduse aine raames omandatud oskused on eelduseks võimalikult iseseisvaks toimetulemiseks igapäevases elus ja lihtsa töö tegemiseks.

Digipädevus

Digitehnoloogia kasutamine kodunduse raames mitmekesistab õppeprotsessi. Nutiseadme tarkvara abil saab koostada poenimekirja, poes kasutada kalkulaatorit ostusumma arvutamiseks jms. Õpilased õpivad otsima retsepte ja toiduvalmistamise õppefilme

Lõiming

Kodunduse tundides toetatakse teistes õppeainetes omandatud teadmiste, pakkudes võimalusi jõuda praktilistes tegevustes äratundmiseni, et teadmised on omavahel seotud ning rakendatavad praktilises elus.

Elu- ja toimetulekuõpe. Siduvateks teemadeks on minapilt, sotsiaalsed suhted ja suhtlemine, loodusobjektid, inimeste tehtud / kasutatavad asjad, orienteerumine ruumis, orienteerumine ajas. Teemasid käsitletakse praktilise tegevuse käigus ja nende praktiliste oskuste täiustamise eesmärgil. Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule. Oluline on eneseteenindus õpetamist praktilises tegevuses. Võimaluse korral toimub õppetöö praktilistes elulistes situatsioonides. Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus, kujundatakse lihtsa töö oskusi. Toimub kuulamise, jäljendamise, vaatlemise, võrdlemise, vestlemise ja kirjeldamise arendamine. Tööd tehakse koos kaaslastega, kogetakse

õnnestumisi ning õpitakse läbi töö oma emotsioone väljendama. Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid jälgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine erinevate elukutsetega.

Eesti keel. Eesti keele tundides õpib õpilane nimetama (kasutades kõnet või muid alternatiivkommunikatsiooni vahendeid) ja leidma vajalikke töövahendeid, areneb kõne reguleerivplaneerivat rolli: õpilane kommenteerib seda, mida parajasti teeb; mida tegi (tegevuse taastamine skeemide, märksõnade ja tingmärkide abil) ja ka seda, mida tegema hakkab. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse ja hinnatakse positiivselt kõiki situatiivseid suhtlemisakte (mitteverbaalseid ja verbaalseid). Õpilaste omavahelise suhtlemise tingimuseks on koostevuse korraldamine, milleks loob igasugune tööõpe hea võimaluse. Ametinimetuste ja nendega kaasnevate tegevuste ühendamise tutvustab erinevaid elukutseid, mis on seotud töö lihtsamate oskuste õpetamisega ning tulevase tööelu planeerimisega.

Matemaatika. Tööõpe on otseselt seotud kõigi matemaatiliste pädevustega ning õpilase tegevusel tööõpetuses on praktiline tagajärg, vigu märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Taotletakse matemaatikapädevuse kujunemist: suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes, kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult); mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid, rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes; teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Kunst ja käeline tegevus. Kunsti ja käelise tegevuse aine toetab õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest. Õpilane saab algsed oskused võimetekohase töö iseseisvast tegemisest või selle abiga sooritamiseks. Ta õpib hindama oma töö tulemusi ja rõõmustama tehtava üle. Kunsti ja käelise tegevuse tundides kujunevad õpilases sarnaselt tööõppe tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Muusika. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Liikumisõpetus. Liikumisõpetuse kaudu arendatakse peenmotoorikat ja koordinatsiooni. Õpilaste juhendamisel areneb laste suutlikkust tegutseda eeskuju, näidise või suulise korralduse alusel.

Rütmika. Siduvaks tegevuseks on lihtsamate rütmipillide ja õppevahendite (rätikud, tokid jm) valmistamine. Rütmika arendab tööõppe tundidega sarnaselt tööks vajalikke isiksuseomadusi

(loovust, püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus). Arendab ka koostöö oskust ja enda tegevuse planeerimiseoskust.

Arvutiõpetus. Arvutijoonistuste tegemine, fotografeerimine, pildimaterjali, vajaliku info otsimine ja töötlemine. Tööjuhiste, menüüde ümber trükkimine.

Hindamine

Hinnatakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi alusel.

Hindamisel arvestatakse püüdlikkust, suhtumist töösse, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Õpilast hinnates võetakse arvesse, et I arengutasemel teostatakse töid valdavalt koostegemisel õpetajaga. II arengutasemel teostatakse töid etappide kaupa või näidise järgi ning tema oskust otsida ja kasutada abi. III arengutasemel teostatakse töid valdavalt näidiste, lihtsate tööjuhiste, piktogrammide ja piltide järgi.

Kodunduse ainekava

Maht

6.–9. klassis ja lisa-aastatel 3 tundi nädalas, 105 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1.Õpetatakse koostegevuses praktilise tegevuse käigus igapäevaste majapidamistöode osatoiminguid.	1.Kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides. Omandatakse töövõtteid ning võtete õiget järjestust ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud lihtsates töödes.	1.Kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid.

2.Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne Individuaalse koostöö korral antakse õpilaste rühmale samal ajal ühes ruumis/territooriumil ühine tööülesanne, millest ühe osa täidab iga õpilane juhendamisel individuaalselt. Erinevate jõukohaste tööülesannete täitmine koostöös ühiselt või individuaalselt, mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, viia jne.	2.Koostöös järjestikuliste tööoperatsioonide/tegevuste sooritamine, iga õpilane sooritab oma operatsioone/tegevusi kindlaksmääratud järjekorras.	2.Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid, teiste abistamist. Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd st tööd tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades.
3.Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele nende võimeid ja oskusi arvestades.	3.Õpilasi suunatakse valima endale jõukohaseid õpitud tööoperatsioone, tegevusi.	3.Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.
4.Tööprotsessile antakse positiivset tagasisidet.	4.Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistevgevuses.	4.Kujundatakse harjumus, et tuleb teha nii meeldivat kui vähem meeldivat tööd.

Teema: Sisseostude tegemine

Õpitulemus

Sisseostude tegemine

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: Osaleb koostegevuses ostunimekirja planeerimisel, jälgib ja järgib-piltplaani.	Õpilane: Koostab abiga ostunimekirja ning kasutab seda sisseostude sooritamisel;	Õpilane: Koostab ja kasutab ostunimekirja.
Osaleb õppekäikudel poodi ja turule. Täidab poes koostegemisel jõukohaseid ostu/müügi ülesandeid.	Suunamisel leiab poest/turult kaubad ja suunamisel maksab kauba eest kassas.	Leiab poest/turult kaubad. Maksab kassas sularahas ja/või kaarti kasutades.
Koostegevuses kasutab iseteeninduskassat.	Oskab suunamisel iseteeninduskassat kasutada.	Kasutab iseteeninduskassat ostude eest tasumisel.

Õppesisu

Sisseostude tegemine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Koostegevuses piltjuhise järgi toiduaine leidmine. Reaalsete kaupade seostamine piltidega.	Pakendite ja toiduainete äratundmine köögis, poes suunamisel. Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine suunamisel.	Menüü koostamine, sisseostude planeerimine. Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine, lugemine retsepti alusel. Toiduainete valimine lihtsamate retseptide järgi, vastavate sisseostude tegemine.

Koostegevuses võtab kauba, paneb ostukorvi ja asetab kassalindile, vahepulga asetamine kassalindile oma kauba järgi.	Toiduainete ostmine poest/turult: kaupade suunatud leidmine, suunamisel maksmine kassas.	Kauba ostmine poest/turult: kaupade leidmine, maksmine kassas.
Kasutab koostegevuses iseteeninduskassat.	Iseteeninduskassa kasutamine suunamisel.	Iseteeninduskassa kasutamine.
Jõukohased tegevused poes: käru lükkamine, korvi kandmine, soovitud kauba otsimine ja paigutamine korvi jms.	Suunamisel kaupade kaalumine poes.	Kaupade kaalumine poes.

Teema: Toitlustamine

Õpitulemus

Toitlustamine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: valib koostegevuses vajalikud lauanõud Koristab koostegevuses pärast söömist laua	Õpilane: valib suunamisel vastavalt menüüle vajalikud lauanõud.	Õpilane: valib vastavalt menüüle vajalikud lauanõud.
Täidab koostegevuses jõukohaseid ülesandeid laua katmisel.	Abistab laua katmisel ja koristamisel.	Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab selle pärast söömist.

Tõstab koostegevuses toidu taldrikule.	Tõstab suunamisel toidu taldrikule.	Viib alustatud töö lõpuni. Tõstab toidu taldrikule, vajadusel kaunistab.

Õppesisu

Toitlustamine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Lauanõud – õpitakse tundma erinevate lauanõude nimetusi (nuga, kahvel, tass, klaas, taldrik jne). Koostegevuses lauanõude valimine.	Suunamisel lauanõude valimine vastavalt menüüle. Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud.	Lauanõude valimine vastavalt menüüle. Lauakatmine vastavalt inimeste arvule.
Koostegevuses laua katmine.	Suunamisel söögilaua katmine.	Söögilaua katmine. Temaatiliste pidulaudade katmine. Piknikukorvi pakkimine. Piknikulaua katmine.
Koostegevuses toidu serveerimine.	Suunamisel toidu serveerimine.	Toidu serveerimine ja kaunistamine.

Teema: Köögitööd

Õpitulemus

Köögitööd

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: täidab koostegevuses tööülesandeid, täites hügieeni- ja ohutusnõudeid.	Õpilane: täidab suunamisel hügieeni- ja ohutusnõudeid.	Õpilane: täidab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures.
Valib koostegevuses töö tegemiseks vajaliku köögitehnika ja kasutab seda.	Valib tööks vajaliku köögitehnika ja kasutab seda suunamisel.	Kasutab õpitud köögitehnikat.
Kasutab koostegevuses ohutult köögitehnikat.	Kasutab suunamisel ohutult köögitehnikat.	Kasutab ohutult köögitehnikat.
Kasutab koostegevuses mõõtevahendeid	Kasutab suunamisel köögis kasutatavaid mõõtevahendeid.	Valib töö tegemiseks vajalikud mõõtevahendid ja kasutab neid vastavalt retseptile iseseisvalt. Oskab sõnastada mõõtmistulemuse.
Kasutab koostegevuses taimerit.	Kasutab suunamisel taimerit.	Kasutab taimerit.
Kasutab koostegevuses pajalappe/-kindaid.	Kasutab suunamisel pajalappe/-kindaid.	Kasutab pajalappe/-kindaid.
Osaleb koostegevuses nõude pesemisel ja kuivatamisel.	Suunamisel kasutab nõudepesuvahendit, peseb ja kuivatab nõud.	Oskab doseerida pesuvahendit, peseb ja kuivatab nõud.

Koostegevuses asetab nõud ja toiduained kappi.	Suunamisel paigutab nõud ja toiduained kappi.	Paigutab nõud ja toiduained kappi.
Koostegevuses asetab toiduained külmikusse.	Asetab suunamisel toiduained külmikusse. Oskab suunamisel jälgida säilivusaega.	Asetab iseseisvalt toiduained külmikusse. Oskab jälgida säilivusaega.
Korrastab köögi koostegevuses.	Korrastab köögi suunamisel.	Korrastab köögi.
Eristab koostegevuses prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti.	Sorteerib juhendamisel prügi, on suunamisel säästlik ja taaskasutav.	On säästlik ja taaskasutav igapäevastes kodu- ja majapidamistöodes.

Soovituslik õppesisu

Köögitööd		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Hügieeninõuded köögis töötamisel: koostegevuses käte pesemine, rõivastuse kasutamine (põll, kindad, müts).	Hügieeninõuded köögis töötamisel: suunamisel käte pesemine, rõivastuse kasutamine (põll, kindad, müts).	Hügieeninõuded köögis töötamisel: käte pesemine, rõivastuse kasutamine (põll, kindad, müts).
Köögitehnika (pliit, ahi, mikrolaineahi, mikser, veekeetja, võileivagrill) ja selle kasutamine koostegevuses.	Köögitehnika (pliit, ahi, mikrolaineahi, mikser, veekeetja, võileivagrill) ja selle kasutamine suunamisel.	Köögitehnika (pliit, ahi, mikrolaineahi, mikser, veekeetja, võileivagrill) ja selle kasutamine.

Koostegevuses köögitehnika ohutu kasutamine	Suunamisel köögitehnika ohutu kasutamine	Köögitehnika ohutu kasutamine.
Köögis kasutatavate mõõtevahenditega (köögikaal, mõõdunõud jm) tutvumine ja koostegevuses kasutamine.	Köögis kasutatavate mõõtevahenditega (köögikaal, mõõdunõud jm) kasutamine suunamisel.	Köögis kasutatavate mõõtevahenditega (köögikaal, mõõdunõud jm) iseseisev kasutamine vastavalt retseptile. Mõõtmistulemuse sõnastamine.
Taimeri kasutamine koostegevuses.	Taimeri kasutamine suunamisel.	Taimeri kasutamine.
Pajalappide/kinnaste kasutamine koostegevuses.	Pajalappide/kinnaste kasutamine suunamisel.	Pajalappide/kinnaste kasutamine.
Koostegevuses nõude pesemine ja kuivatamine.	Nõude pesemine ja nõudepesuvahendi kasutamine suunamisel. Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma; rätikuga kuivatamine suunamisel.	Nõude pesemine ja nõudepesuvahendi kasutamine. Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma; rätikuga kuivatamine.
Nõude ja toiduainete paigutamine koostegevuses ettenähtud kohtadesse.	Nõude ja toiduainete paigutamine suunamisel ettenähtud kohtadesse.	Nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse.
Toiduainete asetamine külmikusse suunamisel.	Toiduainete säilitamine külmikus. Säilivusaja jälgimine suunamisel.	Toiduainete säilitamine külmikus. Säilivusaja jälgimine.
Köögi korrastamine koostegevuses.	Köögi korrastamine suunamisel.	Köögi korrastamine.

Koostegevuses prügi sorteerimine	Verbaalsel suunamisel prügi sorteerimine.	Prügi sorteerimine, vajadusel abi küsimine

Teema: Toidu valmistamine

Õpitulemus

Toidu valmistamine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: osaleb koostegevuses toidu valmistamisel.	Õpilane: suunamisel valmistab lihtsaid õpitud toite.	Õpilane: valmistab retsepti järgi lihtsa toidu.
Osaleb koostegevuses toiduainete külm töötlemisel; Koostegevuses peseb, koorib juurviljanoaga, viilutab ja tükeldab puu- ja juurviljad.	Suunamisel oskab toiduaineid külm töödelda. Suunamisel peseb puu- ja juurviljad, koorib juurviljanoaga, viilutab, riivib ja tükeldab.	Oskab toiduaineid külm töödelda. Iseseisvalt peseb, koorib juurviljanoaga, viilutab ja tükeldab puu- ja juurvilju. Oskab noaga toitu lõigata.
Valmistab koostegevuses aedvilja- ja puuviljasalateid, toor- ja segasalateid.	Valmistab suunamisel aedvilja- ja puuviljasalateid, toor- ja segasalateid.	Valmistab iseseisvalt aedvilja- ja puuviljasalateid, toor- ja segasalateid.
Koostegevuses praeb, keedab, küpsetab toitu.	Suunamisel praeb, keedab, küpsetab toitu.	Koostab, jälgib ja järgib töö plaani. Praeb, keedab, küpsetab toitu.
Koostegevuses valmistab lihtsa magustoidu.	Suunamisel valmistab lihtsa magustoidu	Valmistab lihtsa magustoidu.

Koostegevuses valmistab võileiva.	Suunamisel valmistab võileiva.	Valmistab võileiva.
Valmistab koostegevuses külma ja kuuma joogi.	Valmistab suunamisel külma ja kuuma joogi.	Valmistab külma ja kuuma joogi.
Valmistab koostegevuses toidu konservidest ja kuivsegudest.	Valmistab suunamisel toidu konservidest ja kuivsegudest.	Valmistab toidu konservidest ja kuivsegudest.
Valmistab koostegevuses lihtsamaid küpsetisi	Valmistab suunamisel lihtsamaid küpsetisi, kaunistab.	Valmistab küpsetisi, kaunistab.

Õppesisu

Toidu valmistamine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Koostegevuses lihtsate retseptide (piltskeemide) järgi toidu valmistamine.	Juhendamisel lihtsate retseptide (piltskeemide) järgi toidu valmistamine.	Lihtsate retseptide (piltskeemide) järgi toidu valmistamine.
Koostegevuses toiduainete külmtöötlemine. Koostegevuses puu- ja juurviljade pesemine, koorimine, viilutamine, tükeldamine.	Suunamisel toiduainete külmtöötlemine. Suunamisel puu- ja juurviljade pesemine, koorimine, viilutamine, riivimine, tükeldamine.	Toiduainete külmtöötlemine. Puu- ja juurviljade pesemine, koorimine (juurviljanoaga), viilutamine, tükeldamine.

Koostegevuses aedvilja- ja puuviljasalatite valmistamine. Toor- ja segasalatite valmistamine koostegevuses.	Suunamisel aedvilja- ja puuviljasalatite valmistamine. Suunamisel toor- ja segasalati valmistamine.	Aedvilja-, puuvilja-, toor- ja segasalatite valmistamine.
Toidu kuumtöötlemine koostegevuses- toidu praadimine, keetmine, küpsetamine.	Toidu kuumtöötlemine – suunamisel toidu praadimine, keetmine, küpsetamine.	Toidu kuumtöötlemine – toidu praadimine, keetmine, küpsetamine.
Koostegevuses lihtsamate magustoitude valmistamine.	Suunamisel lihtsamate magustoitude valmistamine.	Lihtsate magustoitude valmistamine.
Koostegevuses võileiva valmistamine, viilutatud leivale, saiale määrdevõide määrimine.	Võileiva valmistamine suunamisel: viilutatud leivale, saiale määrdevõide määrimine.	Võileiva valmistamine: viilutatud leivale, saiale määrdevõide määrimine.
Koostegevuses vee keetmine veekeetjaga. Tee- ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine.	Suunamisel vee keetmine veekeetjaga. Tee- ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine.	Vee keetmine veekeetjaga. Tee- ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine.
Koostegevuses konservidest ja pakisuppidest supi valmistamine.	Suunamisel konservidest ja pakisuppidest supi valmistamine.	Konservidest ja pakisuppidest supi valmistamine.

Lihtsamad küpsetised – valmistaignast koostegevuses piparkoogi või valmis taignast küpsiste rullimine, tükeldamine, küpsetamine. Vedelama taigna segamine (pannkoogi-, keeksi- ja muffinitaigen).	Suunamisel valmis taigna segamine, rullimine, tükeldamine, küpsetamine. Suunamisel küpsiste, saiakeste küpsetamine valmis taignast, nende kaunistamine.	Valmis taigna segamine, rullimine, tükeldamine, küpsetamine. Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmis taignast, nende kaunistamine. Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga. Koogi küpsetamine.

Teema: Asjad ja nende korrashoid

Õpitulemus

Asjad ja nende korrashoid		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: täidab koostegemisel jõukohaseid ülesandeid majapidamistöodes;	Õpilane: teeb suunamisel õpitud majapidamistöid.	Õpilane: teeb õpitud jõukohaseid majapidamistöid.
Paigutab koostegevuses töövahendid ning paneb need pärast kasutamist õigesse kohta. Hoiab koostegevuses korras oma töökoha.	Paigutab suunamisel töövahendid ning paneb need pärast kasutamist õigesse kohta. Hoiab suunamisel korras oma töökoha.	Paigutab töövahendid õigesti, pärast kasutamist paneb need õigesse kohta. Hoiab korras oma töökoha.
Koostegevuses koristab sahtlid, kapid, panipaigad.	Koristab suunamisel sahtlid, kapid ja panipaigad.	Koristab sahtlid, kapid ja panipaigad.

Õppesisu

Asjad ja nende korrashoid		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Koostegevuses töövahendite õige paigutus, nende ära panemine pärast kasutamist–Koostegevuses oma töökoha korrastamine	Suunamisel töövahendite õige paigutus, nende ära panemine pärast kasutamist. Suunamisel oma töökoha korrastamine	Töövahendite õige paigutus, nende ära panemine pärast kasutamist. Korrastab oma töökoha
Koostegevuses sahtlite, kappide, panipaikade korrashoid ja koristamine.	Suunamisel sahtlite, kappide ja panipaikade korrashoid ja koristamine.	Sahtlite, kappide ja panipaikade korrashoid, koristamine.

Teema: Ruumide korrashoid ja koristamine

Õpitulemus

Ruumide korrashoid ja koristamine		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: kasutab koostegevuses erinevaid koristustarbeid.	Õpilane: kasutab suunamisel erinevaid koristustarbeid.	Õpilane: valib õiged koristustarbed ja kasutab neid eesmärgipäraselt.
Koostegevuses valib õige puhastusvahendi ja kasutab seda ohutult.	Suunamisel valib õige puhastusvahendi ja kasutab seda vastavalt tingmärkidele ohutult.	Valib õige puhastusvahendi ja kasutab seda vastavalt tingmärkidele ohutult.

Väldib koostegevuses ohtlikke olukordi.	Oskab suunamisel märgata köögis ohtlikke olukordi ja abi küsida.	Märkab ja hoidub ohtlikest olukordadest köögis. Küsib ja kutsub abi.
Hoiab koostegevuses oma töökoha korras	Hoiab suunamisel oma töökoha korras.	Hoiab oma töökoha korras. Oskab märgata korrastamise vajadust.
Oskab koostegevuses pindasid pühkida.	Oskab suunamisel pindasid pühkida.	Oskab pindasid pühkida ja valib nendeks töödeks vajalikud vahendid.

Õppesisu

Ruumide korrashoid ja koristamine		
I arengutasemel	II arengutasemel	III arengutasemel
Koristustarbed (harjad, kühvlid, tolmulapid, tolmuhari, koristusvahendid) ja nende kasutamine koostegevuses.	Koristustarbed ja nende kasutamine (harjad, kühvlid, puhastusvahendid) suunamisel.	Koristustarbed ja nende kasutamine (harjad, kühvlid, tolmulapid, puhastusvahendid) iseseisvalt.
Erinevate puhastusvahenditega tutvumine ja ohutu kasutamine koostegevuses.	Erinevate puhastusainete ja nende kasutusalaade tundmine suunamisel. Puhastusainete doseerimine ja ohutu kasutamine suunamisel. Puhastusainete hoiatavate tingmärkide tundmine suunamisel: tuleohtlik, mürgine; nende tähendus.	Erinevate puhastusainete ja nende kasutusalaade tundmine ja kasutamine. Puhastusainete õige doseerimine ja ohutu kasutamine. Puhastusainete hoiatavate tingmärkide tundmine ja kaitsevahendite valimine (kummikindad): tuleohtlik, mürgine; nende tähendus.

Koostegevuses ohtlike olukordade vältimine.	Suunamisel ohtlike olukordade märkamine köögis ja abi küsimine.	Ohtlike olukordade märkamine köögis ja abi küsimine.
Koostegevuses töökoha korrashoid.	Töökoha korrashoid suunamisel.	Hoiab oma töökoha korras. Märkab korrastamise vajadust.
Pindade pühkimine koostegevuses.	Koristamine suunamisel: tolmu pühkimine, põranda pühkimine, tahvli pesemine, põranda pesemine mopiga. Tööpindade puhastamine.	Koristamine: tolmu pühkimine, põranda pühkimine, tahvli pesemine, põranda pesemine mopiga. Erinevate tööpindade puhastamine ja nendeks töödeks vajalike vahendite valik ja kasutamine.

Kasutatavad õppematerjalid

Palgi, K.; Kuusk, R. (2011). *Minu retseptiraamat I, II*. Tallinn: Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus.

Puutöö

Õppeaine kirjeldus

Puidutöö hõlmab valdkondi, mis on seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning lähiümbruses.

Kujundatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks.

Õpitakse tundma ja täitma õpitud tööde jaoks vajalikke ohutustehnika- ja hügieeninõudeid.

Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

Oluline on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ja probleemide lahendamise oskuste kujundamine.

Puidutöös tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel või juhendi abil kasutama. Oluline on koostöö koduga, et õpilane saaks omandatud oskusi variatiivsetes situatsioonides rakendada.

Õpetuse eesmärgid

Puidutöö põhieesmärkideks on õpilastele võimalikult iseseisvaks toimetulekuks ja töötamiseks vajalike teadmiste ja oskuste arendamine.

Õppeaine puidutöö arendab õpilaste:

- oskust kasutada erinevaid töövahendeid, materjale ja tehnikaid,
- tööjuhendite mõistmise oskust,
- oskust õpitud oskusi kasutada igapäevases elus,
- tööoskuste kujunemist,
- oskust planeerida ja korraldada oma tegevust,
- erinevaid aistinguid, tajusid, kujutlusvõimet, individuaalsust, loovust.
- erinevaid aistinguid, tajusid, kujutlusvõimet, individuaalsust, loovust.

Õpetusega kujundatakse õpilastel tegevuspädevus:

- praktilise tegevuse oskuste kasutamine korduvates ja vähe varieeruvates situatsioonides;
- praktilise tegevuse sooritamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades;
- osalemine jõukohases ühistevgevuses;
- oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt kas näidisega võrreldes või mälukujutlustele toetudes;
- tegevuste sooritamine iseseisvalt oma oskuste piires.

Üldpädevuste kujundamine

Puidutöös käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

Puidutöö õpetamine toetab õpilastel õppekava läbivate taotletavate kohandatud üldpädevuste kujunemist.

Tööõppe aine raames omandatud oskused ja teadmised valmistavad õpilast ette võimalikult iseseisvaks elulistes olukordades toime tulemiseks nii kooli- kui täiskasvanueas.

Õppimine toimub peamiselt elulistes olukordades praktiliste tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Puidutöös omandatud elulis-praktilised tööoskused tagavad õpilaste võimalikult suure iseseisvuse ning toetavad õpilaste kujunemist täieõiguslikuks ühiskonna liikmeks. Õpilased õpivad mõistma ja väärtustama töö tegemise olulisust. Nad saavad aru, kuidas avaldab inimtegevus, sh tootmine ja tarbimine, mõju ümbritsevale keskkonnale. Puidutöös omandavad õpilased säästliku eluviisi põhimõtteid.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Puidutöö raames õpivad õpilased tegema erinevaid jõukohaseid töid. Õpilased õpivad hindama nii enda kui teiste inimeste poolt tehtud tööd ning suhtuvad sellesse lugupidavalt. Lihtsa töö oskusi omandades areneb õpilaste vastutustunne, õpilased õpivad mõistma enda kohustusi ja õigusi. Kaaslastega koos tööd tehes arenevad õpilaste sotsiaalsed oskused: suhtlemisoskus, kannatlikkus, sallivus jne. Õpilased jälgivad, õpivad mõistma ja täitma jõukohaseid piltide ja/või skeemidena ja/või verbaalselt esitatud tööjuhiseid. Õpilased õpivad koostegEVuses enda tööd planeerima, õigeaegselt teostama ja tulemust kontrollima.

Enesemääratluspädevus

Puidutöö tundides omandavad õpilased oskused ja teadmised võimalikult iseseisvaks toimetulemiseks igapäevase elus ja ühiskonnas laiemalt. Õpilasi suunatakse omandama igapäevaelus vajaminevaid elulis-praktilisi oskusi, nt koristamine. Puidutöö tundide raames omandavad õpilased esmase ettekujutuse sellest, missuguses valdkonnas võiksid nad peale kooli lõpetamist rakendust leida. Õpilased tutvuvad erinevate jõukohase töö tegemise võimalustega nii koolis kui väljaspool, nt päevakeskustes, toetatud töökohal vms. Samuti tutvustakse õpilastele kutseõppeasutustes edasiõppimise võimalusi. Toetatakse võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist. Õpilased õpivad võimalikult iseseisvalt kavandama ja täide viima erinevaid tegevusi ning kontrollima saavutatud tulemust. Nad õpivad märkama enda ja teiste abivajadust, abi küsima ja abi pakkuma. Õpilased omandavad esmased oskused ja teadmised jõukohase töö tegemiseks.

Õpipädevus

Õpilasi kaasatakse võimetekohaselt tööõppe tundides erinevate tööde kavandamisse, suunatakse alustatud tööd lõpule viima ja teostama enesekontrolli, nt võrdlema enda tööd näidise või kavandiga. Õpilasi suunatakse kasutama omandatud elulis-praktilisi lugemis- ja kirjutamis oskusi ning matemaatilisi oskusi töö õppimise raames - õpilased loevad piltide, skeemide, tekstina vms esitatud tööjuhendeid, kasutavad tuttavaid mõõteriistu jne.

Suhtluspädevus

Õpilased õpivad kuulama, mõistma ja järgima õpetaja poolseid juhiseid, selgitusi jms. Ühise tööülesande raames õpivad õpilased suhtlema eakaaslastega, väljendama enda soove, tundeid ja mõtteid, küsima ja pakkuma abi. Õpilaste suhtlusakte tuleb toetada ning suunata neid üha enam osalema vestlustes, kirjeldama enda töid ja avaldama oma arvamust.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Puidutöös omandatakse nii eluks vajalikke oskusi kui ka säästliku ja keskkonnasõbraliku eluviisi põhimõtted. Õpilased õpivad tundma ja kasutama looduslikke materjale ja tehismaterjale. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama, vältima liigse prügi teket ja hoolima ümbritsevast keskkonnast. Kasuks tulevad näiteks matemaatikaalased oskused, nt oskus mõõta erinevate mõõtvahendite abil (mõõtepulk, nöör, joonlaud jms), oskus kasutada joonlauda sirgjoonte tõmbamiseks, oskus loendada erinevaid detaile jms.

Ettevõtlikkuspädevus

Puidutöös omandatud teadmised ja isikuomadused aitavad õpilastel arendada ettevõtlikkust ja valmisolekut karjääri planeerimiseks ja tööturul toimetulemiseks. Puidutöö aine raames omandatud oskused on eelduseks võimalikult iseseisvaks toimetulemiseks igapäevases elus ja lihtsa töö tegemiseks.

Digipädevus

Digitehnoloogia kasutamine puidutöö raames mitmekesistab õppeprotsessi. Nutiseadme tarkvara abil saab koostada toodete nimekirja, kasutada kalkulaatorit puitmaterjali koguse arvutamiseks jms.

Puidutöö lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivate teemade käsitlemine toimub kõikides tööõppe aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Puidutöös omandatud oskused ja teadmised on baasiks elukestvale õppele ja karjääri kujundamisele. Seega on oluline luua positiivne hoiak õppimise ja lihtsa töö tegemise vastu, kujundada peamised õpi- ja tööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma vastavalt võimetele enda tugevaid ja nõrgemaid külgi. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud

reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel. Praktiliste tegevuste sooritamine meeskonnatöös valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks igapäevaseks eluks täiskasvanuna ja tööeluks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Keskkonnateadlikkus ja jätkusuutliku käitumise oskuse arendamine on vajalik kaasaegse maailma väljakutsetega toime tulemiseks ja jätkusuutliku eluviisi edendamiseks. Teema käsitlemine toimub puidutöös saadavate kogemuste kaudu. Õpilastele mõistetavateks praktilistest töölaadsetest tegevustest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased tutvuvad erinevate looduslike ja tehismaterjalidega, õpivad neid eristama, sorteerima, kasutama, taaskasutama ja utiliseerima. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama. Olulisel kohal on materjalide taaskasutus, loodusressursside hoidmine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Puidutöö raames suunatakse õpilaste kujunemist aktiivseteks ja vastutustundlikeks kogukonna ja laiemalt ühiskonna liikmeteks. Töö tegemise kogemuse kaudu õpivad õpilased austama enda ja teiste poolt tehtud tööd. Nad omandavad oskused kavandada enda igapäevaseid tegemisi ja töölaadseid ettevõtmisi. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine praktilistesse, sh töölaadsetesse tegevustesse. Kaaslastega koos paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused. Õpilased õpivad märkama probleeme ja neid samm-sammult lahendama, püstitama eesmärgi, töötama vastavalt suunistele ettenähtud ajaperioodi kestel.

Kultuuriline identiteet

Puidutöö tundides tutvuvad õpilased Eesti kultuuripärandiga. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased märkama ajalisi ja rahvuslikke erinevusi ning neil kujuneb rahvusliku kuuluvuse tunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilast suunatakse igapäevastes tegevustes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud tööjuhiseid. Õpilasi suunatakse leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet, nt teabemärke riitusesemetel, märke ja skeeme toidupakenditel, skeemidena esitatud juhendeid tehnika kasutamiseks, teavet poes oleva kauba paiknemise kohta müügisaalis jms.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Puidutöös saab kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid õpilaste arengule vastavaid seadmeid, digikeskkondi ja -rakendusi. Õpilasi saab suunata otsima asjakohast teavet internetist. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele.

Tervis ja ohutus

Läbivalt toimub puidutöö raames ohutus- ja hügieeniteemade käsitlemine. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema töövahendeid, arvestama vahendite kasutamisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid. Õppeaine raames kujundatakse õpilastel teadmised ja oskused hoolitseda isikliku hügieeni eest.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilane väärtustaks praktilise töö tegemist, peab õpetaja olema õpilasele eeskujuks positiivse suhtumisega töösse. Praktilise töö tegemise läbi õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud.

Lõiming teiste õppeainetega

Puidutöö raames kujundatakse õpilaste esmaseid igapäevaelu- ja tööoskusi.

Eesti keel

Praktiliste tegevuste raames suhtleb õpetaja õpilastega kasutades õpilaste kõnest arusaamise tasemele vastavaid verbaalseid ja alternatiivseid suhtlusvahendeid. Õpilasi suunatakse aktiivselt kasutama olemasolevaid verbaalseid ja/või alternatiivseid suhtlusvahendeid, vajadusel verbaliseerib õpetaja õpilaste tegevust. Laiendatakse käsitletavate teemavaldkondade kaupa õpilaste passiivset ja aktiivset sõnavara. Õpilasi suunatakse osalema loomulikes suhtlussituatsioonides, küsima küsimusi ja avaldama oma arvamust. Õpilased loevad piltide, skeemide, sõnade/ lihtlausete kaudu esitatud teavet ning töö täitmisel lähtuvad sellest. Koostöös teistega arenevad õpilaste suhtlemisoskused.

Elu- ja toimetulekuõpe

Elu- ja toimetulekuõppes omandatavad kogemused, oskused ja teadmised aluseks puidutöös käsitletavatele teemadele. Teisalt käsitletakse elu- ja toimetulekuõppe aine ja puidutöö õpetamisel samaaegselt ühe valdkonna teemasid. Elu- ja toimetulekuõppe aines toimub õpilase eneseteenindusoskuste ja esmaste tööharjumuste kujundamine, mis on aluseks puidutöös omandavatele lihtsa töö oskustele.

Matemaatika

Matemaatika annab vajalikke oskusi ja teadmisi puidutöö raames püstitatud töölaadsete ülesannete täitmiseks. Puidutöös tööde kavandamisel ja teostamisel tehakse praktilisi mõõtmisi.

Kunst ja käeline tegevus

Puidutöö ning kunsti ja käelise tegevuse teemavaldkonnad on tihedalt põimunud. Nii puidutöö kui kunsti ja käelise tegevuse aines luuakse alus lihtsate tööoskuste ja tööharjumuse kujundamiseks. Ühes aines omandatud oskusi kasutatakse teises aines tegevuste sooritamisel.

Liikumisõpetus

Liikumisõpetuse tundides omandavad õpilased tööülesannete täitmise eelduseks oleva füüsilise võimekuse. Liikumisõpetuse tundides suunatakse õpilasi järgima tervisliku eluviisi põhimõtteid - nii liikumise, toitumise kui vaimse tervisega seonduvaid.

Muusika ja rütmika

Puidutöös omandatud praktilisi tööoskusi saavad õpilased rakendada näiteks koolikontsertide lava ülesseadmisel abiks olles. Erinevaid töid on võimalik sooritada meelepärasest muusikast

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Õpilane: 1) on tutvunud erinevate materjalidega;	Õpilane: 1) on tutvunud erinevate materjalidega;	Õpilane: 1) eristab ja oskab kasutada erinevaid puitmaterjale;
2) püsib suunamisel lühiajaliselt tööprotsessis ja viib alustatud töö koostgevuses lõpuni;	2) püsib suunamisel lühiajaliselt tööprotsessis ja viib alustatud töö koostgevuses lõpuni;	2) viib alustatud töö lõpuni;
3) kasutab koostgevuses talle antud töövahendeid;	3) kasutab koostgevuses talle antud töövahendeid;	3) valib puidu töötlemiseks vajalikud

		töövahendid ja kasutab neid;
4) liimib koostegevuses alusele erinevaid materjale;	4) liimib koostegevuses alusele erinevaid materjale;	4) kasutab puidu töötlemiseks lihtsamaid töövõtteid;
5) järgib koostegevuses hügieeni- ja ohutusnõudeid;	5) järgib koostegevuses hügieeni- ja ohutusnõudeid;	5) osaleb võimetekohaselt ühistöös; 6) abistab suunamisel teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel; 7) täidab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures;
6) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti.	6) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti.	8) korrastab töökoha ja töövahendid; 9) on säästlik ja taaskasutav.

Soovituslik õppesisu

Puidutöö on 6.–9. klassis ja lisa-aastatel 2 tundi nädalas, õppeaastas kokku 70 õppetundi.

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Looduslikud materjalid ja tehismaterjalid.	- Looduslikud materjalid ja tehismaterjalid. - Looduslike ja tehismaterjalide	- Looduslikud materjalid ja tehismaterjalid. - Erinevate materjalide eristamine ja

• Looduslike materjalide korjamine. • Tutvumine erinevate looduslike- ja tehismaterjalidega. • Meisterdamine looduslikest materjalidest ja olmejääkidest. • Okste korjamine, kimbu valmistamine. • Erinevatest materjalidest detailide, sh okste, käbide, puidutükkide jms liimimine alusele. • Loodusliku materjali (käbid, tõrud, oksad jms) võrdlemine põhimõttel suurem- väiksem, pikem- lühem. • Okste murdmine kindla pikkusega tükkideks. • Erinevad haamri- ja toksimismängud. Naelakeste löömine puust haamriga korkalusele. • Purgikaante, pudelikorkide jma kinni ja lahtikeeramine. • Karvatraadi painutamine. • Ohutusnõuete järgmine koostegevuses.	eristamine suunamisel. • Erinevate materjalide leidmine ümbritsevast keskkonnast. • Tutvumine erinevate puitmaterjalidega (saematerjal, vineer, liimpuit). • Okste painutamine, lihtsa korvi valmistamine. • Puiduliimi kasutamine. Liimliidete valmistamine koostegevuses. • Mõõtmine ja märkimine. • Pliiatsi ja erinevate šabloonide kasutamine joonise märkimisel materjalile. • Saagimine koostegevuses. • Puurmasinaga puurimine koostegevuses. • Lihvimine. Sobiva karedusega lihvpaberi leidmine abiga. Lihvimine verbaalsel suunamisel. • Naelliidete valmistamine. Naelliidete valmistamine abiga	tundmine: puitmaterjalid (saematerjal, vineer, liimpuit), liimid, lakid, värvid, traadid. • Vitspunutised. • Liimliidete valmistamine Puidu liimimine iseseisvalt või vähese abiga. Tehismaterjalide liimimine abiga. • Mõõtmine ja märkimine • Pliiatsi ja erinevate šabloonide kasutamine joonise märkimisel materjalile. • Joonlaua ja nurgiku kasutamine abiga või iseseisvalt. • Saagimine abiga või iseseisvalt. • Puurimine. Puuri kinnitamine puurmasina padrunisse. • Puurmasinaga puurimine iseseisvalt või vähese abiga. • Viilimine Viilide ja rasplite iseseisev kasutamine. • Lihvimine. Sobiva karedusega lihvpaberi leidmine ja lihvimine iseseisvalt või vähese suunamisega. • Naelliidete valmistamine

• Koostegevuses tööpaiga korrashoid ja koristamine töö lõpetamisel.	(nael osaliselt ette löödud). • Kruviliidete valmistamine. Kruviliidete valmistamine abiga (puidukruvi osaliselt ette keeratud). Kruviliidete lahutamine. • Konstruktorite kokkupanek (kruvide, mutrite ja seibide ühendamise). • Lihtsad traaditööd. Käsitöötraadi painutamine, lõikamine. • Ohutusnõuete järgimine verbaalsel suunamisel erinevate tööriistadega töötamisel. • Verbaalsel suunamisel tööriistade ja vahendite leidmine klassist ja nende säästlik kasutamine. • Vajalike koristusvahendite leidmine klassist, nende kasutamine verbaalsel suunamisel.	Naelliidete valmistamine iseseisvalt või vähese abiga. • Kruviliidete valmistamine Kruviliidete valmistamine iseseisvalt või vähese abiga. • Traadi töötlemine. Vask-, teras- või alumiiniumtraadi lõikamine ja painutamine. • Puidu ehistööd. Põleti kasutamine. • Lakkimine ja värvimine Lakkide ja värvide kasutamine vähese abiga, vajalike vahendite (pintslid, anumad) ettevalmistus ja puhastamine. • Ohutusnõuete järgimine erinevate tööriistadega töötamisel. • Tööriistade ja vahendite leidmine klassist ja nende säästlik kasutamine. • Vajalike koristusvahendite leidmine klassist, nende kasutamine.

Soovituslik õppevara

- Leht, S. Matemaatika töölehtede komplekt IV. Kaal. Raha. Kell. <https://hev.edu.ee/165-2/>
- Palgi, K., Kuusk, R. Minu retseptiraamat. <https://hev.edu.ee/156-2/>
- Tärnpuu, M. Valik elu- ja toimetulekuõppe teemakäsitlusi. <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/27973-Valik-elu-ja-toimetulekuoppe-teemakasitlusi>

Käsitöö

Õppeaine kirjeldus

Käsitöö tunnid annavad baasoskused igapäevasteks kodukaunistus töödeks ja võimaldavad rakendada loomingulisi ideid tarbekunstiga tegeledes – näiteks ruumide kaunistamine, tarbeesemete disainimine, lilleseadete loomine jne. Käsitöö tundides omandatakse üksikuid töövõtteid ja võtete õiget järjestust, saadakse teadmisi erinevatest materjalidest ning õpitakse käsitlema käsitööriistu. Arendatakse õpilaste loovust, käelist vilumust, tegevuste kavandamist, korraldamist ja probleemide lahendamise oskust. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seotuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid ning korras hoidma oma töökohta ja töövahendeid. Käsitöö tundides toetatakse ka sotsiaalsete oskuste arengut: koos teistega tegutsemist, abi küsimist, teiste abistamist, positiivse suhtumise kujundamist oma kohustustesse ja töösse.

Käsitöötundide sisu on lõimitud kooli baasürituste, nädalateemade ja teiste õppeainetega.

Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostegevuses, II arengutasemel suunamisel ning III arengutasemel iseseisvalt.

Õpilase oskusi arvestades toimub käsitöö tegevuse tundide raames moodulõppena kangakudumise algoskuste õpetus ettevalmistusena lisa-aastate kangakudumise tundideks.

Õpetuse eesmärgid

Käsitöötundide põhieesmärkideks on õpilastele võimalikult iseseisvaks toimetulekuks ja töötamiseks vajalike teadmiste ja oskuste arendamine. Õppeaine käsitöö arendab õpilaste:

- oskust kasutada erinevaid töövahendeid, materjale ja tehnikaid,
- tööjuhendite mõistmise oskust,
- oskust õpitud oskusi kasutada igapäevases elus,

- tööoskuste kujunemist,
- oskust planeerida ja korraldada oma tegevust,
- erinevaid aistinguid, tajusid, kujutlusvõimet, individuaalsust, loovust.

Lõiming õppekava läbivate teemadega

Õppekava läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste ning erinevate õppeainete lõimingu vahendiks. Õppekava läbivaid teemasid arvestatakse toimetulekuõppel oleva õpilase eripärasid arvestava ning toimetulekuõppe metoodikast lähtuva kohandatud õppimist ja arengut toetava koolikeskkonna loomisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas olulisi valdkondi, mis läbi kujuneb õpilasel ettekujutus ühiskonna kui terviku toimimisest ning arengust. Õpilasel kujuneb oskus vastavalt oma võimetele omandatud oskusi ja teadmisi elulispraktilistes olukordades rakendada. Õppekava läbivad teemade käsitlemine toimub kõikides tööõppe aine soovituslikes teemavaldkondades.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Käsitöö raames omandatud oskused ja teadmised on baasiks elukestvale õppele ja karjääri kujundamisele. Seega on oluline luua positiivne hoiak õppimise ja lihtsa töö tegemise vastu, kujundada peamised õpi- ja tööoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma vastavalt võimetele enda tugevaid ja nõrgemaid külgi. Kujunevad oskused ja harjumus eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendada. Õpilased arvestavad tegutsemisel kokkulepitud reeglitega, alluvad distsipliinile ja on valmis tegutsema eesmärgi saavutamise nimel. Praktiliste tegevuste sooritamine meeskonnatöös valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks igapäevaseks eluks täiskasvanuna ja tööeluks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Keskkonnateadlikkus ja jätkusuutliku käitumisoskuse arendamine on vajalik kaasaegse maailma väljakutsetega toimetulemiseks ja jätkusuutliku eluviisi edendamiseks. Teema käsitlemine toimub käsitöö raames saadavate kogemuste kaudu. Õpilastele mõistetavatest praktilistest töölaadsetest tegevustest lähtuvalt tutvustatakse loodushoiu ja inimeste jätkusuutliku tegutsemise põhimõtteid. Õpilased tutvuvad erinevate looduslike ja tehismaterjalidega, õpivad neid eristama, sorteerima, kasutama, taaskasutama ja utiliseerima. Õpilasi suunatakse materjale säästlikult kasutama. Olulisel kohal on materjalide, rõivaste, toidu jms taaskasutus, loodusressursside hoidmine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Käsitöö raames suunatakse õpilaste kujunemist aktiivseteks ja vastutustundlikeks kogukonna ja laiemalt ühiskonna liikmeteks. Töö tegemise kogemuse kaudu õpivad õpilased austama enda ja teiste poolt tehtud tööd. Nad omandavad oskused kavandada enda igapäevaseid tegemisi ja

töölaadseid ettevõtmisi. Õpilastel kujuneb positiivne suhtumine praktilistesse, sh töölaadsetesse tegevustesse. Kaaslastega koos paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused. Õpilased õpivad märkama probleeme ja neid samm-sammult lahendama, püstitama eesmärged, töötama vastavalt suunistele ettenähtud ajaperioodi kestel.

Kultuuriline identiteet

Käsitöö tundides tutvuvad õpilased Eesti kultuuripärandiga. Muuseumitundides õpivad õpilased tundma eestlaste eluolu läbi erinevate ajastute kuni tänapäevani välja, näiteks tutvuvad vanade tööriistade ja talutöödega, riietusega, sh rahvarõivastega jms. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased märkama ajalisi ja rahvuslikke erinevusi ning neil kujuneb rahvusliku kuuluvuse tunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilast suunatakse igapäevastes tegevustes orienteerumisel ja nende sooritamisel kasutama piltide, siltide, märksõnadena, skeemidena vms esitatud tööjuhiseid. Õpilasi suunatakse leidma ja mõtestama ümbritsevas keskkonnas olevat eelkõige visuaalselt esitatud teavet.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Käsitöö aine teemavaldkondade raames saab kasutada õppetegevuse mitmekesistamiseks erinevaid õpilaste arengule vastavaid seadmeid, digikeskkondi ja -rakendusi. Õpilasi saab suunata otsima asjakohast teavet internetist. Kui õpilane kasutab verbaalset kõnet toetavat või asendavat digivahendit tuleb õpilast suunata seda järjepidevalt kasutama õppetegevuses. Kasutusel olevat AAC vahendit tuleb tutvustada kõikidele õpilasega tegelevatele täiskasvanutele ja kaasõpilastele (vt AAC vahendite kasutamine).

Tervis ja ohutus

Läbivalt toimub käsitöö raames ohutus- ja hügieeniteemade käsitlemine. Õpilasi suunatakse võimalikult adekvaatselt hindama enda võimeid, ohutult käsitlema töövahendeid, arvestama vahendite kasutamisel kaaslastega jne. Õpilastel kujundatakse teadmised ja oskused ohtude märkamiseks, ohtudest hoidumiseks ning enda ja teiste abivajaduse märkamiseks ning abi kutsumiseks. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid. Käsitöö raames kujundatakse õpilastel teadmised ja oskused hoolitseda isikliku hügieeni eest. Olulisel kohal on oskus märgata määrdunud riideid, sh tööriideid, neid pesta ja korrastada.

Väärtused ja kõlblus

Toimetulekuõppes on õpilaste õpimotivatsiooni tõstmise seisukohalt määrava tähtsusega õpilase ja õpetaja positiivne ühistegevus. Selleks, et õpilane väärtustaks praktilise töö tegemist, peab õpetaja olema õpilasele eeskujuks positiivse suhtumisega töösse. Praktilise töö tegemise

läbi õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud.

Lõiming teiste õppeainetega

Käsitöötundide sisu on seotud teiste õppeainetega ning hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses vastavalt õpilaste vajadustele.

Elu- ja toimetulekuõpe: elu ja toimetulekuõpetuse teemad on aluseks käsitöö tundide tegevuse planeerimisel. Õpilased õpivad tegutsema individuaalselt ja koos kaaslastega. Areneb positiivne suhtumine oma kohustustesse nii klassis kui lähikeskkonnas. Õpitakse vastavalt teemadele, pühadele ja rahvakalendri tähtpäevale kaunistama ruume ja esemeid ning arvestatakse tööde teostamisel aastaegade vaheldumisega.

Eesti keel: käsitöö tundide tegevused aitavad arendada õpilase väljendusoskust nt kasutatavate töövahendite, omaduste ja värvuste nimetamine, tööülesande mõistmine ja sellele vastav reageerimine jne. Käsitöö tundide tegevus loob küllaldaselt olukordi, kus õpilasel tekib vajadus vajaliku teabe hankimiseks töö teostamiseks või jätkamiseks. See omakorda toetab taas õpilase suhtlemissoovi kujunemist ja kõneloome arengut.

Matemaatika: käsitöö tundide tegevuse käigus õpitakse sarnaselt matemaatika tundidele orienteeruma suurus-, asendi- ja kujunditunnustes ning uuritakse ja tunnetatakse põhjustajärg seoseid.

Kunsti ja käelise tegevus ning käsitöö on omavahel väga tihedalt seotud, eelkõige läbi tarbekunsti ideede teostamise. Sarnaselt toetatakse õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja töövahendite õige käsitlemine. Õpilane õpib hindama oma töö tulemusi ja rõõmustama tehtava üle.

Liikumisõpetus, rütmika, muusika ning käsitöö õpetavad õpilastele ühistegevuse ja instruksiooni järgi matkimist, liigutuste rütmi ja tempo jälgimist, silma ja käe koostööd.

Hindamine

Hindamisel kasutatakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendit.

Hindamisel arvestatakse püüdlikkust, järjekindlust ja tähelepanelikkust, töökust ja üldist suhtumist õppetöösse ning õpperuumide kodukorra täitmist.

Käsitöö ainekava

Maht

Käsitööd on 6.–9. klassis ja lisa-aastatel 2 tundi nädalas, õppeaastas kokku 70 õppetundi.

Taotletavad õpitulemused

Käsitöö		
I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Materjalide õpetus Kasutab abiga looduslikku ja tehismaterjali loometöös.	Materjalide õpetus Kasutab juhendamisel looduslikku ja tehismaterjali loometöös. Kasutab juhendamisel materjale säästlikult.	Materjalide õpetus Kasutab looduslikku ja tehismaterjali loometöös. Oskab materjale töödelda ja kombineerida ning kasutada seda loomingulises tegevuses, kodukaunistamisel. Oskab materjali säästlikult kasutada. Materjalide taaskasutamine (paberi valmistamine, tekstiilesemete ümberkujundamine jm).
Tehnikate õpetus Koostegemisel teeb õpitud käsitöö tehnikaid: nõelaga või naaskliga augu tegemine, trükitehnika, lükkimine, rullimine, lõnga harutamine, vormide kasutamine, tempelauguraua kasutamine, mõõduribaga mõõtmine. Koostegemisel paneb niidi nõela taha, teeb lihtsamaid pisteid.	Tehnikate õpetus Teeb juhendamisel õpitud käsitöötehnikaid: nõela niidistamine, sõlme tegemine, eelpiste, nõõbi õmblemine, šablooni kasutamine, viltimine, punumine, lõnga kerimine ja sõlmimine, lõngast tupsude valmistamine, paela keerutamine, mõõtmisvahenditega mõõtmine (mõõduriba). Juhendamisel lihtsate tarbeesemete valmistamine ja kujundamine- kaelakee (suunamisel lükib pärleid), küünlaalus. Suunamisel järjestab ja planeerib osatoiminguid. Suunamisel paneb niidi nõela taha, teeb lihtsamaid pisteid. Kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale.	Tehnikate õpetus Teeb juhendamisel praktilise väärtusega käsitööd. Oskab kasutada erinevaid õpitud käsitöötehnikaid: oskab traageldada, teha tihedat eelpistet, õmbluseid parandada, teha aplikatsioone. Juhendamisel ahelsilmuste heegeldamine. Oskab teha märg- ja nõelviltimist, lõngast tutte valmistada ja makrameed. Oskab mõõtmisvahenditega (joonlaud, mõõdulint) mõõta. Kasutab naasklit, nõela, heegelnõela, traati, tange ja näpitsaid.

	Mesilasvaha lehtedest küünalde rullimine.	Lihtsamate tarbeesemete ja ehete (nt. küünlaalus, linik, padi, kruus, kaelakee) valmistamine ja kujundamine. Järjestab ja planeerib osatoiminguid ning valib vastavalt tööle vahendeid ja tehnikaid. Paneb niidi nõela taha. Õmbleb nõobi ette. Teeb eelpistet. Kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale. Seebimassist seepide valmistamine. Küünlavahast küünalde valmistamine.
Ohutusnõuded ja tööpaik Järgib koostegemisel elementaarseid ohutusnõudeid. Korrastab koostegevuses tööpaiga.	Ohutusnõuded ja tööpaik Teab ja järgib elementaarseid ohutusnõudeid. Oskab suunamisel ohutult kasutada teravaid esemeid, tööriistu. Oskab õpetajat abistada töövahendite jagamisel ja kokku korjamisel. Jälgib tööpaiga korrasolekut ja korrastab suunamisel tööpaiga.	Ohutusnõuded ja tööpaik Teab ohutusnõuded tööriistade kasutamisel sh ka elektritööriistade kasutamisel. Oskab teravaid esemeid ohutult kasutada. Võtab vajalikud töövahendid töö alustamisel ja töö lõpetamisel paneb need tagasi oma kohale. Jälgib tööpaiga korrasolekut. Korrastab iseseisvalt tööpaiga.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase

1. Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd käsitöö osaoskuste kujundamisel.	1. Jätkatakse peenmotoorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa käsitöö tegemisel.	1. Kujundatakse iseseisva käsitöö oskusi.
2. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.	2. Tööd teostatakse eeskuju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi.	2. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega.
3. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamise võimalusi.	3. Tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid.	3. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpetatakse leidma iseseisvalt tööks sobivaid töövahendeid ja materjale. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid.
4. Õpilast suunatakse koostegemises hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.	4. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.	4. Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.

5. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.	5. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö. Antakse positiivne hinnang tegevuse tulemusele.	5. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume.
6. Õpilaste tegevust verbaliseerib õpetaja.	6. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.	6. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.

Õppesisu ja -tegevused

	I arengutase	II arengutase	III arengutase
Materjalide õpetus	Looduslikud ja tehismaterjalid ning nende kasutamine-pabermaterjal jm. Looduslike materjalide korjamine. Koostegevuses säästlik materjali kasutamine.	Looduslikud ja tehismaterjalid. Suunamisel looduslike ja tehismaterjalide eristamine. Erinevad kangad, lõngad, niidid jms. Taaskasutuse põhimõtetega tutvumine. Käsitööd olmejääkidest. Juhendamisel säästlik materjali kasutamine, taaskasutatava materjali kasutamine.	Looduslikud ja tehismaterjalid ning nende kasutamine. Looduslike ja tehismaterjalide eristamine Materjalide töötlemine, sobivus, kokku ühendamine. Nahk, vilt ja muud tehismaterjalid. Taaskasutatav materjal, väljalõigete

			tegemisel materjali säästlik kasutamine. Vanast uue tegemine (paberi valmistamine, tekstiileseme ümberkujundamine jm).

Tehnikate õpetus	Teeb koostegevuses õpitud käsitöö tehnikaid: nõelaga või naaskliga augu tegemine, trükitehnika, lükkimine, rullimine, lõnga harutamine, vormide kasutamine, tempelauguraua kasutamine, mõõduribaga mõõtmine. Käärde kasutamine koostegevuses tekstiilmaterjalide lõikamisel. Lõnga ja paela lõikamine. Lõngapildi leepimine. Riideribade kleepimine.	Teeb juhendamisel õpitud käsitöö tehnikaid: nõela niidistamine, sõlme tegemine, eelpiste, nõöbi õmblemine, šablooni kasutamine, viltimine, punumine, lõnga kerimine ja sõlmimine, lõngast tupsude valmistamine, paela keerutamine, mõõtmisvahenditega mõõtmine (mõõduriba). Erinevad kangad, lõngad, niidid jms. Taaskasutuse põhimõtetega tutvumine. Käsitööd olmejääkidest. Riideribade lõikamine. Õmblemine. Nõela niidistamine. Sõlme tegemine. Traageldamine. Kahe auguga nõöbi õmblemine. Tikkimine. Punkteerimine erinevatel materjalidel. Lõngapildi (mustri) tikkimine papile orientiiride järgi.	Teeb juhendamisel praktilise väärtusega käsitööd, kasutades erinevaid õpitud käsitöö tehnikaid. Traageldamine, tihe eelpiste, õmbluste parandamine, aplikatsioonid, ahelsilmuste heegeldamine, märg- ja nõelviltimine, lõngast tuttide valmistamine, makramee, mõõtmisvahenditega mõõtmine (mõõdulint, joonlaud). Tikkimisniitide (mulinee, iirislõng, puuvillane lõng) äratundmine ja kasutamine; korrutatud villase lõnga, puuvillase, villase ja siidriide äratundmine. Materjalide töötlemine, liimimine (parandamine), erinevad liimid. Materjalide sobivus erinevateks töödeks. Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine

		Eelpiste, narmastamine (linik). Viltimine. Märgviltimine. Punumine. Lõnga kerimine, sõlmimine, lõngast tuttide ja tupsude valmistamine. Punutud paelad: paela keerutamine, palmik. Paela sõlmimine. Lihtsate tarbeesemete valmistamine ja kujundamine-kaelakee, küünlaalus.	praktiliste esemete valmistamisel. Kangast ribade ja lihtsate kujundite lõikamine. Õmblemine. Nööbi õmblemine. Nööpide sobitamine vastavalt tekstiili värvusele ja nööpaugu suurusele. Õmbluste parandamine, sokkide nõelumine. Õmblemine käsitsi. Aplikatsioonid. Abiga tikkimine (riide lõngade loendamine, niidi kinnitamine töö alguses, keskel ja lõpus. Ühe- või kaherealised tarbe- ja kaunistuspistid. Mustri kandmine riidele. Kaherealiste pistete tikkimine. Töö viimistlemine) Raamil kudumine. Viltimine.

			Märg- ja nõelviltimine. Tarbeesemete valmistamine. Punumine. lipsu sidumine. Punatud paelad: erinevad tehnikad. Makramee lihtsamad sõlmed. Abiga ahelsilmuse heegeldamine. Naaskli, nõela, heegelnõela, traadi, tangide ja näpitsate kasutamine juhendamisel. Õpitakse järjestama ja planeerima osatoiminguid ning valima vastavalt tööle vahendeid ja tehnikaid. Lihtsate tarbeesemete ja ehete (nt. küünlaalus, linik, padi, kaelakee) valmistamine ja kujundamine.

Ohutusnõuded ja tööpaik	Koostegevuses tööpaiga korrashoid ja koristamine töö lõpetamisel. Järgib koostegevuses elementaarseid ohutusnõudeid (käärid, naaskel, auguraud jm.).	Verbaalsel suunamisel tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul. Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokku korjamisel. Teravate esemete ohutu kasutamine.	Tööpaiga koristamine töö lõpul. Vajalike töövahendite võtmine töö alustamisel ja töö lõpetamisel ära paigutamine selleks ettenähtud kohtadesse. Teravate esemete ohutu kasutamine. Ohutusnõuded tööriistade sh ka elektritööriistade kasutamisel (kuumaliimi püstol, põleti).

Kasutatavad õppematerjalid

- Dammen, L., Buxrud, H. (2008). *Jõuluaeg*. Tallinn: Varrak.
- Hanson, S. (1965). *Õpime voolima*. Tallinn: Valgus.
- Hardy, E. (2008). *Green crafts for children*. Cima Books.
- Kastehelmi T. (1998). *Kiviä myllystäni*.
- Kivirähk T. (2009). *Käsitöötuba. Kunsti- ja tööõpetus, 1.osa*. Tallinn: Koolibri.
- Kivirähk T. (2009). *Käsitöötuba. Kunsti- ja tööõpetus, 2.osa*. Tallinn: Koolibri.
- Kivirähk T. (2009). *Käsitöötuba. Kunsti- ja tööõpetus, 3.osa*. Tallinn: Koolibri.
- Kütt, C. (2008). *Pihuloomad*. Viljandi: Eesti Loomeagentuur.
- Nicholson, S., Robins, D. (2009). *Meisterda ise*. Tallinn: Varrak.
- Ollino, R. (2005). *Batika*. Türi: Saara Kirjastus.
- Rekkaro, A. (1992). *Mustrite võlumaailmas*. Tallinn: Koolibri.
- Sirak, R. (2009). *Voltimine paberist*. Tallinn: Ilo.
- Sorrell, K. (2007). *Käsitöö kudumisest klaasimaalini*. Tallinn: Varrak.
- Watt F. (2005). *Kaunistusi jõuludeks*. Tallinn: Koolibri.
- Watt F. (2007). *50 christmas things to make and do (usborne activity cards)*. Usborne Publishing Ltd.

- Watt F. (2009). *Big book of papercraft (art ideas) (usborne art ideas)*. Usborne Publishing Ltd.
- Vahter, E. (2005). *Teeme koos lapsega. 50 ideed lapse arendamiseks*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- *Le livre des juniors*. Fleurus-mame groupe, 2000.

Aiandus

Õppeaine kirjeldus

Aianduse tundides õpetatakse tegema lihtsamaid aiatöid õppeaias, kasvuhoones ja kooli üldalal ning õpitakse tundma aias kasvavaid puid, põõsaid, ilutaimi, puuvilju ja köögivilju, ravimtaimi ning nende kasutamist. Eraldi võimalus aianduslike tööde mitmekesistamiseks on vastrajatud õppeaias tarbetailmede peenrakastidel.

Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooli ümbruse keskkonna ning aiandusküsimustele ning praktilistele tegutsemisviisidele, mille abil on võimalik hoida ja korrastada õueala. Nüüdisaegsed mõtted jätkusuutlikust arengust inimtegevuse eri valdkondades eeldavad põhjalikku ja arenenud teadlikkust inimese ning looduskeskkonna omavahelise mõju tingimustest. Mängulise käitumise toel ja loovtegevustes otsivad lapsed füüsilisele keskkonnale kooliaias tähendust ja eesmärki, seetõttu otsime ka teadlikumat väärtustamist oma uue kooli õueala rakenduses.

Läbi praktiliste kogemuste saab arendada ja tekitada huvi taimede ning aianduse vastu laiemalt. Uued väljundid aga aitavad luua seoseid varasemate teadmiste ning kogemustega. Ühistöö ühendab, tekib koostegutsemise tunne ja jagatud rõõm koos töötamisest ning taimedega tegelemisest. Lisaks aiatöödele on ka ettevalmistuslikke tegevusi ruumis, kui ilm ei võimalda välitöid teha. Õpitakse tegema seemnepakke, taaskasutusmaterjalidest istutuspotte, taimede etikette jm.

Õpetuse eesmärgid

Aianduse tundide eesmärgiks on:

- anda algteadmisi aiandusest;
- tutvuda aiandusliku kirjandusega;
- tutvuda lihtsamate aiatööriistade ning nendega ohutult töötada;
- teada aias ette tulevaid ohte ja osata neid vältida;

- tundma õppida enamlevinuid aias kasvavaid puid, põõsaid ja rohttaimi;
- tutvuda taimede kasvutingimustega ja kuidas neid parandada;
- kujundada õpilastes ilumeelt aia hooldamisel ja kujundamisel;
- süvendada loodushoidu ja keskkonna säästvat eluviisi.

Lõiming

Elu- ja toimetulekuõpe: aianduse tundides toimub kuulamise, jälgendamise, vaatlemise, võrdlemise, vestlemise ja kirjeldamise arendamine. Tööd tehakse koos kaaslastega, kogetakse õnnestumisi ning õpitakse läbi töö oma emotsioone väljendama.

Eesti keel: aianduse tundide tegevused aitavad arendada väljendusoskust nt kasutatavate töövahendite nimetamisel. Läbi tegevuse toimub ka kõne reguleeriva–planeeriva rolli arendamine: õpilane räägib või nimetab seda, mida parajasti teeb; mida tegi ja ka seda, mida tegema hakkab.

Matemaatika: aianduse tundides toimub esemete vaatlus ja nendele iseloomulike tunnuste (otstarve, kuju) õppimine/kinnistamine. Tegevuse käigus õpitakse orienteeruma asendi- ja kujunditunnustes. Esemete ja taimede loendamises.

Liikumisõpetus, rütmika, muusika: aianduse tundides õpitakse ühistegevuse ja instruksiooni järgi imiteerimist, jälgitakse oma liigutuste rütmi ja tempot. Õpitakse tunnetama oma keha, kuulama linnulaulu, areneb peenmotoorika (rohimine, lehtede korjamine).

Tööõpe: aianduse abil kujuneb ettekujutus praktilise töö tegemisest. Saadakse algsed oskused võimete kohase töö iseseisvast tegemisest või selle abiga sooritamisest. Õpitakse hindama oma töö tulemusi, tuntakse rõõmu tehtavast ja töö tulemusest. Kujundatakse tööks vajalikke isiksuseomadusi (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), arendatakse ilumeelt ja loovust. Saadakse esmased teadmised töövahendite õigest ning ohutust käsitlemisest.

Hindamine

Hinnatakse Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi alusel.

Hindamisel võetakse arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu.

Aianduse ainekava III arengutasemele

Maht

Aiandust õpetatakse 8.–9. klassis ja lisa-aastatel 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.

Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes töötahet ja oskust iseseisvalt teostada lihtsamaid aiatöid ning kujundada soovi ja tahet tegeleda taimedega.

Õppesisu ja -tegevused

Üld aiandus (aastaaegade järgi):

- aedniku tegevus aastaaegade järgi;
- ohutusnõuded aias töötamisel;
- taimede kasvatamine, hooldamine;
- puude ja põõsaste lõikamine;
- rahvakalendri tähtpäevad ja nendega seonduvad traditsioonid ning loodusmaterjalist kaunistused (jõulud, lihavõtted, emadepäev).

Sügisese töö:

- puu- ja juurviljad, nende erinevused;
- puuviljade korjamine, säilitamine;
- köögiviljade varumine ja säilitamine;
- seemnete kogumine ja pakkimine;
- seemned ja teised metsaannid (botaanikaia näituse külastus) ;
- ravimtaimede korjamine, kuivatamine ja kasutamine;
- lehtede riisumine ja risu koristamine, komposteerimine;
- kasvuhoones taimede hooldamine ja koristustööd;
- peenarde ettevalmistamine talve tulekuks, talvised ohud aias;

- taimeseadete tegemine;
- õppekäigud näitustele, õppefilmid.

Kevadised tegevused:

- aiatöö abivahendid ja nende kasutamine;
- peenarde kavandamine ja ettevalmistamine istutustöödeks;
- seemnete külvamine;
- taimede ettekasvatamine ja istutamine ning väetamine;
- aiaplaanid, murud, hekid, puud ja kivid;
- taimede kasvatamise võimalused aknal ja rõdul;
- kasvuhoone ettevalmistamine taimede istutamiseks;
- püsililled, maitsetaimed ja sibullilled ja lõikelilled;
- suvelillede tutvustamine, kasvatamine ja hooldamine;
- taimede kastmine ja rohimine.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- tunneb lihtsamaid aia tööriistu ja teab kuidas neid kasutada;
- suudab teha aastaegade lõikes lihtsamaid aiatöid: lehti riisuda ja ära vedada, lund rookida, taimi istutada, kasta, rohida;
- tunneb huvi looduskeskkonna vastu, oskab looduses liikuda ja säästvalt käituda ning suhtub loodusesse hoolivalt;
- järgib aias töötamisel ohutustehnika nõudeid ja osaleb jõukohastes töödes;
- suudab enamasti alustatud töö lõpetada;
- tunneb tuntumaid puu- ja köögivilju;
- tunneb tuntumaid kevad- ja suvelilli;
- teab aias enamlevinud kasvavaid puid, põõsaid, ravimtaimi ning nende kasutamist;
- teab säästliku tarbimise, materjalide korduvkasutuse võimalusi (riiete korduvkasutus, pakendite kasutamine käsitöös), jäätmete sorteerimise vajalikkust;
- suhtub loodusesse hoolivalt.

Kasutatavad õppematerjalid

- Baklien, A. (2010). *Minu esimene metsaraamat*. Tallinn: Ilo
- Baklien, A. (2010). *Minu esimene lilleraamat*. Tallinn: Ilo
- Baklien, A. (2010). *Minu esimene putukaraamat*. Tallinn: Ilo
- van Eerbeek, T. (2004). *Linnud meie naabruses*. Tallinn: Sinisukk
- Juhanson, L. (2011). *Metsast ja selle asukatest*. Tallinn: Ilo
- Kabanen, K.. (2010) *Loovtegevused läbi mängu*. Tallinn: Tea.
- Loks, M., Loks, Ü. (2004). *Sinasõbraks loodusega*. Tallinn: Koolibri
- Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo
- Värva, M. (2008). *Looduse leksikon*. Tallinn: Avita
- *Aiatuuliku askeldused II*. Tallinn: Koolitus- ja Nõustamiskeskus Hared, Hollandi-Eesti Keskkonnaharidusprojekt Aiatuulik, 2006.
- *Metsamapp*. RMK Sagadi Looduskool.
- <http://vikerraadio.err.ee/kuularhiiv>
- <http://www.looduskalender.ee/>
- <http://tere.kevad.edu.ee/>
- http://www.teec.ee/ET/oppematerjalid_programmid/oppematerjalid/
- <http://prygihunt-tallinn-ee.sn18.zone.eu/>
- <http://bio.edu.ee/taimed/>
- <http://www.hev.edu.ee/?id=8>
- <http://arhiiv.koolielu.ee/pages.php/0326>

Arvutiõpetus

Õppeaine kirjeldus

Arvutiõpetus on teisi õppeaineid siduv õppeaine, kaasaegse infotehnoloogia kasutamine mitmekesistab õppeprotsessi ja õpetamise meetodeid. Arvutiõpetuses on rõhk praktilisel tegevusel. Tänapäeva ühiskonnas paljud igapäevatehingud on seotud tehnoloogia kasutamisega. Õpilased omandavad ettekujutuse infotehnoloogilise keskkonna kasutamise võimalustest, rollist ühiskonnas ja kaob nende hirm arvuti kui "millegi ülimalt keerulise ees". Nad õpivad tundma alternatiivseid võimalusi, mida pakub arvuti kui töövahend ja suhtlusvahend ning infoallikas.

Arvutiõpetus on osa elu- ja toimetulekuõpetuse ning matemaatika õppeaines alates seitsmendast klassist. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostevuses, II arengutasemel suunamisel ja III arengutasemel iseseisvalt. Õpetaja valib teemad, mis sobivad vastavalt õpilaste senistele oskustele, soovidele ja võimetele. Ainekava õppesisu ja õppetegevuses võivad õppeaastate lõikes varieeruda.

Toimetulekuklassides õpetatakse ka mängu, arvutimängud on lubatud põhimõttel - arvuti kasutamine kui üks vaba aja veetmise võimalus.

Kasutatavad materjalid on internetist; õpetaja enda koostatud materjalid, õpetaja koostatud ülesanded.

Õpetuse eesmärgid

Arvutiõpetuse eesmärgiks on:

- esialgse ülevaate saamine kaasaegsest infotehnoloogiast ja selle võimalustest;
- arvutikasutuse algtõdede omandamine;
- „teise kirjaoskuse“ omandamine; arvutil lihtsamate tööde koostamine;
- erinevate ainete integratsioon;
- internetist vajaliku informatsiooni leidmine;
- digivahendid erinevate kasutusvõimaluste tundmaõppimine;
- digivahendite eetiline ja korrektne kasutamine;
- digivahendite kasutamine suhtlusvahendina;
- digivahendite kasutamine õppetöös, kodus, tööl, ühiskonnas.

Üldpädevuste kujundamine arvutiõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Arvutiõppe aines käsitletavate teemade ja praktilise tegevuse kaudu hakkavad õpilased tajuma ennast ja ümbritsevat keskkonda. Digivahendite kaudu suunatakse otsima erinevatele teemadele lisateavet, esitama lisaküsimusi ja nendele vastuseid leidma.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õppetegevus toimub enamasti mängude ja praktiliste tegevuste kaudu individuaal-, paaris- või rühmatöö kaudu. Nii individuaalselt kui ka ühiselt tegutsedes õpivad õpilased märkama ja arvestama enda isiklike huvisid ja mõtteid ning rühma kui terviku huvisid ja mõtteid.

Enesemääratluspädevus

Arvutiõppe aines omandatud elulis - praktilised oskused ja teadmised toetavad õpilaste toimetulemist igapäevastes elulistes olukordades.

Õpipädevus

Digivahendite õpetamisel on oluline, et õpilased saaksid uusi kogemusi, oskusi ja teadmisi eluliste probleemide võimalikult iseseisvaks lahendamiseks.

Suhtluspädevus

Õpilased õpivad aru saama suuliselt, graafiliselt, nt pildi, joonise, tabeli, diagrammi, graafiku jms abil, ja tekstina esitatud teabest ning sellest lähtuvalt tegutsema. Õpilasi suunatakse otsima ja edastama infot. Samuti on võimalik õpetamise juures suunata õpilasi abi küsima ja abi pakkuma. Erinevate arvutiõppe teemade käsitlemise juures on oluline suunata õpilasi rääkima enda kogemustest antud teemaga seonduvalt, julgustada neid küsima küsimusi ja avaldama oma mõtteid. Praktiliste õpistuatsioonide käigus kujunevad õpilastel elulised suhtlemisoskused.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Arvuti õppimise tulemusel kujunevad õpilastel elulised oskused ja teadmised igapäevaste probleemide lahendamiseks. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased kasutama erinevaid digivahendeid. Õpitakse sorteerima digiprügi, mis aitab kaasa keskkonnahoiule. Visuaalsete näidete abil saavad õpilased aru looduse hoidmise vajalikkusest, suhtuvad heatahtlikult loomadesse ja taimedesse ning käituvad suunamisel keskkonnateadlikult.

Ettevõtlikkuspädevus

Arvutiõppe aine erinevate teemade käsitlemine toimub elulistes olukordades praktiliselt tegutsedes. Õpilaste huvidest ja elulistest vajadustest lähtuvad teemakäsitlused innustavad neid tegutsema ning suunavad ka iseseisvalt ümbritsevat keskkonda avastama ning seeläbi jätkuvalt omandatud oskusi ja teadmisi uutesse olukordadesse üle kandma ja õpitut kinnistama.

Digipädevus

Arvutiõppe aine õpetamisel kasutatakse õpilastele arusaadavaid ja jõukohaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Ohutuse teema raames käsitletakse õpilastele mõistetavalt turvalist tegutsemist infotehnoloogilises ruumis. Igapäevase õppetegevuse osana

suhtlemisvõimaluste loomiseks kasutatakse vajadusel õpilase arengutasemele vastavaid suhtlusvahendeid ja suhtluskeskkondasid.

Lõiming

Arvutiõpetus võimaldab anda õpilastele mitmekesised sotsiaalsed oskused ja võimaldab arendada pikendatud õppetööga klassides taotletavaid üldpädevusi. Õpetuse integratsioon saavutatakse läbivate teemade, temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ja -viiside abil.

Integratsioon on olemas pea kõigi ainetega. Arvutiõpetust on lihtne seostada teiste ainetega, sest arvutit kasutades on võimalik kasutada erinevaid õppeprogramme (arvutiõpetus kui teiste ainete õpetamise uusi tehnoloogiaid- näitlikustamine arvutiga; tähelepanuvõimet ja taju avardavad tegevused arvutiga; treenimine arvutiga; uurimuslike oskuste arendamine arvutiga).

Elu- ja toimetulekuõpe. Info ja pildimaterjali leidmine internetist. Eluliste õppemängude kasutamine, keskkonnateemaliste õppemängude mängimine.

Eesti keel. Sõnavara arendavad õppemängud. Piltjuttude lugemine ja teksti taastamine pildi abil. Artikulatsiooniharjutused õpikeskkondades. "Teise kirjaoskuse" omandamine, tööde vormistamine arvutil, kujundamine ja küljendamine, tabelid, tähemärkide õppimine ja teksti ümber trükkimine. Interneti kasutamine: aadressiriba õige netilehekülje aadressi trükkimine vabaajategevuse leidmiseks. Arvutiga seonduv sõnavara tundmine võimaldab arvutiekraanil orienteerumist ja arvutiga tegutsemist.

Matemaatika. Matemaatikapädevuse kujunemise harjutamisel kasutatakse abiks mitmesuguseid arvutiprogramme. Ruumi-, suurus-, aja- ja vormikujutuste õppimine digivahendeid kasutades. Matemaatiliste õppemängude mängimine.

Muusikaõpetus ja rütmika. Helisalvestuste kuulamine arvuti abil, internetist muusikavideode vaatamine. Muusikaprogrammide kasutamine heli tekitamiseks ja pilliõppeks.

Tööõpe. Arvutijoonistuste tegemine, fotografeerimine, pildimaterjali otsimine ja töötlemine. Tööjuhiste ümber trükkimine.

Kunst ja käeline tegevus. Õppemängude kasutamine värvuste õpetamiseks, kujundite õpetamiseks, silma ja käe koostöö arendamiseks. Joonistus- ja kujundusprogrammide kasutamine.

Liiumisõpetus. Sportlaste ja spordisaavutuste alase info leidmine.

Hindamine

Hindamine toimub Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi järgi.

Hindamisel arvestatakse püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Arvutiõpetuse ainekava

Maht

7.–9. klassis ning lisa-aastatel 1 tund elu- ja toimetulekuõpetuses ja 1 tund matemaatikas, 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi.

Rõhuasetused

- Elementaarsete digivahendite kasutamise õpetamine.
- Levinumate arvutiprogrammide kasutamise õpetamine nt PowerPoint, Paint, jm.
- Levinumate internetikeskkondade kasutamise õpetamine.
- Info leidmise võimaluste tutvustamine.
- Õpilasetele vaba aja sisustamise võimaluste õpetamine arvuti abiga

Teema: Arvuti käsitlemise põhioskused. Windows töökeskkond.

Taotletavad õpitulemused

Arvuti käsitlemise põhioskused. Windows töökeskkond.		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel lülitab sisse ja välja süle- või lauaarvuti	Suunamisel lülitab sisse ja välja süle- või lauaarvuti	Iseseisvalt lülitab sisse ja välja süle- või lauaarvuti
Logib koostegemisel arvutisse sisse- ja välja	Suunamisel logib arvutisse sisse ja välja	Iseseisvalt logib arvutisse sisse ja välja
Kasutab koostegemisel arvutikomplekti osasid	Kasutab suunamisel arvutikomplekti osasid	Kasutab iseseisvalt arvutikomplekti osasid (arvutiekraan, klaviatuur,

(arvutiekraan, klaviatuur, hiir)	(arvutiekraan, klaviatuur, hiir, kõrvaklapid, kõlarid, printer)	hiir, kõrvaklapid, kõlarid, printer, mikrofon)
Kasutab koostegemisel arvutihiirt (liigutab ja jälgib ekraanil kursorit)	Suunamisel kasutab arvutihiirt (klõps, topeltklõps, rulliku kasutamine, teksti märkimine)	Kasutab iseseisvalt kõiki arvutihiire funktsioone
Leiab koostegemisel vajaliku arvutiprogrammi ikooni ja avab selle	Leiab suunamisel vajaliku arvutiprogrammi ikooni ja avab selle	Leiab iseseisvalt vajaliku arvutiprogrammi ikooni ja avab selle
Kasutab koostegemisel tööakna elemente (tiitelriba nupud, kerimisribad,akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)	Kasutab suunamisel tööakna elemente (tiitelriba nupud, kerimisribad, akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)	Oskab tööakna elemente kasutada (tiitelriba nupud, kerimisribad,akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)
Salvestab koostegemisel dokumendi	Salvestab suunamisel dokumendi	Salvestab dokumenti
Prindib koostegemisel Print nupust.	Suunamisel prindib Print nupust.	Prindib iseseisvalt Print nupust.
Nimetab koostegemisel elementaarseid arvuti väärkasutamise tagajärgi.	Nimetab suunamisel elementaarseid arvuti väärkasutamise tagajärgi.	Teab elementaarseid arvuti väärkasutamise tagajärgi.
Järgib koostegemisel ergonoomikat (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)	Järgib suunamisel ergonoomikat (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)	Järgib iseseisvalt ergonoomikat (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)
Täidab koostegemisel arvutiklassi sisekorra -ja ohutustehnika eeskirju	Täidab suunamisel arvutiklassi sisekorra- ja ohutustehnika eeskirju	Täidab iseseisvalt arvutiklassi sisekorra- ja ohutustehnika eeskirju

Õppesisu ja –tegevused

Arvuti käsitlemise põhioskused. Windows töökeskkond.		
I arengutase	I arengutase	I arengutase
Koostegemisel süle- või lauaarvuti sisse- ja väljalülitamine.	Suunamisel süle- või lauaarvuti sisse- ja väljalülitamine.	Iseseisvalt süle- või lauaarvuti sisse- ja väljalülitamine.
Koostegemisel arvutisse sisse- ja väljalogimine	Suunamisel arvutisse sisse- ja väljalogimine	Iseseisvalt arvutisse sisse- ja väljalogimine
Koostegemisel arvutikomplekti osadega tutvumine (klaviatuur, hiir)	Suunamisel arvutikomplekti osade kasutamine (klaviatuur, hiir, kõrvaklapid, kõlarid, printer)	Iseseisvalt arvutikomplekti osade kasutamine (klaviatuur, hiir, kõrvaklapid, kõlarid, printer, mikrofoni)
Koostegemisel arvutihiire kasutamine (liigutab ja jälgib ekraanil kursorit)	Suunamisel arvutihiire kasutamine (klõps, topelklõps, rulliku kasutamine, teksti märkimine)	Arvutihiire kõikide funktsioonide kasutamine
Koostegemisel vajaliku arvutiprogrammi ikooni leidmine ja avamine	Suunamisel vajaliku arvutiprogrammi ikooni leidmine ja avamine	Vajaliku arvutiprogrammi ikooni leidmine ja avamine
Koostegemisel tööakna elementide kasutamine (tiitelriba nupud, kerimisribad,akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)	Suunamisel tööakna elementide kasutamine (tiitelriba nupud, kerimisribad,akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)	Tööakna elementide kasutamine (tiitelriba nupud, kerimisribad,akna suurus, peitmine stardiribale, sulgemine)
Koostegemisel salvestamine.	Suunamisel salvestamine.	Iseseisvalt salvestamine
Koostegemisel Print nupust printimine.	Suunamisel Print nupust printimine.	Iseseisvalt Print nupust printimine.

Koostegemisel elementaarsete arvuti väärkasutamise tagajärgede nimetamine.	Suunamisel Elementaarsete arvuti väärkasutamise tagajärgede nimetamine	Elementaarsete arvuti väärkasutamise tagajärgede teadmine.
Koostegemisel ergonoomika järgimine (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)	Suunamisel ergonoomika järgimine (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)	Iseseisvalt ergonoomika järgimine (kui kaua arvuti taga korraga töötada, et valgus ei paistaks ekraanile, kui kaugel ekraanist olla jne.)
Koostegemisel arvutiklassi sisekorra -ja ohutustehnika eeskirjade täitmine.	Suunamisel arvutiklassi sisekorra -ja ohutustehnika eeskirjade täitmine.	Iseseisvalt arvutiklassi sisekorra- ja ohutustehnika eeskirjade täitmine.

Teema: tekstitöötlus

Taotletavad õpitulemused

Tekstitöötlus		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel vajutab klaviatuuril erinevaid sümbolaid, harjutab ühekordset klahvivajutust, kasutab klahve: kustutamine, tühik, suurtähed, järgmisele reale liikumine	Suunamisel kasutab tekstitöötlusprogrammi erinevaid funktsioone: märgib teksti, kopeerib, kleebib, muudab kirjastiili, värvi, kirja suurust	Iseseisvalt kasutab tekstitöötlusprogrammi - numbrid, tähed, suur ja väiketäht, sõnavähe, Enter, kirjavahemärgid, nooled, kustutamine, Caps Lock. Märgib teksti, kopeerib, kleebib, muudab kirjastiili, värvi, kirja suurust.

Õppesisu ja -tegevused

Tekstitöötlus		
I arengutase	II arengutase	III arengutase

Klaviatuuril koostegemisel erinevate sümbolite vajutamise õppimine. Ühekordse klahvivajutuse harjutamine. Klahvide kasutamine: kustutamine, tühik, suurtähed, järgmisele reale liikumine.	Suunamisel tekstitöötlusprogrammi erinevate funktsioonide kasutamine: teksti trükkimine, teksti märkimine, kopeerimine, kleepimine. Kirjastiili, värvi ja kirja suuruse muutmine.	Tekstitöötlusprogrammi kasutamine - numbrid, tähed, suur ja väiketäht, sõnavahe, Enter, kirjavahemärgid, nooled, kustutamine, Caps Lock. Teksti märkimine, kopeerimine, kleepimine. Kirjastiili, värvi ja kirja suuruse muutmine.

Teema: tabelitöötlus

Taotletavad õpitulemused

Tabelitöötlus		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Leiab koostegemisel tööriistaribalt tabeli märgi Wordi programmis.	Suunamisel lisab dokumenti tabeli ja kujundab seda.	Iseseisvalt lisab dokumenti tabeli ja kujundab seda

Õppesisu ja –tegevused

Tabelitöötlus		
I arengutase	I arengutase	I arengutase
Koostegemisel Wordi programmi tööriistaribalt tabeli märgi leidmine.	Suunamisel tabeli dokumenti lisamine ja kujundamine.	Dokumenti tabeli lisamine ja kujundamine.

Teema: digikunst

Taotletavad õpitulemused

Joonistusprogrammi kasutamine		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel leiab joonistusprogrammi ikooni ja avab selle, liigutab hiirt joonte tekitamiseks, valib joonistusprogrammis erinevaid värve ja kujundeid, teeb kujunditest pilte ja värvib neid	Suunamisel leiab joonistusprogrammi ikooni ja avab selle, valib joonistusprogrammis erinevaid värve ja kujundeid, teeb kujunditest pilte ja värvib neid	Kasutab iseseisvalt joonistusprogrammi ja selle erinevaid funktsioone.

Õppesisu ja -tegevused

Joonistusprogrammi kasutamine		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel joonistusprogrammi ikooni leidmine ja avamine. Joonte tekitamiseks arvutihiire liigutamine. Joonistusprogrammis erinevate värvide ja kujundite valimine. Kujunditest piltide tegemine ja värvimine.	Suunamisel joonistusprogrammi ikooni leidmine ja avamine. Joonistusprogrammis erinevate värvide ja kujundite valimine. Kujunditest piltide tegemine ja värvimine.	Joonistusprogrammi erinevate funktsioonide kasutamine.

Teema: pilditöötlus**Taotletavad õpitulemused**

Pilditöötlus		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Otsib koostegemisel temaatilisi pilte.	Leiab ja vormindab suunamisel otsitud pildid.	Leiab ja vormindab iseseisvalt otsitud pildid.

Õppesisu ja -tegevused

Pilditöötlus		
I arengutase	I arengutase	I arengutase
Koostegemisel temaatiliste piltide otsimine.	Suunamisel temaatiliste piltide leidmine ja vormindamine.	Iseseisvalt temaatiliste piltide leidmine ja vormindamine

Teema: Esitlused**Taotletavad õpitulemused**

Esitluse koostamine		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel leiab PowerPointi ikooni, avab ja vaatab esitlust	Suunamisel koostab lihtsa slaidiesitluse (slaidide lisamine ja trükkimine)	Koostab iseseisvalt lihtsa slaidiesitluse ja lisab sinna pilte, suunamisel lisab heli ja animatsioonid

Õppesisu ja –tegevused

Esitluse koostamine		
I arengutase	I arengutase	I arengutase
Esitlusprogrammi ikooniga tutvumine. PowerPointis koostatud esitluse avamine ja vaatamine.	Lihtsa esitluse koostamine. Loodud esitluse slaidide lisamine ja teksti trükkimine.	Iseseisvalt lihtsa esitluse koostamine. Piltide, heli ja animatsiooni lisamine.

Teema: internet, infootsing, suhtlemine internetis

Taotletavad õpitulemused

Internet, infootsing ja e-kirja saatmine		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel leiab interneti ikooni ja avab selle	Leiab suunamisel interneti ikooni ja avab selle ja kasutab otsingumootorit. Leiab suunamisel aadressiriba ja trükitab eeskujuga järgi sinna vajamineva lehekülje aadressi.	Kasutab iseseisvalt interneti lihtsa materjali ja info otsimiseks (tunnussõna kasutamine) Kirjutab iseseisvalt aadressiribale veebiaadressi
Koostegemisel leiab digivahendis suhtluskeskkonna ikooni ja avab selle	Suunamisel logib sisse e-postkasti, avab saabunud kirju ja saadab neid. Suunamisel otsib ja valib e-kaardi ning täidab tekstiväljad, saadab selle.	Koostab iseseisvalt e-kirju ja saadab neid. Lisab e-kirjale manuse ja pildi. Iseseisvalt otsib ja valib e-kaardi ning täidab tekstiväljad, saadab selle või ajastab selle saatmise.

Koostegemisel liigub interneti leheküljel ja mängib lihtsamaid interaktiivseid mänge	Valib ja mängib suunamisel lihtsamaid interaktiivseid mänge	Otsib internetist mänge ja vaba aja tegevusi ning sisustab nendega oma aega

Õppesisu ja –tegevused

Internet, infootsing ja e-kirja saatmine		
I arengutase	II arengutase	III arengutase
Koostegemisel interneti ikooni leidmine ja avamine	Suunamisel interneti ikooni leidmine ja avamine. Otsingumootori kasutamine. Suunamisel aadressiriba leidmine ja eeskuju järgi sinna vajamineva lehekülje aadressi trükkimine.	Iseseisvalt interneti kasutamine lihtsa materjali ja info otsimiseks (tunnussõna kasutamine) Aadressiribale veebiaadressi kirjutamine.
Koostegemisel digivahendis suhtluskeskkonna ikooni leidmine ja avamine.	Suunamisel e-postkasti sisselogimine, saabunud kirjade avamine ja kirjade saatmine. Suunamisel e- kaardi otsimine ja valimine ning tekstiväljade täitmine, saatmine.	Iseseisvalt e-kirjade koostamine ja saatmine. E-kirjale manuse ja pildi lisamine. Iseseisvalt e- kaardi otsimine ja valimine ning tekstiväljade täitmine, saatmine või saatmise ajastamine.
Koostegemisel interneti leheküljel liikumine ja lihtsamate interaktiivsete mängude mängimine.	Suunamisel lihtsamate interaktiivsete mängude valimine ja mängimine.	Internetist mängude ja vaba aja tegevuste otsimine ning nendega oma aja sisustamine.

Kasutatavad õppematerjalid

Internetilingid

- Programmid allalaadimiseks erinevate õppeainete õpetamiseks, samuti töölehed (inglise keeles): <http://www.senteacher.org/Files/>
- Kõnearendus: <http://www.hiie.tartu.ee/eelkool/>
- Loodusõpetus, Eesti selgroogsed: <http://bio.edu.ee/loomad/>
- Loodusõpetus, Eesti taimed: <http://bio.edu.ee/taimed/>
- Kõike: puzzled, karaoke, värvimine, jne: www.lastekas.ee
- Hot Potatoes tarkvara ristsõnade ja testide koostamiseks: <http://web.uvic.ca/hrd/halfbaked/>
- Testide koostamine: www.eformular.com
- E-õppematerjalid: <http://www.tiigrihype.ee/?op=body&id=34>
- Diplomite tegemine: <http://www.senteacher.org/wk/certificates.php>
- Diplomite tegemine: <http://123certificates.com/>
- Pildimaterjal: <http://www.eslhq.com/gallery/>
- Valikvastustega test: <http://mytest.vocabtest.com/>
- Matemaatika töölehed: <http://themathworksheetsite.com/>
- Graffiti tegemine: <http://graffitcreator.net>
- Logode tegemiseks: <http://cooltext.com/>
- Looduskaamerad jm: <http://looduskalender.ee/>
- Loodus- ja muud saated: <http://vikerraadio.err.ee/kuularhiiv?saade=147&kid=179>
- Puzzle paradiis: www.jigzone.com
- Soomekeelne leht, õppemängud: www.papunet.fi
- Inglisekeelne lastekeskond: <http://www.poissonrouge.com/>
- Inglisekeelne lastekeskond: <http://pbskids.org/>
- Saksakeelne lastekeskond: <http://www.blinde-kuh.de/kinderseiten/>
- Eestikeelne lasteportaali: <http://www.solnet.ee/ee/>
- Saksakeelne laste internetiajakiri: <http://www.labbe.de/zzebra/index.asp>
- National Geographic' u lastekeskond: <http://kids.nationalgeographic.com/kids>
- Värvimiseks pilte: <http://www.preschoolcoloringbook.com/>
- Värvimiseks pilte (väljatrükk + online): <http://www.christiananswers.net/kids/clr-indx.html>
- Värvimiseks pilte (väljatrükk): <http://www.gratis-malvorlagen.de/>
- Piltide joonistamise õpetus: <http://www.unclefred.com/>
- Ideesid: <http://www.magicalchildhood.com/index2.htm>
- Retsepte ja veidi käsitööd: <http://dansukker.com/Default.aspx?ID=445>

Kangakudumine (lisa-aastad)

Õppeaine kirjeldus

Kangakudumisel on toimetuleku õppekava alusel õppivate laste arengus ja eluks ettevalmistamisel täita suur roll. See hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus ja koolis.

Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli teostama.

Kangakudumine aitab õpilasel kujundada oskust iseseisvalt toime tulla. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevaste töödega seostuvaid lihtsamaid ohutustehnika nõudeid.

Kangakudumise tundide läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine).

Kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.

Õpetuse eesmärgid

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised ja oskused kangakudumise mõistetest, töövahendite õigest kasutamisest, tööoperatsioonide ratsionaalsetest võtetest, kangakavandi loomisest, algkangaste omadustest ja kasutamisest, kanga rakendamisest, kudumisel ilmnevate vigade parandamisest, ühtlase kvaliteediga kanga kudumisest, käsitsi kootud kangaste viimistlusest ja hooldusest.

Lõiming

Kangakudumise tundide sisu on seotud teiste õppeainetega.

Elu- ja toimetulekuõpe: Õpilased õpivad tegutsema individuaalselt ja koos kaaslastega. Areneb positiivne suhtumine oma kohustustesse nii klassis kui lähikeskkonnas.

Eesti keel: kangakudumise tegevused aitavad arendada õpilase väljendusoskust nt kasutatavate töövahendite, omaduste ja värvuste nimetamine, tööülesande mõistmine ja sellele vastav reageerimine jne.

Matemaatika: kangakudumise käigus õpitakse sarnaselt matemaatika tundidele orienteeruma suurus- asendi- ja kujunditunnustes ning uuritakse ja tunnetatakse põhjus- tagajärg seoseid.

Kunsti ja käeline tegevus aine ning kangakudumine on omavahel väga tihedalt seotud, eelkõige läbi tarbekunsti ideede teostamise. Sarnaselt toetatakse õpilases arusaamist, mida

tähendab praktilise töö tegemine ja töövahendite õige käsitlemine. Õpilane õpib hindama oma töö tulemusi ja rõõmustama tehtava üle. Kunsti ja käelise tegevuse tundides kujunevad õpilases sarnaselt kangakudumis tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Liikumisõpetus, rütmika, muusika ning kangakudumine õpetavad õpilastele ühistegevuse ja instruksiooni järgi matkimist, liigutuste rütmi ja tempo jälgimist, silma ja käe koostööd.

Kokandus. Kangakudumine toetab õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine planeeritud eesmärgi saavutamise nimel ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest.

Õpilane saab oskused võimetekohase töö iseseisvast tegemisest või selle abiga sooritamisest. Ta õpib hindama oma töö tulemusi. Kangakudumise tundides kujunevad õpilases sarnaselt kokanduse tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Kodukorrastus. Ühisosaks on eneseteeninduse ja korraharjumuste õppimine praktilises tegevuses. Õppetöö toimub praktilistes elulistes situatsioonides Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus, kujundatakse lihtsa töö oskusi, hoides korras enda tööpaika ja töövahendeid. Omandatakse üksikuid töövõtteid ning õigete töövõtete järjestust.

Keraamika. Kangakudumine ning keraamika on omavahel tihedalt seotud läbi tarbeesemete ideede teostamise. Sarnaselt toetatakse õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja töövahendite õige käsitlemine. Õpilane õpib hindama oma töö tulemusi. Kangakudumise tundides kujunevad õpilases sarnaselt keraamika tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Käsitöö. Käsitöö ja kangakudumise tunnid annavad baasoskused igapäevasteks kodukaunistustöödeks ja võimaldavad rakendada loomingulisi ideid tarbekunstiga tegeledes – näiteks ruumide kaunistamine, tarbeesemete disainimine ja valmistamine jne. Arendatakse õpilaste loovust, käelist vilumust, tegevuste kavandamist, korraldamist ja probleemide lahendamise oskust.

Puutöö. Sarnaselt puutööga õpib õpilane mõistma, mida tähendab praktilise töö tegemine ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest. Nii nagu puutöö tundides kujunevad ka keraamika tunnis õpilastes tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe. Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima ning hindama.

Hindamine

Hindamine toimub Tallinna Tondi Kooli hindamisjuhendi alusel.

Jõukohases tegevuses võimetekohasele osalemisele antakse konkreetne positiivne jooksev hinnang suuline kiitus, piktogrammiline hindamine). Samas kujundatakse ka oskust mõista ebaõnnestunud tegevusele antud hinnangut.

Kangakudumise ainekava

Maht

2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi

Rõhuasetused

Lisa-aastatel tutvutakse kangakudumisega seotud oskustega ja töövõtetega.

Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes.

Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid (näit teiste abistamine).

Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ning ühist eesmärki silmas pidades. See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima ning hindama.

Õppesisu ja -tegevused

Ülevaade kangakudumise ajaloost Eestis ja maailmas. Kangakudumise kombestik. Kangakudumisel kasutatavad põhitöövahendid (kangasteljed, kääruud ja käärimisraam, kangareha, niied, suga, süstik, pool, piirits ja kangapingutaja) ja abitöövahendid (kangasteljepink, käärid).

Kudumiseks kasutatavad materjalid (looduslikud ja keemilised kiud), lõimelõngade arvu leidmine, koematerjalide ettevalmistamine.

Kaltsuvaiba kavandamine, töö kunstiline kujundamine, värvusõpetus.

Kanga rakendamine telgedele (rehatamine, lõime kerimine poomile, niietamine, soastamine, lõime sidumine ette kangaspuude külge, nõõrimine, siduse tegemine). Kaltsuvaiba kudumine,

kudumisel tekkivad vead ja nende parandamine. Kanga telgedelt mahavõtmine ning viimistlus ja hooldus.

Taotletavad õpitulemused

Õpilane:

- eristab erinevaid looduslikke ja tehis materjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- osaleb kavandi koostamisel;
- teostab kangakudumiseks ettevalmistustöid (lõikab ribasid, kerib lõnga);
- oskab kavandi järgi võimetekohaselt kududa;
- suudab osaleda erinevates tööfaasides;
- oskab asjakohaselt hinnata oma tegevust ja töö tulemust;
- oskab ja suudab kaaslastega koos töötada.

Kasutatavad õppematerjalid

- Kelpman, M. (1998). *Kangakudumine*. Tallinn: Koolibri.
- Lundell, L., Windesjö, E. (2005). *Kangakudumine*. Tallinn: Sinisukk.
- Mälksoo, L. (1973). *Kangakudumine*. Tallinn: Valgus.
- Virtaala, R. (1991). *Kutominen Toika-kangaspuilla*. Lauttapaino, Huittissa

Keraamika (lisa-aastad)

Õppeaine kirjeldus

Keraamika tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi keraamikaga seotud tegevuste vastu ja soovi ise midagi valmis teha- valmistada lihtne tarbeese.

Keraamika kaudu arendatakse väljendusoskust, individuaalsust ja loovust.

Õpilastega külastatakse näitusi, muuseume tundide mitmekesistamise eesmärgil.

Õpetatakse ümbritsevat keskkonda ja selles olevaid esemeid ning objekte vaatlama, neile olulisi tunnuseid märkama ning nähtut erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.

Keraamika tundidel on praktiline suunitlus.

Tundide sisu on lõimitud kooli baasürituste, nädalateemade ja teiste õppeainetega.

Tundides toimub meenete valmistamine kooli tarbeks. Õpilane saab kevadel kätte 2-4 tööd, ülejäänud jäävad kooli fondi (nt jõulu- või kevadmüük, näitused, kingitused kooli külalistele jms).

Õppevahendid on järgmised: savi, rullid, alused, modelleerimispulgad, savinoad, šabloonid, dekoreerimisvahendid, pintsliid, käsnad, glasuurid.

Õpetuse eesmärgid

Keraamikatundide eesmärgiks on õpetada õpilastele keraamiliste esemete vormimise ja dekoreerimise võtteid, arendada käsitööoskusi ja treenida nende käelist osavust ning vormitunnetust. Tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist.

Keraamikatunnis osalemine toetab õpilase:

- vaatlus- ja tähelepanuvõimet,
- aistinguid, taju, kujutlusvõimet,
- individuaalsust, fantaasiat, loovust,
- silma ja käe liigutuste koordineerimist, üld- ja peenmotoorika arengut.

Lõiming

Keraamikatundide sisu on tihedalt seotud teiste õppeainetega. Sarnaselt **elu- ja toimetulekuõppega** toimub kuulamise, jälgendamise, vaatlemise, võrdlemise, vestlemise ja kirjeldamise arendamine. Elu ja toimetulekuõpetuse teemasid arvestatakse võimalusel ka keraamikatundide tegevuse planeerimisel.

Keraamikatundide tegevused aitavad arendada õpilase väljendusoskust samuti nagu **eesti keele** tunnid. Läbi tegevuse toimub kindlasti kõne reguleeriva-planeeriva rolli arendamine: õpilane räägib või nimetab seda, mida parajasti teeb; mida tegi (tegevuse taastamine skeemide, märksõnade ja tingmärkide abil) ja ka seda, mida tegema hakkab).

Matemaatika ja keraamika on tihedalt seotud, sest sarnaselt toimub esemete vaatlus ja nendele iseloomulike tunnuste (otstarve, värvus) leidmine. Tegevuste käigus õpitakse orienteeruma suurus- asendi- ja kujunditunnustes.

Keraamika, **rütmika, muusika ja liikumisõpetus** õpetavad õpilast jälgima oma liigutuste rütmi ja tempot ja arendavad tema harmoonia ja tasakaalutunnet. Õpitakse tunnetama oma keha, areneb peenmotoorika, silma ja käe koostöö.

Sarnaselt **puutööga** õpib õpilane mõistma, mida tähendab praktilise töö tegemine ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest. Nii nagu puutöö tundides kujunevad ka keraamika tunnis õpilastes tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Kokandus. Keraamika aine toetab õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest. Õpilane saab oskused võimetekohase töö iseseisvast tegemisest või selle abiga sooritamist. Ta õpib hindama oma töö tulemusi ja rõõmustama tehtava üle. Keraamika tundides kujunevad õpilases sarnaselt kokanduse tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe. Keraamika tunnis valminud esemeid saab praktiliselt rakendada kokanduse tundides.

Kodukorrastus. Oluline on eneseteeninduse ja korraharjumuste õppimine praktilises tegevuses. Õppetöö toimub praktilistes elulistes situatsioonides. Õpetuse põhitähtsuseks on võimalikult iseseisv toimetulek igapäevases elus, kujundatakse lihtsa töö oskusi, hoides korras enda tööpaika ja töövahendeid. Omandatakse üksikuid töövõtteid ning õigete töövõtete järjestust.

Käsitöö. Käsitöö ja keraamika tunnid annavad baasoskused igapäevasteks kodukaunistustöödeks ja võimaldavad rakendada loomingulisi ideid tarbekunstiga tegeledes – näiteks ruumide kaunistamine, tarbeesemete disainimine ja loomine jne. Käsitöö ja keraamika tundides omandatakse üksikuid töövõtteid ja võtete õiget järjestust, saadakse teadmisi erinevatest materjalidest ning õpitakse käsitlema käsitööriistu.

Kangakudumine. Keraamika ning kangakudumine on omavahel väga tihedalt seotud, eelkõige läbi tarbekunsti ideede teostamise. Sarnaselt toetatakse õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja töövahendite õige käsitlemine. Õpilane õpib hindama oma töö tulemusi. Keraamika tundides kujunevad õpilases sarnaselt kangakudumise tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Hindamine

Õpilast hinnates võetakse arvesse:

I arengutasemel teostatakse töid valdavalt koostegemisel õpetajaga;

II arengutasemel teostatakse töid suunamisel ning siinjuures hinnatakse ka õpilase materjali- ja teostusvalikuid ning tema oskust otsida ja kasutada abi;

III arengutasemel teostatakse töid valdavalt etappide kaupa või näidise järgi, lihtsate tööjuhiste, piktogrammide ja piltide järgi.

Hinnatakse püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Keraamika ainekava

Maht

Keraamika tunde 3 tundi nädalas, 105 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1. Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd keraamika osaoskuste kujundamisel.	1. Jätkatakse peenmotoorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti- ja käsitöö tegemisel.	1. Kujundatakse iseseisva savitöö oskusi.
2. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.	2. Tööd teostatakse eeskju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi.	2. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega.
3. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi.	3. Tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid.	3. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpetatakse leidma iseseisvalt tööks sobivaid töövahendeid ja materjale. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid.
4. Õpilast suunatakse koostegemises hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.	4. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.	4. Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.
5. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.	5. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö. Antakse positiivne hinnang tegevuse tulemusele.	5. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid,

		külastatakse kunstinäitusi ja muuseume.
6. Õpilaste tegevust verbaliseerib õpetaja.	6. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.	6. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.

Õppesisu ja -tegevused

	I arengutase	II arengutase	III arengutase
Voolimise algvõtted	Elementaarsete voolimistehnikate õppimine: veeretamine, muljumine, lamedaks surumine, väljavenitamine, pigistamine ja -surumine.	Elementaarsete voolimisvõtete kasutamine. Spiraaltehnikas savilindist esemete voolimine ja kahetasapinnalise reljeefse ornamendi voolimine.	Voolimisvõtete kasutamine. Savidetailide kokku kleepimise teel esemete valmistamine.
Voolimine natuuri järgi	Ümarplastika, nt puu- ja juurvilja voolimine näidise järgi.	Nõude voolimine: savitükist-vajutamise teel või spiraaltehnikas valdavalt näidise järgi töötades.	Inimese, loomade ja lindude voolimine põhimõttel ühest tükist suur vorm. Voolitakse näidise järgi, etapi kaupa.
Seadmete kasutamine	Saviplaadi vormimiseks koostöös savivaltsi kasutamine.	Saviplaadi vormimiseks suunamisel savivaltsi kasutamine. Glasuurimisel pöördaluse suunamisel kasutamine.	Saviplaadi vormimiseks savivaltsi kasutamine. Modelleerimisel ja glasuurimisel pöördaluse kasutamine.

Tarbekeraamika valmistamine	Koostöös šablooni järgi eseme kuju välja lõikamine saviplaadist, noatera suuna jälgimine, paraja survega noale vajutamine.	Suunamisel šablooni järgi või ette joonistatud joone järgi eseme kuju välja lõikamine. Saviplaadist, noatera suuna jälgimine, paraja survega noale vajutamine. Suunamisel savidetailide kokku kleepimine karestamise ja niisutamise teel.	Šablooni järgi või ette joonistatud joone järgi eseme kuju välja lõikamine saviplaadist. Noatera suuna jälgimine, noale vajutuse optimeerimine. Savidetailide kokku kleepimine karestamise ja niisutamise teel.
Materjaliõpetus	Savi iseärasus kuivada, niisutamisvajadus töö käigus. Savi, kipsi ja glasuuri kasutamine koostegemisel.	Savi iseärasus kuivamisel kahaneda ja kokku tõmbuda, voolimisel taheneda ja rabeneda. Savi, kipsi, angoobi ja glasuuri kasutamine suunamisel. Marmorsavi tegemine erinevatest saviliikidest (must- ja punane savi).	Töötamine saviga materjali omadusi arvestades. Savi, kipsi, angoobi ja glasuuri kasutamine iseseisvalt. Marmorsavi kasutamine tarbeesemete valmistamisel. Erinevad angoobid ja erinevad dekoorid.
Erinevad tehnikad (marmortehnika)	Koostöös marmorsavi tegemine värviliste savide (must ja punane savi) ühendamise teel.	Suunamisel marmorsavi tegemine värviliste savide (must ja punane savi) ühendamise teel.	Marmorsavi tegemine värviliste savide (must ja punane savi) ühendamise teel.
Erinevad tehnikad (angoobimaal)	Angoobi kasutamine koostöös.	Angoobi kasutamine suunamisel.	Angoobi kasutamine.
Erinevad tehnikad (glasuurialune maal)	Kritseldamine eelpõletatud esemele.	Kritseldamine ja kujundite vm mustri joonistamine eelpõletatud esemele.	Vaba joonistamine eelpõletatud tarbeesemele, mustri jälgimine.
Keraamiliste esemete dekoreerimine	Voolimispulga ja templitega vajutamise teel mustrite lisamine voolitud esemele, dekoreerimine värviga.	Kanga-, lehe-, nõöri- vms trükk savile, glasuuride kasutamine voolitud eseme kaunistamisel.	Pealevoolitud mustritega ja graveerimisega esemete dekoreerimine. Angoobide,

			glasuuride ja muude dekooride kasutamine eseme dekoreerimisel.
Viimistlemine	Koostöös märja sõrme või švammiga toorsavi silumine, liivapaberiga eelpõletatud eseme lihvimine ja eseme lihvimistolmust puhastamine.	Suunamisel märja sõrme või švammiga toorsavi silumine, liivapaberiga eelpõletatud eseme lihvimine ja eseme lihvimistolmust puhastamine.	Märja sõrme või švammiga toorsavi silumine, liivapaberiga eelpõletatud eseme lihvimine ja eseme lihvimistolmust puhastamine.
Ohutusnõuded ja tööpaik	Koostöös tuttavate töövahenditega tegutsemine, tööpaiga ettevalmistamine ja korrastamine. Põlle kandmine ja käte pesemine.	Suunamisel tuttavate töövahenditega tegutsemine, tööpaiga ettevalmistamine ja korrastamine. Põlle kandmine ja käte pesemine.	Tuttavate töövahenditega tegutsemine, tööpaiga ettevalmistamine ja korrastamine. Põlle kandmine ja käte pesemine.

Õpitulemused

	I arengutase	II arengutase	III arengutase
Voolimis-tehnikad	Koostöös kasutab elementaarseid voolimisvõtteid.	Suunamisel kasutab õpitud voolimisvõtteid.	Tunneb ja kasutab omandatud voolimisvõtteid.
Voolimine natuuri järgi	Oskab koostöös muljuda ühest suuremast tükist lihtsaid esemeid.	Oskab suunamisel savitükist vajutamise teel või spiraaltehnikas voolida nõusid. Oskab spiraaltehnikas voolida esemeid ning suunamisel voolida reljeefset ornamenti.	Voolib spiraaltehnikas esemeid ja reljeefset ornamenti, ühendab detaile. Inimese, loomade ja lindude voolimine – ühest tükist suur vorm ja elementide lisamine.
Seadmete kasutamine	Kasutab koostöös savivaltsi.	Kasutab suunamisel savivaltsi ja pöördalust.	Kasutab savivaltsi ja pöördalust.

Tarbekeraamika valmistamine	Valmistab koostöös šabloonide järgi ja viimistleb lihtsamaid tarbevorme.	Valmistab suunamisel šabloonide järgi ja vaba käega ette joonistatud tarbevorme. Suunamisel kleebib kokku savidetaile.	Valmistab šabloonide järgi ja viimistleb eseme savidetailide kokku kleepimise teel.
Keraamiliste esemete dekoreerimine	Koostöös vajutab voolimispulga ja templitega voolingule mustreid ning glasuurib need.	Suunamisel kaunistab voolingud erinevate trükitehnikate ja glasuuridega.	Dekoreerib voolingud, kasutab selleks sobivaid vahendeid.
Erinevad tehnikad (marmortehnika)	Valmistab koostöös marmortehnikas savi ja sellest lihtsa tarbeeseme.	Valmistab suunamisel marmortehnikas lihtsa tarbeeseme. Valmistab suunamisel.	Valmistab marmortehnikas lihtsa tarbeeseme.
Erinevad tehnikad (angoobimaal)	Kaunistab koostöös lihtsa tarbeeseme angoobmaaliga (läbi pitsi).	Kaunistab suunamisel lihtsa tarbeeseme angoobmaaliga (läbi pitsi).	Kaunistab lihtsa tarbeeseme angoobmaaliga (läbi pitsi).
Erinevad tehnikad (glasuurialune maal)	Kaunistab koostöös lihtsa eelpõletatud tarbeeseme glasuurialuse maaliga.	Kaunistab suunamisel lihtsa eelpõletatud tarbeeseme glasuurialuse maaliga.	Kaunistab lihtsa eelpõletatud tarbeeseme glasuurialuse maaliga.
Materjaliõpetus	Teab meelde tuletamisel, et savi voolimise käigus liigselt käte vahel muljudes kuivab ja pudeneb.	Teab, et savi voolimise käigus liigselt käte vahel muljudes või liigselt töödeldes kuivab ja pudeneb.	Teab, et savi kuivamisel kahaneb ja taheneb. Teab meelde tuletamisel savi liike: nt valge, punane ja must savi.
Viimistlemine	Viimistleb koostöös voolingu või eelpõletatud eseme vastavaid vahendeid kasutades.	Viimistleb suunamisel voolingu või eelpõletatud eseme vastavaid vahendeid kasutades.	Viimistleb voolingu või eelpõletatud eseme vastavaid vahendeid kasutades.
Ohutusnõuded ja tööpaik	Oskab koostöös tegutseda tuttavate töövahenditega,	Oskab suunamisel tegutseda tuttavate töövahenditega,	Oskab tegutseda tuttavate töövahenditega,

	kasutab põlle, koostöös korrastab tööpaiga, peseb käed.	kasutab põlle, suunamisel korrastab tööpaiga, peseb käed.	kasutab põlle, korrastab tööpaiga, peseb käed.

Kasutatavad õppematerjalid

- Cushing, Val M. (1998). *The ceramic design book: a gallery of contemporary work*. Asheville: Lark Books.
- Glenn C. Nelson, (1966). *Ceramics: a potter's handbook*. Holt, Rinehart & Winston of Canada Ltd.
- Kuma, H.; Teder, I.; Nõmberg, E. (1998). *Eesti keraamika 1923–1998*. Tallinn: Eesti Keraamikute Liit.
- Matvei, J. (2004). *Keraamika, mu arm: punktiirjooni ja visioone eesti keraamikast läbi 20. sajandi*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Piipuu, E. (1993). *Keraamiline skulptuur*. A. H. Tammsaare Memoriaalmuuseum.
- Rohlin, L. (2003). *Keraamika käsiraamat*. Tallinn: EKA kirjastus.
- Rohlin, L. (2007). *Eesti keraamika ajast aega*. Tallinn: EKA kirjastus.
- Selirand, J.; Ašarina, N., Uvarova, I. (1976). *Sündinud savist ja tulest: lugusid keraamikast*. Tallinn: Valgus.
- Tvauri, A. (2005). *Eesti hilisrauaaja savinõud (11. sajandist 13. sajandi keskpaigani)*. Tallinn: Ajaloo Instituut.

Hooldusõppe tegevusvaldkonnad (ainekavad)

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused arenevad läbi vastastikuse mõjutamise nii sotsiaalse kui esemelise maailmaga. Oluline on arendada kontakti loomist ja hoidmist nii füüsilisel kui ka emotsionaalsel tasemel, õppida oma tundeid väljendama, mõistma teiste inimeste tundeid ning tegutsema koos kaaslasega.

Sotsiaalsete oskuste omandamisel on olulised märksõnad emotsioonide regulatsioon ja enesekontroll. Tähelepanu pööratakse emotsioonide väljendamisele ja käitumisoskuste õpetamisele põhimõttel TOHIB/EI TOHI.

Sotsiaalsete oskuste tase on otseses seoses lapse üldise toimetulekuga. Tähtis on täiskasvanute omavaheline koostöö ja kokkulepped ning et õpilastega suheldes kasutaksid kõik samu vahendeid ja viise (kommunikatsioonipass). Oluline on kasutada erinevaid visuaalseid materjale ning anda võimalikult lühikesi ja konkreetseid korraldusi.

Taotletavad õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
Füüsiline kontakt talub füüsilist kontakti, reageerib sellele positiivselt (nt. heaoluhäälitsus); otsib füüsilist kontakti täiskasvanuga (nt võtab käe); võtab pakutud eseme; hakkab märkama teist last (puudutab, patsutab); sooritab passiivselt patsutus- ja plaksutamislüügutusi;	Füüsiline kontakt otsib füüsilist kontakti täiskasvanu ja teise lapsega aktsepteeritaval viisil (patsutamine, pai, käest haaramine); on nõus täiskasvanul käest kinni hoidma; ulatab ringis olles naabrile käe; mängib patsu- ja sõrmemänge koostegevuses; talub kõditamist, müramist;	Füüsiline kontakt loob ja säilitab kontakti täiskasvanu ja lapsega; sooritab paarisharjutusi koos eakaaslasega suulisel juhendamisel või ettenäitamisel; mängib aktiivselt kaasa patsu- ja sõrmemänge;

harjub käest kinni hoidmisega;		
Silmside vaatab isikut, kelle tähelepanu tahab tõmmata; vastab pilgule; säilitab silmside mõne sekundi jooksul.	Silmside vastab pilkkontaktile	Silmside hoiab silmsidet, kui talle pööratakse tähelepanu; taastab silmside tähelepanu pööramisel.
Mina-teadvus	Mina-teadvus märkab ennast peeglis; reageerib oma peegelpildile (naeratab, häälitseb); tunneb ennast ära pildil või videos; osutab/patsutab endale; reageerib oma nimele;	Mina-teadvus oskab ennast tutvustada (nimi/nimeviibe); teab oma sugu; teab oma klassi (nime/nimeviibet); tunneb ära oma asjad (nt kapp, koolikott); aktsepteerib teiste omandit (nt ei võta teise lapse mänguasju, sööki); mõistab, väljendab ja juhib oma emotsioone täiskasvanu suunamisel; hoidub ennastkahjustavast käitumisest täiskasvanu suunamisel;
Sotsiaalne interaktsioon märkab teist last, täiskasvanut (vaatab); viibib ülekoolilistel üritustel ja käitub sotsiaalselt aktsepteeritud viisil jõukohase aja vältel;	Sotsiaalne interaktsioon mõistab erinevaid hääletoone ja reageerib neile adekvaatselt; kasutab erinevaid hääletoone tähenduslikult; väljendab hellust ja heameelt; mõistab tuttavas tegevuses lihtsat nalja;	Sotsiaalne interaktsioon osutab küsimise peale oma kaaslastele; väljendab hellust ja heameelt; osutab suunamisel kaaslastele abi;

reageerib tervitamisele/hüvastijätmisele; häälitseb endale tähelepanu tõmbamiseks; reageerib kõnetamisele positiivse emotsiooniga; väljendab positiivset emotsiooni (miimika, häälotsuse, liigutusega); sooritab paarisharjutusi täiskasvanuga koostegEVuses (nt Knill); muu aktiivne mõjutus lapse ja täiskasvanu vahel ning kaaslastega.	mängib täiskasvanuga “võta-anna”- mängu; mängib peitusemängu (näo varjamine käte või rätikuga) koos täiskasvanuga; saab aru harjumuslikult tohib/ei tohi piirangutest (ebateadlikult); tunneb kaaslaste ära nimepidi, pildilt, videos; tegutseb teise lapsega kõrvuti; tuttavas situatsioonis ootab tegutsemisel teistega oma järjekorda (korduval meeldetuletamisel); sooritab paarisharjutusi koos eakaaslastega füüsilisel suunamisel; valib kahest võimalikust meelepärase; tegutseb täiskasvanuga koos ühise lihtsa eesmärgi nimel (nt laua pühkimine); osaleb ühistundides; reageerib žestiga tervitamisel/hüvastijätmisel; järgib käitumisnorme ülekoolilistel üritustel viibides jõukohase aja vältel;	kutsub kaaslast suunamisel; tegutseb kordamööda koos täiskasvanu või kaaslastega; tegutseb teiste õpilastega koos ühise eesmärgi nimel; jagab oma asju ja maiustusi teistega täiskasvanu suunamisel; mõistab ja teeb ise lihtsaid nalju; osaleb ring- ja rollimängudes; matkib uusi tegevusi, häälotsusi; otsib vajadusel abi (nt võtab täiskasvanu käe); võimetekohane käitumine tuttavas situatsioonis (nt. poes, tänaval, õnnitlemine, tervitamine).
	Adekvaatne käitumine igapäevastes situatsioonides mõistab keeldu	Adekvaatne käitumine igapäevastes situatsioonides mõistab ja suudab oodata oma järjekorda erinevates tegevustes;

	mõistab käitumist reguleerivaid lihtsamaid korraldusi (oota, tasa, stopp).	täidab lihtsaid korraldusi koostöös täiskasvanuga; käitub vastavalt olukorrale (sotsiaalne käitumine nt. poes, tänaval, õnnitlemine, tervitamine jne.); mõistab ja kasutab õpitud viisakusreegleid; tegutseb iseseisvalt tuttava tegevusega algusest lõpuni (nt. käte pesemine, korvitöö); märkab/väldib ohte tuttavas situatsioonis; saab aru tohib/ei tohi piirangutest ja lõpetab mittesoovitud käitumise/tegevuse.

Igapäevaoskused

Igapäevaoskused sisaldavad eneseteenindamise ja lähiümbruses orienteerumise oskusi. Eneseteenindamisoskuste kujundamise eesmärgiks on õpilase võimalikult iseseisev tegutsemine ja aktiivne igapäevaelus osalemine. Eneseteenindusoskuste õpetamine hooldusõppes on koolipäeva loomulik ja väga oluline osa. Eneseteeninduseks vajalike toimingute sooritamist on oluline õppida väikeste sammude kaupa. III arengutasemel pööratakse tähelepanu lihtsamate (esmaste) tövõtete õpetamisele.

Motoorsete oskuste arendamisel võetakse arvesse õpilase abivahendite vajadust (nt. seisulaud, käimisraam, ratastool). Funktsionaalkärus kasutatavate õpilaste taotletavad õpitulemused pole alati saavutatavad.

Üldmootorika valdkonna IÕK eesmärkide püstitamisel tehakse koostööd füsioterapeudiga.

Taotletavad õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
Eneseteenindus Söömine/joomine sööb vedelat toitu (söötmisel); sööb püreestatud toitu (söötmisel); sööb lusikaga peenestatud toitu (söötmisel); närib, neelab (suuliigutuste arendamine); hoiab kätte pandud lusikat; viib abiga lusika suu juurde; joob abiga tassist (tilaga vm tass); haarab näputoitu ja pistab suhu (nt. leivatükk).	Eneseteenindus sooritab vajalike toimingute osatoiminguid õiges järjekorras (vajadusel abiga). Söömine/ joomine sööb lusikaga (vähese abiga); joob tassist (võtab laualt tassi, viib suu juurde, joob, asetab tassi lauale); hammustab tahket toitu (nt. leivaviil);	Eneseteenindus Söömine/joomine sööb iseseisvalt harjumuspärast toitu tuttavates tingimustes; sööb harjumuspäraseid toite kahvliga; torkab kahvli tahke toidu sisse; joob iseseisvalt tassist; oskab teha valikuid pakutud toidu osas; hoiab söömisel iseenda ja laua puhtust; kasutab suu pühkimiseks salvrätikut.
Riietumine nõustub riietamisega; püüab enda riietamisele kaasa aidata (sirutab, kõverdab kätt või jalga); proovib mõnda riietuseset seljast võtta (nt kindad, müts); proovib lahti tõmmata luku või takjakinnise.	Riietumine liigutab riietumisel sihipäraselt jalgu/käsi: (pistab käe varrukasse, paneb jalad püksisäärtesse); võtab mõne riietuseseme ära (müts, kindad, sokid, pluus, püksid), suunamisel lõpetab poolelioleva riietustoimingu (nt. pooleldi äravõetud	Riietumine kasutab omandatud riietumisoskusi iseseisvalt tuttavate riietusesemete puhul; oskab vajadusel abi küsida (nt luku kinni tõmbamine); oskab kasutada riietumisjada; kohendab suunamisel oma riietust (nt keerab pahupidi oleva kampsuni õigetpidi). paneab jalanõud õigesse jalga

Mähkmete kasutamine nõustub ööpäevaringse mähkmete kasutamisega; püsib mähkmete vahetamise ajal rahulikuna; aitab kaasa mähkmete vahetamisel (võimetekohane sobiva kehaasendi hoidmine). WC toimingud käib kindlatel aegadel WCs (rutiini kujundamine). Pesemine nõustub näo ja käte pesemisega, nina pühkimisega ja juuste kammimisega; avab/sulgeb kraani, hoiab käsi veejoa all, hõõrub käsi kraanist voolava vee all (suunamisel, vajadusel füüsilise abiga); peseb nägu abiga kuivatab käsi ja nägu abiga.	kampsuni üle pea tõmbamine). suunamisel surub jala jalanõu sisse. WC toimingud istub WC potil (toetatuna, iseseisvalt, potitoolil); Pesemine avab ja sulgeb kraani tuttavas situatsioonis iseseisvalt; peseb ja kuivatab käed vähese abiga; sooritab enesehoolduseks vajalikke hügieenitoiminguid abiga (nina ja suu pühkimine, hammaste pesemine, juuste kammimine);	WC toimingud teadvustab vajadust minna WC-sse; annab WC-sse minemise vajadusest märku; suudab režiimis hoituna püsida kuivana; saab WC-s võimalikult vähese abiga hakkama. Pesemine peseb ja kuivatab käed iseseisvalt ja/või suulisel juhendamisel; sooritab enesehoolduseks vajalikke hügieenitoiminguid iseseisvalt ja/või suulisel juhendamisel (nt nina/suu pühkimine, hammaste pesemine, juuste kammimine).

III tasemel lisanduvad tööoskused.

Lihtsamate tövõtete õpetamine toimub koostegevuses. Juba omandatud tövõtete kinnistamisel arvestatakse konkreetse õpilase abivajaduse astmega.

III arengutaseme lõpuks õpilane:
Poeskäimine koostab juhendaja abiga fotodest/pcs piltidest ostunimekirja;

• valib pildi abil vajalikud toiduained (2-3 etteantud valiku seast); • laob toiduained kassalindile; • laob ostud poekotti; • pakib ostetud kauba lahti ja asetab juhendaja abiga kaubad sobivatesse kohtadesse (külmkapp, kapp).
Toidu valmistamine • abistab toiduvalmistamisel omandatud osaoskuste piires; • leiab laualt küsitud toiduaine (sümbolpildi abil), • leiab toiduvalmistamiseks vajalikud õpitud tarvikud AAC -ga tähistatud kohtadest, • osaleb toiduvalmistamise tegevustes vastavalt võimetele (kallab, segab, hakib, doseerib).
Laua katmine • leiab tuttavas köögis (sümbolpiltidega tähistatud kohtadest) vajalikud toidunõud; • asetab juhendaja suunamisel ja/või skeemi järgi lauale toidunõud, salvrätid.
Toidu serveerimine • tõstab (juhendaja abiga) potist toidu taldrikutele; • kallab (juhendaja abiga) joogi kannust/pakist klaasi/tassi; • võtab pakist/kotist leivaviilud ja asetab leivataldrikule.
Lauakombed • ootab, kuni toit on serveeritud ja kõik on valmis sööma hakkama; • sööb rahulikus tempos, mälub toitu korralikult ja võtab uue suutäie siis, kui eelmine suutäis on alla neelatud (enne ei saa lauast tõusta kui suu on tühi); • pühib vajadusel/meeldetuletamisel salvrätikuga suu.
Laua koristamine • viib määrdunud nõud ettenähtud kohta (kraanikaussi/nõudepesumasinasse); • puhastab (juhendaja abiga) taldrikud toidujääkidest selleks ettenähtud kohta (prügikast); • pühib lapiga laua.

Kommunikatsioon

Kooliastme alguses selgitab õpetaja koostöös eripedagoogiga välja õpilase suhtlemisoskuse taseme ja temale sobiliku(d) suhtlusvahendi(d). Õpilaste suhtlusvahendiks on reeglina alternatiivkommunikatsioonivahend (AAC), millele võib lisanduda üksikute sõnade, häälsüste kasutamine. Lapse arenedes võib kommunikatsioonivahend muutuda.

Oluline on, et õpilasel oleks võimalik mõista tema ümbruses toimuvat ja väljendada oma põhivajadusi. Erinevaid kõnet toetavaid ja asendavaid kommunikatsiooniviise võib kasutada

paralleelselt või kombineeritult. Valitud suhtlusvahendi rakendamise harjutamine toimub praktilise tegevuse käigus.

Õpilase arengu toetamiseks on oluline, et temaga tegelevad inimesed kasutaksid suhtlemiseks lapse tasemele vastavat AAC vahendit. Õpilasi ümbritsev keskkond peab olema märgistatud klassis kasutusel olevate AAC vahenditega.

Järgnevad oskused on tinglikult jaotatud kolme kooliastme vahel.

Taotletavad õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
Kommunikatsiooni eelduste kujunemine häälitseb (koogab, laliseb) mõne põhivajaduse väljendamiseks; väljendab mõnda oma meeleolu häälitsustega või tegevusega (nt nutab, naerab, lükkab ebameeldiva eseme ära); häälitseb tähelepanu saamiseks; häälitseb vastuseks täiskasvanu häälitsustele (vooruvahetus); fikseerib pilgu: - täiskasvanu näole, - taustast eristuvale esemele/valgusele; jälgib pilguga: - ümbruses olevaid objekte, - ümbruses olevat täiskasvanut; hoiab pilkkontakti;	Kommunikatsiooni eelduste kujunemine vastab žestile žestiga (nt lehvitamine); matkib häälitsusi;	

suunab pilkkontakti. * Hooldusõppel olevate laste hulgas võib esineda juhtumeid, kus pilgu kasutamine jääbki saavutamatuks.		
Väljenduste mõistmine reageerib emotsiooniga helidele, häälistsustele, tuttavale sõnale; reageerib oma kehaga helidele, häälistsustele, tuttavale sõnale (nt käte jalgade liigutamisega vms.); reageerib miimikale; reageerib intonatsioonile;	Väljenduste mõistmine reageerib keelule koostegevuses; täidab üksikuid lihtsaid korraldusi (juhendaja osutab objektile, nt “istu” – osutades toolile).	Väljenduste mõistmine vastab lihtsatele igapäevastele küsimustele lausungi või alternatiivse suhtlusvahendiga; reageerib keelule tegevuse lõpetamisega.
Esemelise kommunikatsiooni tutvustamine tutvub kahe signaalesemega (Nt mähe = WC, lusikas = söömine). Esemelise kommunikatsiooni passiivne kasutamine mõistab eseme kommunikatiivset tähendust (nähes/kuuldes signaaleset, mõistab järgnevat sündmust ja reageerib sellele); seostab signaalheli (nt kelluke) järgneva tegevusega.	Esemelise kommunikatsiooni aktiivne kasutamine kasutab esemelist kommunikatsiooni igapäevategevustes; koostab signaalesemetest päevaplaani.	

Eneseväljendus küünitab lähedal asuva objekti suunas; osutab soovitud objektile; haarab esemeid; väljendab oma soove häälightsustega või tegevusega (nt lükkab ebameeldiva eseme ära).	Eneseväljendus võtab füüsilise kontakti soovitud eseme / tegevuse saamiseks (nt viib ukse juurde, kui soovib välja minna); küsib soovitud eset õpitud viisil; kasutab lalinsõnu; väljendab jaatust ja eitust õpitud viisil; jagab tähelepanu suhtluspartneri ja mõlemat huvitava objekti vahel;	Eneseväljendus kasutab kahesõnalist lausungit või alternatiivset suhtlusvahendit konkreetsetes situatsioonides;
	Fotokommunikatsiooni tutvustamine/kasutamine tunneb ära fotol oleva pereliikme/ klassikaaslase; seostab esemelise kommunikatsiooni signaaleset konkreetse fotoga; viib kokku lapse jaoks olulise tegevuse/eseme fotoga.	Fotokommunikatsiooni kasutamine kasutab õpilasele tuttavaid fotosid oma soovide väljendamiseks (nt. PECS tahvel); kasutab õpilase jaoks tuttavaid fotosid olulistel teemadel suhtlemiseks (pere, kodu, lemmiktegevused).
	Sümbolpiltide tutvustamine/kasutamine mõistab passiivselt õpitud PCS pilte (4 pilti - sööma, WC, kodu, õppima); kasutab aktiivselt õpitud PCS pilte (4 pilti - sööma, WC, kodu, õppima).	Sümbolpiltide kasutamine mõistab ja kasutab päeva struktureerimiseks mõeldud õpitud sümbolpilte (kuni 8 pilti); mõistab sümbolpiltidest koostatud käitumist reguleerivate lihtsamate sotsiaalseid stsenaariumeid;

		mõistab/kasutab sümbolpiltidest koostatud lihtsamaid tegevusjadasid; kasutab õpitud sümbolpilte oma soovide/vajaduste väljendamisel
	Lihtsustatud viibete kasutamine matkib igapäevategevustega seotud lihtsustatud viipeid; kasutab aktiivselt üksikuid lihtsustatud viipeid (nt. nimi, pissile, sööma, kodu).	Lihtsustatud viibete kasutamine seostab päeva põhitegevustega seotud tegevuste nimetusi sõnalisi väljendeid õpitud lihtsustatud viibetega - näidates õpilasele vastavat sümbolpilti, näitab õpilane vastavat viibet, - viipleb õpetaja poolt antud sõnalise väljendi, - seostab tegevuse viibet vastava sümbolpildiga; teab oma nime (nimemärgi viibet) ja oskab seda väljendada; nimetab (viipleb, osutab piktogrammile jne.) pildil kujutatud tegevusi; nimetab (viipleb, osutab pildile jne.); nägemisulatusel väljas olevate tuttavate esemete nimetusi, oluliste inimeste nimesid.
	Küsimuste mõistmine reageerib adekvaatselt “jah”, “ei” vastust nõudvatele küsimustele tuttavates tegevustes (nt söömisvalikud);	Küsimuste mõistmine reageerib adekvaatselt “jah”, “ei” vastust nõudvatele küsimustele talle õpetatud viisil (nt. peanoogutus/

	vastab situatsiooniga seoses olevatele küsimustele kasutades valitud suhtlusvahendit; osutab endale küsimuse peale „Kus on _____?” (nimi);	raputus, häälotsus, kommunikaator; väljendab oma põhisoove valitud suhtlusvahendiga; kasutab üksikuid sõnu. reageerib keelule adekvaatselt.

Kognitiivsed oskused

Hooldusõppe õpilasel on raske informatsiooni hankida, vastu võtta ning märgata ümbritsevas keskkonnas toimuvat.

Olulisel kohal on aistingute arendamine, kuna aistingute abil saab laps teadlikuks oma kehast ja ümbritsevast keskkonnast. Kõigepealt tuleb välja selgitada, mil määral laps mingit meelte kanalit kasutab ja seda teadmist kasutada ära õppeprotsessi planeerimisel.

Oma keha tunnetamine on lapse kognitiivse arengu aluseks. Kehatunnetus areneb läbi esemelise maailma tunnetamise. Oluline meeles pidada, et õpetust alustatakse lapse lähimast keskkonnast.

Kuna õpilasel on raskusi aistinguärritajate eristamisel, vajab ta selgeid ja tugevaid ärritajaid. Samas ei tohi ümbritsevas keskkonnas olla liigseid ärritajaid (nt. liigne müra, esemed jne). Stimuleeriva keskkonna loomise eest, mis toetab õpilase kognitiivset arengut läbi aktiivse uuriva tegevuse ja on aluseks terviklike seoste loomisel, on juhtiv roll õpetajal. Õpilasel on oluline mõista eseme püsivust, probleemide lahendamise vajalikkust, ruumisuhteid, esemete sihipärast kasutamist, põhjuslikke seoseid.

Kognitiivse arengu käigus õpib laps tegutsema üha eesmärgipärasemalt.

Taotletavad õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
Eeltunnetuse kujundamine säilitab suunatult lühiajalise tähelepanu;	Tunnetuse kujundamine	Tunnetuse kujundamine

haarab ja hoiab esemeid (puudutab ja kombib esemeid näoga, huultega, kätega, jalgadega); tajub oma keha (tasakaalumeel, asenditaju).	tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega; järjestab tuttavas situatsioonis kaks osatoimingut; võtab, hoiab ja uurib esemeid;	kasutab tegevusvahendeid sihipäraselt; osaleb kehatunnetuse harjutustes;
Eseme püsivus püüab säilitada silmsidet osaliselt peidetud esemega; püüab säilitada silmsidet kadunud esemega (lapse nähes peidetakse ese ära ning ergutatakse seda otsima); reageerib mingil moel kadunud (eemaldunud) eseme uuesti ilmumisele.	Eseme püsivus leiab (tema nähes) peidetud eseme; leiab osaliselt peidetud eseme.	Eseme püsivus teab eseme asukohta, mis ei ole nähtaval, aga on seal püsivalt olnud (nt riided nagis, lusikad, pliatsi sahtlis jne).
Probleemi lahendamine üritab vabaneda takistusest (nt. üle pea tõmmatud kampsuni ära võtmine); tõmbab nõõri otsas oleva eseme enda juurde; tõmbab eseme aluse abil enda juurde; kasutab mõnda eset kasutusviisi järgi.	Probleemi lahendamine paneab eseme ühest käest teise, et võtta veel üht eset; kasutab esemeid kasutusviisi järgi (nt. sööb lusikaga, kuivatab käterätikuga käsi).	Probleemi lahendamine ühendab pildipaarid; paneab kokku kaheosalise pildi; osutab nimetatud pildile; üksteise sisse- või pealekäivate vahendite ühendamine (nt matrjoška, topsipüramiid); kasutab esemeid kasutusviisi järgi (nt. kritseldab pliatsiga; kasutab pintslit, liimipulka, lõikab kääridega); küsib abi.

Põhjus-tagajärg seos kordab liigutusi või annab mõnel muul moel märku meeldiva tegevuse jätkamiseks (nt. patsutab lauale, häälitseb vms meeldiva muusika katkemisel); nähes/kuuldes signaaleset, mõistab järgnevat sündmust ja reageerib toimingut esile kutsuvalt (nt. lülitist pannakse tuli põlema, tõmbab nõõrist mängutoosi käima, vajutab mänguasja nupule, lükkab ukse lahti). tunneb ära igapäevaselt korduva situatsiooni keskkonnast tulenevate vihjete põhjal (nt söömisele eelneb põlle ette sidumine, sööklasse minek, toidu lõhn, nõude helid);	Põhjus-tagajärg seos eemaldab (tõmbab, tirib) topsi kaane meeldiva eseme saamiseks; lülitab tule põlema/kustutab; avab/sulgeb veekraani.	Põhjus-tagajärg seos mängib tehnoloogilisel seadmel põhjus-tagajärg mängu; jaotab igale kaaslasele eseme; ühendab situatiivselt kokkusobivad esemepaarid (nt hari ja kühvel, lusikas ja taldik)
Suuruse-, vormi- ja ruumikujutlused võtab eseme juhendaja käest (erinevatest suundadest); võtab eseme karbist, tapilaualt; paneб eseme karpi.	Suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutlused paneб erinevad kujundid vastavasse vormi (ümar, kandiline); paneб väiksema eseme suurema sisse (nt topsid); jaotab esemeid kahte hulka: suuruse, kuju, ja/või värvuse alusel; paneб ümmargusi tappe tapilauda; laob rõngaid pulga otsa; seab esemeid eeskuju järgi (peale/alla/kõrvale);	Suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutlused saab passiivselt aru mõistetest: - suur-väike, - üleval-all-peal-kõrval, - sees-väljas, - vaikne-vali, - pehme-kõva, - soe-külm, - ümmargune- kandiline; mõistab ööpäeva ja koolinädala rütmi igapäevaste korduvate tegevuste kaudu;

	teab ette rutiinsete tegevuste/sündmuste ajalist järgnevust (nt söömisele järgneb WC toiming, riietumisele järgneb õue minek); eristab aastaegade vaheldumist iseloomulike tunnustega märgistatud esemete kompimise teel (puulehed, külm veepudel jm.).	mõistab aastaegade vaheldumist iseloomulike tunnuste abil; paneab erineva kujundi vastavasse vormi (ümar, kandiline, kolmnurkne). ehitab mitmest klotsist torni; paigutab esemeid ruumis eeskuju järgi (peal, all,kõrval); järjestab kolm eset näidise järgi; eristab hulki üks ja mitu;
	Rühmitamine leiab samasuguse (kahe samasuguse eseme leidmine); rühmitab esemeid ühe tunnuse alusel kahte ossa (kuju, värvus, suurus).	Rühmitamine saab aru mõistest „samasugune“ (eseme ja foto/pildi ühendamine); rühmitab esemeid/eseme kujutisi ühe tunnuse alusel kolme ossa.
		Üldistamine jaotab esemeid kategooria alusel kahte ossa (nt. riided/toit); sooritab “neljas liigne” - tüüpi ülesandeid esemetega (nt kõrvuti on 3 palli ja auto – leiab teistest erineva).
Orienteerumine tunneb ennast turvaliselt igapäevases keskkonnas;	Orienteerumine osutab palve peale mõnele oma kehaosale.	Orienteerumine seostab eri meelte abil loodud aistinguid (nt taktilsete nädalapäeva

märgab keskkonnas igapäevaseid esemeid; kohaneb uute tingimustega talle sobivas ja võimetele vastavas keskkonnas.	osutab nimetatud tuttavatele esemetele (käega, pilguga); tunneb ära igapäevastes tegevustes kasutatavad ruumid ja kohad; tunneb ära aeg-ajalt korduva situatsiooni (nt arsti visiit, ujulas käimine) situatsioonist tulenevate vihjete toel ja reageerib vastavalt; imiteerib nähtud lihtsaid toiminguid (nt palli veeretamine, lille nuusutamine).	tähistavate kaartide kompimine); valib tegevuseks õpitud teemavaldkondade piires vajalikud vahendid ja kasutab neid sihipäraselt (nt koristusvahendid, söögiriistad).

Meelte stimuleerimine		
Kompimismeel talub füüsilist kontakti / puudutamist; lubab oma käed värviseks teha; reageerib /kombib koostegevuses erineva faktuuriga materjale; püüab vabaneda teda takistavast esemest; tunneb aistingut eseme puudutamiseks (esemega näo ja suu puudutamine uurimise eesmärgil); hoiab kätte pandud esemeid; haarab esemeid eesmärgipäraselt (ühe/kahe käega), laseb neid käest lahti; manipuleerib esemetega.	Kompimismeel vabaneb takistusest (eemaldab ettejäävaid esemeid/asju soovitu kättesaamiseks); tunneb ära mõne tuttava eseme; tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega; paneab liikuma erinevaid esemeid (autod, helilised mänguasjad vms); paneab eseme ühest käest teise, et veel üht eset kätte võtta; võtab eseme nõust/tapilaualt;	Kompimismeel

Kogu õpetus toimub vajadusel koos õpilase käega tegutsedes.	paneб esemeid nõusse ja tühjendab nõu; paigutab eseme ettenäidatud kohta (kasti, riiulisse); tunneb tuttava eseme kompimise teel ära;	
Haistmismeel reageerib erineva intensiivsusega lõhnadele (meeldiv/ebameeldiv lõhn). - anda tunnetada erineva intensiivsusega lõhnu (meeldivad ja ebameeldivad lõhnad).	Haistmismeel valib meeldiva/ ebameeldiva lõhna vahel.	
Maitsmismeel reageerib erinevatele maitsetele (magus, soolane, mõru, kibe, hapu, terav jt). - anda tunnetada erinevaid maitseid (nt. magus, soolane, kibe, terav jne), siduda neid lõhnaaistingutega).	Maitsmismeel valib meeldiva/ ebameeldiva maitse vahel	Maitsmismeel on nõus proovima erinevaid maitseid.
Nägemismeel fikseerib ja hoiab pilku taustast eristaval esemel; jälgib pilguga; pöörab pead; jälgib kontrastpilte; vaatleb vaateväljas olevaid esemeid. - õpetada fikseerima ja hoidma pilku kontrastsel esemel, pöörama	Nägemismeel ühendab esemepaarid; ühendab eseme ja foto/pildi; matkib üksikuid liigutusi; tunneb ära tuttavaid inimesi; otsib tema nähes peidetud eset;	Nägemismeel jälgib pilguga liikuvat pilti (Nt smart-tahvlil olevat tegevust).

pead (vajadusel suunata ise õpilase pead) ja jälgima ning otsima eset.	püüab säilitada silmsidet kadunud esemega (lapse nähes peidetakse see ära ning ergutatakse seda otsima); reageerib mingil moel kadunud (eemaldunud) eseme uuesti ilmunisel.	
Kuulmismeel pöörab pilgu/ pea/ /keha heliallika suunas. - õpetada eristama erinevaid helisid (nt. erinev helitugevus, olmehelid); - harjutada heli suuna tajumist (pea ja/või keha pööramine heliallika suunas).	Kuulmismeel matkib rütmilist liigutamist.	Kuulmismeel matkib rütmi (plaksutab, koputab); eristab (juhendajat) matkides helitugevust; eristab olmehelisid.

Motoorika

Motoorsete oskuste arendamine ja füüsiline heaolu on lapse tervikliku arengu aluseks. Motoorsete oskuste arendamise eesmärgiks on tugevdada õpilase kehataju ning edendada üld- ja peenmotoorika oskusi ning tagada parem toimetulek igapäevasel eneseteenindamisel.

Laps saab esimesed kogemused füüsilisest maailmast kompides ümbritsevaid esemeid. Nii on motoorsed oskused aluseks informatsiooni hankimisele, mis omakorda mõjutab tunnetusprotsesside arengut.

Üldmotoorikat arendatakse igapäevaste toimingute kaudu (riietumine, söömine, pesemine, jalutuskäigud) ja planeeritud arendavates tegevustes (võimlemine, motoorne ringrada, grossing, muusikatund). Kehatunnetust harjutatakse erinevate veeprotseduuride käigus (ujumisel, duši all pestes), pallimeres, grossingul, Knill programmi järgi võimlemisel, ratsutamisel, kiikumisel jt. erinevate sensomotoorsete vahendite abil (raskustekk, tasakaalukiik, massaažitool). Peenmotoorikat arendatakse mitmekülgsete käeliste tegevustega, nt. kunstilised tegevused (paberi rebimine, kleepimine, maalimine, voolimine jms.) ja erinevad peenmotoorika õppemängud.

Motoorsete oskuste arendamisel võetakse arvesse õpilase abivahendite vajadust (nt. seisulaud, käimisraam, ratastool). Funktsionaalkärus kasutavate õpilaste taotletavad õpitulemused pole alati saavutatavad. Üldmootorika valdkonna IÕK eesmärkide püstitamisel tehakse koostööd füsioterapeudiga.

Taotletavad õpitulemused

I arengutaseme lõpuks õpilane:	II arengutaseme lõpuks õpilane:	III arengutaseme lõpuks õpilane:
Kehatunnetus harjub füüsilise kontaktiga; reageerib positiivselt füüsilisele kontaktile; nõustub üld-, näo- ja jäsemete massaažiga; kohaneb abivahenditega (vertikaliseerimine, seisutasakaalu arendamine); reageerib positiivselt asendimuutustele (motoorsete oskuste ja funktsionaalsuse arendamine läbi siirdumiste ja eri asendite); reageerib positiivset veeprotseduuridele; reageerib ebamugavale asendile (annab märku näoilme/ häälsusega); tajub iseennast suhetes ümbritsevaga, teadvustab oma kehaosi (nt kehatunnetusprogramm Knill, pallimeri, ratsutamine, kiikumine); tajub oma keha liikumist;	Kehatunnetus osutab (patsutab) koostegEVuses oma kehaosadele (kehatunnetusprogramm Knill); kohaneb kiigutamiseGA küljelt-küljele, ette-taha. hoiab asendit olles toengpõlvituses (käpuli) või põlvituses.	Kehatunnetus osutab iseseisvalt enda ja teiste kehaosadele; kiigub eeskujU toel küljelt-küljele, ette-taha; valib tegevuseks sobiva asendi; vahetab asendeid sujuvalt; sooritab harjutusi paaris või rühmas teadvustab erinevaid liikumisviise (nt. roomamine, käpuli liikumine, kõnd, ratastoolis liikumine); teadvustab erinevate kehaosade funktsioone;

tajub oma keha raskust (nt teraapiapallil vetrudes, kõndimisel keharaskust ühelt jalalt teisele kandes); jälgib oma käte ja jalgade liikumist; nõustub passiivselt liigutusi sooritama füsioterapeudi juhiste järgi; kõigutab ennast muusikat saatel.		
Käe liikuvus sirutab kätt õlaliigesest; kõverdab ja sirutab kätt küünarliigesest; kõverdab ja sirutab randmeliigest.	Käe liikuvus võtab taldrikult lusikaga toitu ja toob lusika suu juurde (abiga või iseseisvalt); liigutab kätt õlast kritseldades joonistusvahendiga; keerab kätt õlast (nt paneb käe varrukaske).	Käe liikuvus keerab kätt randmest (n. kallab topsist eseme välja; lusikaga söömisel, joonistusvahendi kasutamisel);
Jala liikuvus kõverdab ja sirutab jalgu;	Jala liikuvus suudab liikuda põiad väljapöördasendis (rakendab puusaliigeste väljapööret).	Jala liikuvus liigub kandadel, varvastel; teeb erinevaid liigutusi koos raskustega, tugevdades jäsemete funktsionaalsust.
Liikumine liigub talle omasel viisil; liigub käpuli, põlvili, istuli; roomab kõhuli ja põlvili;	Liikumine istub iseseisvalt ratastoolis, pörandal, toolil; seisab iseseisvalt toe najal; kõnnib abiga, abivahendiga (käimisraam), iseseisvalt;	Liikumine ronib juurdevõtusammuga varbseinal üles ja abiga alla; läbib iseseisvalt takistusraja, ületades erinevaid takistusi (nt

veeretab end ühest kohast teise; keerab kõhult seljale iseseisvalt või abiga; keerab seljalt kõhule iseseisvalt või abiga; tõuseb toe najal põlvili, püsti; istub kohandatud (ratas)toolis (kärus); istub toolil, pörandal (iseseisvalt); seisab seisulaul.	siirdub iseseisvalt pikali asendist istuma ja püsti; kükitab varbseinast kinni hoides; roomab läbi tunneli (nt. toolirida); tõmbab ennast käte abil pingil edasi.	astub trepist üles/alla, astub kaldpinnalt üles/alla, hüppab batuudil jne.); liigub orientiire arvestades (nt astub märgistustele); liigub ringis/ ravis koos rühmakaaslastega (nt ringmäng); liigub iseseisvalt trepil vahelduva sammuga; liigub jooksusammul; sõidab veloergomeetril; liigub iseseisvalt ratastooliga, rakendades enda käsi; liigub edaspidi ja tagurpidi; sooritab liigutusi käte ja jalgadega koostegevuses, muutes liigutuste tempot ja amplituudi.
Tasakaal seisab lühiajaliselt ilma abita; kõnnib abiga/ abivahendiga; kontrollib oma keha erinevates asendites (nt. seismine, istumine, teraapiapallil kiikumine küljelt küljele).	Tasakaal seisab iseseisvalt; astub abiga pingi/kaldpinna peale ja maha; hüppab batuudil kätest hoituna; sooritab keharaskuse siirdamist (nt. jalalt jalale kiikumine).	Tasakaal seisab ühel jalal (vajadusel toest kinni hoides); korjab esemeid kükitades, kummardades; hüppab iseseisvalt batuudil; kõnnib erinevatel takistusraja elementidel.
Silm-käsi koostöö	Silm-käsi koostöö	Silm-käsi koostöö

hoiab kätte pandud eset silinder- (kämbla-) ja pealthaardes; haarab eseme ja laseb eseme lahti (paneב selle näidatud kohta); lükkab koostegevuses eseme (palli) endast eemale; viskab koostegevuses palli; viib lusika suu juurde; tirib pesulõkse karbi äärelt. küünitab rippuva eseme poole ja haarab sellest;	viskab palli eesmärgistatult (nt kurikate pihta, juhendajale); veeretab palli eesmärgistatult; korjab väikeseid esemeid näpitsvõtet kasutades; võtab sihipäraselt esemeid ja paigutab ümber (nt paneb rõngaid pulga otsa, asetab puutikud auku, paneb topse üksteise sisse vms); laob klotsidest torni; tõmbab koostegevuses esemeid aluselt (ühe käega).	viskab palli eesmärgistatult (nt kurikate pihta, juhendajale); veeretab palli eesmärgistatult; korjab väikeseid esemeid näpitsvõtet kasutades; võtab sihipäraselt esemeid ja paigutab ümber (nt.paneb rõngaid pulga otsa, asetab puutikud auku, paneb topse üksteise sisse vm.); sooritab harjutusi võimlemis- ja rütmikavahenditega (nt rõngas, võimlemislint, riisikott); laob klotsidest torni.
Silm-jalg koostöö astub astmelt astmele juhendaja abiga (juurdevõtusamm); tõukab jalaga eseme endast eemale (külili, selili, istuli asendis).	Silm-jalg koostöö lööb palli jalaga; astub abiga märgistustele kulgedes mööda rada; astub iseseisvalt astmelt astmele hoides käsipuust kinni; astub vaheldusammuga trepist üles, alla juurdevõtusammuga.	Silm-jalg koostöö ületab iseseisvalt erinevaid takistusraja elemente; liigub trepist üles/ alla vahelduv sammu kasutades.
Kahe käe koostöö haarab eseme kahe käega	Kahe käe koostöö ühendab ja tõmbab lahti kokkukäivad klotsid;	Kahe käe koostöö ajab rõngad paelale (paela ots tugevdatud);

hoiab eset keskjoonel kahe käega. võtab eseme ühelt poolt ja viib üle keskjoone.	tõmbab koostegevuses pliiatsitelt korgid; lehvitab, plaksutab, patsutab.	keerab purgilt kaane, mutri poldile; paneb pliiatsitele korgid.
Peenmotoorika kombib erinevaid materjale; mängib näpumänge koostegevuses täiskasvanuga; tegutseb koostegevuses näpuvärvide ja erinevate voolimismassidega. ajab kätega näpuvärvi laiali; hoiab plastiliini käes; pigistab plastiliini; kortsutab paberit.	Peenmotoorika haarab sõrmeotstega (näpitsvõte); liigutab käsi sihipäraselt näpuvärvidega värvides; kriipseldab pliiatsi/pintsliga; paneb paberile liimi, asetab detaili kohale ja vajutab kinni. hoiab pliiatsit/pintslit käes;	Peenmotoorika eristab sõrmede liigutusi; kritseldab joonistusvahendiga edasi-tagasi, ringselt liigutades kätt küünarnukist või randmest; joonistab šablooni abil lihtsaid kujundeid (ring); värvib kriidi, värvidega; rullib ja veeretab plastiliini laual/käte vahel; ühendab kaks plastiliinitükki omavahel; tikib abiga kartongile; rebib ja voldib paberit mõlemat kätt kasutades; paneb detailile liimi ja asetab selle paberile.

Lisa 1. Läbivate teemade kirjeldused

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

1.1. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning tegema mõistlikke kutsevalikuid.

1.2. Õpilast suunatakse:

- teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele;
- arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- arendama oskust seada endale eesmärgid ning arendada oskust neid ellu viia;
- kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
- tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemine 1.–5. klassis:

- aitab kujundada õpilastel positiivset hoiakut õppimisse ning toetab esmaste õpioskuste omandamist;
- mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase kogemustele igapäevaelust;
- õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid;
- õppemeetoditest on kesksel kohal rollimängud, õppekäigud ja praktilised tegevused;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või iõk-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- keskendub õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele;
- eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi;
- õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega;
- õpilasi juhatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia;
- õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama;

- õppemeetoditest on kesksel kohal praktilised tööd, praktika, õppekäigud ja aktiivõppe meetodid;
- õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus saada kutsenõustamist;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või iõk-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng”

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust.

Õpilast suunatakse:

- aru saama loodusest kui terviksüsteemist, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
- aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
- väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemine 1.–5. klassis:

- tugineb õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele;
- õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist;
- pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada;
- õppemeetoditest on kesksel kohal rühmatööd, praktilised tööd, arutelud, rollimängud, õppekäigud;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või IÕK-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- keskendub koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele;
- arendatakse õpilaste tahet osaleda keskkonnaäritustel ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamisoskust;
- arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja väärtustatakse elukeskkonda;
- õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt;
- kujundatakse arusaam loodusest kui terviksüsteemist;
- Arutletakse looduskeskkonna hapruse ning inimese sõltuvuse üle loodusvaradest ja -ressurssidest;
- õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, praktilised tööd, rühmatööd, arutelud, rollimängud ja õppekäigud;
- õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või IÕK-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus”

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Õpilast suunatakse:

- väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;
- olema ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama;
- teadma enda ja teiste õigusi, mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
- mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemine 1.–5. klassis:

- koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemuste saamine. selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus, nt ühistööd, ühisüritused jm;
- õpilasele tutvustatakse kodukandi ettevõtteid;
- osaletakse vabatahtlike organisatsioonide poolt korraldatud ühisüritustel;
- õppemeetoditest on kesksel kohal ühismängud, praktilised ühis- ja gruppitööd ja õppekäigud;
- antud teemad lõimitakse peamiselt aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda võimalusi ja abi ühisalgatusteks:
 - õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel,
 - õpetatakse võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi,
 - suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust;
- läbiva teema käsitlemine keskendub avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori koos toimimisele ja seostele;
- vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks tutvustatakse õpilasele tegutsemise võimalusi ning julgustatakse tegevustes osalema;
- õppemeetoditest on kesksel kohal kooli ühisüritused, maakondlikud ja vabariiklikud ühisüritused, rahvusvahelised ühisüritused, praktilised ühis- ja gruppitööd, projektitööd ja õppekäigud;
- antud teemad lõimitakse peamiselt aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet”

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Õpilast suunatakse:

- mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;
- mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
- olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist;
- tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
- omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemine 1.–5. klassis:

- pakkuda võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades, kujundada üldpilt oma kultuurist ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone;
- olla salliv teiste kultuuride ning nende tavade ja kommete suhtes;
- õppe ja kasvatusena kujundada meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi;
- toetada uudishimu ning positiivset suhtumist uue ja erineva suhtes;
- õppemeetoditest on kesksel kohal vaatlused, jutustamised, ühisüritused, dramatiseeringud, etlemised, õuesõppe erinevad vormid, projektid;
- antud teemad lõimitakse peamiselt aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist;
- õpetada respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit;
- leida võimalusi, kus õpilane saab rakendada oskusi oma kultuuri tutvustamiseks (näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu);
- teadvustada, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teistes kultuurides orienteerumisel;

- omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest;
- õppemeetoditest on kesksel kohal vaatlused, jutustamised, demonstratsioonid, ühisüritused, dramatiseeringud, etlemised, õuesõppe erinevad vormid, projektid, aktiivõppemeetodid;
- antud teemad lõimitakse peamiselt aineõpetaja tööplaani või iõk-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiv teema „Teabekeskkond”

Läbiva teema „Teabekeskkond” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vastavalt võimetele teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

Õpilast suunatakse:

- mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
- valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
- määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskkondi;
- arendama teabeanalüüsi oskust.

Läbiva teema „Teabekeskkond” käsitlemine 1.–5. klassis:

- harjutada kirjeldama oma tegevust teabekeskkonnas. õppida mõistma teadete suhtluseesmärke;
- eristada olulisi teateid ebaolulistest;
- õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või iõk-sse käsitletavate suhtlusteemade käsitlemisel.

Läbiva teema „Teabekeskkond” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassis:

- põhiliste kommunikatsiooniformaatide tundmaõppimine;
- harjutada internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õige suhtlusviisi;
- harjutada lugema ja kuulama uudist kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki;
- õpetada mõistma meedia osa ühiskonnas (sh majanduselus) ning kasutama meediat teabeallikana;
- õpetada õpilast mõistma internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning ennast ja oma privaatsust kaitsma;
- analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms);
- harjutada iseseisvat teabeotsingut;
- õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, projektid ja infotehnoloogia kasutamine ainetundides;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate suhtlusteemade käsitlemisel.

Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon”

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Õpilast suunatakse:

- olema kursis tehnoloogia arengusuundadega erinevates eluvaldkondades;
- mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
- tajuma tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;
- kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi ikt) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemine 1.–5. klassis:

- õppida infotehnoloogia kasutamise elementaarskusi;
- õppemeetoditest on kesksel kohal frontaalsed õpetamismeetodid, mängulised arvutiprogrammid, praktilised tööd, loovtööd;
- antud teemad lõimitakse:
 - erinevate õppeainete ainetundidesse,
 - kodutöösse,
 - huvitegevusse.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- mitmekesistada tehnoloogia rakendamise võimalusi foto või video tegemisega, mudelite ja makettide meisterdamisega;
- kujundada ikt rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse ikt rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid ja kasutada nüüdisaegseid ikt vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul;
- õppemeetoditest on kesksel kohal rühmatööd, aktiivõppemeetodid, praktilised tööd ja ülesanded, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses.

Läbiv teema „Tervis ja ohutus”

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

- **Tervisekasvatus** põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis.
- **Ohutuse valdkonnas** õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.

Õpilast suunatakse

tervise valdkonnas:

- terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
- kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldisi sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
- teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
- leidma ning kasutama usaldusväärset tervise teavet ja abiteenuseid;
- teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

ohutuse valdkonnas:

- tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi;
- vältima ohuolukordadesse sattumist;
- kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist;
- omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda;
- kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid;
- tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemine 1.–5. klassis:

- omandada eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse kui sotsiaalse tervise aspektiga;
- kujundada tervist väärtustav hoiak;
- mõista ohu olemust ja selle tekkepõhjust oma igapäevases keskkonnas ning omandada oskused käituda ohutult ja turvaliselt;
- õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel;
- antud teemad lõimitakse aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade käsitlemisel ja huvitegevuses.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- pöörata teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja riskikäitumise ärahoidmisele:
 - käitumine, millega kaasnevad nt vigastused,
 - ohu tekkimine,
 - alkoholi jt uimastite kuritarvitamine,
 - suitsetamine,
 - seksuaalne riskikäitumine,
 - ebatervislik toitumine,
 - vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus;
- õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelud, rühmatööd, rollimängud ja demonstratsioonid, õppekäigud, juhtumianalüüsid, diskussioonid, õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid, klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse;
- antud teemad lõimitakse kõikide õppeainete aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus”

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää üksikõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õpilast suunatakse:

- tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;
- analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
- arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;
- juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
- osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
- reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemine 1.–5. klassis:

- õppida iseennast tundma;
- omandada head kombed;
- kujundada klassikollektiiv, kus peetakse oluliseks:
 - õiglust,
 - ausust,
 - hoolivust,
 - sallivust,
 - inimväärikust,
 - lugupidamist enda ja teiste vastu,
 - lubaduste pidamist,
 - demokraatlikku osalemist,
 - rahvuslikkust;
- õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille kaudu õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima;
- antud teemad lõimitakse kõikide õppeainete aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemine 6.–9. ja täiendavate õppeaastate klassides:

- teadvustada ja mõtestada kõlbelisi norme;
- kujundada sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu;
- suhtuda paindlikult õpilaste mõttearendustesse ja arvestada õpilase arvamusega;
- õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud, uurimisprojektid;
- antud teemad lõimitakse kõikide õppeainete aineõpetaja tööplaani või iök-sse käsitletavate teemade sobivuse korral:
 - õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale,
 - igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi,
 - erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist.,

- eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesse.